GAZETA wyborcza
wyborcza.pl
NIE MA WOLNOŚCI BEZ SOLIDARNOŚCI

Piątek, 30 października 2026 | Redaktor prowadzący **Piotr Rozpara** | Cena gazety **12,99 zł** (w tym 8% VAT) | nr 254.11353, 1

Nakład 82 tys. + **298,5 tys. prenumerat cyfrowych**

Temat dnia

TAJEMNICE LICENCJI DETEKTYWA RUTKOWSKIEGO

▶ 4-6

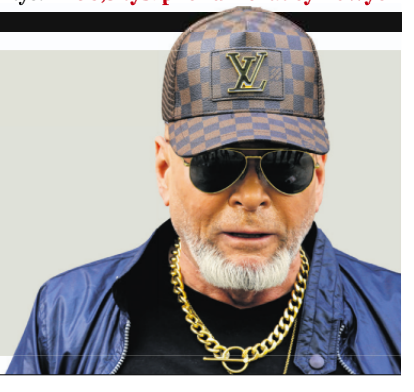

FOT. KRZYSZTOF CWIK / AGENCJA WYBORCZA.PL

Pierwszy taki wyrok w Polsce

Biskup skazany za milczenie

Ordynariusz tarnowski Andrzej Jeż wiedział o pedofilii w Kościele, a mimo to od razu nie powiadomił prokuratury. **Wczoraj został za to skazany.**

Jarosław Sidorowicz

– Oskarżony miał za zadanie jedynie i aż złożyć zawiadomienie do organów ścigania, a nie badać te przypadki – mówiła wczoraj sędzia Małgorzata Adamczyk, skazując biskupa Andrzeja Jeża na dwa lata ograniczenia wolności poprzez potrącanie mu 25 procent z comiesięcznego wynagrodzenia na fundację pomagającą pokrzywdzonym dzieciom. Dodatkowo hierarcha musi zapłacić 20 tys. zł nawiązki na Fundację Pomocy Postpenitencjarnej. Wyrok jest nieprawomocny.

Prawo tak nakazuje

Proces przed Sądem Rejonowym w Tarnowie był bezprecedensowy. Jeszcze nigdy tak wysoko postawiony hierarcha Kościoła katolickiego w Polsce nie był oskarżony o to, że zbyt późno zawiadomił organy ścigania o przestępstwach seksualnych popełnionych przez księży wobec małoletnich.

Chodzi o byłego już księdza Stanisława P. i ks. Tomasza K. z diecezji tarnowskiej. Ten pierwszy to jeden z największych drapieżców seksualnych w polskim Kościele. Jak ustaliła prokuratura, jego ofiarą padło 95 dzieci, z czego wobec 77 dopuścił się czynów o charakterze seksualnym. Nigdy nie usłyszał zarzutów, bo choć potwierdzono molestowanie, to ofiary – jak tłumaczyła prokuratura – nie były w stanie określić precyzyjnie, kiedy do niego doszło.

Diecezja o przestępstwach ks. Stanisława P. zawiadomiła prokuraturę w sierpniu 2020 roku. W przypadku drugiego z księży pedofilów – w grudniu 2021 roku, choć czyny, jakich się dopuścił wobec dzieci, miały miejsce w 2018 roku. Według prokuratury hierarcha uczynił to zbyt późno. Kodeks karny, który znowelizowano w 2017 roku, nakazywał każdemu obowiązkowe powiadomienie organów ścigania o przestępstwach seksualnych wobec nieletnich.

Dłużej nie dało się ukrywać

Ordynariusz tarnowski od początku zaprzeczał swojej winie. Przekonywał, że zawiadomił organy ścigania po zweryfikowaniu informacji, które dotarły do kurii z Ukrainy, oraz otrzymaniu odpowiedzi z Watykanu. Stanisław P. przez pewien czas pełnił bowiem posługę kapłańską w Ukrainie. Materiały dotyczące sprawy przesłano także do Stolicy Apostolskiej. – W 2017 roku nie mieliśmy automatycznej świadomości zmiany prawa karnego – bronił się przed sądem hierarcha. Obrona domagała się jego uniewinnienia.

Nie była to decyzja motywowana dobrem pokrzywdzonych czy potrzebą pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej. Była to zimna kalkulacja

MARCIN STĘPIEŃ
prokurator

Prokuratura ripostowała, że biskup Jeż zawiadomił śledczych dopiero wtedy, gdy nie można było już dłużej ukrywać informacji o przestępstwach księdza Stanisława P., bo te pojawiły się w przestrzeni publicznej.

– Kuria tarnowska zrozumiała, że nie da się już dłużej ukrywać prawdy o pedofilskich czynach księdza Stanisława. Zrobiło się na tyle głośno, że oskarżony Andrzej Jeż musiał podjąć decyzję. Nie była to decyzja motywowana dobrem pokrzywdzonych czy potrzebą pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej. Była to zimna kalkulacja – przekonywał prokurator Marcin Stępień.

Ograniczenie wolności bardziej odczuwalne

Oskarżenie domagało się dziesięciu miesięcy pozbawienia wolności w zawieszeniu na trzy lata oraz 20 tys. zł grzywny.

I sąd przyznał rację prokuraturze. Sędzia Adamczyk podkreśliła, że ordynariusz już wcześniej miał wiarygodne informacje pozwalające mu powiadomić organy ścigania o podejrzeniach wobec obu duchownych. – To na oskarżonym spoczywał ten ciężar, na nikim innym – stwierdziła sędzia.

Wyjaśniła też, dlaczego sąd zdecydował się na karę ograniczenia wolności, a nie jej pozbawienia w zawieszeniu. – Ograniczenie wolności będzie skuteczniejsze i bardziej odczuwalne na co dzień niż pozbawienie wolności z warunkowym zawieszeniem jego wykonania – argumentowała sędzia Małgorzata Adamczyk.

• **Komentarz ▶ 2**

„Alfabet Michnika”

• **„Alfabet Michnika” w każdy piątek na kanale YouTube AleHistoriaWideo i w formie felietonu w „Gazecie Wyborczej”. Dzisiaj naczelny „Wyborczej” opowiada o cenzurze, o tym, jak trzeba było ją obchodzić i jak wpływała na intelektualne życie PRL-u. ▶ 17**

Wydaje Wyborcza Sp. z o. o.
nr indeksu 348198

ISSN 0860-908X 44>
9 770860 908150

1 RP

FOT. REUTERS

Wojna w Ukrainie

ATAK NA DWORZEC KOLEJOWY

Co najmniej 14 osób zginęło, a 13 zostało rannych po tym, jak wczoraj przed południem rosyjski dron uderzył w dworzec kolejowy w Dnieprze, w środkowo-wschodniej Ukrainie. Spadł na peron, na którym stał pociąg nr 866 relacji Dniepr – Zaporoże. „To jest ludobójcza wojna” – napisał na Telegramie Borys Fiłatow, mer Dniepra.

• **Więcej ▶ Wyborcza.pl**

eprasa.pl 5eb17bc19f

Małgorzata Skowrońska

To koniec chowania księży pedofilów

Biskup tarnowski Andrzej Jeż dostał dwa lata ograniczenia wolności, ale to nie znaczy, że pójdzie do więzienia. Przez ten czas będzie musiał oddawać jedną czwartą swojego wynagrodzenia, ma też zapłacić 20 tys. zł nawiązki. Przy zarobkach ordynariuszy wynoszących ok. 20 tys. zł nie jest to szczególnie dotkliwe.

Sąd skazał bp. Jeża za zbyt późne zawiadomienie organów ścigania o przestępstwach seksualnych wobec małoletnich, których dopuścić się mieli dwaj podlegli mu księża: Stanisław P. i Tomasz K. Chronologia wydarzeń w przypadku pierwszego drapieżcy seksualnego obnaża kościelny mechanizm. W 2002 r. rodzice dwóch chłopców, 7- i 10-latka, zgłosili kurii, że ksiądz Stanisław P. molestował ich dzieci. Kuria poprzestała na przyjęciu ich zgłoszenia. Kiedy sąd podczas procesu bp. Jeża zapytał kanclerza kurii ks. Roberta Kantora, dlaczego nie zrobiono nic więcej, ten odpowiedział: „Nie wiem". W 2010 r. kuria wszczęła postępowanie, trzy lata później wydała dekret stwierdzający winę duchownego. A w 2017 r. weszły w życie przepisy nakazujące zawiadamianie organów ścigania o określonych przestępstwach seksualnych wobec dzieci. Tymczasem kurialne zawiadomienie w sprawie ks. P. trafiło do prokuratury dopiero w sierpniu 2020 r.

Chodzi o oddanie sprawy tym, którzy mają narzędzia, by zbierać dowody czy przesłuchiwać świadków

Z kolei o przestępstwach seksualnych Tomasza K. kuria zawiadomiła prokuraturę w grudniu 2021 r. To dwa odrębne przypadki, dwa spóźnione zawiadomienia. Trudno w tej sytuacji mówić o jednostkowym przeoczeniu.

Prokurator przedstawił oskarżenie poważniejsze niż opieszałość. Jego zdaniem kuria zawiadomiła śledczych, bo po publicznym nagłośnieniu sprawy nie mogła już dłużej milczeć. I nie chodziło tu o dobro pokrzywdzonych czy potrzebę pociągnięcia sprawcy do odpowiedzialności karnej. Nie da się wytłumaczyć opieszałości bp. Jeża (przed sądem zeznał, że czekał na odpowiedź z Watykanu) inaczej niż zimną kalkulacją. To nie dobro ofiar, ale zagrożenie reputacji diecezji przesądziło o przekazaniu sprawy prokuraturze.

Kościół do tej pory tłumaczy swoje zaniechania w sprawach ofiar księży pedofilów m.in. brakiem narzędzi śledczych czy niejasnym prawem. Proces bp. Jeża dobrze pokazuje, że zawiadomienie prokuratury nie oznacza uznania księdza za winnego, czego tak obawiają się hierarchowie. Tu chodzi o oddanie sprawy tym, którzy mają narzędzia, by zbierać dowody, przesłuchiwać świadków i sprawdzać wiarygodność zgłoszeń. Wyrok skazujący tarnowskiego hierarchę to dobitne potwierdzenie tego, że kościelne dochodzenie nigdy nie może zastąpić prokuratorskiego śledztwa. I że to nie biskup ma ostatnie słowo w sprawie tego, czy informacje o krzywdzie dziecka zasługują na uwagę prokuratora. ●

Andrzej rysuje

Meksyk
Rzeźba w kształcie szkieletu na polu aksamitek

FOT. REUTERS / DANIEL BECERRIL

W oczekiwaniu na obchody Święta Zmarłych na polu aksamitek w mieście Atlixco w Meksyku stanęła wielka rzeźba w kształcie szkieletu inspirowana bóstwami przedhiszpańskimi.
Więcej zdjęć z Polski i ze świata oraz niezwykłych galerii na Wyborcza.pl/zdjecia

Liczba dnia

78,2

PROC.
Tyle osób – badanych w sondażu IBRiS dla PAP – uważa, że powinna zostać obniżona dopuszczalna prędkość hulajnóg elektrycznych w miastach. Obecnie wynosi ona 20 km na godz.

W weekend w Wyborczej

FOT. ARCHIWUM RODZINNE

Pożegnanie po holendersku

Holenderskie prawo dopuszcza eutanazję nie tylko z powodu cierpienia fizycznego, ale także psychicznego

Dopiero zaczął pracę, a już dokonał odkrycia
Nowa planeta karłowata za Plutonem?

Na krańcach Układu Słonecznego astronomowie odkryli duży, lodowy obiekt, który może okazać się kolejną planetą karłowatą. Otrzymał tymczasowe oznaczenie 2026 ED138. Znajduje się w odległości około 6,9 miliarda kilometrów od Słońca, czyli 46 razy dalej niż Ziemia. Jest za orbitą ósmej planety – Neptuna, dalej niż średnia odległość Plutona od Słońca. Astronomowie szacują, że jego średnica wynosi od 600 do 1500 kilometrów, co czyni go poważnym kandydatem na planetę karłowatą. Tak duża niepewność wynika stąd, że nie znamy jeszcze właściwości jego powierzchni, przede wszystkim jej zdolności do odbijania światła.

To jedno z pierwszych spektakularnych odkryć Obserwatorium Very Rubin, które rozpoczęło regularne przeglądy nieba zaledwie cztery miesiące temu. Dokonał go Matthew Holman z Harvard-Smithsonian Center for Astrophysics, analizując dane z nowego teleskopu. 13 października jego program komputerowy wyłowił spośród miliardów zarejestrowanych punktów światła obiekt, który wydał się astronomowi podejrzanie duży. – Moją pierwszą reakcją była mieszanina ekscytacji i niedowierzania. Takie obiekty są bardzo rzadkie, dlatego natychmiast zacząłem sprawdzać, czy ja albo program nie popełniliśmy błędu – opowiada Holman.

Kolejne analizy rozwiały wątpliwości. Okazało się, że teleskop obserwował 2026 ED138 aż 30 razy między marcem a lipcem tego roku. Co więcej, astronomowie odnaleźli go także na archiwalnych zdjęciach z 2016 roku wykonanych przez kamerę DECam na teleskopie w chilijskim obserwatorium Cerro Tololo. Dzięki temu mogli odtworzyć ponad dziesięć lat jego ruchu po orbicie. Przez dekadę pozostawał niezauważony, bo krył się na tle niezwykle gęstego pola gwiazd Drogi Mlecznej.

Międzynarodowa Unia Astronomiczna oficjalnie uznaje obecnie pięć planet karłowatych: Ceres, Plutona, Haumeę, Makemake i Eris. Ceres krąży między Marsem a Jowiszem, a pozostałe znajdują się za Neptunem.

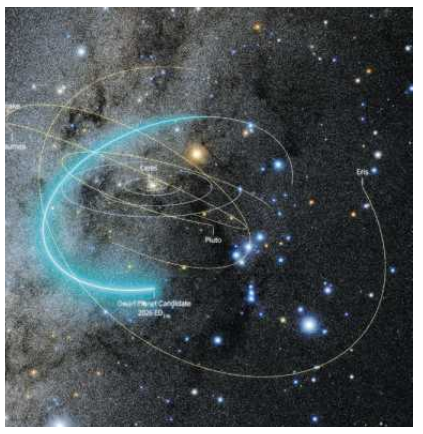

• **Orbita nowo odkrytego obiektu 2026 ED138** FOT. NSF-DOE VERA C. RUBIN OBSERVATORY/NOIRLAB/SLAC/AURA/R. PROCTOR

Planeta karłowata musi obiegać Słońce, mieć wystarczająco dużą masę, aby własna grawitacja nadała jej kształt zbliżony do kulistego. Od pełnoprawnej planety różni ją to, że nie oczyściła otoczenia swojej orbity z innych obiektów. Oczywiście, nie może też być księżycem.

W 2006 r. astronomowie zmienili definicję planety i wprowadzili nową kategorię ciał niebieskich: planety karłowate. Do tej właśnie kategorii zaliczono wtedy Plutona, pozbawiając go statusu dziewiątej planety Układu Słonecznego. Od 100 lat astronomowie podejrzewają, że w jego odległych rejonach może ukrywać się nieznana planeta (właściwa, nie karłowata).

Obserwatorium Very Rubin powstało na szczycie Cerro Pachón w chilijskich Andach. Jego teleskop o zwierciadle głównym średnicy 8,4 m wyposażono w największą kamerę cyfrową na świecie, mającą 3,2 mld pikseli. Pierwsze zdjęcia opublikowano w czerwcu ub.r., natomiast 30 czerwca br. rozpoczął się właściwy, 10-letni przegląd nieba. ●
Piotr Cieśliński

eprasa.pl 5eb17bc19f

Rok UPA nie wszedł w życie

Uchwała Rady Obwodowej we Lwowie w sprawie ogłoszenia roku 2027 rokiem UPA w regionie wywołała kryzys w relacjach polsko-ukraińskich. Teraz szef Lwowskiej Okręgowej Administracji Wojskowej Maksym Kozycki poinformował, że uchwały nie podpisał.

Wiktoria Bieliaszyn

„Pragnę poinformować, że uchwała Lwowskiej Rady Obwodowej, o której mowa w Pana piśmie, do chwili obecnej nie została podpisana i nie weszła w życie" – napisał Kozycki w piśmie do marszałka województwa śląskiego Wojciecha Saługi. Poinformowała o tym PAP, powołując się na oficjalny komunikat urzędu. Szef Lwowskiej Okręgowej Administracji Wojskowej podkreślił też, że „decyzje organów władzy na wszystkich szczeblach powinny uwzględniać interesy polityki zagranicznej Ukrainy oraz dobrosąsiedzkie stosunki z Rzecząpospolitą Polską".

Kozycki dodał również, że zdaje sobie sprawę z delikatnego charakteru kwestii związanych z pamięcią historyczną dla narodów ukraińskiego i polskiego, a także z tego, jak ważne jest omawianie ich w atmosferze wzajemnego szacunku, otwartości i gotowości do wzajemnego zrozumienia. Podkreślił, że wieloletnia współpraca z województwem śląskim ma ogromne znaczenie i wyraził wdzięczność za wsparcie Ukrainy, pomoc mieszkańcom obwodu lwowskiego oraz udzielenie schronienia Ukraińcom w czasie wojny.

• **Pomnik Romana Szuchewycza we Lwowie w marcu 2024 roku** FOT. ANASTASIIA SMOLIENKO/UKRINFORM/PAP

20 października Rada Obwodowa we Lwowie ogłosiła rok 2027 „rokiem UPA, Romana Szuchewycza i Ołeha Olżycza"

Kryzys po uchwale

20 października Rada Obwodowa we Lwowie ogłosiła rok 2027 „rokiem UPA, Romana Szuchewycza i Ołeha Olżycza". Wywołało to krytykę ze strony polskich władz. Premier Donald Tusk oświadczył wtedy, że tego typu inicjatywy irytują Polaków i szkodzą interesom Ukrainy. Następnie poinformował, że prezydent Ukrainy Wołodymyr Zełenski dał do zrozumienia, iż nie będzie w tej kwestii popierał dalszych działań Rady Obwodowej we Lwowie.

Minister spraw zagranicznych Radosław Sikorskich poinformował z kolei, że zwrócił się do Urzędu ds. Cudzoziemców z prośbą o wpisanie Swiatosława Szeremeta, lwowskiego radnego i pomysłodawcy decyzji o gloryfikacji UPA na listę osób niepożądanych w Polsce. „Pański bohater, zbrodniarz wojenny R. Szuchewycz, był kolaborantem z III Rzeszą jako zastępca dowódcy batalionu Nachtigall. W dzisiejszej Unii Europejskiej jest to powód do wstydu, a nie do gloryfikacji" – napisał na X szef polskiej dyplomacji.

Sam Szeremeta niczego zdrożnego w zgłoszonej inicjatywie nie widzi. Przed tygodniem, w rozmowie z Ukraińską Prawdą podkreślił, że „to powszechna praktyka przed obchodami rocznicowymi". „Nie ma w tym nic nowego. Po prostu robimy to, co zawsze robiliśmy. Dlatego reakcja naszych przyjaciół i sąsiadów za granicą wydaje mi się bardzo dziwna (...) Ukraina ma prawo do określania swoich bohaterów" – skomentował.

Głos zabrało jednak Ministerstwo Spraw Zagranicznych Ukrainy, które decyzję lwowskiego organu określiło jako „szkodliwą dla wysiłków na rzecz rozwoju stosunków ukraińsko-polskich". W resorcie zaznaczono również, że przed głosowaniem posłowie nie zwrócili się do MSZ ani innych centralnych organów władzy w celu oceny ewentualnych konsekwencji. W resorcie spraw zagranicznych podkreślono, że decyzje regionalne „nie powinny szkodzić bezpieczeństwu Ukrainy ani jej integracji europejskiej".

Krytyka także z Ukrainy

Ukraińskie media obszernie opisywały w ostatnich dniach, jakie konsekwencje dla Kijowa mogą mieć dzisiaj podobne inicjatywy.

„Polska jest jednym z najważniejszych partnerów Ukrainy: przez jej terytorium dostarczana jest broń i pomoc, przebiegają tam szlaki handlowe i transportowe. Schronienie znalazły tam setki tysięcy Ukraińców. Dlatego pogorszenie stosunków z Warszawą w czasie wojny może mieć dla nas bardzo konkretne konsekwencje: dla obronności, gospodarki i ludzi" – wyjaśniała Ukraińska Prawda.

Na łamach redakcji ukazał się też tekst, z którego wynikało, że doniesienia ze Lwowa poskutkowały „wstrzymaniem przez Polskę przekazania Ukrainie nowego pakietu uzbrojenia". Tę informację zdementował szybko rzecznik polskiego MON Janusz Sejmej.

„To jest nieprawda. Niemniej ostatnie decyzje, jak ta Lwowskiej Rady Obwodowej, negatywnie wpływają na relacje polsko-ukraińskie" – powiedział w rozmowie z WP.

REKLAMA
Kraj/34456336

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Tajemnice licencji detektywa Krzysztofa Rutkowskiego

Kluczowa wpadka sprzed lat

Krzysztof Rutkowski, najsłynniejszy w Polsce detektyw, przez ostatnie 17 lat wcale nim nie był. Licencję odzyskał dopiero w tym roku, mimo obciążających go wyroków i spraw z przeszłości. Jak to możliwe? – Policja chciała przykryć wpadkę sprzed lat – twierdzą nasi informatorzy.

Wojciech Czuchnowski

O tym, że Krzysztof Rutkowski znów jest pełnoprawnym detektywem, szersza publiczność dowiedziała się 20 października podczas jego konferencji w Sejmie. Ma do niego wstęp jako były parlamentarzysta (był posłem Samoobrony w latach 2001-05), tym razem wystąpił w innej roli – „doradcy ds. bezpieczeństwa" Michała Kołodziejczaka, zawieszonego dziś posła klubu KO i byłego wiceministra rolnictwa.

Kilka dni wcześniej Kanał Zero opublikował nagrania i wypowiedzi współpracowniczek posła, które oskarżają go o przemocowe zachowania i o to, że podawał im narkotyki. W Sejmie Rutkowski – cały na czarno, z imponującą grzywą kruczoczarnych włosów i obwieszony złotem – mówił dziennikarzom, że jego klient „może był zbyt otwarty dla kobiet, a wolontariuszki mają różne zapędy". Snuł opowieść o tym, co się dzieje, gdy kobieta i mężczyzna są sam na sam. „Są sytuacje w życiu, które wymykają się spod kontroli, jest wino, jest szampan, jest prosecco, jest wesoło, jest muzyka, jest miło i sympatycznie, a kończy się zazwyczaj jak zwykle".

Gdy dziennikarze zapytali go o licencję detektywa, przyznał, że odzyskał ją całkiem niedawno – w lipcu tego roku.

Przez ostatnie 17 lat – mimo wizerunku, jaki kreował w mediach – Rutkowski statusu detektywa nie miał. Licencja wydawana przez MSWiA została mu odebrana w 2009 r. Ale już od 2000 r. nie mógł działać jako „detektyw". W międzyczasie był wielokrotnie karany, siedział w więzieniu i jeszcze rok temu spłacał w ratach ogromną grzywnę. A pod koniec 2025 r. Prokuratura Rejonowa w Łodzi wszczęła śledztwo z zawiadomienia grupy klientów Biura Rutkowski. Twierdzili, że zostali przez detektywa celebrytę oszukani.

Jak to możliwe, że Rutkowski – mimo licznych informacji o jego nadużyciach i wyroków, które nawet zatarte rzutują na jego wizerunek – dostał ponownie licencję? Który komendant policji i dlaczego wydał mu niezbędną do tego pozytywną opinię wymaganą w ustawie o usługach detektywistycznych?

Pytania w tej sprawie zadaliśmy MSWiA, policji i samemu Rutkowskiemu.

Ministerstwo i policja przerzucały się odpowiedzialnością, wskazując ostatecznie na komendanta miejskiego w Łodzi. Natomiast Rutkowski zareagował nerwowo – złożył na komisariacie zawiadomienie o „pomówieniu". Jako „dowód" podał rozmowę telefoniczną, którą przeprowadziliśmy po wysłaniu mu pytań SMS-em.

Celebryta zgłosił się też do plotkarskiego portalu Blask, związanego z TV Republika. Tam powiadomił, że jest ofiarą przestępstwa popełnionego przez dziennikarza „Wyborczej".

– Ostatnio wiele osób mi sugerowało, i mówię tu o osobach z najwyższych kręgów władzy, że będą chcieli mnie uciszyć – stwierdził.

Patent „na dziennikarza śledczego"

Starania o odzyskanie licencji detektywa Rutkowski podjął w tym roku. W Prokuraturze Rejonowej Łódź-Bałuty toczyło się wtedy śledztwo wszczęte po zawiadomieniu złożonym przez pięć osób. Twierdziły, że detektyw je oszukał lub wyłudził od nich pieniądze. Dochodzenie poprzedziła seria publikacji portalu Goniec o klientach oskarżających Rutkowskiego o oszustwa, a także nadużyciach, które popełnił w przeszłości i za które był karany.

Mimo że prokuratura potwierdziła fakty podawane przez klientów, śledztwo zostało umorzone. Nasza redakcja ma kopię postanowienia, które w marcu podpisała prokurator Monika Tomkowiak.

Wobec trzech osób, dla których Rutkowski świadczył usługi detektywistyczne bez licencji, powodem umorzenia było przedawnienie przestępstwa. W sprawie, w której klienci stracili prawie 100 tys. zł, prokurator uznała, że Rutkowski wywiązał się z zawartych z nimi umów, bo nie działał jako detektyw, lecz jako... redaktor naczelny, właściciel i dziennikarz portalu oraz telewizji internetowej.

• **Krzysztof Rutkowski w Sejmie, 26 marca 2026 r.** FOT. SŁAWOMIR KAMIŃSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Osobą, która zgłosiła najwyższe roszczenie wobec Rutkowskiego (w lutym 2024 r. zapłaciła mu 15 tys. euro w gotówce), była żona Polaka zatrzymanego w Holandii i oczekującego na ekstradycję do Polski. Kobieta chciała, by ten załatwił jej mężowi pozostanie w holenderskim więzieniu. Rutkowski się tego podjął, ale umowa, którą podpisał z klientką, nie dotyczyła usług detektywistycznych albo prawnych, lecz „interwencji medialnej". Bo Rutkowski wśród swoich licznych aktywności ma zarejestrowaną działalność dziennikarską. Jego „media" to portal patriot24.net i internetowa telewizja o tej samej nazwie.

To właśnie tam miała się odbyć „medialna interwencja", która w rzeczywistości była przykrywką dla działań stricte detektywistycznych, ale też – jak obiecywał klientce Rutkowski – formą nacisku. Problem w tym, że o mediach Rutkowskiego i pracujących tam osobach nikt nie ma pojęcia. Dorota Modzelewska, przedstawiona w prokuraturze jako „dziennikarka śledcza" telewizji Rutkowskiego, w swoich zeznaniach całkiem otwarcie opisała, jak wygląda jej praca: „Współpraca polega na tym, że kiedy Krzysztof Rutkowski otrzymuje zlecenie, kontaktuje się wtedy z redaktorem naczelnym jego telewizji i podejmują wówczas działania medialne".

Kolejne dwie osoby, które zarzucały Rutkowskiemu oszustwo, korzystały z usług firmy Biuro Rutkowski i Rutkowski Patrol. W ich wypadku chodziło o kilkanaście tysięcy złotych, które w 2013 r. wpłaciły firmie mającej sprowadzić dla nich samochody. Samochodów nie było, a Rutkowski miał się zobowiązać do odzyskania pieniędzy. Po zainkasowaniu zaliczek przestał odbierać telefony.

W śledztwie zeznawała też klientka, której Rutkowski miał odnaleźć brata zaginionego w Tajlandii. W 2019 r. wpłaciła mu 3 tys. euro „za usługi doradcze".

Dziennikarz Rutkowski jedzie do Tajlandii

Prokurator Tomkowiak przesłuchała również Rutkowskiego. Zeznawał w charakterze świadka pouczony o ewentualnej odpowiedzialności karnej. Zapewniał, że „nigdy nie przedstawiał się jako detektyw i nie oferował usług detektywistycznych". Powiedział, że w sprawie ekstradycji „pokrzywdzona prosiła o interwencję medialną", a potem „nie chciała publikacji w telewizji".

W kwestii umów z klientami, którzy chcieli odzyskać wpłaty za samochody, oświadczył, że „nie pamięta tego zlecenia". Natomiast do klientki, która poszukiwała zaginionego w Tajlandii brata, sam miał pretensje o pieniądze. Jak zeznał, do Tajlandii pojechał jako „dziennikarz śledczy", tam ustalił okoliczności śmierci brata klientki. Prokurator przyjęła te wyjaśnienia i napisała: „Krzysztof Rutkowski wskazał, że czuje się oszukany przez [nazwisko klientki], gdyż przekazała mu tylko kwotę 3 tys. euro, a nie zwróciła mu kosztów przelotu oraz pobytu, łącznie ok. 20 tys. zł".

Uzasadniając decyzję o umorzeniu dochodzenia, prok. Tomkowiak tłumaczyła: „o ile na gruncie stanu faktycznego pokrzywdzeni mogli subiektywnie znajdować się w błędzie co do kompetencji i możliwości Krzysztofa Rutkowskiego, to nie doszło z jego strony do czynności wprowadzenia pokrzywdzonych w błąd, [bo] Krzysztof Rutkowski w umowach z pokrzywdzonymi wskazywał, że prowadzi usługi doradcze, a nie detektywistyczne".

Jeśli chodzi o klientów, którym Rutkowski miał odzyskać pieniądze za samochody, prokurator uznała, że doszło do świadczenia bez uprawnień usług detektywistycznych, ale „czyn uległ przedawnieniu najpóźniej w dniu 15 grudnia 2024 r.".

Decyzję prokurator Tomkowiak jedna z pokrzywdzonych (żona Polaka zatrzymanego w Holandii) zaskarżyła do sądu. Ale ten 7 lipca 2026 r.

eprasa.pl 5eb17bc19f

MORSKA ENERGETYKA WIATROWA.

Polska szansa na bezpieczną energię dla milionów odbiorców

Morska energetyka wiatrowa stanowi jeden z fundamentów polskiej transformacji energetycznej oraz filarów budowania bezpieczeństwa i suwerenności – pozwala uniezależniać się od importowanych paliw oraz daje stabilne, przewidywalne źródło energii na dekady. Największym w Polsce portfelem projektów morskiej energetyki wiatrowej pod względem planowanej mocy zainstalowanej dysponuje Grupa PGE.

Morze Bałtyckie ma ogromny potencjał. Dzięki stabilnym wiatrom i stosunkowo płytkim wodom, Bałtyk oferuje doskonałe warunki do budowy farm wiatrowych (offshore), a te stanowią jeden z filarów transformacji energetycznej. Rozwój tego segmentu jest również istotnym elementem strategii Grupy PGE. Do 2035 roku spółka planuje wybudowanie wspólnie z partnerami farm wiatrowych o mocy ok. 4 GW. Portfelem aktywów offshore wind Grupy PGE zarządza spółka PGE Baltica.

Największa farma wiatrowa w Polsce

Najbardziej zaawansowanym projektem realizowanym przez PGE Baltica jest farma wiatrowa Baltica 2. Pod względem mocy wytwórczych jest to jedna z największych inwestycji energetycznych realizowanych obecnie w Polsce i jeden z kluczowych projektów morskiej energetyki wiatrowej na Bałtyku. Instalacja o mocy 1,5 GW wyprodukuje rocznie tyle energii elektrycznej, ile zużywa ok. 2,5 mln gospodarstw domowych.

Jej uruchomienie planowane jest w 2027 roku. PGE Baltica realizuje tę inwestycję z duńską firmą Ørsted, największym i najbardziej doświadczonym przedsiębiorstwem w zakresie morskich farm wiatrowych na świecie.

Budowa Baltica 2 weszła już w zaawansowaną fazę realizacji. W maju 2026 roku rozpoczęto instalację fundamentów, a kampania zakończyła się w połowie sierpnia. Na Bałtyku zainstalowano pierwsze fundamenty - łącznie jest ich na morzu 111, z czego 107 pod turbiny oraz cztery pod morskie stacje elektroenergetyczne. Terminowe zakończenie tego etapu inwestycji otworzyło drogę do montażu turbin oraz instalacji infrastruktury przesyłowej.

– Rozpoczęcie budowy farmy wiatrowej Baltica 2 na Morzu Bałtyckim to przełomowy moment nie tylko dla Grupy PGE, ale także dla całej polskiej energetyki. To także wyraźny sygnał dla rynku, że PGE jako lider, bierze odpowiedzialność za transformację energetyczną kraju. W polskiej części Bałtyku realizujemy największy pod względem mocy projekt OZE w Polsce – podkreśla Dariusz Lubera, prezes zarządu PGE Polskiej Grupy Energetycznej.

Farma Baltica 2 powstaje na polskich wodach Bałtyku, na wysokości Łeby i Ustki. Najbliższe turbiny będą oddalone od brzegu o około 40 km. Infrastruktura lądowa niezbędna do funkcjonowania farmy jest zlokalizowana w gminie Choczewo. W Ustce w zachodniej części portu powstaje baza operacyjno-serwisowa, z której prowadzona będzie eksploatacja farmy.

Równocześnie rozwijane są projekty Baltica 3 i 9+. Projekty te mają zapewniony stabilny model przychodowy, co tworzy solidną podstawę do ich realizacji i otwiera perspektywę budowy trwałych kompetencji oraz wzrostu komponentu krajowego w polskim sektorze morskiej energetyki wiatrowej. Realizacja morskich farm wiatrowych Baltica 2, 3 i 9+ pozwoli osiągnąć cel 3,9 GW mocy w morskiej energetyce wiatrowej do 2035 roku, zapisany w strategii Grupy PGE.

Baltica 9+ to inwestycja o mocy 1,3 MW zaplanowana w zachodniej części Ławicy Słupskiej. Powstanie na powierzchni ok. 162 km kw., w odległości ok. 48 km od brzegu. Wśród projektów znajduje się także Baltica 3. Farma ma mieć moc 1045 MW. Obie inwestycje mają zostać ukończone do 2032 roku. Ponadto PGE koncentruje się na utrzymaniu potencjału rozwojowego na kolejne lata, w tym m.in. zachowaniu gotowości projektu Baltica 1 do realizacji.

Zwiększanie udziału polskich firm

PGE Baltica przy rozwijaniu projektów offshore angażuje polskie firmy, zwiększając udział local content w całych łańcuchach inwestycji. W czerwcu 2026 roku spółka podpisała umowę na przygotowanie projektu infrastruktury przyłączeniowej dla projektu Baltica 9+ z konsorcjum firm, których liderem jest PROJMORS ASE Group.

PGE Baltica konsekwentnie rozwija misję budowania local content w polskim sektorze offshore wind

Priorytetem jest szerokie włączanie krajowych przedsiębiorstw w realizację projektów morskiej energetyki wiatrowej, co sprzyja rozwojowi kompetencji, zdobywaniu doświadczeń oraz wzmacnianiu krajowego łańcucha dostaw. Przed spółką intensyfikacja działań zakupowych związanych z kolejnymi projektami, w których kluczowe będzie utrzymanie realnie wysokiego zaangażowania polskich firm w proces budowy sektora offshore wind.

Aby zachęcić polskie firmy do włączania się w realizowane na morzu projekty, PGE Baltica organizuje warsztaty dla przedsiębiorców, podczas których wskazuje, jakie są cele spółki na najbliższe lata i na jakie technologie, usługi oraz rozwiązania, będzie zapotrzebowanie w najbliższej przyszłości. – Skala realizowanych na Pomorzu projektów energetycznych otwiera przed lokalnymi firmami możliwość zdobycia wieloletnich kontraktów i rozwoju nowych specjalizacji. Zainteresowanie łańcuchem dostaw rośnie, a doświadczenia z projektów morskiej energetyki wiatrowej potwierdzają, że polskie przedsiębiorstwa są gotowe na udział w dużych inwestycjach energetycznych – mówi Piotr Dziubałtowski, wiceprezes zarządu PGE ds. wsparcia i rozwoju.

Nowe miejsca pracy

Rozwój morskiej energetyki wiatrowej to szansa nie tylko dla firm, ale i lokalnych rynków pracy. Inwestycje wiążą się z zapotrzebowaniem na specjalistów i pracowników technicznych. PGE Baltica poszukuje specjalistów obsługujących morskie farmy wiatrowe. Już teraz trwa kompletowanie załogi do bazy operacyjno-serwisowej w Ustce, która obsługiwać będzie morską farmę wiatrową Baltica 2. Zatrudnienie w usteckiej bazie znajdzie łącznie ok. 100 osób.

Aby kształcić kadry, PGE Baltica podjęła współpracę z powiatem słupskim i Zespołem Szkół Ogólnokształcących i Technicznych w Ustce. Objęła patronatem klasy w zawodzie technik mechanik i technik urządzeń i systemów energetyki. To pozwoli rozwijać wśród młodzieży kompetencje techniczne, które będą najbardziej oczekiwane w ramach dalszego rozwoju projektów offshore w Polsce.

Rozwijanie morskiej energetyki wiatrowej, to impuls rozwojowy dla polskiej gospodarki, wzmacniający krajowy łańcuch dostaw, kompetencje technologiczne i potencjał rodzimych przedsiębiorstw. Inwestycje te tworzą podstawy nowoczesnego sektora energetycznego, który będzie wspierał konkurencyjność polskiej gospodarki i bezpieczeństwo energetyczne kraju przez kolejne dekady.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Tajemnice licencji detektywa Krzysztofa Rutkowskiego

utrzymał w mocy postanowienie o umorzeniu sprawy. Kobieta nie ma siły dalej walczyć.

Litania przestępstw

Cykl materiałów o nadużyciach „detektywa Rutkowskiego" ukazywał się w Gońcu w 2024 r. Daniel Arciszewski, dziennikarz portalu, dotarł do akt procesów wytoczonych Rutkowskiemu i zeznań oszukanych przez niego klientów. W śledztwie dotyczącym świadczenia usług detektywistycznych bez wymaganych uprawnień przesłuchano 258 osób, które w latach 2004-06 otrzymały faktury Biura Doradczego Rutkowski za oferowane przez niego czynności detektywistyczne. Bezprawnie, bo Rutkowski świadczył już wtedy „usługi doradcze".

Goniec: „Śledztwo w sprawie Rutkowskiego trwało pięć lat. Przewód sądowy – sześć. Między innymi za łamanie przepisów ustawy o usługach detektywistycznych w listopadzie 2018 r. Krzysztof Rutkowski został skazany na rok więzienia w zawieszeniu na pięć lat. W trakcie okresu próby były detektyw popełnił kolejne umyślne przestępstwo. Sąd zgodził się zamienić karę pozbawienia wolności na grzywnę w wysokości 1,4 mln zł".

Arciszewski dotarł do zeznań pokrzywdzonych, których ostatecznie było 200. „O tym, że nie miałam do czynienia z detektywem, a hochsztaplerem, przekonałam się po kilku telefonach" – mówiła śledczym jedna z ofiar Rutkowskiego.

Kobieta opisuje, jak musiała zapłacić kilka tysięcy euro za sprowadzenie dziecka, które jego ojciec zabrał do Jordanii, i jak zamiast Rutkowskiego zjawił się tam „ekspert wojskowy Jarek" z jego biura. Akcja się nie powiodła. „Miałam do Rutkowskiego pretensje, że za moje pieniądze zafundował urlop w Jordanii swojemu pracownikowi. Bo ostatecznie tak to wszystko wyglądało..." – zeznawała kobieta.

Jak pisał Goniec, po licznych naciskach Rutkowski w końcu zwrócił jej 1 tys. z 3 tys. euro, które policzył za swoją akcję. Proszony o zwrot polskiego paszportu dziecka odwlekał sprawę. – Zawsze się tłumaczył, że ma go gdzieś w biurze. Kiedy kolejny raz zadzwoniłam na podany przez niego telefon, już nie odpowiadał – mówiła kobieta.

Słynne były też akcje Rutkowskiego z „antyterrorystami" – czyli grupą wspierających go zamaskowanych mężczyzn stylizowanych na funkcjonariuszy. Jak opisywał Goniec, w czerwcu 2005 r. – w obecności kamer TVN i „Super Expressu" – Rutkowski zorganizował nieudaną prowokację, podczas której jego ludzie brutalnie powalili, skuli i zatrzymali osoby podejrzewane przez detektywa i jego klientów o udział w szajce lichwiarskiej. Kilka miesięcy później wtargnęli do szkoły podstawowej na Śląsku i wyciągnęli z klasy płaczącego siedmioletniego chłopca, który – wbrew nakazowi sądu – nie chciał się rozstać z ojcem.

> *Krzysztof Rutkowski zareagował nerwowo: złożył na komisariacie zawiadomienie o „pomówieniu". Jako „dowód" podał rozmowę telefoniczną, którą przeprowadziliśmy po wysłaniu mu pytań SMS-em*

Pusty rejestr

Sprawa, w której Rutkowski został skazany za nielegalne świadczenie usług na rok w zawieszeniu i grzywnę, to niejedyny przykład kłopotów celebryty z prawem. Latem 2006 r. był zatrzymany, a następnie aresztowany w śledztwie w sprawie prania brudnych pieniędzy. W czerwcu 2007 r. sąd w Antwerpii skazał go na 1,5 roku więzienia (w zawieszeniu) za bezprawne zatrzymanie Polaka ukrywającego się Belgii. W marcu 2012 r. został skazany za pranie brudnych pieniędzy i udział w mafii VAT-owskiej. Dostał dwa i pół roku, w apelacji półtora. Przesiedział z tego dziewięć miesięcy. Ma też na koncie wyrok (rok w zawieszeniu) za akcję ze swoimi „antyterrorystami" na terenie rafinerii Glimar.

W czasie gdy Rutkowski łamał prawo i popełniał wykroczenia, był jako detektyw gwiazdą telewizji: kolejno TVN, TV4, Polsatu, Superstacji i innych. To dzięki zdobytej w ten sposób popularności znajdował klientów i czuł się bezkarny.

Jeszcze w 2022 r. karta karna Rutkowskiego była pełna takich przestępstw jak: „kradzież z użyciem przemocy lub broni", „wymuszenie", „porwanie", „bezprawne przetrzymywanie" czy – tu akurat pojęcie z prawa belgijskiego – „przestępstwo przeciwko państwu, porządkowi publicznemu lub funkcjonariuszom publicznym".

Dziś rejestr karny Rutkowskiego jest pusty, bo według prawa z upływem lat wyroki (poza wyjątkami) ulegają zatarciu. To m.in. za przypomnienie litanii dawnych przestępstw Rutkowski pozwał Gońca, jego naczelnego i autora cyklu. W prywatnym akcie oskarżenia celebryta domagał się kary za zniesławienie i 10 mln zł odszkodowania.

Pod koniec 2025 r. zapadły pierwsze wyroki oddalające pozwy. Sprawa przeciwko Danielowi Arciszewskiemu została umorzona z powodu braku znamion przestępstwa. Jak pisał branżowy „Press", „sąd uznał, że nawet opinia autora o Rutkowskim »pozornie nieszkodliwy, pocieszny błazen w kryzysie wieku średniego«, choć jest surowa, to w świetle ujawnionych faktów uzasadniona". Sąd nie dopatrzył się w publikacjach nierzetelności i uznał, że dziennikarze działają w interesie społecznym. Dzisiaj część z tych wyroków jest już prawomocna. Jedna sprawa jeszcze się toczy.

„Zmienił fryzurę, błysnął złotym zębem"

Kiczowate stroje i kapiące od złota kreacje są znakiem firmowym Rutkowskiego. Detektyw był też przez lata rozpoznawalny dzięki charakterystycznej fryzurze „w kwadrat", która utrzymywała mu się nawet wtedy, gdy zdjął czapkę.

Wizerunkowy przełom nastąpił w połowie tego roku. „Pewna epoka dobiegła końca" – pisał wtedy Pudelek, bo Rutkowski zmienił fryzurę, a jego włosy stały się gęste i kruczoczarne. Rutkowski nie ukrywał, że to efekt zabiegu przeprowadzonego w Turcji. W górnej szczęce detektywa pojawił się też złoty ząb.

Poważniejsze redakcje pisały o innych ważnych przemianach: „Zmienił fryzurę i błysnął złotym zębem, ale to nie koniec zmian w jego życiu. Obronił pracę licencjacką na kierunku bezpieczeństwo narodowe, uzyskując najwyższą notę, i odzyskał licencję detektywa" – donosił 12 lipca 2026 r. portal wp.pl. Uczelnia, w której Rutkowski zdobył wyższe wykształcenie, to Wyższa Szkoła Gospodarki Krajowej w Kutnie.

Z tej okazji (licencja plus licencjat) Rutkowski zwrócił się w sieci z apelem do prezydenta Karola Nawrockiego, któremu zaproponował swoje usługi: „I teraz, panie prezydencie Rzeczpospolitej Polski, jeżeli pan będzie potrzebował fachowców, którzy będą panu dobrze doradzać, jeżeli chodzi o kategorię bezpieczeństwa w naszym kraju, jestem absolutnie otwarty na pana propozycję. Nie chcę za to żadnych pieniędzy – zaoferował".

Czy pomogła wpadka policji?

Gdy w lipcu 2026 r. Rutkowski pochwalił się swoim fanom uprawnieniami detektywa, mówił, że wcześniejsze zatrzymanie licencji przez policję „miało podstawy niewiarygodne, wręcz skandaliczne, ponieważ odbyło się na podstawie orzeczenia sądu na innego Krzysztofa Rutkowskiego".

Jest w tym ziarno prawdy. Jak mówi sam Rutkowski (a potwierdzają to protokoły sądowe), podczas jednej z rozpraw o publikacje w Gońcu sąd pokazał mu postanowienie z 2009 r., w którym łódzka policja unieważnia jego licencję. Okazało się, że decyzja została wydana na mężczyznę o tym samym imieniu i nazwisku, też mieszkającego w województwie łódzkim, ale w innym mieście, skazanego za przemoc domową. Zaskoczony, ale i ucieszony treścią dokumentu Rutkowski zawiadomił policję, ta zaś przyznała mu rację.

Potwierdza to nadkomisarz Edyta Machnik, rzeczniczka policji w Łodzi – policyjne dochodzenie wykryło pomyłkę. Dodaje, że mimo to komendant wojewódzki policji w Łodzi odmówił uchylenia decyzji (unieważniającej licencję), ponieważ od dnia jej doręczenia upłynęło pięć lat i nikt nie złożył w tej sprawie zażalenia.

Dlaczego w 2009 r. Rutkowski się nie zażalił? Być może dlatego, że działo się to w czasie kumulacji jego problemów z prawem. Liczne wyroki i sprawy karne były wystarczającą podstawą do zabrania licencji. Jakimś cudem na decyzji o uchyleniu jej wpisano jednak kogoś innego oraz przestępstwo, którego Rutkowski nie popełnił.

– Postępowanie prowadziło Biuro Spraw Wewnętrznych. Ustalono, że odpowiedzialne za to osoby [funkcjonariusze Wydziału Spraw Administracyjnych] są już na emeryturze, a z uwagi na upływ czasu nie można wobec nich wyciągnąć żadnych konsekwencji – mówi „Wyborczej" jeden z urzędników MSWiA. Ten sam rozmówca wskazuje, że właśnie dlatego, by „przykryć wpadkę sprzed lat", obecny komendant miejski policji w Łodzi napisał Rutkowskiemu pozytywną opinię, a komendant wojewódzki zdecydował o wydaniu nowej licencji. Taką wersję potwierdza jeszcze dwóch policjantów – z Komendy Głównej i Komendy Wojewódzkiej w Łodzi.

– Można było odmówić wydania pozytywnej rekomendacji, to jest w dużym stopniu decyzja uznaniowa – mówi jeden z oficerów. Ale, jak dodaje, policja wolała „nie eskalować sprawy, no bo jednak doszło do kompromitującej pomyłki".

Czy wpadka z 2009 r. przesądziła o tym, że 17 lat później Rutkowski dostał licencję? Pytana o to rzeczniczka KWP zaprzecza. „Te dwie sprawy nie mogą być łączone, nie miały na siebie wpływu" – zapewnia. Jak podkreśla, Rutkowski przeszedł pełną procedurę sprawdzającą i „nie było powodów, by odmówić". Jeśli wnioskodawca spełnia wszystkie określone w ustawie wymogi, to organ właściwy w danej sprawie musi uprawnienia wydać „i nie może brać pod uwagę subiektywnych ocen opinii publicznej". ●

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY
Kraj/34414013

JUTRO W „WYBORCZEJ"

„KTÓRZY ODESZLI" - DODATEK SPECJALNY
Wspominamy zmarłych w ostatnim roku

NA DRUGĄ STRONĘ
Opowieści o odchodzeniu

SYLWIA GRUCHAŁA, OLIMPIJKA
Teraz wszystko ma sens

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

KRAJOWY PROGRAM POSZUKIWAŃ SUROWCÓW KRYTYCZNYCH

Polska szuka surowców krytycznych

Surowce krytyczne to jeden z fundamentów nowoczesnej gospodarki i bezpieczeństwa surowcowego Polski. Realizowany przez Państwowy Instytut Geologiczny – PIB Krajowy Program Poszukiwań Surowców Krytycznych (KPPSK) wyznacza priorytetowe kierunki badań geologicznych, które będą skoncentrowane przede wszystkim na Dolnym Śląsku, Lubelszczyźnie, Górnym Śląsku i w rejonie zawiercianśko-myszkowskim.

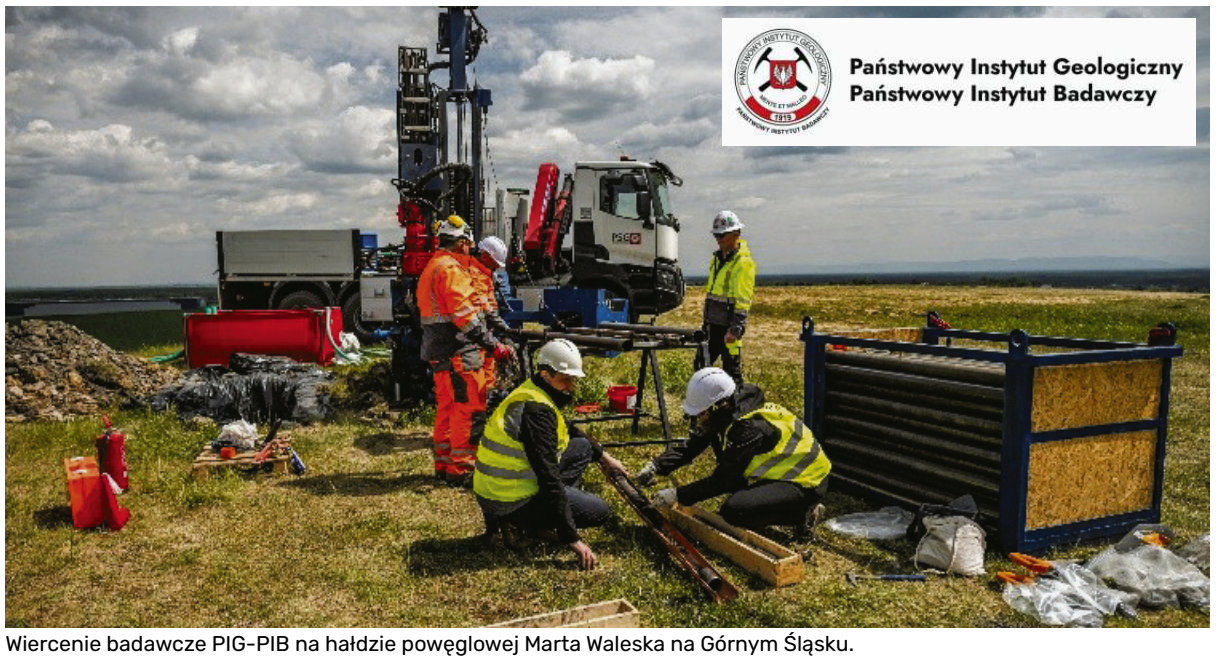

Wiercenie badawcze PIG-PIB na hałdzie powęglowej Marta Waleska na Górnym Śląsku.

O tym, jakich surowców będą poszukiwać geolodzy, oraz jakie korzyści realizacja programu może przynieść polskiej gospodarce i lokalnym społecznościom, rozmawiamy z prof. dr. hab. Krzysztofem Szamałkiem, dyrektorem Państwowego Instytutu Geologicznego – PIB i szefem państwowej służby geologicznej.

Rada Ministrów przyjęła Krajowy Program Poszukiwań Surowców Krytycznych. Dlaczego uruchomienie takiego programu jest dziś Polsce potrzebne?

Krzysztof Szamałek: Uruchomienie takiego programu jest potrzebne nie tylko Polsce, ale również Europie, a w pewnym sensie także całemu światu (bowiem jesteśmy jednym z głównych graczy na rynku tak potrzebnej miedzi). Wydarzenia rozgrywające się na arenie międzynarodowej pokazały, że zagrożenie dla bezpieczeństwa dostaw oraz ryzyko przerwania łańcuchów dostaw surowców stały się faktem. Dlatego Unia Europejska w 2024 roku przyjęła rozporządzenie Critical Raw Materials Act, w którym zobowiązała każde państwo członkowskie do przygotowania krajowego programu. Państwowy Instytut Geologiczny na zlecenie Ministerstwa Klimatu i Środowiska we współpracy z Akademią Górniczo-Hutniczą, Instytutem Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Uniwersytetem Warszawskim oraz Uniwersytetem Wrocławskim przygotował taki dokument, korzystając z doświadczenia i wiedzy najlepszych specjalistów. Program został przyjęty przez Radę Ministrów 2 września bieżącego roku. Na jego realizatora wyznaczono Państwowy Instytut Geologiczny – PIB.

Jak długo będzie realizowany Krajowy Program Poszukiwań Surowców Krytycznych i jakie będą kolejne etapy prac?

Krzysztof Szamałek: Program jest przewidziany na 8 lat. Jego kontynuacja w kolejnych latach będzie uzależniona od efektów i wyników osiągniętych w poszczególnych etapach. Etap poszukiwania opiera się na określonych przesłankach teoretycznych oraz analogiach do podobnych struktur i jednostek złożowych występujących w innych częściach świata. Założenia te są następnie weryfikowane poprzez analizę pozyskiwanych próbek.

Czy można już wskazać główne kierunki i obszary, na których będą koncentrowały się prace w ramach programu?

Krzysztof Szamałek: Koncentrujemy się na tych obszarach, które już wcześniej były albo przedmiotem eksploatacji, albo badań, które doprowadziły do wstępnych, obiecujących konkluzji. Mówimy tutaj o obszarze Dolnego Śląska i terenach na północ od monokliny przedsudeckiej. Mówimy także o części Lubelszczyzny i Górnego Śląska, jak również o obszarze zawiercianśko-myszkowskim, gdzie będziemy poszukiwać utworów złożowych o dużym znaczeniu dla gospodarki. Nie są to więc miejsca zupełnie nieznane na mapie złożowej. Teraz będziemy jednak prowadzić tam prace szersze i dokładniejsze.

W pierwszej kolejności chcemy skoncentrować się na kopalinach będących źródłem surowców krytycznych, które już występują w Polsce, są wydobywane, a jednocześnie istnieją znaczące perspektywy poszerzenia ich bazy zasobowej. Dlatego w pierwszym etapie skupiamy się przede wszystkim na polimetalicznych rudach miedzi. Oprócz miedzi pozyskuje się tam również ren, srebro i złoto. Utwory permskie, obejmujące m.in. łupki ilaste i wapienie, które są inkrustowane mineralizacją miedziową, rozprzestrzeniają się jednak dalej na północ i północny zachód od obszarów obecnej eksploatacji. Chcemy więc dokładniej rozpoznać i udokumentować występujące tam przesłanki złożowe. Interesują nas także pierwiastki ziem rzadkich oraz inne minerały będące nośnikami surowców krytycznych. Do grupy o najwyższym priorytecie zaliczamy również rudy molibdenowo-wolframowe, występujące i udokumentowane w rejonie Myszkowa. Ich potencjał jest większy niż wcześniej sądziliśmy. Jednocześnie bierzemy pod uwagę inne surowce, które Polska już zagospodarowuje, wydobywa i wprowadza na rynek. Przykładem jest węgiel koksowy. Chcemy sprawdzić, czy na Lubelszczyźnie występują jego znaczące złoża, które mogłyby mieć perspektywiczne znaczenie w przyszłości. To są obecnie najważniejsze kierunki naszych działań, choć oczywiście grupa analizowanych surowców jest szersza.

Czy rozpoczęcie badań geologicznych w określonym regionie oznacza, że w przyszłości będą tam wydobywane surowce?

Krzysztof Szamałek: Obecność geologów, ich praca, a nawet udokumentowanie złoża nie oznaczają automatycznego rozpoczęcia jego zagospodarowania i budowy kopalni. Jest to proces znacznie dłuższy, związany z decyzjami planistycznymi, gospodarczymi i politycznymi, a także wymagający ogromnego kapitału. Od rozpoznania i udokumentowania złoża do rozpoczęcia eksploatacji mija zwykle bardzo dużo czasu.

Współczesne górnictwo nie jest już tym samym górnictwem, które pamiętamy z lat sześćdziesiątych czy siedemdziesiątych XX wieku. Od tego czasu świat bardzo się zmienił. Rozwinęły się przepisy dotyczące ochrony środowiska, wzrosły wymagania stawiane przedsiębiorcom, zwiększyła się również rola społeczeństwa w procesie uzyskiwania koncesji oraz społecznego nadzoru nad takimi inwestycjami. Minimalizowanie uciążliwości przemysłu wydobywczego jest dziś jednym z istotnych elementów zrównoważonego rozwoju.

Cennym zyskiem z istnienia kopalni jest wzrost dochodów własnych gmin. Sześćdziesiąt procent opłaty eksploatacyjnej stanowi dochód samorządu. To może mieć bardzo duże znaczenie dla rozwoju gminy i przekładać się bezpośrednio na jakość życia jej mieszkańców.

Kolejną korzyścią są miejsca pracy. Kopalnie to przedsięwzięcia wymagające ogromnych nakładów finansowych, a jednocześnie długiego okresu odzyskiwania zainwestowanego kapitału. Oznacza to również możliwość tworzenia stosunkowo stabilnych miejsc pracy w regionie.

Dlatego uważam, że istnieją korzyści, które warto przynajmniej rozważyć. Jestem gorącym zwolennikiem długotrwałego, cierpliwego, ale prowadzącego do pewnych konkluzji dialogu społecznego.

Kiedy możemy spodziewać się pierwszych efektów programu?

Krzysztof Szamałek: Każdy projekt realizowany w ramach KPPSK ma określone „kamienie milowe" oraz etapy rozliczeniowe. Na każdym z nich powstają konkretne efekty rzeczowe, które muszą być raportowane do Ministerstwa Klimatu i Środowiska. Jest to proces skomplikowany, żmudny i bardzo szczegółowy. Efekty programu będą więc pojawiały się sukcesywnie.

Jeżeli na przykład okaże się, że dysponujemy zasobami pierwiastków ziem rzadkich czy innych surowców krytycznych, będzie można rozważać rozwój w Polsce określonych specjalizacji i nowoczesnych technologii opartych na własnej bazie surowcowej. Można tu myśleć chociażby o przemyśle półprzewodnikowym lub innych sektorach wykorzystujących tego typu surowce.

Możliwy jest także drugi scenariusz. Jeżeli udokumentujemy znaczące zasoby określonych surowców, ale nie zdecydujemy się rozwijać związanej z nimi produkcji w kraju, Polska może stać się ich istotnym dostawcą dla innych państw czy gospodarek, które będą ich potrzebowały. Oba modele są możliwe. Każdy z nich może przynieść konkretne korzyści gospodarce państwa, a w konsekwencji również społeczeństwu.

PROF. DR HAB. KRZYSZTOF SZAMAŁEK
dyrektor Państwowego Instytutu Geologicznego – PIB
i szef państwowej służby geologicznej

NFOŚiGW

Publikacja wywiadu została sfinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Wspólne ćwiczenia polskich i amerykańskich żołnierzy z użyciem systemów Patriot**
FOT. FRANCISZEK MAZUR / AGENCJA WYBORCZA.PL

Polska będzie serwisować pociski do systemów Patriot

Polska wygrała międzynarodową rywalizację o prestiżową amerykańską inwestycję. Thomas Rose, ambasador USA w Polsce, komplementuje działania przedstawicieli rządu Donalda Tuska, ale urzędnicy prezydenta przekonują, że to wyłączna zasługa Karola Nawrockiego.

Agata Kondzińska
Iwona Szpala
Dorota Roman

Mamy to! – wiceszefowa MON Magdalena Sobkowiak-Czarnecka z uśmiechem poinformowała, że Polska wygrała prestiżowy kontrakt na centrum serwisowe do pocisków PAC-3 MSE – najnowocześniejszych rakiet przechwytujących stosowanych w systemach Patriot. Będzie to jedyna w świecie – poza USA – taka filia. Negocjacje trwały wiele miesięcy, a naszymi rywalami były: Niemcy, Holandia i Norwegia.

Czy ja to zasługa?

Przedstawiciele strony rządowej zachowali się standardowo. Podkreślali, że to wielki sukces Polski, którego nie byłoby bez zaangażowania wszystkich stron sceny politycznej. Również Pałacu Prezydenckiego. Sobkowiak-Czarnecka oraz wicepremier Władysław Kosiniak-Kamysz dziękowali prezydentowi.

W TVN 24 szef MON zaznaczał, że wszyscy zagrali jak jedna drużyna. Był podział ról i zadań. Tłumaczył, że gdyby nie zaangażowanie rządu i przesłany odpowiedni wniosek strony polskiej, nie byłoby szans, aby prezydent Nawrocki mógł rozmawiać z prezydentem Donaldem Trumpem o tym kontrakcie.

Miła atmosfera nie trwała długo, gdyż do akcji ze swoim przekazem weszli ludzie z otoczenia prezydenta. Mieli jeden cel – wysławiać i chwalić wyłącznie Karola Nawrockiego.

Urzędnicy przekazywali komunikat, że centrum serwisowe pocisków Patriot załatwił prezydent, a inwestycji nie byłoby, gdyby nie fantastyczne relacje Nawrockiego z Trumpem.

– Sukces osiągnęliśmy dzięki skutecznej dyplomacji prezydenta, a dobre i partnerskie układy z amerykańskimi sojusznikami przynoszą konkretne rezultaty – przekonywał jego rzecznik Rafał Leśkiewicz.

W pałacowej narracji bohaterem jest tylko Nawrocki, który w osobistej rozmowie z prezydentem USA, w kuluarach sesji ONZ, miał przekonać Trumpa, aby postawił na Polskę. Dopiero później, według urzędników Nawrockiego, do rozmów włączyli się przedstawiciele MON i temat kontraktu pojawiał się podczas wizyt przedstawicieli rządu w USA.

Według urzędników Karola Nawrockiego, prezydent jako jedynym polski polityk prowadzi konsekwentną politykę z USA. Efekty byłyby jeszcze lepsze, gdyby „nie rząd Donalda Tuska i jego zmienność w relacjach ze Stanami Zjednoczonymi". Taką diagnozą w TV Republika przedstawił Karol Rabenda, minister z Kancelarii Prezydenta. Ogłosił, że odkąd Nawrocki objął urząd – a nawet jeszcze wcześniej – zabiega o inwestycje amerykańskie.

Serwis rakiet to też wstęp do długofalowego celu, jakim jest uruchomienie produkcji pocisków PAC-3 MSE w Polsce

– A rząd w zależności od wewnętrznej sytuacji politycznej w Polsce, czasami jest proamerykański, a czasami trochę antyamerykański. A sojusz ze Stanami Zjednoczonymi to jest coś, co powinno łączyć Polaków, bo na tym opiera się bezpieczeństwo kraju – mówił.

Decyzję o stworzeniu w Polsce europejskiej bazy obsługi pocisków do systemów Patriot ogłoszono we wtorek 27 października. I zaplecze prezydenta wyjątkowo zadbało, aby sukces Nawrockiego nikomu nie umknął. Doradca prezydenta Błażej Poboży pouczał dziennikarzy Polskiej Agencji Prasowej: „Hej PAP! Nie zmieściło się wam w tweecie, że to konsekwencja bezpośredniej rozmowy i ustaleń prezydentów Polski i USA?"

Ambasador USA w Polsce komplementuje ekipę Tuska

Ale Thomas Rose, ambasador USA w Polsce, nieco inaczej przedstawił sytuację i komplementował przedstawicieli rządu Donalda Tuska. Obrazowo opisywał że „wiceminister Sobkowiak to petarda, która dzień i noc nie odpuszczała, wysyłała lawinę SMS-ów, dzwoniła i wywierała presję, aby wybrać Polskę".

A wiceministra MON Cezarego Tomczyka nazwał „polskim Rambo".

Dodawał, że przy tej inwestycji doszło do pokazu polskiej jedności w najlepszym wydaniu – rządu i Pałacu Prezydenckiego. I podkreślał, iż decyzja nie była łatwa, „bo konkurenci też złożyli świetne oferty".

To nie pierwszy raz, gdy Rose chwali ekipę Tuska, choćby za finansowe zaangażowanie w zbrojenia – Polska jest w czołówce państw NATO, które przeznaczają 5 proc. PKB na obronność. „Polska zapracowała na ten sukces dzięki świetnej ofercie, determinacji w rozwijaniu własnego przemysłu obronnego oraz gotowości do inwestowania we własne bezpieczeństwo" – napisał Rose po ogłoszeniu wyniku kontraktu.

– To co mówią ludzie z otoczenia Karola Nawrockiego jest nieprzyzwoite – komentuje ważny polityk rządu. I tłumaczy: – Na próby przypisywania prezydentowi wyłącznych zasług przy kontrakcie, trzeba patrzeć politycznie. Tu każdy mówi do własnego elektoratu i na to obliczony jest przekaz Kancelarii Prezydenta. Nikt w rządzie nie odmawia Nawrockiemu roli, którą odegrał w kontaktach z Trumpem. Obaj prezydenci chwilę rozmawiali podczas sesji ONZ, ale trzymajmy proporcje. Mamy ten kontrakt, bo jako rząd przygotowaliśmy dobrą, konkurencyjną ofertę i byliśmy skuteczni w negocjacjach.

Bez tych atutów nie pomogłaby żadna rozmowa Nawrockiego z Trumpem. Wybór Polski to kolejne potwierdzenie, że nasze relacje z USA są naprawdę dobre. Rząd oraz MON mają w Pentagonie mocnych sojuszników – podkreśla rozmówca „Wyborczej".

Jednak ludzie z Pałacu Prezydenckiego – mimo słów ambasadora USA – idą za ciosem i chcą wzmocnić swój przekaz. Według nich „Nawrocki jest nie tylko architektem sukcesu centrum serwisowego pocisków Patriot" i chcą podkreślić jego inną ważną rolę. Na 3 listopada zwołano Radę Bezpieczeństwa Narodowego, która ma dotyczyć kwestii bezpieczeństwa i stałej bazy wojsk amerykańskich w Polsce.

Poseł Błaszczak też się chwali

To ucieszyło polityków PiS. Europoseł Mariusz Kamiński pospieszył z wyjaśnieniami, że „tak kluczowe tematy nie mogą znajdować się jedynie w rękach nieodpowiedzialnej ekipy Tuska". Choć przecież jeszcze niedawno Nawrocki twierdził w wywiadach, że „Tusk celowo buduje w kraju atmosferę zagrożenia ze strony Rosji, aby nabijać sobie punkty sondażowych". Nawrocki nazywał to dystrybucją strachu i przekonywał, że odkąd został prezydentem jest najlepiej poinformowany, więc wie, że „nie ma żadnego alarmu dla Polski". Nie przekonał go też minister koordynator służb specjalnych Tomasz Siemoniak, który przekazał mu informacje od szefa CIA.

Przy okazji wygrania kontraktu na centrum serwisowe rakiet do systemów Patriot, o sobie przypomnieli też politycy PiS. Były szef MON Mariusz Błaszczak przekonywał, że centrum Polska zawdzięcza jego ekipie. Bo to oni otworzyli drogę do amerykańskich inwestycji. – Decyzja USA jest naturalna, bo inna być nie mogła. Jedyna zasługa Tuska jest taka, że tego nie zepsuł – chwalił się Błaszczak.

Narracja PiS spotkała się ze stanowczą ripostą przedstawicieli MON, którzy wyraźnie podkreślali, że „runął propagandowy przekaz PiS, iż oni jako jedyni w Polsce mają dobre relacje z USA".

– To naprawdę wielkie wydarzenie i wielka amerykańska inwestycja. Pokazuje to, że wszystkie bajki, iż nie mamy dobrych relacji ze Stanami Zjednoczonymi, były tworzone tylko na użytek PiS-u, który chciałby nas skłócić ze Stanami Zjednoczonymi – podsumował w TVP Info wicepremier Władysław Kosiniak-Kamysz.

Najpierw serwis, później produkcja?

PAC-3 MSE to najnowocześniejsze pociski przechwytujące zdolne do niszczenia rakiet balistycznych, czyli najtrudniejszego do zneutralizowania zagrożenia z powietrza. Jeden pocisk kosztuje kilka milionów dolarów.

Teraz pociski serwisowane są tylko w zakładach w USA oraz – w bardzo ograniczonym zakresie – w Japonii. Brak certyfikowanej infrastruktury techniczno-laboratoryjnej w Europie sprawia, że cały proces logistyczny jest długotrwały i uzależniony od amerykańskiego zaplecza. Ulokowanie takiego ośrodka w Polsce znacznie go skróci.

Serwis rakiet to też wstęp do długofalowego celu, jakim jest uruchomienie produkcji pocisków PAC-3 MSE w Polsce. Takie rozwiązanie trwale uniezależniłoby kupione przez nas systemy Patriot od dostaw rakiet z zagranicy. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Razem samodzielnie idzie do wyborów

Partia Razem opracowuje prekampanię, szykuje listy i przygotowuje się do samodzielnego startu w wyborach do Sejmu w 2027 r. Teraz powinny odbyć się wybory władz partii, ale zostały przełożone.

Tomasz Nyczka

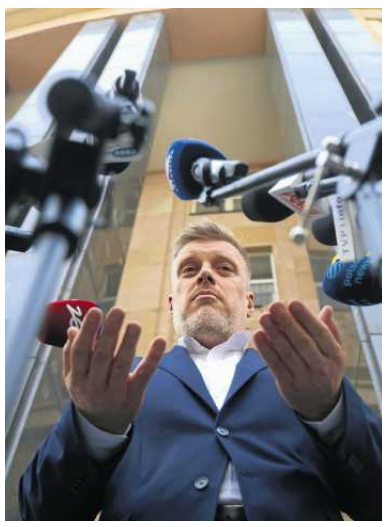

• **Zandberg nie chce oddawać sterów w partii** FOT. ROBERT KOWALEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Ostatnie wybory władz Razem odbyły się w grudniu 2024 r. Na funkcję współprzewodniczących partia wybrała wtedy Adriana Zandberga i Aleksandrę Owcę, radną z Krakowa, tegoroczną kandydatkę na urząd prezydenta miasta.

Dla Zandberga to druga kadencja z rzędu, bo od 2022 do 2024 r. współprzewodniczył Razem z Magdaleną Biejat. Wicemarszałkini Senatu po konflikcie z przedstawicielami partii w październiku 2024 r. opuściła ją wraz z grupą najbliższych współpracowniczek.

Kadencje współprzewodniczących są dwuletnie i kończą się w tym roku. Zgodnie z zapisami partyjnego statutu Zandberg nie mógłby ponownie starać się o tę funkcję, bo można ją pełnić tylko przez dwie kadencje z rzędu. Jednak Zandberg nie chce oddawać sterów, szczególnie w tak newralgicznym momencie, gdy zaczyna się kampania przed wyborami do Sejmu, które odbędą się za 12 miesięcy.

Wiatr w żagle

Po wyborach na prezydenta Krakowa, w których kandydatka Razem Aleksandra Owca osiągnęła lepszy wynik niż Daria Gosek-Popiołek z Nowej Lewicy, działacze Razem dostali wiatru w żagle. Są przekonani, że w przyszłym roku uda im się osiągnąć próg 5 proc. i wprowadzić swoją reprezentację do Sejmu. Przedstawiciele partii zgłaszają teraz projekty ustaw, w ramach prekampanijnej trasy „Turbo Polska" objeżdżają kraj i pracują nad obsadą list wyborczych. W takiej sytuacji Razem nie chce teraz żadnej walki między kandydatami o funkcję przewodniczącego i wewnętrznych konfliktów.

– Najpierw wybory parlamentarne, a później będziemy się zajmować sobą. Nie chcemy w tym momencie wywracać partii do góry nogami. W przypadku Zandberga problemem jest limit kadencji, ale ludzie zdają sobie sprawę z tego, jaka jest przedwyborcza sytuacja – słychać w Razem.

Jak wydłużyć kadencję

Wymyślono więc, jak obejść ograniczenie kadencji. Niedawno zorganizowano tzw. referendum, czyli głosowanie online, podczas którego wszyscy członkowie partii zagłosowali i zgodzili się, aby kadencje obecnych współprzewodniczących przedłużono o rok, czyli do końca 2027 roku. Rzecznik Mateusz Merta mówi „Wyborczej", że „partia Razem zdecydowała, żeby zsynchronizować wewnętrzny wyborczy kalendarz z wyborami do Sejmu", a „zmiana statutu, która to umożliwia, została dokonana w wyniku referendum".

– Referendum dało kongresowi narzędzie, a ostateczną decyzję ws. harmonogramu wyborczego podejmie kongres partii. Jeśli tak zdecyduje, to obecni współprzewodniczący będą pełnić funkcje jeszcze przez rok. To zmiana techniczna – zaznacza Merta.

W efekcie – jeśli kongres tak zdecyduje – najbliższe wybory władz partii odbędą się pod koniec przyszłego roku, już po wyborach do Sejmu. Kongres zaplanowano na grudzień. Ale to tylko formalność, bo wśród działaczy jest powszechna zgoda na to, aby Zandberg i Owca rządzili jeszcze przez rok.

Rzecznik Razem wyjaśnia, że to wyjątkowa, jednorazowa decyzja. Co wydarzy się dalej? – Będzie obowiązywał limit dwóch następujących po sobie kadencji, a jedna nadal potrwa dwa lata. Oznacza to, że w przyszłym roku Adrian Zandberg nie będzie mógł się starać o stanowisko współprzewodniczącego partii – mówi Merta.

Taka sytuacja w przyszłości nie zamyka Zandbergowi drzwi do zarządzania ugrupowaniem, ale będzie musiał przeczekać dwa lata.

Dadzą sobie radę sami?

W Razem myślą już o wyborach parlamentarnych. W ostatnich miesiącach szef Nowej Lewicy Włodzimierz Czarzasty powtarzał, że sens ma wyłącznie wspólna lista Nowej Lewicy i Razem, przekonywał, że nie należy się rozdrabniać. Ale Zandberg regularnie tę ofertę odrzucał.

W ostatnią niedzielę w Krakowie Aleksandra Owca kolejny raz powtórzyła: – Partia Razem przygotowuje się do samodzielnego startu w wyborach w 2027 r.

Razem nie zostawia suchej nitki na rządzie i Nowej Lewicy. A wynik wyborów w Krakowie oddalił ewentualne porozumienie obydwu ugrupowań, bo w Razem są przekonani, że dadzą sobie radę sami. Po wyborach w Krakowie w Nowej Lewicy stracili cierpliwość i też zaczęli ostro krytykować Razem. W efekcie Zandberg „wpycha" teraz Czarzastego w ramiona Tuska i powtarza, że skoro Nowa Lewica jest koalicjantem, to powinna wystartować ze wspólnej listy z KO.

Nowa Lewica o zachowaniu Zandberga: – Jesienią 2027 r. chciałby być jedyną „prawilną" lewicą, na którą będą mogli właśnie zagłosować lewicowi wyborcy. Razem widzi tu swoją szansę na lepszy wynik.

A Czarzasty zastrzega, że decyzja ws. konfiguracji NL w wyborach zapadnie w lutym 2027 r.

REKLAMA
Kraj/34457131

eprasa.pl 5eb17bc19f

Izrael. Poważny błąd opozycji

Opozycji będzie bardzo trudno utworzyć trwały rząd. To daje okazję Benjaminowi Netanjahu do zachowywania się jak zwycięzca, choć nie wygrał wyborów – mówi dr Shany Mor.

FOT. REUTERS / JAMAL AWAD

ROZMOWA Z
DR. SHANY MOREM
izraelskim politologiem, konsultantem politycznym i felietonistą

KACPER MAX LUBIEWSKI: Choć nie mamy jeszcze ostatecznych wyników, wygląda na to, że blok Benjamina Netanjahu uzyskał we wtorkowych wyborach 53 mandaty, a blok opozycji pod przywództwem Gadiego Eizenkota 48. Rekordowa liczba aż 19 miejsc w przyszłym Knesecie przypadła dwóm partiom arabskim. Jak interpretować te wyniki?

DR SHANY MOR: W oczy rzucają się przede wszystkim trzy wnioski. Po pierwsze, obecna koalicja rządząca została zdecydowanie odrzucona przez wyborców – w wyborach w 2022 r. ten sam konglomerat partii wokół Benjamina Netanjahu miał 64, a w momencie szczytowym nawet 68 miejsc w Knesecie. To spadek o przynajmniej 11 mandatów. To też jedna z najpoważniejszych porażek między wyborami urzędującej koalicji w historii Izraela.

Podobne zjawisko, choć nadal o mniejszym rozmiarze, miało miejsce tylko w 2003 i 2009 roku. Wtedy, podobnie jak teraz, społeczeństwo reagowało na poważną porażkę polityki bezpieczeństwa. Po ataku Hamasu 7 października poparcie dla rządu Benjamina Netanjahu spadło i potem już nie wzrastało, ani nie malało. Nie wpłynęła na to znacząco wojny z Iranem w 2025 i 2026 roku czy uwolnienie zakładników z Gazy. Pierwsza konkluzja jest więc jasna: obecna koalicja rządząca partii prawicowych, skrajnie prawicowych i ultraortodoksyjnych nie ma szansy na pozostanie u władzy w obecnym kształcie.

Jakie są pozostałe dwa wnioski?

– Równie jasne jest to, że opozycja pod przywództwem Gadiego Eisenkota nie zbudowała poważnej alternatywy wobec obecnej koalicji rządzącej. Nie ważne na co się zdecydują, będzie to oznaczało odrzucenie którejś z obietnic złożonych podczas kampanii: sprzeciwu wobec kolejnych wyborów, rządu jedności narodowej z Netanjahu czy nie dogadywania się z partiami arabskimi.

Brak nowego rządu to beznadziejna wiadomość dla opozycji, bo duża część ustaw, które obiecali odrzucić, wchodzi w życie w przeciągu następnych sześciu lub 12 miesięcy. Mam tu na myśli kontrowersyjne reformy dotyczące roli prokuratora generalnego oraz mianowań sędziów przez polityków. Presja ze strony wyborców opozycji, żeby dogadać się z kimkolwiek, jest więc ogromna.

Ostatnia obserwacja jest trochę bardziej pozytywna. Nowy Kneset ma wystarczająco dużą większość nie tylko do odrzucenia tych reform, ale też na przegłosowanie kilku innych ważnych decyzji, jak odwołanie marszałka Knesetu czy powołanie komisji śledczej ds. wydarzeń 7 października. Inne kwestie wymagają dłuższych deliberacji i stabilniejszego rządu.

Obecna koalicja rządząca partii prawicowych, skrajnie prawicowych i ultraortodoksyjnych nie ma szansy na pozostanie u władzy w obecnym kształcie

Zostańmy jeszcze na chwilę przy wynikach i oceńmy, jak poszło każdemu z bloków. Na pierwszy ogień niech pójdzie opozycja skupiona wokół Eisenkota, czyli cztery największe opozycyjne partie żydowskie.

– Koniec końców, ugrupowania te osiągnęły mniej więcej taki wynik, jaki przewidywały margines błędu dużych sondaży, choć raczej w jego dolnych granicach. Pomyłką bloku Eisenkota było przede wszystkim zwrócenie się do tego samego elektoratu: liberalnych i świeckich Żydów pochodzących z klasy średniej. Te partie nie były na tyle różne ideologicznie, żeby nie startować z jednej dużej listy!

Opozycja powinna była mieć np. jedną wyraziście lewicową partię, inną mówiącą bezpośrednio do izraelskich Arabów i taką skierowaną do religijnych Żydów. Po wyborach mogłyby pójść na kompromisy, ale to normalne, że podczas kampanii różne partie zajmują różne stanowiska. Zamiast tego opozycja zjednoczyła się niejako zbyt mocno i zbyt wcześnie.

Co z Likudem premiera Benjamina Netanjahu i jego blokiem?

– Likud jako jedyna partia osiągnęła zdecydowanie lepszy wynik niż przewidywały sondaże, choć osłabiła tym samym swoich koalicjantów. Z jednym może zastrzeżeniem: partii Religijnego Syjonizmu Becalela Smotricza też poszło lepiej niż zakładano, bo jeszcze niedawno była pod progiem, a skończyła z sześcioma mandatami. Ocma Jehudit Itamara Ben-Gwira nie urosła od ostatnich wyborów, podobnie jak ultraortodoksyjna Partia Judaizmu Zjednoczonej Tory.

Niespodzianką jest słaby wynik Szasu, czyli także ultraortodoksyjnej partii, choć takiej, która w przeszłości reprezentowała też wielu Żydów mizrachijskich, religijną część społeczeństwa oraz geograficzną peryferię Izraela. Część wyborców odwróciła się od Szasu, pewnie w związku z ich sprzeciwem wobec rozszerzenia obowiązkowego poboru wojskowego wobec Haredim [ultraortodoksyjnych Żydów], i przeszła do Likudu. To tłumaczyłoby wzrost poparcia dla partii Benjamina Netanjahu.

Inną odpowiedzią na ich dobry wynik byłoby też to, że wyborcy Likudu może i byli niezadowoleni z porażek tego rządu, ale koniec końców nie mieli gdzie się podziać.

Likud jest sprawdzonym wyborem dla tych Izraelczyków, którzy są konserwatywni, ale nie należą do społeczności ultraortodoksyjnej ani osadniczej.

Czy możemy powiedzieć, że największymi zwycięzcami wyborów były partie arabskie? Czy może ich wynik był tak wysoki, że pozbawił opozycję szansy na spójny ideologicznie rząd?

– Niestety tak, ale nie chodzi tu o wynik partii arabskich jako takich, a raczej zdecydowaną przewagę niesyjonistycznej Wspólnej Listy nad prointegracyjnym Raamem. To drugie ugrupowanie było już kiedyś w rządzie i nawet dobrze sobie dało radę w tej roli.

Opozycja twierdziła, że po wyborach nie zaprosi do rządu żadnej partii arabskiej, ale tak naprawdę współpraca z Raamem zawsze była rozważana jako jedna z opcji. Gdyby opozycji brakowało np. ośmiu głosów do większości, a Raam dostarczyłby dziewięć, ugrupowanie Mansura Abbasa najpewniej dołączyłoby do rządu. Ale wyniki oznaczają, że opozycja potrzebowałaby wsparcia Raamu oraz Wspólnej Listy.

Być może jakaś krótkoterminowa współpraca jest możliwa, ale Wspólna Lista jest ideologicznie nie do zaakceptowania dla izraelskiego mainstreamu, więc nie liczyłbym na nic więcej.

O jakie różnice ideologiczne chodzi?

– Wspólna Lista sprzeciwiała się m.in. od początku wojnie Izraela w Gazie, zarzucała wojsku zbrodnie wojenne, jak i dokonanie ludobójstwa. Odrzuca istnienie Izraela jako państwa żydowskiego, prawo powrotu dla Żydów mieszkających poza granicami Izraela oraz izraelskie symbole narodowe, jak narodowy hymn i gwiazdę Dawida na fladze. Jak widzisz, ciężko o kompromis w tych sprawach między wyborcami Wspólnej Listy a resztą społeczeństwa.

Po drodze cały blok sprzeciwiający się Netanjahu na pewno napotkałby poważne przeszkody: nawet rząd mniejszościowy miałby niebywale małą reprezentację parlamentarną, najpewniej rozpadłby się podczas rozmów nad budżetem i byłby sparaliżowany w przypadku kolejnej wojny z Iranem lub Hezbollahem.

Avigdor Lieberman, polityk izraelskiej opozycji, ma też następującą teorię: włączenie Raamu do rządu w 2021 roku utorowało drogę zwrotowi w wyborach w 2022 roku, kiedy nieproporcjonalnie duże poparcie uzyskały partie skrajnie prawicowe. Politycy muszą też teraz rozważyć potencjalny wzrost poparcia dla prawicy w kolejnych wyborach, jeśli nowa koalicja rządząca będzie zależna od jeszcze mniej akceptowalnej dla przeciętnego Izraelczyka partii arabskiej.

Na stole są więc de facto trzy scenariusze: rząd mniejszościowy przy wsparciu partii arabskich, rząd jedności narodowej między częścią opozycji a Benjaminem Netanjahu lub kolejne wybory.

– I żaden z nich nie jest bardziej lub mniej prawdopodobny niż pozostałe! Na tym etapie nie sposób powiedzieć, na co zdecyduje się opozycja lub nawet sam Netanjahu.

Szczególnie niewygodnym scenariuszem dla bloku Eisenkota byłyby na pewno ponowne wybory. Uważam, że nie udałoby im się obudzić w społeczeństwie takiego entuzjazmu, żeby iść i jeszcze raz na nich zagłosować. Izraelska diaspora na pewno nie przyleciałaby też tak tłumnie. Gdybym doradzał Eisenkotowi, powiedziałbym, żeby poczekał kilka dni na ostateczne wyniki i dopiero wtedy podjął decyzję; to pozwoliłoby też Netanjahu zrozumieć, że przegrał te wybory. Na razie zachowuje się jeszcze, jakby to on rozdawał karty. ●

Rozmawiał Kacper Max Lubiewski

www.nekrologi.wyborcza.pl/34459089

Z głębokim żalem i smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

Ojca

naszego Kolegi,

Macieja Więckiewicza

W tych trudnych chwilach składamy

Maciejowi oraz Jego Bliskim

wyrazy szczerego współczucia i wsparcia.

koleżanki i koledzy z Théa

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Kampania w USA na finiszu

Ponad 40,5 mln Amerykanów zagłosowało już w wyborach do Kongresu. W prawie wszystkich kluczowych stanach widać większą mobilizację niż w 2022 roku.

Maciej Czarnecki

KORESPONDENCJA Z TEKSASU

Dzień wyborów oficjalnie wyznaczono na 3 listopada, ale lokale wyborcze w USA tradycyjnie otwierają się już wiele dni wcześniej, a miliony ludzi wysyłają swoje głosy pocztą.

Z danych Laboratorium Wyborczego Uniwersytetu Florydy wynika, że do środowego wieczora (28.10) zagłosowało już ponad 40,5 mln ludzi. Jak analizuje „The New York Times", frekwencja w 8 z 10 kluczowych stanów, które uważa się za zasadnicze w bitwie o Senat, jest wyższa niż w 2022 roku o co najmniej 10 proc. W niektórych dużo wyższa, np. w Teksasie bardziej przypomina wybory prezydenckie, które zwykle znacznie bardziej pobudzają elektorat.

Oba obozy podzielonej Ameryki uważają, że te wybory – w zależności od optyki – albo pomogą dalej wprowadzać w życie pomysły „najwspanialszego prezydenta w historii", jak mówili mi zwolennicy Trumpa w Amarillo, albo rozpoczną proces naprawy kraju, pokazując mu żółtą kartkę.

Na razie zagłosowało więcej Demokratów (44 proc. do 31 proc.), lecz to jeszcze niczego nie przesądza. Republikanie zwykle nadrabiają przynajmniej część różnicy w dzień wyborów.

„Obiecywali pokój"

Natomiast obecnie sondaże pokazują, że to wyborcy Partii Demokratycznej są bardziej entuzjastycznie nastawieni do głosowania niż Republikanie (w opublikowanym we wtorek 28 października badaniu PBS News/NPR/Marist 71 proc. do 61 proc.).

Przed salami, w których odbywają się w Teksasie spotkania demokratycznego kandydata do Senatu Jamesa Talarico, widzę długie kolejki. W niedzielę więcej ludzi nie zmieściło się do klubu w San Antonio, w którym odbywał się jego wiec, niż w ogóle przyszło dwa dni wcześniej na spotkanie organizowane przez jego rywala, Kena Paxtona.

Można tłumaczyć, że San Antonio to mekka liberałów, ale 4 tys. ludzi zjawiło się też na wtorkowym (28.10) spotkaniu z Talarico w Lubbock, niespełna 300-tysięcznym mieście w zachodnim Teksasie, które jest mocno konserwatywne.

Napędza ich sprzeciw wobec prawie dwóch lat rządów Donalda Trumpa. Wielu Amerykanów, nie tylko z Partii Demokratycznej, jest też rozgoryczonych wysokimi cenami paliw i ogólną drożyzną w kraju, za którą obwiniają rozpętaną przez Republikanina wojnę z Iranem.

W środę na wiecu w Ohio prezydent przekonywał, że wojna okazała się wielkim sukcesem. Odpowiedział na to w Georgii broniący fotela w Senacie Demokrata Jon Ossoff (uważany za poważnego kandydata do nominacji Demokratów w wyborach prezydenckich w 2028 roku): – Obiecywali pokój. Zamiast tego mija dziś osiem miesięcy niepotrzebnej wojny, której ten nieudolny naczelny dowódca – człowiek, który sam uchylał się od służby wojskowej – nie potrafi ani zakończyć, ani wygrać – grzmiał na swoim wiecu Ossoff.

Intryga kandydatki z Partii Demokratycznej

Sondaże sugerują, że Izba Reprezentantów jest już dla Republikanów stracona. Opublikowana we wtorek prognoza stacji Fox News przewiduje, że w pesymistycznym dla Partii Demokratycznej scenariuszu zdobędzie ona 223 fotele. A w optymistycznym – nawet 240. Większość zapewnia 218.

Nie wiadomo natomiast, kto będzie kontrolował Senat. Obecnie Republikanie mają w nim przewagę 53 do 47 (uwzględniając w tej ostatniej liczbie dwóch senatorów niezależnych, którzy zwykle głosują jak Partia Demokratyczna).

Obama drwi z Trumpa

Na senackie wyścigi w kluczowych stanach obie partie wytaczają najcięższe działa. Były prezydent Barack Obama w środę znów kpił z Trumpa, wspierając w Georgii Ossoffa i demokratyczną kandydatkę na gubernatora Keishę Lance Bottoms.

– Zostawmy reality TV stacji Bravo. Niech zajmują się tym profesjonaliści. W Białym Domu nie jest to potrzebne – powiedział.

W tym samym czasie Trump w Ohio odniósł się do wcześniejszego przytyku Obamy, że „przez niego Biały Dom wygląda, jakby Saddam Husejn otworzył fabrykę serników".

– Sam za to zapłaciłem. Naprawiłem to i teraz jest piękniejsze oraz w lepszym stanie – odparował. I zarzucił Demokracie, że się tym irytuje, bo „nie rozumie, na czym polega czystość", „nie dostrzega problemu zniszczonego, popękanego kamienia czy chodników i „nie rozumie, że wytyczenie asfaltowej nawierzchni aż do głównego wejścia nie jest właściwym rozwiązaniem".

Sondaże sugerują, że Izba Reprezentantów jest już dla Republikanów stracona. Nie wiadomo natomiast, kto będzie kontrolował Senat

Obama zareagował na to jeszcze w tym samym wystąpieniu. Rzucił, że doszły go słuchy, że Trumpowi nie spodobał się jego żart. Wytknął mu, że nie zareagował na jego zarzuty w sprawie inflacji, ceł, które zwiększają koszty życia dla amerykańskich rodzin i korupcji.

– O tym nic nie powiedzieli. Prezydent nie był nawet zły na porównanie z Saddamem Husajnem. To go nie ubodło, natomiast był bardzo niezadowolony z komentarza

Prezydenckie wsparcie pomoże kandydatom czy im zaszkodzi?

Trump w październiku pojawił się już na ponad 20 wiecach. Zważywszy na jego niskie notowania, eksperci nie są pewni, czy pomaga kandydatom, czy raczej zmniejsza ich szanse.

Sondaż przeprowadzony przez londyńską firmę PF Global sugeruje, że negatywny efekt może być silniejszy. Niemal połowa wyborców Demokratów deklaruje, że oddadzą głos „głównie po to, by wyrazić sprzeciw wobec Trumpa". A tylko 38 proc. Republikanów zamierza zagłosować głównie po to, by okazać mu poparcie.

REKLAMA
Kraj/34434244

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Propozycja nowego podatku i wielkiej emerytalnej zmiany

To mogą być wielkie zmiany w IKE i IKZE. Przedstawiciele rządu, pracodawców i pracowników przygotowali projekt reformy całego prywatnego systemu emerytalnego.

Ireneusz Sudak
Leszek Kostrzewski

Zmianie mając ulec stawki podatkowe, zasady corocznych odliczeń podatkowych, niektóre produkt zostaną zlikwidowane, inne poprawione. Największe kontrowersje wzbudzają zmiany w Indywidualnych Kontach Emerytalnych. Niektórzy eksperci ostrzegają, że kolejna tak duża zmiana może nadwyrężyć zaufanie do państwa – mowa o produktach, z których korzystają Polacy, budując oszczędności emerytalne.

FOT. GETTY IMAGES

Potężne zmiany dla oszczędzających i ich pieniędzy

Nad reformą już od roku pracuje grupa robocza ds. oszczędzania w IKE, IKZE, PPE i PPK. To podgrupa działająca w Radzie Dialogu Społecznego – miejsce dyskusji pracodawców, pracowników i rządu, które ma wypracowywać kompromisowe propozycje reform gospodarczych.

Eksperci właśnie wypracowali propozycje zmian w programach emerytalnych, które zawarli w 52-stronnicowym raporcie. Wyborcza.biz poznała dokument, który zapowiada przełomowe zmiany.

• Po pierwsze, w scenariuszu bazowym na stole jest połączenie IKE i IKZE w jeden produkt o nazwie IKE+. Nowy produkt miałby wspólny limit wpłat na poziomie 3-krotności średniego wynagrodzenia, czyli tyle ile wynosi obecnie limit w IKE. To najbardziej radykalna propozycja.

Obecnie Polacy mają w IKE 1,3 mln kont i zgromadzone na koniec czerwca 38,2 mld zł, a w IKZE 847 tys. kont i 22 mld zł.

• Po drugie, wypłata środków na preferencyjnych zasadach z nowego utworzonego IKE+ byłaby możliwa w wieku 60 lat, czyli pięć lat wcześniej niż obecnie w ramach IKZE i tyle samo co w IKE. Wypłata miałaby być odbywać się jednak w ratach.

Jaka byłaby stawka podatku? Tego jeszcze nie wiadomo, wśród propozycji jest 5 albo 10 proc., czyli dużo mniej niż 19-proc. podatek Belki.

• Po trzecie, inny scenariusz zakłada pozostawienie IKZE i IKE ale podrasowanie dostępnych ulg podatkowych. Przede wszystkim wprowadzenie jednolitej 32-proc. stawki odliczenia podatkowego wpłat na IKZE bezpośrednio od podatku, zamiast od dochodu.

Dziś w IKZE wpłaty na konto można od razu odliczyć od podstawy opodatkowania, a tym samym zaoszczędzić z tej kwoty 12 albo 32 proc. (w zależności od obowiązującego jeszcze w tym roku progu podatkowego).

• Po czwarte, jest też propozycja dopłat do inwestycji... ze środków publicznych. Ma to być prezent (premia) od państwa (czyli z podatków innych podatników) za systematyczne oszczędzanie. W jednym z wariantów po pięciu latach regularnych wpłat na IKE lub IKZE uczestnik otrzymywałby 500 zł, po 10 latach 1 tys. zł, po 15 latach 1,5 tys. zł, po 20 latach 2 tys. zł itd. Łącznie państwo dopłaci 7,5 tys. zł.

Obecnie Polacy mają w IKE 1,3 mln kont i zgromadzone na koniec czerwca 38,2 mld zł, a w IKZE 847 tys. kont i 22 mld zł

Premie od państwa, a właściwie od pracodawców ze składek na Fundusz Pracy, dostają obecnie uczestnicy programu PPK.

• Po piąte, eksperci RDS proponują zmiany w pracowniczych programach emerytalnych (PPE). Chcą m.in. podwyższenia lub zniesienia limitu składek finansowanych przez pracodawców, który obecnie wynosi 7 proc. wynagrodzenia.

Wśród pomniejszych propozycji jest wprowadzenie podglądu rachunków emerytalnych w aplikacji mObywatel, czy zwolnienia podatkowe od wpłat na IKE pochodzących ze spadku, IKE dla dzieci prowadzone przez rodziców, czy ulga dla osób poniżej 26. roku życia do wykorzystania po ukończeniu tego wieku (ponieważ dziś osoby do 26. roku życia nie płacą PIT, nie mogą odliczać wpłat na IKZE).

Wypłaty z IKE opodatkowane?

Propozycje wzbudziły duże emocje. Gdy na początku tygodnia opisała je „Rzeczpospolita" niektórzy uczestnicy rynku zwrócili uwagę, że jest to zmiana reguł w trakcie gry, w dodatku taka, która może być niekorzystna dla niektórych inwestujących.

„Znów politycy, lobbyści nie wiem kto, jeszcze grzebią przy rozwiązaniach, które miały być trwałe (...). Nie wiem, ile rozmów przeprowadziłem z inwestorami, czytelnikami i potencjalnymi zainteresowanymi, żeby nie obawiali się powtórki z OFE przy wpłatach do IKE, bo to zupełnie inna sytuacja. I co teraz czytam? Że jest propozycja, żeby połączyć IKE i IKZE" – napisał w serwisie LinkedIn Grzegorz Zalewski, analityk, autorytet w sprawach rynku kapitałowego.

„Czy to nie jest tak, że w IKE nie ma podatku na wyjście, a w IKZE jest? I czy przypadkiem politycy nie zamierzają zmienić tej niekorzystnej dla budżetu sytuacji" – zastanawia się Zalewski. Chodzi o sytuację, w której 1,3 mln osób inwestujących w IKE robiło to latami, licząc, że nie zapłaci podatku. Czyli znów tysiące osób, które wybrały IKE w tej formie, ze względu na korzyść podatkową zostanie zrobiona w...." (tutaj pozostaje niedopowiedzenie).

Skonfrontowaliśmy te informacje z Robertem Zimą, przewodniczącym grupy roboczej, która wypracowała propozycje zmian.

– Wszystkie rozważane przez Grupę propozycje przynoszą korzyść osobom oszczędzającym na emeryturę – zakładają wprowadzenie nowych uprawnień lub rozszerzenie zakresu uprawnień już istniejących. Grupa nigdy nie rozważała rozwiązań naruszających prawa nabyte uczestników, w szczególności ograniczenia zwolnienia z podatku od zysków kapitałowych przy wypłacie środków zgromadzonych na IKE – twierdzi Robert Zima.

Chodzi o to, że ewentualne zmiany w IKE i opodatkowanie wypłat nie objęłoby środków, które już są tam zgromadzone, a jedynie nowe napływy.

Zmiany na lepsze

W istocie od przedstawienia propozycji do wprowadzenia zmian jest bardzo daleka droga – przede wszystkim Ministerstwo Finansów nie zaakceptowało większości omawianych zmian.

Te trafią teraz do Zespołu ds. Ubezpieczeń Społecznych, potem na Prezydium RDS i zostaną publicznie ogłoszone być może w połowie listopada. To będzie dopiero początek dyskusji nad tym, co może zostać wprowadzone, a co nie.

– Wiele z tych propozycji wartych jest poważnego rozważenia, problem w tym, że w obecnej sytuacji budżetowej, te rozwiązania, które rzeczywiście mogłyby przynieść skutek w postaci zwiększenia poziomu oszczędzania w różnych dodatkowych formach zabezpieczenia emerytalnego, są mało realne – komentuje dr Marcin Wojewódka z Instytutu Emerytalnego, członek grupy roboczej.

Wojewódka chwali też propozycje zmian w PPE.

– Nowo utworzony PPE, ze składką podstawową co najmniej 3,5 proc. wynagrodzenia i partycypacją wśród pracowników na poziomie co najmniej 25 proc. – mógłby zwalniać pracodawcę z obowiązku tworzenia PPK. Byłaby to istotna zachęta do zakładania PPE i finansowania oszczędności emerytalnych pracowników ze środków pracodawcy – mówi Wojewódka.

– Jeżeli chodzi o IKE i IKZE to bardzo mi się podoba rekomendacja połączenia obu produktów, podniesienia limitu oszczędzania i uatrakcyjnienia mechanizmu zachęt podatkowych. Połączenie obu produktów i wyższy limit będą stanowić ogromny postęp – mówi nam Krzysztof Nowak, partner w Mercer Marsh Benefits, firmie, która doradza pracodawcom jak projektować, kupować i zarządzać pakietami świadczeń dla pracowników.

Nie zmienia to faktu, że eksperci już od lat ostrzegają przed modyfikacjami w produktach emerytalnych. Choć żaden program nie jest wykuty ze spiżu i może podlegać zmianom, to Polacy pozostają nieufni wobec programów tworzonych przez polityków.

Według opublikowanego w 2024 r. badania Izby Gospodarczej Towarzystw Emerytalnych (IGTE) 17 proc. respondentów nieinwestujących w IKE lub IKZE wskazywało obawę przed zmianą prawa i utratą pieniędzy. Powód? Wiele osób nadal pamięta zmiany w OFE przeprowadzone kilkanaście lat temu i kojarzy je z rzekomym zabraniem środków prywatnych. De facto te nigdy takimi nie były, a strumień pieniędzy trafiający kiedyś do OFE w ramach reformy ponownie został przekierowany do ZUS. ● 1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

NA TEREN PRZEZNACZONY POD BUDOWĘ WJECHAŁ CIĘŻKI SPRZĘT,
A WRAZ Z NIM NAJWIĘKSZY PROGRAM INFRASTRUKTURALNY W REGIONIE OD DEKAD

Atom kołem zamachowym rozwoju Pomorza

Okolice Słajszewa, Lubiatowa i Kopalina w gminie Choczewo od lat są ważnym punktem na mapie polskiego wybrzeża. Wraz z budową pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce region zyskuje nową infrastrukturę, która usprawni transport, zwiększy dostępność komunikacyjną, a poprzez to wesprze lokalne usługi i łańcuchy dostaw.

Na terenie przyszłej elektrowni jądrowej Lubiatowo-Kopalino trwa już kolejny etap prac przygotowawczych. Rozpoczęła się mobilizacja do robót ziemnych związanych z przygotowaniem terenu pod budowę elektrowni. Skalę prac najlepiej oddaje fakt, że na potrzeby inwestycji zostanie przemieszone około 7 mln m sześciennych gruntu, który posłuży do budowy nasypów i przygotowania terenu pod obiekt.

Kolejnym kamieniem milowym projektu jest złożenie do wojewody pomorskiej wniosku o pozwolenie na wstępne roboty budowlane dla części niejądrowej inwestycji. Po uzyskaniu decyzji możliwe będzie rozpoczęcie m.in. głębokich wykopów pod fundamenty reaktorów, co przybliży projekt do wejścia w zasadniczą fazę budowy.

Otrzymana decyzja otworzy drogę do wykonania m. in. głębokich wykopów pod fundamenty reaktorów i będzie kolejnym krokiem przybliżającym rozpoczęcie zasadniczej fazy budowy.

5 mld zł na drogi i kolej

Równolegle do prac prowadzonych na placu budowy powstaje infrastruktura na potrzeby inwestycji, a w praktyce będzie służyć całemu regionowi. Łączna wartość inwestycji drogowych i kolejowych dla regionu to około 5 mld zł.

Największym przedsięwzięciem drogowym jest budowa nowego połączenia między Słajszewem a drogą ekspresową S6. Docelowy przebieg drogi krajowej o numerze DK69 da gminie Choczewo bezpośredni korytarz transportowy pomiędzy Trójmiastem i Szczecinem. Nowa droga krajowa będzie miała około 30 km.

Nowe trasy mają również przejąć znaczną część ruchu związanego z budową elektrowni. W praktyce oznacza to mniejsze obciążenie lokalnych dróg i większe bezpieczeństwo dla mieszkańców okolicznych miejscowości. Prace budowlane nad odcinku od elektrowni do drogi wojewódzkiej 213 już trwają. Całość inwestycji ma zostać oddana do użytku do 2028.

Po ponad 30 latach czas na kolej

Jeszcze bardziej spektakularnie zapowiada się powrót kolei. W ramach programu infrastruktury towarzyszącej modernizowane będą linie kolejowe nr 229 i 230. Dla części Pomorza jest to równoznaczne z przywróceniem regularnego ruchu pociągów po ponad trzech dekadach przerwy. Przez lata mieszkańcy wielu miejscowości byli praktycznie pozbawieni dostępu do transportu kolejowego. Pociągi kursowały sezonowo albo ich nie było. Sytuacja ma się zmienić. Po zakończeniu inwestycji mieszkańcy powiatów wejherowskiego, lęborskiego i kartuskiego odzyskają regularne połączenia pasażerskie.

To nie tylko kwestia wygody. Powrót kolei oznacza nowe możliwości dojazdu do pracy i szkół, łatwiejszy dostęp do usług publicznych oraz większą mobilność mieszkańców całego regionu. Łącznie w ramach projektu powstanie lub zostanie zmodernizowanych około 150 kilometrów linii kolejowych

Inwestycja pozwoli przywrócić ruch kolejowy na trasie niewykorzystywanej od ponad 30 lat, a jednocześnie stworzy sprawny kanał transportu pracowników, materiałów i kluczowych komponentów potrzebnych zarówno podczas budowy elektrowni, jak i w okresie jej późniejszego funkcjonowania.

Łatwiej nad morze

Na zmianach skorzysta również turystyka, która od lat pozostaje jedną z ważniejszych gałęzi gospodarki Pomorza. Nowe drogi i przywrócone połączenia kolejowe ułatwią dojazd do nadmorskich miejscowości zarówno turystom, jak i mieszkańcom regionu. Krótszy czas podróży i lepsza dostępność komunikacyjna mogą sprawić, że miejsca dotąd pozostające nieco na uboczu staną się łatwiej dostępne dla odwiedzających.

Zyska cały region

Wprawdzie uwagę publiczną przyciąga przede wszystkim budowa samej elektrowni, ale to właśnie nowa infrastruktura najszybciej i najdłużej będzie służyć mieszkańcom regionu i turystom.

Po zakończeniu budowy pozostaną drogi, linie kolejowe i nowe połączenia transportowe, które będą wykorzystywane przez kolejne dekady

Lepsza dostępność komunikacyjna zwykle przyciąga nowe inwestycje, zwiększa atrakcyjność terenów pod działalność gospodarczą i ułatwia rozwój lokalnych firm.

Realizacja inwestycji tej skali naturalnie wiąże się z przejściowymi zmianami odczuwalnymi dla mieszkańców, zwłaszcza w obszarze transportu i wykorzystania lokalnej infrastruktury. Dlatego Polskie Elektrownie Jądrowe od początku prowadzą dialog z samorządami i lokalnymi partnerami, wspólnie poszukując rozwiązań, które pozwalają ograniczać bieżące niedogodności, a jednocześnie pozostawiają trwałe korzyści dla regionu.

Dobrym przykładem takiego podejścia jest współpraca spółki PEJ z Powiatem Wejherowskim i Zarządem Dróg Powiatowych w Wejherowie, w ramach której inwestor finansuje modernizację dróg wykorzystywanych zarówno na potrzeby inwestycji, jak i przez mieszkańców. Efektem tych działań jest m.in. podpisana 23 października umowa na przebudowę drogi powiatowej nr 1430G na odcinku Przebendowo-Jackowo w gminie Choczewo. To pokazuje, że wyzwania towarzyszące budowie mogą stać się impulsem do realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą służyć lokalnej społeczności także długo po zakończeniu budowy elektrowni.

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Główna siedziba Microsoftu w Redmond, stan Waszyngton, USA**
FOT. REUTERS / DAVID RYDER

Microsoft tnie etaty przed giełdowym debiutem OpenAI

Tego samego dnia, w poniedziałek 26 października 2026 roku, masowe zwolnienia ogłosiły jednocześnie technologiczny gigant Microsoft i rząd Roba Jettena, najmłodszego premiera w historii Holandii. **Czy to dzień zero dla rynku pracy?**

Maria Korcz

Dostawca oprogramowania i usług chmurowych z Redmond w Waszyngtonie chce zredukować liczbę pracowników o 60 tys. osób. Holendrzy planują zwolnić 20 tys. urzędników – grzmią od kilku dni tysiące nagłówków na całym świecie.

Proroków rychłej katastrofy nie brakuje też w Polsce.

„Wchodzimy w zmiany na świecie, których skali dziś nawet nie potrafimy sobie wyobrazić" – stwierdził w serwisie X poseł Rafał Komarewicz z klubu parlamentarnego Centrum.

Rafał Brzoska, słynący z zaangażowania w sprawy publiczne prezes InPostu, powołując się na raport Anthropica (właściciela modelu Claude), na tej samej platformie ogłosił (pisownia oryginalna):

„W ciągu kilku lat ponad 60 proc. pracowników umysłowych będzie zmuszonych zmienić profesję...nie miejsce pracy...ALE ZAWÓD!!!".

Skali decyzji Microsoftu nie można deprecjonować. Z perspektywą rewolucji w życiu zawodowym musi teraz zmierzyć się co czwarty pracownik giganta. Bez precedensowy jest także krok Holendrów – do tej pory żaden kraj nie zaryzykował gniewu sfery budżetowej zapowiedzią zastępowania urzędników AI w takiej skali. W Amsterdamie taka deklaracja padła wprost: ograniczamy zatrudnienie, bo możemy zastąpić procesy wykonywane przez ludzi, sztuczną inteligencją.

Ale mimo grozy tych zapowiedzi ani skala zwolnień, ani ich konsekwencje nie są dla rynku pracy tak piorunujące, jak mogłoby się wydawać.

Na czym polega „dobrowolne odejście"?

O decyzji technologicznego giganta z Redmond poinformowała w poniedziałek Amy Coelman, wiceprezeska i szefowa do spraw kadr w Microsofcie. Komunikat jest zwarty i napisany w iście amerykańskim stylu.

„Dzisiaj wprowadzamy nową ofertę dobrowolnych odejść. (...) Daje uprawnionym pracownikom, którzy rozważają przyszłość poza firmą, nową możliwość dokonania tej zmiany już teraz" – pisze wiceprezeska.

Coelman nie ogłasza więc zwolnień grupowych, jak w pewnym uproszczeniu opisywała sprawę część mediów. Dobrowolne odejścia to forma redukcji zatrudniania, która pozostawia pracownikom przestrzeń na decyzję. Zamiast przykrej rozmowy z działem HR, możesz sam zgłosić chęć odejścia na zwykle bardzo atrakcyjnych warunkach.

Microsoft nie poinformował publicznie, co ma do zaoferowania osobom, które zgodzą się na rozwiązanie umowy. Zwykle programy dobrowolnych odejść zakładają jednak odprawy równe kilku pensjom, a często także utrzymanie przez kilka miesięcy dostępu do benefitów pracowniczych.

Co giełdowy debiut OpenAI ma wspólnego ze zwolnieniami?

Jak zauważa jednak prof. Marek Kowalkiewicz, kierownik katedry gospodarki cyfrowej QUT Business School w Brisbane, a w przeszłości także pracownik naukowy Microsoftu, skala odejść będzie dużo niższa, niż wynika z szumnych zapowiedzi.

– Poniedziałkowy ruch to propozycja dobrowolnego odejścia dla około 60 tys. pracowników w czterech krajach: Stany Zjednoczone, Kanada, Indie, Wielka Brytania, w zamian za standardową odprawę. Firma spodziewa się, że z oferty skorzysta około 3-6 proc. uprawnionych, czyli 2 – 4 tysięcy pracowników. To drobny odsetek z 223 tys. zatrudnionych – mówi Kowalkiewicz. I dodaje:

– Co ciekawe, Microsoft zastrzega sobie prawo do zatrzymania tych, których nie chce stracić!

By dobrze zrozumieć ruch technologicznego giganta, musimy zdać sobie także sprawę, że Microsoft jest od 2025 roku właścicielem 27 proc. udziałów OpenAI. A twórca czołowego modelu sztucznej inteligencji, czyli ChataGPT, który w powszechnej świadomości dał początek rewolucji AI, planuje wkrótce giełdowy debiut.

Microsoft nie poinformował publicznie, co ma do zaoferowania osobom, które zgodzą się na rozwiązanie umowy. Zwykle programy dobrowolnych odejść zakładają jednak odprawy równe kilku pensjom, a często także utrzymanie przez kilka miesięcy dostępu do benefitów pracowniczych

– OpenAI wciąż zatrudnia inżynierów do rozwijania swojej technologii, więc nie mamy do czynienia z likwidacją miejsc pracy, raczej z ich zmianą. To naturalne przesunięcie od starszych technologii do nowych, które wymaga też zespołu o innych kompetencjach – wyjaśnia dr Marek Troszyński, NASK – PIB.

Przypomina przy tym, że opowieści firm technologicznych, które próbują wywołać panikę na rynku pracy, należy traktować z dystansem.

– Nakręcanie opowieści o niezwykłych możliwościach AI, to zamierzona polityka firm technologicznych. Zwłaszcza w momencie, w którym i Anthropic, i OpenAI przygotowują się do debiutu na giełdzie, licząc na jak największą wycenę. Nawet więc kiedy mówią o zagrożeniach, o masowych zwolnieniach, to też jest to część gry marketingowej, bo w tej narracji te zagrożenia czy zwolnienia wynikają z potęgi AI – uważa dr Troszyński.

Powód zwolnień? Firmy potrzebują nowych kompetencji

Każdy, kto obserwuje rozwój modeli generatywnej sztucznej inteligencji, zdaje sobie jednak sprawę, że ich skokowy rozwój jest faktem. Sęk w tym, że to nie przekłada się w prosty sposób na naszą pracę. Może zastępować poszczególne zadania, ale wciąż rzadko kiedy jest w stanie zastąpić pracownika z krwi i kości.

Tym bardziej decyzją co najmniej śmiałą wydaje się plan holenderskiego rządu, który chce okroić administrację publiczną o 25 tys. stanowisk.

– Sam holenderski rząd przyznaje, że dotychczasowa cyfryzacja nie zmniejszyła zatrudnienia. Wręcz przeciwnie: stworzyła nowe zadania i sprawiła, że zleca się więcej zadań na zewnątrz. Dla mnie ta zapowiedź brzmi jak AI-washing – mówi prof. Marek Kowalkiewicz.

AI-washing to inaczej wykorzystywanie technologicznego postępu jako zasłony dymnej. Powiedzieć „rozwijamy się tak szybko, że jesteśmy już w stanie zastąpić ludzi sztuczną inteligencją" brzmi dużo lepiej niż np. „zwalniamy, bo brakuje nam pieniędzy w budżecie" albo „zwalniamy, bo dawni pracownicy nie mają już kompetencji, które dziś potrzebujemy".

Ten ostatni powód – zdaniem prof. Kowalkiewicza – ma dziś najwięcej wspólnego z rzeczywistością. Firmy zwalniają, bo potrzebują nowych kompetencji.

– Obie organizację urosły o 40-55 proc. od 2018 roku. Obie wciąż zatrudniają nowych ludzi! Technicznie AI nie zastępuje dziś ani inżyniera, ani urzędnika od początku do końca. AI przejmuje zadania, zmienia to, jak organizacja pracuje. I tu jest clou tego, co dzieje się obecnie: to sortowanie, a nie redukcja – wyjaśnia ekspert. I dodaje: – Widzimy coraz więcej organizacji które, poprzez zwolnienia lub oferty dobrowolnego odejścia, robią miejsce dla pracowników z nowymi umiejętnościami, potrzebnymi w erze AI.

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

KGHM
POLSKA MIEDŹ

Polskie korzenie. Globalna skala.

Działamy na trzech kontynentach, budując wartość dla polskiej gospodarki i wzmacniając bezpieczeństwo surowcowe.

Kraj/34459163

eprasa.pl 5eb17bc19f

Trybunał Konstytucyjny

TK nie należy „odbijać”

Polski sąd konstytucyjny musi przejść restart. Czasu zostało niewiele.

Zalasiński

W 2027 r. będziemy obchodzić rocznicę uchwalenia Konstytucji. To dobra okazja, by zamiast kolejnych deklaracji przywiązania do jej wartości podarować jej coś znacznie cenniejszego: dowód, że potrafimy respektować ją niezależnie od politycznych podziałów i interesów. Jednym z najważniejszych elementów takiego zobowiązania powinien być sprawnie działający, niezależny Trybunał Konstytucyjny, który chroni prawa obywateli i pilnuje, by żadna władza nie stawiała własnej politycznej woli ponad prawem. Jego odbudowa nie może być zwycięstwem jednej strony sporu, lecz wspólną inwestycją w państwo, którego reguły obowiązują wszystkich i są przez wszystkich respektowane.

Idea kontroli konstytucyjności prawa przez niezawisły i apolityczny Trybunał jest od II połowy XX w. standardem ustrojowym nowoczesnych europejskich państw demokratycznych. Pierwszy w Europie Trybunał Konstytucyjny powołano w Austrii w 1920 r., ale idea kontroli konstytucyjności prawa stała się w Europie powszechna po II wojnie światowej, jako instrument ochrony społeczeństw przed legislacyjnym bezprawiem i dominacją polityki nad prawami człowieka.

W Polsce TK rozpoczął swoją działalność w 1985 r. Doświadczenia poprzedniego ustroju doprowadziły do konieczności powołania instytucji kontrolujących – apolitycznie i bezstronnie – wszechwładny dotąd aparat państwa. W tym celu obok TK powołano również Trybunał Stanu, Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Krajową Radę Sądownictwa. Instytucje te stanowią filar przemian demokratycznych dokonanych w Polsce po 1989 r. W szczególności TK od pierwszych swoich orzeczeń dał się poznać jako konsekwentny gwarant standardów ustrojowych państwa prawnego oraz praw człowieka.

Od 2015 r. jesteśmy w sytuacji sukcesywnej erozji ustroju państwa. Spór dwóch głównych sił politycznych doprowadził do kryzysu konstytucyjnego, który wywołał paraliż Trybunału i podważył standardy towarzyszące od trzech dekad sądownictwu konstytucyjnemu w Polsce. Rozstrzygnięcia Trybunałów międzynarodowych wskazują niezbicie, że TK nie spełnia elementarnych wymagań niezawisłości i apolityczności. Nie działają zabezpieczenia mające chronić przed konfliktem interesów, ani system odpowiedzialności dyscyplinarnej sędziów. Trybunał jest organizacyjnie i orzeczniczo dysfunkcjonalny. Nie jest nawet zdolny do zorganizowania Zgromadzenia Ogólnego i podjęcia wymaganej prawem uchwały w sprawie budżetu Trybunału. Obrazu destrukcji dopełnia gorszący „spór korytarzowy” i fizyczne blokowanie dostępu do gabinetów sędziowskich osób wybranych w 2026 r.

W tych okolicznościach należy zadać sobie pytanie: w jaki sposób skutecznie przywrócić praworządność w TK, by ponownie mógł on realizować swoje konstytucyjne zadania?

Oczywistym jest, że „odzyskanie” Trybunału przez jakąkolwiek większość polityczną nie doprowadzi do przywrócenia praworządności, lecz pogłębi kryzys zaufania wokół niego. W czarnym scenariuszu Trybunał będzie „odbijany” w cyklach 4 – letniej kadencji parlamentarnej przez kolejne większości polityczne, a obywatele zostaną trwale pozbawieni rzetelnego systemu kontroli konstytucyjności prawa. Ten czarny dla Trybunału scenariusz ziścił się już w 2015 r., gdy Sejm na początku nowej kadencji wybrał „sędziów duplerów” na miejsca sędziów TK wybranych prawidłowo przez Sejm poprzedniej kadencji. Scenariusz ten może się powtórzyć w 2027 r., gdyż prezydent ponownie odmawia przyjęcia ślubowania od prawidłowo wybranych sędziów.

• **Celem resetu jest przede wszystkim odbudowa systemu kontroli konstytucyjności prawa jako sprawnie działającej instytucji ustroju konstytucyjnego naszego państwa**

FOT. JACEK MARCZEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Sytuacja na scenie politycznej daje cień szansy na konstytucyjny restart Trybunału

Odbudowę Trybunału należy rozpocząć od przywrócenia zaufania do tej instytucji. Oznacza to, że żadna grupa społecznaani polityczna nie może zostać upokorzona w procesie przywracania praworządności. Nie oznacza to oczywiście bezkarności osób, które dopuściły się naruszenia prawa. Żadna grupa nie powinna jednak mieć poczucia, że Trybunał stał się „ich”, a nie „nasz”. Każdy obywatel ma bowiem równe prawo do apolitycznego systemu kontroli konstytucyjności prawa. Nawet w najcięższym i najbrutalniejszym sporze politycznym musi bowiem istnieć arbiter, któremu ufają wszystkie strony politycznego sporu i który w sposób bezstronny ochroni obywateli przed nadużyciami władzy.

Naturalnym scenariuszem, w którym powinno następować przywracanie praworządności, jest sukcesywne i konsekwentne odbudowywanie zaufania do Trybunału poprzez wybór kompetentnych i apolitycznych sędziów oraz rozsądne orzecznictwo. W tym scenariuszu Trybunał powinien najpierw uporządkować swoje sprawy wewnętrzne, a następnie działalnością orzeczniczą przekonać polityków i opinię publiczną do ostudzenia emocji wokół tej instytucji. Scenariusz ten na obecnym poziomie negatywnych emocji panujących zarówno wewnątrz Trybunału, jak i przed jego siedzibą, a także w mediach i wśród polityków, z dnia na dzień staje się coraz mniej realny. Należy zatem opracować scenariusze alternatywne, zanim nie będzie za późno, tj. zanim nowy parlament w 2027 r. wybierze sędziów (duplerów) na miejsca tych, od których prezydent nie odebrał ślubowania. Wówczas stanie się jasne, że systemu kontroli konstytucyjności prawa nie uda się dobudować przez kolejną dekadę.

Sytuacja na scenie politycznej daje cień szansy na konstytucyjny restart Trybunału. Uzyskanie większości konstytucyjnej wokół idei odbudowy TK nie jest dzisiaj tak odległe, jak było jeszcze w ubiegłym roku. Główne ugrupowanie polityczne (PIS), będące gwarantem naruszeń systemu kontroli konstytucyjności prawa, rozpadło się i straciło znaczącą część posłów. Gdy przeanalizujemy wypowiedzi publiczne przedstawicieli wszystkich ugrupowań politycznych obecnych w Sejmie, może okazać się, że uzyskanie poparcia 2/3 głosów w Sejmie jest możliwe. Problem polega na tym, że narastająca polaryzacja i bliskość kampanii wyborczej nie dają nadziei, że politykom uda się samodzielnie wypracować wspólny projekt. W tym miejscu pojawia się jednak naturalna w demokratycznym państwie prawnym przestrzeń dla instytucji społeczeństwa obywatelskiego. Jeżeli politycy nie są w stanie wypracować rozwiązań kompromisowych z pomocą powinny przyjść organizacje trzeciego sektora, które opracowałyby projekt, przeprowadziły jego konsultacje i przedstawiły politykom kompleksowe rozwiązanie. Jedynie w ten sposób można byłoby wypracować kompromis, który poprzez swój ekspercki i apolityczny charakter oraz zgromadzone wokół niego poparcie organizacji społecznych i gospodarczych, byłby akceptowalny dla polityków.

Reforma przewidywałaby ustanowienie nowych zasad wyboru sędziów Trybunału, które pozwalałyby na większe zróżnicowanie składu i uniemożliwiałyby jego zawłaszczenie przez kolejne większości polityczne. Wybór sędziów przez Sejm bezwzględną większością głosów nie stwarza bowiem wystarczających gwarancji, co widać w kolejnej już kadencji Sejmu. Powinien on zatem zostać zmieniony w ten sposób, że część składu TK byłaby wybierana przez Sejm, Senat oraz prezydenta. Sejm wybierałby 7 sędziów, czyli niemal połowę składu TK, ale nie mógłby samodzielnie ukształtować większości, Senat – zgodnie z zasadą dwuizbowości nierównoprawnej – wybierałby 5 sędziów, tj. 1/3 jego składu, a prezydent powoływałby 3 sędziów, czyli 1/5 składu Trybunału. Zakładając, że większość polityczna w Sejmie, nie zawsze odpowiada tej ukształtowanej w Senacie, a prezydent często pracuje w warunkach kohabitacji z rządem, skład Trybunału byłby bardziej pluralistyczny i odporny na naciski polityczne.

Konsekwencją powyższej zmiany byłoby skrócenie kadencji urzędujących sędziów i powołanie w całości nowego Trybunału. Kluczowy jest wybór pierwszego składu po resecie. Powinien on zostać dokonany większością kwalifikowaną. Warto tu także skorzystać z rozwiązań zastosowanych przy wyborze pierwszego TK w 1985 r. Wówczas połowa składu została wybrana na krótsze kadencje, tak, by ich wygasanie zostało rozłożone w czasie i następowało sukcesywnie w kolejnych kadencjach Sejmu. Gdyby zatem nowy skład TK miały wybierać Sejm i Senat obecnej kadencji, to izby kolejnych kadencji parlamentu powinny wybierać połowę składu TK.

Ustawa konstytucyjna powinna także rozwiązać problem sędziów, którym uniemożliwiono orzekanie w TK. Zgodnie z Konstytucją osoby te nie mogą już nigdy ubiegać się o stanowisko sędziowskie w TK, a to – zważywszy, że nie dopuszczono ich do działalności orzeczniczej – narusza ich prawo dostępu do służby publicznej. Sprawy dotyczące statusu tych osób są zawisłe przed ETPCz. Dlatego w ramach resetu powinno się umożliwić osobom powołanym na stanowiska sędziowskie zarówno w 2015 r., jak i w 2026 r., które nie rozpoczęły działalności orzeczniczej, możliwość ponownego wyboru do TK w przyszłości.

Czasu jest niewiele. Jeśli przed wyborami w 2027 r. nie uda się wypracować rozwiązania opartego na szerokim kompromisie, możemy na kolejne lata utknąć w sporze o to, kto kontroluje Trybunał, zamiast rozmawiać o tym, jak ma on skutecznie kontrolować władzę. Politycy nie muszą sami szukać wyjścia z tego kryzysu. Mogą skorzystać z pomocy ekspertów i organizacji społecznych. Jeśli jednak nie potrafimy wznieść się ponad logikę politycznego odwetu, problemem będzie już nie tylko Trybunał, ale także państwo, które nie umie naprawić instytucji powołanych do ochrony obywateli przed nadużyciami władzy. ●

Tomasz Zalasiński

Autor jest doktorem prawa konstytucyjnego, radcą prawnym, kierownikiem Katedry Prawa Uniwersytetu Civitas, byłym sędzią Trybunału Stanu.

• **Teksty w dziale Opinie wyrażają poglądy autorów i nie muszą odzwierciedlać stanowiska redakcji**

eprasa.pl 5eb17bc19f

Alfabet Michnika

Cenzura panowała w podświadomości

Czasem coś puścili, czasem przymknęli oko. Trzeba było kombinować.

• **W PRL-u były dwa krótkie momenty, kiedy cenzura była łagodniejsza. Pierwszy okres to lata 1945-1948. Potem w 1956 roku na fali odwilży**

FOT. SŁAWOMIR KAMIŃSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Cenzura towarzyszyła polskiemu życiu kulturowemu, umysłowemu i politycznemu cały czas. W PRL-u były jednak dwa krótkie momenty, kiedy była łagodniejsza. Pierwszy okres to lata 1945-1948. Jak się czyta gazety z tego okresu – nawet te proreżimowe jak „Kuźnica" czy „Odrodzenie" – no to była to wolna prasa. Cenzura obejmowała tam tematy bezpieki i Związku Radzieckiego, ale w kwestii tematów kulturowych wolno było bardzo wiele.

Kolejne złagodzenie cenzury przyszło w 1956 roku na fali odwilży. Gazety polskie były wtedy fascynujące. Gdy sam zaczynałem czytać prasę, jakoś w 1962 roku, to zostały tylko marne ślady tej swobody, więc chodziłem do biblioteki i czytałem roczniki tygodników i dzienników z tego właśnie okresu. Jakie to było fantastyczne! Czytałem wtedy tekst Kołakowskiego z „Nowej Kultury" „Odpowiedzialność i historia", pojawił się wtedy Marek Hłasko, zupełnie inny język. Wtedy było wolno więcej.

Później fala wolności przyszła w prasie rosyjskiej razem z Pieriestrojką. Pamiętam, że przy Okrągłym Stole cytowałem rosyjskie gazety. Profesor Jerzy Wiatr, który brał udział w obradach, powiedział mi, że nigdy nie odetniemy się od stanu wojennego. Odparłem mu: „Panie profesorze Wiatr, na pana miejscu nigdy nie mówiłbym nigdy. Bo jak się dziś czyta rosyjskie gazety, co piszą o Stalinie i Breżniewie, to na pana miejscu byłbym wstrzemięźliwy w mówieniu «nigdy»". Potem się nawet polubiliśmy.

Cenzura uczyła nas mówić w inny sposób, były też różne szkoły tego, jak z nią walczono. Na przykład „Tygodnik Powszechny" proponował inny język; jak się go czytało, to nie polegało na tym, że pisali o innych rzeczach, ale w całkiem odmienny sposób, jakby uczestniczyło się w odrębnej rzeczywistości kulturowej. Pamiętam, jak Stanisław Stomma pisał o potrzebie sojuszu z Rosją. Z Rosją, nie z ZSRR!

Jak chciało się zrozumieć otaczającą rzeczywistość, trzeba było czytać i pisać dookoła. Czytałem „Sny pod śniegiem" Wiktora Woroszylskiego, żeby zrozumieć, jak w Rosji wyglądała sytuacja ludzi, którzy chcieli reform, ale żyli w carskim uścisku. Czytałem „Boskiego Juliusza" Jacka Bocheńskiego o tym, jak wyglądają mechanizmy władzy, tam, gdzie rządzi cesarz. Jak chciałem zrozumieć całe kołowroty polskich komunistów, czytałem „Czarną różę" Juliana Stryjkowskiego. Patrzyłem też, co ukazywało się w na przykład w „Twórczości" jako fragment, a co potem z tego cenzura wyrzuciła z druku w książce.

Powieść „Ciemności kryją ziemię" Jerzego Andrzejewskiego była niby kroniką historyczną i opowiadała o Inkwizycji w XV wieku, ale tak naprawdę był to obraz komunizmu.

To samo dotyczyło kina. Jak się oglądało „Kanał" czy „Popiół i diament", ważne było to, czego nie ma w tych filmach. Liczyło się porozumienie między artystą a widzem czy czytelnikiem.

Z cenzurą było różnie, bo ludzie byli różni. Na przykład szefem Wydawnictwa Śląsk był pan Witold Nawrocki, który potem kierował Wydziałem Kultury w KC. Taki partyjny łobuz, ale kochał dobrą literaturę. I to on pierwszy wydał w Polsce Kunderę i Hrabala. A wewnętrznym recenzentem w PIW-ie był Florian Nieuważny, pewnie agent sowieckiej ambasady, który uwielbiał dobrą poezję ukraińską.

Przetłumaczył i wydał wiersze Pawło Tyczyny z lat 20., m.in. wstrząsający wiersz o rusyfikacji i kolektywizacji. Potem z Tyczyny zrobił się taki Iwaszkiewicz, dworski, reżimowy pismak, a miał wszystkie możliwe ordery Lenina, więc na jego nazwisko cenzura nie reagowała negatywnie. A w sowieckiej Ukrainie jego wiersze nie mogły się już ukazywać.

Cenzura bez przerwy krążyła, ale łatwiej było jej pewne rzeczy przepuścić w Łodzi czy na Śląsku niż w Warszawie. No i w Krakowie było łatwo, bo tam partia była w miarę liberalna.

Autocenzury też trochę było. Nawet jak pisało się do podziemia, podświadomie robiło się to tak, żeby nie podchodziło to pod kodeks karny. Pamiętam, jak pisałem „Kościół, lewicę, dialog", książkę bardzo dla mnie ważną. Wtedy była dosyć niebanalna, bo nikt wcześniej ze środowisk przyznających się do lewicowości tak o Kościele nie pisał. I pracując nad tą książką, cały czas pilnowałem się, aby nie przekroczyć granicy pomiędzy tekstem niecenzuralnym a kryminalnym.

Przekroczyłem ją tylko raz, a mianowicie, gdy ks. Józef Tischner w swojej książce „Polski kształt dialogu" jeden rozdział poświęcił mojej pracy i sprowokował mnie pytaniem, czy ja w końcu uznaję ten system za zły i narzucony czy nie. W posłowiu do drugiego wydania odniosłem się do tych uwag i napisałem, że tak, uważam ten system za zły i narzucony z zewnątrz. No i wszystko, co potem było w akcie oskarżenia, to było to, co napisałem w posłowiu. Ale wtedy to nie miało już znaczenia, bo byłem poza cenzurą. ●

Adam Michnik

„Alfabet Michnika"

• cykl rozmów z redaktorem naczelnym „Gazety Wyborczej". Każdy odcinek zaczynamy od słowa będącego punktem wyjścia do osobistej opowieści. Premiera co tydzień w piątek na kanale YouTube AleHistoriaWideo i w formie felietonu w „Gazecie Wyborczej".

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

Kraj/34458458

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Tomasz Kolankiewicz, dyrektor FINA, dla „Wyborczej”

STARAMY SIĘ NADRABIAĆ ZALEGŁOŚCI

Warto oglądać filmy sprzed lat, by zobaczyć, jak naprawdę wyglądało wtedy życie, i przekonać się, że nie różniło się bardzo od naszego.

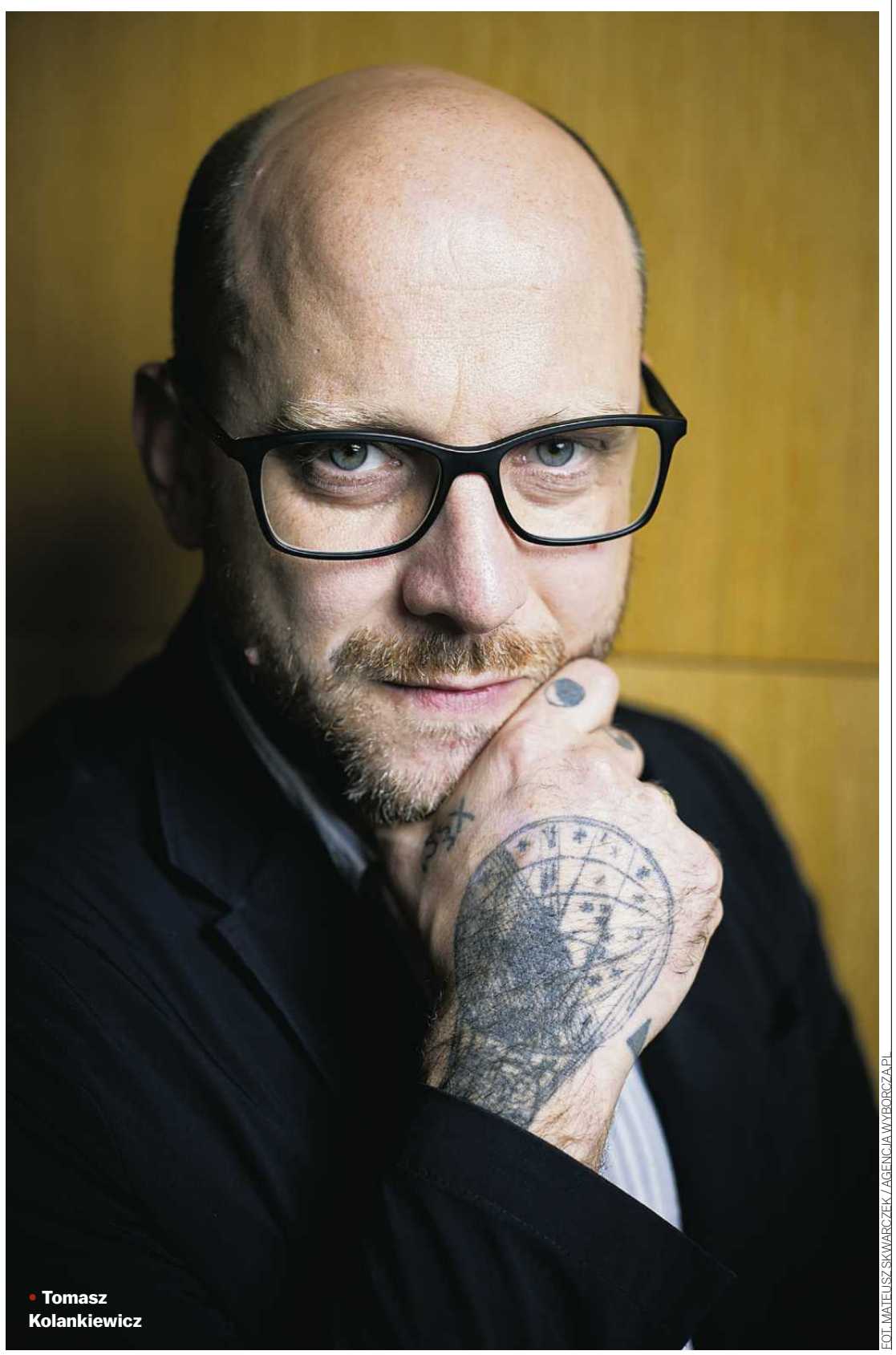

• Tomasz Kolankiewicz

FOT. MATEUSZ SKWARCZEK / AGENCJA WYBORCZA.PL

ROZMOWA
Z TOMASZEM KOLANKIEWICZEM
dyrektorem Filmoteki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego

PIOTR GUSZKOWSKI: Czy z perspektywy polskiej kinematografii odnalezienie „Mocnego człowieka” można porównać do odzyskania np. „Pomarańczarki” Gierymskiego?
TOMASZ KOLANKIEWICZ: „Mocny człowiek” uchodził za zaginiony, w 1997 r. jego kopię odnaleziono w Królewskim Archiwum Filmowym w Brukseli. To był nasz towar eksportowy, jeden z najważniejszych polskich filmów niemych. Nasze kino tamtego okresu rzadko osiągało wybitny poziom. Na zamówienie, zresztą w wielu krajach Europy, powstawały bogoojczyźniane opowieści z fabułą pretekstem do szerzenia propagandy. Resztę filmów produkowali właściciele kin. A ci stawiali na repertuar gwarantujący frekwencję.

Jakbyś mówił o streamingu dziś...
– Można tak powiedzieć. „Mocny człowiek” był przedsięwzięciem innego kalibru. Ekranizację powieści Stanisława Przybyszewskiego ukazującej moralne rozterki człowieka marzącego o pisarskiej sławie powierzono Henrykowi Szarze, właśc. Henochowi Szapiro. Wielu wybitnych twórców kina międzywojennego miało żydowskie korzenie. Przyjmowali polsko-brzmiące nazwiska. Prowadziło to do kuriozalnych sytuacji. Gdy na zamówienie środowisk Falangi powstał film „Pod Twoją obronę”, w którym pilot po utracie władzy w nogach wyrusza na pielgrzymkę do Częstochowy, z czołówki usunięto Józefa Lejtesa. Film podpisano nazwiskiem innego reżysera, polskiego.

Czym wyróżniał się „Mocny człowiek”?
– To być może najdoskonalszy przykład mabuzerii, nurtu z inspiracji „Doktorem Mabuse” Fritza Langa. Mabuse to obok Fantomasa jeden z najważniejszych europejskich szwarccharakterów. Jako demon zła i wirtuoz zbrodni oddawał ducha czasów.

Szaro zaangażował międzynarodową ekipę, m.in. scenografa Hansa Rouca, który współpracował z Robertem Wiene przy „Rękach Orlaka”, i operatora Giovanniego Vitrottiego, autora zdjęć do „Quo Vadis” wg Sienkiewicza. Do głównej roli sprowadził Grzegorza Chmarę (właśc. Hryhorii Khmara). Ukraiński aktor był bohaterem rubryk na miarę Pudelka, był partnerem gwiazdy Asty Nielsen, w jednym roku zagrał Raskolnikowa i Jezusa Chrystusa.

Szaro wykorzystał 20 tys. m taśmy, z czego do ostatecznej wersji weszły 3 tys. Produkcja miała rozmach. Krytycy docenili tempo narracji i sprawność reżysera.

Trafił do dystrybucji zagranicznej i dzięki temu przetrwał wojnę.
– Inaczej pewnie podzieliłby los taśm, które spłonęły. A to dlatego, że nie mieliśmy archiwum filmowego. Mimo że Bolesław Matuszewski, operator związany z braćmi Lumière, już na przełomie XIX i XX w. apelował o stworzenie takiej instytucji. Centralne Archiwum Filmowe powstało dopiero po wojnie, dzięki staraniom Jerzego Toeplitza. W każdym razie zachowało się niewiele polskich filmów z okresu kina niemego.

Odnaleziona wersja „Mocnego...” ma napisy po flamandzku i francusku. A do tego jest krótsza od oryginału. Zachowało się nieco ponad 2 tys. m taśmy. Przy restauracji porównuje się różne materiały źródłowe, ale w przypadku kina niemego trzeba pamiętać, że filmy przeznaczone na zagraniczne rynki często przemontowywano. Podobny los spotkał „Metropolis” Fritza Langa, skrócone po wyjeździe z Niemiec do USA. Do dziś nie znamy dokładnie wersji pokazanej podczas berlińskiej premiery.

Restauracja „Mocnego człowieka” zajęła 9 miesięcy, choć zazwyczaj trwa to dwa-trzy.

Co było największym wyzwaniem?
– Stan kopii i liczne ubytki. Dla przykładu: jest w filmie urocza scena z małym pieskiem na Torze Służewieckim. Przed restauracją pieska nie było w ogóle widać. Nie wszystkie ślady czasu się zresztą usuwa. Włosa na taśmie się nie czyści, bo jest częścią materialnej historii filmu. Jeśli jednak przez cały obraz biegnie rysa, można ją usunąć. Tyle że ktoś musi nad tym pracować klatka po klatce. Nie przetrwał scenariusz ani materiały literackie czy oryginalne plansze z napisami. Trzeba było zrekonstruować oryginalną czcionkę na podstawie innych produkcji studia Gloria. No i przetłumaczyć napisy.

Tak zużyta taśma świadczy o tym, że film rzeczywiście był intensywnie eksploatowany...
– Losy „Mocnego...” przypominają historię „Europy” Stefana i Franciszki Themersonów. Był w zbiorach Bundesarchiv, opisany i wyświetlany – po prostu nikt nie wiedział, że uchodzi za zaginiony. Takie odkrycia wciąż się zdarzają. Ostatnio w holenderskim Eye Filmmuseum znaleziono zaginiony film z Polą Negri kręcony w warszawskim atelier Aleksandra Hertza, rzecz unikatowa z Apolonią Chałupiec u progu międzynarodowej kariery. Z kolei my odnaleźliśmy szwedzki film uznawany za zaginiony i zwróciliśmy go właścicielom: to naturalna praktyka między archiwami, w myśl współpracy dbamy o wzajemne dziedzictwo kulturowe.

Chcesz, by FINA była żywym archiwum.
– Tylko wtedy nasza praca ma sens. Nie chodzi jedynie o to, by tworzyć zbiory. Powinny inspirować nowych twórców i twórczynie, pozwalać im konfrontować własną wrażliwość z tym, co powstało wcześniej. To są często lekcje od wielkich mistrzów.

Andriej Tarkowski mówił, że nie warto codziennie rano wymyślać roweru: dlatego warto oglądać mistrzów i mistrzynie. Sporo w tym racji. Wiele problemów ktoś już wcześniej próbował opisać albo sfilmować. Archiwum pozwala wejść z tymi twórcami w dialog.

Tak było właśnie z „Jesteśmy sami na świecie”. Mogliśmy oddać ten tekst w ręce kolejnego pokolenia aktorów i sprawdzić, jak wybrzmi dzisiaj. Wajda planował realizację w 1957 r. Można się zastanawiać, jak potoczyłaby się historia polskiego kina, gdyby zamiast „Popiołu i diamentu” zrobił film o niechcianej ciąży w powojennych ruinach. To przecież zupełnie inna opowieść o Polsce i inne wyobrażenie o tym, czym mogło być jego kino.

W czasie wojny utraciliśmy większość dziedzictwa filmowego. Jak z przygotowaniem zbiorów na sytuacje nadzwyczajne?
– Pytasz, czy jesteśmy przygotowani na wypadek wojny? W grudniu mamy warsztaty z ICCROM [ang. International Center for the Study of the Preserveation and Restoration of Cultural Property]: to sieć, która się zajmuje zarządzaniem kryzysowym i bezpieczeństwem dziedzictwa kulturowego. Moja zastępczyni dr Monika Supruniuk planowała, że wy-

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Kadr z „Mocnego człowieka”. Film uchodził za zaginiony, dopiero w 1997 r. jego kopię odnaleziono w Królewskim Archiwum Filmowym w Brukseli**
FOT. FINA I CINEMATEK

darzenie będzie dotyczyło katastrof naturalnych, one najczęściej stanowią zagrożenie zbiorów. Głównie pożary. Taśmy są łatwopalne, a taśmy nitro zawierają azotan celulozy, więc palą się nawet bez dostępu tlenu z powietrza. Zdarzają się także inne kataklizmy. Pamiętam, jak w czasie powodzi we Wrocławiu ewakuowano wartościowe woluminy. Były mrożone na czas transportu, a potem w Bibliotece Narodowej w Warszawie rozmrażane i konserwowane.

Wszystko to zostało uwzględnione w specyfikacji nowoczesnego archiwum, które budujecie w Łodzi. Kolejne pod Warszawą?
– To wyrzut sumienia kilku pokoleń polskich filmowców i szerzej ludzi kultury, że zaniedbano stworzenie odpowiednich obiektów. Staramy się nadrabiać te zaległości. Odwiedziliśmy wiele podobnych europejskich placówek, by wzorować się na najlepszych. Wyobraź sobie, że w Austrii zbudowali archiwum z drewna. Po tym, co właśnie powiedziałem o pożarach, wydaje się to szaleństwem. Stoi za tym jednak konkretne doświadczenie. W Japonii odnaleziono taśmy nitro przechowywane w drewnianych skrzyniach. Były znakomicie zachowane (wymiana powietrza zapewniana przez drewno skutecznie chroniła je przed degradacją).

Wracając do twojego pytania, poprosiliśmy ICCROM, by rozszerzyć szkolenie o procedury na wypadek zagrożenia dronowego. Koleżanki i koledzy z Teheranu mierzyli się z atakami USA, w Kijowie nieraz brakowało prądu, podczas zim spłonęły magazyny kostiumów filmowych. Korzystamy z doświadczeń instytucji należących do sieci FIAF (fr. Fédération Internationale des Archives du Film) zrzeszającej najważniejsze archiwa filmowe na świecie.

„Mocny człowiek” otwiera Święto Niemego Kina. Ale motyw przewodni tegorocznej edycji zapożyczyliście z „Kultu ciała” w reż. Michała Waszyńskiego.
– Tj. Moszego Waksa, kolejnego z wielkich twórców. „Kult ciała” odnaleziono w tym samym belgijskim archiwum. To film uznawany za jedną z pierwszych polskich koprodukcji międzynarodowych.

Na pomysł tematu festiwalu wpadła dr Elżbieta Wysocka, dyrektorka artystyczna festiwalu, i również moja zastępczyni. Chciała przyjrzeć się kultowi męskiego ciała. Powstał eklektyczny, ale niezwykle interesujący program. Znalazł się w nim „Czarny pirat” z Douglasem Fairbanksem (z technologią Technicolor).

Pokażemy eksperymenty na granicy fotografii i filmu, w tym studium ruchu w postaci filmów chronofotograficznych Étienne-Julesa Mareya. Jest też ciekawa historia Zishe Breitbarta, żydowskiego atlety ze Strykowa. Zbudował on własną personę siłacza na wzór Samsona i zrobił międzynarodową karierę. Rozrywał żelazne łańcuchy, przejeżdżały po nim motocykle. Przygotowywał też zestawy ćwiczeń.

Czyli Jane Fonda wcale nie była pierwsza!
– Ha, Breitbart długo przed erą kaset VHS rozsyłał nagrania ćwiczeń i własną dietę. Był odpowiednikiem dzisiejszych trenerów fitness. Jako ludzkość często kręcimy się w kółko.

Ale w pierwszych dekadach XX w. fascynacja ciałem miała też konkretny wymiar polityczny i społeczny. Wkrótce w Europie sztukę uznaną za „zdegenerowaną” zaczęto przeciwstawiać wizerunkom silnych, aryjskich mężczyzn. Nie działo się to wyłącznie w Niemczech. Wystarczy spojrzeć na polskie przedstawienia robotników, górników czy rolników na budynkach MDM-u: kult siły fizycznej i witalności miał symbolizować moc społeczeństwa.

Interesująco rymuje się to z dzisiejszym przekazem social mediów i dyskusjami o nowych wymiarach męskości, manosferze. Kult ciała to jak najbardziej aktualne hasło, niestety idąca za nim fascynacja konkretnym wzorcem męskości i siły, mocnych ludzi na trudne czasy, sieje spustoszenie w światowej polityce. Tęsknię za chwilami, gdy o ładzie światowym decydowały kompetencje i argumenty, a nie siła i stojące za nią nieraz kruche męskie ego.

Zbiory powinny inspirować nowych twórców i twórczynie, pozwalać im konfrontować własną wrażliwość z tym, co powstało wcześniej

Staramy się wyjść poza stricte filmoznawcze myślenie, w którym analizujemy dzieło i jego konteksty. Jest też druga, technologiczna strona naszej pracy: badamy, jak powstawały filmy, jak je barwiono i jakich technik używano. W tym roku pokażemy nasz nowy skarb – udało nam się kupić oryginalny kinematograf braci Lumière. Ma numer seryjny 204, odnalazł się na strychu gdzieś w Szwajcarii. Jest w idealnym stanie i ma pierwotne ustawienia pod oryginalną lumierowską perforację taśmy.

Zamierzałem przyjść do ciebie z takim naiwno-prowokacyjnym pytaniem: po co dzisiaj, w natłoku filmów i seriali, oglądać nieme filmy, ale właściwie już na nie odpowiedziałeś.
– Nasze wyobrażenie na temat przeszłości ukształtowało kino kostiumowe. Niestety, filmowcy często nie potrafią wiernie odtworzyć realiów. Weźmy choćby popularne ostatnio biografie postaci z PRL. Przecież PRL nie wyglądał tak, jak pokazuje się go w tych filmach. Punkrockowcy też nie wyglądali jak współcześni 20-latkowie przebrani za rodziców czy wujków. Żałuję, że przy filmach historycznych rzadko przykłada się wagę do szczegółów.

Warto więc oglądać filmy sprzed lat. Po pierwsze, by zobaczyć, jak naprawdę wyglądało wtedy życie, a po drugie – by przekonać się, że nie różniło się bardzo od naszego.

Spójrzmy na dyskusję wokół „Lalki”. Reżyserom już wcześniej wielokrotnie dostawało się za tzw. twórczą zdradę, by przywołać choćby zakończenie „Ziemi obiecanej” Wajdy.
– Dokładnie. Co więcej, powracają nawet te same argumenty. Kiedy zajmuję się historią kina, mam wrażenie, że wciąż kręcimy się w kółko. Wystarczy porównać recepcję „Popiołów” Wajdy w l. 60. z recepcją „Idy” Pawlikowskiego. W „Żołnierzu Wolności”, gazecie związanej ze środowiskiem Mieczysława Moczara, pojawiały się wobec filmu Wajdy argumenty niemal identyczne z tymi, które później kierowano pod adresem „Idy”: że to film antypolski, że szarga narodowe świętości. Pod tym względem niewiele się zmieniło. Dyskusje o wizji świata, o wartościach, o poglądach politycznych pod płaszczykiem recenzji filmowej.

Zmienia się też recepcja filmów. To, co w jednym momencie wywołuje skandal, po latach może zostać uznane za arcydzieło.

Weźmy „Kanał” Wajdy, dziś klasykę polskiego kina. W dniu premiery wywołał ogromne kontrowersje. Pamięć o powstaniu była wciąż żywa, a część powstańców była oburzona sposobem, w jaki film przedstawiał te wydarzenia. Nie jest więc tak, że dzieła, które dziś uznajemy za wybitne, zawsze były tak odbierane. Jakiś czas temu czytałem ciekawą – i krytyczną! – recenzję „Dekalogu” Kieślowskiego autorstwa Małgorzaty Szpakowskiej, opublikowaną w „Dialogu”. Dziś to nie byłby dominujący głos na temat tego cyklu. Polecam zresztą świetny tekst o ukrytych znaczeniach i błędnej recepcji cyklu autorstwa Anny Kaplińskiej w „Kinie”.

Ale mamy i przykłady w drugą stronę – klasyki, które po latach budzą kontrowersje, bo pokazują świat w sposób, jakiego dziś nie akceptujemy.
– Bywa, że spotykamy się z krytyką. Ludzie oburzają się, jak można pokazywać film, w którym pojawia się blackface albo yellowface? Albo jak możemy wyświetlać „Narodziny narodu”, skoro gloryfikuje się tam Ku Klux Klan? Takie postulaty prowadzą niestety także do Studia Disneya: to przykład barbarzyństwa z punktu widzenia archiwisty. W starszych filmach pojawiają się czarne dziewczynki stylizowane na ludożerców, z kośćmi w nosie i innymi stereotypowymi atrybutami. Disney zmienia je dziś w tańczące sarenki. To zakłamywanie historii.

Nie chodzi o to, by przykładać dzisiejszą miarę do filmów sprzed stu lat. Zmieniła się moralność, zmieniły się uwarunkowania społeczne. Ale my nie jesteśmy od tego, by przepisywać historię zgodnie ze współczesną wrażliwością, cenzurować filmy, rezygnować z ich pokazywania. Naszym zadaniem jest wyjaśniać, dlaczego wyglądają tak, a nie inaczej.

W skrócie: nadawać im kontekst.
– Kino jest świetnym narzędziem do obserwowania zmian społecznych. Wystarczy spojrzeć na komedie romantyczne. Ostatnio głośno zrobiło się wokół „Nigdy w życiu”. Pokazywałem ten film studentom łódzkiej Filmówki jako ciekawy zapis marzeń i aspiracji rodzącej się polskiej klasy średniej. To opowieść i o konkretnej bohaterce i o tym, jak wyobrażano sobie wówczas nowoczesną, europejską Polkę. Dziś część tych wyobrażeń może wydawać się oderwana od rzeczywistości – ale jest znakiem czasów.

Niedawno mieliśmy w warszawskim kinie Iluzjon Festiwal Filmoteki Szkolnej. Na scenie stanęło około dwadzieścioro licealistów i wszyscy powiedzieli, że najważniejsza jest dla nich rozmowa o filmie. To właśnie daje kino: jeśli oglądamy coś wspólnie, możemy później wspólnie o tym porozmawiać. ●

21. Święto Niemego Kina odbędzie się 5-8 listopada w Warszawie. Bilety dostępne w kasie kina Iluzjon i online. Do kupienia też karnet. Program na www.swietoniemegokina.pl.

wyborcza.pl

• **Cała rozmowa na Wyborcza.pl**

Tomasz Kolankiewicz

• ur. 1984 r. w Warszawie; filmoznawca, historyk filmu, kurator wielu cykli filmowych. Od 2024 r. dyrektor Filmoteki Narodowej – Instytutu Audiowizualnego. Członek i sekretarz Rady Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej W l. 2020-23 dyrektor artystyczny Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni. Wcześniej członek redakcji filmowej TVP Kultura.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Witamy w Polsce

Cykl Witamy w Polsce tworzy zespół kilkudziesięciu reporterów „Wyborczej" pracujących w redakcjach w całym kraju.

WÓDKA I POLITYKA

Miał być bogracz i świętowanie przejścia na emeryturę. Nad ranem jeden ze związkowców leżał w kałuży krwi. „Wyborcza" dotarła do akt sprawy.

PIOTR ZAPOTOCZNY

O godz. 4 rano w niedzielę 24 sierpnia 2025 r. dwóch patrolujących policjantów z Namysłowa otrzymuje zgłoszenie o bójce kilku nietrzeźwych mężczyzn na działce we wsi Krzywa Góra.

Wstępnie ustalają, że odbyła się tam libacja alkoholowa z okazji przejścia na emeryturę jednego z uczestników spotkania. Nie pierwsza w tym miejscu i w tym składzie osobowym.

AWANTURA

W altanie panuje nieład. Wszędzie leżą puste butelki po wódce. Przed altaną leży mężczyzna. Ratownicy medyczni próbują go reanimować, ale nie daje oznak życia. Zmarły to Tomasz W., szef Związku Zawodowego Pracowników Ruchu Ciągłego w Elektrowni Opole.

Policjanci słyszą od zastanego na miejscu Dariusza K. (0,97 mg/l w wydychanym powietrzu), że do późnych godzin pił wódkę razem z trójką kolegów. Potem urwał mu się film. Około 3 w nocy miał go obudzić syn.

Dariusz K. to wieloletni działacz „Solidarności" w Elektrowni Opole, członek Klubu Gazety Polskiej, kandydat w wyborach do sejmiku województwa opolskiego z listy PiS-u.

Funkcjonariusze budzą śpiących w budynku Karola Korbę (0,52 mg/l) i Juliusza Podgórskiego (0,62 mg/l) (imiona zmienione), działaczy zakładowej „S".

Wszyscy zostają zatrzymani i przewiezieni do policyjnego aresztu. – Mężczyźni w trakcie rozmowy wielokrotnie twierdzili, że nie pamiętają całego wieczoru ze względu na wypity alkohol i wielokrotnie zmieniali informacje na temat przebiegu wydarzeń – powie w sądzie funkcjonariusz.

IMPREZA EMERYTALNA

Dariusz K., Karol Korba i Juliusz Podgórski, dzień przed zakrapianą imprezą, w piątek 22 sierpnia 2025 r., wrócili z Kołobrzegu, gdzie odbył się Krajowy Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność". Kupili po drodze dwie półlitrowe butelki wódki i ustalili, że w sobotę spotkają się na „ranczu", czyli działce należącej do teściów Podgórskiego w Krzywej Górze.

Pierwsi na miejsce w sobotnie południe przyjeżdżają Korba z Podgórskim. Piją kawę i po dwa kieliszki nalewki. Potem ten pierwszy idzie wędkować, a drugi pracuje w ogrodzie. Od czasu do czasu przerywają swoje zajęcia i schodzą się „na kielicha".

Około godz. 17 „na ranczo" dojeżdża Dariusz K. z 12-letnim synem Sebastianem. Chłopiec chce się nauczyć wędkować, więc idzie nad staw, skąd wraca Korba. Mężczyźni w trójkę siadają przy stole pod wiatą.

– Karol zrobił bogracz, była kiełbasa, galareta. Zaczęliśmy rozmawiać i pić wódkę. Po kilku kieliszkach Karol powiedział, że zaprosił na spotkanie Tomasza W., ale nie pamiętam, kto potem do niego zadzwonił. Pamiętam, że Dariusz z Karolem poszli nad staw zobaczyć, jak Sebastianowi idzie wędkowanie. Około 20 na działkę dotarł Tomasz, którego przywiozła autem córka. Miał przy sobie pół litra wódki – zezna w sądzie Juliusz Podgórski, dodając, że podczas picia alkoholu rozmawiali o „sytuacji w kraju".

– Około 10 zauważyłem, że Karol przysypia przy stole. Obudziłem go i wypiliśmy po kieliszku wódki. Byłem w szoku, że tak szybko się upił, bo zazwyczaj miał mocną głowę do alkoholu – powie Podgórski. Od tego momentu nic już nie pamięta.

NOCNA TRAGEDIA

– Jeśli chodzi o alkohol, to ja postawiłem litr wódki: jedną białą i jedną kolorową. Jedną butelkę półlitrową miałem jeszcze w zapasie w samochodzie. W aucie miałem jeszcze wódkę od Dariusza. Nie pamiętam, czy on zabrał ze sobą jeszcze jakiś alkohol. Pamiętam, że Tomasz kupował kapustę, bo w niedzielę miałem ją ugotować w kociołku. Tomek przywiózł jeszcze pół litra czystej. Ja nie piję czystej, więc ona albo została, albo ją wypił z Darkiem – opowie Karol Korba, zaznaczając, że około północy poszedł spać „ze zmęczenia".

– Obudziła mnie policja. Gdy wyszedłem z altanki, zobaczyłem leżącego na ganku mężczyznę we krwi. Byłem w szoku, gdy dowiedziałem się, że to Tomasz. Znamy się 30 lat i bywały różne sytuacje, ale żeby było aż tak dramatycznie, to mi się w głowie nie mieści – przyzna w sądzie.

SYN OSKARŻONEGO

12-letni syn Dariusza K. przez chwilę uczestniczy w imprezie, a potem zasypia w przyczepie kempingowej na posesji. – Oni rozmawiali o polityce, coś tam o Rosji. Kłócili się, ale gdy szedłem spać około 10, wszyscy byli cali i zdrowi – zezna chłopak.

Doda, że w nocy obudził go ojciec i gdzieś sobie poszedł, a on po kwadransie wyszedł z przyczepy, by spytać tatę, czemu go obudził. Na schodkach obok wiaty natknął się na znajomego ojca leżącego z zakrwawioną głową. A ojca znalazł pod altanką przy stole, śpiącego z głową opartą na rękach. – Tato był taki jak zwykle, tylko pijany – stwierdzi chłopak.

To syn Dariusza K. zadzwonił pod numer 112 i wezwał pomoc. – Jak przyjechała straż pożarna, tato się rozpłakał i powiedział: „Tomek, co ci zrobili?" – opowie śledczym. Zeznania chłopaka zostały uznane przez psychologa za wiarygodne.

URWANY FILM

– Gdy obudzony wyszedłem z altanki, to myślałem, że Tomasz się przewrócił. Potem dowiedziałem się, że został pobity. Nie wiem, kto mógł za tym stać, bo nie widzieliśmy nikogo obcego. Nigdy przez naszą znajomość nie było takiej sytuacji, by jeden podniósł rękę na drugiego – stwierdza Podgórski zaraz po zatrzymaniu.

Już w policyjnym radiowozie w rozmowie z Korbą dzieli się spostrzeżeniem o porozrzucanych betonowych podstawach ławki. – Na jednej widziałem plamę krwi, a na trawniku leżało połamane krzesełko z metalowymi nóżkami – mówi Podgórski.

Policjanci odnotowują, że Dariusz K. po zatrzymaniu kilka razy zmienia wersję wydarzeń, za każdym razem powołując się na zamroczenie alkoholowe i niepamięć. Gdy wytrzeźwieje, oszacuje, że feralnego wieczoru razem z kolegami mógł wypić 8 lub 9 półlitrowych butelek wódki, a sam co najmniej dwie. Policjanci znajdują 9 pustych półlitrowych butelek po wódce i jedną o pojemności 0,7 litra.

Jak stwierdzi Dariusz K., gdy Korba poszedł spać, zostali przy stole w trójkę. Zabrakło wódki, a obok była szafka z trunkami. Podgórski nie chciał im jej dać, bo to była „kolekcja", ale ostatecznie wzięli. Powie też, że około 22.30 urwał mu się film i dopiero ok. godziny 3 poszedł obudzić syna, ale nie będzie potrafił wyjaśnić, po co to zrobił. Nie będzie też w stanie powiedzieć, w jaki sposób ławka, na której siedział została rozrzucona, ani jak doszło do połamania metalowych nóg krzesełka. „Na pytanie, czy mógł dokonać pobicia Tomasza W., stwierdza, że bez adwokata nie odpowie na to pytanie" – odnotowują policjanci.

DOWODY DNA

W lutym 2026 r. prokuratura oskarża Dariusza K., że „działając z zamiarem bezpośredniego spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu" pobił Tomasza W., zadając mu ciosy „drewnianym krzesełkiem z metalowymi nóżkami", co doprowadziło m.in. do licznych złamań kości czaszki i twarzy oraz zgonu pokrzywdzonego.

Głównym dowodem przemawiającym za jego winą są badania genetyczne. Z opinii sądowo-genetycznej wynika, że na ciele oskarżonego ujawniono naskórki i podrapania z DNA Tomasza W. Ponadto „na bluzie i odzieży oskarżonego znaleziono ślady krwi, zaś z wyskrobin spod paznokci zmarłego oraz na krześle zabezpieczono ślady genetyczne oskarżonego".

Z kolei biegły z zakresu medycyny sądowej wskazał na „obrażenia głowy Tomasza W. (...), przy użyciu krzesła" oraz potwierdził, że ciosy zadano z dużą siłą, w tym twardym, tępym narzędziem.

Dariusz K. będzie konsekwentnie powtarzał, że jest niewinny.

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Wzór protektora butów Dariusza K. odpowiadał krwawym śladom z miejsca zbrodni** FOT. AKTA SPRAWY

„TY DIABLE”

Proces rozpoczyna się w kwietniu br. Dariusz K. przed sądem przedstawia swoją wersję wydarzeń, wskazując, że w nocy „na ranczu” pojawił się ktoś jeszcze. Ktoś, kto rozmawiał z nim i Tomaszem W. – Nie pamiętam dokładnych słów. Po jego wypowiedzi powiedziałem: „ty diable” – zeznaje Dariusz K. I jeszcze: – Postać przesunęła się i stanęła naprzeciwko mnie. Dalej mówiła coś o tej wódce, która była w tej szafce – tak mi się wydaje, to wszystko mówię z odtworzenia.

Nie jest pewny, czy chodzi o jedną, czy o dwie postacie. – Pamiętam jedną postać i drugą, nie wiem, czy to były dwie postaci. Ja najpierw rozmawiałem z jedną postacią – nie potrafię powiedzieć, czy to była kobieta, mężczyzna, czy zjawa. Nie jestem w stanie powiedzieć, czy ta postać była wysoka. Kojarzę zarys figury – mówi Dariusz K. Stwierdza też, że owa „postać” groziła jemu i Tomaszowi W. – Zobaczyłem, że ktoś Tomka ciągnie za plecy. Chwyciłem go za rękę, na której miał zegarek. Starałem się złapać i niejako przeciągnąć Tomka, zatrzymać, żeby przestał ktoś go ciągnąć. Przewróciłem się na plecy, chyba głową uderzając w deskę ze ścianki altanki – mówi Dariusz K.

Stwierdza, że dopiero gdy się ocknął na podłodze, zobaczył leżącego we krwi kolegę i próbował mu pomóc. Przekonuje przy tym, że rany na jego rękach powstały m.in. przy pracach spawalniczych i szlifierskich oraz przy sprzątaniu klatek dla przepiórek.

ŚLADY

Na zlecenie sądu powstaje opinia z badań odcisków stóp na betonowych bloczkach, które były rozrzucone obok ciała Tomasza W. Z dokumentu przygotowanego przez Laboratorium Kryminalistyczne Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu wynika, że krwawe ślady butów pasują do obuwia marki Mustang należącego do Dariusza K. Eksperci porównają wzory i wymiary protektora na miejscu zdarzenia z jego butami i potwierdzą ich zgodność. Co równie ważne, ta sama ekspertyza całkowicie wyklucza, że ślady należą do pozostałych uczestników imprezy (Korby i Podgórskiego).

Z kolei biegły medycyny sądowej Jacek Masełko ustala, że do zgonu Tomasza W. doszło pomiędzy godziną 2 a 3 w nocy, choć same obrażenia mogły powstać wcześniej. Lekarz stwierdza też, że Tomasz W. został zaatakowany i odniósł ciężkie obrażenia głowy w momencie, gdy znajdował się już w pozycji leżącej, gdy nie był już w stanie się bronić ani stać (najprawdopodobniej bity w dużej części elementami krzesła).

Ponadto ekspert zwraca uwagę na istotny szczegół. Zabity miał zsunięte spodnie i odsłonięte genitalia. Zdaniem biegłego sugeruje to, „iż zdarzenie rozpoczęło się w czasie, gdy pokrzywdzony załatwiał potrzebę fizjologiczną – oddawał mocz”.

Z PEŁNĄ PREMEDYTACJĄ

– Wina i sprawstwo oskarżonego nie budzą wątpliwości – przekonuje prok. Łukasz Siedlik z Prokuratury Rejonowej w Kluczborku w mowie końcowej. Zarzuca oskarżonemu Dariuszowi K. działanie z pełną premedytacją oraz bezwzględną brutalnością, podkreślając, że uderzał pokrzywdzonego w głowę krzesłem z metalowymi nogami. Wskazał, że ofiara znajdowała się w stanie znacznego upojenia alkoholowego i nie miała możliwości obrony. – Oskarżony wielokrotnie zadawał ciosy pokrzywdzonemu przy użyciu krzesła. Takie zachowanie w żaden sposób nie zasługuje na usprawiedliwienie. Przede wszystkim jako okoliczności obciążające wskazać należy, że oskarżony pozostawał w stanie nietrzeźwości. Agresja, jaką się wykazał, jest zupełnie nieusprawiedliwiona, a zwłaszcza błahy powód tej agresji – mówi prok. Łukasz Siedlik. I dodaje: – Działania Dariusza K. miały charakter poważnych, rozległych obrażeń i nadto oskarżony nie zainteresował się stanem ofiary.

Wnosi o karę główną – 15 lat pozbawienia wolności i zadośćuczynienie w wysokości 50 tys. zł na rzecz pokrzywdzonej żony zmarłego.

Argumentację prokuratora popiera pełnomocnik żony Tomasza W. Uznaje też podjęte przez Dariusza K. czynności resuscytacyjne za działanie spóźnione oraz bezskuteczną próbę przeniesienia śladów biologicznych i zmylenia organów ścigania. Podkreśla całkowity brak skruchy, emocjonalnego zadośćuczynienia czy brak słowa „przepraszam” ze strony oskarżonego. Domaga się surowszej kary – 25 lat pozbawienia wolności.

SUROWY WYROK

Obrońca oskarżonego, mec. Stanisław Wójcik wnosi o pełne uniewinnienie Dariusza K., podnosząc poszlakowy charakter procesu. – Żadne dowody, które tutaj zaprezentowaliście państwo oskarżyciele, nie wskazują na winę mojego klienta. Jest wiele niedomówień, jest wiele pytań, na które nie mamy odpowiedzi – mówi.

Mecenas akcentuje nieposzlakowaną opinię klienta, brak jego DNA na krześle oraz brak śladów na dłoniach po zadawaniu ciosów. Podnosi też, że przy stężeniu 3 promili alkoholu oskarżony nie mógłby świadomie zatrzeć śladów. Twierdzi, że policja źle zabezpieczyła miejsce zbrodni i przywołuje opinię biegłego, która nie wyklucza wersji przedstawionej przez oskarżonego.

Pod koniec sierpnia 2026 r. Dariusz K. zostaje uznany za winnego zbrodni i skazany na 20 lat pozbawienia wolności. Sąd zmienia kwalifikację prawną czynu ze spowodowania ciężkiego uszczerbku na zdrowiu na zabójstwo z zamiarem bezpośrednim, odrzucając tezę o premedytacji. Choć oskarżony nie przyznaje się do winy, sędzia Dariusz Kita jednoznacznie odrzuca jego linię obrony, wskazując: – Wersja zdarzeń przedstawiona przez oskarżonego Dariusza K. jest nierealna. Wszyscy słyszeliśmy, o czym mówił oskarżony, o zjawie, o diable.

Sąd stwierdza, że sprawca zaatakował pokrzywdzonego metalowym krzesłem, zadając mu kilkanaście potężnych ciosów w głowę i twarz, gdy ten leżał już bezbronny. Uzasadniając wysokość wymierzonej kary, sędzia zaznacza: – Oskarżony był przewodniczącym związku zawodowego. Wymagania co do takiej osoby są z całą pewnością wyższe niż innego szeregowego obywatela.

Wyrok podsumowuje słowami: – W ocenie sądu jest to kara surowa, ale będąca sprawiedliwą odpłatą za zło, którego dopuścił się oskarżony.

Mężczyzna słucha orzeczenia z twarzą ukrytą w dłoniach, a po zakończeniu rozprawy krzyczy w stronę sądu, że jest niewinny. Wyrok jest nieprawomocny.

Dariusz K. za półtora roku miał przejść na emeryturę. ●

OGŁOSZENIE PŁATNE Kraj/34458557

urząd miejski wrocławia

Prezydent Wrocławia

ogłasza

przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gruntowej niezabudowanej, położonej we Wrocławiu przy:

ul. Rolniczej 25

obręb: Strachocin, dz. nr 676
GPS: 51.10859 N, 17.15103 E
pow. nieruchomości: **896 m²**
KW nr **WR1K/00457240/2**

Opis nieruchomości: niezabudowana.

Przeznaczenie nieruchomości: zgodnie z decyzją Prezydenta Wrocławia Nr 412/2022 z dnia 21 czerwca 2022 r. ustającą warunki zabudowy dla inwestycji obejmującej budowę budynku mieszkalnego jednorodzinnego wolno stojącego wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.

Cena wywoławcza: **585 000,00 zł**
Wadium: **50 000,00 zł**

Sprzedaż nastąpi za cenę osiągniętą w przetargu, powiększoną o należny podatek VAT.

Wadium uczestnicy przetargu powinni wpłacić najpóźniej do dnia **12 stycznia 2027 r.** na konto: Gmina Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław – nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655. Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.

Przetarg odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, **Pl. Nowy Targ 1-8 w sali 215 o godz. 10^{00} dnia 19 stycznia 2027 r.**

Pełną informację dotyczącą nieruchomości oraz warunków uczestnictwa w przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8. Ogłoszenie o przetargu dostępne jest również w Internecie, na stronach Urzędu Miejskiego Wrocławia: **gn.um.wroc.pl** oraz pod adresem **www.bip.um.wroc.pl**

Informacje o nieruchomości można uzyskać w Urzędzie Miejskim Wrocławia, Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, Wydziale Nabywania i Sprzedaży Nieruchomości, Dziale Sprzedaży Nieruchomości – Zespół II, pok. 126, tel. +48-71-777-72-83 do 84, e-mail: **wns@um.wroc.pl**

Prezydent Wrocławia ma prawo odwołania przetargu z ważnych powodów.

OGŁOSZENIE PŁATNE Kraj/34458555

urząd miejski wrocławia

Prezydent Wrocławia

ogłasza

przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gruntowej niezabudowanej, położonej we Wrocławiu w rejonie:

ul. Kosmonautów

obręb: Żerniki, dz. nr 593, 597 i 601
GPS: 51.13888 N, 16.92462 E
pow. nieruchomości: **2 851 m²**
KW nr **WR1K/00454042/3**

Opis nieruchomości: niezabudowana.

Przeznaczenie nieruchomości zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (MPZP): usługi podstawowe, handel detaliczny małopowierzchniowy B, usługi rozrywki i kultury, biura, obiekty wystawienniczo-targowe, usługi edukacji, usługi zdrowia i opieki, obiekty pomocy społecznej, kryte urządzenia sportowe.

Cena wywoławcza: **1 800 000,00 zł**
Wadium: **180 000,00 zł**

Sprzedaż nastąpi za cenę osiągniętą w przetargu, powiększoną o należny podatek VAT.

Wadium uczestnicy przetargu powinni wpłacić najpóźniej do dnia **19 stycznia 2027 r.** na konto: Gmina Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław – nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655. Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.

Przetarg odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, **Pl. Nowy Targ 1-8 w sali 215 o godz. 10^{00} dnia 26 stycznia 2027 r.**

Pełną informację dotyczącą nieruchomości oraz warunków uczestnictwa w przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8. Ogłoszenie o przetargu dostępne jest również w Internecie, na stronach Urzędu Miejskiego Wrocławia: **gn.um.wroc.pl** oraz pod adresem **www.bip.um.wroc.pl**

Informacje o nieruchomości można uzyskać w Urzędzie Miejskim Wrocławia, Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, Wydziale Nabywania i Sprzedaży Nieruchomości, Dziale Sprzedaży Nieruchomości – Zespół II, pok. 126, tel. +48-71-777-72-83 do 84, e-mail: **wns@um.wroc.pl**

Prezydent Wrocławia ma prawo odwołania przetargu z ważnych powodów.

eprasa.pl 5eb17bc19f

TYLKO ZDROWIE

NIE MIESZAJ...

Policja i ITS*

...nieszczelnego odblasku z wodą

Jesienią i zimą, gdy zmierzch zapada wcześniej, znaczenia nabiera bezpieczeństwo pieszych. Jednym z najprostszych sposobów na poprawienie swojej widoczności na drodze jest noszenie akcesoriów odblaskowych. Ważne jednak, aby wybierać produkty spełniające odpowiednie wymagania, a nie gadżety, które jedynie przypominają prawdziwe odblaski.

Pieszy jest szczególnie narażony na skutki zdarzeń drogowych, bo nie chroni go nadwozie pojazdu, pasy bezpieczeństwa ani poduszki powietrzne. Po zmroku osoba ubrana w ciemną odzież może być zauważona przez kierowcę dopiero w odległości ok. 30-40 m, podczas gdy pieszy korzystający z elementów odblaskowych może być widoczny nawet ze 130-150 m.

Większa odległość widoczności pieszego daje kierowcy więcej czasu na reakcję, ograniczenie prędkości czy bezpieczne wykonanie manewru wymijania.

Pamiętajmy, aby podczas zakupu odblasku, upewnić się, że dany produkt jest oznakowany znakiem CE (zgodność z normą PN-EN 17353), nazwą producenta i typem wyrobu oraz czy jest do niego załączona instrukcja użytkowania w języku polskim.

A podczas użytkowania musimy mieć z tyłu głowy, że jeżeli odblask jest nieszczelny i dostanie się do niego woda (dotyczy to odblasków wykonanych z tworzywa sztucznego i folii pryzmatycznych), należy go wymienić na nowy. Woda wewnątrz powierzchni odblaskowej powoduje utratę właściwości odblaskowych. ● **Not. ET**

* Instytut Transportu Samochodowego

PYTANIE DO... kardiologa

Zawał na dzień dobry?

Czy zawały serca najczęściej zaczynają się wcześnie rano?

Prof. Paweł Balsam

kierownik Oddziału Klinicznego Elektrokardiologii w Uniwersyteckim Centrum Klinicznym WUM

W wielu badaniach obserwowano większą częstość zawałów serca w godzinach porannych i przedpołudniowych, zwykle między godz. 6 a 12. Nie oznacza to jednak, że większość zawałów występuje rano. Zawał może zdarzyć się o każdej porze dnia i nocy. Poranny wzrost ryzyka wiąże się z naturalnym rytmem okołodobowym i przechodzeniem ze snu do aktywności. Organizm przygotowuje się do nowego dnia: zwiększa się aktywność układu współczulnego, przyspiesza tętno, rośnie ciśnienie tętnicze, a stężenie kortyzolu jest wysokie. Serce potrzebuje więcej tlenu, a ściany tętnic są poddawane większym obciążeniom. Jednocześnie płytki krwi łatwiej się zlepiają, a naturalna zdolność organizmu do rozpuszczania skrzeplin jest mniejsza.

U osoby z miażdżycą takie warunki mogą sprzyjać pęknięciu blaszki miażdżycowej i powstaniu zakrzepu. Jeśli zakrzep zamknie tętnicę wieńcową, odcina dopływ krwi do części mięśnia sercowego i może doprowadzić do zawału.

Samo poranne pobudzenie organizmu jest zjawiskiem fizjologicznym. Znaczenie ma przede wszystkim to, czy występują choroby i czynniki zwiększające ryzyko zawału, takie jak palenie tytoniu, nadciśnienie tętnicze, podwyższone stężenie cholesterolu LDL czy cukrzyca.

W części badań obserwowano też nieco więcej zawałów w poniedziałki. Jednym z możliwych wyjaśnień jest stres związany z początkiem tygodnia i powrotem do pracy.

Znaczenie mogą mieć także zmiany rytmu snu i aktywności między weekendem a dniami roboczymi. ●
Not. Katarzyna Staszak

Liczba

39,6

PROC.

• Tyle Polek w ciągu ostatnich dwóch lat nie wykonało ani USG piersi, ani mammografii – wynika z najnowszego raportu Gedeon Richter Polska „W kobiecym interesie: 4 pokolenia Polek o zdrowiu kobiet i dbaniu o siebie"

Książka

Sonia Kisza, autorka bestsellerowej „Histerii sztuki", powraca z drugą książką. Tym razem bierze na warsztat piersi – ich rolę w historii, sztuce i społeczeństwie. Odpowiada m.in na pytania: od kiedy piersi są sexy i czy naprawdę prawo musi regulować publiczne karmienie piersią?

Sonia Kisza

Sztuka i oburzenie. Histeria wokół piersi

wyd. Znak Koncept

Macierzyństwo po trzydziestce

Biologia nie czeka

Jaki jest najlepszy wiek na dziecko? W tej decyzji trzeba pogodzić biologię z własnymi planami. Z wiekiem szanse na ciążę maleją, ale statystyki nie powiedzą, jak potoczy się historia konkretnej pary.

Paulina Mozolewska

W wieku, w którym najłatwiej zajść w ciążę, wiele kobiet jeszcze o niej nie myśli albo nie ma warunków, żeby zdecydować się na dziecko. Studiują, zaczynają pracę, budują relacje. Gotowość do macierzyństwa często przychodzi później, gdy płodność zaczyna spadać. To jednak nie przesądza o tym, jak długo potrwają starania i czy ciąża będzie przebiegała prawidłowo.

Rozmowa o płodności po trzydziestce nie jest łatwa. Medycyna daje coraz więcej możliwości, a historie kobiet, które rodzą zdrowe dzieci w późniejszym wieku, mogą dodawać otuchy.

Obie perspektywy pokazują część rzeczywistości.

Ciąża po 30. r.ż. może przebiegać prawidłowo, choć statystycznie wiąże się z większym ryzykiem.

Dlatego dane dotyczące całych grup wiekowych trzeba odnieść do zdrowia i sytuacji konkretnej pary.

– Płodność kobiety nie kończy się w trzydziestym piątym roku życia, w dniu urodzin. To nie wygląda tak, że zdmuchujemy świeczki na torcie i razem z nimi gasną nasze szanse na macierzyństwo – mówi dr n. med. Karolina Garnysz, specjalistka położnictwa i ginekologii, specjalistka seksuologii z Kliniki Salve Płodność.

„Po trzydziestce" oznacza przecież zarówno 31, jak i 39 lat. Między tymi kobietami jest osiem lat różnicy, które mogą mieć znaczenie dla ich szans na ciążę.

CO ZMIENIA WIEK

Dr n. med. Sylwester Kubik, ginekolog i położnik z Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi, wskazuje, że największa biologiczna płodność kobiety przypada na wiek około 20-24 lat. Później stopniowo się obniża. Zmniejsza się liczba dostępnych komórek jajowych, a z wiekiem pogarsza się również ich jakość.

– Każda dziewczynka, rodząc się, ma określoną pulę komórek. Jedna ma więcej, druga mniej – tłumaczy.

Ta pula, określana jako rezerwa jajnikowa, z czasem się wyczerpuje. Choć trwają badania nad sposobami przeciwdziałania starzeniu się jajników, obecna medycyna nie potrafi cofnąć tych zmian.

Lekarz przywołuje statystyki pokazujące, jak szanse na ciążę zmieniają się w kolejnych grupach wiekowych.

– U kobiety poniżej 31. roku życia szansa na ciążę w pojedynczym cyklu wynosi 63 proc. W wieku 35-37 lat jest to 42 proc., a w wieku 41-42 lat już 18 proc. – mówi. Jest to wskaźnik „kumulacyjny", czyli po całym cyklu leczenia.

Osobną kwestią jest jakość komórek jajowych. Dr Garnysz wyjaśnia, że z wiekiem częściej dochodzi w nich do błędów podczas podziału i nieprawidłowego rozdzielenia chromosomów. – W konsekwencji częściej powstają zarodki z nieprawidłową liczbą chromosomów – mówi. Taki zarodek może się nie zagnieździć albo ciąża może zakończyć się wczesnym poronieniem. Niektóre nieprawidłowości pozwalają na dalszy rozwój ciąży, ale wiążą się z wystąpieniem choroby u dziecka.

Z wiekiem pojawiają się również inne czynniki. Dr Kubik podkreśla znaczenie ogólnego stanu zdrowia. – Narastają problemy internistyczne, nadciśnienie, cukrzyca, otyłość. To ma wpływ na możliwości zajścia w ciążę, ale potem także na samą ciążę i macierzyństwo – mówi.

Z wiekiem zmieniają się również inne rzeczy niż komórki jajowe. Dr Kubik podkreśla znaczenie ogólnego stanu zdrowia. – Narastają problemy internistyczne, nadciśnienie, cukrzyca, otyłość. To ma wpływ na możliwości zajścia w ciążę, ale potem także na samą ciążę i macierzyństwo – mówi.

Przedziały wiekowe, o których często wspomina się w kontekście płodności, po trzydziestce, po 35. czy po 40. roku życia, pomagają opisywać te zmiany. Wiek jest też uwzględniany w ocenie ryzyka i planowaniu opieki. Nie oznacza to jednak, że wraz z konkretnymi urodzinami u każdej kobiety następuje nagłe pogorszenie. W tym kontekście pojawia się również określenie „ciąża geriatryczna". To starszy termin odnoszący się do ciąży w wieku 35 lat lub później, a nie do każdej ciąży po trzydziestce. Współczesne opracowania zastępują go określeniami dotyczącymi wieku matki, bez odwołania do geriatrii. Samo słowo skupia uwagę na metryce, ale niewiele wyjaśnia, co konkretnie oznacza ona dla ciąży danej kobiety.

Metryka nie definiuje tego, jaką mamą będziemy

DR N. MED. KAROLINA GARNYSZ
specjalistka położnictwa i ginekologii, specjalistka seksuologii z Kliniki Salve Płodność

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

TYLKO ZDROWIE

ILE ZOSTAŁO MI CZASU?

Czy da się sprawdzić, na jak długo można jeszcze odłożyć plany ciążowe? Nadzieja na taką odpowiedź bywa wiązana z AMH, czyli hormonem antymüllerowskim. Oznaczenie jego stężenia we krwi pomaga ocenić rezerwę jajnikową, ale nie pozwala wyznaczyć terminu, do którego można bezpiecznie czekać.

– AMH nie jest testem płodności i nie mówi nam, ile zostało czasu na zajście w ciążę. Możemy mieć trzydziestolatkę z niskim AMH, która bez problemu zajdzie w ciążę naturalnie, ale możemy również spotkać kobietę z prawidłowym czy wysokim AMH, która będzie miała duże trudności mogące wynikać z różnych przyczyn – mówi dr Garnysz.

Należy pamiętać, że badanie dotyczy ilościowego aspektu rezerwy, a nie jakości komórek jajowych. Jest przydatne między innymi przy przewidywaniu odpowiedzi jajników na stymulację hormonalną. Samodzielnie nie pozwala jednak przewidzieć dnia naturalnego poczęcia. – AMH nie jest szklaną kulą, która pokazuje nam datę, do której będziemy mogły bezpiecznie odkładać ciążę – dodaje ekspertka.

• U kobiety poniżej 31. roku życia szansa na ciążę w pojedynczym cyklu wynosi 63 proc. W wieku 35-37 lat – 42 proc., a w wieku 41-42 lata już 18 proc.

FOT. SHUTTERSTOCK

PRZYSZŁY OJCIEC TEŻ SIĘ STARZEJE

W rozmowie o późniejszym rodzicielstwie zwykle najwięcej uwagi poświęca się kobiecie. Możliwość zostania ojcem w późnym wieku łatwo natomiast uznać za dowód, że mężczyzn czas właściwie nie dotyczy.

– Wiemy, że mężczyzna może zostać ojcem w wieku zarówno 60, jak i 70 lat. Co nie oznacza, że jego plemniki mają wtedy taką samą jakość jak w wieku 25 lat – mówi dr Garnysz.

Mężczyźni wytwarzają nowe plemniki przez większą część życia. Wraz z wiekiem mogą jednak pogarszać się ich ruchliwość i morfologia, narastać uszkodzenia DNA oraz pojawiać się nowe mutacje. Jednym z rodzajów uszkodzeń materiału genetycznego jest fragmentacja DNA plemników. Lekarka wskazuje okolice 35-40 lat jako okres, w którym najczęściej można już obserwować zmiany niektórych parametrów. Także tutaj ich przebieg jest indywidualny.

PRZYGOTOWANIE OBOJGA RODZICÓW

Przygotowanie do ciąży dotyczy zdrowia i codziennych nawyków obojga partnerów. Okres ten bywa nazywany „trymestrem zerowym". W tym czasie przyszli rodzice powinni szczególnie zadbać o ogólne zasady zdrowego stylu życia: regularną aktywność fizyczną, odpowiednią ilość snu, rezygnację z używek oraz zbilansowaną dietę. Sposób odżywiania powinien pomagać utrzymywać odpowiednią masę ciała albo ją redukować, jeśli występuje otyłość, która w kontekście płodności ma szczególne znaczenie.

Dr Kubik zwraca uwagę na związane z nią zaburzenia metaboliczne. Tkanka tłuszczowa uczestniczy w przemianach hormonalnych, a jej nadmiar może niekorzystnie wpływać na owulację i późniejsze zdrowie matki. Przygotowanie do ciąży powinno więc uwzględniać leczenie otyłości, z planem dopasowanym do zdrowia i sytuacji pacjentki.

Dr Kubik przypomina również o niektórych lekach stosowanych w leczeniu otyłości i potrzebie zaplanowania przerwy między terapią a staraniami. Współcześnie stosowane leki do redukcji masy ciała wymagają minimum trzymiesięcznego odstawienia przed rozpoczęciem starań. Wpływ tych leków na starania o ciążę nie był badany.

– Powinno się minimum trzy miesiące odczekać od odstawienia leków do prób zachodzenia w ciążę – mówi. Długość potrzebnej przerwy zależy od preparatu, dlatego zakończenie terapii i termin rozpoczęcia starań trzeba uzgodnić z lekarzem.

Przed rozpoczęciem starań warto też omówić suplementację.

Szczególne znaczenie mają foliany, które pomagają zapobiegać wadom cewy nerwowej u dziecka.

WIEDZA POTRZEBNA DO DECYZJI

Rozmowa o płodności może być potrzebna także wtedy, gdy dziecko pozostaje odległym planem. Dr Kubik uważa, że lekarz powinien sam podejmować ten temat, aby pacjentka miała wiedzę potrzebną do decyzji.

– To jest nasza rola. Pacjentka ma prawo nie wiedzieć. Informacja powinna wychodzić od nas – podkreśla.

Dla jednej kobiety taka rozmowa będzie częścią przygotowania do starań, dla innej okazją do zastanowienia się nad planami na kolejne lata. Przy odraczaniu macierzyństwa można porozmawiać także o możliwości zamrożenia komórek jajowych.

CIĄŻA TO DOPIERO POCZĄTEK

Biologiczne szanse na poczęcie są jednym z elementów decyzji o dziecku. Dalej jest przebieg ciąży, poród i życie z nowym człowiekiem, za którego jesteśmy odpowiedzialni. Podobnie nie da się z samego wieku wywnioskować, jak będzie wyglądała codzienność po porodzie.

– Wiek metrykalny nie zawsze odzwierciedla wiek biologiczny kobiety. Zdarza się, że zdrowa, aktywna czterdziestolatka znosi ciążę lepiej niż dwudziestopięciolatka. Oczywiście wraz z wiekiem wzrasta ryzyko określonych powikłań położniczych, ale o przebiegu ciąży decyduje nie tylko data urodzenia, lecz także ogólny stan zdrowia, choroby współistniejące i indywidualne predyspozycje organizmu – podkreśla dr Garnysz.

Lekarka zwraca uwagę na nocne pobudki, powrót do pracy, podział opieki z partnerem i pomoc, na którą można liczyć lub nie. Warto zastanowić się, jak te obowiązki wpiszą się w zdrowie, siły, warunki życia i plany obojga rodziców.

– Musimy pamiętać, że metryka nie definiuje tego, jaką mamą będziemy – mówi dr Garnysz. – Rolą medycyny nie jest wyznaczenie właściwego momentu, ale dawanie kobietom wiedzy, narzędzi i możliwości, dzięki którym mogą świadomie decydować o swojej przyszłości – podsumowuje. ●

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY
Kraj/34413999

JUTRO W „WYBORCZEJ" SPECJALNY DODATEK

Wspominamy tych, którzy odeszli

Andrzej Wielowieyski, Andrzej Morozowski, Wanda Traczyk-Stawska, Wiesław Myśliwski, Łukasz Litewka, Harald V, Brigitte Bardot, Jan Frycz, Michał Urbaniak, Stanisława Celińska, Dolly Parton, Magda Umer, Andrzej Olechowski, Jan Turnau i inni

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

WOJEWODA OPOLSKI
ul. Piastowska 14
45-081 Opole

IN.I.747.2.5.2026.MM

Obwieszczenie o wszczęciu postępowania o ustalenie lokalizacji inwestycji towarzyszącej inwestycjom w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu

Na podstawie art. 8 ust. 1 pkt 3 i ust. 1a ustawy z dnia 24 kwietnia 2009 r. o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu (Dz. U. z 2024 r. poz. 551, ze zm.) oraz art. 10, art. 49 i art. 61 § 4 ustawy z 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2025 r. poz. 1691) zawiadamiam, że na wniosek Operatora Gazociągów Przesyłowych GAZ SYSTEM S.A. z dnia 20 października 2026 r., **zostało wszczęte postępowanie w sprawie zmiany decyzji nr IN.I.747.8.2022.MBA, o ustaleniu lokalizacji inwestycji towarzyszącej inwestycjom w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu wydanej dnia 27 czerwca 2022 r. dla przebudowy stacji gazowej redukcyjno-pomiarowej w/c stanowiącej element sieci gazowej przesyłowej realizowanej w ramach zadania pn.: „Opracowanie dokumentacji projektowej na przebudowę SRP Bąków”**
Zgodnie z wnioskiem zmiana ww. decyzji ma polegać na zmianie załącznika graficznego oraz na korekcie oznaczeń nieruchomości w stosunku do których decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu ma wywołać skutek, o którym mowa w art. 24 ust. 1, 24 ust. 1b ustawy o inwestycjach w zakresie terminalu regazyfikacyjnego skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu
Zgodnie z wnioskiem ww. inwestycja realizowana będzie na nieruchomościach oznaczonych w operacie ewidencji gruntów i budynków:
Powiat kluczborski
Jednostka ewidencyjna 160402_5 Kluczbork- obszar wiejski
Obręb 0002 Bąków
203/15 (OP1U/00036985/9), 204/9 (OP1U/00036985/9), 362/1 (OP1U/00040605/3), 48/1 (OP1U/00089266/9), 48/2 (OP1U/00041261/6), 74/16 (OP1U/00063344/2), 74/17 (OP1U/00080096/3), 74/2 (OP1U/00040604/6), 74/24 (OP1U/00098353/2), 74/5 (OP1U/00057058/5), 78/1 (OP1U/00096290/8), 78/2 (OP1U/00058964/6)
* w nawiasie numer księgi wieczystej nieruchomości
Po obwieszczeniu zawiadomienia o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu, zgodnie z art. 8 ust. 3 specustawy gazowej, w przypadku:
– zbycia własności lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości objętej wnioskiem o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji towarzyszącej inwestycji w zakresie terminalu, nabywca i zbywca są zobowiązani do zgłoszenia Wojewodzie Opolskiemu danych nowego właściciela lub użytkowania wieczystego nieruchomości;
– przeniesienia własności lub prawa użytkowania wieczystego nieruchomości objętej wnioskiem o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji towarzyszącej inwestycji w zakresie terminalu, nabywca jest zobowiązany do zgłoszenia Wojewodzie Opolskiemu danych nowego właściciela lub użytkowania wieczystego nieruchomości.
Niedokonanie powyższego zgłoszenia i prowadzenie postępowania bez udziału nowego właściciela lub użytkownika wieczystego nie stanowi podstawy do wznowienia postępowania.
Ponadto, stosownie do art. 8 ust. 2 pkt 1, pkt 2 i pkt 3 specustawy gazowej, z dniem doręczenia zawiadomienia w odniesieniu do nieruchomości objętych wnioskiem o wydanie decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie terminalu, do dnia w którym decyzja uzyska walor ostateczności:
– nieruchomości stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego nie mogą być przedmiotem obrotu, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2024 r., poz. 1145). Czynność prawna dokonana z naruszeniem zakazu, o którym mowa wyżej, jest nieważna (art. 8 ust. 4 specustawy gazowej),
– nie wydaje się decyzji o pozwoleniu na budowę, a toczące się postępowania ulegają zawieszeniu z mocy prawa,
– zawiesza się postępowania o wydanie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w rozumieniu ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2024 r., poz. 1130).

W myśl art. 49 Kodeks postępowania administracyjnego, po upływie czternastu dni od dnia publicznego ogłoszenia niniejszego obwieszczenia uznaje się, iż nastąpiło doręczenie zawiadomienia w powyższej sprawie. Publiczne ogłoszenie obwieszczenia następuje poprzez: wywieszenie na tablicy ogłoszeń, zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie podmiotowej – Opolskiego Urzędu Wojewódzkiego, Urzędu Miejski w Kluczborku, oraz w prasie o zasięgu ogólnopolskim.
Działając na podstawie art. 10 § 1 oraz art. 73 § 1 Kodeks postępowania administracyjnego informuję o możliwości zapoznania się z aktami sprawy oraz wypowiedzenia się co do zebranych w sprawie materiałów dowodowych. Czynności tych można dokonać w Opolskim Urzędzie Wojewódzkim w Opolu przy ul. Piastowskiej 14 w godzinach pracy urzędu, po uprzednim kontakcie telefonicznym nr tel. 77 45 24 130, 77 45 24 565.

Kraj/34459136

Prezydent Wrocławia

ogłasza

przetarg ustny nieograniczony
na sprzedaż wolnego lokalu mieszkalnego:

ul. Mikołaja Reja nr 19 lok. 8

Powierzchnia lokalu	-	**110,30 m²**
Cena wywoławcza w zł	-	**855 000,00 zł**
Wadium	-	**85 500,00 zł**

Lokal mieszkalny oglądać można w dniach: 16.12.2026 r. w godz. 9^{00} – 11^{00}, 17.12.2026 r. w godz. 11^{00} – 13^{00} oraz 18.12.2026 r. w godz. 12^{00} – 14^{00} po uprzednim ustaleniu terminu z Biurem Obsługi Klienta nr 1, ul. św. Antoniego 19, tel.: 71 798-69-74 wew. 103.

U W A G I:
1. **Przetarg** odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia, pl. Nowy Targ 1-8 w sali nr 215, o godz. 10:00 dnia **4 stycznia 2027 r.**
2. Wadium na w/w lokal uczestnik przetargu winien wpłacić **najpóźniej do dnia 28 grudnia 2026 r.** na konto Gminy Wrocław – **Bank PKO BP S.A. nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655.** Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.
3. Dowodem wniesienia wadium jest potwierdzenie z banku.
4. Pełną informację dotyczącą przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia ul. G. Zapolskiej 4, I p.
   Ogłoszenia o przetargach dostępne są również w Internecie pod adresem: ***http://bip.um.wroc.pl***
5. Prezydent Wrocławia może odwołać przetarg z ważnych powodów.

Szczegółowe informacje uzyskać można w Wydziale Sprzedaży Lokali Urzędu Miejskiego Wrocławia przy ul. G. Zapolskiej 4, pok. 143 tel. 71 777 82 22.

Kraj/34458928

NOWOŚĆ
Słówko
Literówka
Quizy • Sudoku
Krzyżówki
Szukaj w APLIKACJI WYBORCZEJ

Zeskanuj QR kod
i pobierz aplikację
Google Play App Store

Prezydent Wrocławia

ogłasza

przetarg ustny nieograniczony
na sprzedaż wolnego lokalu mieszkalnego:

TERAZ NIŻSZA CENA

Plac Generała Józefa Bema nr 3, 3a, 4 (lokal w budynku przy Placu Generała Józefa Bema nr 4) m. 8-8a

Powierzchnia lokalu	-	**109,49 m²**
Cena wywoławcza w zł	-	**981 900,00 zł**
Wadium	-	**98 190,00 zł**

Lokal mieszkalny oglądać można w dniach: 16.12.2026 r. w godz. 9^{00} – 11^{00}, 17.12.2026 r. w godz. 11^{00} – 13^{00} oraz 18.12.2026 r. w godz. 12^{00} – 14^{00} po uprzednim ustaleniu terminu z Biurem Obsługi Klienta nr 1, ul. św. Antoniego 19, tel.: 71 798-69-74 wew. 103.

U W A G I:
1. **Przetarg** odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia, pl. Nowy Targ 1-8 w sali nr 215, o godz. 10:00 dnia **4 stycznia 2027 r.**
2. Wadium na w/w lokal uczestnik przetargu winien wpłacić **najpóźniej do dnia 28 grudnia 2026 r.** na konto Gminy Wrocław – **Bank PKO BP S.A. nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655.** Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.
3. Dowodem wniesienia wadium jest potwierdzenie z banku.
4. Pełną informację dotyczącą przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia ul. G. Zapolskiej 4, I p.
   Ogłoszenia o przetargach dostępne są również w Internecie pod adresem: ***http://bip.um.wroc.pl***
5. Prezydent Wrocławia może odwołać przetarg z ważnych powodów.

Szczegółowe informacje uzyskać można w Wydziale Sprzedaży Lokali Urzędu Miejskiego Wrocławia przy ul. G. Zapolskiej 4, pok. 143 tel. 71 777 82 22.

Kraj/34458927

STAROSTA LESZCZYŃSKI

informuje,
że stosownie do art. 24a ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1151 ze zm.) w Wydziale Geodezji Starostwa Powiatowego w Lesznie, Aleje Jana Pawła II nr 23 (pokój nr 201, piętro II),

w terminie od 23 listopada 2026 r. do 11 grudnia 2026 r. w godzinach od 8^{00} do 15^{00}

zostanie wyłożony do wglądu zainteresowanych osób fizycznych, osób prawnych i jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej

projekt operatu opisowo-kartograficznego ewidencji gruntów i budynków, opracowany w ramach modernizacji tej ewidencji, obejmujący obręb Bukówiec Górny w jednostce ewidencyjnej Włoszakowice**, powiat leszczyński, województwo wielkopolskie.**

Zgodnie z art. 24a ust. 6 ww. ustawy każdy, czyjego interesu prawnego dotyczą dane ujawnione w projekcie operatu opisowo-kartograficznego, może w okresie wyłożenia projektu do wglądu zgłaszać uwagi do tych danych.

Niestawienie się w terminie i miejscu określonym w niniejszej informacji nie stanowi przeszkody do kontynuowania procesu modernizacji ewidencji gruntów i budynków oraz ujawnienia nowych danych w ewidencji gruntów i budynków.

Kraj/34459084

WOJEWODA OPOLSKI
ul. Piastowska 14
45-081 Opole

IN.I.747.3.5.2026.KOK

Obwieszczenie Wojewody Opolskiego o wszczęciu postępowania w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia decyzji o ustaleniu lokalizacji strategicznej inwestycji w zakresie sieci przesyłowej

Na podstawie art. 10 ust. 5 pkt 5 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1199) zawiadamiam, że na wniosek Polskich Sieci Elektroenergetycznych S.A., działającej przez pełnomocnika Adama Grabowskiego z 7 września 2026 r. (uzupełnionego 21 października 2026 r.), **zostało wszczęte postępowanie w sprawie stwierdzenia wygaśnięcia decyzji Wojewody Opolskiego z 31 lipca 2025 r. (znak IN.I.747.3.2.2025.KK), o ustaleniu lokalizacji strategicznej inwestycji w zakresie sieci przesyłowej** dla przedsięwzięcia pn.: **„**Remont linii 400kV relacji Dobrzeń – Pasikurowice/Trębaczew (od SE Dobrzeń do słupa 457/1)”, w ramach zadania „Modernizacja linii 400kV relacji Dobrzeń – Pasikurowice/Trębaczew (od SE Dobrzeń do słupa 457/1)”. Zgodnie z wnioskiem stwierdzenie wygaśnięcia dotyczy skutków wynikających z art. 22 ust. 1 w zw. z art. 22 ust. 5 (ograniczenie na czas określony) ustawy o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych dla nieruchomości (w nawiasach numery ksiąg wieczystych):

- jednostka ewidencyjna 160902_2 Dąbrowa, obręb 0015 Żelazna: **160902_2.0015.AR_1.134/59** (OP1O/00156313/0);
- jednostka ewidencyjna 160903_2 Dobrzeń Wielki, obręb 0035 Dobrzeń Wielki: **160903_2.0035.AR_1.1833/506** (OP1O/00033283/2);
- jednostka ewidencyjna 160903_2 Dobrzeń Wielki, obręb 0021 Chróścice:
- **160903_2.0021.AR_4.2018/659** (OP1O/00068593/2);
- jednostka ewidencyjna 160909_2 Popielów, obręb 0129 Stare Kolnie: **160909_2.0129.AR_1.441/1** (OP1B/00055664/4), **160909_2.0129.AR_1.374/2** (OP1B/00055566/7), **160909_2.0125.AR_1.68** (OP1B/00056644/5);
- jednostka ewidencyjna 160602_5 Namysłów – obszar wiejski, obręb 0056 Smarchowice Wielkie: **160602_5.0056.324/1** (OP1U/00043189/1);
- jednostka ewidencyjna 160602_5 Namysłów – obszar wiejski, obręb 0054 Smarchowice Małe: **160602_5.0054.228** (OP1U/00000713/1).

Działając na podstawie art. 10 § 1 oraz art. 73 § 1 Kpa informuję o możliwości zapoznania się z aktami sprawy oraz wypowiedzenia się co do zebranych w sprawie materiałów dowodowych. Czynności tych można dokonać w Opolskim Urzędzie Wojewódzkim w Opolu przy ul. Piastowskiej 14 w godzinach pracy urzędu, po uprzednim kontakcie telefonicznym nr tel. 77 45 24 130, 77 45 24 138.
Zgodnie z art. 10 ust 2a ustawy o przygotowaniu i realizacji strategicznych inwestycji w zakresie sieci przesyłowych zawiadomienie uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia w którym nastąpiło obwieszczenie w urzędzie wojewódzkim.

Kraj/34459132

WYCIĄG Z OGŁOSZENIA O PRZETARGU
Burmistrz Miasta Oleśnicy
ul. Rynek 1, 56-400 Oleśnica, ogłasza:

I-przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż następującej nieruchomości położonej w Oleśnicy

Lp	Adres nieruchomości: Oleśnica	Numer działki	Arkusz Mapy	Powierzchnia działki w m²	KW Nr	Cena wywoławcza nieruchomości w zł.	Wadium w zł.
1.	ul. Stawowa, obręb Lucień	**11/8**	**98**	1.655	**WR1E/00040060/4**	**442.000,00**	**44.200,00**

Cena sprzedaży części gruntu przeznaczonej pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną (posiadająca powierzchnię około 790 m²), osiągnięta w przetargu podlega opodatkowaniu stawką VAT w wysokości 23%, zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 1 w związku z art. 2 pkt 6 oraz zgodnie z art. 41 ust. 1 w związku z art. 146a pkt 1 ustawy z dnia 11.03.2004r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2025r., poz. 775, z późn. zm.).
Cena sprzedaży części gruntu przeznaczonej pod tereny zieleni izolacyjnej (posiadająca powierzchnię około 865 m²), osiągnięta w przetargu zwolniona jest od podatku VAT na podstawie art. 43 ust. 1 pkt 9 ustawy z dnia 11.03.2004r. o podatku od towarów i usług (t.j. Dz. U. z 2025r., poz. 775, z późn. zm.).

Przeznaczenie nieruchomości w planie miejscowym i sposób jej zagospodarowania: nieruchomość zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego dla obszaru położonego w rejonie ulic Osiedle i Stawowej, uchwalonym przez Radę Miasta Oleśnicy uchwałą nr XXXVI/215/2009 z dnia 28 sierpnia 2009 r., ogłoszoną w Dzienniku Urzędowym Województwa Dolnośląskiego nr 176, poz. 3185 z dnia 16 października 2009 r., przeznaczona jest pod zabudowę mieszkaniową jednorodzinną oraz częściowo pod tereny zieleni izolacyjnej (w/w działka znajduje się w jednostce strukturalnej o symbolu: 5MN oraz częściowo 2ZI).

Działka gruntowa nr 11/8 AM 98 znajduje się w strefie ochrony zabytków archeologicznych oraz w strefie „B” ochrony konserwatorskiej.

Przetarg na wyżej wymienione nieruchomości, odbędzie się dnia **12 stycznia 2027** r. o godz. **11^{00}** (w Sali Obrad - pokój nr 37 na II piętrze w części ratuszowej Urzędu Miasta Oleśnicy).

Najpóźniej do dnia **08 stycznia 2027r**. na rachunek bankowy Gminy Miasta Oleśnicy nr 18 9584 0008 2001 0000 0055 0004 w Banku Spółdzielczym w Oleśnicy należy wpłacić wadium w pieniądzu.

Ogłoszenie o przetargu wywieszono na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Oleśnicy, ul. Rynek 1, oraz opublikowano na stronach internetowych http://www.olesnica.pl (w zakładce Aktualności) i http://idumolesnica.bip.gov.pl (Menu użytkownika – Nieruchomości: Sprzedaż - Kupno).

Szczegółowe informacje dotyczące przetargu można uzyskać w Wydziale Geodezji, Gospodarki Gruntami, Rolnictwa i Ochrony Środowiska Urzędu Miasta Oleśnicy (pok. 103, I p.) lub telefonicznie pod nr (071) 798-21-54 w godz. od 8^{00} do 16^{00}.

Kraj/34458893

eprasa.pl 5eb17bc19f

Syndyk Masy Upadłości
Andrzeja Składowskiego - osoby fizycznej
oferuje do sprzedaży z wolnej ręki, w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty:

udziały ½ w prawie własności, zabudowanej domem mieszkalnym, działki nr 1663, o pow. 0,07 ha, położonej w miejscowości Dwikozy, ul. Starowiejska 2, KW nr KI1S/00061652/3, za cenę nie niższą niż 105 728,00 zł.

Oferty zgodne z Regulaminem sprzedaży – z dopiskiem na kopercie **OFERTA - Składowski** należy składać do **20 listopada 2026r.** do godz. **11.00** do Kancelarii Syndyka, przy ul.1-go Maja 4c, 20-410 Lublin. Dodatkowe informacje można uzyskać pod numerem tel. **81 53 444 38, 691 96 54 03** oraz w Kancelarii Syndyka, gdzie można zapoznać się z oszacowaniem i Regulaminem sprzedaży.

Kraj/34458724

dalej praca w korpo...

a może: brak sąsiadów
gwarantowany dochód,
i 100 minut do Warszawy

Z uwagi Pesel (70⁺) szukam osoby, która mogłaby i chciała przejąć i kontynuować działalność stworzonego przeze mnie:

Cmentarza Małych Zwierząt w Rzędzianach, jedynego na wschód od Wisły

A *„w pakiecie"* zaplecze i siedlisko z domem (A^{+++}) dla 2 osób i psa, przy S8, 4,5 ha gruntów inwestycyjnych na realizację dowolnych marzeń (SC/SU w planie ogólnym).
Sprzedaż bezpośrednia ale via KOWR!

www.cmentarz-zwierzat.pl/sukcesja

Kraj/34455513

Prezydent Wrocławia

ogłasza

trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gruntowej niezabudowanej, położonej we Wrocławiu w rejonie:

ul. Miłoszyckiej

obręb: Swojczyce, dz. nr 572, 573, 574 (przed zmianą identyfikatora: dz. nr 10/13, 10/14 i 10/15, AM-18)
GPS N: 51.12085, E: 17.12085
pow. nieruchomości: **11 169 m²**;
KW nr WR1K/00443817/7

Opis nieruchomości: niezabudowana.

Przeznaczenie nieruchomości zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego (MPZP): aktywność gospodarcza, w tym produkcja, obsługa pojazdów, naprawa pojazdów, stacje paliw, bazy transportowe, magazyny i handel hurtowy; usługi, w tym biura, handel detaliczny małopowierzchniowy B, obiekty kongresowe i konferencyjne, obiekty kształcenia dodatkowego, obiekty naukowe i badawcze, obiekty wystawienniczo – targowe; droga wewnętrzna.

Cena wywoławcza: **2 292 000,00 zł**
Wadium: **200 000,00 zł**

Sprzedaż nastąpi za cenę osiągniętą w przetargu, powiększoną o należny podatek VAT.

Wadium uczestnicy przetargu powinni wpłacić najpóźniej do dnia **5 stycznia 2027 r.** na konto: Gmina Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław – nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655. Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.

Przetarg odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, **Pl. Nowy Targ 1-8 w sali 215 o godz. 10^{00} dnia 12 stycznia 2027 r.**

UWAGA: NIŻSZA CENA

Pełną informację dotyczącą nieruchomości oraz warunków uczestnictwa w przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8. Ogłoszenie o przetargu dostępne jest również w Internecie, na stronach Urzędu Miejskiego Wrocławia: **gn.um.wroc.pl** oraz pod adresem **www.bip.um.wroc.pl**

Informacje o nieruchomości można uzyskać w Wydziale Nabywania i Sprzedaży Nieruchomości, Zespole II Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, pok. 126, tel. +48-71-777-72-83 do 84, e-mail: **wns@um.wroc.pl**

Prezydent Wrocławia ma prawo odwołania przetargu z ważnych powodów.

Kraj/34457835

Prezydent Wrocławia

ogłasza

przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gruntowej niezabudowanej, położonej we Wrocławiu w rejonie:

ul. Rolniczej

obręb: Strachocin, dz. nr 674
GPS: 51.10830 N, 17.15060 E
pow. nieruchomości: **1 591 m²**
KW nr **WR1K/00457239/2**

Opis nieruchomości: niezabudowana.

Przeznaczenie nieruchomości: zgodnie z decyzją Prezydenta Wrocławia Nr 411/2022 z dnia 21 czerwca 2022 r. ustalającą warunki zabudowy dla inwestycji obejmującej budowę budynku mieszkalnego jednorodzinnego wolno stojącego wraz z niezbędnymi urządzeniami infrastruktury technicznej.

Cena wywoławcza: **655 000,00 zł**
Wadium: **60 000,00 zł**

Sprzedaż nastąpi za cenę osiągnięta w przetargu, powiększoną o należny podatek VAT.

Wadium uczestnicy przetargu powinni wpłacić najpóźniej do dnia **15 stycznia 2027 r.** na konto: Gmina Wrocław, pl. Nowy Targ 1-8, 50-141 Wrocław – nr 36 1020 5226 0000 6302 0417 7655. Datą dokonania wpłaty wadium jest data uznania rachunku bankowego Gminy.

Przetarg odbędzie się w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia, **Pl. Nowy Targ 1-8 w sali 215 o godz. 10^{00} dnia 22 stycznia 2027 r.**

Pełną informację dotyczącą nieruchomości oraz warunków uczestnictwa w przetargu zawiera ogłoszenie wywieszone na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego Wrocławia – Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8. Ogłoszenie o przetargu dostępne jest również w Internecie, na stronach Urzędu Miejskiego Wrocławia: **gn.um.wroc.pl** oraz pod adresem **www.bip.um.wroc.pl**

Informacje o nieruchomości można uzyskać w Urzędzie Miejskim Wrocławia, Wrocław, Pl. Nowy Targ 1-8, Wydziale Nabywania i Sprzedaży Nieruchomości, Dziale Sprzedaży Nieruchomości – Zespół II, pok. 126, tel. +48-71-777-72-83 do 84, e-mail: **wns@um.wroc.pl**

Prezydent Wrocławia ma prawo odwołania przetargu z ważnych powodów.

Kraj/34458558

ZARZĄD MORSKICH PORTÓW SZCZECIN I ŚWINOUJŚCIE S.A.

Świnoujście inwestuje w ekologiczne zaplecze portu.

Nowa infrastruktura do odbioru odpadów ze statków

Porty morskie muszą dziś nie tylko sprawnie obsługiwać statki i ładunki, ale także zapewniać bezpieczny odbiór odpadów powstających podczas ich eksploatacji. W Porcie Świnoujście dobiega końca budowa nowoczesnej infrastruktury, która pozwoli sprawniej i bezpieczniej odbierać oraz wstępnie oczyszczać płynne odpady ze statków, w tym wody balastowe i popłuczyny powstające podczas mycia ładowni.

Bezpieczny odbiór odpadów ze statków

Odbiór odpadów ze statków jest jednym z ważnych elementów funkcjonowania współczesnych portów. Obowiązujące przepisy nakładają na porty określone wymagania dotyczące zapewnienia odpowiedniej infrastruktury do odbioru odpadów, tak aby proces ten odbywał się bezpiecznie i bez zakłócania operacji portowych. – Nowoczesny port musi dysponować infrastrukturą, która pozwala odbierać odpady ze statków w sposób bezpieczny dla środowiska, a jednocześnie sprawny z punktu widzenia armatorów i operatorów portowych. Chodzi zarówno o odpady stałe, jak i płynne, których właściwe zagospodarowanie jest istotnym elementem ochrony środowiska morskiego – wyjaśnia Witold Ratajczak, kierownik projektu z ZMPSiŚ.

Osiem zbiorników i instalacja do oczyszczania

Inwestycja powstaje w rejonie Terminalu Promowego w Świnoujściu, przy ul. Fińskiej. W jej ramach budowane są obiekty odbiorczo-magazynowe oraz osiem zbiorników magazynowo-technologicznych o pojemności

50 m³ każdy. Powstaje również instalacja umożliwiająca odbiór i wstępne oczyszczanie ścieków przemysłowych wraz z zabezpieczeniem przeciwrozlewowym. Uzupełnieniem infrastruktury będzie stacja odbiorcza przeznaczona do rozładunku cystern wraz z wiatą. Całość została zaprojektowana tak, aby usprawnić odbiór odpadów i ograniczyć ryzyko ich niekontrolowanego przedostania się do środowiska.

Inwestycja dla środowiska i bezpieczeństwa żeglugi

Rozbudowa infrastruktury odpadowej wpisuje się w europejskie cele związane ze zrównoważonym rozwojem transportu oraz ochroną środowiska morskiego. Odpowiednio wyposażony port może skuteczniej ograniczać ryzyko zanieczyszczeń związanych z działalnością statków, a jednocześnie zapewniać sprawną obsługę jednostek. Inwestycja ma również wymiar logistyczny. Lepsza organizacja odbioru i transportu odpadów pozwoli usprawnić cały proces ich zagospodarowania, a krótsze i lepiej zaplanowane trasy transportowe mogą przyczynić się do ograniczenia emisji CO_2.

Ponad 1,5 mln euro unijnego dofinansowania

Całkowita wartość kosztów kwalifikowanych w ramach projektu „Zapewnienie odbioru odpadów ze statków w porcie Świnoujście w celu spełnienia wymagań środowiskowych" wynosi 1 830 329 euro. Dofinansowanie z instrumentu CEF2 to 1 555 779,65 euro. Pełny koszt realizowanego projektu wynosi 12 816 846,00 zł netto. Projekt realizowany jest zgodnie z harmonogramem. Zakończenie zadania planowane jest na grudzień 2026 roku, natomiast rozpoczęcie eksploatacji nowej infrastruktury przewidziano na początek 2027 roku. Nowe obiekty będą kolejnym elementem infrastruktury pozwalającym Portowi Świnoujście odpowiadać na rosnące wymagania środowiskowe i organizacyjne współczesnej żeglugi.

Projekt „Zapewnienie odbioru odpadów ze statków w porcie Świnoujście w celu spełnienia wymagań środowiskowych" jest współfinansowany z Instrumentu „Łącząc Europę" (CEF2).

Fundusze Europejskie | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską

Kraj/34457038

eprasa.pl 5eb17bc19f

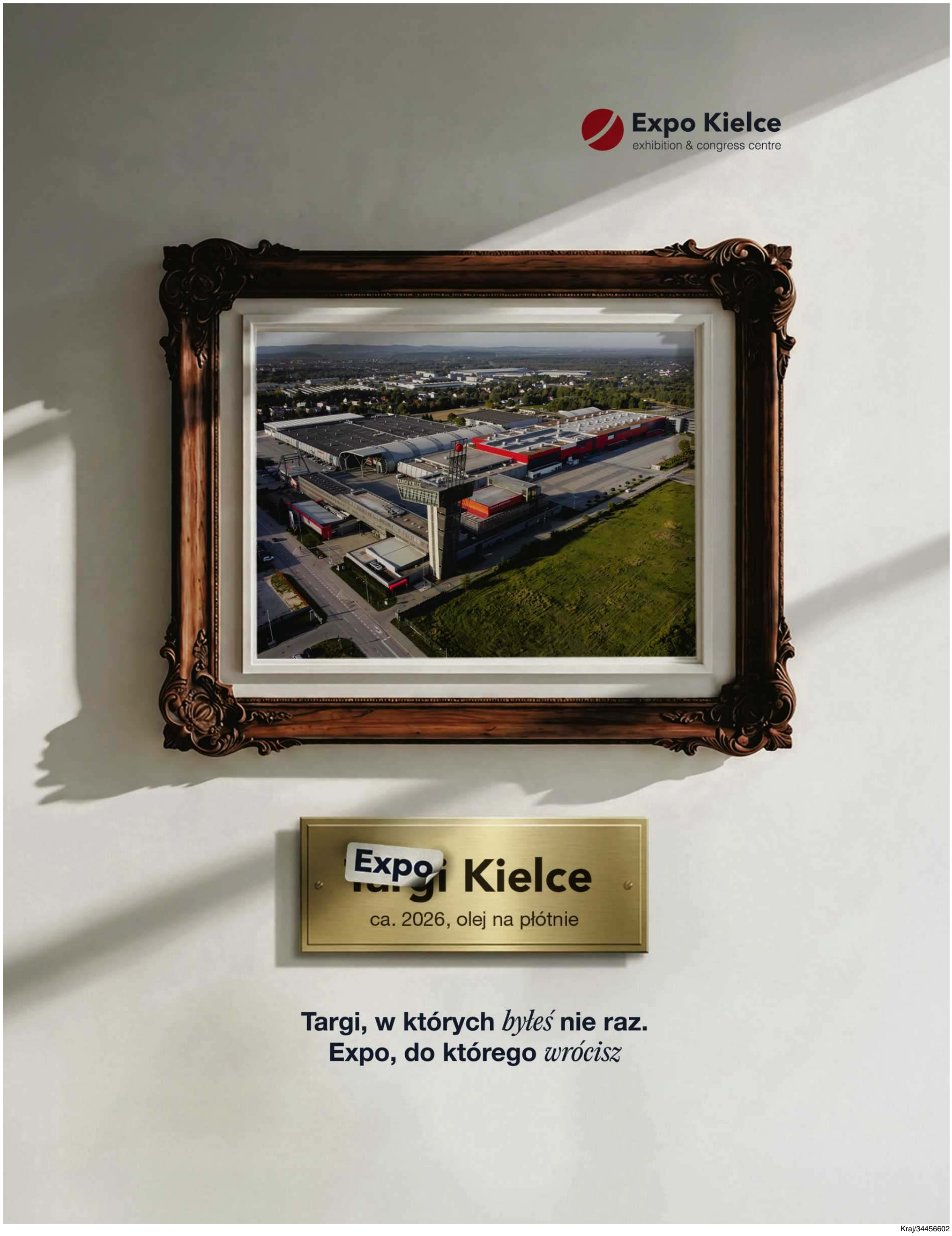

eprasa.pl 5eb17bc19f

Chiny dają lekcję Zachodowi

Afera z Kylianem Mbappe może się wydawać absurdem, przesadną reakcją. Nic z tych rzeczy. To nie były emocje. Chińczycy wykorzystali pretekst i dali Zachodowi lekcję.

Michał Kiedrowski

• **21 października 2026 roku, spotkanie Ligi Mistrzów UEFA między Realem Madryt a RB Lipsk. Kylian Mbappé zdobywa trzecią bramkę dla swojego zespołu** FOT. REUTERS / VIOLETA SANTOS MOURA

Gdy gwiazdor Realu Kylian Mbappe został zapytany o ulubione memy na swój temat, na pewno nie spodziewał się, że jego wypowiedź skończy się poważnym kryzysem międzynarodowym. Przed występem w programie internetowym „The Bridge" ze śmiechem stwierdził, że najbardziej podobają mu te, gdzie jest przedstawiany jako „chiński dyktator". Ten mem tak mu się podoba, że używa go często, gdy gra w sieci z przyjaciółmi. Z wypowiedzi piłkarza wynika, że nawet nie ma pewności, czy to na pewno „chiński dyktator", a już nie ma mowy, żeby w ogóle wiedział, jak on się nazywał.

Zranił uczucia narodu chińskiego

Mowa oczywiście o Mao Zedongu, przywódcy Chin w latach 1949-76. Dla Chińczyków to bohater narodowy, który doprowadził do zjednoczenia kraju po wypędzeniu Japończyków i zwycięstwie w wojnie domowej oraz był ojcem założycielem Chińskiej Republiki Ludowej. Z drugiej strony jego polityka wewnętrzna w czasie tzw. Wielkiego Skoku, a potem Rewolucji Kulturalnej spowodowała śmierć dziesiątek milionów Chińczyków (szacunki mówią o liczbie od 30 aż do 45 mln) w wyniku głodu i prześladowań. Tyle że w Chinach odpowiedzialność Mao za te ofiary jest albo przemilczana, albo rozmywana. Mowa raczej o błędach całej klasy rządzącej, a nie osobistej odpowiedzialności przywódcy.

I chociaż Mao rzeczywiście był dyktatorem i jedynowładcą, to w oczach współczesnych Chińczyków jest raczej symbolem narodowym. Rola niemal narodowej świętości często przesłania pamięć o katastrofalnych skutkach jego rządów. Dlatego słowa Mbappe o „chińskim dyktatorze" spotkały się z powszechną i ostrą reakcją.

Rzecznik chińskiego MSZ Guo Jiakun oznajmił, że „słowa, które ranią uczucia narodu chińskiego, w naturalny sposób spotykają się ze sprzeciwem wszystkich środowisk chińskiego społeczeństwa". Jeszcze ostrzej zareagował Chiński Związek Piłki Nożnej, który domagał się „stanowczej interwencji" Realu Madryt oraz zażądał od klubu oraz piłkarza „publicznych, formalnych przeprosin". Federacja podkreśliła, że „zdecydowanie sprzeciwia się wszelkim wypowiedziom raniącym uczucia narodu chińskiego", dodając, że międzynarodowe gwiazdy sportu powinny „przestrzegać granic, wypowiadać się racjonalnie i odpowiedzialnie korzystać ze swojego wpływu na opinię publiczną".

Mbappe stracił dziesiątki milionów euro

China Media Group, do której należy państwowa telewizja CCTV, wstrzymała transmisje La Ligi i programów z udziałem Francuza oraz usunęła reklamy z jego wizerunkiem. „LaLiga, Real Madryt, a zwłaszcza sam Mbappe, muszą jak najszybciej publicznie przeprosić. Jest to warunek podstawowy" – napisała w swoim oświadczeniu. Po przeprosinach piłkarza odpowiedziała natomiast: „Będziemy słuchać jego słów, ale jeszcze uważniej obserwować jego czyny", wzywając piłkarza, Real i La Ligę, aby „wyciągnęli z tego rzeczywistą lekcję, szczerze przeprosili i gruntownie naprawili swoje postępowanie".

Zareagował również biznes. Firmy Dongpeng Beverage, Mengniu i Milkground zerwały umowy z piłkarzem, deklarując „zero tolerancji" wobec zachowań obrażających uczucia narodowe. Francuz stracił dziesiątki milionów euro. Jeśli doliczyć do tego utracone przyszłe korzyści, to śmiało można mówić o nawet stu milionach.

Konta piłkarza w chińskich mediach społecznościowych Weibo i Xiaohongshu zostały ograniczone lub wyciszone za „naruszenie zasad".

Najpierw swoje przeprosiny opublikował Mbappe, a wkrótce potem La Liga. Real zrobił to dzień później. Hiszpańska prasa sugeruje, że klub chciał się początkowo zdystansować od wypowiedzi swojego piłkarza i czekał, jak z kryzysem poradzi sobie Javier Tebas, prezes ligi. Później jednak na wyraźną interwencję strony chińskiej (China Media Group oświadczyła, że klub nie może uchylać się od odpowiedzialności) i w Madrycie zrozumieli, że afera uderzy również w klubowe interesy i nie czas na kultywowania osobistej urazy do szefa La Ligi. Tebas, aby zażegnać kryzys dyplomatyczny, spotkał się z chińskim ambasadorem w Hiszpanii Yao Jingiem. Na razie trudno powiedzieć, czy przyniosło to złagodzenie chińskiego stanowiska.

Chiny: Z nami nie ma żartów

W Europie, gdzie przyzwyczajeni jesteśmy do wolności słowa, taka ostra reakcja Chin może budzić zdziwienie. Niektórzy komentatorzy piszą nawet o „neomaoistowskiej samokrytyce Mbappe", „cenzurze" lub walce z prawdą historyczną. „Gdy dostęp do rynku zależy od akceptacji narracji politycznej, biznes przestaje być tylko biznesem i może stać się formą współudziału w cenzurze. Przyczyną konfliktu, którego jesteśmy świadkami, nie jest Kylian Mbappe. Ostateczny powód tkwi w kontaktach z dyktaturą, która wykorzystuje swoją siłę ekonomiczną do ochrony swojej narracji i budowania pozytywnego wizerunku samego siebie" – napisał hiszpański serwis ABC. „Kylian Mbappe przekonał się, jaką cenę płaci się za wejście w konflikt z rozpalonym chińskim nacjonalizmem" – napisał amerykański serwis NBCNews.

Czwartkowy komentarz w „Global Times" – anglojęzycznym portalu oficjalnego organu Chińskiej Partii Komunistycznej, „Dziennika Ludowego" – dokładnie wyjaśnia, że Chińczycy przez swoją potężną reakcję na słowa Mbappe chcieli dać lekcję nie tylko piłkarzowi, ale całemu Zachodowi. Lekcję kultury i jednocześnie pokazać, że po „wieku cierpienia" nastał czas nowych, asertywnych Chin, które nie będą tolerować podobnych występków. „Global Times" pisze:

„Jeśli humor definiuje wyłącznie strona, która dopuszcza się obrażenia, a ci, którzy czują się urażeni, muszą najpierw przejść test ideologiczny, zanim mogą się sprzeciwić, to nie jest to humor. To podwójne standardy przebrane za żart.

Prawdziwe pytanie nie brzmi, dlaczego chińska opinia publiczna zareagowała tak gwałtownie, lecz dlaczego niektóre zachodnie media tak szybko nazwały tę reakcję «rozpalonym nacjonalizmem». Dlaczego wykorzystują kontrowersje jako okazję do wzmocnienia twierdzenia, że Chiny w jakiś sposób nie potrafią przyjąć żartu tak, jak rzekomo potrafi Zachód?

Chiny doskonale wykorzystały pretekst, jakim był jeden nieistotny mem, aby powiedzieć całemu Zachodowi: z nami nie ma żartów. To, że trafił im się do tego Mbappe, jeden z najpopularniejszych sportowców na świecie, uczyniło tę okazję jeszcze bardziej wartą wykorzystania. ●

SPORT.PL

Essam Abdelhamid strzelił gola dla Polski. To, co stało się później, mówi wiele o naszym kraju

PKOl walczy o lepszą przyszłość. Jak wyglądają negocjacje ze sponsorami?

Afera obyczajowa we Włoszech. Oskarżenia o zdradę i kontrowersyjne powołania do kadry

Wiadomości, wyniki, historie sportowe znajdziesz na **Sport.pl**

Zapraszamy na Sport.pl+. Subskrypcja za 1 zł miesięcznie przez pół roku. Płatność 6 zł z góry za 6 miesięcy, potem 9,90 zł co cztery tygodnie.

OGŁOSZENIE PŁATNE Kraj/34458949

sygn. akt III Ns 103/26

Ogłoszenie

(załącznik do postanowienia z dnia 12 października 2026 roku)

Sąd Rejonowy dla Łodzi Śródmieścia w Łodzi III Wydział Cywilny (Łódź, ul. dra Stefana Kopcińskiego 56) informuje, że przed Tutejszym Sądem prowadzone jest postępowanie w sprawie o sygnaturze akt III Ns 103/26 z wniosku Skarbu Państwa – Prezydenta Miasta Łodzi o stwierdzenie zgonu:

1) Ity Maszy Kuperwaser / Kuperwasser, z domu Hiller / Giller, córki Chaima-Judela i Bajli z domu Hamburskiej, urodzonej dnia 5/17 maja 1890 roku w Łodzi,
2) Chany Pesy Rapoport / Rappaport, z domu Hiller / Giller, córki Chaima-Judela i Bajli z domu Hamburskiej, urodzonej dnia 2/14 września 1896 roku w Łodzi,

W związku z powyższym wzywa się każdego, kto może udzielić wiadomości o ww. osobach względnie o ich spadkobiercach aby w terminie 3 (trzech) miesięcy od daty ukazania się tego ogłoszenia zgłosił się do Sądu, w którym toczy się postępowanie i przekazał je tutejszemu Sądowi.

OGŁOSZENIE PŁATNE Kraj/34459180

30 LAT

DOLNOŚLĄSKIE CENTRUM HURTU ROLNO-SPOŻYWCZEGO S.A.

ul. Giełdowa 4, 52-438 Wrocław

ogłasza przetarg nieograniczony

na zaprojektowanie i wykonanie działań naprawczych zatrzymujących proces osiadania budynku biurowego nr 9

Zakres zamówienia i wymagania co do oferty opisane są w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia (SIWZ).

Na adres *sekretariat@dchrs.com.pl* należy kierować:
– prośby o przesłanie SIWZ – do 16.11.2026 r.
– pytania dot. przedmiotu zamówienia i SIWZ – do 13.11.2026 r.

Warunkiem przystąpienia do przetargu jest:
– złożenie oferty w sekretariacie Spółki we Wrocławiu przy ul. Giełdowej 4 **do 17.11.2026 r. do godz. 09.30**.

Miejsce i termin otwarcia ofert – zgodnie z pkt 10 SIWZ.
Termin zawarcia umowy i związania ofertą: do dnia 30.11.2026 r.

34457619

wyborcza

REDAKCJA
ul. Czerska 8/10, 00-732 Warszawa
E-mail: redakcja@wyborcza.pl
Listy do redakcji: listy@wyborcza.pl
Redakcja nie zwraca tekstów niezamówionych oraz zastrzega sobie prawo ich redagowania i skracania. Wnioski i pytania w sprawie ochrony danych osobowych: iod@wyborcza.pl

REDAKTOR NACZELNY: Adam Michnik
PIERWSZY ZASTĘPCA, REDAKTOR NACZELNY WYBORCZA.PL: Roman Imielski
ZASTĘPCY: Agata Żelazowska, Bartosz T. Wieliński
PROJEKT GRAFICZNY: Jacek Utko
KOLPORTAŻ: Michał Szałański
Problemy z dostępnością „Wyborczej" lub z właściwą mutacją lokalną: kolportaz@wyborcza.pl
Prenumerata cyfrowa: prenumerata.wyborcza.pl; pomoc@wyborcza.pl, 22 555 54 55, 519 255 455

Inne formy prenumeraty: wyborcza.pl/prenumerataGW
Gazeta Wyborcza w serwisach społecznościowych: facebook.com/wyborcza, bsky.app/profile/wyborcza.pl, instagram.com/gazeta_wyborcza
LICENCJE NA TREŚCI: licencje@wyborcza.pl

WYDAWCA
Wyborcza sp. z o.o., ul. Czerska 8/10
00-732 Warszawa; NIP: 521-403-30-11
PREZESKA ZARZĄDU: Aleksandra Sobczak
REKLAMA
Dyrektor sprzedaży: Bartosz Wysocki
Biuro reklam i ogłoszeń:
ul. Czerska 8/10, 00-732 Warszawa
reklama@wyborcza.pl; 22 555 55 55, faks: 22 555 54 44
DRUK: Polska Press
ISSN 0860-908X

Rozpowszechnianie redakcyjnych materiałów publicystycznych bez zgody wydawcy jest zabronione.

NAKŁAD KONTROLOWANY

eprasa.pl 5eb17bc19f

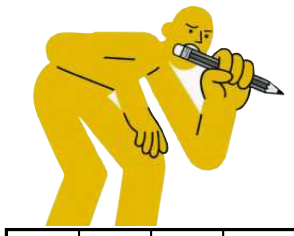

krzyżówka

■	1	2		3		■	4	5		6		7
8	■		■		■	9	■		■		■	
	■		■	10								
11					■		■		■		■	
	■		■		■	12			13			
14							■	■		■	■	
	■		■		■		■	■		■	■	
■	15		16					17		18		■
19	■	■		■	■		■		■		■	20
	■	■		■	■	21						
22		23		24			■		■		■	
	■		■		■		■	25				
26									■		■	
	■		■		■		■		■		■	
27						■	28					■

Hasło:

Litery w kolorowych polach, czytane rzędami, utworzą rozwiązanie.

Poziomo:
1) Jan Kiliński
4) wziął udział w Wielkiej Pardubickiej
10) biolog zajmujący się zarodkami
11) USA – Biały Dom, Rosja – ?
12) przysposobienie dziecka
14) ... jazdy pociągów, w gablotce na peronie
15) Ewa, trenerka fitness, osobowość medialna
21) zespół, który nagrał piosenkę „Przeżyj to sam”
22) zielony owoc podobny do cytryny
25) zagra derby z drużyną AC Milan
26) drążek trzymany przez linoskoczka
27) złota ..., gatunek jabłoni
28) podpora wiaduktu, mostu

Pionowo:
2) żegnaj, słoneczko
3) wierzchowiec z Sahary
5) np. zboże zebrane z pola
6) na odwłoku skorpiona lub na gałęzi akacji
7) cętkowane koty i ekskluzywne samochody
8) weźmie udział w konsylium
9) obfity posiłek podany bardzo późnym popołudniem
13) jedna setna brytyjskiego funta
16) skandynawska stolica z Muzeum Muncha
17) potocznie o rękawiczkach ochronnych powlekanych gumą, przydatnych np. do prac ogrodowych
18) żona Sokratesa słynąca z kłótliwego charakteru
19) ... 44, grupa hiphopowa
20) gdy armia robi „w tył zwrot i chodu!”
23) zagra derby z drużyną Interu
24) zespół dziewięciu instrumentalistów

Rozwiązanie „krzyżówki” nr 150 z 29.10:
Poziomo: 1) zbuki **4)** szabla **10)** siatkówka **11)** urlop **12)** impreza **14)** bakarat **15)** odtwórczyni **21)** uściski **22)** mecenas **25)** wnęka **26)** kontrakty **27)** alejka **28)** tyran
Pionowo: 2) Billy Kid **3)** Kasparow **5)** zakup **6)** Bowie **7)** amarant **8)** służba **9)** sanitariuszka **13)** Rudy **16)** tuje **17)** zachwyty **18)** następca **19)** mimikra **20)** migacz **23)** canoe **24)** Norek
Hasło: Biała dama.

sudoku

6	8			1		2		3
		3		6		7	9	1
9	1	7	5		3		6	4
1	7	5	3	8	2	9		6
3			4		7			2
				9		5	3	
	6		2		5			
	4		6	7				
7	3	2			8			5

3			8			2		4
				1			8	
	2	7		4				
	7					9	2	
		5		6		3		
1		9						
4		8	9			6	7	
	6					8		
7					3			2

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY Kraj/34427030

Czekamy na Twoje uwagi i pomysły

ROZRYWKA @WYBORCZA.PL

zakreślanka

Zakreślaj słowa z listy na planszy. Mogą być ukryte w wierszach, kolumnach lub prowadzić wężykiem. Niewykorzystane litery czytane rzędami utworzą hasło

D	N	I	K	K	O	N
Ę	K	T	K	A	R	T
B	S	Y	M	F	O	N
Z	Ż	I	B	O	A	I
E	U	Ł	P	M	O	E
I	T	A	K	A	U	M
N	E	M	B	R	E	N
R	R	I	A	Y	H	E
I	G	O	L	O	R	K

nekrologi, niezbędnik, kontrakt, symfonia, biżuteria, herb, małpka, emu

Hasło z 29.10: giermkowie

skojarzenia

Czarna	Hiszpańska	Strukturalna	Obywatelska
Wdowia	Widokowa	Sprzedażowa	Natrętna
Parszywa	Końska	Cienkorunna	Wiertnicza
Rodzinna	Aksamitna	Zbłąkana	Inwalidzka

Znajdź powiązania między hasłami i połącz je w cztery grupy po cztery hasła, by każdą grupę łączyło jedno wspólne skojarzenie.

Rozwiązanie z 29.10:
Filmowe role Harrisona Forda: Indiana Jones, Doktor Kimble, Rick Deckard, Han Solo. **Kojarzą się z Zorro:** Maska i szpada, Sierżant Garcia, Diego de la Vega, Tornado. **Kojarzą się z łabędziem:** Brzydkie kaczątko, Balet z Odettą, Lohengrin, Leda. **Kryją w sobie nazwy ryb:** Dobre kino, Pomidor szklarniowy, Śliska larwa, Chwile szczęścia

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY Kraj/34426992

Słówko
Wybierz słowo, sprawdzaj litery i kombinuj, aż skończą Ci się próby

Literówka
Kilka liter i jedno zadanie: ułożyć jak najwięcej słów

Jeszcze więcej rozrywki w Aplikacji Wyborczej
Szukaj w aplikacji

Zakreślanka

Skojarzenia

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

wyborcza
TRÓJMIASTO
TYGODNIK

Piątek, 30 października 2026 | Redaktorka prowadząca **Katarzyna Fryc** trojmiasto.wyborcza.pl | Kontakt z redakcją: trojmiasto@wyborcza.pl

Dolne Miasto

Urzędnicy przyznali rację protestującym

Zgoda na budowę nowych budynków została wydana bez wymaganej decyzji środowiskowej – przekonywali mieszkańcy Dolnego Miasta. Urząd, który zajmuje się ochroną środowiska, zgodził się z ich wątpliwościami.

Joanna Wiśniowska

• **21.10.2026 r., Gdańsk, ul. Kurza. Teren inwestycji deweloperskiej Zajezdnia Motława realizowanej przez Euro Styl na Dolnym Mieście** FOT. MARTYNA NIEĆKO / AGENCJA WYBORCZA.PL

– Mieliśmy rację – cieszy się na Instagramie przedstawicielka inicjatywy Społeczny Gdańsk.

Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku przychyliła się do stanowiska Stowarzyszenia Oddolne Miasto i skierowała do wojewody pomorskiego wniosek o stwierdzenie nieważności dwóch pozwoleń na budowę na terenie dawnej zajezdni tramwajowej na Dolnym Mieście przy ul. Kurzej i Radnej.

RDOŚ dostrzegł duże prawdopodobieństwo, że inwestycje podzielono w niedozwolony sposób, aby uniknąć obowiązku uzyskania decyzji środowiskowej.

„Deweloper sztucznie podzielił inwestycję"

Sprawa dotyczy Dolnego Miasta, jednej z najstarszych i najbardziej charakterystycznych dzielnic Gdańska. Od 2004 roku trwa tam proces rewitalizacji. W 2019 roku miasto podpisało umowę o partnerstwie publiczno-prywatnym (PPP), co oznacza wspólną realizację przedsięwzięcia przez samorząd i prywatnego inwestora. Partnerem Gdańska została firma Euro Styl za pośrednictwem spółki GGI Dolne Miasto.

Część mieszkańców miała zastrzeżenia do działań partnera miasta. Sprzeciwili się niektórym jego planom. W sierpniu na łamach „Wyborczej" opisaliśmy kolejny akt sporu o inwestycję w tym rejonie Gdańska.

Chodzi o niedozwolone dzielenie inwestycji na części, co pozwala ominąć wymogi środowiskowe. Załóżmy teoretycznie, że na danym obszarze powstaje osiedle mieszkaniowe z garażami podziemnymi. W przypadku rozpatrywania poszczególnych domów jako odrębne inwestycje powierzchnia garażu w każdym z nich może nie przekroczyć progu, do którego decyzja środowiskowa nie jest wymagana. Traktując jednak całe osiedle jako jedną inwestycję, a więc sumując też powierzchnie wszystkich garaży podziemnych, ten próg (który w przypadku garaży podziemnych wynosi 1 ha) najprawdopodobniej zostanie przekroczony. Wtedy decyzja środowiskowa jest konieczna.

I właśnie na taki mechanizm działania przy inwestycji na Dolnym Mieście zwracali uwagę jeszcze w lutym w piśmie do RDOŚ mieszkańcy i Stowarzyszenie Oddolne Miasto. Tam bowiem rozpoczęte już budowy prowadzone są na podstawie prawomocnych pozwoleń na budowę, ale bez decyzji środowiskowej. Według mieszkańców niesłusznie. Ich wątpliwości potwierdzał audyt, którego wykonanie zlecili za własne pieniądze.

Decyzja środowiskowa jest istotna, gdyż pozwala ocenić potencjalny wpływ inwestycji na środowisko przed rozpoczęciem prac i zminimalizować entualne szkody środowiskowe.

RDOŚ: Wnioskujemy o stwierdzenie nieważności pozwoleń na budowę

Początkowo RDOŚ nie uznawał racji mieszkańców. Długo zwlekał z odpowiedzią, mimo upomnień ze strony Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska, potem nie wziął pod uwagę wniosków z audytu. Ostatecznie jednak dokładnie przyjrzał się sprawie i stwierdził, że istnieją poważne podstawy, aby zakwestionować sposób wydania pozwoleń na budowę.

Stowarzyszenie Oddolne Miasto otrzymało niedawno odpowiedź od RDOŚ. Czytamy w niej:

„Po przeprowadzeniu analizy zebranych dokumentów oraz informacji wskazanych przez Państwa Stowarzyszenie, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gdańsku uznał, że istnieje duże prawdopodobieństwo wydania decyzji o pozwoleniach na budowę z naruszeniem prawa.

Dotyczy to zjawiska niedozwolonego dzielenia przedsięwzięcia w celu ominięcia progów z rozporządzenia w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Z szacunków wynika, że po zsumowaniu projektowanych powierzchni podziemnych parkingów i garaży ich łączna powierzchnia może osiągać próg powyżej 1 ha określony w przepisach. Dotyczy to przede wszystkim inwestycji w lokalizacjach od 1 do 5.".

I dalej: „Biorąc pod uwagę powyższe, tutejszy organ przychylił się do postulatów zawartych w Państwa wniosku i skierował do Wojewody Pomorskiego wniosek na podstawie art. 76 ust. 3 ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko o stwierdzenie nieważności następujących decyzji o pozwoleniu na budowę (...)".

Co dalej z inwestycją?

Nie oznacza to jeszcze wstrzymania robót. RDOŚ wyraźnie zastrzegł, że dalsze decyzje należą do wojewody pomorskiego. Jeśli ten uzna, że istnieją podstawy do stwierdzenia nieważności pozwoleń, może to doprowadzić do poważnych konsekwencji administracyjnych i finansowych dla samego inwestora, ale i dla miasta.

– Nareszcie mamy okazję obserwować pracę urzędu w zakresie realizacji zadań publicznych. Do tej pory mieliśmy wrażenie, że to jest państwo bez instytucji – komentuje Joanna Seredyńska, mieszkanka Dolnego Miasta.

Mieszkańcy od samego początku wierzyli, że z pomocą przyjdzie im Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gdańsku. Nie rozumieli, dlaczego tak długo musieli czekać na jej odpowiedź.

Co na to miasto, deweloper i wojewoda?

O komentarz zwróciliśmy się do wszystkich zainteresowanych stron, czyli Urzędu Miejskiego w Gdańsku, dewelopera i wojewody.

– Decyzje o pozwoleniu na budowę zostały wydane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Do czasu zakończenia oceny przez wojewodę nie przewidujemy podejmowania dalszych działań – odpowiada Joanna Bieganowska z Urzędu Miejskiego w Gdańsku.

Podobnie zarząd spółki GGI Dolne Miasto Sp. z o.o. zapewnia, że wszystkie podejmowane przez spółkę działania są prowadzone z należytą starannością i zgodnie z prawem. W przesłanej do nas odpowiedzi informuje, że już na etapie umowy PPP poszczególne lokalizacje traktowane były jako odrębne i z innym harmonogramem prac.

„Inwestycje realizowane przy ul. Kurzej i Radnej w Gdańsku [obie na terenie starej zajezdni tramwajowej – red.] to dwie samodzielne i niezależne inwestycje mieszkaniowo-usługowe, które wedle nomenklatury umowy PPP stanowią cele komercyjne nr 1 i 2" – czytamy w oświadczeniu przesłanym do redakcji. „Pierwsza obejmuje zagospodarowanie niezabudowanej działki poprzez budowę dwóch budynków mieszkalnych z usługami w parterze. Druga zaś – rewitalizację zabytkowego budynku dawnej zajezdni tramwajowej oraz budowę przylegającego do niego nowego budynku mieszkalnego z częścią usługową".

Według zarządu spółki „faktem jest, iż inwestycje te nie są ze sobą powiązane technologicznie ani infrastrukturalnie, rozdziela je też droga publiczna. Zgodnie z prawem, z uwagi na ich pełną niezależność funkcjonalną, każda z nich posiada odrębne pozwolenie na budowę.".

Spółka nie zgadza się także z podejrzeniami zawartymi w piśmie RDOŚ: „Jednocześnie, żadna z tych inwestycji – ani rozpatrywana osobno, ani łącznie – nie osiąga progów kwalifikacyjnych określonych w rozporządzeniu Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. W powyższym przypadku, inwestor nie jest zobowiązany do uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach".

Teraz ruch należy do wojewody, który poprosił już urząd miejski o przekazanie dokumentacji na temat inwestycji GGI Dolne Miasto. Termin na dostarczenie dokumentacji został wyznaczony na 30 października 2026 r. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Lotnisko w Gdańsku

Rekordy i nowe połączenia

Na gdańskim lotnisku już obowiązuje zimowa siatka połączeń. Lotnisko, które do końca września obsłużyło ponad 6,3 mln pasażerów, nie zwalnia tempa.

Joanna Wiśniowska

• **Air Arabia zabierze podróżnych do Szardży. Pierwszy rejs odbędzie się jeszcze w tym roku** FOT. AIRPORT.GDANSK.PL / WISSAM

Wraz z liniami lotniczymi oferujemy naszym pasażerom bardzo atrakcyjną siatkę połączeń w sezonie jesienno-zimowym – cieszy się Tomasz Kloskowski, prezes Portu Lotniczego Gdańsk im. Lecha Wałęsy.

Jeden z nowych kierunków nazywa „szczególnie ważnym i historycznym". To połączenie z Gdańska do Szardży w Zjednoczonych Emiratach Arabskich.

– Otwieramy zupełnie nowe okno na świat, które połączy Trójmiasto i cały region z Bliskim Wschodem oraz Azją – dodaje prezes Kloskowski.

W zimowej siatce połączeń, która zaczęła obowiązywać 25 października 2026, w ruchu regularnym jest 89 kierunków z Gdańska – na 70 lotnisk w 28 krajach. Prezes gdańskiego lotniska jest przekonany, że połączenia, które oferuje Port Lotniczy im. Lecha Wałęsy w obecnym rozkładzie, zadowolą najbardziej wymagających klientów.

– Mogą latać do swoich ulubionych ciepłych kurortów, teraz także samolotami rejsowymi, na dłuższe pobyty i city breaki. W ofercie są ponadto ciekawe loty czarterowe organizowane przez biura podróży – dorzuca Tomasz Kloskowski.

Kierunek: Zjednoczone Emiraty Arabskie

Jesienne połączenia będzie realizowało w sumie 11 linii lotniczych, w tym zupełnie nowa w Gdańsku linia – Air Arabia. To ona zabierze podróżnych do Szardży. Pierwszy rejs odbędzie się jeszcze w tym roku, a loty będą realizowane pięć razy w tygodniu, w poniedziałki, środy, piątki, soboty i niedziele. Z Szardży łatwo można się dostać do położonego ok. 20 km obok Dubaju. Do tej pory z Polski do Szardży tymi arabskimi liniami można było polecieć z Warszawy, Krakowa i Katowic.

– Liczymy, że będzie to poważny impuls gospodarczy. Bezpośrednie połączenie ułatwi współpracę biznesową, relacje handlowe oraz przyciągnie na Pomorze inwestorów z Bliskiego Wschodu. Wpłynie także na rozwój turystyki, zarówno z Gdańska na Półwysep Arabski, jak i napływ turystów z Zatoki Perskiej na Pomorze. Dotychczasowe doświadczenia pokazują, że turyści z Zatoki Perskiej generują ogromne zyski dla lokalnej branży turystycznej. Trójmiasto i Pomorze ze swoim chłodniejszym latem i dostępem do morza, stają się dla nich niezwykle atrakcyjnym kierunkiem wakacyjnym – mówił w sierpniu Tomasz Kloskowski, prezes Portu Lotniczego Gdańsk, gdy lotnisko informowało o nowym połączeniu z Gdańska.

Wizz Air i Ryanair z nowymi połączeniami

Kolejna nowość, to uruchomienie regularnych połączeń liniami Wizz Air z Gdańska do egipskich kurortów: Marsa Alam i Szarm el-Szejk. Pierwsze z tych miast znajduje się w południowo-wschodniej części Egiptu, położone jest nad Morzem Czerwonym, a loty z Gdańska odbywają się cztery razy w tygodniu – w poniedziałki, wtorki, czwartki i piątki.

Do drugiej z turystycznych miejscowości, położonej w azjatyckiej części Egiptu, w południowej części półwyspu Synaj, pierwszy samolot wystartuje 27 października. Loty będą się odbywać trzy razy w tygodniu – we wtorki, środy i soboty. Tego samego dnia rozpoczną się regularne połączenia z marokańskim Agadirem, będzie można tam polecieć z Gdańska dwa razy w tygodniu, we wtorki i soboty, a od stycznia 2027 także w czwartki. W siatce Wizz Air jest także Turyn. Loty się zaczną 16 stycznia 2027 roku, raz w tygodniu, w soboty. Do oferty wracają połączenia Wizz Air na Teneryfę i Maderę. Linia zdecydowała także, że loty do Popradu w Słowacji będą realizowane od sezonu zimowego przez cały rok.

Za to Ryanair uruchomił właśnie połączenia do Porto w Portugalii, dwa razy w tygodniu – w czwartki i soboty. W nowej ofercie na zimowy sezon irlandzka linia lotnicza ma także Agadir, Turyn, Katanię, Budapeszt, Madryt i Mediolan Malpensę. Wracają loty do Liverpoolu. Ryanair zdecydował też o lataniu przez cały rok do Palermo, Bukaresztu i Tirany.

W sezonie zimowym można także skorzystać z lotów czarterowych z Gdańska. Cztery biura podróży proponują 18 kierunków, na 9 lotnisk, do 6 krajów. W ofercie jest m.in. Mombasa w Kenii i Zanzibar w Tanzanii.

Ponad 6,3 mln pasażerów

Niedawno gdańskie lotnisko pochwaliło się wynikami z dziewięciu miesięcy tego roku. W tym czasie przez Port Lotniczy w Gdańsku przewinęło się 6 344 284 pasażerów. To więcej o 12 proc. niż w tym samym okresie 2025 roku. Operacji lotniczych było 52 464, o 12 proc. więcej niż rok temu. O 12 proc. wzrósł także ruch czarterowy.

– Mamy trzy dwunastki – skomentował prezes lotniska. I dodał: – Patrząc na to, że mamy dziś prawie 6,5 mln pasażerów, można powiedzieć, że po czwartym kwartale, czyli w skali całego roku 2026 rekord ośmiu milionów pasażerów w Gdańsku zostanie na pewno pobity.

Największy udział w rynku w ruchu regularnym od stycznia do końca września 2026 miała w Gdańsku:

linia lotnicza Wizz Air – zrealizowała 45,1 proc. wszystkich połączeń,

następny był Ryanair (37,2 proc.),

a na trzecim miejscu są Polskie Linie Lotnicze LOT (5,3 proc.).

Najpopularniejsze kierunki, które wybierali pasażerowie latający z Gdańska w ciągu dziewięciu miesięcy tego roku, to niezmiennie: Londyn (380 015 podróżnych) i Oslo (362 224), a na trzecim miejscu Kopenhaga (317 907).

W ciągu dziewięciu miesięcy 2026 roku gdańskie lotnisko obsłużyło w ruchu czarterowym 637 088 pasażerów. Najwięcej osób podróżowało do Antalyi w Turcji oraz Marsa Alam i Hurgady w Egipcie. ●

www.nekrologi.wyborcza.pl/34459047 OGŁOSZENIE PŁATNE Gdańsk/34458268 OGŁOSZENIE PŁATNE Gdańsk/34459185

Z wielkim żalem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

Pani

Elżbiety Wiatrak

sopocianki, nestorki Polonii sopockiej.

Rodzinie i Bliskim

składamy wyrazy współczucia

Pracownicy Muzeum Sopotu

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34459206

ODESZLI.pl

Stwórz Miejsce Pamięci

Wejdź na serwis **odeszli.pl**

Prezydent miasta stołecznego Warszawy

Ogłoszenie

W myśl art. 214b ust. 2 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2026 poz. 399 ze zm.), ogłasza się, co następuje:

W Biurze Spraw Dekretowych Urzędu miasta stołecznego Warszawy (zwanym dalej „Urzędem") toczy się postępowanie administracyjne z wniosku z dnia **14 grudnia 1948 r.** (data wpływu 20 stycznia 1949 r.) złożonego przez adwokata Antoniego Hryniewcza działającego w imieniu **Hanny Stasiak** zamieszkałej **w Sopocie** (ostatnie znane Urzędowi miejsce zamieszkania) – o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego w trybie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279, zwane dalej „Postępowaniem dekretowym") dla nieruchomości położonej **w Warszawie** oznaczonej numerem hipotecznym **5412-Praga** (zwanej dalej „Nieruchomością"). W sprawie nie wpłynęło żadne inne pismo pochodzące od stron w przeciągu ostatnich 30 lat poprzedzających dzień publikacji niniejszego ogłoszenia.

Prezydent m.st. Warszawy wzywa strony Postępowania dekretowego, aby w terminie sześciu miesięcy od dnia ukazania się niniejszego ogłoszenia zgłosiły się do Urzędu, podając swój aktualny adres, a następnie w terminie kolejnych trzech miesięcy udowodniły swe prawa do Nieruchomości, pod rygorem umorzenia Postępowania dekretowego.

Zgodnie z art. 214b ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami podstawa umorzenia Postępowania dekretowego zachodzi, gdy organ wezwał nieustalone strony lub strony, których adresów nie ustalono, do uczestnictwa w postępowaniu przez ogłoszenie, a w sprawie nie wpłynęło żadne pismo pochodzące od wzywanej strony w przeciągu ostatnich 30 lat poprzedzających dzień publikacji ogłoszenia. Organ wydaje decyzję o umorzeniu postępowania, jeżeli w terminie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia wzywana strona nie zgłosiła swych praw albo zgłosiwszy je, nie udowodniła ich w terminie kolejnych 3 miesięcy lub nie wskazała swego adresu.

OGŁOSZENIE

Burmistrz Miasta Puck informuje,

że w siedzibie Urzędu Miasta Puck, w dniu 30. 10. 2026 r., na okres 21 dni, został wywieszony do publicznej wiadomości wykaz nieruchomości będących własnością Gminy Miasta Puck, przeznaczonych do sprzedaży w trybie ustnego przetargu nieograniczonego oraz do zamiany. Wykaz został również zamieszczony na stronach internetowych Urzędu Miasta Puck.

Z up. Burmistrza Miasta
Piotr Ciskowski
Z-ca Burmistrza

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34459207

GAZETA wyborcza

DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi • Ogłoszenia Nekrologi

kontakt_komunikaty@wyborcza.pl
nekrologi@wyborcza.pl

Komunikaty.pl

nekrologi.wyborcza.pl

1 GD

eprasa.pl 5eb17bc19f

NA TEREN PRZEZNACZONY POD BUDOWĘ WJECHAŁ CIĘŻKI SPRZĘT,
A WRAZ Z NIM NAJWIĘKSZY PROGRAM INFRASTRUKTURALNY W REGIONIE OD DEKAD

Atom kołem zamachowym rozwoju Pomorza

Okolice Słajszewa, Lubiatowa i Kopalina w gminie Choczewo od lat są ważnym punktem na mapie polskiego wybrzeża. Wraz z budową pierwszej elektrowni jądrowej w Polsce region zyskuje nową infrastrukturę, która usprawni transport, zwiększy dostępność komunikacyjną, a poprzez to wesprze lokalne usługi i łańcuchy dostaw.

Na terenie przyszłej elektrowni jądrowej Lubiatowo-Kopalino trwa już kolejny etap prac przygotowawczych. Rozpoczęła się mobilizacja do robót ziemnych związanych z przygotowaniem terenu pod budowę elektrowni. Skalę prac najlepiej oddaje fakt, że na potrzeby inwestycji zostanie przemieszone około 7 mln m sześciennych gruntu, który posłuży do budowy nasypów i przygotowania terenu pod obiekt.

Kolejnym kamieniem milowym projektu jest złożenie do wojewody pomorskiej wniosku o pozwolenie na wstępne roboty budowlane dla części niejądrowej inwestycji. Po uzyskaniu decyzji możliwe będzie rozpoczęcie m.in. głębokich wykopów pod fundamenty reaktorów, co przybliży projekt do wejścia w zasadniczą fazę budowy.

Otrzymana decyzja otworzy drogę do wykonania m. in. głębokich wykopów pod fundamenty reaktorów i będzie kolejnym krokiem przybliżającym rozpoczęcie zasadniczej fazy budowy.

5 mld zł na drogi i kolej

Równolegle do prac prowadzonych na placu budowy powstaje infrastruktura na potrzeby inwestycji, a w praktyce będzie służyć całemu regionowi. Łączna wartość inwestycji drogowych i kolejowych dla regionu to około 5 mld zł.

Największym przedsięwzięciem drogowym jest budowa nowego połączenia między Słajszewem a drogą ekspresową S6. Docelowy przebieg drogi krajowej o numerze DK69 da gminie Choczewo bezpośredni korytarz transportowy pomiędzy Trójmiastem i Szczecinem. Nowa droga krajowa będzie miała około 30 km.

Nowe trasy mają również przejąć znaczną część ruchu związanego z budową elektrowni. W praktyce oznacza to mniejsze obciążenie lokalnych dróg i większe bezpieczeństwo dla mieszkańców okolicznych miejscowości. Prace budowlane nad odcinku od elektrowni do drogi wojewódzkiej 213 już trwają. Całość inwestycji ma zostać oddana do użytku do 2028.

Po ponad 30 latach czas na kolej

Jeszcze bardziej spektakularnie zapowiada się powrót kolei. W ramach programu infrastruktury towarzyszącej modernizowane będą linie kolejowe nr 229 i 230. Dla części Pomorza jest to równoznaczne z przywróceniem regularnego ruchu pociągów po ponad trzech dekadach przerwy. Przez lata mieszkańcy wielu miejscowości byli praktycznie pozbawieni dostępu do transportu kolejowego. Pociągi kursowały sezonowo albo ich nie było. Sytuacja ma się zmienić. Po zakończeniu inwestycji mieszkańcy powiatów wejherowskiego, lęborskiego i kartuskiego odzyskają regularne połączenia pasażerskie.

To nie tylko kwestia wygody. Powrót kolei oznacza nowe możliwości dojazdu do pracy i szkół, łatwiejszy dostęp do usług publicznych oraz większą mobilność mieszkańców całego regionu. Łącznie w ramach projektu powstanie lub zostanie zmodernizowanych około 150 kilometrów linii kolejowych

Inwestycja pozwoli przywrócić ruch kolejowy na trasie niewykorzystywanej od ponad 30 lat, a jednocześnie stworzy sprawny kanał transportu pracowników, materiałów i kluczowych komponentów potrzebnych zarówno podczas budowy elektrowni, jak i w okresie jej późniejszego funkcjonowania.

Łatwiej nad morze

Na zmianach skorzysta również turystyka, która od lat pozostaje jedną z ważniejszych gałęzi gospodarki Pomorza. Nowe drogi i przywrócone połączenia kolejowe ułatwią dojazd do nadmorskich miejscowości zarówno turystom, jak i mieszkańcom regionu. Krótszy czas podróży i lepsza dostępność komunikacyjna mogą sprawić, że miejsca dotąd pozostające nieco na uboczu staną się łatwiej dostępne dla odwiedzających.

Zyska cały region

Wprawdzie uwagę publiczną przyciąga przede wszystkim budowa samej elektrowni, ale to właśnie nowa infrastruktura najszybciej i najdłużej będzie służyć mieszkańcom regionu i turystom.

Po zakończeniu budowy pozostaną drogi, linie kolejowe i nowe połączenia transportowe, które będą wykorzystywane przez kolejne dekady

Lepsza dostępność komunikacyjna zwykle przyciąga nowe inwestycje, zwiększa atrakcyjność terenów pod działalność gospodarczą i ułatwia rozwój lokalnych firm.

Realizacja inwestycji tej skali naturalnie wiąże się z przejściowymi zmianami odczuwalnymi dla mieszkańców, zwłaszcza w obszarze transportu i wykorzystania lokalnej infrastruktury. Dlatego Polskie Elektrownie Jądrowe od początku prowadzą dialog z samorządami i lokalnymi partnerami, wspólnie poszukując rozwiązań, które pozwalają ograniczać bieżące niedogodności, a jednocześnie pozostawiają trwałe korzyści dla regionu.

Dobrym przykładem takiego podejścia jest współpraca spółki PEJ z Powiatem Wejherowskim i Zarządem Dróg Powiatowych w Wejherowie, w ramach której inwestor finansuje modernizację dróg wykorzystywanych zarówno na potrzeby inwestycji, jak i przez mieszkańców. Efektem tych działań jest m.in. podpisana 23 października umowa na przebudowę drogi powiatowej nr 1430G na odcinku Przebendowo-Jackowo w gminie Choczewo. To pokazuje, że wyzwania towarzyszące budowie mogą stać się impulsem do realizacji inwestycji infrastrukturalnych, które będą służyć lokalnej społeczności także długo po zakończeniu budowy elektrowni.

Gdańsk/34457049

eprasa.pl 5eb17bc19f

Ilona Godlewska

Kiedyś tętniło życiem przez cały rok

Władysławowo po sezonie

– Ze swojej klasy w podstawówce na mieście spotykam tylko jedną koleżankę, resztę wywiało w świat – przyznaje Julia, mieszkanka Władysławowa. Miasto, które w wakacje bije rekordy popularności, jesienią wymiera.

Halina, rocznik 53, doskonale pamięta czasy, kiedy Władysławowo tętniło życiem przez cały rok.

– Port dawał ludziom pracę. Tak samo jednostka wojskowa w Helu. Jednocześnie rozwijała się turystyka, były ośrodki wypoczynkowe zakładów pracy, domy wczasowe. Ale ta turystyka tak nie dominowała, tylko to wszystko ze sobą współgrało. Ludzie zjeżdżali do nas za pracą nawet ze Śląska. Dziś tylko uciekają – ocenia ze smutkiem.

W mieszkaniu przy ul. 1000-lecia Państwa Polskiego w centrum miasta mieszka sama. – Mąż zmarł kilka lat temu, córka wyjechała do Anglii. Kiedyś ją pytałam, czy wróci, a ona mi mówiła: mamo, a co ja będę we Władysławowie robić, praca w restauracji na trzy miesiące, a potem co? Więc przestałam pytać.

Przyjeżdżam do Władysławowa w piękny, październikowy dzień. Przez korony drzew sączą się promienie słońca. Po plaży spacerują nieliczni turyści, a miasteczko wygląda jakby już zapadło w zimowy sen – pozamykane na cztery spusty lokale gastronomiczne, puste place zabaw, na peronie dworca PKP i w jego poczekalni, żywej duszy. Jednocześnie przypominam sobie, jak w lipcu kilkanaście minut szukałam tu wolnego miejsca parkingowego, w kolejce po rybę stałam trzy razy tyle, a na plaży nie miałam gdzie nogi postawić. Jakbym odwiedziła dwa różne miasta.

– Tak już jest od wielu lat. Po sezonie z miasta robi się wieś – mówi mi sprzedawczyni z kwiaciarni w ścisłym centrum miasta.

MŁODZI WYJEŻDŻAJĄ I NIE WRACAJĄ

Spostrzeżenia pani Haliny potwierdzają statystyki. W samym mieście mieszka ok. 9 tys. osób, w całej gminie ok. 14 tys. Według danych demograficznych Władysławowo w latach 2002–2024 straciło 37,7 proc. mieszkańców. Prawdą jest, że w 2015 r. część terenu została wyłączona z miasta. Tak jako jednostki administracyjne powstały wsie Jastrzębia Góra, Karwia, Chłapowo, Ostrowo, Rozewie, Tupadły, przez co liczba mieszkańców się zmniejszyła. Jednak niezależnie od zmiany granic sprzed dekady, Władysławowo nadal przoduje w rankingu najszybciej wyludniających się miast w Polsce.

Ci, którzy tu zostali, bez wahania diagnozują przyczyny takiego stanu rzeczy.

– Tu nie ma pracy, dlatego jak młodzi wyjeżdżają na studia, to już tu nie wracają. Nie widzą perspektyw – przyznaje Łukasz, sprzedawca ze sklepu z pamiątkami. Jako jeden z niewielu nie zamknął jeszcze interesu na zimę. – Mamy ładny październik, trochę turystów się jeszcze przewija. Jak w ubiegłym roku padało, to nikogo tu nie było – wyjaśnia.

Łukasz pochodzi z Władysławowa. W bloku nieopodal stoiska, w którym rozmawiamy, nadal mieszkają jego rodzice.

– Mają w klatce schodowej raptem dwoje sąsiadów na stałe, reszta to mieszkania na wynajem – dodaje.

KOGO STAĆ NA MIESZKANIE WE WŁADYSŁAWOWIE?

O lokalowych kłopotach mówi mi Ewa, która mieszka we Władysławowie od urodzenia, ale pracuje w Gdyni. – Niestety, taką mamy rzeczywistość, że jak ktoś ma mieszkanie we Władysławowie, to woli je wynajmować niż samemu w nim mieszkać. Przynajmniej w sezonie ma z tego gruby zysk. A jak ktoś mieszkania szuka, to we Władysławowie go nie kupi, bo go nie będzie na to stać. Dlatego ludzie wyprowadzają się choćby do Pucka, bo tam mieszkania są tańsze – wyjaśnia.

Sprawdzam portale z ofertami mieszkań na sprzedaż we Władysławowie. Nie ma ich za wiele. Znajduję mieszkanie 38-metrowe za 550 tys. zł. 699 tys. zł życzy sobie inny ogłoszeniodawca za trzy pokoje na parterze. Jest też oferta 44-metrowego mieszkania za 750 tys. Za to w Pucku znajduję 3-pokojowe, 55-metrowe mieszkanie, za 499 tys. Jest też oferta dwupokojowego, 29-metrowego mieszkania, które zostało wystawione za 230 tys. Znajduję też kilka ogłoszeń mieszkań na najem długoterminowy. Ceny? Wielkomiejskie. Za wynajem 60-metrowego mieszkania we Władysławowie trzeba miesięcznie zapłacić 4 tys. zł plus czynsz. Dla porównania: niewiele mniejsze, bo 52-metrowe mieszkanie w centrum Gdańska, moja koleżanka wynajmuje za 3,5 tys. zł plus opłaty.

– Problemem jest też to, że we Władysławowie nie buduje się mieszkań dla mieszkańców, tylko apartamenty dla turystów, kolejne wielkie hotele. Nie pamiętam, kiedy powstał u nas ostatni blok taki dla ludzi – przyznaje Ewa.

Ale nie tylko przez problemy mieszkaniowe ludzie uciekają z Władysławowa. – Prawda jest taka, że poza sezonem nic się u nas nie dzieje. Nie ma koncertów, imprez, tak jakby to ten turysta był najważniejszy i pod niego było wszystko dopasowywane. Mieszkańcy są niewidzialni – ocenia Mariusz, który w sezonie prowadzi we Władysławowie małą gastronomię. Stąd pochodzi, ale mieszka w Gdyni. – Nie powiem, w sezonie we Władysławowie można dobrze zarobić, ale we wrześniu już jakby ręką odjął. A przecież z czegoś trzeba żyć.

– To taki paradoks, turystyka, która daje życie temu miastu w sezonie, jednocześnie je zabija. Ludzie umierają, a dzieci się nie rodzą, bo młodych jest tu z roku na rok coraz mniej

– ocenia Mariusz.

Dlatego oprócz swojego fast foodu w Władysławowie, który jest czynny od kwietnia do września, Mariusz ma też warzywniak w Gdyni.

– A że tam towar muszę dowozić codziennie, to logiczne, że mieszkam właśnie w Gdyni, a nie we Władysławowie, gdzie pracuję przez jedną trzecią roku.

Katarzyna pracuje w jednej z władysławowskich całorocznych restauracji. W mieście jednak też nie mieszka. – Dorastałam tu, ale gdy poznałam męża, wyprowadziłam się do Pucka i tak już zostało. Mieszkanie, które odziedziczyłam kilka lat temu po rodzicach, sprzedałam. Nie było takiej myśli, żeby wrócić. Jednak w Pucku w sezonie jest dużo spokojniej, nie trzeba wiecznie szukać miejsca parkingowego. Nie to co we Władysławowie. Zakupy można też normalnie zrobić, a nie tkwić w kolejkach w Biedronce pół godziny albo i dłużej. To zdecydowało.

– Proszę sobie wyobrazić, że idzie pani do sklepu po butelkę wody, a wychodzi dwa lata starsza – drwi Marta, mieszkanka Władysławowa, którą spotykam w centrum miasta. – Najgorsze są weekendy. Kolejka ciągnie się przez pół sklepu. Nawet do butelkomatu jest tłum ludzi. Przez całe wakacje może ze dwa razy oddałam butelki do recyklingu. Próbawałam, owszem, ale kolejka przed maszyną zwykle skutecznie mnie odstraszała.

Mariusz zwraca uwagę na jeszcze inny aspekt. – W sezonie władysławowskie sklepy wieczorem wyglądają, jakby przeszła tam szarańcza – wspomina. – Przychodzisz po colę – nie ma, papierosy – wybrane, idziesz po paprykę w promocji – jest tylko pusty karton.

Między blokami w centrum Władysławowa dostrzegam młodą dziewczynę z dzieckiem w wózku. Więc ktoś tu jednak rodzinę zakłada – myślę. Ta dziewczyna to Julia. Ma 26 lat.

– Mieszkam we Władysławowie od urodzenia – przyznaje. – Zresztą tak jak mój mąż. Tutaj mamy rodziców, którzy pracują w turystyce. Jedni mają restaurację, drudzy pensjonat. Pracujemy z nimi. Parę razy pojawiła się myśl, czy by nie pójść na swoje. Ale z drugiej strony, co z tym, nad czym pracowali tyle lat rodzice?

Julia zaznacza też:

– Ale takie podejście to raczej wśród moich rówieśników wyjątek. Ze swojej klasy w podsta-

eprasa.pl 5eb17bc19f

W szczycie sezonu liczba osób przebywających na terenie gminy wzrasta z około 14 tys. do ponad 100 tys., co wiąże się z uciążliwościami dla mieszkańców FOT. ILONA GODLEWSKA

wówce na mieście spotykam jedną koleżankę. Resztę wywiało w świat.

– Jak myślisz, dlaczego? – dopytuję.

– Po prostu, nic ich tu nie trzyma – stwierdza.

DEMOGRAF: BĘDZIE CORAZ GORZEJ

– Jesteśmy świadkami bardzo szybkiego, przynajmniej formalnie, wyludniania się atrakcyjnych miejscowości rekreacyjnych, gdzie mieszkania, działki budowlane, domy osiągają ceny tak wysokie, że wielu osobom, które zawodowo są związane ze sferą usług, z turystyką, bardziej się opłaca sprzedać lub wynająć swoje mieszkanie i przenieść do sąsiedniej gminy, niż zostać w turystycznym mieście – ocenia prof. Piotr Szukalski, demograf z Uniwersytetu Łódzkiego.

Mówi też o specyfice miejscowości, które de facto żyją dwa, trzy miesiące, a przez resztę roku są wymarłe. – Tam poza sezonem nic się tak naprawdę nie dzieje, nic więc dziwnego, że miejscowość jawi się młodym jako mało atrakcyjna, dlatego stamtąd uciekają. Zarobkowanie w takich miejscowościach też ma swoją specyfikę. To jest trzymiesięczny zapieprz, w czasie którego próbuje się zarobić na życie przez cały rok. I często okazuje się to po prostu niemożliwe – dodaje.

Profesor uważa, że różnica pomiędzy liczbą mieszkańców a stałymi użytkownikami turystycznych miejscowości, którzy łączą z nimi swoje życie zawodowe, będzie narastać.

– Głównie z uwagi na to, że mieszkańcom bardziej się opłaca to swoje dotychczasowe mieszkanie przez dwa, trzy miesiące wynajmować i zamieszkać w mniej atrakcyjnej dla turystów okolicy, gdzie lokale są dużo tańsze – mówi demograf. – Dodatkowo w wielu turystycznych miejscowościach zapomina się o mieszkańcach dlatego, że cień rzucany przez klienta odwiedzającego, na którego skierowana jest uwaga, przysłania mieszkańców. Oni są niewidoczni.

I dodaje:

Być może [w miejscach atrakcyjnych turystycznie] trzeba myśleć także o podniesieniu atrakcyjności życia mieszkańców, a nie tylko skupiać się na tym, aby pewne miejsca, które są ważne dla turystów, były wypielęgnowane, bo niekoniecznie muszą one być ważne z punktu widzenia miejscowych.

OBIETNICE BURMISTRZA

Burmistrz Władysławowa zapewnia, że nie patrzy na wyludniające się miasto bezczynnie.

– Po raz pierwszy od kilkudziesięciu lat rozpoczynamy budowę mieszkań komunalnych – mówi Roman Kużel. – Dokonaliśmy już zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla działki przeznaczonej pod tę inwestycję. Wybudujemy trzy budynki, w których powstanie łącznie około 60–70 lokali mieszkalnych. Będą one wynajmowane po kosztach zarządzania. Liczymy również na to, że nadchodzące regulacje dotyczące najmu krótkoterminowego zachęcą właścicieli do przejścia na najem długoterminowy. Zwiększyłoby to podaż mieszkań i mogłoby przyczynić się do obniżenia cen na terenie gminy.

Prawda jest taka, że poza sezonem nic się u nas nie dzieje. Nie ma koncertów, imprez, tak jakby to ten turysta był najważniejszy i pod niego było wszystko dopasowywane. Mieszkańcy są niewidzialni

MARIUSZ

Myśli też, jak przyciągać ludzi także poza sezonem walacyjnym. Dlatego zastrzega, że gmina szuka inwestorów z innych branż niż turystyczna, a jednocześnie wspiera rozwój turystyki, w tym budowę hoteli całorocznych, aby zapewnić mieszkańcom stabilne zatrudnienie przez cały rok.

– Liczymy, że budowa pierwszej polskiej elektrowni jądrowej oraz kopalni soli potasowej w sąsiedztwie przyciągnie do nas nowych mieszkańców. Szacuje się, że te projekty stworzą 4-5 tysięcy miejsc pracy. Rozwija się również sektor offshore, czyli energetyka wiatrowa na morzu. Powstaje w jego ramach zaplecze serwisowe, a baza, która już funkcjonuje, zapewnia długoterminowe zatrudnienie – mówi Kużel. – Jednocześnie w planach jest modernizacja linii kolejowej nr 213 na trasie Reda – Hel, obejmująca jej elektryfikację i budowę drugiego toru. Zwiększy to przepustowość linii i umożliwi kursowanie pociągów Pendolino. Mamy nadzieję, że dzięki temu podróżowanie stanie się dla mieszkańców szybsze i wygodniejsze niż dotychczas.

Władze Władysławowa liczą również na rozpoczęcie budowy drogi Via Maris, która ma być kontynuacją Drogi Czerwonej w Gdyni [ma połączyć Port Gdynia z obwodnicą Trójmiasta oraz siecią dróg krajowych] i prowadzić do węzła przesiadkowego we Władysławowie. Ale to nie wszystko.

– Planowana jest także rozbudowa portu, który ma obsługiwać transport surowców z pobliskiej kopalni. Do tej pory gmina pozyskała blisko 49 mln zł na rozbudowę infrastruktury drogowej. Pozwoli to przygotować tereny pod działalność nowych firm, które będą zapewniać całoroczne miejsca pracy – wylicza Kużel.

Burmistrz zaznacza również, że gmina realizuje długofalową strategię zagospodarowania terenu dawnej żwirowni o powierzchni 15 hektarów. Ma tam powstać centrum rozrywki, które przyciągałoby turystów do Władysławowa przez cały rok.

– Obecnie posiadamy 6 hektarów i sukcesywnie wykupujemy kolejne grunty. Jest to proces rozłożony na lata, ale jesteśmy na dobrej drodze – mówi.

Pytam też burmistrza o zarzuty mieszkańców, że miasto za bardzo postawiło na turystykę.

Kużel: – W szczycie sezonu liczba osób przebywających na terenie gminy wzrasta z około 14 tysięcy do ponad 100 tysięcy, co generuje ogromne obciążenie dla infrastruktury i wiąże się z uciążliwościami dla mieszkańców. Staramy się jednak je ograniczać. Wprowadziliśmy na przykład kartę mieszkańca, która uprawnia do trzech godzin bezpłatnego parkowania dziennie. Rozwijamy również transport publiczny – uruchomiliśmy całoroczną linię autobusową łączącą kluczowe punkty w mieście. Wybudowaliśmy węzeł przesiadkowy przy dworcu kolejowym, a w planach jest budowa dworca autobusowego.

Burmistrz przyznaje, że 83 proc. przedsiębiorców w gminie działa w branży turystycznej, co – w jego opinii – pokazuje skalę wyzwania, jakim jest rozwój także innych branż.

– Dążymy do tego, aby stworzyć całoroczne miejsca pracy i uniezależnić się od sezonowości. Trzeba jednak podkreślić, że budżet gminy, zasilany dochodami z turystyki, pozwala nam finansować usługi publiczne dla wszystkich mieszkańców, w tym oświatę i infrastrukturę drogową – zaznacza. – Wyzwanie polega więc nie na odchodzeniu od turystyki, lecz na takim rozwoju Władysławowa, by było ono atrakcyjne nie tylko dla odwiedzających, ale przede wszystkim dla tych, którzy chcą tu mieszkać przez cały rok.

REKLAMA Gdańsk/34458134

1 GD

eprasa.pl 5eb17bc19f

Wielki Test Wiedzy o Klimacie

O tym, jak ważne są wydmy

Budujemy hotele i apartamentowce coraz bliżej morza, a za ochronę wybrzeża płacimy wszyscy.

ROZMOWA Z
DR MAGDALENĄ LAZARUS
z Katedry Taksonomii Roślin i Ochrony Przyrody Wydziału Biologii Uniwersytetu Gdańskiego

• **Koszty ochrony brzegu morskiego ponosimy wszyscy, ponieważ znaczna część tych działań jest finansowana ze środków publicznych** FOT. TOMASZ STAŃCZAK / AGENCJA WYBORCZA.PL

JOANNA WIŚNIOWSKA: Po co są wydmy?
DR MAGDALENA LAZARUS: Wydmy pełnią wiele funkcji. Jeśli spojrzymy na nie z punktu widzenia funkcjonowania wybrzeża, są naturalnym buforem pomiędzy morzem a lądem. To na nich rozprasza się energia fal i sztormów. Jeśli są one dynamiczne, dobrze zachowane, to będą skutecznie pełnić swoją funkcję, chroniąc ląd przed działalnością morza. Inna ważna funkcja to funkcja krajobrazowa. Myślę, że traktujemy wydmy jako coś oczywistego, nie zdając sobie sprawy, jak negatywnie zmieniłby się krajobraz, gdyby tych wałów wydmowych zabrakło. Są niesamowicie ważnym elementem naszego wybrzeża.

Jakie byłoby wybrzeże, gdyby nie było wydm?
– W przypadku wybrzeża piaszczystego dochodziłoby do mniej lub bardziej intensywnego niszczenia lądu przez działanie fal morskich. Warto dodać, że wzdłuż południowego Bałtyku dominuje piaszczyste wybrzeże, co jest pewnym ewenementem, bo nie jest to reguła nad naszym morzem.

Żeby utrzymać wydmy, sadzono różę. Wydaje się, że jest ona całkiem przydatna, skoro wiąże wydmy, więc w czym problem?
– Wszystko zależy od tego, co chcemy osiągnąć. Jeśli zależy nam na stabilnych wałach wydmowych, z których piasek nie jest wywiewany, to róża rzeczywiście dobrze pełni swoją funkcję. Swoją drogą, jej płatki są świetne na przetwory, a z jej owoców korzystają choćby ptaki, ale również ludzie chętnie je zbierają.

Naszą rolą jako przyrodników jest jednak dbanie o rodzimą różnorodność biologiczną, a róża jest bardzo szkodliwa dla gatunków wydmowych naturalnie występujących na naszym wybrzeżu. Zabiera im przestrzeń, szybko się rozprzestrzenia w niekontrolowany sposób, jej zwalczenie jest ogromnym wyzwaniem. Wydmy są trudnym siedliskiem – niestabilne, przesypujące się i jałowe podłoże sprawia, że niewiele gatunków może tam rosnąć. Dlatego występują na nich tylko pewne, wyspecjalizowane gatunki roślin.

Wprowadzając na wydmy obce, ekspansywne rośliny, zabieramy naszym rodzimym gatunkom przestrzeń do życia. Nie ma wtedy miejsca na przykład dla mikołajka nadmorskiego – naszego rodzimego, przepięknego gatunku! A gdy kwitnie, wokół niego pojawia się tyle przepięknych owadów. Zachwycający widok! Mikołajek jest częścią naszego nadmorskiego krajobrazu. Jeśli nie tutaj, to gdzie miałby rosnąć? Czy chcemy tracić konkretną wartość, którą jest nasza rodzima fauna i flora, dająca nam piękno krajobrazu i jego specyfikę? Pomyślmy również o powiązaniach międzygatunkowych, nasze rośliny i zwierzęta przystosowały się do siebie nawzajem, czerpią z siebie korzyści, współpracują. My to zaburzamy, a konsekwencje tych zaburzeń nie są znane. To niebezpieczna gra, którą prowadzimy.

Kto decyduje o tym, jak wygląda polskie wybrzeże, Urząd Morski?
– Urząd Morski ma w swojej działalności statusowej wpisaną konieczność dbania o pas techniczny. To zrozumiała działalność. Natomiast, wydaje mi się, że warto w Polsce rozmawiać, na ile zasadne jest ingerowanie w brzeg. Widzimy kolizję przepisów – z jednej strony występują tereny przyrodniczo chronione, jak parki narodowe, rezerwaty przyrody czy obszary Natura 2000. Z drugiej strony są przepisy, które mówią, że istnieje pewna wyznaczona linia brzegowa i trzeba ją utrzymać. O ile jest to zasadne, gdy chronimy np. infrastrukturę, to w wielu innych przypadkach już nie bardzo. Te dwie racje – ochrony przyrody i konieczności stabilizacji brzegu na pewnych fragmentach wybrzeża się nie wykluczają, mogą współistnieć.

To w czym problem?
– Nie ma balansu pomiędzy tym, gdzie i jak ingerujemy, a gdzie możemy odpuścić. Kłopot pojawia się w momencie, gdy interweniujemy infrastrukturalnie w brzeg morski, co bulwersuje nie tylko przyrodników, ale i osoby korzystające z plaży.

Ma pani na myśli olbrzymie hotele przy brzegu?
– Też, bo i apartamentowce na wąskich mierzejach. Rozumiem inwestorów i turystów, bo to przepiękne miejsca, pytanie jednak, kto ponosi koszty utrzymania takiego wybrzeża i ochrony znajdującej się tam infrastruktury. W Polsce część tych kosztów pokrywana jest ze środków publicznych, a za ochronę brzegu w pasie technicznym odpowiadają właściwe organy administracji morskiej. W efekcie środki publiczne mogą służyć również ochronie terenów, na których znajdują się prywatne inwestycje.

Chwileczkę, chce mi pani powiedzieć, że gdy Hotel Gołębiewski powstaje w Pobierowie, to my się składamy na to, żeby stał on stabilnie?
– Koszty ochrony brzegu morskiego ponosimy wszyscy, ponieważ znaczna część tych działań jest finansowana ze środków publicznych.

Kolejny przykład uspołeczniania kosztów i prywatyzacji zysków.
– Zdecydowanie powinniśmy przerzucić odpowiedzialność i koszty zabezpieczeń na inwestorów. A tak w ogóle to nie powinniśmy niczego budować na brzegu morskim, bo to dynamiczna przestrzeń, która powinna sama siebie regulować, przynajmniej częściowo.

To co robić?
– Wprowadzać zmiany w legislacji, ale do tego potrzeba dużej determinacji. W Polsce ogromny problem stanowi brak planowania przestrzennego, które regulowałoby użytkowanie i planowanie przestrzeni, jej zagospodarowanie.

Nie wiem, czy oddanie przyrodzie miejsca przejdzie. Bardzo lubimy mieć ją pod linijkę.
– Daje to nam poczucie bezpieczeństwa. Mała dygresja: bardzo dobrą funkcję przeciwpowodziową pełnią lasy, tymczasem my, zabezpieczając się przed powodzią, myślimy o zbiornikach retencyjnych. W końcu ktoś „włożył w to wysiłek, fundusze, wylał beton, to będzie nas bardziej chronić". Niestety nie jesteśmy jeszcze na takim poziomie zrozumienia tego, w jaki sposób przyroda funkcjonuje i jak może nam pomóc, jak możemy z niej skorzystać.

Chronimy się przed naturalnymi procesami w przyrodzie?
– Chyba taka jest historia naszego gatunku, który musiał bronić się przed wieloma czynnikami naturalnymi, żeby przetrwać. Więc jest to poniekąd zrozumiałe. Dodałabym kolejny wątek, zmianę klimatu. Nasilają się ekstremalne zjawiska pogodowe, a brzeg morski jest jednym z elementów, na którym będą te przemiany odczuwalne.

Wracamy do tego, co należałoby odpuścić, a gdzie chronić?
– Wspominałam pani o przygotowywaniu koncepcji zarządzania strefą brzegową. Z naszych analiz wyszło, że jedynie około połowy długości naszego brzegu wymaga jako takiej kontroli i stabilizacji. To miejsca, gdzie są porty, miejscowości turystyczne, infrastruktura, w tym tak zwana infrastruktura krytyczna. Natomiast bardzo duża część brzegu to odcinki, na których moglibyśmy wycofać się ze ścisłej kontroli. W Europie Zachodniej podejście do zarządzania strefą brzegową jest uporządkowujące. U nas mamy miks. Tylko musielibyśmy się pogodzić z tym, że co do metrów kwadratowych powierzchnia naszego kraju będzie trochę bardziej dynamiczna. Nie oznacza to, że gdy odpuścimy stabilizację brzegu, pół Polski zaleje Bałtyk. Na razie sobie radzimy z tą kontrolą, trzymamy brzeg morski mniej więcej w ryzach, jednak nadejdzie moment, w którym już nie damy rady, a przecież nie będziemy budować coraz wyższego betonowego muru na granicy lądu i morza, aby walczyć ze sztormami, podnoszącym się poziomem wody w Bałtyku.

Nie ma też sensu bez końca inwestować publicznych pieniędzy w stabilizację brzegu, jeśli koszty tych działań stają się niewspółmierne do efektów, a utrzymanie dotychczasowej linii brzegowej okazuje się coraz trudniejsze. Musimy nauczyć się akceptować zmiany tam, gdzie nie da się im skutecznie zapobiec. I podejmować decyzje, które pozwolą nam lepiej przystosować się do zmieniających się warunków klimatycznych. To wymaga odpowiedzialności i dojrzałości, których powinniśmy od siebie oczekiwać. ●

Rozmawiała Joanna Wiśniowska

Zapraszamy do udziału w Wielkim Teście Wiedzy o Klimacie i Środowisku

• To akcja edukacyjna „Wyborczej", w ramach której uczniowie szkół ponadpodstawowych już po raz piąty sprawdzą swoją wiedzę z dziedziny ekologii i wiedzy o klimacie i środowisku. Zapraszamy do wzięcia udziału w teście! Przeprowadzimy go 24 listopada 2026 r. o godz. 10.30, jednocześnie w ośmiu miastach: Gdańsk, Gliwice, Opole, Poznań, Rybnik, Warszawa, Wrocław, Zgierz. Zgłoszenia za pośrednictwem szkół przyjmujemy do 15 listopada, obowiązują zapisy.
• Więcej informacji i regulamin akcji na **wyborcza.pl/testoklimacie**

OGŁOSZENIE Gdańsk/34454387

2 GD

eprasa.pl 5eb17bc19f

CO ZROBIĆ Z POPSUTĄ LODÓWKĄ I RESZTKAMI FARB?

W Gdańsku powstaje trzecia Sorterownia

Remont mieszkania, porządki w garażu, wymiana mebli czy przygotowanie ogrodu do nowego sezonu często wiążą się z pytaniem: co zrobić z odpadami, które w związku z tym powstają?

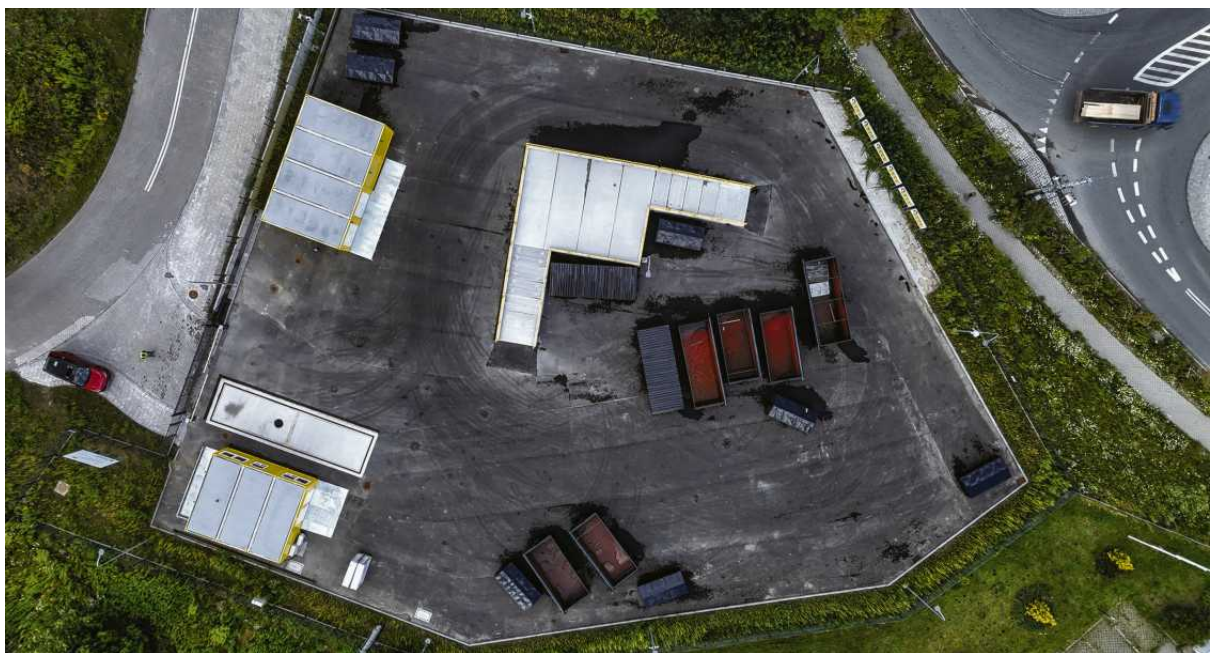

fot. Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska.

Mieszkańcy Gdańska wkrótce zyskają nowe, wygodne miejsce, gdzie będą mogli bezpłatnie oddać wiele rodzajów odpadów, których nie można zostawiać w altanie śmietnikowej. Przy ul. Meteorytowej 13A powstaje Sorterownia Osowa – trzeci punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych (PSZOK) w Gdańsku, obok obiektów działających na Szadółkach (ul. Jabłoniowa 55) i Rudnikach (ul. Elbląska 66). Budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych (PSZOK) zlokalizowanego w Gdańsku przy ul. Meteorytowej została dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Nowa lokalizacja będzie szczególnie wygodna dla mieszkańców Osowej i okolicznych dzielnic, ale z inwestycji będą mogli korzystać wszyscy mieszkańcy Gdańska. Rozwijana sieć Gdańskich Sorterowni będzie odpowiadała na potrzeby mieszkańców w zakresie odpowiedzialnego i prawidłowego sposobu pozbywania się odpadów nietypowych i niebezpiecznych.

– *Konsekwentnie rozwijamy sieć Gdańskich Sorterowni, ponieważ wiemy, jak ważny dla mieszkańców jest łatwy dostęp do miejsc, w których można wygodnie oddać odpady nietypowe i niebezpieczne. Zadbaliśmy o przejrzystą organizację punktu, wygodną strefę rozładunku oraz wsparcie personelu, aby korzystanie z niego było szybkie i intuicyjne. Trzeci PSZOK w mieście to kolejny krok w rozwoju nowoczesnego i przyjaznego mieszkańcom systemu gospodarowania odpadami w Gdańsku. Chcemy, by to miejsce służyło nie tylko do oddawania odpadów, ale również pomagało budować dobre nawyki związane z ich właściwą segregacją* – mówi **Piotr Kryszewski, dyrektor zarządzający ds. Zielonego Gdańska.**

Co będzie można oddać w Sorterowni Osowa?

W nowym PSZOK-u mieszkańcy będą mogli zostawić wiele rodzajów odpadów, które nie mogą trafić do pojemników w altanach śmietnikowych.

W Sorterowni Osowa będzie można oddać m.in.:

- **Odpady wielkogabarytowe:** stare kanapy, fotele, materace, dywany.
- **Odpady budowlane:** odpady po remoncie, płytki, ceramikę sanitarną w ramach limitów regulaminowych.
- **Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny:** pralki, lodówki, telewizory, komputery oraz drobne AGD.
- **Odpady niebezpieczne:** zużyte farby, lakiery, rozpuszczalniki, chemię gospodarczą czy puste opakowania po tych produktach, a także zużyte baterie i akumulatory.
- **Inne rodzaje odpadów:** opony samochodowe w ramach limitów regulaminowych oraz tekstylia i odzież.

Dzięki temu mieszkańcy będą mogli odpowiedzialnie pozbyć się nietypowych czy niebezpiecznych odpadów, bez konieczności szukania osobnego rozwiązania dla każdego z nich. Przed przyjazdem warto sprawdzić aktualne godziny i zasady przyjmowania poszczególnych rodzajów odpadów, w tym obowiązujące limity ilościowe.

– *Odpady takie jak farby, rozpuszczalniki, baterie czy zużyty sprzęt elektryczny wymagają właściwego postępowania i nie powinny trafiać do zwykłych pojemników na odpady. Dlatego tak ważne są miejsca, w których Gdańszczanie mogą bezpiecznie i bezpłatnie je oddać. Cieszę się, że już wkrótce mieszkańcy północnych dzielnic Gdańska zyskają łatwy dostęp do nowego punktu selektywnego zbierania odpadów komunalnych, który pomoże jeszcze skuteczniej dbać o środowisko i porządek w mieście* – podkreśla **Anna Wołodźko, dyrektor Wydziału Gospodarki Komunalnej Urzędu Miejskiego w Gdańsku.**

Jedna wizyta wystarczy, by w uporządkowany sposób pozbyć się zarówno starych mebli, odpadów z remontu, jak i zepsutego sprzętu elektrycznego czy elektronicznego

Wygodny rozładunek i sprawna obsługa

Sorterownia Osowa zajmuje teren o powierzchni ponad 2,5 tys. m². Znajdują się na nim plac manewrowy oraz wydzielona strefa rozładunku, co ma usprawnić poruszanie się po obiekcie i organizację wizyty. Przejrzysty układ terenu ma sprawić, że oddanie nawet większej ilości odpadów będzie przebiegać sprawnie.

Bezpieczeństwo i porządek to kolejne priorytety nowej inwestycji. Sorterownia jest terenem zamkniętym i będzie obsługiwana przez wykwalifikowany personel, który pokieruje mieszkańców do odpowiednich miejsc w celu pozostawienia odpadów. Obecność obsługi jest szczególnie ważna w przypadku odpadów niebezpiecznych, które wymagają ostrożnego postępowania i odpowiedniego miejsca na ich przechowywanie.

Dobre nawyki na co dzień

Ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów warto zacząć jeszcze przed wizytą w Sorterowni. Mogą w tym pomóc proste decyzje podejmowane na co dzień: naprawa sprzętu zamiast zakupu nowego, przekazanie sprawnych mebli, odzieży czy zabawek osobom, które jeszcze mogą z nich skorzystać, a także przemyślane planowanie remontu, które pozwala uniknąć nadmiaru resztek materiałów. Takie podejście wpisuje się w ideę gospodarki obiegu zamkniętego, zgodnie z którą przedmioty i surowce pozostają w użyciu możliwie jak najdłużej, a wyrzucane jest tylko to, czego nie da się już wykorzystać w inny sposób. Właśnie takich codziennych wyborów będzie uczyć strefa edukacyjna w Sorterowni Osowa, która ułatwi mieszkańcom poznanie sposobów na ograniczanie ilości wytwarzanych odpadów.

Aktualne informacje o funkcjonowaniu Sorterowni Osowa i szczegółowych zasadach przyjmowania odpadów będą publikowane na stronie czystemiasto.gdansk.pl po uruchomieniu punktu dla mieszkańców. Przed wizytą warto więc zajrzeć na stronę, aby sprawdzić godziny otwarcia oraz rodzaje przyjmowanych odpadów.

Niniejsza publikacja została dofinansowana ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Za treść materiału odpowiada Gmina Miasta Gdańska.

fot. Dyrekcja Rozbudowy Miasta Gdańska.

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

SZCZEPAN TWARDOCH: Jaka jest nowa powieść laureata Nike?

O czym pisze **OLGA TOKARCZUK** w „Świata jest za dużo”? Inga Iwasiów o nowej powieści noblistki i „pisaniu o ziemioodzyskaniu”

JAROSŁAW KURSKI: Jak pisałem książkę z Michnikiem?

Co nowego napisali John Irving, Margaret Atwood, Julian Barnes, George Saunders czy Douglas Stuart. Kto zachwyca, a kto rozczarował?

Spotkanie Książkowego Klubu Książki, targi, festiwale książkowe oraz przegląd jesiennych nowości

Zamów magazyn z darmową dostawą na: **Prenumerata24.pl**

Więcej na: **Wyborcza.pl/ksiazki**

eprasa.pl 5eb17bc19f

wyborcza
ŁÓDŹ
TYGODNIK

Piątek, 30 października 2026 | Redaktorka prowadząca **Małgorzata Szlachetka**

lodz.wyborcza.pl | Kontakt z redakcją: lodz@wyborcza.pl

Prof. Dorota Merecz-Kot

Nie mów, że ktoś zasnął na wieki. On umarł

▶ 4-5

Gotowanie

Pokolenie, które nie umie gotować

Codziennie gotuje 32 proc. Polaków, a 44 proc. lubi robić to tylko w dni wolne od pracy. To dane z raportu Maczfit „Polacy od kuchni, czyli jak gotujemy – na co dzień czy od święta".

▶ 2

Wojenne groby dzieci

Poznali prawdę o rodzinie po 80 latach

Właśnie zakończył się dziesiąty etap badań na terenie cmentarza św. Wojciecha. Wojenne groby dzieci-więźniów obozu przy ul. Przemysłowej zostały odkryte pod późniejszymi pochówkami.

▶ 3

Młodzież

Psycholog jest, zaufanie nie zawsze

Niestety, dzieci mają podstawy do tego, żeby nie ufać nie tylko psychologom, ale też pedagogom szkolnym – przyznaje łódzki psycholog. Boją się, że kiedy opowiedzą o czymś osobistym, dowiedzą się o tym nauczyciele.

▶ 7

eprasa.pl 5eb17bc19f

Maja w kuchni nie ma nawet wałka

Pokolenie, które nie umie gotować

W ostatnich latach dokonała się duża zmiana w podejściu do jedzenia i gotowania.

Maria Stefańska

Teresa od dziecka pomagała mamie w kuchni. Tarła marchewkę, dokładała do pieca, tłukła ziemniaki. – Podglądałam, co i w jaki sposób robi mama. Przekazała mi to wszystko, czego wcześniej nauczyła ją babcia. I tak to leciało pokoleniowo – wspomina.

Ma 72 lata, jest wdową, mieszka sama w podkieleckiej Lipowicy. W młodości pracowała w banku, ale przez większość życia była rolniczką.

23-letnia Maja studiuje pedagogikę na Uniwersytecie Łódzkim, mieszka na Bałutach. Potrafi przyrządzić kilka dań, korzysta z nowoczesnych sprzętów. Pierogów jednak nigdy nie zrobiła, w kuchni nie ma nawet wałka.

W tych dwóch historiach nie chodzi wyłącznie o różnicę pokoleniową, ale o zmianę, jaka w ostatnich latach dokonała się w podejściu do jedzenia i gotowania.

TikTok zamiast mamy

Maja podstaw gotowania musiała nauczyć się sama. W jej rodzinnym domu była kuchnia – połączona z salonem – jednak rodzice rzadko do niej zaglądali. Bardzo dużo pracowali, przynosili więc obiady, które kupowali po drodze do domu albo zamawiali jedzenie na telefon.

• **Codziennie gotuje 32 proc. Polaków** FOT. SHUTTERSTOCK

Maja zaczęła od makaronu i ryżu. – Wiem, jak zrobić pastę, ale gołąbki czy kotlety mielone byłyby już problemem – mówi.

Zamiast stolnicy, wałka czy maszynki do mięsa ma airfryer i thermomix. Zamiast produktów, które kiedyś stanowiły podstawę domowej kuchni – mąki, mleka, jajek, masła czy własnych przetworów – co tydzień kupuje w pobliskim markecie ryż, makaron, warzywa, jogurt naturalny i mięso z kurczaka.

Kulinarnych inspiracji szuka w internecie.

Teresa: – Obserwuję, jak moje wnuczki oglądają na TikToku filmiki z przyrządzania makaronu truflowego. A potem odtwarzają to wszystko krok po kroku.

Nuda wrogiem gotowania

Czy Polacy przestali gotować? Niekoniecznie. Narodowy Test Żywienia wskazuje, że 65 proc. badanych deklaruje samodzielne gotowanie. Jednocześnie widać silne różnice między płciami – gotuje 83 proc. kobiet i 47 proc. mężczyzn.

Codziennie gotuje 32 proc. Polaków, a 44 proc. lubi robić to tylko w dni wolne od pracy. To już dane z raportu Maczfit „Polacy od kuchni, czyli jak gotujemy – na co dzień czy od święta".

Co nas powstrzymuje od samodzielnego przyrządzenia posiłków w kuchni?

Po pierwsze: sprzątanie bałaganu po gotowaniu. Tak twierdzi 48 proc. badanych, a najbardziej narzekają na to osoby w wieku 26-35 lat. Po drugie: monotonia. 43 proc. respondentów przyznaje, że wciąż kręci się wokół tych samych przepisów.

Babcie gotowały, młodzi zamawiają

Kiedyś gotowanie było obowiązkiem wpisanym w organizację gospodarstwa domowego. – Trzeba było przygotować obiad dla wracającego z pracy ojca i starszych braci. Nikt nie pytał, czy ktoś ma ochotę na gotowanie. Obiad miał czekać na stole – mówi Teresa.

Dziś kobiety pracują zawodowo, mężczyźni coraz częściej uczestniczą w obowiązkach domowych, gospodarstwa są mniejsze, a czas stał się towarem. Jeśli po pracy można zamówić jedzenie, kupić gotowy posiłek albo przyrządzić coś w piętnaście minut, wielogodzinne stanie przy kuchence przestaje być koniecznością. I trudno mieć o to pretensje.

Tyle że wraz ze zniknięciem konieczności przygotowywania posiłków dla rodziny znika również naturalna szkoła gotowania.

Ramen czy rosół?

Zmiana w podejściu do jedzenia sprawiła też, że tracimy znajomość lokalnej tradycji.

– Moje pokolenie lepiej orientuje się w kuchni włoskiej niż polskiej – mówi Maja.

W Narodowym Teście Żywienia tylko 14 proc. osób w wieku 18-24 lat wskazało tradycyjną kuchnię jako preferowaną, podczas gdy 29 proc. wszystkich badanych deklarowało, że regularnie eksperymentuje z kuchniami świata. ●

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34458648

SZCZEPAN TWARDOCH: Jaka jest nowa powieść laureata Nike?

O czym pisze OLGA TOKARCZUK w „Świata jest za dużo"? Inga Iwasiów o nowej powieści noblistki i „pisaniu o ziemioodzyskaniu"

JAROSŁAW KURSKI: Jak pisałem książkę z Michnikiem?

Co nowego napisali John Irving, Margaret Atwood, Julian Barnes, George Saunders czy Douglas Stuart. Kto zachwyca, a kto rozczarował?

Spotkanie Książkowego Klubu Książki, targi, festiwale książkowe oraz przegląd jesiennych nowości

W sprzedaży, również z bezpłatną dostawą do paczkomatu

Zamów magazyn z darmową dostawą na: **Prenumerata24.pl**

Więcej na: **Wyborcza.pl/ksiazki**

1LO

eprasa.pl 5eb17bc19f

Wojenne groby dzieci-więźniów obozu przy ul. Przemysłowej

Prawda po 80 latach

– To, że bliscy ofiar mogli przyjechać na ten pogrzeb, było dla mnie szczególnie ważne – mówi dr Krzysztof Latocha z IPN.

Małgorzata Szlachetka

Dzięki badaniom naukowców z IPN wiemy, że ciała dzieci zmarłych w obozie przy ul. Przemysłowej przewożono w drewnianych skrzyniach na Cmentarz Rzymskokatolicki św. Wojciecha w Łodzi. Dzieci chowano w tych skrzyniach bez ubrań i rzeczy osobistych.

– Pochówki dzieci z obozu przy Przemysłowej były odnotowywane w księdze cmentarnej, prowadzonej po niemiecku od czerwca 1942 roku, od momentu, gdy Polacy mogli być chowani jedynie na dwóch cmentarzach w Łodzi. Te wpisy pozwalają nam wytypować konkretne miejsca do prac, uwzględniając to, że po wojnie nieco zmieniła się numeracja kwater – mówi historyk dr Krzysztof Latocha z Pionu Poszukiwań i Identyfikacji łódzkiego oddziału IPN. – Dodatkowo na miejscu jest antropolog, który potwierdza wiek i płeć zmarłej osoby.

Kolejnym etapem są próby identyfikacji genetycznej, jeśli nadal żyją krewni ofiar obozu. Dzięki temu 10 września możliwy był powtórny, uroczysty pochówek dziesięciorga dzieci, w którym wzięły udział trzy rodziny zmarłych. Uroczystości miały charakter państwowy.

– Przyjechała bratanica Zdzisława Kafarskiego, bliscy Tadeusza Kalbarczyka oraz Edwarda Gąsiorka – wylicza historyk. I podkreśla: – To, że bliscy ofiar mogli przyjechać na ten pogrzeb, było dla mnie szczególnie ważne.

Jednocześnie dodaje: – Żadna z 23 rodzin ofiar obozu, do których dotarliśmy do tej pory, nie miała zdjęcia tych dzieci ani innych pamiątek.

SCHOWAŁ KAWAŁEK CHLEBA

Właśnie zakończył się dziesiąty etap badań na terenie cmentarza św. Wojciecha przy ul. Kurczaki. Wojenne groby dzieci-więźniów nazistowskiego, niemieckiego obozu przy ul. Przemysłowej (Polenjugendverwahrlager der Sicherheitspolizei in Litzmannstadt) zostały odkryte pod późniejszymi pochówkami. Dlatego, aby możliwe było przeprowadzenie badań archeologicznych, IPN prosił o zgodę na to spadkobierców osób pochowanych w tych miejscach już po II wojnie.

Zdzisław Kafarski został pobity, bo niemiecki strażnik znalazł przy nim chleb. „Oprawca powiesił chłopca za nogi i podtopił w kanale z nieczystościami. Nieprzytomnego chłopca zamknięto w karcerze. Chłopiec nie odzyskał przytomności. Zmarł 13 kwietnia 1944 r." – podaje IPN.

Miał 17 lat. W akcie zgonu napisano, że dostał zakażenia krwi. Jego szczątki zostały odnalezione na terenie cmentarza przy ul. Kurczaki w lipcu 2023 roku.

SZUKAŁ BRATA CAŁE ŻYCIE

Wśród dziesięciu więźniów obozu przy Przemysłowej, pochowanych we wrześniu tego roku, był również Tadeusz Kalbarczyk. Ostatnia wiadomość, jaką rodzina o nim dostała, była taka, że pracuje u niemieckiego rolnika na Śląsku. Po wojnie jego bliscy zamieszkali nawet w miejscowości, z której nadszedł ostatni list. Jak podaje IPN, „Tadeusz został aresztowany, prawdopodobnie po tym, jak podjął próbę ucieczki z robót przymusowych i wywieziony do obozu w Łodzi. Zmarł 12 marca 1944 r.".

– W tej miejscowości nadal mieszka młodsza, przyrodnia siostra Tadeusza. Ze względów zdrowotnych nie była w stanie przyjechać na wrześniowy pogrzeb do Łodzi, ale mocno przeżyła to, że prawdę o jego śmierci poznała 80 lat później. Pierwszy kontakt nawiązałem w lutym 2023 roku, a grób chłopca został odkryty w listopadzie tego samego roku. Tego momentu nie doczekał brat Tadeusza, który szukał go przez całe życie, a zmarł kilka miesięcy wcześniej – relacjonuje dr Krzysztof Latocha.

We wrześniu pochowano też Edwarda Gąsiorka, urodzonego w 1931 roku. Wielokrotnie próbował uciekać z obozu przy ul. Przemysłowej, do którego trafił po wywiezieniu jego matki na roboty przymusowe. Jak podaje IPN, powołując się na relacje innych więźniów, prawdopodobnie został zastrzelony podczas próby ucieczki.

EDMUND PRÓBOWAŁ UCIEC

Z obozu próbował uciec także pochodzący z Poznania Edmund Agaciński. On również został zastrzelony.

„Rodzice dowiedzieli się od niemieckich sąsiadów, że został wywieziony z Poznania. Po jakimś czasie otrzymali pismo z informacją, że Edmund zmarł 15 lipca 1944 r. Nie podano przyczyny śmierci ani miejsca, gdzie zmarł" – podaje łódzki IPN w jego biogramie.

– Ostatni raz rodzina widziała go w 1943 roku, gdy wyszedł z domu po mleko dla dwuletniej przyrodniej siostry. Tę historię opowiedzieli jej rodzice. Dopiero po ponad 80 latach dowiedziała się, co się z nim stało – mówi dr Latocha.

Edmund został postrzelony w krtań, bo próbował przeskoczyć drewniany, obozowy płot. „Jego ciało po zabójstwie miało być prezentowane jako przestroga przed ewentualnymi próbami ucieczki" – czytamy w biogramie IPN.

Historycy szacują, że obozu przy Przemysłowej nie przeżyło w sumie około 200 dzieci, a przeszło przez niego 2-3 tys. więźniów

ŚMIERĆ CZTERECH CHŁOPCÓW

Od 5 do 8 października zespół Biura Poszukiwań i Identyfikacji IPN, w ramach postępowania prowadzonego przez Oddziałową Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w Łodzi, przeprowadził kolejny etap prac ekshumacyjnych. Dzięki temu odkryte zostały szczątki czterech nastolatków.

Prawdopodobnie są to: 13-letni Gracjan Ciechanowski, 15-letni Marian Janasik, 12-letni Stefan Skałuszny oraz 17-letni Ludwik Breczak. Chłopcy zmarli między styczniem a czerwcem 1944 roku.

– W aktach zgonu wystawionych przez niemiecki urząd wpisano gruźlicę płuc, natomiast te informacje nie zawsze są prawdziwe – zaznacza dr Krzysztof Latocha. I dodaje: – Wiosną 1944 roku w obozie była epidemia gruźlicy, ale powodem śmierci równie dobrze mogło być wyczerpanie organizmu z powodu ciężkich warunków obozowych.

OFIARY OBOZU PRZY PRZEMYSŁOWEJ

Obóz przy ul. Przemysłowej funkcjonował od 1 grudnia 1942 roku do stycznia 1945 roku. Były w nim więzione nie tylko dzieci z Łodzi, ale również pochodzące z innych terenów wcielonych do III Rzeszy. Obecnie historycy szacują, że obozu przy Przemysłowej nie przeżyło w sumie około 200 dzieci, a przeszło przez niego 2-3 tys. więźniów.

To szacunkowe dane, ponieważ Niemcy zniszczyli dokumentację obozu. Zachowała się w szczątkowej formie. Wiemy jednak, że dzieciom wtrącanym do obozu zakładano teczki personalne ze zdjęciami, w których były m.in. informacje o powodach aresztowania.

Obóz dla polskich dzieci znajdował się w rejonie dzisiejszych ulic Przemysłowej, Spornej i Brackiej. Został wydzielony z terenu łódzkiego getta.

Dr Krzysztof Latocha: – Do tej chwili odnaleźliśmy szczątki 23 dzieci. Cały czas lokalizujemy kolejne pochówki.

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34458993

gazeta wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi,
licytacje,
zamówienia publiczne

Ogłoszenia
sądowe i rekrutacyjne

Nekrologi,
kondolencje,
wspomnienia

KONTAKT:
kontakt_komunikaty@wyborcza.pl,
tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl,
tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

OGŁOSZENIE Łódź/34457329

WYBORCZA POLECA
XXXIV Wielka Gala Jazzowa
Grand Prix
Jazz Melomani
2025
Teatr Wielki
w Łodzi
Piątek,
30 października
godz. 19:00

REKLAMA Łódź/34454958

eprasa.pl 5eb17bc19f

Rozmowa tygodnia

Bez cukrowania śmierci

Prof. Dorota Merecz-Kot: – Nie wiemy, kiedy nastąpi nasza śmierć, ale możliwość rozmowy o tym, daje poczucie kontrolowania czegoś, co jest niekontrolowalne.

• **Prof. Dorota Merecz-Kot: - Śmierć wypadła z codziennego doświadczenia. Wyrazem tego jest brak słów, które moglibyśmy użyć. Stoimy w niemocy i zaskoczeniu wobec informacji, że kogoś już nie ma**
FOT. MARCIN STĘPIEŃ / AGENCJA WYBORCZA.PL

Małgorzata Szlachetka

Wczasie tej rozmowy powraca słowo „trudne", jest też o emocjonalnym rollercoasterze. Żałoba niekoniecznie musi się zacząć dopiero w momencie śmierci bliskiej osoby, ale dużo wcześniej. Jak składać kondolencje, by nie zranić? Jak nie przeszkadzać w umieraniu? Jakimi słowami wytłumaczyć dziecku, czym jest śmierć? I czym jest żałoba pozbawiona praw.

ROZMOWA Z
PROF. DOROTĄ MERECZ-KOT psycholożką udzielającą wsparcia osobom w kryzysach utraty, profesorką Uniwersytetu Łódzkiego

MAŁGORZATA SZLACHETKA: Czy mamy problem z żałobą? Chociażby dlatego, że często nie umiemy zachować się wobec osoby, która ją przeżywa? Nawet składanie kondolencji jest trudne.

PROF. DOROTA MERECZ-KOT: Współcześnie, szczególnie w kulturze Zachodu, człowiek jest coraz mniej oswojony ze śmiercią. Mówi się o zjawisku medykalizacji śmierci. Staje się odległa przez to, że dzieje się gdzieś daleko, w jakiejś instytucji. Coraz rzadziej towarzyszymy komuś w umieraniu. Tak naprawdę śmierć wypadła z codziennego doświadczenia, tym bardziej że nie żyjemy już w wielopokoleniowych rodzinach. Wyrazem tego jest brak słów, które moglibyśmy użyć, mówiąc o śmierci. Stoimy w niemocy i zaskoczeniu wobec informacji, że kogoś już nie ma. I nie wiemy, jak się zachować.

Jakich słów w takiej sytuacji użyć? Może mówić niewiele?

– To zawsze zależy od osoby, która doświadcza żałoby. Najprostsze słowa są najlepsze. „Rozumiem, że jest ci ciężko", „Przykro mi", „Czy czegoś potrzebujesz?". I tylko tyle. Śmierć to coś wielkiego i ostatecznego, więc czujemy się wobec niej mali i niepewni.

W takich okolicznościach istotne jest, żeby po prostu być z drugim człowiekiem. Nie wycofywać się z kontaktu. W tej sytuacji jest też obustronna trudność: często osoba, która przeżywa żałobę, boi się obarczać innych swoich smutkiem, cierpieniem i rozgoryczeniem. Wycofuje się z rozmowy na ten temat, bo w tym momencie byłaby ona dla niej zbyt trudną. Towarzyszy jej też poczucie osamotnienia, bo doświadczenie żałoby jest intymne i unikalne. Czasami osoby w żałobie mają wrażenie, że nie zostaną zrozumiane.

Z drugiej strony, my w naszych próbach kontaktu możemy czuć się niezręcznie. Nie chcemy być niedelikatni czy wścibscy, boimy się emocji, reakcji osoby w żałobie, a raczej tego, że sobie z nimi nie poradzimy.

Czy nie jest tak, że każdy z nas inaczej przeżywa żałobę? Nawet jeśli istnieje w społeczeństwie przekonanie, jak po odejściu bliskiej osoby powinniśmy się zachowywać.

– To doświadczenie uniwersalne, ale różnie przeżywane na poziomie indywidualnym. Żałoba niekoniecznie musi się zacząć dopiero w momencie śmierci bliskiej lub ważnej dla nas osoby, ale dużo wcześniej.

To znaczy?

– Jeśli starsza osoba ma demencję, to można powiedzieć, że taka, jaką była, ze swoimi cechami osobowości, odeszła daleko wcześniej. Ciało jeszcze żyje, ale w sensie psychologicznym to już nie jest ta sama osoba. Kiedy w końcu następuje śmierć, to już znaczna część żałoby się dokonała. Dlatego bliscy, po długotrwałej opiece nad kimś i obserwacji cierpienia tej osoby, mogą nie czuć rozpaczy, ale ulgę, a jednocześnie wstyd, że to poczucie ulgi się pojawiło.

A kiedy następuje moment ulgi w żałobie? Bo ma ona chyba różne etapy?

– Tak kiedyś myślano. Najbardziej spopularyzowany był model Elisabeth Kübler-Ross, który zakładał pięć etapów żałoby. Pierwszy był zaprzeczeniem śmierci, a ostatni – totalną akceptacją tego, co się stało. Ale obecnie w odczuciu wielu osób zajmujących się tą problematyką, także moim, pokazanie jakiegoś wzoru żałoby jest krzywdzące i dodatkowo traumatyzujące osoby, które ją przeżywają. Bo jeśli w te założone etapy się nie wpisują, to mogą zacząć uważać, że coś z nimi jest nie tak. Różne myśli mogą wtedy przyjść do głowy – że są nieczuli, albo za mało zależało im na bliskiej osobie i dlatego nie zachowują się tak, jak powinny.

Współcześnie mówi się raczej o dwóch równoległych drogach w żałobie. Jedna ku życiu i kolejnym wyzwaniach, bo życie zawsze woła i stawia wymagania. I druga droga – tęsknoty i pamięci o zmarłym.

Te dwie drogi splatają się jak warkocz, co daje taki efekt, że gdy jesteśmy bliżej życia, na przykład w kinie, i zaczynamy się śmiać, to mogą pojawić się wyrzuty sumienia. Takie momenty jednak w żaden sposób nie umniejszają żałoby. Bo będą też chwile, kiedy pojawi się bezbrzeżna rozpacz i tęsknota za zmarłą osobą. Moment zatopienia się w tym uczuciu.

W prawidłowej żałobie droga rozpaczy staje się z czasem coraz cieńszą ścieżką, zostaje poczucie tęsknoty i wspomnienia. Równolegle tworzymy swoje życie trochę na nowo, już bez obecności tej osoby.

Czasami ludzie, składając kondolencje, mówią, że czas leczy rany.

– Z hasłem „Czas leczy rany", które w założeniu mówiącego ma być pocieszeniem, jest pewien problem. Jeśli powiemy to komuś, kto niedawno kogoś stracił, to może to odebrać jako deprecjonowanie jego cierpienia. Podobnie jak słowa: „Nie martw się, kiedyś będzie dobrze".

Albo nawet: „Do wesela się zagoi".

– W zamiarze takie słowa miały wspierać, ale mogą zranić. Lepiej powiedzieć: „Teraz może ci być ciężko, jeśli będziesz czegoś potrzebować, daj znać".

Czasami jest tak, że w żałobie telefony przestają dzwonić. Nawet bliskie osoby myślą, że nie należy się narzucać. Szczególnie gdy śmierć była nagła i gwałtowna albo odeszło dziecko.

– Chciałabym, żeby wszyscy, którzy mają takie wątpliwości, mieli świadomość, że telefon może być dla osoby w żałobie chwilowym oderwaniem od rozpaczy. Wystarczy powiedzieć: „Jestem tutaj, jeśli mnie potrzebujesz". Na sam fakt śmierci nic nie poradzimy i nie jest naszym zadaniem opakowywanie jej w złoty papierek. Czasami wystarczy zaoferować przyniesienie zupy albo wspólny spacer.

Jeśli umiera współmałżonek, który zajmował się rachunkami, to możemy zaproponować pomoc w ich opłaceniu. To jest praktyczne zadanie, wsparcie w nim sprawi, że osoba w żałobie nie będzie czuła się bezradna.

Musimy też pamiętać, że szczególnie w pierwszych momentach po stracie pojawia się dużo emocji. To może być głęboki smutek, ale też złość: na siebie, na innych, a nawet na zmarłego, który nas zostawił. Cały kalejdoskop emocji, które trzeba przyjąć takimi, jakie są.

Dlaczego pani naukowo zajęła się tematem żałoby?

– Właściwie kolejność była odwrotna: w gabinecie dosyć często spotykałam się z ludźmi po traumatycznych stratach i zaczęłam się tym tematem interesować od strony praktycznej. Duża część mojej pracy polega na wspieraniu rodzin w doświadczaniu umierania ich bliskich i radzeniu sobie z żałobą.

Czasami pracuję też z osobami, które umierają.

Współcześnie ten temat jest niezwykle ważny, ale mało objęty uwagą, także w czasie studiów psychologicznych. Zauważyłam, że również społecznie mamy coraz większy problem z przeżywaniem żałoby. Bo coraz mniej zawie-

Obecnie w odczuciu wielu osób zajmujących się tą problematyką, także moim, pokazanie jakiegoś wzoru żałoby jest krzywdzące i dodatkowo traumatyzujące osoby, które ją przeżywają. Bo jeśli w te założone etapy się nie wpisują, to mogą zacząć uważać, że coś z nimi jest nie tak

PROF. DOROTA MERECZ-KOT

eprasa.pl 5eb17bc19f

rzamy rytuałom, które kiedyś nas wspierały w tym doświadczeniu.

Kiedyś osoby odchodziły w domu i już tam żegnała je rodzina, a nawet cała społeczność. Teraz powierzamy instytucjom śmierć naszych bliskich. Otwartą trumnę zastąpił portret zmarłego, wystawiony w czasie pogrzebu. Charakterystyczne jest też, że o śmierci albo nie mówi się dzieciom, albo nie zabiera się ich na pogrzeb.
– W obecności dziecka na pogrzebie nie ma nic złego, o ile przygotujemy je na uczestnictwo w tym obrządku pożegnania. Małe dzieci, u których dopiero rozwija się pojęcie śmierci, dzięki troskliwemu wprowadzeniu w temat nie doznają emocjonalnego szwanku.

Jak wytłumaczyć dziecku, czym jest śmierć?
– Bardzo małemu dziecku można powiedzieć, że śmierć jest wtedy, gdy wszystkie części ciała człowieka przestają działać, trochę jak w popsutym samochodzie. Nigdy nie używajmy słów „odszedł" albo „zasnął na wieki". Bo dziecko myśli konkretnie: jeśli ktoś odszedł, to kiedyś wróci, albo: moja mama właśnie wyszła, co jeśli w ogóle nie wróci? I druga rzecz: słowo „wieki" jest dla dziecka abstrakcyjne, podobnie jak analogia ze snem. Bo dziecko może zacząć myśleć: „Czy jak ja zasnę, to też się już nie obudzę?". I w ten sposób możemy generować w nim lęki nocne, szczególnie jeśli zmarła bliska mu osoba.

Po prostu musimy bardzo ukonkretniać słowa, mówiąc o śmierci, także w języku dorosłych.

W czasie naszej rozmowy łapię się na tym, że sama używam słowa „odszedł" zamiast „umarł". To źle?
– Podam taki przykład: składając kondolencje, mówimy „Przykro mi z powodu odejścia", a chodzi o osobę, która zginęła w wypadku samochodowym, więc w jakiś sposób spłaszczamy to, co się stało. Jeśli powiem: „To straszne, że twoja córka zginęła w wypadku samochodowym", to nazwę to, co prawdopodobnie myśli żałobnik, a jednocześnie nie będę cukrować faktu śmierci.

Po prostu trzeba nazywać rzeczy po imieniu?
– Właśnie tak.

Jest w nas wiele przekonań o tym, jak powinna lub nie powinna wyglądać żałoba. Ludzie komentują na przykład, jak ktoś zachowywał się lub wyglądał na pogrzebie bliskiej osoby.
– Jednym z mitów dotyczących żałoby jest to, że poziom okazywanej rozpaczy jest świadectwem tego, jak ważna była dla nas osoba zmarła. Dość powszechne jest też przekonanie, że są ci, których żałoba nie dotyczy, na przykład dzieci albo osoby z niepełnosprawnością intelektualną. Bo wychodzi się z założenia, że i tak nie rozumieją tego, co się stało. A to przecież nieprawda.

Kolejny źle pojmowany aspekt to przekonanie, że śmierć ukochanego zwierzęcia nie zasługuje na żałobę, wyrazem tego są komentarze typu: „Przecież to był tylko pies".

Co pani mówi komuś, kto bardzo mocno wszedł w żałobę i to mu zaczyna szkodzić?
– Odpowiedź na to pytanie nie jest łatwa, bo mamy do czynienia z różnymi sytuacjami. Na przykład wtedy, gdy osoby praktycznie nigdy się nie rozstawały, wszystko robiły razem. Nawet przez kilkadziesiąt lat były dla siebie wzajemnie źródłem sensu. Przy takich relacjach, gdy umiera bliska osoba, poczucie braku sensu jest potężnym stresorem.

Praca nad poszukiwaniem nowego sensu nie jest łatwa. Nie wszyscy są w stanie podjąć ten wysiłek.

Często mówię studentom o opowieści Viktora Frankla. Jeden z pacjentów przyszedł do niego w głębokiej depresji po śmierci żony i powiedział: „Moje życie nie ma już żadnego sensu". Frankl zadał mu pytanie: „Czy wolałby pan, żeby to pan umarł, a żona niosła cierpienie, które pan teraz czuje?". Pacjent odpowiedział: „Teraz znalazłem sens". Stało się nim to, że jego żona nie doświadczy cierpienia po stracie męża.

Co wtedy, gdy wraca się do pustego domu? Jak odnaleźć nowy sens życia?
– I znowu: to jest trudne pytanie, bo zawsze liczą się konteksty. Nie mam jednej odpowiedzi, ale powiem inaczej: na to, jak będziemy reagować na śmierć własną, ale też naszych bliskich, pracujemy całe życie. Pytanie, czy dbaliśmy przez lata o to, aby zbudować sobie sieć przyjaciół (niekoniecznie musi ich być wielu). Czy dbaliśmy o relacje z rodziną? Z sąsiadami? Może się okazać, że na tę pustkę wokół siebie troszkę sobie zapracowaliśmy, wtedy nie da się jej wypełnić w ciągu miesiąca.

Czy w takiej sytuacji jest lina, której możemy się chwycić?
– Chyba najtrudniej jest odróżnić sytuację, gdy ktoś zostaje w bezpiecznym domu, bo tego chce, od tej, gdy ktoś jest w domu, bo nie ma odwagi wyjść na zewnątrz. Ważne jest też, aby nie przerzucać własnych oczekiwań na żałobnika. Bo czasami koszt wymuszonej zmiany będzie dla tych osób zbyt duży. Ratunkiem mogą być częste odwiedziny albo wspólne wyjście do sklepu za rogiem. To nie muszą być wielkie wyprawy ani wielkie gesty.

Jesteśmy starzejącym się społeczeństwem. Musimy mieć świadomość, że poczucie zamknięcia w domu wielu osobom będzie towarzyszyć coraz częściej. I wtedy może warto będzie zadać sobie pytanie: „Czy mogę być jeszcze komuś potrzebny?".

Może w tym samym bloku jest sąsiadka, która coraz gorzej chodzi, więc mogę zrobić jej zakupy? A może mogę być przyszywaną babcią dla dziecka samotnej mamy? Można też zadać sobie pytanie, z czego w życiu musieliśmy zrezygnować, bo nie było na to czasu. Ostatnio od jednej z pacjentek usłyszałam, że odświeży sobie znajomość języka francuskiego.

Świetny pomysł.
– Powiedziała, że jest już w takim wieku, że być może jej możliwości poznawcze nie są już na najwyższym poziomie, ale są na tyle dobre, aby mieć przyjemność z nauki języka.

To jest zawsze decyzja: czy chcesz umierać za życia, czy wolisz tego aktu dokonać jednorazowo, a nie wielokrotnie.

Często jesteśmy w roli osoby, która towarzyszy żałobie bliskich. Co nas powinno zaniepokoić? Kiedy możemy odnieść wrażenie, że ta osoba zbyt zatraca się w swoim bólu, a to jej szkodzi?
– Profesjonalna pomoc psychologa, psychoterapeuty, interwenta kryzysowego, czasem psychiatry będzie potrzebna wtedy, gdy zauważymy, że ktoś kompletnie odciął się od życia. Że w ciągu jego dnia nie ma ani jednej chwili, w której nie myślałby o swojej żałobie. Gdy pojawi się niechęć do powrotu do pracy, długotrwałe wycofanie się z rutynowych obowiązków i zadań. Objawem wycofania z życia może być na przykład niezmywanie naczyń przez dłuższy czas. Zaniedbanie siebie i domu, niechęć do wszystkiego, komentowanie, że wszystko jest już bez sensu.

Czy powinno nas zaniepokoić to, że ktoś codziennie chodzi na cmentarz?
– Na początku żałoby część osób odwiedza cmentarz codziennie albo co drugi dzień, to element naszej kultury. Potem ta częstotliwość się zmniejsza. Jeśli jednak ktoś idzie na grób bliskiej osoby rano i jest tam do 17, a potem to samo robi następnego dnia i następnego, to oznacza, że skupienie się przez niego na czynnościach związanych z żałobą przekracza normę, bo nie pozostaje miejsce już na nic innego.

Chodzi o stałe skupienie na tym, co się utraciło wraz ze śmiercią bliskiej osoby, i nierobienie niczego tu i teraz, związanego z codziennością. Wtedy mamy problem.

Mówiła pani, że towarzyszyła osobom odchodzącym, poprawię się – umierającym. Jak mamy odnaleźć się w takiej sytuacji? Jak reagować w obliczu perspektywy śmierci?
– Zacznijmy od tego, że są ludzie, którzy mają tzw. otwartą świadomość śmierci. Wiedzą w czasie choroby, jaki jest ich stan, i rozumieją, że ich życie dobiega końca. Warto z takimi osobami rozmawiać o śmierci, jeśli oczywiście tego chcą. Po to, aby miały poczucie umierania z godnością oraz tego, że zostawiły coś po sobie w sercach innych.

Jednym z mitów dotyczących żałoby jest to, że poziom okazywanej rozpaczy jest świadectwem tego, jak ważna była dla nas osoba zmarła. Dość powszechne jest też przekonanie, że są ci, których żałoba nie dotyczy, na przykład dzieci albo osoby z niepełnosprawnością intelektualną

Otwarta rozmowa może sprawić, że nasz bliski przestaje być samotny w swoim umieraniu. Ktoś może powiedzieć: „Boję się, jak ta moja ostatnia godzina będzie wyglądać" i chcieć o tym porozmawiać. Dajmy wtedy sygnał, że udźwigniemy tę rozmowę. Ale bywa też i tak, że rodzina umierającego nie ma w sobie przyzwolenia na jego śmierć i trywializuje całą sytuację.

„Co ty mówisz, przecież wszystko będzie dobrze". Albo: „Jeszcze długo nie musisz myśleć o takich rzeczach".
– Podzielę się osobistą historią. Moja babcia w pewnym etapie swojej choroby często mówiła: „Chciałabym porozmawiać o moim pogrzebie". I część rodziny stwierdzała: „Co ty opowiadasz, a kiedy to będzie". A mnie babcia dała całą instrukcję: w co chce być ubrana i jak pomalowana, a także powiedziała inne rzeczy, które były dla niej ważne. To musiało być usłyszane.

Nie wiemy, kiedy nastąpi nasza śmierć, ale możliwość rozmowy o tym, daje poczucie kontrolowania czegoś, co jest niekontrolowalne.

Miejmy jednak na uwadze świadomość, że są osoby, które mają tzw. zamkniętą świadomość śmierci. W ogóle nie dopuszczają do siebie myśli, że mogą umrzeć. Nie chcą o tym słyszeć i jak to mówimy, walczą do ostatniej minuty. Wtedy taka otwarta rozmowa nie ma sensu, bo rodzi jedynie lęk i złość. Zostawmy tę osobę w stanie, w jakim chce być. Po prostu.

W naszej rozmowie powracają słowa „to jest trudne". Możemy to odnieść do towarzyszenia przy umieraniu, prawda? Jak się zachować, żeby nie zaszkodzić?
– Samym byciem nie szkodzimy w żaden sposób. Po prostu zauważajmy potrzeby. Jeśli osoba umierająca odwraca się do ściany albo zamyka oczy, to dajmy jej chwilę spokoju. Śmierć jest intymna i towarzyszenie umierającemu nie wygląda jak na filmie, gdzie patrzymy sobie głęboko w oczy i cały czas ściskamy za ręce.

Czasami umierająca osoba nie chce już od nas niczego. Nie chce, żeby jej czytać, ani żeby z nią rozmawiać. To może być trudne dla jej bliskich. Ważne jest dawanie przestrzeni i nieprzeszkadzanie.

Bycie z umierającą osobą 24 godziny na dobę jest trudne dla obu stron. Znajomy medyk opowiadał mi historię pani umierającej na oddziale intensywnej terapii, której na zmianę towarzyszyły dwie córki. Jej proces umierania był dosyć długi, ale pacjentka zmarła w tym jednym, krótkim momencie, gdy została sama. Można powiedzieć, że w jakiś sposób wykorzystała sytuację.

A co ze zbytnim okazywaniem emocji przy umierającej osobie?
– Mogę zadać terapeutyczne pytanie: „Czy płaczesz nad osobą, która umiera, czy nad wyobrażeniem tego, co będzie z tobą, gdy to już się stanie?". Bo jeśli mówimy „Nie odchodź", to może oznaczać „Jesteś dla mnie bardzo ważny", ale też „Zostanę sam/sama i jak mam żyć bez ciebie?".

Oczywiście płaczmy, ale jeśli czujemy, że jesteśmy na emocjonalnym rollercoasterze, to wyjdźmy na chwilę do innego pomieszczenia, żeby tam dać wyraz emocjom.

Czy żałoba się kiedyś kończy?
– Bywa, że ból nie mija nigdy, jest wiecznotrwały, ale to, co zrobimy z naszym życiem, może równoważyć tę boleść. Tęsknota jest wieczna, bo gdy ktoś umiera, tracimy wizję przyszłości z tą osobą. Strata wiąże się przecież też ze zmianą tożsamości: „Byłam żoną, a teraz jestem wdową".

Prawie zawsze tracimy więcej niż tylko tę osobę.

Na przykład wspólne rytuały...
–... plany, marzenia.

Żałoba to naprawdę wiele różnych wątków. Nie poruszyłyśmy na przykład tematu strat prokreacyjnych. Pytanie „od kiedy dziecko jest dzieckiem" to stara etyczna dyskusja, ale ma przełożenie na społeczne traktowanie żałoby, na przykład gdy rodzice tracą zarodek w pierwszym miesiącu ciąży. Osoby, których to dotknęło, chociaż cierpią, często nie chcą mówić o swoich stratach prokreacyjnych. A jak już odważą się o tym opowiedzieć, to czasami słyszą: „Jeszcze jesteście młodzi, będą następne dzieci".

Czasami nie dajemy innym prawa do przeżywania żałoby.
– Mówimy wtedy o zjawisku żałoby pozbawionej praw. Opowiem o jednym z takich przypadków. Starszy pan długo po śmierci żony poznał kogoś innego. Rodzina źle reagowała na ten związek i gdy zaczął chorować, wywiozła go z domu. Jego partnerka od znajomych dowiedziała się, że umarł, a gdy przyszła na jego pogrzeb, została stamtąd wyproszona.

Jest też coś, co jest niejasną stratą: gdy ktoś zaginął i nie wiemy, czy nadal żyje, albo gdy wiemy, że zmarły nie ma grobu.

Doświadczenie żałoby nie zawsze też generuje śmierć: możemy ją odczuwać chociażby, gdy nasz bliski jest nieobecny na przykład z powodu swojego uzależnienia. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Wielki Test Wiedzy o Klimacie

O marnowaniu wody

Uszczelniliśmy miasta, radykalnie ograniczyliśmy retencję. Jak najszybciej odprowadzamy wody deszczowe, bo tak nam jest wygodniej. To potęguje zjawisko suszy.

• **Wysychająca Wisła, południe Warszawy**
FOT. MATEUSZ SKWARCZEK / AGENCJA WYBORCZA.PL

ROZMOWA Z
DR. HAB. EDMUNDEM TOMASZEWSKIM,
prof. Uniwersytetu Łódzkiego*

SŁAWOMIR SZYMAŃSKI: Czy środek Polski wysycha?
DR HAB. EDMUND TOMASZEWSKI: Środkowa polska to nie środek Azji czy Australii. Faktem jest, że przez nasz region przebiega główny dział wodny między dorzeczem Wisły i Odry. Rzeki biorące początek w tej strefie są małe. Jeżeli pojawi się długotrwała susza, to w swoim górnym biegu, w strefach źródłowych, cieki zaczynają wysychać. Takie okresy mogą się jednak pojawiać, gdyż należą do cech charakterystycznych naszego klimatu.

A wie pan, co to jest susza?

To podchwytliwe pytanie?
– Gdybyśmy zrobili sondę na ulicy, pytając, z czym kojarzy się susza, to jaka odpowiedź byłaby najczęstsza? Idę o zakład: większość powie, że z falami upałów. Tak jednak nie jest. Susza to długotrwały brak wody. Upały i wynikające z nich, wzmożone parowanie mogą potęgować to zjawisko, ale same w sobie nie są jego przyczyną. Gdyby tak było, pewnie już żylibyśmy w Polsce na pustyni. Warto dodać, że susza może być również wywołana okresowym unieruchomieniem zasobów wodnych w pokrywie śnieżnej. Jednak w Polsce z takim zjawiskiem możemy mieć obecnie do czynienia głównie w górach.

Zapytam inaczej: czy susza jest dla nas problemem?
– Jest zjawiskiem naturalnym, ale też zdarzeniem o charakterze ekstremalnym. Dla nas zasadniczy problem polega na tym, że pojawia się nieregularnie i z nieregularnym natężeniem.

Mówimy o seriach lat wilgotnych i suchych. Nie ma tu jednak wyraźnego wzorca. Co jakiś czas mamy bardzo surowe susze. W Polsce środkowej taka występowała w pierwszej połowie lat 50. XX wieku. Rzeki wtedy wysychały. W 1992 roku również mieliśmy poważne niedobory zasobów wodnych. W późniejszych latach susze występowały z różnym natężeniem, niektóre z nich były uciążliwe, uderzały w wybrane sektory gospodarki.

Ale czy nie jest tak, że klimat szybko się zmienia? Chyba już zapomnieliśmy, co to takiego wiosenne roztopy.
– Jeszcze kilka dekad temu mieliśmy rok w rok śnieżne zimy. Zima zaczynała się w listopadzie, a kończyła w marcu. Przez cały ten czas leżał śnieg, a kończące sezon zimowy roztopy zasilały wody gruntowe. Dzięki temu, gdy rozpoczynał się okres wegetacyjny, większość roślin miała dostęp do wody bez względu na to, czy na wiosnę padał deszcz, czy była posucha.

W tej chwili sytuacja wygląda inaczej. Mamy bezśnieżne zimy, podczas których opad ma charakter ciekły. W efekcie wody opadowe od razu zasilają wody gruntowe, z pominięciem fazy retencji śnieżnej. Jeśli zdarzy się rok, w którym to zasilanie zimowe nie będzie zbyt obfite, a na wiosnę nie będzie dużo opadów, to ograniczone zasoby wód podziemnych będą sprzyjały rozwojowi suszy rolniczej, obejmującej wybrane gatunki upraw.

Co się właściwie dzieje, gdy długo nie pada? I czy wystarczy, że później popada, żeby wszystko wróciło do normy?
– Wyjaśnię to na przykładzie kwiatka doniczkowego. Rodzice pojechali na dwa tygodnie na wakacje i poprosili, żeby kwiatek podlewać. Zapomnieliśmy o tym. Tuż przed ich powrotem staramy się uratować sytuację. Wlewamy do doniczki dużo wody naraz, ale okazuje się, że ona wcale nie wsiąka, lecz stoi na powierzchni i dopiero po jakimś czasie powoli zaczyna wsiąkać. Taki sam mechanizm występuje w przyrodzie.

Jeśli grunt straci zbyt dużo wilgoci, to opad nie poprawi sytuacji. Wyschnięta gleba zachowuje się trochę jak powierzchnia nieprzepuszczalna. Potrzebuje kilku do kilkunastu godzin, żeby przepuścić wodę opadową do wód podziemnych. Wtedy nawet obfity, lecz krótkotrwały opad nie jest w stanie przerwać suszy, gdyż woda szybko spłynie po powierzchni do rzeki i ucieknie. Dopiero długotrwałe, rozlewne deszcze będą mogły poprawić stan retencji wodnej.

Jeśli jednak omawiany niedobór zasilania postępuje dalej, to zaczyna opadać poziom wód podziemnych, następnie opada poziom wody w rzekach, które są zasilane z tych podziemnych zbiorników. Wtedy mówimy o suszy hydrologicznej. Na takim etapie suszy bardzo trudną ją przerwać. W efekcie mogą się pojawiać niżówki. Czasami spektakularne i np. z dna Wisły w Warszawie wyłaniają się resztki skarbów zrabowanych przez Szwedów.

Susza staje się coraz większym problemem?
– W naszej strefie klimatycznej bardzo surowe susze nie są niczym nowym. Wspominał o nich Długosz, np. o 1540 pisano, że to był „rok wielkiej posuchy", gdzie „po sześciu miesiącach bez opadów Odrę można było przejść w każdym miejscu, a Wisła wyschła zupełnie". W 1575 roku „można było iść suchą stopą Wisłą aż po Żuławy", w domyśle od Torunia.

Nie było wtedy pomiarów instrumentalnych. Możemy jednak założyć, że raczej były to susze o charakterze ekstremalnym, skoro pozostał po nich przekaz pisemny. Można szacować, że od XIV wieku, w każdym stuleciu odnotowywano 20-25 lat z suszami o znacznym natężeniu; w XX wieku było tak samo.

Warto zauważyć, że wskutek postępującego rozwoju cywilizacyjnego stajemy się coraz bardziej uzależnieni od wody: w rolnictwie, w różnych sektorach gospodarki oraz w życiu codziennym. W efekcie nawet niewielkie, okresowe perturbacje w dostępności do zasobów wodnych mogą przysparzać nam coraz więcej problemów.

Monitorowanie suszy w całości jest zadaniem niezwykle skomplikowanym z uwagi na jej olbrzymią rozciągłość czasową i przestrzenną oraz nieprzewidywalną grupę czynników, które mogą jej przebieg modyfikować. Dlatego definiujemy coraz więcej rodzajów suszy o charakterze ekonomicznym/praktycznym, a nie tylko przyrodniczym. Interesuje nas już np. susza socjoekonomiczna, susza rolnicza, a w tym susza definiowana pod kątem pojedynczych gatunków upraw.

Przyczyniamy się do suszy?
– Uszczelniliśmy miasta, radykalnie ograniczyliśmy retencję. Jak najszybciej odprowadzamy wody deszczowe, bo tak nam jest wygodniej. Te wody nie zostają, nie infiltrują do wód podziemnych. To potęguje zjawisko suszy. Swoje dokłada mechanizacja rolnictwa. Kombajn potrzebuje równej powierzchni, by pracować wydajnie. Różne kępy zarośli, bruzdy czy małe stawy na polach są niepożądane, mimo że pomagają retencjonować wodę. Zatem musimy nawadniać uprawy. Każde z rozwiązań generuje koszty. Pozostają pytania o zdolność nawadniania w warunkach niedoborów zasilania i ograniczonej retencji.

Mamy jednak nieźle rozwinięte działania adaptacyjne, jak np. System Monitoringu Suszy Rolniczej. Działa sieć posterunków opadowych i synoptycznych (ok. 300), dostępny jest klimatyczny bilans wodny, porównujący poziom opadów do parowania. Wskaźnik jest liczony dla całej Polski w okresie wegetacyjnym z podziałem na poszczególne gminy. Uwzględnia potrzeby wodne poszczególnych roślin uprawnych oraz rodzaj gleby. W przypadku stwierdzenia suszy dla danej uprawy, rolnik może liczyć na odszkodowanie.

Co my możemy zrobić?
– Po pierwsze, próbować uodparniać rolnictwo: gatunkowo, technologicznie i retencyjnie. Tam, gdzie to możliwe, należy wrócić do utrzymywania małych stawów, kęp, niewielkich obszarów zielonych, czyli wspierać małą retencję. Chodzi o to, by spowalniać odpływ i zatrzymywać wodę w przestrzeni niezurbanizowanej, w tym rolniczej. Trzeba też rozszczelniać miasta. Wszystko to potrwa długo, ale przyśpieszanie odpływu wody z terenów rolniczych i zurbanizowanych też było powolnym procesem. Dopiero teraz zaczynamy odczuwać tego skutki.

A budowa dużych zbiorników ma sens?
– W Polsce zbiorniki są tej chwili w stanie gromadzić ok. 6 proc. rocznego odpływu rzek przez nie przepływających. To jest bardzo niewiele. Jeśli będziemy chcieli przetrzymać wodę z opadów zimowych czy roztopów na okres letni, to za dużo nam nie zostanie.

Wie pan, co moim zdaniem było w Polsce wynalazkiem wszech czasów, jeśli chodzi o ochronę zasobów wodnych?

To duże urządzenie czy małe?
– Wodomierz. W Polsce jak dotąd nie pojawiło się chyba nic skuteczniejszego. Ludziom w domach zużycie wody spadało nieraz o 50 proc., po powszechnym wprowadzeniu tych urządzeń w latach 90. XX wieku. Podczas awarii woda przestała lać się ulicami, nie marnuje się, bo ktoś musi za tę wodę zapłacić.

Sławomir Szymański

***Dr hab. Edmund Tomaszewski,** prof. Uniwersytetu Łódzkiego jest kierownikiem Zakładu Hydrologii i Gospodarki Wodnej, koordynatorem studiów I st. kierunku Geomonitoring na Uniwersytecie Łódzkim

Wielki Test Wiedzy o Klimacie i Środowisku

• Zapraszamy do udziału w Wielkim teście wiedzy o klimacie i środowisku
To akcja edukacyjna „Wyborczej", w ramach której uczniowie szkół ponadpodstawowych już po raz piąty sprawdzą swoją wiedzę z dziedziny ekologii i wiedzy o klimacie i środowisku. Zapraszamy do wzięcia udziału w teście! Przeprowadzimy go 24 listopada 2026 r. o godz. 10.30, jednocześnie w ośmiu miastach: Gdańsk, Gliwice, Opole, Poznań, Rybnik, Warszawa, Wrocław, Zgierz. Zgłoszenia za pośrednictwem szkół przyjmujemy do 15 listopada, obowiązują zapisy. Więcej informacji i regulamin akcji na wyborcza.pl/testoklimacie

OGŁOSZENIE Łódź/34454395

1 LO

eprasa.pl 5eb17bc19f

Zdrowie psychiczne młodzieży

Oliwia chce terapii na własnych zasadach

– Niestety, dzieci mają podstawy do tego, żeby nie ufać nie tylko psychologom, ale też pedagogom szkolnym – przyznaje łódzki psycholog.

Robert Grześkowiak

• **Katowice, 5 października 2026 r. Inauguracja kampanii społecznej, która ma zwrócić uwagę na problem pogłębiającego się kryzysu zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży** FOT. GRZEGORZ CELEJEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Kiedy Oliwia była w podstawówce, jej rodzice się rozwiedli. Ona zamieszkała z matką i ojczymem, jej siostra została z ojcem. Bardzo przeżyła tę rozłąkę.

Do tego doszły kolejne trudności. W szkole Oliwia spotkała się z przemocą rówieśniczą. Była wyzywana i poniżana, szczególnie podczas lekcji wychowania fizycznego. Nie chciała ćwiczyć, zaczęła unikać chodzenia na lekcje, pogorszyły się jej wyniki w nauce.

CZEKA NA 18. URODZINY

Gdy była w siódmej klasie, zajęła się nią szkolna psycholożka. Oliwia jednak niechętnie chodziła do jej gabinetu. – Nie miałam zaufania. Zdarzało się, że coś jej powiedziałam, a później dowiadywała się o tym mama. Trudno było mi wtedy rozmawiać otwarcie, skoro nie miałam pewności, co zostanie między nami – wspomina 17-latka.

Korzystała również z poradni psychologiczno-pedagogicznej, do której trafiła z powodu trudności w nauce i podejrzenia dysleksji. Badanie jej nie potwierdziło, zalecono natomiast dalszą ocenę psychiatryczną pod kątem zaburzeń lękowo-depresyjnych. Oliwia tych spotkań także nie wspomina dobrze. Mówi, że nie bardzo wiedziała, czego oczekuje specjalistka: – Kończyłam coś mówić, a ona na mnie patrzyła i czekała, aż powiem więcej. Czułam się z tym niekomfortowo, bo nie wiedziałam, co jeszcze mam powiedzieć.

Ostatecznie matka wypisała ją z poradni. Oliwia przestała również chodzić do psychologa szkolnego.

Do pomocy psychologicznej wróciła wiosną 2026 roku. Powód? Narastający stres, problemy z odżywianiem, wymioty przed pójściem do szkoły i wcześniejsze zalecenia specjalistów. Tym razem była to placówka finansowana przez NFZ.

Początki znów były trudne. Przez długi czas Oliwia rozmawiała głównie o znajomych i szkole. Dopiero po trzech miesiącach zaczęła opowiadać o rodzinie. Podczas jednego ze spotkań specjalistka zwróciła uwagę, jak duży postęp zrobiła. – Teraz mówię jej zdecydowanie więcej niż komukolwiek wcześniej. Niedawno zaczęłyśmy rozmawiać o mamie, tacie i o tym wszystkim, co się wydarzyło. To był duży krok. Ale czy powiedziałabym jej wszystko? Nie – przyznaje. – Boję się, że powiem coś, o czym mama nie powinna wiedzieć, a ona i tak się dowie. Dlatego, kiedy skończę 18 lat, pójdę na terapię na własnych zasadach. Wtedy będę mogła mówić o wszystkim bez strachu.

Nie oznacza to, że straciła zaufanie do wszystkich szkolnych specjalistów. O obecnym pedagogu wypowiada się bardzo dobrze. Zaproponował jej, że gdy będzie potrzebowała odpoczynku albo rozmowy, może przyjść do gabinetu, napić się herbaty, posiedzieć. Oliwia na razie z propozycji nie skorzystała, ale przyznaje, że cieszy ją wiadomość, że ma taką możliwość.

TUTAJ SĄ WOLNE TERMINY

– Dzieci boją się, że kiedy opowiedzą o czymś osobistym, dowiedzą się o tym nauczyciele, a potem cała szkoła. A jeśli raz poczują, że ktoś zawiódł ich zaufanie, później znacznie trudniej będzie im ponownie zwrócić się o pomoc – mówi Robert Sowiński, psycholog współpracujący z łódzką Fundacją Wsparcie Psychiczne.

Sam zderzył się z osobliwym problemem. Choć coraz głośniej mówi się o kryzysie zdrowia psychicznego młodzieży i trudnościach z dostępem do specjalistów, okazuje się, że bezpłatne konsultacje pozostają niewykorzystane. Ze 134 godzin przewidzianych w projekcie Fundacji Wsparcie Psychiczne od stycznia do połowy października wykorzystano około 30.

– Byłem zaskoczony. Wszędzie słyszymy, jak trudno dostać się do psychologa i jak wielu młodych potrzebuje wsparcia, a u nas wciąż są wolne terminy – mówi Sowiński.

Fundacja próbowała informować o bezpłatnych konsultacjach przez szkoły, kuratorium, placówki pomocowe i media społecznościowe. Rozesłała niemal 300 wiadomości do różnych instytucji, jednak odzew był niewielki. Często nie otrzymywała nawet potwierdzenia, że ktoś przeczytał wiadomość. Większe zainteresowanie pojawiło się w październiku, po atakach na terenie szkół.

Projekt jest skierowany do łódzkich 16- i 17-latków. Konsultacje odbywają się przede wszystkim online, trwają 50 minut i nie są psychoterapią. Podczas spotkań nastolatkowie rozmawiają o swoich emocjach, problemach w domu, relacjach z rodzicami, rówieśnikami czy nauczycielami. Psychologowie pomagają im również wypracować sposoby radzenia sobie z trudnościami.

Projekt zakończy się około 15 grudnia, a fundacja szacuje, że mogłaby jeszcze zapewnić regularną pomoc dziesięciorgu nastolatkom. Zgłoszenia przyjmuje przez formularz na stronie wsparciepsychiczne.org, a także mailowo i telefonicznie.

PSYCHOLOG JEST. ZAUFANIE NIE ZAWSZE

Psychologowie pracują już w 88 proc. polskich szkół. O tym, że mogą pomóc dziecku w poważnych trudnościach emocjonalnych, przekonana jest większość uczestników badania, z którego raport „Bliżej pomocy. Psycholog szkolny w oczach Polaków i rodziców" opublikowała w październiku 2026 Fundacja GrowSPACE.

Jednocześnie większość badanych jest przekonana, że uczniowie nie ufają szkolnym specjalistom. Szczególnie krytyczni są młodzi dorośli: aż 76 proc. osób w wieku 18-24 lata sądzi, że uczniowie nie mają zaufania do psychologów szkolnych, a co druga uważa, że stoją oni raczej po stronie szkoły niż ucznia.

Autorzy raportu zwracają uwagę, że samo zatrudnienie specjalisty nie wystarczy, jeśli uczniowie nie mają do niego zaufania. Kluczowe są jasne zasady poufności, znajomość kompetencji psychologa oraz przekonanie, że jego zadaniem jest udzielanie pomocy, a nie dyscyplinowanie uczniów. Poufność nie jest przy tym bezwzględna: w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia psycholog może być zobowiązany do podjęcia działań chroniących dziecko.

SZKOLNY PARADOKS

Skąd ten brak zaufania?

– Standardy pracy psychologa są w szkołach bardzo mocno naginane. Jest takie oczekiwanie od wychowawców, rady pedagogicznej, dyrekcji, żeby po ważnych rozmowach z dzieckiem była relacja. Ma być zrobiona notatka i przekazana informacja z przebiegu takiej rozmowy – opowiada Michał Wiatrowski, łódzki psycholog mający doświadczenie również w pracy szkolnego pedagoga.

Tłumaczy, że szkolny psycholog pracuje w szczególnych warunkach. Z jednej strony powinien budować zaufanie ucznia i chronić informacje uzyskane podczas rozmowy. Z drugiej pozostaje częścią zespołu, w którym nauczyciele, wychowawcy i dyrekcja oczekują wiadomości o sytuacji dziecka.

Według psychologa zdarza się, że współpracownicy chcą poznać nie tylko charakter problemów ucznia, ale również szczegóły jego życia rodzinnego czy nawet niepotwierdzone przypuszczenia dotyczące przyczyn trudności. Odmowa udzielenia informacji, zamiast spotkać się ze zrozumieniem zasad etyki zawodowej, może prowadzić do kolejnych pytań i nacisków.

Nie oznacza to, że wszystko, co uczeń powie psychologowi, musi pozostać tajemnicą. Jeśli młody człowiek ujawnia zamiar zrobienia krzywdy sobie lub innej osobie, konieczne jest podjęcie działań zapewniających bezpieczeństwo. Problemem są jednak sytuacje, w których szkoła oczekuje przekazywania informacji niewymagających takiej interwencji.

Wiatrowski przywołuje przykład z własnej pracy. Ze względu na obawy przed oskarżeniami o niewłaściwe zachowanie zalecano mu, by nie prowadził indywidualnych rozmów z uczniami bez obecności trzeciej osoby. Rozważano m.in. obecność nauczyciela albo kolegi czy koleżanki ucznia.

Psycholog dostrzega paradoks takiego rozwiązania. – Ja mogę mieć zasadę, że przekażę tylko te informacje, które nie są wrażliwe, nie naruszają podstawowych dóbr dziecka. Ale skąd wiem, co zrobi za chwilę ta druga osoba? – pyta.

Dodaje, że młodzi ludzie dobrze orientują się w obiegu informacji wewnątrz szkoły. Słyszą rozmowy na korytarzach, dowiadują się od rówieśników, co było omawiane w pokoju nauczycielskim, albo spotykają się z pytaniami dotyczącymi swoich osobistych problemów podczas lekcji.

– Niestety, dzieci mają podstawy do tego, żeby nie ufać nie tylko psychologom, ale też pedagogom szkolnym – przyznaje Wiatrowski.

Zwraca również uwagę na nakładanie się obowiązków obu specjalistów. W mniejszych szkołach nie zawsze jest możliwość zatrudnienia psychologa na pełen etat. Dlatego niektórzy zdobywają dodatkowe kwalifikacje pedagogiczne i łączą obie funkcje, choć wiążą się one z odmiennymi zadaniami. Jednocześnie szkoła współpracuje z instytucjami takimi jak pomoc społeczna czy kuratorzy sądowi, a sposób przekazywania informacji o dziecku może wpływać na podejmowane wobec niego decyzje.

Co mogłoby poprawić sytuację? Wiatrowski wskazuje przede wszystkim na potrzebę lepszego przygotowania dyrektorów szkół do współpracy z psychologami. Przepisy określają zadania specjalistów, ale codzienna praktyka nie zawsze odpowiada ich zawodowym standardom.

W jego ocenie samo przypominanie psychologom o obowiązku zachowania poufności nie wystarczy. Równie ważne jest to, czy pozostali pracownicy szkoły rozumieją jej granice i potrafią je uszanować. Bo nawet specjalista, który chce chronić zaufanie ucznia, może znaleźć się pod presją ujawnienia szczegółów rozmowy. ●

Tekst powstał w ramach akcji #NieMaMnieTutaj. Zaczęliśmy ją z niepokoju o świat, w którym dorastają dzieci i młodzież: o to, kto kształtuje ich emocje, relacje i sposób myślenia. Przyglądamy się samotności, kondycji psychicznej, szkodliwym treściom i odpowiedzialności big techów, a także temu, co naprawdę dzieje się po drugiej stronie ekranu.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Prezydent miasta stołecznego Warszawy

Ogłoszenie

W myśl art. 214b ust. 2 i 4 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz. U. z 2026 r., poz. 399 ze zm.), ogłasza się, co następuje:

W Biurze Spraw Dekretowych Urzędu miasta stołecznego Warszawy (zwanym dalej „Urzędem") toczy się postępowanie administracyjne z wniosku z dnia **17 listopada 1947 r.** (data wpływu: 3 grudnia 1947 r.) złożonego m.in. przez **Fanię vel Fanny Ajzensztat, Elizę Regirer** – zamieszkałych **w Warszawie, Idela Singiera –** zamieszkałego **w Łasku, Łaję Fajfer, Elżbietę Jutkiewicz** oraz **Edwardę Flattau –** zamieszkałych **w Łodzi** (ostatnie znane Urzędowi miejsce zamieszkania) – o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego w trybie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze miasta stołecznego Warszawy (Dz. U. Nr 50, poz. 279, zwane dalej „Postępowaniem dekretowym") do nieruchomości położonej w Warszawie przy **ul. Koszykowej 15, ozn. hip. nr 5932**. W sprawie nie wpłynęło żadne inne pismo pochodzące od stron w przeciągu ostatnich 30 lat poprzedzających dzień publikacji niniejszego ogłoszenia.

Prezydent m.st. Warszawy wzywa strony Postępowania dekretowego, aby w terminie sześciu miesięcy od dnia ukazania się niniejszego ogłoszenia zgłosiły się do Urzędu, podając swój aktualny adres, a następnie w terminie kolejnych trzech miesięcy udowodniły swe prawa do Nieruchomości, pod rygorem umorzenia Postępowania dekretowego.

Zgodnie z art. 214b ust. 2 ustawy o gospodarce nieruchomościami podstawa umorzenia Postępowania dekretowego zachodzi, gdy organ wezwał nieustalone strony lub strony, których adresów nie ustalono, do uczestnictwa w postępowaniu przez ogłoszenie, a w sprawie nie wpłynęło żadne pismo pochodzące od wzywanej strony w przeciągu ostatnich 30 lat poprzedzających dzień publikacji ogłoszenia. Organ wydaje decyzję o umorzeniu postępowania, jeżeli w terminie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia wzywana strona nie zgłosiła swych praw albo zgłosiwszy je, nie udowodniła ich w terminie kolejnych 3 miesięcy lub nie wskazała swego adresu.

Łódź/34458274

NEWSLETTERY WYBORCZEJ

Wszystkie piszą ludzie, nie maszyny. Nasi najlepsi redaktorzy.
Możesz wybrać z bogatej oferty ponad **40** różnych newsletterów.

Zapisz się na:
wyborcza.pl/newslettery

wyborcza.pl

OGŁOSZENIE
Zarząd Powiatu Łęczyckiego zawiadamia
o wywieszeniu na tablicy ogłoszeń w siedzibie Starostwa Powiatowego w Łęczycy oraz umieszczeniu na stronie internetowej BIP Starostwa Powiatowego w Łęczycy www.leczyca.biuletyn.net na okres 21 dni
wykazu nieruchomości przeznaczonych do oddania w najem.
Wykaz stanowi załącznik do Uchwały Nr 306/2026 Zarządu Powiatu Łęczyckiego z dnia 27.10.2026 roku.

Łódź/34458965

Słówko · Literówka
Quizy · Sudoku
Krzyżówki

Szukaj w APLIKACJI WYBORCZEJ

Zeskanuj QR kod i pobierz aplikację

POBIERZ Z Google Play
Pobierz w App Store

W SPRZEDAŻY

Temat numeru:
Jedzenie to nowa religia.
Czy dieta może nas ocalić?

Herstoria:
Dla Mary Cassatt niezależność była jak Gwiazda Polarna, która prowadziła ją przez życie

Psychologia:
Natchnienie to nonsens, a tworzyć nie każdy może

Zamów na prenumerata24.pl z dostawą do domu lub z bezpłatną dostawą do paczkomatu

wysokieobcasy extra

Numer dostępny **z książką** lub magazynem **„Psychologia. Żyć lepiej"**

LOL 1

eprasa.pl 5eb17bc19f

wyborcza
POZNAŃ
TYGODNIK

Piątek, 30 października 2026 | Redaktorka prowadząca **Monika Pasławska** poznan.wyborcza.pl | Kontakt z redakcją: poznan@wyborcza.pl

Nocna prohibicja

Po sylwestrze zmiana

1 stycznia 2027 roku cały Poznań obejmie zakaz nocnej sprzedaży alkoholu. Nie będzie go można kupić od godz. 22 do 6.

Mikołaj Woźniak

– Moim zdaniem dużo większym problemem jest kupowanie alkoholu nie o godz. 22 czy 3, ale w godzinach porannych – powiedział w czasie dyskusji Tomasz Stachowiak, miejski radny Koalicji Obywatelskiej.

Wspomniał, jak ostatnio po godz. 6 robił zakupy w sklepie spożywczym na poznańskim dworcu. – Wszystkie osoby przede mną kupiły po małpce. Dla mnie to szokujące. Jeśli ustawodawca pozwoli, w przyszłości powinniśmy rozważyć wydłużenie zakazu. Alkohol rano to nie produkt pierwszej potrzeby – zauważył Stachowiak.

• **Od Nowego Roku alkoholu nie będzie można kupić po 22 ani w sklepie, ani na stacji benzynowej** FOT. GRZEGORZ SKOWRONEK / AGENCJA WYBORCZA.PL

Nie dotyczy restauracji

Na razie radni przegłosowali rozszerzenie nocnego zakazu sprzedaży alkoholu na cały Poznań w maksymalnych możliwych godzinach – od 22 do 6. Piwa, wina czy wódki nie będzie można kupić w sklepie ani na stacji benzynowej. Zakaz nie dotyczy restauracji i barów.

Rozszerzenie nocnej prohibicji wejdzie w życie 1 stycznia 2027 roku. Do tej pory nocna prohibicja obowiązywała na pięciu poznańskich osiedlach. Najpierw wprowadzono ją w 2018 roku na Starym Mieście, a później na: Wildzie, Łazarzu, Jeżycach i Ogrodach.

Radni i urzędnicy zwracali uwagę, że wszędzie, gdzie wprowadzano zakaz, skutki odczuwali mieszkańcy sąsiednich osiedli. Kwitła turystyka alkoholowa.

Czasem wystarczyło przejść na sąsiednią ulicę, żeby ze strefy objętej zakazem, przejść do tej, gdzie on nie obowiązuje.

– W Poznaniu jest kilkanaście sklepów sprzedających nocą alkohol. Są bardzo uciążliwe dla mieszkańców. Na mapach policji to czerwone punkty. Generują hałas, dochodzi tam do awantur i szarpanin – wspominał chwilę przed głosowaniem Przemysław Plewiński, radny klubu Lewica-Centrum i przewodniczący miejskiej komisji bezpieczeństwa.

Dodał, że kiedy zakaz się rozrastał, kolejne osiedla chciały go u siebie.

– Gdy wojewoda na krótko uchyliła zakaz na Jeżycach, wrócił całodobowy sklep alkoholowy. Wtedy mieszkańcy zaczęli dzwonić z pytaniem, czy aby na pewno zakaz wróci na ich osiedle – mówił Plewiński.

Większość mieszkańców „za”

Rozszerzenie zakazu na całe miasto poprzedziły konsultacje. Wzięło w nich udział 1,2 tys. mieszkańców. 83 proc. było „za” rozszerzeniem zakazu.

Swoje zdanie przedstawiły też rady osiedli. 29 z 34 chciało wprowadzenia nocnej prohibicji na swoim terenie. Przeciw byli radni z osiedli: Fabianowo-Kotowo, Grunwald Północ, Nowe Winogrady Północ, Nowe Winogrady Południe, a także Piątkowa. To ostatnie jest jednym z najbardziej zaludnionych w Poznaniu.

Zdaniem niektórych radnych w przyszłości powinniśmy rozważyć wydłużenie zakazu. „Alkohol rano to nie produkt pierwszej potrzeby”

– Na szali są argumenty o swobodzie działalności i tzw. wolności. Jednak wolność kończy się tam, gdzie zaczyna cudza wolność i zagrożenie dla porządku publicznego – zauważył w czasie dyskusji Andrzej Rataj, radny Koalicji Obywatelskiej. Podkreślił, że jest za rozszerzeniem zakazu.

W konsultacjach społecznych, podobnie jak na decydującej sesji rady miasta, przewijały się głosy, żeby wydłużyć zakaz. Na razie nie zezwala na to prawo. Sejm uchwalił jednak ustawę, która wprowadza nocną prohibicję na terenie całego kraju w godz. 22-6, a jednocześnie pozwala na jej wydłużenie przez samorządy od godz. 21 do 9.

Ogólnopolska ustawa także ma wejść w życie 1 stycznia 2027 roku. Nie jest pewne, czy tak się stanie, bo na razie nie przeszła prac w senacie i nie podpisał jej prezydent.

– Gdyby dziś projekt sejmowy był już podpisany, pewnie wycofalibyśmy się z naszego. Nie wiemy jednak, czy np. lobby alkoholowe nie walczy o przesunięcie wejścia w życie ustawy. Uchwalając ją w Poznaniu, będziemy mieli pewność, ze wejdzie w życie 1 stycznia – motywował Przemysław Plewiński, który pilotował prace nad projektem w komisji bezpieczeństwa.

Od 1 stycznia

Urzędnicy, którzy przygotowywali rozszerzenie nocnego zakazu najpierw przesuwali terminy zakończenia prac. Przyspieszyły one w lipcu po interwencji Plewińskiego i publikacji „Wyborczej”. Magdalena Pietrusik-Adamska, zastępczyni prezydenta Poznania obiecała wtedy, że projekt trafi pod głosowanie radnych na sesji 27 października. Tak też się stało.

Według wstępnych założeń okres przejściowy między uchwaleniem rozszerzenia a jego obowiązywaniem miał wynosić od trzech do sześciu miesięcy. Ostatecznie jest krótszy.

– Uznaliśmy, że były już szerokie konsultacje społeczne. Przedsiębiorcy mogli wziąć w nich udział, ale skorzystało z tego kilku – tłumaczył Plewiński.

– O możliwości rozszerzenia zakazu mówimy od dawna. Kto jest rozsądny, wiedział, że taki projekt może wejść w życie i miał czas się przygotować – zauważył.

Podobne zakazy nocnej sprzedaży alkoholu obowiązują w dwóch podpoznańskich gminach – Komornikach i Luboniu. W Polsce podobne rozwiązania funkcjonują m.in. w Warszawie, Krakowie czy wielkopolskim Koninie. ●

Operacja 24-letniej Wiktorii

Uczcie się na moich błędach

Położna twierdzi, że po okaleczeniu pacjentki prof. Dariusz S. zalecał innemu ginekologowi to, czego sam wcześniej nie zrobił: powstrzymanie się od radykalnej decyzji i czekanie na wynik pilnego badania.
▶2

Okradała 93-latka

Opiekunka nie wie, czy żałuje

Opiekunka przyznała przed sądem, że wielokrotnie otwierała komodę 93-letniego Stanisława i zabierała jego oszczędności. Nie oddała ani złotówki. Jest oskarżona o kradzież 29 tys. zł.
▶4

Między światłem a cieniem

Koncert w większym składzie

Z Orkiestrą Kameralną Polskiego Radia „Amadeus” w Auli UAM wystąpią francuski wirtuoz fortepianu, laureat dwóch Fryderyków oraz Chór Kameralny UAM. Zapowiada się muzyczna podróż w czasie.
▶4-5

Nauczyciel Roku

Nałożyliśmy dzieciom na barki ciężar

To my, dorośli, musimy pokazać młodym możliwe działania. Rozbudzać kulturę ekologiczną, a nie wyłącznie mówić, że żyjemy w czasach wymierania – mówi Tomasz Ordza, Nauczyciel Roku 2026.
▶6-7

eprasa.pl 5eb17bc19f

Operacja 24-letniej Wiktorii

Uczcie się na moich błędach

Położna twierdzi, że po okaleczeniu pacjentki prof. Dariusz S. zalecał innemu ginekologowi to, czego sam wcześniej nie zrobił: powstrzymanie się od radykalnej decyzji i czekanie na wynik pilnego badania.

Piotr Żytnicki

• **Z zeznań członków personelu wynika, że prof. Dariusz S. miał podczas operacji moment zawahania i zapytał asystującego przy zabiegu lekarza, co zrobiłby na jego miejscu** FOT. ŁUKASZ CYNALEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Profesor podejrzewał u pacjentki nowotwór złośliwy. Padło hasło, że trzeba wysłać materiał do badania śródoperacyjnego – zeznała Anna G.

Była położną na bloku operacyjnym oddziału ginekologii Szpitala Miejskiego im. Franciszka Raszei w Poznaniu. Dziś jest jednym z ważnych świadków w procesie prof. Dariusza S., byłego kierownika tego oddziału.

Prokuratura oskarża lekarza o umyślne spowodowanie u 24-letniej pacjentki ciężkiego i nieodwracalnego uszczerbku na zdrowiu. Według śledczych prof. Dariusz S. bez wskazań medycznych usunął Wiktorii narządy rozrodcze.

Anna G. uczestniczyła w tej operacji jako instrumentariuszka brudna. Pracowała poza sterylnym polem i nie obserwowała zabiegu z bliska. Słyszała jednak rozmowy lekarzy. Spodziewała się, że po wycięciu guza profesor zaczeka na wynik pilnego badania. – Byłam zdziwiona, że pacjentce od razu wycięto całą macicę z przydatkami i siecią – zeznała podczas śledztwa.

Przydatki to medyczne określenie jajników i jajowodów. Sieć większa jest fałdem otrzewnej okrywającym narządy jamy brzusznej.

NIE ZACZEKAŁ

Wiktoria zgłosiła się do szpitala z bólem brzucha. Badania wykonane przed operacją wskazywały na duży guz wychodzący z prawego jajnika.

Prof. Dariusz S. usunął zmianę i przekazał ją patomorfologom do pilnego badania śródoperacyjnego. Mieli określić, czy guz jest łagodny czy złośliwy. Wynik takiego badania pomaga lekarzowi zdecydować, czy zakończyć operację czy rozszerzyć ją o usunięcie kolejnych narządów.

Ginekolog nie zaczekał na wynik. Kobieta została ubezpłodniona. Nie zajdzie w ciążę i nie urodzi dziecka. W wieku 24 lat przeszła też menopauzę chirurgiczną i musi stosować hormonalną terapię zastępczą.

Według relacji Anny G. wynik badania dotarł, gdy pacjentkę już zszywano albo chwilę po zakończeniu szycia. – Wskazywał, że to zmiana niezłośliwa – zeznała.

NIE BYŁO ROZSIANEGO NOWOTWORU

Prokuratura ustaliła, że wynik badania śródoperacyjnego był gotowy 29 minut po zarejestrowaniu materiału przez zakład patomorfologii. Dokładniejsze badanie przeprowadzone po kilku dniach wykazało wprawdzie drobne ogniska potworniaka niedojrzałego, formalnie klasyfikowanego jako nowotwór złośliwy. Był to jednak nowotwór o najniższym stopniu złośliwości, ograniczony do guza prawego jajnika.

W macicy, drugim jajniku i jajowodach nie stwierdzono komórek nowotworowych. Badanie nie potwierdziło też rozsiewu do innych usuniętych tkanek.

Prokuratura uznała, że ginekolog przeprowadził nieodwracalny zabieg bez wskazań medycznych. Zdaniem śledczych działał umyślnie, ponieważ nie zaczekał na wynik badania, które sam zlecił.

Prof. Dariusz S. nie przyznał się do winy. W śledztwie odmówił składania wyjaśnień. Przed sądem stwierdził, że podczas operacji zobaczył obraz rozsianej choroby nowotworowej i dlatego „był zmuszony" ratować życie pacjentki.

CO POWIEDZIAŁ LEKARZOWI

Najważniejszy fragment zeznań Anny G. dotyczy jednak innej operacji, przeprowadzonej na tym samym oddziale około miesiąca później. Zabieg prowadził inny lekarz. Znalazł zmianę na jajniku pacjentki, zastanawiał się nad rozszerzeniem operacji i usunięciem narządu. Wezwał na konsultację prof. Dariusza S. Według położnej profesor tym razem zalecił powściągliwość. – Powiedział, żeby uczyć się na jego błędach i nie podejmować radykalnych decyzji. To był skutek tamtej operacji – stwierdziła Anna G.

– Pamiętam, jakie wrażenie zrobiła na mnie tamta operacja – powiedziała przed sądem Anna G.

Wyjaśniła, że operację zapamiętała ze względu na młody wiek Wiktorii i nieodwracalną utratę płodności. Potwierdziła też relację o słowach ginekologa.

– To było krótko po operacji, kiedy prof. Dariusz S. mówił, żeby uczyć się na jego błędach – zeznała.

Położna uczestniczyła wcześniej w operacjach, podczas których usuwano macicę i jajniki. Dotyczyły jednak starszych kobiet, które nie były już w wieku rozrodczym

Zastrzegła jednak, że profesor nie wymienił wtedy nazwiska Wiktorii. To Anna G. powiązała jego wypowiedź z wcześniejszą operacją 24-latki.

Dopiero sąd oceni, czy wypowiedź o „uczeniu się na błędach" może dowodzić, że profesor miał świadomość braku wskazań medycznych do nieodwracalnego okaleczenia Wiktorii.

SYTUACJA POD KONTROLĄ

Dla Anny G. oczekiwanie na wynik badania śródoperacyjnego było oczywistą zasadą. W trakcie śledztwa mówiła, że wyniosła ją z kursu położniczego.

Wspominała operacje prowadzone przez prof. Jacka K., wieloletniego kierownika oddziału. Według niej zawsze pytał o wynik badania śródoperacyjnego i zapoznawał się z nim przed zakończeniem zabiegu.

Anna G. uważa, że lekarz może nie czekać na wynik tylko w sytuacji bezpośredniego zagrożenia życia pacjentki. Potwierdziła, że podczas operacji Wiktorii takiego zagrożenia nie było. Zabieg się nie przedłużał, a sytuacja nie wymykała się spod kontroli.

Położna uczestniczyła wcześniej w operacjach, podczas których usuwano macicę i jajniki. Dotyczyły jednak starszych kobiet, które nie były już w wieku rozrodczym. Przed zabiegiem znały jego planowany zakres i nie były zaskoczone po operacji.

Relacja Anny G. pokrywała się z wcześniejszymi zeznaniami Aleksandry H., lekarki asystującej przy zabiegu Wiktorii. Według niej nie wydarzyło się nic, co uzasadniałoby rezygnację z oczekiwania na wynik. Nie wystąpił krwotok ani inne bezpośrednie zagrożenie życia.

Z zeznań członków personelu wynika, że prof. Dariusz S. miał podczas operacji moment zawahania. Dwie osoby zeznały, że zapytał asystującego przy zabiegu prof. Jacka K., co zrobiłby na jego miejscu. Według świadków drugi profesor powiedział, że zakończyłby operację i przeprowadził ewentualny kolejny zabieg po zapoznaniu się z wynikiem badania.

Prof. Jacek K. opisał tę rozmowę inaczej. Zeznał, że mówił jedynie o ogólnych zasadach stosowanych wcześniej na oddziale. Według niego lekarze kontynuowali operację, jeśli nie mieli wątpliwości co do charakteru zmiany. Gdy takie wątpliwości się pojawiały, czekali na wynik badania śródoperacyjnego.

Świadkowie byli zgodni w jednej kwestii: ostateczną decyzję o usunięciu narządów Wiktorii podjął prof. Dariusz S.

Kolejną rozprawę sąd zaplanował na 2 listopada. Lekarzowi grozi kara do 20 lat więzienia.

REKLAMA Poznań/34458213

1 PO

eprasa.pl 5eb17bc19f

DZIESIĘĆ LAT FABRYKI VOLKSWAGEN WE WRZEŚNI.

Od rekordowej inwestycji do produkcji samochodów przyszłości

Samochody Dostawcze

Co 163 sekundy z linii produkcyjnej zakładu zjeżdżają gotowe samochody, a w ciągu doby fabrykę opuszczają średnio 462 pojazdy. Tak wygląda dziś produkcja w zakładzie Volkswagen Poznań we Wrześni, który świętuje 10-lecie działalności.

fot. Krzysztof Kubiak

Zbudowana od podstaw fabryka należy do najnowocześniejszych zakładów motoryzacyjnych w Europie, zatrudnia ponad 3 tys. osób i przygotowuje się do kolejnego etapu rozwoju. Trwa bowiem jego rozbudowa, która umożliwi produkcję nowej generacji w pełni elektrycznego Craftera.

– *Uruchomienie fabryki we Wrześni było strategicznym krokiem dla Volkswagen Samochody Dostawcze. Stworzyliśmy tu nowoczesne zaplecze do produkcji Craftera, które umocniło naszą pozycję w segmencie dużych samochodów dostawczych. Dziś, dziesięć lat później, konsekwentnie rozwijamy ten potencjał. Inwestycja w kolejną generację elektrycznego Craftera jest częścią długofalowej transformacji naszej marki i przygotowania jej na zmieniające się potrzeby rynku* – mówi Stefan Mecha, prezes zarządu marki Volkswagen Samochody Dostawcze.

Od kamienia węgielnego do produkcji na dużą skalę

Decyzję o budowie fabryki ogłoszono w marcu 2014 r., a w listopadzie tego samego roku wmurowano kamień węgielny. Już w kwietniu 2015 r. na głównej hali zawisła wiecha, a jesienią 2016 r. ruszyła produkcja. Od położenia kamienia węgielnego do uruchomienia zakładu minęły zaledwie 23 miesiące. Budowa fabryki i jej wyposażenie kosztowały ponad 4 mld zł. Zakład powstał na terenie o powierzchni ok. 220 hektarów, co odpowiada wielkości około 300 pełnowymiarowych boisk piłkarskich. Od początku zaprojektowano go jako nowoczesne miejsce produkcji samochodów dostawczych, łączące zaawansowane technologie z wydajną organizacją pracy.

Przez kolejne lata fabryka systematycznie zwiększała skalę działalności. Obecnie średnia produkcja w ciągu doby wynosi 462 pojazdy. Zakład jest też jedynym miejscem na świecie, w którym powstają modele Crafter i jego bliźniak MAN TGE. W 2025 r. z linii montażowych zjechało prawie 101 tysięcy aut. W tym roku, w czerwcu, wyprodukowano zaś 600-tys. Craftera. Jubileuszowym egzemplarzem był Grand California Dune, czyli specjalna wersja kampera.

fot. Krzysztof Kubiak

Fabryka, która zmienia Wrześnię

Znaczenie inwestycji wykracza poza sam zakład. Volkswagen Poznań jest jednym z największych pracodawców w Wielkopolsce, a jego działalność wspiera również rozwój firm kooperujących, dostawców, logistyki i usług. Obecnie w fabryce we Wrześni pracuje ponad 3 tys. osób, a w całej spółce Volkswagen Poznań około 9 tys. pracowników.

fot. Krzysztof Kubiak

W ciągu ostatnich lat zmieniała się także sama Września. W rankingu depopulacji przygotowanym przez pismo samorządu terytorialnego „Wspólnota", obejmującym lata 2009 – 2024, miasto zajęło 10. miejsce wśród 267 miast powiatowych pod względem wzrostu liczby ludności. W tym okresie liczba mieszkańców zwiększyła się o 9,19 proc. Rozwijało się również budownictwo mieszkaniowe i lokalny rynek pracy, co przełożyło się na bardzo wyraźny spadek bezrobocia.

– *Powstanie fabryki Volkswagena było ważnym wydarzeniem dla Wrześni i całej gminy. To nie tylko tysiące miejsc pracy, ale również rozwój firm współpracujących z zakładem, większe możliwości dla mieszkańców i impuls dla lokalnej gospodarki. Po dziesięciu latach widzimy, że znaczenie tej inwestycji wykracza daleko poza jej teren* – mówi Tomasz Kałużny, burmistrz Wrześni.

Słowa burmistrza potwierdzają liczby. Przykładowo ok. 70 proc. części wykorzystywanych do budowy samochodów Volkswagen Poznań, licząc według wolumenu, pochodzi od dostawców z Polski, w tym także tych z gminy Września.

Nowoczesność, automatyzacja i jakość

Fabryka we Wrześni należy do najnowocześniejszych zakładów motoryzacyjnych w Europie. W produkcji wykorzystywanych jest około 630 robotów, a procesy logistyczne wspierają m. in. autonomiczne wózki transportowe. Systemy kontroli jakości wykorzystują rozwiązania oparte na sztucznej inteligencji.

– *Nowoczesna fabryka to połączenie technologii, jakości i kompetencji ludzi. Przez dziesięć lat rozwijaliśmy procesy produkcyjne, wdrażaliśmy kolejne rozwiązania i zdobywaliśmy doświadczenia, które pozwalają nam sprostać rosnącym wymaganiom rynku. Dziś równie ważne jak efektywność jest przygotowanie zakładu do kolejnego etapu transformacji motoryzacji* – mówi Richard Slovak, prezes Volkswagen Poznań.

Za sukcesem fabryki stoją ludzie

Rozwój zakładu to również dziesięć lat budowania zespołu, doświadczenia i kompetencji. Wraz ze zmianami technologicznymi rosną wymagania dotyczące kwalifikacji, zwłaszcza w obszarach automatyzacji, cyfryzacji i elektromobilności.

– *Jubileusz to dobra okazja, by podziękować wszystkim pracownikom, którzy przez te lata budowali pozycję fabryki. Za każdą wyprodukowaną karoserią, każdym samochodem i każdym wdrożonym rozwiązaniem stoi ich wiedza, zaangażowanie i codzienna praca. To właśnie kompetencje zespołu są jednym z najważniejszych zasobów zakładu i podstawą jego dalszego rozwoju* – podkreśla Marzena Pillich-Grońska, dyrektorka zakładu Volkswagen Poznań we Wrześni.

– *Stabilność zatrudnienia i rozwój kompetencji są ważne dla pracowników i ich rodzin. Inwestycje w zakładzie pokazują, że przygotowujemy się do kolejnych zmian w motoryzacji, a doświadczenie i umiejętności załogi pozostają kluczowe dla przyszłości produkcji we Wrześni* – mówi Piotr Olbryś, przewodniczący OM NSZZ „Solidarność" w Volkswagen Poznań.

Kolejny rozdział: rozbudowa i elektryczny Crafter

Dziesięciolecie fabryki przypada na czas kolejnej dużej inwestycji. Obecnie na jej terenie powstają dwie nowe hale o łącznej powierzchni blisko 60 tys. m². W jednej będzie produkowana płyta podłogowa nowej generacji w pełni elektrycznego Craftera, druga będzie pełnić funkcję magazynu baterii i zaplecza logistycznego. Zakończenie inwestycji planowane jest na drugą połowę 2027 r.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Opiekunka okradała 93-latka

Nie wie, czy żałuje

Opiekunka przyznała przed sądem, że wielokrotnie otwierała komodę 93-letniego Stanisława i zabierała jego oszczędności. Nie oddała ani złotówki.

Piotr Żytnicki

Czy pani żałuje? – pyta asesorka sądowa Sonia Pisula.

Marta N., była opiekunka 93-letniego Stanisława z Poznania, przez chwilę milczy.

– Łatwiej byłoby powiedzieć, że żałuję, ale w tej chwili nie wiem – odpowiada. – Gdyby nie zostało to wykryte, nie byłoby tego wszystkiego, co dzieje się teraz.

29-letnia była opiekunka Polskiego Komitetu Pomocy Społecznej stanęła we wtorek 27 października przed sądem w Poznaniu. Jest oskarżona o kradzież 29 tys. zł. Pieniądze zabierała z komody w mieszkaniu seniora, którym miała się opiekować. Przychodziła do niego dwa razy w tygodniu w ramach usług świadczonych przez PKPS na zlecenie miasta.

Marta N. przyznaje się do winy. Nie pamięta, ile razy otwierała komodę. Wspomina, że zabierała różne sumy: 500, 700 albo 1200 zł.

Stanisław nie przyszedł na rozprawę. Leży w szpitalu w ciężkim stanie. Ma zapalenie płuc i niewydolność krążeniową. Wkrótce skończy 94 lata.

Sprawdzała klucze

Według aktu oskarżenia Marta N. okradała seniora od maja do września 2025 roku.

Asesorka Sonia Pisula pyta, jak doszło do pierwszej kradzieży. – Pan Stanisław wyciągnął pieniądze na zakupy. Wtedy się dowiedziałam, że te pieniądze istnieją i gdzie są trzymane – odpowiada oskarżona. Wiedziała, że komoda jest zamykana na klucz. Podczas sprzątania zauważyła szklany pojemnik z wieloma starymi kluczami. Nie wiedziała, który pasuje do komody. Sprawdzała je po kolei. W końcu jeden zadziałał.

Asesorka pyta, kiedy wpadła na pomysł okradania podopiecznego. – Trudno powiedzieć – odpowiada Marta N. – Miałam swoje problemy, długi i komornika. Moja sytuacja finansowa wyglądała źle.

Przed sądem twierdzi, że jej zadłużenie wynosiło 45-50 tys. zł. Wyjaśnia, że zaciągnęła kredyt, by pomóc matce spłacić zaległości za mieszkanie i prąd. Matka nie płaciła za mieszkanie komunalne. Marta N. również była dłużniczką miejskiego Zarządu Komunalnych Zasobów Lokalowych.

Twierdzi, że pieniądze zabrane Stanisławowi pomogły jej spłacić komornika. Kradła jednak dalej. W sądzie mówi, że wydawała pieniądze także na jedzenie.

We wtorek zeznaje także Bogna, córka Stanisława. To ona zajmowała się finansami ojca.

Co miesiąc listonosz przynosił mu emeryturę. Córka zachowywała odcinki z ZUS i wiedziała, ile pieniędzy powinno się znajdować w domu.

Latem 2025 roku zauważyła, że w komodzie jest ich coraz mniej. – Powiedziałam o tym tacie. Bardzo się zmartwił. Był rozżalony – wspomina.

Rodzina nie chciała nikogo oskarżać bez dowodów. Bogna zaczęła więc zapisywać, ile pieniędzy było w komodzie. Przeliczała je po każdej wizycie opiekunki.

W końcu zamontowała ukrytą kamerę. Na rezultat nie musiała długo czekać.

– Kamera nagrała, jak pani Marta skrada się, wyciąga klucz z biustonosza, otwiera komodę i w niej szpera – relacjonuje przed sądem córka seniora. – Widać było, że liczy pieniądze, zabiera i wkłada je do biustonosza.

Pierwsze nagranie nie zakończyło rodzinnego dochodzenia. Bogna chciała zdobyć dowód, że nie była to jednorazowa kradzież.

W dniu kolejnej wizyty opiekunki Bogna schowała się w garażu i obserwowała na żywo obraz z kamery.

Kilka minut po wejściu do mieszkania Marta N. napisała do niej wiadomość. Pytała, czy przygotować coś dla Stanisława. Bogna odpisała, że jest w pracy i nie może rozmawiać.

– Dosłownie w tym momencie zobaczyłam, jak pani Marta skrada się do komody, wyciąga klucz schowany w biustonoszu, otwiera komodę, liczy pieniądze, chowa je w biustonoszu i odchodzi – zeznaje.

Bogna wyszła z garażu i weszła do pokoju. Powiedziała opiekunce, że wie o kradzieżach. – Pani Marta na początku zaprzeczała. Mówiła, że nie wie, o co chodzi, i jest posądzana o coś, czego nie zrobiła – zeznaje córka seniora.

Opiekunka wyjęła z biustonosza klucz i pieniądze dopiero wtedy, gdy Bogna powiedziała jej o kamerze.

– Tego dnia zabrała 700 zł. Położyła je na stole – zeznaje Bogna. – Nie wyraziła żalu, skruchy.

Nie oddała pieniędzy

Po ujawnieniu kradzieży Marta N. podpisała oświadczenie. Przyznała w nim, że zabrała 29 tys. zł, i zobowiązała się do ich zwrotu.

Asesorka pyta, czy rzeczywiście zamierzała oddać pieniądze i czy miała taką możliwość.

– Nie byłam w stanie, ale szukaliśmy z bratem możliwości spłaty – odpowiada Marta N. – Brat chciał zaciągnąć kredyt, ale dostał odmowę.

Do dnia rozprawy nie zwróciła Stanisławowi ani złotówki.

– Dlaczego? – pyta asesorka Sonia Pisula.

– Bo sprawa była już na policji – odpowiada oskarżona.

Gdy rodzina czekała na zwrot pieniędzy, Marta N. sama poszła na komisariat. – Wiedziałam, że to i tak zostanie zgłoszone na policję. Nie chciałam, żeby policja przyszła do domu i żeby sąsiedzi to widzieli – mówi.

Policja jej szukała

Marta N. zgłosiła się na komisariat, ale nie została wtedy zatrzymana. Przez kolejne miesiące policjanci nie potrafili skutecznie wezwać jej na przesłuchanie ani przedstawić zarzutów. Wezwania nie dochodziły, a Marta N. nie odbierała telefonów.

Policja zatrzymała ją dopiero w połowie czerwca 2026 roku, kilka godzin po publikacji „Wyborczej".

Poznańska prokuratura chciała zakończyć sprawę bez procesu. Uzgodniła z Martą N. karę sześciu miesięcy więzienia z warunkowym zawieszeniem jej wykonania na dwa lata, 1,2 tys. zł grzywny, pięcioletni zakaz opieki nad seniorami i obowiązek naprawienia szkody.

Na posiedzeniu w sierpniu pełnomocnik pokrzywdzonego sprzeciwił się takiemu wymiarowi kary. Uznał ją za zbyt łagodną. Dlatego we wtorek rozpoczął się proces.

Sąd zamyka proces po jednej rozprawie. Rozważa zmianę kwalifikacji prawnej zarzucanego czynu z kradzieży na kradzież z włamaniem. Grozi za to surowsza kara.

Wyrok ma zostać ogłoszony w piątek 30 października.

„Między światłem a cieniem"

Koncert kame

Z Orkiestrą Kameralną Polskiego Radia „Amadeus" w Auli UAM wystąpią francuski wirtuoz fortepianu, laureat dwóch Fryderyków oraz Chór Kameralny UAM.

Sławomir Szymański

Co w programie? Wieczór rozpocznie utwór „2 Nordic melodies" op. 63 skomponowany przez Edvarda Griega w 1895 roku. Ten norweski kompozytor może się kojarzyć przede wszystkim z muzyką do dramatu Henryka Ibsena „Peer Gynt". Charakterystyczne dla jego twórczości jest również to, że czerpał z norweskiego folkloru. Dla kultury tego kraju to postać ikoniczna. Utwór, który zostanie zaprezentowany podczas koncertu „Między światłem a cieniem" jest może mniej znanym dziełem Griega, ale interesującym przez to, że inspirację dla kompozytora stanowiła tu właśnie norweska tradycja muzyczna, ale też – można się tego doszukać – krajobrazy czy sposób życia mieszkańców tego kraju na przełomie XIX i XX wieku.

Zapowiada się więc muzyczna podróż w czasie i przestrzeni. A nastrój tej kompozycji dobrze odpowiada obecnej porze roku.

KOMPOZYTOR I PIANISTA

Następnie zabrzmi „Koncert nr 4 na fortepian, orkiestrę smyczkową i kotły" Miłosza Magina, polskiego kompozytora i pianisty. Ten utwór pochodzi z 1998 roku, a więc powstał na rok przed śmiercią twórcy. Jak wyjaśniają organizatorzy koncertu, jest to „kompozycja z bogatą harmonią, kolorystyką, śpiewnymi tematami, elementami polskich tańców z połączeniem romantycznej ekspresji, którą kompozytor fascynował się u Chopina, pełna energii, wyrazistości i indywidualnego języka muzycznego polskiego twórcy". Większość życia twórca spędził jednak we Francji.

Na fortepianie jego utwór zagra młody francuski artysta Lukas Debargue, też kompozytor i pianista. I nie jest to tylko marginalna uwaga, ten fakt ma tutaj duże znaczenie. Debargue mówił o tym w niedawno opublikowanym wywiadzie dla serwisu Franceinfo: „Dla mnie trudno jest traktować poważnie wykonawcę, który nie komponuje i nie improwizuje. Bo to oznacza, że jest on oddalony od muzyki, że będzie potrzebował pośrednika, by nawiązać z nią kontakt, że bez partytury nie ma muzyki".

• **Lukas Debargue**
FOT. MAT. PRASOWE

NIE POWSZECHNIE ROZPOZNAWANY

Debargue to artysta cieszący się sporą renomą. Występuje regularnie w salach koncertowych w Paryżu, Wiedniu, Amsterdamie, Berlinie czy Nowym Jorku. Na początku września tego roku wydał dwupłytowy album „Gershwin Variations". Jego dyskografia powiększyła się tym samym do ośmiu albumów studyjnych. We wcześniejszych wydawnictwach również poświęcał uwagę wielki nazwiskom jak Scarlatti, Chopin, Liszt, Ravel, Bach, Beethoven, Schubert czy Szymanowski. Co ciekawe, w 2021 roku Debargue wydał album poświęcony wyłącznie Miłoszowi Maginowi, we współpracy z międzynarodową orkiestrą kameralną Kremerata Baltica.

Podczas poznańskiego koncertu Debargue zagra więc utwór kompozytora, którego świetnie zna i który jest, jak się okazuje, ważną postacią na jego muzycznej drodze. Mimo że nazwisko Magin nie należy do grona tych powszechnie rozpoznawalnych wśród kompozytorów.

eprasa.pl 5eb17bc19f

eralny w większym składzie

Poznańska orkiestra Amadeus FOT. MAT. PRASOWE

Artur Janda FOT. MAT. PRASOWE / FOT. PAWEL WIŚNIEWSKI

Skąd więc ta fascynacja? Tak Debargue opowiadał o tym w 2019 roku, na początku współpracy z orkiestrą Kremerata Baltica (cytowany przez The Baltic Times): „Nie jest znany jako kompozytor – bardziej znany jest wśród pianistów, ponieważ był laureatem wielu konkursów i nagrał imponującą liczbę utworów Chopina, ale zadziwiające jest, jak wiele miał powiązań. W latach 70. i 80. był dość ważną postacią w paryskim świecie muzycznym. Nigdy nie spotkałem go osobiście, ale był nauczycielem mojej pierwszej nauczycielki gry na fortepianie, pani Muenier, i stanowił dla niej największą inspirację. Dorastałem wraz z jego muzyką".

WYBITNY BAS-BARYTON

Natomiast w finale tego wieczoru publiczność usłyszy utwór „Requiem" op. 48, skomponowany przez Gabriela Fauré. Aranżację przygotowała Agnieszka Duczmal. W tej części koncertu wystąpi Artur Janda, czyli wybitny bas-baryton, laureat dwóch nagród Fryderyk w kategoriach „Najwybitniejsze nagranie muzyki polskiej" oraz „Album roku – muzyka dawna". Zaprezentuje się również Chór Kameralny UAM pod dyrekcją Krzysztofa Szydzisza. Partie sopranu chłopięcego wykona Gustaw Lehmann, chórzysta Poznańskiej Szkoły Chóralnej Jerzego Kurczewskiego. Natomiast orkiestrę Amadeus poprowadzi Anna Duczmal-Mróz. ●

Koncert „Między światłem a cieniem" odbędzie się 15 listopada w Auli UAM. Początek o godz. 18.
Jest to już 59. sezon artystyczny orkiestry Amadeus.

OGŁOSZENIE PŁATNE Poznań/34459077

Pobiedziska, dnia 30 października 2026 r.

BURMISTRZ MIASTA I GMINY POBIEDZISKA

RPP.6722.1.2019.MG

OGŁOSZENIE

o zmianie terminu rozpoczęcia konsultacji społecznych dotyczących projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla części obrębów Polska Wieś i Zbierkowo, gmina Pobiedziska.

Na podstawie art. 17 pkt 11 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 538 z późn. zm.) oraz art. 39 ust. 1 pkt 2 – 5 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 670), w związku z **Uchwałą Nr LXIII/575/2018 Rady Miejskiej Gminy Pobiedziska z dnia 30 sierpnia 2018 r.,** zawiadamiam o zmianie terminu rozpoczęcia konsultacji społecznych dotyczących projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego **dla części obrębów Polska Wieś i Zbierkowo, gmina Pobiedziska**.

W zakres konsultacji społecznych, które będą prowadzone **od dnia 06 listopada 2026 r. do 14 grudnia 2026 r.** wchodzą:
1) zbieranie uwag do projektu planu miejscowego i prognozy oddziaływania na środowisko **w dniach od 06 listopada 2026 r. do 14 grudnia 2026 r.**;
2) spotkanie otwarte, poprzedzone prezentacją projektu planu miejscowego, które odbędzie się **w dniu 17 listopada 2026 r. w godzinach 15:00-16:00** w Sali Sesyjnej Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska, ul. Kościuszki 4, 62-010 Pobiedziska;
3) dyżur projektanta, który odbędzie się **w dniu 17 listopada 2026 r. o godz. 16:00** – w formie stacjonarnej w Sali Sesyjnej Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska.

Zainteresowani mogą zapoznać się z projektem planu wraz z prognozą oddziaływania na środowisko **w siedzibie Urzędu po wcześniejszym uzgodnieniu telefonicznym oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska (Zakładka: Planowanie Przestrzenne – Komunikaty *https://bip.pobiedziska.pl/m,150,komunikaty.html*).**

Uwagi do projektu planu należy składać na formularzu dotyczącym aktu planowania przestrzennego:
– w formie papierowej na adres Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska, ul. Kościuszki 4, 62-010 Pobiedziska,
– w formie elektronicznej: poczty elektronicznej na adres kancelaria@pobiedziska.pl lub na adres do e-Doręczeń AE:PL-30151-16848-SRGFU-24 (formularz dostępny w Urzędzie Miasta i Gminy Pobiedziska oraz na stronie: https://bip.pobiedziska.pl/m,152,wnioski-do-pobrania.html).

Termin składania uwag upływa w dniu 14 grudnia 2026 r.
Składający uwagę do projektu planu podaje swoje imię i nazwisko albo nazwę oraz adres zamieszkania albo siedziby oraz adres poczty elektronicznej, o ile taki posiada, a także wskazuje czy jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej uwagą, oraz może podać dodatkowe dane do kontaktu takie jak adres do korespondencji lub numer telefonu.
Organem właściwym do rozpatrzenia uwag jest Burmistrz Miasta i Gminy Pobiedziska.

Niniejsze obwieszczenie zostaje podane do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Urzędu Miasta i Gminy Pobiedziska oraz poprzez wywieszenie na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta i Gminy w Pobiedziskach, ul. Kościuszki 4.

Burmistrz Miasta i Gminy Pobiedziska

Administratorem danych osobowych jest Burmistrz Miasta i Gminy Pobiedziska. Dane są przetwarzane w oparciu o przepisy prawa oraz w celu realizacji zadań w interesie publicznym. Szczegółowe informacje o danych osobowych dostępne są na stronie internetowej: www.pobiedziska.pl oraz w siedzibie Urzędu Miasta i Gminy w Pobiedziskach

OGŁOSZENIE PŁATNE Poznań/34459099

OGŁOSZENIE PŁATNE Poznań/34458909

czerwonak
zobacz więcej

WÓJT GMINY CZERWONAK

działając na podstawie art. 35 ust. 1 i 2, art. 37 ust.1 i art. 38 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2026 r. poz. 399 i 912) informuje, że w dniu 30 października 2026 r. został wywieszony do publicznej wiadomości na tablicy ogłoszeń w siedzibie Urzędu Gminy Czerwonak, ul. Źródlana 39, **Wykaz** nieruchomości stanowiących własność Gminy Czerwonak, przeznaczonych do zbycia w trybie przetargowym Zarządzeniem Wójta Gminy Czerwonak Nr 324/2026 z 26.10.2026 r. położonych w miejscowości Bolechowo - Osiedle, przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej z działalnością gospodarczą „Mj,G".

Szczegółowe informacje o przedmiocie sprzedaży można uzyskać w siedzibie Urzędu Gminy Czerwonak, ***pok. 213, tel. 61/ 65-44-254, 61/ 65-44-285.***

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34459078

eprasa.pl 5eb17bc19f

Rozmowa z Nauczycielem Roku

Nałożyliśmy dzieciom na barki

To my, dorośli, musimy pokazać młodym możliwe działania. Rozbudzać kulturę ekologiczną, a nie wyłącznie mówić, że żyjemy w czasach wymierania – mówi Tomasz Ordza.

• **Tomasz Ordza uczy w małej szkole pod Poznaniem. Stawia na wykształcenie w uczniach kultury ekologicznej. Dąbrówka, 21 października 2026 roku**
FOT. RAFAL POZORSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

ROZMOWA Z
TOMASZEM ORDZĄ
laureatem konkursu Nauczyciel Roku 2026

MIKOŁAJ WOŹNIAK: Usłyszał pan od ucznia, że na ochronę klimatu i tak jest już za późno?
TOMASZ ORDZA*: Nie usłyszałem, ale jestem pewien, że wśród uczniów takie tezy się pojawiają. Szczególnie że informacje czerpią nie tylko od nas, nauczycieli, ale też z sieci. Dlatego często spotkają się z przekazem o wydźwięku katastroficznym. Dla nas, dorosłych, to musi być niepokojące. U młodzieży nie powinno dominować przekonanie, że na działanie jest już za późno. Trzeba oddzielić dwie sprawy – świadomość powagi sytuacji od przekonania o własnej bezsilności.

Miejscem nauki wspólnego działania powinny być szkoła i lokalna społeczność. Przekaz, który powinniśmy kształtować w temacie ochrony środowiska, jest taki, że każda decyzja może wpłynąć na rzeczywistość. Oczywiście, nie można obiecywać, że wszystko da się szybko naprawić, bo byłoby to nieuczciwe wobec dzieci. Trzeba natomiast pokazać, że wysiłkiem i współpracą można rozwiązywać problemy, które zasadniczo stworzyły poprzednie pokolenia i obecne systemy gospodarcze.

Spodziewałbym się, że przekaz „i tak już za późno" dzieci chłoną od części dorosłych. Stereotypowo starsze pokolenia, to te, które trzymają się kształtowanych przez lata, niekoniecznie ekologicznych nawyków. U młodych się to zmieniło? Zainteresowanie ekologią jest dla nich naturalne?
– Sporo zależy od środowiska, z którego się wywodzą, ale tak – wielu jest nią zainteresowanych. Należy to pielęgnować. Edukacja ekologiczna powinna być czymś, co trwa całe życie. Starszemu pokoleniu także nie przypisywałbym ogólnego braku świadomości ekologicznej. Wiele popularnych dziś praktyk było częścią ich stylu życia.

To znaczy?
– Naprawianie przedmiotów, wielokrotne wykorzystanie opakowań, niemarnowanie żywności, uprawianie własnego ogrodu. To stare sposoby, o których dziś musimy przypominać.

Z kolei młodzi ludzie mają w sobie naturalną ciekawość. Dziecko nie musi znać definicji różnorodności biologicznej, żeby zachwycić się żabą.

Zachwyt jest dla niego naturalny, ale nie oznacza, że jest świadome ekologicznie. Młodemu człowiekowi trzeba pomóc dostrzec zależności przyrodnicze. Dostarczać mu narzędzia, żeby edukacja ekologiczna była skuteczna. Budować nie tyle świadomość, co szerzej – kulturę ekologiczną.

Jak ją rozumieć?
– Kultura ekologiczna pozwala nie tylko odczuwać potrzebę działania, ale też rozumieć, co dzieje się wokół. Obejmuje zakresem więcej treści niż tylko lekcje biologii, chemii czy geografii. To też elementy sztuki czy języków – polskiego i obcych. Dzięki przeniesieniu jej na grunt szkolny uczeń rozmawia o klimacie na wielu przedmiotach i dzięki temu dostrzega szerszy kontekst.

Polska szkoła dostrzegła już zmiany klimatu? Wspominając swoje doświadczenia sprzed kilkunastu lat, pamiętam naukę o segregacji odpadów i Dzień Ziemi raz w roku. Co teraz oferuje się uczniom?
– Widzi pan, a ja jako uczeń publicznego gimnazjum miałem to szczęście, że w drugiej klasie przeszedłem cały przedmiot pod nazwą „ekologia". W dodatku był uwzględniony na świadectwie. A wcale nie chodziłem do szkoły w dużym mieście, ale niewielkim Wyrzysku na północy Wielkopolski. Wiele zależy od osobistych doświadczeń, bo szkoły ciągle powinny mieć autonomię, także w tym zakresie. Nasze dwa różne spojrzenia pokazują, że o ile w szkołach od lat podejmuje się konkretne działania, to za rzadko upowszechniamy to, co robimy dobrze.

Ile miejsca zajmuje dziś nauka o środowisku w podstawie programowej?
– Przez lata w podstawie zaszło dużo zmian. Kwestie związane ze zmianami klimatu czy zrównoważonym rozwojem były obecne w różnych przedmiotach, ale nie zawsze wystarczająco powiązane. Stąd mogło wynikać wrażenie, które wyniósł pan ze szkoły. Nowa podstawa w większym stopniu stawia na interdyscyplinarność. Pojawił się cały moduł klimatyczny. O ile to krok w dobrym kierunku, to warto spojrzeć na perspektywę ucznia.

To znaczy?
– W nowej podstawie programowej w biologii, której uczę, dział poświęcony ochronie przyrody poprzedza ten o ekologii. Jeśli uczeń ma dobrze zrozumieć te treści, to ta kolejność nie jest właściwa. Ochrona przyrody wynika z tego, co bada ekologia. Oczywiście, każdy nauczyciel ma swobodę w zaplanowaniu kolejności realizacji zagadnień. Tyle że w oficjalnych dokumentach zakłada się najpierw ochronę przyrody, czyli działania na rzecz środowiska, przed poznaniem interakcji ekologicznych.

To bolączki podstawy programowej. A jakich błędów powinni wystrzegać się nauczyciele?
– Nie powinniśmy ukrywać skali kryzysu klimatycznego, a jednocześnie nie pokazywać świata wyłącznie w ciemnych barwach. W uczniach może to wywoływać poczucie bezsilności. Młody człowiek oczywiście musi mieć informacje o zagrożeniach, ale i zrozumieć, jakie są możliwości działania. Tymczasem coraz więcej młodych dotyka depresja klimatyczna.

Co w związku z nią czują?
– Przejmują się, zamartwiają. Cierpi ich dobrostan psychiczny. To my, dorośli, musimy zadbać, by pokazać im możliwe działania. Rozbudzać kulturę ekologiczną, a nie mówić wyłącznie, że żyjemy w czasach wymierania. Na marginesie – po każdym wielkim wymieraniu może nastąpić faza rozkwitu bioróżnorodności.

Jak powszechna jest depresja klimatyczna u młodych?
– Na pewno nie dotyczy wszystkich. Udowodnił to choćby strajk klimatyczny. Jest dużo osób, które aktywnie działają czy to w Otwartych Klatkach, WWF czy Błękitnym Patrolu. Młodzi angażują się też na poziomie lokalnym. Co roku w szkole w Dąbrówce pod Poznaniem, gdzie uczę, organizujemy kampanię „Nie strzelaj w Sylwestra, bo kejter i kociamber [w gwarze poznańskiej pies i kot] się boi". Dzieci rysują prace inspirowane gwarą. Dostrzegam, że w ten sposób informacje coraz częściej docierają pod strzechy.

Edukacja młodego pokolenia wpływa na dorosłych. Uczniowie mogą wpłynąć na wybory swoich rodziców i dziadków. I to ma sens, bo moim zdaniem tylko działając lokalnie, możemy osiągnąć rezultaty odczuwalne globalnie.

Młodym trzeba pokazać, że mają sprawczość. Zacząć od małych rzeczy, jak my, kiedy w Dąbrówce powołaliśmy obok szkoły pomnik przyrody. Nie byłoby tego bez poparcia radnych i lokalnej społeczności. Takie, wydawałoby się, drobne działanie udowadnia dzieciom, jak wiele jest w ich rękach.

Jak nauczyciel roku 2026 zaszczepia uczniom zainteresowanie kulturą ekologiczną?
– Weszliśmy w międzynarodowe projekty, których osią oddziaływania są biologia oraz inne przedmioty naukowe. Działamy w ramach eTwinningu, Erasmusa oraz Science on Stage Poland Network of European Blue Schools.

Zacznę od tej ostatniej, bo może trudno zrozumieć, dlaczego szkoła w Dąbrówce ma wywodzący się od koloru wody status „niebieskiej", choć znajduje się kilka godzin drogi od morza. Tymczasem ta sieć podkreśla rolę oceanów dla całego świata. Jesteśmy w niej, bo uczniowie dowiadują się u nas, jak ocean wpływa na codzienne życie, kształtuje klimat i pogodę. Te projekty się zazębiają, bo na Erasmusie w Portugalii działaliśmy przeciwko inwazyjnemu ga-

OGŁOSZENIE Poznań/34456215

eprasa.pl 5eb17bc19f

klimatyczny ciężar

tunkowi – hiacyntowi wodnemu. Wyciągaliśmy go z uczniami z wody.

Dla mnie to dowód, że szkoła może być miejscem inspiracji, działać w ramach międzynarodowej sieci.

Co jeszcze robicie na co dzień?

– Ciekawym doświadczeniem było to, kiedy w ubiegłym roku rozmawialiśmy o ochronie oceanów i na warsztat wzięliśmy węgorze. Uczniowie z Polski, Portugalii i Turcji tworzyli mapy migracji tych zwierząt. Kodowali je za pomocą ozobotów, czyli robotów, które na podstawie kodów pokonują ustalone trasy. Określaliśmy, jakie są problemy środowiskowe dla migracji węgorzy w Portugalii i Polsce, zestawiliśmy je, stworzyliśmy opisy wędrówki po angielsku. Ustaliliśmy, gdzie spotykają się w drodze do Morza Sargassowego. To pokazuje, jak globalny zasięg ma lokalne działanie edukacji ekologicznej.

Współpracujemy też z Polską Stacją Antarktyczną im. H. Arctowskiego. Ten projekt to dowód na to, że świat cyfrowy to nie tylko zagrożenia i dezinformacja, ale też szansa. Coś, co ułatwia zrozumieć świat. Kiedyś uczniowie nie mieli możliwości łączenia się na żywo z naukowcami, zobaczenia stacji, widoku za oknem i przekonania się, jakie organizmy żyją na Antarktydzie.

Na instagramowym profilu sporo miejsca poświęca pan ogrodowi hydroponicznemu. Czym on jest?

– Uprawiamy go w szkole, a uwzględnia on wiele kryteriów, które prawdopodobnie będą przyszłością rolnictwa. Z ciekawostek – uprawia się go też na Międzynarodowej Stacji Kosmicznej i mamy później możliwość zestawiania naszych obserwacji.

Najpierw założyliśmy tradycyjny ogród przy szkole, ale zbiorami i obserwacjami mogliśmy cieszyć się krótko. Już to było ciekawym doświadczeniem. Okazało się, że przez kryzys klimatyczny poziom opadów był zbyt niski, a rośliny nie wzrastały. Stąd przeniesienie eksperymentu do klasy w postaci ogrodu hydroponicznego.

W szkole uprawiamy ogród hydroponiczny. Uprawia się go też na Międzynarodowej Stacji Kosmicznej i mamy później możliwość zestawiania naszych obserwacji

Uczniowie sami wysiewają warzywa, obserwują ich wzrost i prowadzą zbiory kilka razy w roku. Po nich wspólnie przygotowujemy sałatkę, pesto lub pieczemy ciasto z naszych zbiorów. Każdy uczeń je potrawę z tego, co samodzielnie wyhodował. Ten projekt daje uczniom wiele informacji. Na przykład jak będzie wyglądać uprawa przyszłości czy co ze zdegradowaną glebą.

Co uczniowie już wiedzą o kryzysie klimatycznym, a ze zrozumieniem czego mają największy problem?

– Coraz częściej rozumieją pojęcia związane ze zmianami klimatu. Nie zawsze trafnie, czasem są mocno je upraszczają, ale to nauczyciel jest od tego, żeby przeprowadzić ich przez meandry tych zagadnień.

Jak bardzo upraszczają?

– Wiedzą, czym jest emisja gazów cieplarnianych, słyszeli o topnieniu lodowców, suszach, ekstremalnych zjawiskach pogodowych, ale nie rozumieją procesów, które do nich prowadzą. Trudno się dziwić, skoro to zagadnienia skomplikowane także dla dorosłych. Staram się je jednak wyjaśniać.

Uczniowie często nie mają świadomości, że gazy mogą migrować w atmosferze, a więc coś wyprodukowanego w innych częściach Europy może stanowić zagrożenie w Polsce i odwrotnie. Ośmiela ich pokazywanie wykresów i danych liczbowych. Dużo informacji czerpią z internetu, w tym z serwisów społecznościowych. Nasza rola to uświadomić im, jak łatwo uwierzyć w fałszywe informacje, i uwrażliwiać na wartościowe źródła.

Jakie mity pan już obalał?

– Dla uczniów zaskoczeniem jest to, że oceany produkują najwięcej tlenu na planecie. Często myślą, że skoro mamy w Polsce dużo drzew, to i atmosfera jest czysta, bo pochłaniają zanieczyszczenia.

Najczęstszym błędem jest rozumienie słowa „ekologia", tyle że pokutuje ono także wśród dorosłych. Kiedy pytam o nie uczniów, myślą, że chodzi wyłącznie o segregowanie odpadów, wzięcie na zakupy siatki wielorazowej. Słowo „ekologia" weszło w nasz język jako tożsame z ochroną środowiska. Tymczasem to coś więcej – nauka o interakcjach, które w nim zachodzą.

Wierzy pan, że najmłodsze pokolenie jest tym, któremu dbałość o klimat będzie przychodziła całkiem naturalnie?

– Przede wszystkim liczę, że ich sprawczość oraz chęć do działania nie będą zaburzane przez decyzje polityczne.

Wierzę, że młode pokolenie jest w stanie zadbać o klimat, ale odpowiedzialność ekologiczną powinniśmy pielęgnować od najmłodszych lat. Każde pokolenie musi się nauczyć rozumieć świat, w którym żyje, i brać za niego odpowiedzialność.

Dzisiejsze dzieci dorastają w rzeczywistości, gdzie zmiany klimatu są już coraz bardziej widoczne. Jednocześnie żyją w erze szybkiej konsumpcji, nowych technologii i nieustannego dostępu do informacji. To mogą być problemy, dlatego nie chcę idealizować młodego pokolenia. Dostrzegam jednak jego ogromny potencjał i wierzę w rolę edukacji.

Nie jesteśmy w stanie przewidzieć wszystkich wyzwań. Część klimatycznych obciążeń sami nałożyliśmy na barki dzieci. My i poprzednie pokolenia zostawiliśmy im coś, z czym będą wchodzić w dorosłość.

Co możemy zrobić, to nauczyć dzieci rozumienia danych, współpracy, krytycznego myślenia i empatii. Nie tylko wobec ludzi, ale też wszystkich żywych elementów świata.

To rola dla dorosłych, w tym nas, nauczycieli. Musimy być przewodnikami, którzy pozwolą rozumieć uczniom świat niezależnie od tego, jaki będzie za 30-40 lat. Nie przewidzimy tego, więc musimy dać im do ręki narzędzia do działania.

Nie zapytam, czy to pokolenie zbawi świat, ale czy będzie mniej szkodliwe dla klimatu od poprzednich?

– Mam nadzieję, że będzie po prostu bardziej uważne. Że postawi w centrum więcej niż tylko człowieka. Chciałbym, żeby dostrzegało piękno oraz różnorodność tu i teraz. ●

Rozmawiał Mikołaj Woźniak

***Tomasz Ordza** – laureat konkursu Nauczyciel Roku 2026 organizowanego przez „Głos Nauczycielski" i ministra edukacji. Uczy biologii, chemii i edukacji zdrowotnej w Szkole Podstawowej im. Kazimierza Nowaka w Dąbrówce niedaleko Poznania.

Zapraszamy do udziału w Wielkim Teście Wiedzy o Klimacie i Środowisku

• To akcja edukacyjna „Wyborczej", w ramach której uczniowie szkół ponadpodstawowych już po raz piąty sprawdzą swoją wiedzę z dziedziny ekologii i wiedzy o klimacie i środowisku. Zapraszamy do wzięcia udziału w teście! Przeprowadzimy go 24 listopada 2026 r. o godz. 10.30, jednocześnie w ośmiu miastach: Gdańsk, Gliwice, Opole, Poznań, Rybnik, Warszawa, Wrocław, Zgierz. Zgłoszenia za pośrednictwem szkół przyjmujemy do 15 listopada, obowiązują zapisy.
• Więcej informacji i regulamin akcji na **wyborcza.pl/testoklimacie**

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY
Poznań/34456768

1 PO

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

SZCZEPAN TWARDOCH: Jaka jest nowa powieść laureata Nike?

O czym pisze **OLGA TOKARCZUK** w „Świata jest za dużo”? Inga Iwasiów o nowej powieści noblistki i „pisaniu o ziemioodzyskaniu”

JAROSŁAW KURSKI: Jak pisałem książkę z Michnikiem?

Co nowego napisali John Irving, Margaret Atwood, Julian Barnes, George Saunders czy Douglas Stuart. Kto zachwyca, a kto rozczarował?

Spotkanie Książkowego Klubu Książki, targi, festiwale książkowe oraz przegląd jesiennych nowości

Zamów magazyn z darmową dostawą na: **Prenumerata24.pl**

Więcej na: **Wyborcza.pl/ksiazki**

eprasa.pl 5eb17bc19f

DODATEK PROMOCYJNY ZAWIERA WYŁĄCZNIE MATERIAŁY PRZYGOTOWANE I POCHODZĄCE OD WARSAW PRESS

// WARSAW PRESS.

nr 14 / PAŹDZIERNIK 2026

W TROSCE O SENIORÓW

www.eksperciozdrowiu.pl

Zaostrzenia POChP

Jak je rozpoznać w porę

str. 3

Otępienie

Nowe terapie dają nadzieję

str. 4

„Niewidzialni” seniorzy

Samotność tuż za ścianą

str. 6

eprasa.pl 5eb17bc19f

Starość mierzymy sprawnością, a nie wiekiem

W geriatrii mocno akcentujemy fakt, że to sprawność funkcjonalna, a nie sama metryka, decyduje o tym, jak człowiek odczuwa swój wiek oraz stopień starości. Ma ona również fundamentalne znaczenie dla jakości życia.

Prof. dr hab. n. med. Tomasz Targowski
Konsultant krajowy w dziedzinie geriatrii

Według WHO starość umownie zaczyna się od 60. roku życia, a według ONZ – od 65. W Polsce możemy przyjąć 60. rok życia za początek starości, ponieważ od tego wieku uzyskuje się u nas prawo do opieki geriatrycznej. Starość jest długotrwałym okresem – może trwać nawet 60 lat, gdyż uważa się, że nasz „zegar biologiczny" jest ustawiony na mniej więcej 120 lat. Dzieli się ją umownie na trzy okresy: starość wczesną (ok. 60-74 rok życia), starość pełną (75-89 rok życia) i długowieczność – od 90. roku życia.

Z czym wiąże się starość?

Starość wiąże się z obniżoną sprawnością funkcjonalną, najczęściej w tym okresie życia manifestującą się geriatrycznym zespołem kruchości, który z kolei często współistnieje z wielochorobowością. W badaniu PolSenior 2 wykazano, że w naszym kraju około 1,6 mln osób po 60. roku życia cierpi na zespół kruchości. Na sprawność funkcjonalną ma wpływ wiele czynników somatycznych i psychicznych.

Znaczące pogarszanie się tej sprawności obserwujemy zazwyczaj w tzw. pełnej fazie starości, czyli mniej więcej po 75. roku życia. Tak naprawdę, o tym, czy czujemy się staro, czy nie, decyduje nasza sprawność fizyczna i intelektualna, a nie wiek metrykalny. Jednym z wykładników naszej sprawności w starszym wieku jest umiejętność radzenia sobie ze złożonymi czynnościami dnia codziennego, takimi jak chociażby samodzielne prowadzenie auta, czy opłacanie rachunków za mieszkanie i dysponowanie pieniędzmi.

> **Modyfikować styl życia na zdrowszy warto w każdym wieku, ale im zrobi się to wcześniej, tym większa jest szansa na zachowanie lepszej sprawności w ostatnich dekadach naszego życia.**

Starzenie się odporności a sprawność w starości

Trzeba pamiętać, że układ immunologiczny również podlega procesom starzenia się. Immunosenescencja, czyli starzenie się systemu odpornościowego, powoduje, że mechanizmy obrony immunologicznej są słabsze. Pogarsza się na przykład funkcja limfocytów, w szczególności tych „naiwnych", zdolnych do „uczenia się" nowych patogenów chorobotwórczych, z którymi ma kontakt nasz organizm. Gorzej pracują inne komórki układu odpornościowego, takie jak monocyty, makrofagi i granulocyty. W wyniku tych zaburzeń różne infekcje rozwijają się szybciej i słabiej są zwalczane przez organizm. Wśród seniorów szczególnie częste są zakażenia układu moczowego i oddechowego. Infekcje te często mają cięższy przebieg niż u osób młodszych, a każda z nich może pogorszyć ogólną sprawność funkcjonalną seniorów – fizyczną i poznawczą.

Troska o sprawność w starości już od młodości

Modyfikować styl życia na zdrowszy warto w każdym wieku, ale im zrobi się to wcześniej, tym większa jest szansa na zachowanie lepszej sprawności w ostatnich dekadach naszego życia. O dobrą starość i sprawność trzeba zadbać już wtedy, kiedy kończy się młodość i wchodzimy w wiek dojrzały, czyli umownie około 30. roku życia, ale nawet między 50-60. rokiem życia można bardzo dużo dobrego zrobić w tym zakresie.

Poza działaniami służącymi zachowaniu sprawności fizycznej, należy podejmować aktywności służące zachowaniu funkcji poznawczych. Warto zatem szukać wyzwań dla naszego mózgu, uczyć się nowych rzeczy i dbać przez to o zachowanie tak zwanej „rezerwy poznawczej". Trzeba dbać o właściwą dietę, unikać używek i zanieczyszczeń przemysłowych. Trzeba regularnie wykonywać badania profilaktyczne, aby na wczesnym etapie wychwycić choroby przewlekłe, takie jak cukrzyca, dyslipidemie, nadciśnienie tętnicze i inne choroby układu krążenia, które między innymi negatywnie wpływają na funkcjonowanie mózgu i mogą przyczyniać się do rozwoju otępienia. Trzeba również szczepić się przeciwko wirusowym i bakteryjnym zakażeniom, często zdarzającym się w starszym wieku, gdyż częste i ciężkie infekcje również mogą pogarszać naszą sprawność fizyczną i intelektualną. No i wreszcie należy pamiętać, że utrzymywanie kontaktów towarzyskich, aktywność zawodowa i społeczna również mogą chronić nas przed utratą zdolności poznawczych. Trzeba więc „wychodzić do ludzi".

PATRONAT NAD KAMPANIĄ OBJĘLI

PARTNERZY STRATEGICZNI

// WARSAW PRESS.

Kontakt: biuro@warsawpress.com **Redakcja:** Bartosz Danel, Katarzyna Kieś-Kokocińska
Fotografie: Adobe Stock, zasoby własne **Warsaw Press, ul. Kaleńska 5, 04-367 Warszawa, NIP: 6772320883**

eprasa.pl 5eb17bc19f

Zaostrzenia POChP *– jak je rozpoznać?*

Prof. dr hab. n. med. Katarzyna Górska
Klinika Pulmonologii, Chorób Wewnętrznych, Pulmonologii Onkologicznej i Transplantologicznej Państwowego Instytutu Medycznego MSWiA w Warszawie

Pacjent z POChP powinien mieć świadomość, z jakimi objawami wiąże się choroba. Powinien się też nauczyć, czym jest stan stabilny, a czym sytuacja, która może świadczyć o zaostrzeniu.

Zaostrzenia mogą wystąpić u każdej osoby chorującej na przewlekłą obturacyjną chorobę płuc (POChP). To sytuacje, w których dochodzi do nasilenia objawów zwykle towarzyszących tej chorobie u konkretnego pacjenta, jak np. pogorszenie tolerancji wysiłku, większa duszność związana z wysiłkiem, nasilenie kaszlu, odkrztuszanie wydzieliny z dróg oddechowych. W okresie zaostrzenia choroba może też przebiegać bardziej dynamicznie niż zwykle.

Nie zawsze oczywiste sygnały ostrzegawcze

Czynniki, które zwiększają ryzyko zaostrzenia POChP, to głównie palenie papierosów, infekcja, nieprawidłowe przyjmowanie zaleconych leków bądź ich niestosowanie. Na zaostrzenia są szczególnie narażeni chorzy z mniejszą wiedzą na temat przewlekłej obturacyjnej choroby płuc, którzy nie troszczą się o siebie odpowiednio (m.in. w zakresie właściwego przyjmowania leków zaleconych przez lekarza), a również pacjenci, którzy zmagają się dodatkowo z innym schorzeniem, na przykład chorobą serca czy nowotworem, ale również osoby w podeszłym wieku – POChP dotyczy często osób starszych, które niejednokrotnie mają współchorobowości. Ponieważ wystąpienie zaostrzenia POChP może być wynikiem współdziałania kilku czynników i może wystąpić w każdym wieku, może ono pojawić się także u osoby młodej.

Nasilenie zaostrzenia POChP może być różne – od łagodnego do ciężkiego. Pacjenci mogą wymagać hospitalizacji (co nazywamy zaostrzeniem ciężkim), ale najczęściej występują zaostrzenia łagodne lub umiarkowane. Zaostrzenia mogą być trudne do zidentyfikowania przez chorego (który może nawet nasilenie objawów bagatelizować), jak i – niestety – również przez lekarza, kiedy symptomy nie zostaną odpowiednio zaakcentowane przez pacjenta podczas wizyty. Im bardziej pacjent jest świadomy POChP, tym łatwiej będzie komunikował nasilenie objawów, które później lekarz zidentyfikuje jako zaostrzenie. Podstawą jest edukacja – chorych z POChP (powinna być realizowana od momentu rozpoznania choroby), jak i lekarzy, bo w codziennej praktyce trudno rozpoznać granice między zaostrzeniem POChP a jedynie nasileniem pewnych objawów, które jeszcze zaostrzeniem nie są. Jeśli jednak u chorego z przewlekłą obturacyjną chorobą płuc podczas sezonowej infekcji wystąpią nasilone duszności czy nasilenie kaszlu, mówimy już o zaostrzeniu choroby przewlekłej (tutaj – POChP).

Im więcej występuje symptomów zaostrzenia, im są one bardziej nasilone, tym większe jest ryzyko niewydolności oddychania, która może być stanem zagrożenia życia; dlatego dotknięty zaostrzeniem pacjent kwalifikowany jest do grupy zwiększonego ryzyka.

W porę rozpoznać zaostrzenie POChP

Chorych z rozpoznaną POChP powinien zaniepokoić nagle pojawiający się świszczący oddech, nasilony kaszel, a także ucisk w klatce piersiowej towarzyszący kaszlowi czy gorszej tolerancji wysiłku. Choć ucisk kojarzy się najczęściej z chorobami serca i zawałem, to może być dodatkowym objawem świadczącym o problemach z oddychaniem. Niepokoić powinny również większa niż zwykle duszność i zauważalnie większa niż dotychczas ilość odkrztuszanej wydzieliny. Przy zaostrzeniu wydzielina ta często bywa w kolorze żółtym lub zielonym, może mieć wygląd ropny – to bardzo istotny objaw. Uwagę powinna zwrócić też gorączka, która wprawdzie często towarzyszy infekcji, ale nie wolno jej lekceważyć w kontekście POChP. Warto wiedzieć, że nasilenie objawów towarzyszących sezonowej infekcji, takich jak kaszel, gorączka czy odkrztuszanie wydzieliny, nie świadczy o tym, że u kogoś rozwinęła się przewlekła obturacyjna choroba płuc, która ulega na dodatek zaostrzeniu. Jeśli nasilone objawy trwają kilka dni bądź ulegają wzmocnieniu, nie należy zwlekać z wizytą u lekarza i zgłoszeniem obserwowanych objawów. Bagatelizowanie sygnałów zaostrzenia bądź niezgłoszenie się na czas do lekarza ma swoje konsekwencje. Dochodzi do narastania objawów w czasie i pojawia się zwiększona obturacja oskrzeli – stają się one coraz węższe, powietrze coraz trudniej dostaje się do płuc, gdzie zachodzi wymiana gazowa. Zaburzenie wymiany gazowej wiąże się z niewydolnością oddychania i niedotlenieniem organizmu, co poważnie zagraża zdrowiu i życiu. U pacjenta z zaostrzeniem POChP bardzo często nasilają się też objawy choroby towarzyszącej, co nakręca spiralę niebezpiecznych zależności i ich konsekwencji zdrowotnych. Ponadto osoba z nasileniem objawów chorobowych mniej się rusza i bardziej się oszczędza, a istotne ograniczenie aktywności fizycznej może powodować objawy ogólnoustrojowe związane m.in. z zanikami mięśniowymi.

Większość zaostrzeń w POChP nie wymaga hospitalizacji, jednak jeśli dojdzie do niewydolności oddychania, pacjent powinien trafić do szpitala. W większości przypadków chorzy wymagają jedynie leczenia ambulatoryjnego – podstawą są leki przeciwzapalne (steroidowe), stosowane ogólnoustrojowo przez kilka dni, w wybranych przypadkach wdrażany jest antybiotyk. Na czas zaostrzenia następuje też zmiana wziewnych leków rozszerzających oskrzela, które pacjent zwykle przyjmuje z inhalatorów, na leki stosowane w nebulizacji albo w specjalnych komorach inhalacyjnych, żeby pewniej i lepiej dotarły do dróg oddechowych.

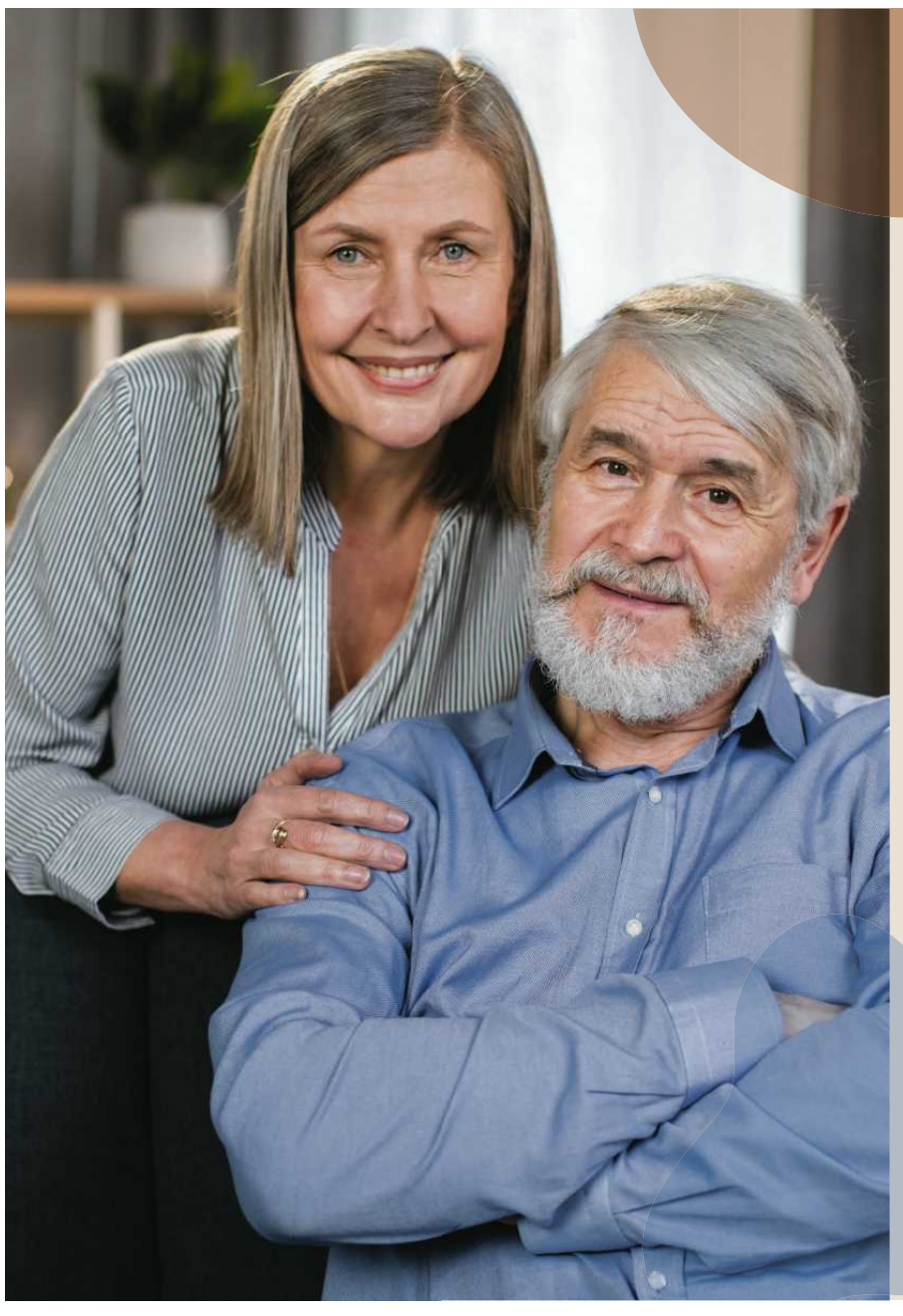

eprasa.pl 5eb17bc19f

Prof. dr hab. n. med. Agnieszka Neumann-Podczaska
Uniwersytet Medyczny im. K. Marcinkowskiego w Poznaniu

Polipragmazja u polskich seniorów

Stwierdzenie, że Polacy łykają miliardy w tabletkach, jest bardzo trafne. Jesteśmy w czołówce krajów z najwyższą konsumpcją leków i suplementów diety, a polipragmazja nie jest w naszym kraju rzadkością.

Definicje polipragmazji są różne, ale przyjmujemy najczęściej tę, w której mówi się, że jest to jednoczesne stosowanie co najmniej 5. leków. Jeśli pacjent stosuje dziennie 10 i więcej preparatów, mówimy o ciężkiej wielolekowości. W największym badaniu populacyjnym w Polsce – PolSenior 2 – wykazano, że polipragmazja dotyczy 51% osób w wieku 60+, a ciężka wielolekowość – powyżej 12%. Jeśli weźmiemy pod uwagę zarówno leki, jak i suplementy diety, częstość wielolekowych schematów leczenia jest jeszcze wyższa od wskazanej w badaniu.

Polipragmazja i wielolekowość często na własne życzenie

Rośnie grupa pacjentów, którzy dokładają na własną rękę suplementy diety i leki bez recepty do już zaleconego leczenia i w rezultacie wprowadzają się w ciężką wielolekowość. Samodzielne wprowadzenie preparatów może bowiem doprowadzić do powstania kolejnych objawów u pacjenta, wynikających z działań niepożądanych czy interakcji między składnikami aktywnymi preparatów, a te trzeba będzie leczyć kolejnym lekiem. Problemem jest i to, że działania uboczne wynikające ze stosowania leków nie zawsze są rozpoznawane jako efekty polekowe i często traktowane są jak nowy symptom danego schorzenia bądź objaw nowej choroby, a to wymaga kolejnego leczenia. Trzeba jednak odróżniać wielolekowość kontrolowaną od polipragmazji doprowadzającej do działań niepożądanych, bo jeśli senior ma kilka chorób, to muszą one być kontrolowane zgodnie z zasadami sztuki medycznej wieloma różnymi preparatami. Jeżeli jednak wielolekowość nie jest systematycznie poddawana rewizji i całościowej analizie, nierzadko staje się polipragmazją, w wyniku której pacjent doświadcza działań niepożądanych oraz interakcji między lekami czy samodzielnie przyjmowanymi preparatami. Jest to bardzo duży problem terapeutyczny, który ciągnie za sobą liczne konsekwencje, w tym – nieraz konieczne zmiany sposobu leczenia, włączanie kolejnych preparatów czy stosowanie kolejnych metod diagnostycznych.

Poprawa systemu – klucz do kontroli nad polipragmazją

Polipragmazja znacząco obciąża system – generuje kosztowne badania i procedury oraz hospitalizacje. Problemem są też peregrynacje pacjentów od specjalisty do specjalisty – każdy z lekarzy w imię najwyższych standardów terapeutycznych zaleca kilka preparatów, ale nikt nie ma kontroli nad całością, bo brakuje koordynacji takiego leczenia. Nie ma też refleksji nad tym, że najważniejszy w tym wszystkim jest pacjent – poprawa jego komfortu życia i dobra, zapewniająca mu bezpieczeństwo kontrola chorób, z którymi się zmaga. Wprowadzenie zmian systemowych jest więc konieczne; również dlatego, że czas wizyty u lekarza rodzinnego jest bardzo ograniczony i może go brakować na weryfikację leków przepisanych seniorowi przez innych specjalistów.

Każdy pacjent z wielolekowością powinien mieć możliwość konsultacji ze specjalistą i powinno się mu poświęcić czas i uwagę. Niestety, często pacjent zostaje sam z zaleconymi różnymi schematami leczenia – z powodu braku czasu podczas wizyty – a dodatkowo chętnie dokupuje samodzielnie kolejne preparaty, uważając, że tak będzie dla niego lepiej. Błędem jest to, że nie angażuje się farmaceutów w proces leczenia – to znakomicie wykształceni specjaliści, którzy mogliby być włączeni w ocenę terapii stosowanych u wielolekowych pacjentów. Po przeglądzie leków wykonanym przez eksperta od farmakoterapii rekomendacje trafiałyby do systemu i byłyby widoczne dla lekarza rodzinnego, któremu łatwiej leczyłoby się seniora. Również refleksja pacjenta po rozmowie z ekspertem od farmakoterapii byłaby inna – zastanowiłby się on, czy wprowadzić samodzielnie kolejny preparat do zaleconego zestawu. Jakiś czas temu, w oparciu o dyskusję na temat przeglądów leków z udziałem farmaceutów, zrealizowano udany program pilotażowy, o którym z uznaniem wypowiadali się lekarze rodzinni. Niestety, system w ogóle nie wykorzystał tego rozwiązania.

Geriatria w kształceniu wszystkich specjalistów opieki zdrowotnej

W naszym kraju dużym problemem jest niedostatek geriatrów, pogłębiający się z powodu wyżu demograficznego. Systemowe blokady powodują, że nie zwiększa się liczba miejsc specjalizacyjnych w tej dziedzinie, dyrektorzy szpitali uznają ją za nieopłacalną (stąd mało oddziałów geriatrycznych w Polsce), a młodzi lekarze nie wybierają jej do szkolenia specjalizacyjnego. Skoro tak się dzieje, trzeba myśleć o wzmocnieniu kompetencji w zakresie geriatrii u wszystkich uczestników systemu opieki zdrowotnej w Polsce: lekarzy różnych specjalności, pielęgniarek, farmaceutów, fizjoterapeutów, psychologów, dietetyków, i w procesie ich kształcenia bardziej uwypuklać treści dotyczące opieki nad osobami starszymi w ramach danej specjalizacji. Przysłuży się to ograniczaniu wielolekowości, a także jej konsekwencji systemowych; oraz indywidualnych, gdyż zapobiegając działaniom niepożądanym wynikającym z nadmiernego, niepotrzebnego przyjmowania leków, chroni się seniora przed pogorszeniem kondycji i pomaga utrzymać go w sprawności funkcjonalnej.

Prof. dr hab. n. med. Konrad Rejdak
Kierownik Katedry i Kliniki Neurologii Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

Otępienie – wyzwania i nadzieje

O pełnym wyleczeniu bądź o zatrzymaniu otępienia na razie mówić nie możemy, ale dostępne są już terapie, które dają szansę na hamowanie postępu choroby – co bardzo cieszy.

Ubytek pewnych funkcji poznawczych w starszym wieku stwierdza się u większości ludzi. Jednak naturalnego pogarszania się sprawności organizmu nie można mylić z procesem chorobowym, którego przykładem jest otępienie.

Otępienie i jego cechy

Otępienie to szerokie pojęcie, które obejmuje utratę lub zaburzenie funkcji poznawczych w różnych obszarach. Pamięć jest główną, ale niejedyną domeną, która ulega pogorszeniu wskutek otępienia. Funkcje, które mogą ulegać uszkodzeniu lub pogorszeniu wskutek otępienia, dzielimy bowiem na amnestyczne, czyli związane z pamięcią, i nieamnestyczne, jak: zdolność mowy, orientacja w przestrzeni, zdolność do planowania i wykonywania złożonych czynności, koncentracja uwagi, rozumienie tekstu i informacji słyszalnych, liczenie i inne.

Ważną cechą otępienia jest zaburzenie czynności dnia codziennego, rozumiane jako pogorszenie tych funkcji w odniesieniu do momentu przyjętego jako punkt wyjścia, czyli okresu największej sprawności mózgu. Charakterystyczny jest też powolny postęp procesu pogorszenia – w ciągu miesięcy lub lat. Dynamika narastania procesu chorobowego ma duże znaczenie dla rozpoznania otępienia, gdyż imitujące je objawy mogą być również wynikiem udaru czy urazu.

Otępienie postępuje fazowo – pierwsze objawy mogą wystąpić dopiero po wielu latach od rozpoczęcia procesu chorobowego w mózgu. Początkowo obserwuje się łagodne zaburzenia poznawcze – człowiek funkcjonuje jak zwykle, lecz mogą wystąpić problemy z pamięcią, mową i jej płynnością. Nie uznajemy tego jeszcze za chorobę, lecz jest to stan, z którego może rozwinąć się otępienie, jeśli uszkodzenie mózgu będzie postępować. Należy zwracać uwagę na pojawienie się tego typu problemów, bo nie zawsze osoba nimi dotknięta uświadamia sobie ich wystąpienie; i pamiętać, że różne stany chorobowe, jak: niewyrównana glikemia, niedobory witamin (szczególnie witaminy B12), poziom hormonów tarczycy (zarówno niedobór, jak i nadmiar), depresja i związane z nią problemy z pamięcią, też mogą zaburzać zdolność poznawczą. Diagnostykę należy więc zacząć od wykluczenia bądź potwierdzenia tych właśnie problemów zdrowotnych.

> **Codziennymi działaniami można bardzo korzystnie wpłynąć na zdrowie mózgu, a to może znacząco opóźnić pojawienie się problemów w obszarze poznawczym bądź złagodzić postęp choroby.**

Diagnostyka i leczenie choroby otępiennej

Jeśli nieprawidłowości poznawcze występują od niedawna, konieczna jest szybka konsultacja z lekarzem rodzinnym lub z neurologiem, aby scharakteryzować typ zaburzeń. Istnieją bowiem różne rodzaje otępienia – różnicuje się je poprzez specjalistyczne badania. Diagnostyka podstawowa związana jest z obrazowaniem mózgu. W stanach ostrych wykonuje się tomografię lub – docelowo – badanie rezonansem magnetycznym. Badania te pomogą też wykluczyć guza mózgu w okolicach czołowych, który – przez swój powolny wzrost – może powodować dysfunkcje imitujące otępienie.

Jeśli wyeliminujemy nieotępienne pochodzenie zaburzeń, pacjent powinien być skierowany do oceny neuropsychologicznej, aby określić rodzaj dysfunkcji i jej stopień oraz obszary mózgu, które uległy zaburzeniu. To ważny etap postępowania, gdyż umożliwia postawienie diagnozy otępienia, a to otwiera drogę do leczenia. Od lat stosuje się tu terapię objawową – leki zwiększają poziom neuroprzekaźnika acetylocholiny w mózgu, co poprawia w krótkim czasie pamięć i funkcjonowanie. Środki te nie działają jednak przyczynowo, więc nie hamują postępu otępienia.

Pojawiają się nowe leki, które potrafią opóźnić postęp choroby nawet o kilka lat. Dwa są już zarejestrowane, a w Polsce trwają negocjacje co do możliwości ich refundacji. Terapie te są przeznaczone dla osób z bardzo wczesną fazą choroby – gdy nie doszło do trwałego zaniku mózgu; nie kwalifikują się do niej osoby z umiarkowaną i zaawansowaną chorobą. Postęp w diagnostyce laboratoryjnej niesie nadzieję na to, że nowe leki będzie można wdrażać na bardzo wczesnym etapie choroby, jeszcze przed wystąpieniem jej objawów. Przyszłością będzie również leczenie skojarzone, bo np. w chorobie Alzheimera w mózgu odkładają się dwa typy toksycznych dla tego narządu białek: amyloidu i tau.

Jak dbać o zdrowie mózgu?

Codziennymi działaniami można bardzo korzystnie wpłynąć na zdrowie mózgu, a to może znacząco opóźnić pojawienie się problemów w obszarze poznawczym bądź złagodzić postęp choroby. Należy dbać o właściwy codzienny rytm – zdrowy sen, dobrze zbilansowane posiłki, aktywność fizyczną, kontakty międzyludzkie. Trzeba nabywać nowe umiejętności, leczyć choroby przewlekłe, unikać samotności i dbać o narządy zmysłów, szczególnie o wzrok i słuch, gdyż ich dysfunkcja sprawia, że gorzej pozyskujemy informacje i uczymy się, a tym samym – tracimy na stymulacji mózgu. Bardzo istotna jest dobra kondycja układu krążenia, gdyż zaopatruje on mózg w tlen i składniki odżywcze oraz odbiera toksyny. Dbajmy więc o jego sprawność poprzez zdrową dietę, niespożywanie dużych ilości węglowodanów i nasyconych kwasów tłuszczowych, zredukujmy smażenie pokarmów na rzecz ich duszenia i gotowania. Należy też porzucić nałogi, gdyż palenie papierosów, nadużywanie alkoholu czy stosowanie środków pobudzających bardzo źle wpływa na kondycję układu krążenia, a przez to na sprawność funkcjonowania mózgu.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Seniorzy – ważni członkowie społeczności

Milena Dzienisiewicz
Psycholog,
psychoterapeuta

Osobie starszej niezwykle trudno prosić o pomoc. Z tego powodu to my, ludzie z otoczenia, powinniśmy delikatnie przełamywać opór seniora przed przyznaniem się do własnej nieporadności.

„Bezszelestna" samotność osób starszych pojawia się po cichu, bo wycofują się one z kontaktów, relacji krok po kroku. Zamykający się we własnych czterech ścianach senior stopniowo traci też motywację do dbania o siebie i rezygnuje z różnych form aktywności. Pojawiają się osamotnienie i spadki nastroju, a nawet depresja. Odbija się to negatywnie na wszystkich filarach, na których opiera się zdrowie psychiczne: właściwym odżywianiu się, dbaniu o odpowiednią jakość snu, podejmowaniu aktywności fizycznej i utrzymywaniu relacji społecznych.

Twórzmy miejsca spotkań seniorów

Przyczyn poczucia osamotnienia seniorów jest wiele; w tym przekonanie, że nie jest się już potrzebnym bądź że nie chce się sobą i swoimi problemami zawracać głowy młodszym członkom rodziny. Powodem jest też wielochorobowość, gdyż utrudnia zachowanie aktywności fizycznej, społecznej i towarzyskiej z uwagi na np. ból czy trudności z poruszaniem się. Przewlekły ból dodatkowo zwiększa ryzyko depresji, a również ogranicza chęć do wychodzenia do innych i świata. Poczucie osamotnienia seniorów wynika również z tego, że mimo iż społeczeństwo się starzeje i seniorów przybywa, to nie ma zbyt wielu miejsc, w których osoby starsze mogłyby się regularnie spotykać. Kluby seniora są nieliczne i przeważnie w większych miastach. Ostatnio słyszałam jednak o wspaniałej lokalnej inicjatywie – przyparafialnych spotkaniach z kawą i ciastkiem dla wdów i wdowców. To znakomity pomysł, gdyż starsi ludzie mają miejsce, do którego mogą wyjść, spotkać się tam z innymi i porozmawiać.

> **Poczucie osamotnienia seniorów wynika również z tego, że mimo iż społeczeństwo się starzeje i seniorów przybywa, to nie ma zbyt wielu miejsc, w których osoby starsze mogłyby się regularnie spotykać.**

Elegancko pokazuj seniorowi, że nie jest sam

Starzenie się to naturalny element życia, przewidziany dla każdego. Problemem jednak jest to, że nie dostrzegamy seniorów obok siebie – w swoim życiu, w miejscu zamieszkania. A wystarczy rozejrzeć się dookoła, aby zauważyć, że jest ich całkiem sporo – nawet w najbliższym sąsiedztwie. Warto to zrobić; i zagadnąć osobę starszą choćby tylko krótkim zdaniem po uprzejmym „Dzień dobry". Senior czuje się wtedy zauważony i przestaje być „niewidzialny". Taka prosta, trwająca krótko sytuacja potrafi wiele zmienić na lepsze w życiu osoby starszej i dać jej sygnał, że wciąż jest ona częścią społeczności.

Przychodzi moment, kiedy osoba starsza zyskuje świadomość, że przestaje sobie radzić samodzielnie. W ślad za tym pojawia się wstyd z powodu własnej nieporadności i lęk, że ktoś tę nieporadność zauważy i uzna, iż senior już do niczego się nie nadaje. Dlatego osobom starszym trudno prosić o pomoc. Przełamujmy ten opór subtelnie – przez nienachalną pomoc i życzliwe zainteresowanie sprawami seniora – bo czynienie od razu rzeczy dużych mogłoby być dla osoby starszej przytłaczające. Pozwalajmy się też odwdzięczyć za okazaną pomoc – to bardzo ważna rzecz, gdyż dla dobrego samopoczucia obu stron powinna być zachowana równowaga między braniem i dawaniem.

Kiedy zaś nie widzimy starszej osoby dłużej, zapukajmy do jej drzwi – niech wie, że nie jest sama.

Czy wiesz, że?

Samotność odbija się na wszystkich filarach zdrowia psychicznego: odżywianiu, śnie, aktywności fizycznej i relacjach z innymi.

eprasa.pl 5eb17bc19f

„Niewidzialni" seniorzy - są tuż obok

Samotnych seniorów w Polsce jest coraz więcej. Mają wiele problemów, bywają więźniami własnych domów oraz mieszkań i czują się głęboko osamotnieni. Krótka i – co ważne – regularna rozmowa przy okazji podania obiadu do rąk własnych osoby starszej potrafi odmienić jej życie.

„Poczta Obiadowa" to program Fundacji Biedronki, realizowany we współpracy z organizacjami partnerskimi. Fundacja finansuje program oraz zapewnia wsparcie merytoryczne i technologiczne, m.in. udostępniając dedykowaną aplikację. Organizacje partnerskie odpowiadają za jego realizację na poziomie lokalnym, w tym kwalifikację uczestników, bieżący kontakt z seniorami oraz koordynację dostaw bezpłatnych posiłków do ich domów. Obecnie realizowana jest kolejna jego edycja - uczestniczące w nim osoby starsze w wieku 70+ otrzymują obiady średnio trzy dni w tygodniu. Każdy posiłek składa się z zupy i drugiego dania, a senior może wybrać menu w wersji standardowej bądź lekkostrawnej. Obiady dostarczane są przez kurierów o stałej porze do rąk własnych seniora.

„Bezszelestna" samotność uderza w seniorów

Program Fundacji Biedronki to realne wsparcie dla samotnych osób starszych, gdyż większość z nich boryka się z wieloma trudnościami natury fizycznej i psychicznej, co ogranicza możliwość samodzielnego przygotowywania posiłków. Jak wynika z badania „Poczta Obiadowa w oczach uczestników", najczęściej seniorzy mają problem ze staniem i chodzeniem oraz ze sprawnością i siłą rąk. Wielu od miesięcy nie wychodzi na podwórko z powodu ograniczeń w mobilności i nie ma też dostatecznego wsparcia ze strony rodziny.

- Izolacja zwiększa ryzyko niedożywienia, depresji, a nawet zgonu - mówi Milena Dzienisiewicz, psycholog, psychoterapeutka. Wskazuje, że „bezszelestna" samotność osób starszych nie pojawia się nagle. To proces - senior stopniowo wycofuje się z kontaktów, relacji i przestaje się o siebie troszczyć.

- Jako sąsiedzi osoby starszej widzimy ją coraz rzadziej. Choć nie wygląda to niepokojąco, w rzeczywistości senior coraz bardziej odcina się od świata zewnętrznego i zamyka w czterech ścianach własnego mieszkania czy domu. Dla psychiki osoby starszej to bardzo trudne; i doprowadza do zachwiania fundamentu, na którym opiera się zdrowie.

Gotować tylko dla siebie? Po co?...

Jednym z filarów dobrego zdrowia, poza odpowiednią jakością snu, podejmowaniem aktywności fizycznej i utrzymywaniem relacji społecznych, jest zdrowe odżywianie się. Wymaga to zatroszczenia się o odpowiednią jakość i ilość produktów spożywczych potrzebnych do przygotowania pełnowartościowych posiłków, z czym samotny, schorowany senior miewa problemy, szczególnie, jeśli mieszka w małej miejscowości. Ze wspomnianego wyżej badania Fundacji Biedronki wynika, że aż ponad 70% seniorów trafia do programu „Poczta Obiadowa" z powodu trudności z robieniem zakupów i gotowaniem, wymuszonych problemami z poruszaniem się, bólem. W przeważającej większości odwiedzonych przez wolontariuszy miejsc zamieszkania seniorów kuchnie były małe, ciasne, zagracone; brakowało w nich też wolnego blatu, na którym można byłoby przygotować posiłek. Do powyższych problemów dochodzi utrata motywacji do gotowania dla samego siebie. W rezultacie prawie połowa osób starszych bez pomocy zewnętrznej nie przygotowuje ciepłych posiłków, tylko zastępuje je zupami instant czy parówkami z wody zjadanymi z chlebem czy ziemniakami.

- Kiedy senior rezygnuje po kolei z drobnych, zwykłych codziennych rzeczy, w ślad za tym stopniowo pogarsza się jego nastrój. W pewnym momencie osoba starsza zostaje sama w czterech ścianach, w piżamie, z pustą lodówką, nieumyta od wielu dni i z przekonaniem, że dla siebie samego nie opłaca się gotować - M. Dzienisiewicz wyjaśnia powszechny wśród seniorów mechanizm i zwraca uwagę na konsekwencje:

- Ciało i mózg do prawidłowego funkcjonowania potrzebują energii i odpowiedniej ilości składników odżywczych, więc niedojadający senior będzie gorzej się czuł fizycznie i psychicznie. To samonakręcająca się spirala. Dodatkowo, jeśli osoba starsza przyjmuje leki, a zastosuje je na pusty żołądek, będzie sobie szkodzić.

Ciepły obiad czyni cuda

Wpływu pełnowartościowego posiłku na poprawę stanu psychicznego i fizycznego seniora nie da się przecenić. Jeśli taki posiłek jest na dodatek darmowy, stanowi to kolejny duży plus, gdyż odciąża skromny budżet, jakim dysponuje osoba starsza. Trudno zatem dziwić się temu, że niemal 100% beneficjentów „Poczty Obiadowej" wyraża zadowolenie z udziału w tym programie. Tym bardziej, że posiłki są smaczne i wysokiej jakości – świeże i apetyczne (docenia to odpowiednio 95% i 99% uczestników programu). Aż 95% beneficjentów docenia też punktualność dostaw – terminowe dostarczanie posiłków wiąże się ze świadomością seniora, że ktoś regularnie go odwiedza. Pomaga to osobie starszej czuć się bezpiecznie – na ten aspekt zwraca uwagę aż ponad 80% uczestników programu „Poczta Obiadowa". M. Dzienisiewicz wskazuje na korzyści dla psychiki seniora:

- Przygotowywanie i spożywanie posiłków jest jednym z elementów wyznaczających rytm dnia. Tworzy to pewną strukturę dnia, co nasze mózgi bardzo lubią, gdyż daje to poczucie bezpieczeństwa, a w konsekwencji – redukuje lęk.

Cisi, punktualni bohaterowie

Kurierzy, którzy dostarczają o stałych porach darmowe obiady, przez wszystkich beneficjentów programu Fundacji Biedronki cenieni są za wysoką kulturę osobistą. Często są to jedyne osoby, które senior widuje regularnie i z którymi może zamienić choć kilka zdań. Niejednokrotnie więc stają się dla odwiedzanych osób starszych kimś więcej niż tylko dostarczycielami posiłku. Uczynni i życzliwi, zostają swoistymi nieformalnymi wolontariuszami relacyjnymi, a nawet pomagają w razie sytuacji nagłej czy w bieżącej potrzebie seniora. Dla kobiet, które stanowią większość samotnych seniorów, fakt, że kurierzy są mężczyznami, ma duże znaczenie – kontakt z nimi wnosi poczucie świeżości, normalności i urozmaicenia oraz motywuje do dbania o siebie i mobilizuje do aktywności.

- Życzliwa krótka rozmowa potrafi przywrócić osobie starszej poczucie godności i obecności w tym świecie. To bardzo poprawia nastrój – podkreśla M. Dzienisiewicz.

Nie proszą o pomoc, bo...

Seniorzy często są nieufni – boją się otwierać drzwi i potencjalnych oszustów. Do programu „Poczta Obiadowa" większość beneficjentów trafiła więc dzięki informacji od kogoś, komu można zaufać: pracownika fundacji pozarządowej, znajomego czy przez opiekę społeczną. Seniorom niełatwo jest poprosić o pomoc, bo moment, kiedy zyskują świadomość, że przestają sobie samodzielnie radzić, rodzi u nich poczucie wstydu, które silnie blokuje przyznanie się do własnych ograniczeń.

- To niezwykle trudne; tym bardziej, że obecnie osoby starsze należą do pokolenia wychowanego w przekonaniu, że samodzielność jest jedną z najważniejszych rzeczy w życiu – wyjaśnia M. Dzienisiewicz. Psycholożka podkreśla też potrzebę subtelnej pomocy ze strony otoczenia, aby senior mógł przełamać opór przed przyznaniem się do własnej bezradności:

- Wysyłajmy drobne sygnały osobie starszej, że może na nas liczyć, np. w zrobieniu zakupów. I pozwólmy się też jej zrewanżować za okazaną pomoc, np. prosząc o podlanie kwiatów na czas naszej nieobecności. Dzięki temu osoba starsza znów poczuje się przydatna i zachowa godność.

Seniorzy są wśród nas – zauważajmy to

Nieoceniona dla zachowania bezpieczeństwa seniora i jego obecności w społeczeństwie pozostaje rola wolontariuszy z organizacji pozarządowych. Regularne kontakty – osobiste i telefoniczne – są dla osób starszych bardzo ważne. Podobnie jak np. otrzymanie paczki świątecznej czy drobnego upominku w ramach okolicznościowych akcji dodatkowych – dla wielu seniorów są one jedynym sygnałem, że ktoś o nich pamięta.

Jednak wolontariusz jest (tylko) człowiekiem i trzeba umiejętnie postawionych granic w jego angażowaniu się w pomoc, aby nie doświadczył wypalenia emocjonalnego. To duże wyzwanie w systemie pomocy osobom potrzebującym. Senior najczęściej nie potrzebuje heroicznych czynów od społeczeństwa, tylko drobnych gestów pomocy.

- Zacznijmy zauważać seniorów i przestańmy traktować starość jako coś nienaturalnego, co należy ukryć, bo nie pasuje do ładnego instagramowego obrazka – apeluje M. Dzienisiewicz. – *Kiedy nie widzimy starszej osoby dłużej, zapukajmy do drzwi jej mieszkania. Czasem wystarczy tylko powiedzieć „Dzień dobry" i porozmawiać o pogodzie. Takie małe gesty mają potężną siłę działania.*

Czy wiesz, że?

Fundacja Biedronki od 2020 roku przeznaczyła już ponad 400 milionów złotych na programy społeczne, przede wszystkim wspierając seniorów.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Leczenie niedoboru żelaza u seniorów

Prof. dr hab. n. med. Mariusz Zimmer
Specjalista ginekolog – położnik i perinatolog, były prezes Polskiego Towarzystwa Ginekologów i Położników

W leczeniu niedoboru żelaza dostępne są nowoczesne preparaty – zarówno doustne, jak i dożylne (wlewy), które można podawać w ambulatorium.

Niedobór żelaza to problem częsty i obserwowany w różnych grupach wiekowych, także wśród osób starszych.

Niedobór żelaza niesie konsekwencje

Około 67% ogólnej ilości żelaza ustrojowego jest w hemoglobinie – białku znajdującym się w krwinkach czerwonych, a pozostała jego część ulokowana jest w mięśniach i w innych tkankach. Żelazo jest więc istotne dla funkcjonowania wielu obszarów organizmu. Jego niedobór negatywnie odbija się na homeostazie – dynamicznie zmieniającej się wewnętrznej równowadze ustroju – gdyż pierwiastek ten odpowiada przede wszystkim za dobre natlenienie komórek, transportując do nich w czerwonych krwinkach tlen z płuc, i jest zaangażowany w tworzenie tych krwinek (erytropoezę). Żelazo jest też niezbędne w oddychaniu wewnątrzkomórkowym, które służy wytwarzaniu energii zasilającej działanie organizmu, dlatego jego niedobór będzie skutkował m.in.: sennością, apatią, ogólnym osłabieniem. Objawy te łatwo u seniorów pomylić z oznakami naturalnego starzenia się organizmu bądź z symptomami przewlekłych schorzeń, z którymi osoba starsza się zmaga.

Deficyt żelaza zakłóca także produkcję określonych hormonów (kobiety z niedoborem tego pierwiastka szybciej od innych wchodzą w okres menopauzy) i funkcjonowanie układu odpornościowego (infekcje wirusowe dotyczą głównie osób z deficytem tego pierwiastka). Odbija się też negatywnie na pracy układu pokarmowego – dla seniorów to ważne, gdyż wielu z nich dotykają ograniczenia dietetyczne, a przewlekłe problemy zdrowotne mogą dodatkowo utrudniać wchłanianie żelaza.

Pierwiastek ten ma też duże znaczenie dla właściwego gojenia się ran pooperacyjnych i regeneracji tkanek, dlatego jego niedobory stanowią istotny problem u pacjentów, których czeka operacja. Z tego powodu osoby z wykrytym deficytem żelaza poddawane są przed zabiegami chirurgicznymi prehabilitacji – przygotowaniu organizmu w każdym zakresie do planowanej interwencji chirurgicznej, także pod względem ilości żelaza ogólnoustrojowego.

Poziom ferrytyny – kluczowy dla wdrożenia terapii

Ferrytyna to białko krwi magazynujące żelazo i – również – wykładnik stanu zapalnego. Poznając poziom ferrytyny, możemy ocenić zagrożenie anemią oraz ustalić przyczynę zaburzeń odporności i ogólnego osłabienia organizmu. Rozpiętość normy dla ferrytyny jest dość duża, ale wartością graniczną, która wskazuje na konieczność uzupełniania żelaza, jest 30-60 ng/ml.

Pierwiastek ten jest obecny w różnych produktach żywnościowych; przede wszystkim w czerwonym mięsie – to cenne źródło żelaza dwuwartościowego, hemowego, o najlepszej dla nas biodostępności. Przyswajanie żelaza zależy od funkcjonowania jelit, dlatego jeśli przy stosowaniu prawidłowej diety poziom ferrytyny nie rośnie, a wręcz się pogłębia, należy przede wszystkim zwrócić uwagę na blokadę jelitową, w wyniku której w jelicie cienkim żelazo z pokarmu nie wchłania się prawidłowo. W takiej sytuacji należy wykonać badania gastrologiczne, które wyjaśnią przyczyny zakłóceń w przyswajaniu tego pierwiastka. Jeśli dobrze zbilansowana dieta nie zniweluje niedoboru żelaza w organizmie, sięga się po preparaty medyczne – suplementy diety i leki (przed wdrożeniem suplementu należy skonsultować się z lekarzem bądź dietetykiem, gdyż produkt musi być dobrze tolerowany, skuteczny i bezpieczny). Dobiera się je w oparciu o wynik morfologii krwi, z uwzględnieniem poziomów ferrytyny, hemoglobiny, MCV (wysycenie hemoglobiną krwinki czerwonej) i ilości erytrocytów.

Nowoczesne leczenie – doustne lub dożylne

Leczenie niedoborów żelaza z wykorzystaniem dawki terapeutycznej tego pierwiastka wdraża się przy jawnej niedokrwistości. Przy wartościach morfologii krwi 9-11 g/dl używane są raczej doustne preparaty, wartości 7-9 g/dl, wskazujące na poważną anemię, są podstawą do zastosowania preparatów w formie dożylnej (wlew), a wynik poniżej 7 g/dl to wskazanie do rozważenia przetoczenia krwi. Tam, gdzie wyniki morfologii na to pozwalają, najpierw stosuje się preparat doustny. Gdy po 4-6 tygodniach jego przyjmowania poziom ferrytyny i inne wskaźniki morfologii nie ulegną zmianie bądź odpowiedź organizmu jest słaba, trzeba szukać przyczyny jelitowej złego wchłaniania żelaza, a w międzyczasie stosować leki drugiego rzutu, żeby przywrócić prawidłowy poziom tego pierwiastka w organizmie. Wykorzystuje się tu leki parenteralne, czyli podawane do organizmu z pominięciem przewodu pokarmowego. Najczęściej są one aplikowane właśnie w formie wlewów dożylnych, także we wspomnianej wyżej prehabilitacji.

Leczenie deficytów żelaza jest obecnie dobrze tolerowane – nowoczesne preparaty są wygodne i bezpieczne w użyciu, co jest istotne dla osób starszych. Nowe formy doustne nie powodują żółknięcia zębów jak produkty starszej generacji, zaś żelazo w lekach dożylnych występuje w formie karboksymaltozy, co de facto wyeliminowało działania niepożądane obserwowane przy stosowaniu preparatów starszych generacji. Nowoczesna kroplówka niwelująca niedobór żelaza trwa ok. 15 minut i podawana może być w ambulatorium.

Podsumowując: należy pamiętać o wykonywaniu okresowego podstawowego badania krwi, jakim jest morfologia, ale z oceną poziomu ferrytyny – to pozwoli na szybką ocenę ogólnego stanu organizmu w wielu aspektach.

Czy wiesz, że?

Niedobór żelaza u seniorów bywa często mylony z naturalnymi oznakami starzenia lub demencją.

Senior z wizytą u lekarza

Dr n. med. Aleksander Biesiada
Specjalista medycyny rodzinnej

Lekarz i pacjent na problemy zdrowotne patrzą z innej perspektywy, więc senior powinien być przygotowany do wizyty u lekarza, aby maksymalnie wykorzystać czas spotkania.

Im lepiej przychodnia jest dostosowana do przyjmowania pacjenta senioralnego i im lepiej on sam przygotuje się do spotkania z lekarzem, tym większa jest szansa, że wyjdzie z gabinetu z poczuciem wysłuchania i zaopiekowania, a także ze zrozumieniem zaleceń lekarskich.

Czas spotkania z lekarzem jest ograniczony, więc przy nieplanowanych wizytach najistotniejsze jest, aby zaraz na początku spotkania informować lekarza, z jakiego powodu korzysta się z konsultacji. Mówienie o błahostkach na początku wizyty marnuje czas, a przypominanie sobie dopiero przy wychodzeniu z gabinetu o ważnych medycznie kwestiach do omówienia skutkuje przedłużeniem spotkania lub nawet koniecznością umówienia kolejnego. Warto więc mieć ze sobą listę problemów zdrowotnych, wskazać je od początku wizyty lekarzowi, aby wspólnie ustalić priorytety. Ułatwi to lekarzowi wyselekcjonowanie kwestii najistotniejszych bądź wymagających niezwłocznych działań w zakresie diagnostyki czy leczenia.

Jak się ubrać i co przynieść na wizytę u lekarza?

Bardzo cenię, kiedy osoby starsze przychodzą elegancko ubrane, ale zachęcam, żeby na wizytę założyć odzież wygodną, aby można łatwo rozebrać się do badania i ubrać po nim. To istotne, ponieważ często senior odwiedzający przychodnię musi rozebrać się i ubrać kilkakrotnie – do kolejnych badań. W okresie jesienno-zimowych zachorowań warto zakładać maseczkę na twarz, co zmniejsza ryzyko zarażenia się seniora sezonową infekcją.

Pacjent powinien mieć ze sobą aktualne wyniki badań laboratoryjnych, które wykonywał, oraz informacje z konsultacji z innymi specjalistami odbytych od czasu jego ostatniej wizyty w poradni POZ. Dostarcza to ważnych informacji lekarzowi rodzinnemu o tym, co wydarzyło się w kwestiach zdrowotnych pacjenta. Pacjent powinien mieć też przy sobie listę przyjmowanych leków, suplementów diety, ziół – wraz z dawkowaniem, datami rozpoczęcia bądź zakończenia stosowania konkretnego preparatu, a także z informacją, dlaczego i kiedy zdecydował o samodzielnym zakończeniu przyjmowania konkretnego leku. Taka lista stanowi ogromne wsparcie dla każdego lekarza, do którego senior się zgłosi i pomaga maksymalnie wykorzystać czas wizyty; jest też pomocna w aptece. Można ją napisać samodzielnie lub skorzystać z gotowych szablonów dostępnych w internecie. Warto mieć również ze sobą dzienniczki pomiarów wykonywanych w warunkach domowych, np. ciśnienia, glikemii czy saturacji, oraz notatki dotyczące np. obserwowanych objawów, częstości oddawania stolca czy ilości wypijanej wody. Wszystkie te informacje są dla lekarza bardzo przydatne, a czasem okazują się kluczowe przy planowaniu, modyfikowaniu leczenia lub podejmowaniu decyzji terapeutycznych.

Bilans zdrowia seniora co 3 lata

Seniorzy mogą skorzystać z wielu badań profilaktycznych. Od maja 2025 r. działa program Moje Zdrowie – bilans zdrowia osoby dorosłej, dedykowany osobom od 20. roku życia i bez górnej granicy wiekowej dla chcących skorzystać z udziału w tym programie. Pacjenci w wieku 65+ korzystają z tego programu. Uczestnictwo w nim wiąże się z koniecznością wypełnienia dość obszernej ankiety – można to zrobić przed wizytą u lekarza lub w domu w dogodnej dla siebie chwili; kwestionariusz jest dostępny na stronie internetowej pacjent.gov.pl i w aplikacji mobilnej. Przyniesienie na badanie bilansowe wypełnionego wcześniej kwestionariusza oszczędza cenny czas podczas wizyty, bo lekarz może szybko zapoznać się z kluczowymi informacjami na temat zdrowia pacjenta. Można także liczyć na wsparcie w wypełnieniu ankiety zdrowotnej podczas samej wizyty w POZ. Jeśli lekarz w ankiecie i wynikach badań znajdzie informacje, które wywołają jego niepokój, może od razu przeprowadzić krótkie testy, na przykład ocenić siłę mięśniową, realizując proste badanie polegające na tym, że senior wielokrotnie wstaje z krzesła i siada na nim.

Bardzo ważną częścią badania bilansowego w zakresie zdrowia u seniora jest ocena funkcji kognitywnych i wykrywanie zaburzeń w tym obszarze. Dzięki temu można szybko sprofilować pacjentów w najstarszych grupach wiekowych i zrobić wstępny przesiew pod kątem ryzyka rozwoju depresji, jak również pogorszenia pamięci i zdolności poznawczych.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Swixx BioPharma

INNOWACJE
BLIŻEJ
PACJENTA

Choroby Rzadkie • Hematologia/Onkologia • Specjalistyka/Nefrologia • Psychiatria/Neurologia

eprasa.pl 5eb17bc19f

„PEŁNA PRZYJEMNOŚĆ GWARANTOWANA” . TYTUŁ NIE KŁAMIE S. 4-5

„ZWIERZĘTA”. OPOWIEŚĆ O MORALNOŚCI? S. 6

wyborcza.pl

wyborcza TV

30 PAŹDZIERNIKA
5 LISTOPADA
2026

VOD: Netflix | Disney+ | HBO Max | Prime Video
CANAL+ | SkyShowtime | Player | Apple TV+

NA WSCHÓD OD EDENU

Wszyscy mamy w sobie zalążek zła S. 2-3

KOBIETA bez sumienia

VOD

Oglądając „Na wschód od Edenu" patrzyłam na nią z mieszaniną obrzydzenia i fascynacji.

Cathy Ames jest potworem. Zręczną manipulatorką była już w dzieciństwie, szybko też zorientowała się, że urodą i wdziękiem jest w stanie rozegrać każdego. Pozbawiona uczuć wyższych, dwulicowa i destrukcyjna dla siebie oraz innych, stała się dla Johna Steinbecka w jego genialnej, wydanej w 1952 roku powieści „Na wschód od Edenu" filarem rozważań na temat istoty zła.

Czy człowiek rodzi się zły, czy musi zło wybrać? „Wierzę w to, że na świecie rodzą się potwory z ludzkich rodziców" – pisze Steinbeck, ukryty za postacią narratora. Nie oskarża jednak Cathy, a w dalszej części powieści zauważa nawet, że być może nigdy nie uda się jej zrozumieć.

Najnowsza ekranizacja „Na wschód od Edenu" idzie właśnie tym tropem. Cathy Ames gra w niej Florence Pugh – jej Cathy to potwór o pięknej twarzy, kobieta występna i przerażająca.

Współcześni badacze diagnozują tę postać literacką, przypisując jej psychopatię i antyspołeczne zaburzenie osobowości. Możliwe jednak, że Steinbeck miał rację: Cathy nie da się zrozumieć.

Okruch budzący współczucie

Serial zaczyna się od Cathy. Pobita, ze złamaną szczęką, pokryta krwią, czołga się w stronę świateł pobliskiej farmy. Mieszkają na niej bracia Adam (Christopher Abbott) i Charles (Mike Faist) Traskowie.

Pierwszy to ulubieniec zmarłego ojca, bohater wojenny i obieżyświat, który właśnie wrócił do domu. Drugi marzył o wojaczce, ale za namową ojca został farmerem. Kiedy na swoim progu znajdują umierającą Cathy, Charles jest za tym, by się nie mieszać. Potem powie, że „swój pozna swego".

Adam nalega, potem pielęgnuje ranną, a ostatecznie zakochuje się w jej urodzie. Oświadcza się Cathy i zostaje przyjęty. Noc poślubną dziewczyna spędza jednak z Charlesem.

Małżonkowie wyprowadzają się do Kalifornii, choć Cathy nie ma ochoty wyjeżdżać. Tam rodzi bliźnięta, które od razu porzuca i znika z ich życia. Adam samotnie wychowuje chłopców – Aarona i Cala. Pomaga mu Lee (Hoon Lee), Chińczyk z pochodzenia, w powieści jej intelektualne centrum, bohater, który filtruje wydarzenia m.in. przez biblijną przypowieść o Kainie i Ablu.

Lee celowo posługuje się też stereotypowym, łamanym angielskim. Dość szybko odkrywa, że biali właśnie tego od niego oczekują. W serialowej wersji, zaskakująco wiernej oryginałowi, to jedna z lepiej napisanych postaci.

To od Florence Pugh trudno tu jednak oderwać wzrok. To wokół jej Cathy kręci się cała opowieść, która wedle współczesnych netfliksowych standardów dodaje jej tu i ówdzie okruch budzący współczucie. Czy słusznie?

Za nic nie przepraszać

Serial bardzo wiernie oddaje dzieje Cathy spisane przez Steinbecka, choć niektóre wydarzenia z jej życia pokazuje w innym świetle.

Urodziła się w dobrej rodzinie w Massachusetts i już jako kilkulatka była królową manipulacji. W dzieciństwie zosta-

eprasa.pl 5eb17bc19f

VOD

FOT. KIRSTY GRIFFIN /NETFLIX

Adam oświadcza się Cathy i zostaje przyjęty. Noc poślubną dziewczyna spędza jednak z Charlesem

ła znaleziona związana w stodole w towarzystwie dwóch czternastoletnich chłopców, oskarżonych potem o gwałt. Steinbeck sugeruje, że sytuację zaaranżowała, a chłopcy byli niewinni. W serialu gwałt przedstawiony jest jako fakt, punkt zwrotny w życiu Cathy i początek jej destrukcyjnej ścieżki.

Później samobójstwo z powodu Cathy popełnia zakochany i zmanipulowany przez nią nauczyciel łaciny. Jako nastolatka Cathy podpala też dom rodzinny i morduje swoich rodziców, by wyrwać się na wolność. Planuje morderstwo jak kampanię, nie działa pod wpływem emocji.
Potem zaczyna pracę jako prostytutka i to w tym zawodzie do końca życia czuje się najpewniej.

Trudno odkupić taką bohaterkę. Nowe serialowe „Na wschód od Edenu" robi jednak, co może, by wyłudzić u widzów, jeśli nie sympatię dla Cathy, to choć odrobinę współczucia.

Szczególnie w późniejszym okresie jej życia, gdy Cathy, samotna, z mocnym makijażem, którym niezdarnie ukrywa upływ lat, po raz pierwszy spotyka swoich synów. Zoe Kazan chciała w nowej adaptacji pokazać Cathy oczami samej Cathy, a nie tylko innych bohaterów – rozłożyć historię Ames na czynniki pierwsze.

To się udało, choć po seansie nie mam poczucia, że Cathy jest niezrozumiana. Jej wybory nie pozostawiają specjalnych wątpliwości: zawsze myślała tylko o sobie, a innych miała za nic. To nie do obrony. I właśnie to jest w tej postaci najciekawsze.

„Wszyscy mamy w sobie zalążek zła"

Do tej pory zagrania roli Cathy Ames na ekranie podjęły się tylko trzy aktorki. Jo Van Fleet za swoją kreację z 1955 roku zdobyła Oscara dla najlepszej aktorki drugoplanowej, a Jane Seymour w 1982 roku dostała Złoty Glob. W rozmowie z „Christian Science Monitor" z 1981 roku brytyjska aktorka mówiła, że publiczność musi ją w roli Ames znienawidzić. – Ale mam też nadzieję, że będzie się ze mną utożsamiać, przynajmniej z częścią mojej postaci, ponieważ wszyscy mamy w sobie zalążek zła – dodała.

Choć w serialu z 1981 roku jej Cathy pokazana jest raczej jako jednoznacznie występna, krytycy filmowi zwracali uwagę już w chwili premiery, że Seymour nadaje swojej Ames, na własną rękę, głębi.

Florence Pugh robi to samo. I choć przez większą część siedmiu odcinków nowego „Na wschód od Edenu" patrzyłam na nią z mieszaniną obrzydzenia i fascynacji, wywołanie takich emocji u widza też jest sztuką.

Pugh dołączyła właśnie do dwóch aktorek, którym ta sama bohaterka przyniosła prestiżowe laury. Czy w jej przyszłości widzę Złoty Glob dla najlepszej aktorki w serialu limitowanym? Owszem. Czy będzie to jedyna nagroda dla „Na wschód od Edenu"? Bardzo możliwe. ●

MARTA GÓRNA

NA WSCHÓD OD EDENU

serial dramatyczny, USA 2026, wyk. Florence Pugh, Christopher Abbott, Mike Faist, Hoon Lee, Tracy Letts, Martha Plimpton, Ciaran Hinds, Joseph Zada, Joe Anders

7 odc., Netflix

eprasa.pl/5eb17bc19f

VOD

Nie zadzieraj z fact-checkerką

„Pełna przyjemność gwarantowana”? Tytuł nie kłamie.

Paula nie zamierza zostać ofiarą. Postanawia wykorzystać swoje zawodowe doświadczenie, by namierzyć oszustów

FOT. ZACH DILGARD

Motyw zwyczajnego człowieka przypadkiem uwikłanego w intrygę jest stary jak kino. Nie trzeba być wcale specjalistą od podsłuchów, jak bohater Gene'a Hackmana z „Rozmowy”, ani wpaść na dawnego kolegę ze szkoły, który podrzuci nam dowody obciążające wpływowe osoby w państwie, jak bohater Willa Smitha we „Wrogu publicznym”.

W serialu „Pełna przyjemność gwarantowana” („Maximum Pleasure Guaranteed”) cała intryga pozostaje mocno osadzona w codzienności, która dostarcza głównej bohaterce wystarczająco wielu wyzwań. Paula nie potrzebuje kolejnych. Wystarczy jednak pewna internetowa znajomość, by jej życie zamieniło się w thriller sensacyjny pełen makabrycznych odkryć.

Kiedy życie zamienia się w thriller

Po rozwodzie Paula toczy z byłym mężem walkę o opiekę nad córką. Samotna i coraz bardziej przytłoczona zaczyna korzystać z usług chłopaka z kamerki. Nie żeby w ogóle nie chodziło o seks, ale zwykle zostaje na niego tylko kilka minut. Tak naprawdę kobieta potrzebuje po prostu kogoś, z kim mogłaby porozmawiać o swoich problemach. Podczas jednej z prywatnych sesji widzi, jak Trevor zostaje napadnięty przez zamaskowanego mężczyznę i porwany. Policjantka ostrzega, że to najpewniej próba oszustwa, a za chwilę pojawi się prośba o pieniądze. I dokładnie tak się dzieje.

Nagle Paula uświadamia sobie, że zdradziła sporo szczegółów ze swojego życia. Wystarczyło, że podczas rozmów online w tle było widać korkową tablicę z jej planem dnia. Szantażyści wiedzą o niej więcej, niż by chciała. Jednak Paula nie zamierza zostać kolejną ofiarą. Na co dzień zajmuje się weryfikacją faktów w jednej z nowojorskich redakcji, więc postanawia wykorzystać swoje doświadczenie i umiejętności, by namierzyć oszustów.

W serialu Davida J. Rosena najbardziej podoba mi się właśnie to, że główna bohaterka nie jest kolejną miłośniczką podcastów kryminalnych, która bawi się we własne śledztwo, ani nie odkrywa w sobie nagle umiejętności na miarę Jasona Bourne'a. Ta opowieść została zanurzona w codzienności. Paula próbuje po prostu odzyskać kontrolę nad własnym życiem, ale sprawy komplikują się na każdym froncie. W pracy deadline goni deadline, a szefowa kusi awansem, który dobrze wyglądałby w sądzie. W dodatku Paula – najwyraźniej w chwili zamroczenia – zgodziła się poprowadzić drużynę córki w juniorskiej lidze piłki nożnej. Próbuje zachować pozory normalności, ale na tle pozostałych matek i tak wypada jak chodzący chaos.

Łatwo zrozumieć jej determinację i desperację. Widmo utraty opieki nad córką, którą były mąż chce wywieźć do Boise (nie musicie patrzeć na mapę USA, to w Idaho, na drugim krańcu kraju), wystarczy, żeby stracić grunt pod nogami. Paula podejmuje mnóstwo złych decyzji, bywa nieporadna, czasem sama wpędza się w kłopoty, ale dzięki temu staje się bliższa widzowi.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Spełniona obietnica

„Pełna przyjemność gwarantowana" inteligentnie przełamuje konwencję thrillera czarną komedią. Nerwowy rytm serialu przywodzi na myśl „Awanturę" z Netflixa. Warto obejrzeć go choćby dla Tatiany Maslany. Kanadyjska aktorka świetnie odnajduje się w roli matki, która próbuje poskładać rozsypujący się świat. Jest w niej ciepło i coś rozbrajającego, ale też wyczuwalny niepokój. Oszuści jeszcze nie wiedzą, że źle trafili. Paula może znalazła się w takim momencie życia, że straciła czujność, ale nie brakuje jej determinacji, a przy tym okazuje się nieprzewidywalna. Położenie głównej bohaterki dobrze oddaje utwór „Drifting In and Out" zespołu Porcelain Raft. Na ścieżce dźwiękowej nie brakuje też ironicznych smaczków.

Inaczej niż w przypadku bohaterki, dla widzów tytułowe hasło „Pełna przyjemność gwarantowana" okazuje się spełnioną obietnicą. Serial ogląda się z przyjemnością, jest wprost idealny do bingowania. Napięcie pomieszane z absurdem, zwroty akcji. Jasne, zdarzają się przesadne zbiegi okoliczności (szczególnie kiedy okazuje się, że Paula wpakowała się w znacznie poważniejszą intrygę, niż początkowo się wydaje), które w innym serialu mogłyby przeszkadzać. Tutaj jednak konwencja, ale i główna bohaterka, pomagają przymknąć na nie oko.

Dobrze wypada również drugi plan. Nie tylko Murray Bartlett, znany z roli menadżera hotelu w pierwszym sezonie „Białego Lotosu", którego bezwzględny chłód kontrastuje z nad wyraz wyrozumiałym podejściem policyjnej śledczej granej przez Dolly de Leon. Jest również Jake Johnson w roli byłego męża, który nie jest typowym dupkiem z podobnych historii – a przynajmniej tak o sobie myśli.

Serial umiejętnie gra na współczesnych lękach. Internetowe relacje bywają iluzją, a poczucie bezpieczeństwa, jakie daje ekran – złudne. To, co wydaje się odległe i łatwe do kontrolowania, nagle wdziera się do codzienności. Wystarczy kilka kliknięć, żeby znaleźć się w sytuacji, nad którą nie ma się już żadnej kontroli.

Piotr Guszkowski

PEŁNA PRZYJEMNOŚĆ GWARANTOWANA

serial komediowy, USA 2026, tw. David Rosen, wyk. Tatiana Maslany, Jake Johnson, Dolly de Leon, Jessy Hodges, Jon Michael Hill, Charlie Hall, Kiarra Hamagami Goldberg, Nola Wallace

10 odc., Apple TV+

Wraca kultowy serial o dziewczynach

Serial podejmował nie tylko tematy związane z cielesnością, ale także aborcją czy przemocą seksualną.

Tęskniłam za tymi postaciami, ale przez długi czas nie mogłam sobie ich wyobrazić we współczesności" – powiedziała Lena Dunham, twórczyni i gwiazda „Dziewczyn".

Serial powróci w formie pięcioodcinkowej miniserii. Zdjęcia mają rozpocząć się w 2027 roku, dekadę po finale szóstego sezonu.

Serial rozpoczyna się sceną, w której rodzice Hannah Horvath (Dunham) informują córkę, że przestaną ją utrzymywać. Hannah ukończyła studia dwa lata wcześniej i właśnie pracuje, więc musi wreszcie nauczyć się żyć na własny rachunek.

„Zawsze powtarzaliśmy, że wrócimy do »Dziewczyn« tylko wtedy, gdy będziemy mieli historię, którą naprawdę warto opowiedzieć – tłumaczy Lena Dunham. – Aż pewnego dnia, mniej więcej w okolicach moich czterdziestych urodzin, bohaterki znów zaczęły do mnie mówić. Pod prysznicem. Rzadko dostaje się szansę, by wrócić do czegoś, co odmieniło życie, z zupełnie nowym poziomem wdzięczności i zrozumienia".

W nowym sezonie powrócą cztery aktorki grające główne bohaterki: Lena Dunham jako Hannah Horvath, Allison Williams jako Marnie Michaels, Jemima Kirke jako Jessa Johansson i Zosia Mamet jako Shoshanna Shapiro. W roli Elijaha Krantza ponownie wystąpi Andrew Rannells.

W komunikacie prasowym HBO dotyczącym wznowienia serialu zabrakło dwóch ważnych nazwisk związanych z oryginalną produkcją: Adama Drivera, odtwórcy roli Adama Sacklera, partnera Hannah, oraz Jenni Konner, współtwórczyni i producentki wykonawczej serialu. Dunham opisała trudne doświadczenia związane z obojgiem w autobiografii „Famesick", wydanej w kwietniu tego roku.

Twierdziła m.in., że Driver bywał „agresywny werbalnie, protekcjonalny i naruszający granice". Według Dunham Driver pozwalał sobie również na improwizacje podczas zdjęć, przez co czuła się niekomfortowo i traciła poczucie kontroli.

„Dziewczyny" były jednym z przełomowych seriali w sposobie przedstawiania kobiecych bohaterek.

„Duhnam dwanaście lat temu pokazywała ciało o dalekich od klasycznych proporcjach, w rozciągniętej koszulce, zsuwające się z kanapy w scenach nieporadnego seksu, sapiące podczas biegania, płaczące do zasmarkania, z wpijającymi się majtkami, drzazgą w tyłku, rozmazaną szminką, przypiętym laktatorem" – pisała Emilia Dłużewska.

„Dziewczyny" podejmowały nie tylko tematy związane z cielesnością, ale również aborcją, zdrowiem psychicznym i przemocą seksualną.

„Dunham i starsza od niej o piętnaście lat Jenni Konner, która z czasem dołączyła do serialu jako współtwórczyni, poruszały tematy, które wciąż są ważne. Nie tylko rozmycie granic między twórcą i bohaterem, z którym kultura mierzy się od dekad. Również takie, jak zdrowie psychiczne czy kwestia świadomej zgody, przekraczania granic i etycznej szarej strefy, jaką są relacje seksualne między osobami o bardzo różnej pozycji" – pisała Dłużewska.

Dawid Dróżdż

DZIEWCZYNY

serial komediowy, USA 2012-2017, tw. Lena Dunham, wyk. Lena Dunham, Allison Williams, Zosia Mamet, Jemima Kirke, Adam Driver, Alex Karpovsky

6 sezonów, HBO Max

FOT. HBO MAX

Jemima Kirke jako Jessa

eprasa.pl 5eb17bc19f

VOD

Co tu robi Gillian Anderson?

To powinno być karalne, mieć ją w obsadzie i tak ją zmarnować.

Kojarzycie mema z Benem Affleckiem, który pali papierosa i wygląda jak najbardziej przygnieciony rzeczywistością człowiek w historii świata? Mam wrażenie, że w takim nastroju reżyserował „Zwierzęta", w których zagrał także główną rolę.

Affleck wciela się tu w Marka Kimballa, niezależnego kandydata na burmistrza Los Angeles. Z pozoru to fajny koleś: w telewizji dużo mówi o tym, że w Los Angeles najważniejsi są mieszkańcy. Był nauczycielem i wojskowym, łatwo się z nim utożsamiać, budzi sympatię. Problem w tym, że wszystko wskazuje na to, że i tak przegra wybory.

Porywacze żądają siedmiu milionów dolarów i grożą, że zabiją chłopca, jeśli Mark wezwie policję

FOT. WARRICK PAGE/NETFLIX

Porwanie w Halloween

Jest Halloween. Dziesięcioletni syn Marka wraz z meksykańską gosposią, jej chłopakiem i jego synem, Hectorem, idą w kostiumach zbierać słodycze. Czas na zwrot akcji. Dzwoni telefon. Syn Marka został porwany. Porywacze żądają siedmiu milionów dolarów i grożą, że zabiją chłopca, jeśli Mark wezwie policję.

Na pomoc wzywają Dayle Burton, kobietę, która garnitur nosiła chyba już w kołysce. Nigdy nie podaje swojego prawdziwego nazwiska, sypie pretensjonalnymi cytatami, które mają brzmieć jak głębokie przemyślenia, i mówi z nosową manierą Gillian Anderson, która ma nieszczęście grać tę rolę.

W czasie seansu „Zwierząt" miałam wrażenie, że i wybitną przecież Anderson ktoś szantażuje. Mieć ją w swojej gwiezdnej eskadrze i tak ją zmarnować? Skandal.

Opowieść o moralności?

Największym grzechem „Zwierząt" wcale nie jest przewidywalność, choć od niej aż bolą zęby.

Najgorsze w tym nieznośnie nijakim filmie jest zadęcie Afflecka, który usiłuje zaserwować widzom opowieść o moralności i cynizmie tych, którzy nami rządzą. Jego Mark Kimball wszystko, co robi, każdy z założenia szlachetny czyn, filtruje przez słupki popularności.

W finale, w wyjątkowo długiej i zbędnej sekwencji Kimball opowiada o przejściach swojej rodziny, a w tle Affleck podtyka publiczności pod nos sceny pokazujące, jak bardzo narracja bohatera jest wydumana. Tłumacząc to po raz kolejny, Affleck daje więc do zrozumienia, że albo nie ufa widzom, albo – za co nie można go winić – własnej reżyserii.

Infantylny scenariusz

Nie do końca zrozumiałam, kto stoi za porwaniem i kto je zlecił. Nie wiem też, dlaczego w „Zwierzętach" zagrała Gillian Anderson, poza tym że oczywiście sporo jej zapłacili.

„Zwierzęta" wyprodukowali Matt Damon i Affleck, który jest również współautorem scenariusza. Damon miał zresztą zagrać w „Zwierzętach" główną rolę, ale, jak podają amerykańskie media, uratowały go zdjęcia do „Odysei". Affleck wyraźnie się z kolei w „Zwierzętach" męczy.

Może to wina scenariusza, który jest ledwie naszkicowany, chwilami wręcz obraźliwie infantylny, z bohaterami bezbarwnymi i nijakimi.

W jednej ze scen Anderson mówi z natchnioną miną – odpowiadając na ludzkie odruchy Kimballów i słowa Marka o tym, że warto pozostać człowiekiem – iż od tytułowych zwierząt ludzi różni tylko to, że potrafią opowiadać historie.

Cóż, tej nie dali rady.

Marta Górna

ZWIERZĘTA

Thriller, USA 2026, tw. Ben Affleck, wyk. Ben Affleck, Kerry Washington, Steven Yeun, Gillian Anderson, Adriana Paz, Luis Gerardo Méndez

Netflix

„WYBORCZA TV". Redakcja: Magdalena Birska; **Projekt makiety „Wyborczej TV":** Dorota Jezierska i Tomasz Lebioda; **Grafik:** Joanna Patyk;
Wydawca: Wyborcza Sp. z o.o., ul. Czerska 8/10, 00-732 Warszawa, tel. 22 555 66 00, **e-mail:** kultura@wyborcza.pl, **Licencje na treści:** licencje@wyborcza.pl
Naświetlanie i druk: Quad/Graphics Europe Sp. z o.o.; **Okładka:** Geoffrey Short/Netflix; **Serwis telewizyjny przygotowuje media-press.tv.**
Za zmiany w programie wprowadzone przez stacje po wysłaniu numeru gazety do drukarni redakcja nie odpowiada.

eprasa.pl 5eb17bc19f

PIĄTEK 30.10

FORMUŁA 1

• GRAND PRIX MEKSYKU
1. sesja treningowa
19:25 | ELEVEN SPORTS 1
2. sesja treningowa
22:55 | ELEVEN SPORTS 1

KOSZYKÓWKA

• NBA
Philadelphia 76ers – New York Knicks
00:30 | TVP SPORT

• PGE BASKET LIGA
Anwil Włocławek – Tasomix Rosiek Stal Ostrów Wielkopolski
20:10 | POLSAT SPORT 2

PIŁKA NOŻNA

• BETCLIC 1. LIGA
Pogoń Grodzisk Mazowiecki – FKS Stal Mielec
20:25 | TVP SPORT

• BUNDESLIGA
SV 07 Elversberg – 1. FSV Mainz 05
20:20 | ELEVEN SPORTS 3

• PKO BP EKSTRAKLASA
Cracovia – Motor Lublin
17:55 | CANAL+ SPORT 3 HD
Górnik Zabrze – Legia Warszawa
20:25 | CANAL+ SPORT 3 HD

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
Ślepsk Malow Suwałki – Neonet Norwid Częstochowa
20:00 | POLSAT SPORT 1

SOBOTA 31.10

FORMUŁA 1

• GRAND PRIX MEKSYKU
3. sesja treningowa
18:25 | ELEVEN SPORTS 2
Kwalifikacje
21:55 | ELEVEN SPORTS 2

KOSZYKÓWKA

• PGE BASKET LIGA
Legia Warszawa – Dziki Warszawa
17:20 | POLSAT SPORT 2
Arriva Lotto Twarde Pierniki Toruń – Zastal Zielona Góra
19:50 | POLSAT SPORT 2

PIŁKA NOŻNA

• BETCLIC 2. LIGA
GKS Tychy – Lechia Zielona Góra
14:55 | TVP SPORT

• BUNDESLIGA
Bayer 04 Leverkusen – VfB Stuttgart
15:20 | ELEVEN SPORTS 2
Goal Arena – 8. kolejka
15:20 | ELEVEN SPORTS 3
Bayern Monachium – Borussia Dortmund
18:20 | ELEVEN SPORTS 1

• PKO BP EKSTRAKLASA
Wisła Płock – Piast Gliwice
12:10 | CANAL+ SPORT 3 HD
Wieczysta Kraków – Jagiellonia Białystok
14:40 | CANAL+ SPORT 3 HD
Lech Poznań – Wisła Kraków
17:25 | TVP SPORT
17:25 | CANAL+ SPORT 3 HD
GKS Katowice – Widzew Łódź
20:10 | CANAL+ SPORT 3 HD

• PREMIER LEAGUE
Chelsea FC – Manchester United
13:25 | CANAL+ EXTRA 1
15:55 | CANAL+ EXTRA 2
Manchester City – Brighton & Hove Albion
15:55 | CANAL+ EXTRA 1
Tottenham Hotspur – Crystal Palace
18:25 | CANAL+ EXTRA 1
Aston Villa – Fulham FC
20:55 | CANAL+ EXTRA 1

• SERIE A ENILIVE
Bologna FC 1909 – AC Monza
14:55 | ELEVEN SPORTS 4
Udinese Calcio – AS Roma
17:55 | ELEVEN SPORTS 3
AC Milan – Inter Mediolan
20:40 | ELEVEN SPORTS 1

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
Stilon Gorzów – PGE Projekt Warszawa
14:45 | POLSAT SPORT 1
PGE GiEK Skra Bełchatów – Aluron CMC Warta Zawiercie
17:50 | POLSAT SPORT 1

NIEDZIELA 1.11

FORMUŁA 1

• GRAND PRIX MEKSYKU
Parada kierowców
19:00 | ELEVEN SPORTS 1
Wyścig
20:55 | ELEVEN SPORTS 1

KOSZYKÓWKA

• NBA
Orlando Magic – Boston Celtics
21:30 | TVP SPORT

• PGE BASKET LIGA
Euvic GTK Gliwice – WKS Śląsk Wrocław
17:25 | POLSAT SPORT 2

MARATON

• MARATON NOWOJORSKI
14:30 | EUROSPORT 1

BIEGI. Maraton Nowojorski to jeden z największych i najbardziej prestiżowych biegów ulicznych na świecie. Transmisja w niedzielę w Eurosporcie 1
· FOT. FOT. HOWARD WEISS

PIŁKA NOŻNA

• BUNDESLIGA
1. FC Union Berlin – 1. FC Köln
15:20 | ELEVEN SPORTS 3
Eintracht Frankfurt – Hamburger SV
17:20 | ELEVEN SPORTS 3

• PREMIER LEAGUE
Liverpool FC – Arsenal FC
14:55 | CANAL+ EXTRA 1

• SERIE A ENILIVE
Como 1907 – Venezia FC
12:25 | ELEVEN SPORTS 1
Frosinone Calcio – Torino FC
14:55 | ELEVEN SPORTS 2
SS Lazio – Cagliari Calcio
14:55 | ELEVEN SPORTS 1
US Lecce – Genoa CFC
17:55 | ELEVEN SPORTS 2
Juventus FC – SSC Napoli
20:40 | ELEVEN SPORTS 2

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
Jastrzębie Barkom – Podziemie Kredowe ChKS Chełm
14:45 | POLSAT SPORT 1

• TAURON LIGA KOBIET
KS DevelopRes Rzeszów – BKS ZGO Bielsko-Biała
17:50 | POLSAT SPORT 1

PONIEDZIAŁEK 2.11

PIŁKA NOŻNA

• BETCLIC 1. LIGA
ŁKS Łódź – Polonia Warszawa
20:25 | TVP SPORT

• PKO BP EKSTRAKLASA
KGHM Zagłębie Lubin – Korona Kielce
17:55 | CANAL+ SPORT 4 HD
Radomiak Radom – Śląsk Wrocław
17:55 | CANAL+ SPORT 3 HD
Raków Częstochowa – Pogoń Szczecin
20:25 | CANAL+ SPORT 3 HD

• PREMIER LEAGUE
Newcastle United – Everton FC
20:55 | CANAL+ EXTRA 1

• SERIE A ENILIVE
US Sassuolo Calcio – ACF Fiorentina
18:25 | ELEVEN SPORTS 1
Atalanta BC – Parma Calcio 1913
20:40 | ELEVEN SPORTS 1

TENIS

• ATP 1000 – ROLEX PARIS MASTERS
12:00 | 14:00 | 16:00 | 18:00 | POLSAT SPORT 1
20:00 | 22:00 | POLSAT SPORT 2

WTOREK 3.11

PIŁKA NOŻNA

• BETCLIC 1. LIGA
Chrobry Głogów – Arka Gdynia
17:55 | TVP SPORT

• LIGA MISTRZÓW UEFA
18:40 | CANAL+ EXTRA 2
20:55 | CANAL+ EXTRA 1
20:55 | CANAL+ EXTRA 2

PIŁKA RĘCZNA

• ORLEN SUPERLIGA KOBIET
PGE MKS El-Volt Lublin – KRASOŃ MKS Piotrcovia
20:10 | POLSAT SPORT 3

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
Energa Trefl Gdańsk – Stilon Gorzów
17:20 | POLSAT SPORT 1

TENIS

• ATP 1000 – ROLEX PARIS MASTERS
12:00 | 14:00 | 16:00 | POLSAT SPORT 1
18:00 | POLSAT SPORT 2
20:00 | 22:00 | POLSAT SPORT 1, POLSAT SPORT 2

ŚRODA 4.11

KOSZYKÓWKA

• LIGA MISTRZÓW FIBA
Legia Warszawa – Galatasaray MCT Technic
17:50 | TVP SPORT

PIŁKA NOŻNA

• LIGA MISTRZÓW UEFA
18:40 | CANAL+ EXTRA 1
18:40 | CANAL+ EXTRA 2
20:55 | CANAL+ EXTRA 1
20:55 | CANAL+ EXTRA 2
4. kolejka fazy ligowej:
FC Porto – SSC Napoli
20:55 | TVP 1

PIŁKA RĘCZNA

• ELIMINACJE MISTRZOSTW EUROPY MĘŻCZYZN
Polska – Łotwa
18:00 | POLSAT SPORT 2

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
Aluron CMC Warta Zawiercie – Energa Indykpol AZS Olsztyn
17:20 | POLSAT SPORT 1
BOGDANKA LUK Lublin – PGE GiEK Skra Bełchatów
20:20 | POLSAT SPORT 1

TENIS

• ATP 1000 – ROLEX PARIS MASTERS
12:00 | 14:00 | 16:00 | POLSAT SPORT 1
18:00 | POLSAT SPORT 3
20:00 | 22:00 | POLSAT SPORT 2

CZWARTEK 5.11

HOKEJ NA LODZIE

• EUROPEJSKA LIGA NARODÓW
Turniej w Sosnowcu
19:50 | TVP SPORT

PIŁKA NOŻNA

• LIGA EUROPY UEFA
Lewski Sofia – Jagiellonia Białystok
18:35 | POLSAT SPORT 1
SL Benfica – Lech Poznań
20:50 | POLSAT SPORT 1

SIATKÓWKA

• TAURON LIGA
PGE Projekt Warszawa – Ślepsk Malow Suwałki
20:20 | POLSAT SPORT 2

TENIS

• ATP 1000 – ROLEX PARIS MASTERS
12:00 | 14:00 | 16:00 | POLSAT SPORT 1
18:00 | 20:00 | 22:00 | POLSAT SPORT 2

eprasa.pl 5eb17bc19f

PIĄTEK 30.10

Od A do Z

CHIEF OF STATION ★★
thriller, USA/Wlk. Brytania/Węgry 2024, reż. Jesse V. Johnson, wyk. Aaron Eckhart, Olga Kurylenko, Alex Pettyfer
20:10 | ale kino+ hd
Szef placówki CIA w Budapeszcie traci żonę w zamachu. Jednak po powrocie do kraju dowiaduje się, że nie był to zamach, a kobieta była podwójnym agentem działającym na rzecz wroga. Trzeba to sprawdzić.

CHŁOPCY Z FERAJNY ★★★★★
film sens., USA 1990, reż. Martin Scorsese, wyk. Robert De Niro, Ray Liotta, Joe Pesci
21:40 | warner tv
Martin Scorsese według skruszonego gangstera o nowojorskiej mafii. Najlepszy film gangsterski końca stulecia: dokumentalny charakter, perfekcyjna reżyseria, wyśmienite aktorstwo. Koniecznie.

FARGO ★★★★★
dramat krym., USA/Wlk. Brytania 1996, reż. Joel Coen, Ethan Coen, wyk. Frances McDormand, William H. Macy, Steve Buscemi
23:40 | cinemax
Makabreska z rodzinnych stron braci Coen: sprzedawca samochodów zleca porwanie żony, co zapoczątkuje łańcuch przerażających zbrodni. Mimo luzackiego nastroju przejmujące. Laury w Cannes i dwa Oscary.

KLER ★★★★
dramat obycz., Polska 2018, reż. Wojciech Smarzowski, wyk. Arkadiusz Jakubik, Robert Więckiewicz, Jacek Braciak
22:30 | tvn
Kontrowersyjne (czy tak bardzo?) spojrzenie Wojciecha Smarzowskiego na polski Kościół: trzech księży i ich biskup jako egzemplifikacja kościelnych karier. Wielki przebój na 5 milionów widzów w kinach.

KRÓL ŻYCIA ★★★
komedia, Polska 2015, reż. Jerzy Zieliński, wyk. Robert Więckiewicz, Magdalena Popławska, Bartłomiej Topa
22:15 | tvn 7
Wysnuta z antykorporacyjnego bloga historia człowieka, który po wypadku samochodowym rezygnuje z pracy i wyścigu szczurów, w efekcie czego zaczyna zarażać otoczenie swoim szczęściem. Inspirujące.

Air

21:50 | cinemax
★★★★

FOT. MATERIAŁY PRASOWE

Jak to było (mogło być) naprawdę? Dział marketingu obuwia sportowego Nike szuka kandydata do wylansowania nowych butów do koszykówki marki Air. Pada na Michaela Jordana, zaczynającego zawodową karierę.

DRAMAT OBYCZ.
USA 2023, REŻ. BEN AFFLECK, WYK. MATT DAMON, BEN AFFLECK, JASON BATEMAN

M3GAN ★★★
horror, USA 2022, reż. Gerard Johnstone, wyk. Allison Williams, Violet McGraw, Amie Donald
20:00 | hbo
Pani, zajmująca się sztuczną inteligencją, zostaje po śmierci siostry opiekunką 8-letniej dziewczynki. Nie czując się przygotowana do roli matki, przekazuje opiekę nad dzieckiem swojemu prototypowi SI.

MILCZENIE OWIEC ★★★★★
thriller, USA 1990, reż. Jonathan Demme, wyk. Jodie Foster, Anthony Hopkins, Scott Glenn
20:05 | tvp kultura
Oscarowy wielki szlem. Przejmująca historia śledztwa w sprawie zabójstw młodych kobiet prowadzonego przez stażystkę FBI przy udziale piekielnie inteligentnego zwyrodnialca Hannibala Lectera. Rewelacja!

NA TWOIM MIEJSCU ★★
komedia, Polska 2023, reż. Antonio Galdamez, wyk. Paulina Gałązka, Miron Jagniewski, Oliwier Grzegorzewski
20:00 | tvn 7
Młode współczesne polskie małżeństwo nie potrafi dojść do porozumienia – każdy drobiazg wywołuje sprzeczkę. Do czasu, kiedy pewnej nocy dochodzi do zamiany ciał: ona staje się nim, a on – własną żoną.

NIE MÓW ZŁA ★★★
horror, USA/Chorwacja/Kanada 2024, reż. James Watkins, wyk. James McAvoy, Mackenzie Davis, Aisling Franciosi
21:40 | hbo
Z duńskiego na hollywoodzki: rodzina przyjmuje zaproszenie od świeżych znajomych do domu na odludziu. Początkowo miła atmosfera gęstnieje, a na jaw wychodzą krwawe skłonności gospodarzy.

OBŁAWA ★★★★★
dramat wojenny, Polska 2012, reż. Marcin Krzyształowicz, wyk. Marcin Dorociński, Maciej Stuhr, Sonia Bohosiewicz
20:00 | kino polska
Po rozbiciu przez hitlerowców oddziału partyzanckiego, jedyny ocalały – wykonawca podziemnych wyroków – musi zadecydować, na kim – i jak – dokonać zemsty za pomordowanych kolegów. Plus wiele nagród.

SPRZYMIERZENI ★★★
thriller, USA 2016, reż. Robert Zemeckis, wyk. Brad Pitt, Marion Cotillard, Jared Harris
20:00 | tvp historia
W czasie II wojny aliancki oficer osiąga sukces szpiegowskiej misji dzięki francuskiej uczestniczce ruchu oporu: oddanej sprawie czy szpiegującej na rzecz III Rzeszy? Na ekranie Brad Pitt i Marion Cotillard.

TERMINATOR: MROCZNE PRZEZNACZENIE ★★★
film sens., USA/Hiszpania/Węgry/Chiny 2019, reż. Tim Miller, wyk. Arnold Schwarzenegger, Linda Hamilton, Mackenzie Davis
22:05 | polsat
Sarah Connor wraca, by skontaktować ściganą przez androida z przyszłości dziewczynę z Terminatorem i w ten sposób przechylić szalę w wojnie ludzi i robotami. Plus Linda Hamilton i Arnold Schwarzenegger.

VINCI 2 ★★★
komedia kryminalna, Polska 2025, reż. Juliusz Machulski, wyk. Robert Więckiewicz, Borys Szyc, Kamilla Baar-Kochańska
20:00 | tvn
Włamywacz, który przed laty dokonał zuchwałej kradzieży „Damy z łasiczką", wraca do kraju, by zmierzyć się ze swoimi samozwańczymi następcami, a przy okazji zdobyć równie cenny artefakt.

ZABAWA, ZABAWA ★★★
dramat obycz., Polska 2018, reż. Kinga Dębska, wyk. Agata Kulesza, Maria Dębska, Dorota Kolak
21:55 | kino polska
Kinga Dębska o alkoholizmie kobiet: trzy panie w różnym wieku przekraczają granice samokontroli, co niesie za sobą gorzkie konsekwencje. Świetnie zagrane przez aktorskie tuzy: ku przestrodze.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

TVP1

08:00 Serwis Info, pogoda
08:20 Okrasa łamie przepisy
09:00 Ranczo IV (5/13)
10:00 Komisarz Alex IV (1/13)
11:00 Ojciec Mateusz XXIV (2)
12:00 Serwis Info - magazyn
12:10 Agrobiznes - magazyn
12:40 Magazyn rolniczy (815)
12:50 Rolnik szuka żony. Odwiedziny (5) - serial dok.
13:10 David Attenborough i tajemniczy świat dźwięków
14:05 Splątane losy
15:00 Serwis Info, pogoda
15:10 Reporterzy (646)
15:35 Gra słów. Krzyżówka
16:00 Dziedzictwo
17:00 Teleexpress
17:25 Jaka to melodia? (6001)
18:05 Klan - telenowela
18:40 Akacjowa 38
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:30 **Konflikt** (6/6) - miniserial Finlandia 2025
21:30 **Powrót na „Ranczo”** (1) - serial dok.
22:05 **Mój biegun** - film ★★★ obyczajowy Polska 2013, reż. Marcin Głowacki (100 min)
23:45 **Rocky II** - dramat ★★ obyczajowy USA 1979, reż. Sylvester Stallone (120 min)
01:45 **Papusza** - film biograf. ★★★ Polska 13, reż. Krzysztof Krauze, Joanna Kos-Krauze (135 min)

TVP2

05:30 M jak miłość
06:20 Anna Dymna – spotkajmy się (453) - dyskusja
06:55 Barwy szczęścia
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7722) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie (7722) - mag. Polska 2026
11:45 Operacja zdrowie (90)
12:25 Koło fortuny (2119)
13:15 Panna młoda
14:05 Va banque (1104)
14:35 Na sygnale
15:05 La Promesa – pałac tajemnic - telenowela
16:00 Koło fortuny (2120)
16:35 Familiada (3078)
17:20 Panna młoda - serial obyczajowy Turcja 2024
18:15 Va banque (1105)
18:50 Jeden z dziesięciu (19)
19:25 Barwy szczęścia
19:55 Domowe patenty (17)

20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz. Polska 2026
20:40 **Kocham Cię, Polsko!** (8) - quiz Polska 2026
22:15 **Gabi Drzewiecka zaprasza** (7) - talk-show Polska 2026
23:15 **To jest grane** (109)
23:50 **Porzucony według Harlana Cobena** (5,6/10) - serial obycz.
01:45 **Miłość w chmurach (Love is in the Air)** ★★ - romans Niemcy 2017, reż. André Erkau, wyk. Jasmin Gerat (95 min)

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień - mag.
08:00 Halo tu Polsat (3300)
11:40 Na ratunek 112 XV (5)
12:20 Gliniarze Śląsk (42) - serial krym. Polska 2026
13:20 Gliniarze XVIII (4,5) - serial fab.-dok. Polska 2024
15:30 Wydarzenia
15:55 Gliniarze XXI (43) - serial fab.-dok. Polska 2026, wyk. Aleksander Mackiewicz
16:55 Gliniarze Śląsk (43) - serial krym. Polska 2026, wyk. Agnieszka Wagner
18:00 Pierwsza miłość 50 (106) - serial obycz. Polska 2026, wyk. Aneta Zając
18:50 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:15 Gość „Wydarzeń” (1030) - program publicyst.
19:30 Sport - Polska 2026

19:55 **Twoja twarz brzmi znajomo** (234) - program rozrywkowy
22:05 **Terminator: Mroczne przeznaczenie (Terminator: Dark Fate)** ★★★ - film sensacyjny USA/Hiszpania/Węgry/Chiny 2019, reż. Tim Miller (165 min)
00:50 **Mumia – Grobowiec Cesarza Smoka** ★★ - film sensacyjny USA/Niemcy/Chiny/Kanada/Wlk. Brytania/Hongkong 08 (150 min)

TVN

05:15 Nic straconego
05:40 Uwaga! (8119) - mag. reporterów Polska 2026
05:55 Ukryta prawda (58/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Magnuszew – Stara Kuźnia 30 (6) - reality show Polska 2025
07:45 Dzień Dobry TVN (5821)
11:25 Kuchenne rewolucje: „Jani Sushi”, Tarnów XXVII (10)
12:35 Kuchenne rewolucje XXV (10) - reality show
13:40 Ukryta prawda (13,14/17) - serial fab.-dok.
15:45 Młode gliny II (20) - serial krym. Polska 2026
16:50 Szpital św. Anny IV (45) - serial obycz. Polska 2026, wyk. Jolanta Fraszyńska
17:55 Detektywi VII (45) - serial fabularno-dok.
19:00 Fakty, sport, pogoda
19:50 Uwaga! (8120) - mag.

20:00 **Vinci 2** - komedia kryminalna ★★★ Polska 2025, reż. Juliusz Machulski, wyk. Robert Więckiewicz, Borys Szyc, Kamilla Baar, Marcin Dorociński (150 min)
22:30 **Kler** - dramat obycz. ★★★★ Polska 2018, reż. Wojciech Smarzowski, wyk. Arkadiusz Jakubik, Robert Więckiewicz, Jacek Braciak (165 min)
01:15 **Kuba Wojewódzki** (9) - talk-show Polska 26
02:20 **Uwaga!** (8120)

TV PULS

06:00 Policjanci z Miami (17,18/23) - serial krym. USA 1985, wyk. Don Johnson
08:00 Kobra – oddział specjalny XVII (11,10/15)
10:00 Zaklinaczka duchów IV (1/23) - serial fantasy USA 08
11:00 Kotka - serial obycz.
12:00 Nie igraj z aniołem
13:00 Wspaniałe stulecie IV - serial obycz. Turcja 2014
14:00 Rodzinny interes
15:00 Lombard. Życie pod zastaw XII - serial obycz.
17:00 Rodzinny interes - serial obycz. Polska 2019
18:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (44,45) - serial obyczajowy Polska 2026
20:00 **Czas zemsty (Out for a Kill)** ★ - film sens. USA/Aruba 2003, reż. Michael Oblowitz, wyk. Michelle Goh (110 min)
21:50 **Transporter III** ★★ - film sens. Francja/USA/Ukraina/Wlk. Brytania 2008, reż. Olivier Megaton (120 min)
23:50 **Bez twarzy (Face/Off)** ★★★ - film sensacyjny USA 1997, reż. John Woo (155 min)
02:25 **Lombard. Życie pod zastaw XIX** (40)

TVN7

05:20 Ten moment (18/20) - serial fab.-dok. Polska 2015
05:55 Żony Podlasia (5/10)
06:50 Szkoła (51,52/72)
08:45 Ukryta prawda (16,22,23/60) - serial fab.-dok.
11:50 W-11 Wydział Śledczy - serial fabularno-dok.
13:55 Detektywi V (3)
15:00 Szpital św. Anny IV (35) - serial obycz. Polska 2026
16:00 Ukryta prawda (7/73) - serial fab.-dok. Polska 2021
17:00 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
18:00 Rozwód. Walka o wszystko (39) - serial fabularno-dok. Polska 2020
19:00 Ukryta prawda (45)
20:00 **Na twoim miejscu** ★★ - komedia Polska 2023, reż. Antonio Galdamez, wyk. Paulina Gałązka, Jan Frycz (135 min)
22:15 **Król życia** - komedia ★★★ Polska 2015, reż. Jerzy Zieliński, wyk. Robert Więckiewicz (125 min)
00:20 **Oszukać przeznaczenie IV (The Final Destination)** ★★ - horror USA 2009, reż. David R. Ellis, wyk. Bobby Campo (105 min)
02:05 **Hotel Paradise** (38)

MEZZO

13:15 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Joyce DiDonato, Antonio Pappano: Heggie, Berlioz - Holandia 25
14:50 Orkiestra Paryska, Khatia Buniatishvili, Klaus Mäkelä - muzyka klasyczna
16:45 Intermezzo
17:00 Freddie Hubbard Quintet – Berliner Jazztage 1977
17:45 John Scofield's Long Days Quartet – Casa del Jazz Summertime 2025, Rzym
19:05 Philippe Mouratoglou Trio – Studio de l'Ermitage
20:30 Młodzieżowa Orkiestra Symfoniczna z Erywania, Eduard Topchjan: Czajkowski
21:30 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Santtu-Matias Rouvali - muzyka klas.
22:55 Ludwig van Beethoven: Fidelio - opera Holandia 2024

PULS 2

10:35 Basia (13,14)
11:10 Gus. Mały (19,20/52)
11:35 Tomek i przyjaciele 28
12:00 Lwia straż (18,14/26)
13:00 Nowe przygody Kubusia Puchatka (16)
13:35 Smerfy - serial anim.
14:00 Baranek Shaun VI
14:35 Marta mówi!
15:00 Miraculous VI (3,4/26)
16:00 Patryk Rozgwiazda
17:00 SpongeBob IX
18:00 Pingwiny z Madagaskaru (7,8/26)
19:00 Kacze opowieści
20:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (34) - serial obycz.
21:00 Straszny film IV - komedia USA 2006
22:40 Taxi II - komedia sensacyjna Francja 2000
00:30 Krwawe Halloween - horror USA 2016

TV4

07:00 Strażnik Teksasu V (18/25) - serial sens. USA 1998
07:55 Bogaty dom – biedny dom XII (4) - serial dok.
08:55 Policjantki i policjanci XIII (25,26,27/65) - serial obycz.
11:55 Na ratunek 112 XVI (49,50) - serial fabularno-dok.
12:55 Trudne sprawy XVII (7,8,9,45/40) - serial fab.-dok.
16:55 Łowcy skarbów. Kto da więcej (472) - reality show
18:00 Policjantki i policjanci XXV (44,45) - serial obycz.
20:05 A na obiad... (8) - mag.
20:10 Czas wojny - dramat wojenny USA/Indie 2011, reż. Steven Spielberg, wyk. Jeremy Irvine, Peter Mullan
23:20 Gwiazdy kabaretu (190, 189) - kabaret i satyra
01:30 Opowiem ci o zbrodni II (1,2,3) - serial dok. Polska 2019

METRO

07:25 Bez kompleksów (5)
08:30 Szpital (44,45/68)
10:25 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
12:25 Szkoła (27/67) - serial fabularno-dok. Polska 2019
13:25 Brzydula - serial obycz.
14:35 Drugie serce - serial obyczajowy Turcja 2025
15:35 Druga szansa II (5)
16:45 The Floor (3, 4)
18:00 Złomowisko PL VII
19:00 Kartoteka IX (17)
20:00 Plotka - komedia Francja 2001, reż. Francis Veber, wyk. Daniel Auteuil, Gérard Depardieu
21:50 Taskmaster (9) - program rozrywkowy Polska 2026
22:55 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (1,2/12)
00:55 Szpital (5/68)
01:55 Szkoła (34/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

PIĄTEK 30.10

STOPKLATKA

08:45 Robert Makłowicz (205) - mag. kulinarny
09:45 Wojny magazynowe: Kanada II (11,12/12)
10:55 Aukcja w ciemno III (12,13/26) - serial dok.
11:55 Komisarz Rex — Powrót do Wiednia (1/6) - serial krym. Austria/Niemcy 2026
13:50 Hudson i Rex V (19/20)
14:50 Komisarz Montalbano (2/2) - serial kryminalny
17:00 Górski lekarz XIX (3/8) - serial obyczajowy Niemcy/Austria 2026
18:00 Komisarz Rex — Powrót do Wiednia (3,4/6) - serial krym.
20:00 Air America - film sensacyjny USA 1990, reż. Roger Spottiswoode, wyk. Mel Gibson, Robert Downey Jr. (150 min) **22:30 Poszukiwany, poszukiwana** - komedia Polska 1974, reż. Stanisław Bareja, wyk. Wojciech Pokora, Jolanta Bohdal (95 min)
00:05 Lokatorka - dramat krym. Polska 2021, reż. Michał Otłowski, wyk. Irena Melcer, Sławomira Łozińska (165 min)

KINO POLSKA

07:30 Polska Kronika Filmowa 20/82 - reportaż Polska 1982
07:40 Zwierzęta Wajraka III (8,9/10) - serial dok. Polska 22
08:45 Szatan z 7–ej klasy - film przyg. Polska 1960
11:00 Gdzie jest generał - komedia Polska 1964, reż. Tadeusz Chmielewski
13:20 Konopielka - komedia Polska 1982, reż. Witold Leszczyński, wyk. Krzysztof Majchrzak, Anna Seniuk
15:10 Zakazane piosenki - dramat wojenny Polska 1947
17:40 Moja - film krótkometrażowy Polska 2024
17:55 Czterej pancerni i pies (6,7) - serial wojenny Polska 66
20:00 Obława - dramat wojenny Polska 2012, reż. Marcin Krzyształowicz, wyk. Marcin Dorociński, Maciej Stuhr, Sonia Bohosiewicz, Weronika Rosati
21:55 Zabawa, zabawa - dramat obyczajowy Polska 2018, reż. Kinga Dębska, wyk. Agata Kulesza, Maria Dębska
23:45 Wyjazd integracyjny - komedia Polska 2011, reż. Przemysław Angerman, wyk. Jan Frycz, Tomasz Karolak
01:50 Ostatni prom - dramat obyczajowy Polska 1989, reż. Waldemar Krzystek, wyk. Krzysztof Kolberger

ALE KINO+

09:15 Grantchester X (7,8/8)
11:15 Detektyw Foyle III (4/4) - serial krym.
13:20 Pęknięte lustro (The Mirror Crack'd) - komedia kryminalna Wlk. Brytania 1980, reż. Guy Hamilton (130 min)
15:30 PS Kocham Cię (P.S. I Love You) - melodramat USA 2007, reż. Richard LaGravenese, wyk. Hilary Swank (150 min)
18:00 Strefa interesów (The Zone of Interest) - dramat wojenny Wlk. Brytania/Polska/USA 2023, reż. Jonathan Glazer (130 min)
20:10 Chief of Station - thriller USA/Wlk. Brytania/Węgry 2024, reż. Jesse V. Johnson, wyk. Aaron Eckhart, Olga Kurylenko, Alex Pettyfer (125 min)
22:15 Zapowiedź (Knowing) - thriller USA/Wlk. Brytania/Australia 2009, reż. Alex Proyas, wyk. Nicolas Cage (145 min)
00:40 Krawiec z Panamy (The Tailor of Panama) - thriller USA/Irlandia 2001 (135 min)

POLSAT FILM

07:30 Doktor Martin V (5/8)
08:30 Przyjaciółki XXV (5,6)
10:25 Świat według Kiepskich (6,7,4,8,36/16) - serial kom.
14:45 Zabij mnie, kochanie - komedia Polska 2024
16:45 Ghost Rider II - film sens. USA/Emiraty Arabskie 11
18:45 Zmartwychwstały - dramat historyczny USA 16
21:00 Duchy w Wenecji - film krym. USA/Wlk. Bryt./Włochy 23, reż. Kenneth Branagh, wyk. Kenneth Branagh
23:05 Zielona mila - dramat obyczajowy USA 1999

FILMBOX+ ONE

09:50 Vera XIV (1/2)
11:50 Zagadki kryminalne nowej panny Fisher (4/4)
12:50 Morderstwa według Agathy Christie II: Ding Dang Dong (20) - film kryminalny Francja/Szwajcaria 2018
15:00 Strażnik Teksasu VII (19,20/23) - serial sens.
17:05 Vera XIV (2/2)
18:55 Poirot: Podwójny grzech II (7/10) - serial krym.
20:00 Piękny umysł - dramat obyczajowy USA 2001
22:55 Snowpiercer: Arka przyszłości - film s.f. Korea Południowa/Czechy 2013

TVP KULTURA

08:55 Tamte lata, tamte dni
09:30 Blisko, coraz bliżej (1) - serial historyczny
11:00 Strach (Non credo più all'amore) - dramat obycz. Włochy/Monaco/Niemcy 1954 (95 min)
12:35 Van Gogh. Prawdziwa historia (2) - serial dok.
13:55 „Zapatrzeni w siebie" — piosenki Marka Grechuty - koncert
14:55 Spokój - dramat obyczajowy Polska 1976, reż. Krzysztof Kieślowski (95 min)
16:30 Blisko, coraz bliżej (2)
18:00 Tygodnik kulturalny
18:50 Pamiętniki Sherlocka Holmesa (2/6)
20:00 Wstęp do filmu (611)
20:05 Milczenie owiec (The Silence of the Lambs) - thriller USA 1990, reż. Jonathan Demme, wyk. Jodie Foster (130 min)
22:15 Pitbull (3/12)
23:20 Wstęp do filmu (616)
23:25 Na ostrzu szpady (Le bossu) - film przyg. Francja/Włochy/Niemcy 1997, reż. Philippe de Broca (135 min)
01:40 Do raju - film krótkom. Polska 2023 (30 min)

WARNER TV

07:55 Prawo Agaty III (11,12)
09:50 Bajer z Bel-Air V
10:50 Poniedziałki na chirurgii
11:45 Teraz albo nigdy! (1,2/13)
13:55 Bajer z Bel-Air V
15:55 Poniedziałki na chirurgii
17:45 Dziewczyna na pożegnanie - komedia romantyczna USA 1977, reż. Herbert Ross
20:00 Licencja na miłość - komedia romantyczna USA/Australia 2007
21:40 Chłopcy z ferajny - film sensacyjny USA 1990
00:40 Lśnienie - thriller Wlk. Brytania/USA 1980

PARAMOUNT

07:30 Czarodziejki VI
09:25 Policyjna grupa pościgowa XXII - serial dok.
10:30 Pan i pani Smith - komedia sensacyjna USA 05
13:00 Czarodziejki VI
14:55 xXx: Reaktywacja - film sens. USA 2017, reż. D.J. Caruso
17:05 Terminator: Genisys - film s.f. USA/Kanada 2015
20:00 Lodowy szlak - film sensacyjny USA/Kanada 2021, reż. Jonathan Hensleigh
22:20 Mechanik: Prawo zemsty - film sens. USA 2011
00:00 Drugie oblicze - dramat kryminalny USA 2013

HBO

09:00 Noc w zoo - film animowany Kanada/Francja/Belgia 2024 (90 min)
10:30 Na planie (44) - mag.
11:00 Człowiek z bieguna - komediodramat USA 2014 (85 min)
12:25 Anakonda - horror USA 2025, reż. Tom Gormican (95 min)
14:00 All American VIII (5,6)
15:25 The Pitt II (15/15)
16:15 Scott Pilgrim kontra świat - komedia USA/Wlk. Brytania/Kanada/Japonia 2010 (110 min)
18:05 Saga »Zmierzch«: Przed świtem, cz. 2 - film fantasy USA 2011 (115 min)
20:00 M3GAN - horror USA 2022, reż. Gerard Johnstone, wyk. Allison Williams (100 min)
21:40 Nie mów zła - horror USA/Chorwacja/Kanada 2024, reż. James Watkins (110 min)
23:30 Rewolwerowcy - western USA 2025, reż. Brian Skiba, wyk. Stephen Dorff (100 min)
01:10 Spinal Tap II: To nie koniec - komedia USA 2025 (80 min)

CINEMAX

11:40 Sępy - thriller F 2025
13:25 Ostatni pociąg do Fortune - western USA 2025
15:00 Motyl i skafander - film biograficzny Francja/USA 2007
16:55 Jajo larwa motyl - dramat obycz. Grecja/Cypr 2023
18:25 Wrześniowe dzieci - film sens. Szwajcaria 2024
20:00 Podwójne uderzenie - film sensacyjny USA 1991, reż. Sheldon Lettich
21:50 Air - dramat obycz. USA 2023, reż. Ben Affleck
23:40 Fargo - dramat krym. USA/Wlk. Brytania 1996

ROMANCE TV

11:20 Zagłosuj na miłość - komedia romantyczna Kanada 2023, reż. Wendy Ord
13:05 Rzeka życia: Zaginiona na Amazonce - dramat obyczajowy Niemcy 2013
15:00 Inga Lindström: Weekend w Söderholm - film obyczajowy Niemcy 2007
16:55 Miłosne sprawki - komedia Niemcy 2022
19:00 Górski lekarz
20:00 Rejs ku szczęściu (10/37)
21:50 Wielka prawdziwa miłość - komedia USA 2022
23:45 Górski lekarz
00:40 Rejs ku szczęściu (10/37)

CANAL+ PREMIUM

09:15 MTV Unplugged
10:30 Cudowne życie - komediodramat Francja/Kanada 2025, reż. Ken Scott (100 min)
12:10 Brat - dramat obycz. Polska 2025 (95 min)
13:45 Prawdziwa historia szeregowca Ryana
14:40 Peacock - dramat obycz. USA 2010, reż. Michael Lander (90 min)
16:10 Saga „Zmierzch": Przed świtem, cz. 1 - film fantasy USA 2011, reż. Bill Condon (115 min)
18:05 Łapu-Capu (260)
18:10 Saga »Zmierzch«: Przed świtem, cz. 2 - film fantasy USA 2011 (110 min)
20:00 Samotnik - film sensacyjny USA/Wlk. Brytania 2026 (110 min)
21:50 Apollo w ogniu: Apollo Has Fallen (8/8) - serial sensacyjny Francja/Wlk. Brytania/USA 2026
22:30 Dla niej wszystko - film sensacyjny USA/Francja 2008, reż. Paul Haggis (130 min)
00:40 30 dni mroku - horror USA 2007, reż. David Slade (110 min)

TVN FABUŁA

09:50 Młode gliny (40/50)
10:55 Magda M. (10)
11:55 Zapukaj do moich drzwi
13:55 Młode gliny (41/50)
14:55 Detektywi - serial dok.
16:05 Na Wspólnej
17:10 Magia kina (5) - mag.
17:35 Rodzina od zaraz - komedia USA 2018
20:00 Plan na miłość - komedia Wlk. Brytania/Francja/Indie/USA 2022
22:25 Szczęśliwe święta - komediodramat USA 2014
00:00 Głupcy - dramat obycz. Polska/Rumunia/Niemcy 2022

AMC

09:40 Tajemnicza wyspa (1) - film przygodowy Tajlandia/Niemcy/USA 2005
11:35 Tajemnicza wyspa (2) - film przygodowy Tajlandia/Niemcy/USA 2005
13:20 Bibliotekarz III – Przeklęty kielich Judasza - film przygodowy USA 2008
15:20 Za wszelką cenę - dramat obyczajowy USA 2004
18:10 Pompeje - film katas. USA/Niemcy 2014
20:15 183 metry strachu - horror USA 2016
22:00 Wielki szef - film sensacyjny Hongkong 1971

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:25 Agenci NCIS XII (7/24)
09:25 Castle II (16,17/24)
11:15 Detektyw Monk II (6,7/16)
13:10 Agenci NCIS XII (8,9/24)
15:05 FBI: Most Wanted III (21,22/22) - serial krym.
17:05 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (2,3/22)
19:05 Castle II (18,19/24) - serial krym. USA 2010
21:05 W 80 dni dookoła świata - film przyg. USA/Niemcy/Irlandia/Wlk. Brytania 2004
23:25 Pogromcy duchów - komedia sensacyjna USA 84

EPIC DRAMA

08:10 Detektyw Murdoch XVIII
09:10 Wszystkie stworzenia duże i małe II (1/6)
10:05 Lekarze na start
11:40 Panna Scarlet VI (2/6)
12:50 Sprawy pana Booka
13:55 Agenci NCIS XVII (15/20)
14:50 Panna Marple II (1/4)
16:55 Poirot IX (4/4)
18:55 Agenci NCIS XVII (16/20)
19:55 Poirot III (6/11)
21:00 Morderstwo to nic trudnego (2/2) - miniserial
22:00 Morderstwo w małym mieście II (8) - serial krym.
22:55 Poirot III (6/11)
00:05 Agenci NCIS XVII (16/20)

TVN STYLE

11:25 Ostre cięcie (5)
12:25 Ugotowani (14)
13:25 Kuchenne rewolucje (2, 1) - reality show Polska 24
15:30 MasterChef (7)
17:05 Teraz one (5)
17:40 Kuchenne rewolucje (5, 6, 7) - reality show
20:50 Love the Look (5) - program rozrywkowy Polska 2026
21:50 Jestem z Polski XVIII (5,2/14) - serial dok. Polska 26
23:50 Kobieta na krańcu świata XVII (8) - cykl reportaży
00:40 EuroPOLKI studentki (2) - lifestyle Polska 2023

TVN TURBO

08:00 Gadżet 4.0 (10, 1)
09:00 Fani czterech kółek XVI
10:00 Raport Turbo (5099)
10:15 Samochód marzeń: Kup i zrób (4) - mag. motoryzacyjny
11:15 Wojny samochodowe (7)
12:15 Naprawy nie do naprawy
13:00 Zawodowi handlarze
14:30 Wojny samochodowe
16:30 Jeździć, obserwować II
18:00 Raport Turbo (5100)
18:15 Mobilni mechanicy (7, 8)
19:45 Naprawy nie do naprawy
20:30 Z drugiej ręki (4, 8)
22:00 Raport Turbo (5100)
22:15 Zawodowi handlarze (8)
23:00 Polski supersamochód

BBC FIRST

08:55 Z pamiętnika położnej
10:00 Ojciec Brown VIII (8,9/10)
12:00 Shakespeare i Hathaway II (7,8/10)
14:00 Zbrodnie Saint-Pierre
15:00 Śmierć z dala od palm II
16:10 Tajemnice Brokenwood
18:00 Morderstwa w Midsomer
19:55 Śmierć pod palmami XV (6/8) - serial kryminalny
21:00 Po powodzi II (5/6)
22:00 Blackshore (4/6)
23:05 Luther (3/6)
00:15 Lynley (3/4)
01:15 Po powodzi II (5/6)

FX

08:00 Kości IV (15/26)
09:00 FBI VI (6/13)
10:00 Agenci NCIS II (4/23)
10:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XIV (20/22)
11:50 CSI: Kryminalne zagadki Miami (9,10/24)
13:45 Castle II (16/24)
14:40 Lucyfer II (13/18)
15:35 CSI: Kryminalne zagadki Miami (11,12/24)
17:25 Z Archiwum X V (5,6/20)
19:15 FBI VI (7/13)
20:10 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (9/21)
21:05 Zabójcze umysły XVII
22:00 CIA (4/12) - serial krym.

HGTV

09:05 Ekstremalnie wymagający kupujący - serial dok.
10:00 Letnia chata na lata XIII
11:55 Nowe życie w starym domu: wyjątkowy pensjonat
13:55 Odlotowy ogród (6)
14:30 Mieszkanie na miarę III
16:25 Polowanie na ogród IX
18:15 Poukładani (2) - lifestyle
19:15 Weekendowa metamorfoza (7, 8) - reality show
21:05 Zgłoś remont (5)
22:05 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8) - serial dok.
23:00 House Hunters (2-5)
01:05 Kupujemy dom na plaży

BBC LIFESTYLE

10:00 Bake off: zawodowcy (4)
11:00 Tajemnice słynnych hoteli (4) - serial dok.
12:00 Mistrzowie ceramiki (2)
13:10 10 lat mniej w 10 dni II
14:10 Wielkie australijskie wypieki VI (6) - serial dok.
15:20 Mistrzowie szycia (10)
16:30 Zapraszam do stołu
17:40 Masterchef: Australia
18:50 Zapraszam do stołu
19:50 Wielkie australijskie wypieki VI - serial dok.
21:00 Bad Boyfriends (2)
22:00 Sex-notowania (5)
23:00 Seks i miłość dookoła świata – Christiane Amanpour

COMEDY CENTRAL

08:25 Dwóch i pół VIII (11/16)
08:55 Hoży doktorzy (7,8/24)
09:55 Przyjaciele VII (21-24/24) - serial kom. USA 01
11:55 Teoria wielkiego podrywu IV (11-16/24) - serial kom.
14:30 Dwóch i pół VIII (12-15/16) - serial kom. USA 10
16:30 Przyjaciele VIII (1-4/24)
18:30 Hoży doktorzy (9,10/24)
19:30 Teoria wielkiego podrywu IV (11-16/24) - serial kom.
22:00 South Park 29 (4)
22:30 The Office PL IV (5/12)
23:05 Comedy Club (3, 4)

TVP SERIALE

08:30 Komisarz Alex XII (5)
09:25 Rodzinka.pl IX (3)
09:55 Klan - telenowela
10:30 Ranczo V (1/13)
11:20 Rodzinka.pl XIX (6,7)
12:20 Felicita (21,22)
13:35 Ojciec Mateusz (8,9/17)
15:35 Komisarz Alex XII (6)
16:25 Na sygnale
17:30 Ranczo V (3,4/13)
19:30 Ojciec Mateusz (9) - serial krym. Polska 2009
21:30 Ranczo V (5,6/13)
23:25 Ojciec Mateusz (11/17)
00:25 Gra z Cieniem II (8) - serial krym. Polska 2026
01:20 Trzeci oficer (9)

CANAL+ KUCHNIA

13:45 Kolacja z Gavinem Rossdale'em (4)
14:40 ABC gotowania – kuchnia meksykańska (9, 10)
15:45 Kucharskiego pomysł na kuchnię (9, 10) - magazyn
16:45 Jamie Oliver (13, 14, 2)
18:40 Włoskie życie Sophie Grigson (4,5) - serial dok.
19:45 m jak mięso (1)
20:20 Jamie: dania w 20 minut
21:15 Ziemia, ogień i smak (4)
22:05 Kolacja z Gavinem Rossdale'em (5, 6)
23:55 Ziemia, ogień i smak (2)
00:55 m jak mięso (7, 8) - mag.

CANAL+ DOMO

10:00 Gardeners' World (1)
11:10 Ucieczka na wieś XXIII
12:10 Wielkie projekty XXI
13:05 Generalna odbudowa
14:05 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
16:00 Daleko od miasta XVI
17:00 Adres: rezydencje marzeń (4) - reality show
18:00 Ucieczka na wieś XXIII
19:00 Wielkie projekty XXI
20:00 Daleko od miasta XV
21:00 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
21:55 Wielkie projekty XII
23:05 Pomocy! Kupiliśmy wioskę (9/20) - serial dok.

PLANETE+

12:35 Niezwykłe podróże koleją VI (4/5) - serial dok.
13:40 Gustave Eiffel – nie tylko wieża - film dok.
14:45 Krajobrazy świata (6/12)
15:50 360° – świat bez granic
16:55 Świat z góry (6,7/14)
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:35 Pod ciśnieniem
19:45 TikTok. Chińska superbroń - film dok.
20:50 Adonis - film dok.
22:00 Pułapki ludzkiego mózgu (2/2) - serial dok. F 26
23:10 Śmierć na Cyprze (7)

DISCOVERY CHANNEL

09:00 Gorączka złota: złoty szlak (8) - serial dok.
10:00 Budowa na końcu świata
11:00 Klan z Alaski III (2/32)
12:00 Fani czterech kółek XVIII
13:00 Nagi instynkt przetrwania: Elita VI (6/10)
15:00 Złomowisko PL XI
16:00 Artemis II: Powrót na Księżyc - film dok.
18:00 Przystanek Bieszczady II (3) - serial dok.
19:00 Nagi instynkt przetrwania II (8,9/32) - serial dok.
21:00 Zawodowcy: drwale II
22:00 Najniebezpieczniejszy zawód świata XXII (15)

TVP HISTORIA

10:05 Uwięziony prymas
11:00 Flesz historii (785)
11:30 Kennedy, Sinatra i mafia
12:30 Przyczyny upadku cywilizacji Majów - film dok.
13:35 Film dokumentalny
14:00 Polskie drogi (2)
15:40 Sensacje XX wieku (9, 4)
17:25 Wojenne dziewczyny IV
18:20 Wojownicy czasu
18:55 Anna od... pamięci
20:00 Sprzymierzeni - thriller USA 2016
22:10 Historia w postaciach zapisana XIV - serial dok.
00:00 Sensacje XX wieku

HISTORY

14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (1/11)
14:50 Największe tajemnice świata VI (13/20) - serial dok.
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
16:15 Absurdy przeszłości: historie pełne ryzyka II (6)
17:10 II wojna światowa w kolorze: największe bitwy
18:10 Największe tajemnice świata VI (10/20) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
21:00 Niewyjaśnione tajemnice wszechświata (6/8)
22:00 Tajemnice skute lodem V (2) - serial dok.
23:00 Jak to wyjaśnić? (14/20)

NATIONAL GEOGRAPHIC

15:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny VI (6/6)
16:00 Tajemnicze wyspy
16:55 Egipt: miejsce pełne tajemnic V (5/10) - serial dok.
17:55 Krwawe pieniądze: tajemnice radzieckiej gospodarki (2) - film dok. Francja 23
18:55 Stalin kontra Trocki
20:00 Katastrofa w przestworzach XXII (6/10) - serial dok.
21:00 Premiera: Hitler i jego świta - serial dok. Niemcy 21
22:00 Premiera: III Rzesza: droga do upadku VI (7,8)

FOCUS TV

12:00 Broń w hollywoodzkich filmach (8/8) - serial dok.
12:30 Niezwykłe megakonstrukcje ZSRR (10/10)
13:00 Poszukiwacze historii
14:00 Bitwy morskie – historia okrętów wojennych
15:00 Poszukiwacze złota w Australii IX (6/20)
16:00 Dorwać tuńczyka VII
18:00 Rolnicy. Podlasie VII
20:00 Pompeje: Życie w rzymskim mieście (4/4) - serial dok.
21:00 Samochody przywódców
22:00 Prawdziwa historia komunizmu - serial dok.
00:00 Twój sąsiad kanibal

BBC EARTH

11:25 Skarby przeszłości i ich tajemnice IV - serial dok.
12:20 Lodowe miasto: życie na krawędzi (9/10) - serial dok.
13:25 Londyn Davida Attenborough - film dok.
14:35 W okowach mrozu IX
15:30 Życie na pustkowiu III (5)
16:25 Ewolucja - serial dok.
17:30 Londyn Davida Attenborough - film dok.
18:45 Lodowe miasto (10/10)
19:45 Dzikie zakątki Ziemi z Simonem Reevem II (4/4)
21:00 W okowach mrozu XII (5)
22:55 Tsunami w święta

POLSAT VIASAT HISTORY

12:00 Czarnobyl: chronologia katastrofy - film dok.
13:05 Projekt Manhattan: w kolorze - film dok.
14:10 Hiroszima: za kulisami
16:35 1945: dni, które zmieniły świat (2) - serial dok.
17:35 Czołg: najważniejsza broń II wojny światowej
18:45 Najważniejsze wydarzenia II wojny światowej w kolorze
19:50 Czarna śmierć: pacjent zero (2/2) - serial dok.
21:00 Berlin 1936: olimpiada Hitlera w kolorze - film dok.
22:10 Starożytne Pompeje – tajemnice Oplontis (2)

eprasa.pl 5eb17bc19f

SOBOTA 31.10

Od A do Z

BRATERSTWO WILKÓW ★★★
horror, Francja 2001, reż. Christophe Gans, wyk. Samuel Le Bihan, Vincent Cassel, Emilie Dequenne
20:00 | **stopklatka**
Osiemnastowieczny uczony w towarzystwie indiańskiego szamana szuka rozwiązania tajemnicy bestii, odpowiedzialnej za serię przerażających zbrodni, trafiając w rezultacie na równie zagadkową intrygę.

BRIDGET JONES III ★★★
komedia, Wlk. Brytania/Francja/USA 2016, reż. Sharon Maguire, wyk. Renée Zellweger, Colin Firth, Patrick Dempsey
21:30 | **tvn**
Renée Zellweger wraca do kultowej roli brytyjskiej singielki: Bridget traci pracę w telewizji, ale w krótkim odstępie czasu spędza noc z nowym partnerem i byłym mężem. Który z nich okaże się ojcem dziecka?

FILIP ★★★★
dramat wojenny, Polska 2021, reż. Michał Kwieciński, wyk. Eryk Kulm, Victor Meutelet, Caroline Hartig
21:35 | **tvp historia**
Czytając prozę Tyrmanda: Eryk Kulm (Nagroda Cybulskiego 2022) jako uciekinier z warszawskiego getta, ukrywający się wśród obsługi hitlerowskiego hotelu. Srebrne Lwy i nagroda za zdjęcia w Gdyni.

INNI ★★★★
horror, USA/Hiszpania/Francja 2001, reż. Alejandro Amenábar, wyk. Nicole Kidman, Fionnula Flanagan, Christopher Eccleston
22:30 | **ale kino+ hd**
Alejandro „Otwórz oczy" Amenábar rusza na podbój Hollywood: Nicole Kidman z dwójką dzieci uczulonych na światło w pustym domu pełnym duchów. Wciąga!

JOHN Q ★★
film sens., USA 2002, reż. Nick Cassavetes, wyk. Denzel Washington, Robert Duvall, James Woods
21:25 | **tvp 1**
Kino skuteczne, choć etycznie wątpliwe: zdesperowany ojciec, biorąc za zakładników zespół ratownictwa dużego szpitala, wymusza na dyrekcji operację transplantacji serca dla syna.

Ostatnia sesja w Paryżu

20:00 | **hbo**
★★★

FOT. JÉRÔME PRÉBOIS / LES FILMS VELVET

Jodie Foster jako amerykańska terapeutka praktykująca w Paryżu, która dowiaduje się o samobójstwie swojej pacjentki. Podejrzewa morderstwo, podejmuje więc śledztwo, które podsuwa intrygujące wnioski.

THRILLER
FRANCJA 2025, REŻ. REBECCA ZLOTOWSKI, WYK. JODIE FOSTER, DANIEL AUTEUIL, VIRGINIE EFIRA

LODOWY SZLAK ★★
film sens., USA/Kanada 2021, reż. Jonathan Hensleigh, wyk. Liam Neeson, Laurence Fishburne, Benjamin Walker
20:00 | **tv puls**
Po katastrofie kopalni diamentów na dalekiej północy Kanady, Liam Neeson staje na czele misji ratunkowej, której celem jest jak najszybsze dotarcie do zasypanych górników po tafli zamarzniętego oceanu.

LOKAL ZAMKNIĘTY ★★
komedia, Polska 2021, reż. Krzysztof Jankowski, wyk. Janusz Chabior, Magdalena Kaczmarek, Mateusz Damięcki
21:55 | **kino polska**
Kino pandemiczne po polsku: panowie planują włamanie do domu skorumpowanego polityka przez sąsiadującą z nim agencję towarzyską. Nagle sanepid zamyka lokal wraz z jego klientami na okres kwarantanny.

NOSFERATU ★★★
horror, USA/Czechy 2024, reż. Robert Eggers, wyk. Bill Skarsgård, Nicholas Hoult, Lily-Rose Depp
21:30 | **canal+ premium**
Stylowa, jakkolwiek budząca kontrowersje, ekranizacja nie tyle powieści Brama Stockera, ile filmu F.W. Murnaua: ogarnięty miłosną obsesją wampir rusza z Transylwanii do Niemiec na spotkanie z ukochaną.

PIEP*ZYĆ MICKIEWICZA III ★★
komediodramat, Polska 2026, reż. Sara Bustamante-Drozdek, wyk. Dawid Ogrodnik, Weronika Książkiewicz, Hugo Tarres
20:00 | **canal+ premium**
Bohaterowie cyklu z liceum im. Stanisława Barei zbliżają się do matury nie podejrzewając nawet, że ten prawdziwy – życiowy – egzamin dojrzałości przyjdzie im zdawać wcześniej – w trakcie przygotowań do studniówki.

POŻERACZ DUSZ ★★
horror, Francja/Belgia 2024, reż. Julien Maury, Alexandre Bustillo, wyk. Virginie Ledoyen, Paul Hamy, Francis Renaud
20:10 | **ale kino+ hd**
Policja prowadzi intensywne śledztwo po zaginięciu kilkorga dzieci i odrażającym morderstwie w małej wiosce. Wiele wskazuje, że sprawcą może być mroczny bohater ponurej miejscowej legendy.

PRZYMIERZE ★★★★
film sens., USA/Wlk. Brytania 2023, reż. Guy Ritchie, wyk. Jake Gyllenhaal, Dar Salim, Sean Sagar
22:05 | **polsat**
Po wyjściu Amerykanów z Afganistanu niedawny weteran wraca tam, by odnaleźć porzuconego na pastwę talibów miejscowego tłumacza, który uratował mu życie w trakcie niebezpiecznej misji.

TAJNY AGENT ★★★★
thriller, Brazylia/Francja/Holandia/Niemcy 2025, reż. Kleber Mendonça Filho, wyk. Wagner Moura, Maria Fernanda Cândido, Gabriel Leone
22:15 | **hbo**
Cztery nagrody w Cannes (w tym za rolę i reżyserię) dla opowieści o człowieku, który w trakcie politycznych zawirowań w Brazylii w 1977 roku szuka sposobu na wyjazd z kraju wraz ze swoim synkiem.

WOLF MAN ★★
horror, USA/Irlandia/Nowa Zelandia 2025, reż. Leigh Whannell, wyk. Christopher Abbott, Julia Garner, Matilda Firth
23:45 | **canal+ premium**
Rodzina wyjeżdża do odziedziczonego domu na odludziu, gdzie nocą zostaje zaatakowana przez tajemnicze monstrum. Nieoczekiwanie w zabarykadowanym domu ojciec rodziny ulega przemianie. Jednak rutyna.

WŚCIEKŁY BYK ★★★★★
dramat obycz., USA 1980, reż. Martin Scorsese, wyk. Robert De Niro, Joe Pesci, Cathy Moriarty
20:00 | **tvp kultura**
Oscar dla Roberta De Niro i powszechne uznanie dla Martina Scorsese za opowieść o życiu boksera Jake'a LaMotty na tle czasów, które go stworzyły. Wielkie kino na granicy arcydzieła. Koniecznie.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

SOBOTA 31.10

TVP1

05:55 Oko na świat (895)
06:20 Balans bieli (146)
07:00 Msza święta
07:40 Rok w ogrodzie (1189)
08:05 Rok w ogrodzie extra
08:20 Pełnosprawni
08:50 Ranczo IV (6/13)
09:45 Felicita (20,21,22)
11:15 Ojciec Mateusz XXIV (3)
12:00 Domowe patenty (17)
12:10 Dobre strony (17)
12:30 Sabrina - komedia romantyczna USA 54 (115 min)
14:25 Okrasa łamie przepisy
15:00 Rolnik szuka żony (8)
16:00 Zaraz wracam (31,32)
17:00 Teleexpress
17:30 Ojciec Mateusz 35 (12)
18:40 Jaka to melodia? (5960)
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda
20:00 Orędzie na uroczystość Wszystkich Świętych

20:25 **Komisarz Alex XXVI** (9) - serial krym. Polska 26, wyk. Karol Dziuba
21:25 **John Q** - film sens. USA ★★ 2002, reż. Nick Cassavetes, wyk. Denzel Washington (125 min)
23:30 **Zaklinacz deszczu (The Rainmaker)** ★★★ - dramat obycz. USA 1997, reż. Francis Ford Coppola (140 min)
01:50 **Mój biegun** - film ★★★ obyczajowy Polska 2013, reż. Marcin Głowacki (95 min)

TVP2

05:10 Barwy szczęścia
06:25 M jak miłość
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7723) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie (7723) - mag. Polska 2026
11:25 Super Gary. Gotuj z Bosacką! (12) - magazyn
12:05 W poszukiwaniu dobrego filmu (55) - mag. kulturalny
12:40 Informacje kulturalne
13:05 Panna młoda
14:00 Familiada (3150)
14:35 Koło fortuny (2121)
15:10 Szansa na sukces. Opole 2027 (8) - show
16:15 Na dobre i na złe
17:10 Święto Reformacji
18:15 Omnibus – szybcy i mądrzy (54) - teleturniej
19:10 Słowo na niedzielę
19:25 Rodzinka.pl XIX (7,8) - serial kom. Polska 2026

20:30 **The Voice of Poland: Bitwa** (12, 12) - program rozrywkowy
23:00 **Program rozrywkowy**
23:30 **Postaw na milion** (398) - teleturniej
00:30 **Ugotowany (Burnt)** ★★★ - komediodramat USA/Wlk. Bryt. 2015, reż. John Wells, wyk. Bradley Cooper (105 min)
02:15 **Obwiniony (Accused)** ★★★ - thriller Wlk. Brytania 2023, reż. Philip Barantini, wyk. Frances Tomelty (90 min)

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień - mag.
08:00 Halo tu Polsat - mag.
11:55 SuperMarket Chef (5) - reality show Polska 2026
12:30 Nasz nowy dom (380, 339) - reality show
14:55 Jak rozpętałem II wojnę światową: Wśród swoich - komedia Polska 1970, reż. Tadeusz Chmielewski, wyk. Marian Kociniak (95 min)
16:30 Awantura o kasę (302) - teleturniej Polska 2026
17:40 Hitster. Muzyczna gra przebojów (9) - program muzyczny Polska 2026
18:50 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:15 Prezydenci i premierzy (473) - program publicystyczny Polska 2026
19:30 Sport - Polska 2026

19:55 **Kabaret na Żywo. Póki My Żyjemy** (181) - kabaret i satyra Polska 2026
22:05 **Przymierze (The Covenant)** ★★★★ - film sens. USA/Wlk. Brytania 2023, reż. Guy Ritchie, wyk. Jake Gyllenhaal, Dar Salim (165 min)
00:50 **Ben Hur** - film przygodowy ★★ USA 2016, reż. Timur Bekmambetov, wyk. Jack Huston, Toby Kebbell, Nazanin Boniadi (150 min)

TVN

05:05 Jak to jest zrobione? X (18) - serial dok. Kanada 2012
05:35 Nic straconego - mag.
05:40 Uwaga! (8120) - mag.
05:55 Ukryta prawda (59/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Turek – Piwnica Smaku 30 (7)
07:45 Dzień Dobry TVN (5822) - magazyn Polska 2026
11:30 Bez kompleksów (5) - reality show Polska 2026
12:35 Na Wspólnej - serial obyczajowy Polska 2026
14:10 MasterChef (8) - show
15:50 Podróż do wnętrza ziemi (Journey to the Center of the Earth) - film przyg. USA 2008, reż. Eric Brevig, wyk. Brendan Fraser, Josh Hutcherson (125 min)
17:55 Taskmaster (9) - program rozrywkowy Polska 26
19:00 Fakty, sport, pogoda

19:45 **Azja Express** (9) - reality show Polska 2026
21:30 **Bridget Jones III (Bridget Jones's Baby)** ★★★ - komedia Wlk. Brytania/Francja/USA 2016 (145 min)
23:55 **Oszukać przeznaczenie V (Final Destination 5)** ★★ - horror USA/Kanada 2011, reż. Steven Quale (110 min)
01:45 **Uwaga!** (7753)
02:00 **CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XII** (4/22) - serial krym.

TV PULS

06:00 Kobra – oddział specjalny XVI (5,9,8/15)
09:00 Taki jest świat (43)
09:25 Boso przez świat: Życie codzienne Indian (83) - cykl reportaży Polska 2009
10:00 Lombard. Życie pod zastaw XII (41-45) - serial obyczajowy Polska 2023, wyk. Zbigniew Buczkowski. Darek jest przedstawicielem handlowym małej hurtowni artykułów biurowych. Pożyczył na zakup mieszkania pewną sumę pieniędzy od szefa. Ten wykorzystuje go teraz, traktując jak popychadło. Z powodu bólu biodra Beata udaje się do ortopedy.
20:00 **Lodowy szlak (The Ice Road)** ★★ - film sens. USA/Kanada 2021, reż. Jonathan Hensleigh (130 min)
22:10 **Zabójca (War)** ★★★ - film sens. USA/Kanada 2007, reż. Philip G. Atwell, wyk. Jet Li, Jason Statham (145 min)
00:35 **Jestem zemstą (I Am Wrath)** ★★ - film sens. USA 2016, reż. Chuck Russell, wyk. John Travolta (100 min)
02:15 **Dyżur III** (34)

TVN7

05:20 Ten moment (19/20)
05:50 Wiza na miłość: pierwsze spotkanie IV - serial dok.
06:45 Bugs Bunny Builders - serial anim. USA 2022
07:00 Richie milioner - komedia USA 94, reż. Donald Petrie
09:05 Unboxing – Wielkie otwarcie (1) - teleturniej
09:40 The Floor (5, 6)
10:50 Ukryta prawda (1/60)
11:25 Mówię Wam (11) - mag.
12:50 Ukryta prawda (14/40)
13:55 Szpital św. Anny III (10,11/53) - serial obycz.
15:55 Detektywi III (59/60)
16:55 Aquaman - film przygodowy USA/Australia 2018, reż. James Wan (185 min)
20:00 **Transfomers: Ostatni Rycerz (Transformers: The Last Knight)** ★★ - film s.f. USA/Chiny/Kanada 2017, reż. Michael Bay, wyk. Mark Wahlberg, Josh Duhamel (195 min)
23:15 **Wygrać ze śmiercią (Hard to Kill)** ★ - film sens. USA 1990, reż. Bruce Malmuth, wyk. Steven Seagal, Kelly Lebrock (130 min)
01:25 **Zbliżenie. Mówię Wam podcast** (6)

MEZZO

09:45 Intermezzo
10:30 Jules Massenet: Thaïs - opera Monaco 2021
13:05 Intermezzo
13:30 Thomas Dutronc, Stochelo Rosenberg – Jazz à Vienne - koncert Francja 25
14:30 Marc Ribot – Banlieues Bleues - koncert Francja 2023
15:45 Giovanni Antonini i Il Giardino Armonico - muz. klas
17:00 „El retablo de Maese Pedro" de Falli na Festiwalu w Grenadzie - muzyka klas.
18:05 Intermezzo
18:30 Daniel Lozakovich, Królewska Orkiestra Concertgebouw, Klaus Mäkelä
20:30 Charles Gounod: Romeo i Julia - opera Niemcy/Szwajcaria 2023
22:50 César Franck: Hulda - opera Belgia 2022

PULS 2

09:15 Gang wiewióra 2 - film animowany Kanada 2017
11:00 Wojciech Cejrowski. Boso Luizjana - serial dok.
12:50 Puls Kabaret (2, 3)
14:50 Cudowna studnia - film fantasy Włochy/USA 2023
16:50 Trzej muszkieterowie - film przyg. USA/Wlk. Brytania/Austria 1993, reż. Stephen Herek, wyk. Charlie Sheen, Kiefer Sutherland
19:00 Potworna rodzinka - film animowany Niemcy/Wlk. Brytania 2017
20:55 Taxi II - komedia sensacyjna Francja 2000, reż. Gérard Krawczyk, wyk. Samy Naceri, Frédéric Diefenthal
22:30 Zły porucznik. Miejsce akcji: Nowy Orlean - film sens. USA 2009, reż. Werner Herzog
01:00 Wstydliwe choroby VII

TV4

07:00 Galileo - pr. popularn.
09:05 #JesteśmyDlaDzieci (351) - mag. Polska 2026
09:30 A na obiad... (8) - mag. kulinarny Polska 2026
09:35 Galileo
10:45 Mini Galileo - program popularnonaukowy Polska 26
11:15 Pan i władca: Na krańcu świata - film przyg. USA 2003, reż. Peter Weir, wyk. Russell Crowe, Paul Bettany
14:25 SuperMarket Chef (5)
14:55 Policjantki i policjanci XXV (31-35) - serial obycz.
20:05 A na deser... (18) - mag.
20:20 Sprawiedliwi – wydział kryminalny XXI (33,34,35,36) - serial krym. Polska 2026
00:20 Gwiazdy kabaretu (188, 187) - kabaret i satyra
02:25 STOP Drogówka (383) - mag. policyjny Polska 2026

METRO

07:00 Gorączka złota XIII (15/26) - serial dok. USA 2023
08:55 Klan z Alaski IV (7,8/19) - serial dok. USA 2018
11:55 Złomowisko PL VI - serial dok. Polska 2018
13:55 Makłowicz w drodze (7, 8) - mag. kulinarny
15:05 Farma Clarksona II (6/8) - cykl reportaży
16:10 Azja Express (8)
17:50 Kryminalni III (5,6) - serial krym. Polska 2005, wyk. Marek Włodarczyk
20:00 Koszykówka: NBA: Utah Jazz – Portland Trail Blazers
22:00 Ocean's 8 - komedia sensacyjna USA 2018, reż. Gary Ross, wyk. Sandra Bullock, Cate Blanchett
00:20 Kuba Wojewódzki (9)
01:20 Szpital (6/68)
02:15 Szkoła (35/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

SOBOTA 31.10

STOPKLATKA

08:00 Komisarz Rex X - serial sensacyjny
10:00 Hudson i Rex V (20,1/20) - serial krym.
12:00 Vera V (2/4) - serial krym. Wlk. Brytania 2015
14:05 Za horyzontem (Far and Away) ** - film przyg. USA 1992, reż. Ron Howard, wyk. Tom Cruise (175 min)
17:00 Stawka większa niż życie (2,4) - serial wojenny Polska 1968
20:00 Braterstwo wilków (Le Pacte des loups) *** - horror Francja 2001, reż. Christophe Gans, wyk. Samuel Le Bihan, Vincent Cassel, Emilie Dequenne (185 min)
23:05 Ring (The Ring) *** - horror USA/Japonia 2002, reż. Gore Verbinski, wyk. Naomi Watts, Martin Henderson (155 min)
01:40 The Ring – Krąg II (The Ring Two) *** - horror USA 1998, reż. Hideo Nakata, wyk. Naomi Watts, Simon Baker (135 min)
03:55 Mgła (The Fog) * - horror USA/Kanada 2005, reż. Rupert Wainwright, wyk. Tom Welling (125 min)

KINO POLSKA

07:45 Polska Kronika Filmowa 12B/73 - reportaż Polska 1973
07:55 Polska Kronika Filmowa 43B/73 - reportaż Polska 1973
08:10 Ranking Naj Polskiego Kina - serial dok. Polska 2024
08:50 Będzie lepiej - komedia Polska 1936, reż. M. Waszyński
10:50 Wyjście awaryjne - komedia Polska 1982
12:50 Nie lubię poniedziałku - komedia Polska 1971
15:00 Milioner - film obycz. Polska 1977, reż. Sylwester Szyszko, wyk. Janusz Gajos, Jadwiga Andrzejewska
17:20 Oficer i szpieg - thriller Francja/Włochy 2019, reż. Roman Polański, wyk. Jean Dujardin, Louis Garrel
20:00 Sztos - komedia sensacyjna Polska 1996, reż. Olaf Lubaszenko, wyk. Jan Nowicki, Cezary Pazura, Krzysztof Zaleski, Leon Niemczyk
21:55 Lokal zamknięty - komedia Polska 2021, reż. Krzysztof Jankowski, wyk. Janusz Chabior, Magdalena Kaczmarek, Mateusz Damięcki
23:35 Wymyk - film sens. Polska 2011, reż. Greg Zgliński, wyk. Robert Więckiewicz
01:30 Karate po polsku - dramat obyczajowy Polska 1982, reż. Wojciech Wójcik

ALE KINO+

09:30 Matthew Perry. Ten, którego zabrakło.
10:45 Pies przed sądem (Le procès du chien) *** - komedia Szwajcaria/Francja 2024, reż. Laetitia Dosch (100 min)
12:25 Stan gry (State of Play) *** - thriller USA/Wlk. Brytania/Francja 2009 (155 min)
15:00 Rebeliant (Free State of Jones) *** - film sensacyjny USA 2016, reż. Gary Ross (165 min)
17:45 Niezwyciężony (Stronger) *** - dramat obycz. USA 17, reż. David Gordon Green, wyk. Jake Gyllenhaal (145 min)
20:10 Pożeracz dusz (Le Mangeur d'âmes) ** - horror Francja/Belgia 2024, reż. Julien Maury, Alexandre Bustillo, wyk. Paul Hamy (140 min)
22:30 Inni (The Others) **** - horror USA/Hiszpania/Francja 01, reż. Alejandro Amenábar, wyk. Nicole Kidman (130 min)
00:40 Przekleństwo wyspy (The Weight of Water) *** - thriller USA/Francja/Kanada 2002 (140 min)

POLSAT FILM

10:50 Rodzina Addamsów 2 - film anim. USA/Kanada/Wietnam/F/Wlk. Brytania 2021
12:45 Życie Pi - film przyg. USA/Tajwan/Wlk. Brytania 12
15:25 Osobliwy dom Pani Peregrine - film przyg. USA/Wlk. Bryt./Belgia/Kanada 2016
17:55 Exodus: Bogowie i Królowie - film przyg. USA/Wlk. Brytania/Hiszpania 2014
21:00 Egzorcysta papieża - horror USA/Hiszpania/Wlk. Brytania 2023, reż. Julius Avery
23:15 Dom Gucci - thriller USA/Kanada 2021

FILMBOX+ ONE

07:55 Strażnik Teksasu VII (13,14,15/23) - serial sens.
10:55 Vera VIII (2/4)
12:50 Potop, cz. 2 - film historyczny Polska 1974
15:40 E.T. - film s.f. USA 1982, reż. Steven Spielberg
17:55 Morderstwa według Agathy Christie: Kot i myszy (5) - film kryminalny Francja/Szwajcaria 2012
20:00 12 godzin - film sens. USA 2012, reż. Simon West
22:00 Hannibal - thriller USA/Wlk. Brytania/Włochy 2001
00:50 Piła: Dziedzictwo - horror USA/Kanada 2017

TVP KULTURA

09:45 Kosmos 1999 II (18/24)
10:50 Wydarzenie aktualne
11:20 Jamie Wyeth: artysta bezkompromisowy
12:30 Zabawka (Le Jouet) ** - komedia Francja 1974 (100 min)
14:10 Dzień z życia artysty
14:50 O psie, który jeździł koleją *** - film przygodowy Polska 2023, reż. Magdalena Nieć (110 min)
16:40 Czterdziestolatek (7) - serial kom. Polska 1975
17:45 Tamte lata, tamte dni
18:25 Strach (Non credo più all'amore) *** - dramat obycz. Włochy/Monaco/Niemcy 54, reż. Roberto Rossellini (95 min)
20:00 Wściekły Byk (Raging Bull) ***** - dramat obycz. USA 1980, reż. Martin Scorsese, wyk. Robert De Niro, Joe Pesci, Cathy Moriarty (140 min)
22:20 Polskie znaki – Rzeczy ostatnie
23:35 Wstęp do filmu (611)
23:40 Milczenie owiec (The Silence of the Lambs) ***** - thriller USA 1990, reż. Jonathan Demme, wyk. Jodie Foster (125 min)
01:45 Wydarzenie aktualne

WARNER TV

09:25 Dziewczyny w Nowym Jorku - komedia USA 2004
11:10 Psy i koty III: Łapa w łapę - film przygodowy USA 2020
12:50 Dziedzic Maski - komedia USA/Niemcy/Francja/Australia 2005
14:40 Raport Pelikana - thriller USA 1993
17:35 Sok z żuka - komedia USA 1988, reż. Tim Burton
19:20 Wiecznie młody - film s.f. USA 1992, reż. Steve Miner
21:25 Dowód życia - film sens. USA 2000, reż. Taylor Hackford
00:00 Hannibal II (6,7/13)

PARAMOUNT

10:20 Gang Wiewióra - film anim. USA/Kanada/Korea Płd 14
12:00 Zmierzch - film fantasy USA/Wlk. Brytania 2008
14:35 Saga »Zmierzch« – Księżyc w nowiu - melodramat USA 2009, reż. Chris Weitz
17:25 Saga »Zmierzch« – Zaćmienie - film fantasy USA 2010, reż. David Slade
20:00 Gracz - dramat krym. USA 2014, reż. Rupert Wyatt, wyk. Mark Wahlberg
22:30 Elita zabójców - thriller Wlk. Brytania/Australia/USA 11
00:50 Olimp w ogniu - film sensacyjny USA 2013

HBO

08:35 IO - film przyg. Polska/Włochy 2022, reż. Jerzy Skolimowski (90 min) ***
10:05 Po prostu uwierz - film obycz. USA 2024, reż. Ty Roberts (105 min) **
11:50 Twórca - film s.f. USA 2023, reż. Gareth Edwards (130 min) ***
14:00 Uncharted - film przyg. USA/Hiszpania 2022, reż. Ruben Fleischer, wyk. Tom Holland (115 min) ***
15:55 La Grazia - dramat obycz. Włochy 2025, reż. Paolo Sorrentino, wyk. Toni Servillo (130 min) ****
18:05 Marley i ja - komedia USA 2008, reż. David Frankel (115 min) ***
20:00 Ostatnia sesja w Paryżu - thriller Francja 25, reż. Rebecca Zlotowski (105 min) ***
21:45 Diabeł ma zajęcie
22:15 Tajny agent - thriller Brazylia/Francja/Holandia/Niemcy 2025, reż. Kleber Mendonça Filho (155 min) ****
00:50 Mumia: Film Lee Cronina - horror USA/Irlandia/Hiszpania/Kanada 2026, reż. Lee Cronin (130 min) **

CINEMAX

11:20 Wrześniowe dzieci - film sens. Szwajcaria 2024
13:00 Air - dramat obycz. USA 2023, reż. Ben Affleck
14:55 Le Mans '66 - film biograficzny USA 2019
17:25 Transfomers: Ostatni Rycerz - film s.f. USA/Chiny/Kanada 2017, reż. Michael Bay
20:00 Miasto kłamstw - dramat krym. Wlk. Bryt./USA 2018
21:50 Jason Bourne - film sens. USA/Chiny/Hiszp./Jap./Islandia/Niemcy/Włochy 2016
23:50 Inferno - thriller USA/Węgry 2016, reż. Ron Howard

ROMANCE TV

08:40 Miłość się nie przedawnia - komedia romant. Niemcy 2019, reż. Sebastian Hilger
10:30 Inga Lindström: Farma nad jeziorem Mälar - film obyczajowy Niemcy 2004
12:25 Pułapka chłopaka - komedia romant. USA 2022
14:15 Statek marzeń
16:05 Rejs ku szczęściu (16/31)
18:00 Piękna i miliarder - komediodramat USA/Kanada 2022, reż. Brian Brough
20:00 Na zawsze lato (1,2/2)
23:50 Rosamunde Pilcher: Wołanie przeszłości - film obyczajowy Niemcy 2000

CANAL+ PREMIUM

08:50 Dalej jazda! 2 - komedia Polska 26, reż. Mariusz Kuczewski (100 min) ***
10:30 Łapu-Capu (261)
10:45 Pod gwiaździstym niebem - komedia romantyczna USA 2025 (100 min) **
12:25 Morderstwo w ambasadzie - film sens. Wlk. Brytania 2025, reż. Stephen Shimek (85 min) **
13:50 Juno - komediodramat USA/Kanada 2007, reż. Jason Reitman (95 min) ****
15:25 Wicked - musical USA/Wlk. Brytania/Kanada 2024, reż. Jon M. Chu (165 min) ***
18:10 Niemożliwe - film katas. USA/Hiszpania/Tajlandia 2012, reż. J.A. Bayona (110 min) ****
20:00 Piep*zyć Mickiewicza III - komediodramat Polska 2026 (90 min) **
21:30 Nosferatu - horror USA/Czechy 2024, reż. Robert Eggers (135 min) ***
23:45 Wolf Man - horror USA/Irlandia/Nowa Zelandia 2025 (100 min) **
01:25 Dźwięk śmierci - horror Kanada/Irlandia 25, reż. Corin Hardy (100 min) **

TVN FABUŁA

07:30 Magda M. (4,5,6,7/15) - serial obycz. Polska 2005
11:25 Lassie, wróć! - film przygodowy Niemcy 2020
13:35 Mała Wielka Stopa II: W rodzinie siła - film animowany Belgia/Francja 2020
15:25 Mój książę z bajki - film przyg. Francja/Belgia 2020
17:35 Barbie - komedia USA/Wlk. Brytania 2023
20:00 Batman - film sens. USA 2022, reż. Matt Reeves, wyk. Robert Pattinson, Zoë Kravitz
23:45 Twisters - film sensacyjny USA/Japonia 2024

AMC

07:15 W czepku urodzeni - komedia sensacyjna Włochy/USA 1983, reż. Enzo Barboni
09:45 Tutanchamon (1,2,3)
15:20 Pan i pani Smith - komedia sens. USA 2005, reż. Doug Liman, wyk. Brad Pitt
17:55 Ja, Frankenstein - thriller USA/Australia 2014, reż. Stuart Beattie
20:00 Wilk - horror USA 1994, reż. Mike Nichols, wyk. Jack Nicholson, Michelle Pfeiffer
22:35 Mgła - horror USA 2007, reż. Frank Darabont
01:10 Savage Hunt - film przygodowy USA 2025

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:00 Rekrut: Feds (14/22)
09:00 FBI: Most Wanted V (9/13) - serial krym. USA 2024
10:00 Detektyw Monk (11,12,13,1,2/13) - serial krym.
15:00 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas III (8-12/23)
20:00 Men in Black: International - film s.f. USA/Chiny 2019, reż. F. Gary Gray
22:20 Escape room - horror USA/RPA 2019, reż. Adam Robitel, Will Wernick
00:10 Hostel - horror USA/Czechy 2005, reż. Eli Roth

EPIC DRAMA

08:00 Panna Scarlet V (6,1/6)
10:15 Agenci NCIS XVII (12,13,14,15,16/20)
14:45 Robin Hood (2)
16:00 Panna Marple II (2/4) - serial krym. Wlk. Brytania 06
18:00 Poirot IX (4/4) - serial krym. Wlk. Brytania 2004
20:00 Detektyw Murdoch XIX (21) - serial kryminalny
21:00 Inspektor Ricciardi III (2/4) - serial krym. Włochy 25
23:10 Królowa węży (1/8) - serial obycz. USA 2022
00:15 Robin Hood (2) - serial przyg. USA/Serbia 2025
01:20 Panna Scarlet V (4/6)

TVN STYLE

11:30 Love the Look (5)
12:30 Teraz one (5)
13:00 Jestem z Polski XVIII (5,6/14) - serial dok. Polska 26
15:00 Bitwa o gości (3)
16:00 Ostre cięcie (5)
17:00 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (2/8) - serial dok.
18:00 Poukładani (3)
19:00 Kuchenne rewolucje (3, 4) - reality show Polska 24
21:05 Teraz one (5)
21:40 Top Model (9)
23:05 Nagi raj. Wielka Brytania
00:05 Kochaj albo wróć (2/11)
01:05 Zagadki seksualności II

TVN TURBO

10:15 Naprawy nie do naprawy
11:00 Ciężarówką przez pół świata (8/9) - serial dok.
12:00 Duda kontra Szafrański XI (8/10)
12:45 Kupione, zrobione, sprzedane (4/10) - serial dok.
13:45 Wojny samochodowe
15:45 Polski supersamochód
16:30 Z drugiej ręki (8)
17:15 Jeździć, obserwować VIII
18:00 Zawodowi handlarze (8)
18:45 Co tu się odjechało? (4)
19:15 Mobilni mechanicy
20:45 Zawodowi handlarze
22:15 Jeździć, obserwować IV
23:45 The Grand Tour (13)

BBC FIRST

08:30 Shakespeare i Hathaway III (5,6/10)
10:30 Morderstwa w Midsomer
12:35 Ojciec Brown XIII
15:35 Shakespeare i Hathaway III (7,8/10)
17:35 Z pamiętnika położnej
18:45 Śmierć z dala od palm IV
19:55 Śmierć pod palmami XV (7/8) - serial kryminalny
21:00 Lynley (7/8) - serial krym. Wlk. Brytania 2025
22:00 Milczący świadek XXVI
00:15 Po powodzi II (5/6)
01:15 Blackshore (4/6)

FX

08:40 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (6,7/21)
10:30 Z Archiwum X V (2,3,4/20) - serial s.f.
13:15 CIA (4/12) - serial krym. USA 2026, wyk. Tom Ellis
14:05 Spider–Man - film s.f. USA 2002, reż. Sam Raimi
16:35 Spider–Man II - film sens. USA 04, reż. Sam Raimi
19:10 Pojutrze - film katas. USA 2004, reż. Roland Emmerich, wyk. Dennis Quaid
21:45 Top Gun - film sensacyjny USA 1986, reż. Tony Scott
23:55 Poznaj moich rodziców - komedia USA 2004

HGTV

09:05 Nowa Maja w ogrodzie
10:40 Uratuj swój ogród (31)
11:35 Uchwycić dom (5,6/8)
12:35 Dobrze zrobione w domu (6) - mag. Polska 2026
12:45 Zgłoś remont (5)
13:40 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8)
14:35 Poukładani (2)
15:35 Polowanie na ogród VIII
17:15 House Hunters (3, 4, 5)
18:55 Weekendowa metamorfoza (1, 2, 3) - reality show
21:45 Mieszkanie na miarę III
23:40 Najstraszniejszy dom Ameryki (1, 2, 3, 4)

BBC LIFESTYLE

08:50 Masterchef: Australia
10:20 Zapraszam do stołu (4)
10:55 Najdroższe brytyjskie domy II (7/8) - serial dok.
11:55 Niezwykłe hotele bez tajemnic IV (6/6) - serial dok.
13:00 Mistrzowie szycia (9, 10)
15:15 Zapraszam do stołu: wielka porcja (5) - reality show
17:15 Bake off: zawodowcy
19:20 Majorka: śródziemnomorskie smaki (3) - magazyn
19:55 10 lat mniej – powrót II
21:00 Cena idealnego ciała z Olivią Attwood III (2)
22:00 Rozstania (2/2)
23:05 Sex-notowania (6)

COMEDY CENTRAL

08:00 Hoży doktorzy (5/24)
08:30 Teoria wielkiego podrywu X (6-15/24) - serial kom.
12:45 Teoria wielkiego podrywu X (16,17/24)
13:30 Przyjaciele VII (9-15/24)
17:00 Duchy II (17,18/22)
18:00 Austin Powers – agent specjalnej troski - komedia kryminalna USA/Niemcy 1997
20:00 Agent XXL - komedia sensacyjna USA/Niemcy 2000
22:00 The Office PL IV (6,7/12)
23:05 Comedy Club (5, 6)
00:05 Miasteczko South Park

TVP SERIALE

08:00 Na sygnale
10:15 Ranczo IV (12/13)
11:15 Na dobre i na złe
12:15 Rodzinka.pl XIX (6,7)
13:30 Ojciec Mateusz (2/17)
15:25 Komisarz Alex XXVI (8) - serial krym. Polska 2026
16:25 Ranczo IV (13/13)
17:30 Zmiennicy (2) - serial komediowy Polska 1986
18:40 Stawka większa niż życie (9) - serial wojenny
19:50 Ojciec Mateusz (6) - serial krym. Polska 2009
22:45 Ranczo V (1,2/13)
00:35 Komisarz Alex XXVI (8)
01:25 Ojciec Mateusz 35 (11)

CANAL+ KUCHNIA

11:55 Bosacka rusza w Polskę
13:00 Proste smaki (2, 3)
14:00 Michel Roux – sielskie smaki francuskiej kuchni II (2/8)
15:00 m jak mięso (1, 2)
16:00 Jamie: dania w 20 minut
17:05 Jamie Oliver (4/4)
18:05 Jakubiak rozgryza Wietnam (1) - mag. kulinarny
18:35 Wyjątkowe smaki miast II (2/2) - serial dok.
19:50 Poza Bali: podróż do serca Indonezji (6) - serial dok.
20:50 Włoska uczta (17,18)
21:50 m jak mięso (1, 3, 2, 5, 6)
00:10 Nie bój ryby! (5)

CANAL+ DOMO

10:00 Daleko od miasta XVII (1)
10:30 Ucieczka na wieś XXIII
12:15 Nasz nowy dom w Grecji
13:10 Cudotwórcy – pod presją
14:10 Wielkie projekty
15:20 Gardeners' World (30)
16:30 Tomasz Pągowski (3, 4)
17:30 Room service. Hotele od kuchni (5/6) - serial dok.
18:00 Daleko od miasta XVII
19:00 Dom w miesiąc (5, 6)
20:00 Generalna odbudowa
21:00 Wielkie projekty X
22:00 Wielkie projekty: Australia XI (4/10) - serial dok.
23:05 Wielkie amerykańskie rancza (7,8) - serial dok.

PLANETE+

13:00 Polska z góry. Nad wodą II (1) - serial dok.
13:30 Wiatr. Niewidzialna siła
14:30 Meduzy. Nowi władcy oceanów - film dok.
15:40 Powrót rybołowa
16:50 Cap Corse – zagadkowe kręgi na dnie - film dok.
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:40 Polska z góry V (8,9)
19:40 Halloween – odwieczny mit (2) - serial dok. Irlandia 25
22:00 Eddy Merckx, zwany „Kanibalem" - film dok.
23:10 Keanu Reeves - film dok.

DISCOVERY CHANNEL

12:00 Kroniki policyjne
13:00 Złomowisko PL VI
15:00 Fani czterech kółek III
16:00 Bracia Collins biorą się do roboty (14)
17:00 Wyzwanie: przetrwanie II (1/10) - serial dok.
18:00 Człowiek kontra niedźwiedź (5/8) - serial dok.
19:00 Fani czterech kółek: w trasie II (8) - serial dok.
20:00 W oku cyklonu III
21:00 Najniebezpieczniejszy zawód świata XXII (15)
22:00 Alaska: Przetrwać na krańcu świata (6/8)
23:00 Akta ekspedycji II

TVP HISTORIA

11:50 Wszystkie kolory świata
12:55 Plaże Europy (6/6)
14:00 Ex libris - magazyn
14:30 Lalka - dramat obyczajowy Polska 1968
17:10 Lalka. Wspomnienia
17:30 Kennedy, Sinatra i mafia
18:25 Noce i dnie (7)
19:30 Tajemnice szpiegów. Atomowa gra (3) - serial dok.
20:30 Zapomniane karty historii (3/4) - serial dok.
21:35 Filip - dramat wojenny Polska 2021, wyk. Eryk Kulm
23:50 Sprzymierzeni - thriller USA 16, reż. Robert Zemeckis

HISTORY

09:15 Gwiazdy lombardu XIII
10:10 Wojny magazynowe XVII
11:10 Niewyjaśnione tajemnice wszechświata (6/8)
12:05 Starożytni kosmici XIV
13:05 Tajemnice skute lodem
14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (3/7) - serial dok.
14:55 Wielka inżynieria z Dolphem Lundgrenem (4/8)
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
17:10 Nostradamus: proroctwa na XXI wiek - film dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
21:00 Starożytni kosmici
23:00 Niewyjaśnione tajemnice świata VII (15,16/18)

NATIONAL GEOGRAPHIC

08:00 Katastrofy pod lupą II
10:00 Katastrofa w przestworzach XXIII (1,9,6,4,8,2/10)
16:00 **Premiera:** Najniebezpieczniejsze drogi Europy XI
18:00 UFO: przełomowe śledztwa (1/5) - serial dok.
19:00 Tajemnicze wyspy (7/10) - serial dok. Kanada 24
20:00 Odkopać historię (3/10)
21:00 Potwory: prawda i mity (1,2) - serial dok. Kanada 2026
23:00 CIA: tajemnice i szpiedzy (1,2/8) - serial dok. USA 26
01:00 Strzegąc granic IX (7)

FOCUS TV

08:00 Rolnicy. Podlasie VIII (3)
09:00 Wielkie wycieczkowce
11:00 Architektura z odzysku
12:00 Straż graniczna X
13:00 Rolnicy. Podlasie II
16:00 Wioski wioseczki (6,7)
17:00 Historie szalonych bogaczy (7,8) - serial dok.
18:00 Planeta skarbów (2/6)
19:00 Jak to wyjaśnić? III (13/20) - serial dok.
20:00 Świat z góry. Zamki II (6)
21:00 Tajemnice Wikingów (2)
22:00 Kataklizmy, które wstrząsnęły światem (4/8)
23:00 Poza kontrolą
00:00 Zabić dyktatora (4/6)

BBC EARTH

08:55 Dzikie konie Gór Skalistych i ja - film dok.
10:00 Ewolucja - serial dok.
11:10 Dzikie zakątki Ziemi z Simonem Reevem II (4/4)
12:20 W okowach mrozu VI
15:25 Malownicze trasy kolejowe V (10) - serial dok.
17:20 David Attenborough i cuda natury - serial dok.
17:50 Dziki połów (7/8)
18:50 Tajemnice wulkanów
19:45 Wszechświat (3/5)
20:55 Ben Fogle na szkockich wyspach II (2/4) - serial dok.
22:00 W okowach mrozu (6/13)

POLSAT VIASAT HISTORY

08:30 Naziści, U-booty i bitwa o Atlantyk - serial dok.
09:45 Naziści: korzenie zła (4)
12:40 Tajemnica mumii z bagien - film dok. USA 2023
13:50 Najstraszniejsze polowanie na czarownice
14:55 Rzymianie, ukrzyżowanie i kości - film dok.
16:05 Czarna śmierć: pacjent zero (1,2/2) - serial dok.
18:15 Kuba Rozpruwacz: krwawe szpalty (1,2,3/3)
21:00 Czarna śmierć: pacjent zero (1,2/2) - serial dok.
23:20 Odnaleziona: tajemnica szamanki - film dok. Niemcy 24

eprasa.pl 5eb17bc19f

NIEDZIELA 1.11

Od A do Z

AQUAMAN I ZAGINIONE KRÓLESTWO ★★
film s.f., USA 2023, reż. James Wan, wyk. Jason Momoa, Patrick Wilson, Yahya Abdul-Mateen II
20:00 | tvn 7
Władca Atlantydy szuka nieoczywistych sojuszników, by powstrzymać wiedzione żądzą zemsty siły dążące do zagłady jego królestwa i reszty świata – tak jak to widzą autorzy komiksów z DC Comics.

BYŁ SOBIE CHŁOPIEC ★★★★
komedia, Wlk. Brytania/USA/Francja/Niemcy 2002, reż. Paul Weitz, Chris Weitz, wyk. Hugh Grant, Nicholas Hoult, Toni Collette
20:10 | ale kino+ hd
Czytając Nicka Hornby'ego: Hugh Grant jako zepsuty czterdziestolatek, który dojrzewa w przyspieszonym tempie dzięki kontaktom z nad wyraz dojrzałym trzynastolatkiem opiekującym się niezrównoważoną matką.

KIEDY NIKT NIE PATRZY ★★★
thriller, USA 2021, reż. Michael Mohan, wyk. Sydney Sweeney, Justice Smith, Ben Hardy
22:00 | cinemax
Para zajmuje mieszkanie i odkrywa, że okno wychodzi na apartament naprzeciwko, zamieszkały przez fotografa i jego partnerkę. Podglądanie sąsiadów staje się pasją pary, co niesie groźne konsekwencje.

KRYTYK ★★★
thriller, Wlk. Brytania/USA 2023, reż. Anand Tucker, wyk. Ian McKellen, Gemma Arterton, Mark Strong
20:00 | canal+ premium
W Londynie lat 30. XX wieku wpływowy krytyk teatralny, walcząc o zagrożoną posadę, namawia popularną aktorkę na romans z właścicielem gazety, obiecując w zamian pozytywne recenzje jej występów.

LALKA ★★★
dramat obycz., Polska 1968, reż. Wojciech Jerzy Has, wyk. Mariusz Dmochowski, Beata Tyszkiewicz, Tadeusz Fijewski
22:20 | tvp historia
Wojciech J. Has czyta warszawską powieść Bolesława Prusa: może i zbyt pobieżnie, ale Beata Tyszkiewicz niezwykle stylowa.

Koniec ulicy Dębowej

20:00 | hbo
★★★

FOT. DANIEL MCFADDEN/WARNER BROS. ENTERTAINMENT INC.

W wyniku kosmicznego incydentu część ulicy zostaje przeniesiona w czasie i przestrzeni, co wymaga od zdradzającej dysfunkcjonalność rodziny przewartościowania priorytetów i wspólnego działania.

HORROR
USA 2026, REŻ. DAVID ROBERT MITCHELL, WYK. ANNE HATHAWAY, EWAN MCGREGOR, MAISY STELLA

MÓJ SYN EZRA ★★★
komediodramat, USA 2023, reż. Tony Goldwyn, wyk. Bobby Cannavale, William A. Fitzgerald, Robert De Niro
20:50 | tvp 2
Kiedy stand-uper dowiaduje się, że jego była żona chce oddać ich autystycznego syna do szkoły specjalnej, porywa chłopca i rusza w podróż przez Stany, by nie odcinać go od prawdziwego życia.

NIEZWYKŁA WĘDRÓWKA HAROLDA FRY ★★★
dramat obycz., Wlk. Brytania 2023, reż. Hettie MacDonald, wyk. Jim Broadbent, Penelope Wilton, Linda Bassett
20:00 | tvp kultura
Jim Broadbent jako emeryt, który otrzymuje list pożegnalny od przyjaciółki, przebywającej w hospicjum. Ponieważ nie umie na ten list odpowiedzieć, wyrusza pieszo do oddalonej o kilkaset mil chorej.

OGNIEM I MIECZEM ★★★
dramat historyczny, Polska 1999, reż. Michał Żebrowski, Jerzy Hoffman, wyk. Michał Żebrowski, Aleksandr Domogarov, Izabella Scorupco
22:40 | polsat
Najbardziej kasowy film polski po 1989 roku: Jerzy Hoffman zamyka Sienkiewiczowską trylogię dziejami Jana Skrzetuskiego, który musi wybierać między osobistym szczęściem i powinnościami wobec ojczyzny.

PARYŻ MOŻE POCZEKAĆ ★★★
komedia romantyczna, USA/Japonia/Wlk. Brytania 2016, reż. Eleanor Coppola, wyk. Diane Lane, Arnaud Viard, Alec Baldwin
19:10 | tvp 2
Eleanor Coppola, żona wielkiego Francisa, staje za kamerą, by opowiedzieć o przygodach żony producenta, powierzonej przez męża opiece nieodpowiedzialnego Francuza – kolegi z branży. Autobiografia?

PIANISTA ★★★★★
dramat wojenny, Francja/Niemcy/Polska/Wlk. Brytania/USA 2001, reż. Roman Polański, wyk. Adrien Brody, Thomas Kretschmann, Frank Finlay
20:00 | kino polska
Złota Palma dla Romana Polańskiego i wiele innych nagród za ekranizację okupacyjnych wspomnień Władysława Szpilmana. Muzyka, który przeżył zagładę getta, przetrwał powstanie i wegetował w ruinach opustoszałej Warszawy.

POGŁOSKA ★★
komedia, Kanada/Niemcy/Węgry/Wlk. Brytania/USA 2024, reż. Guy Maddin, Evan Johnson, Galen Johnson, wyk. Cate Blanchett, Alicia Vikander, Roy Dupuis
21:40 | canal+ premium
Wobec światowego kryzysu przywódcy najbardziej rozwiniętych demokracji zwołują szczyt G7. W trakcie przygotowywania rezolucji politycy spacerują po lesie, gdzie czeka ich zaskakujące spotkanie.

ROCKY ★★★★
dramat obycz., USA 1976, reż. John G. Avildsen, wyk. Sylvester Stallone, Talia Shire, Burt Young
20:00 | cinemax
Wielki pean na cześć ludzkich możliwości i amerykańskiej demokracji: przeciętny bokser dostaje szansę wyjścia na ring z mistrzem świata. Oscary plus Sylvester Stallone jako gwiazda i sprawca fenomenu.

SAMI SWOI. POCZĄTEK ★★
komedia, Polska 2024, reż. Artur Żmijewski, wyk. Adam Bobik, Karol Dziuba, Weronika Humaj
21:20 | tvn
Próba dopowiedzenia najbardziej kultowej polskiej komedii, w więc powrót do Krużewników, czyli do źródeł. Niestety, bez Sylwestra Chęcińskiego, a zwłaszcza Kowalskiego i Hańczy już nie to.

W SAMYM SERCU MORZA ★★★
film przyg., USA/Australia/Hiszpania 2015, reż. Ron Howard, wyk. Chris Hemsworth, Benjamin Walker, Cillian Murphy
22:05 | warner tv
Historia, która mogła zainspirować „Moby Dicka" Hermana Melville'a. Młody Melville rozmawia z ostatnim żyjącym członkiem załogi kutra wielorybniczego, którego w 1820 roku zaatakował olbrzymi wieloryb.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

NIEDZIELA 1.11

TVP1

07:00 Msza święta
08:00 Tydzień (1105)
08:30 Wszyscy Święci (2)
08:40 U Pana Boga w ogródku (8/12) - serial kom. Polska 08
09:25 Wszyscy Święci (3)
09:40 Ojciec Mateusz XXIV (4)
10:30 Wszyscy Święci (4)
10:45 Wezwany z kamieniołomu - film dok. Polska 2026
11:55 Między ziemią a niebem
12:00 Anioł Pański
12:15 Między ziemią a niebem
12:55 Wszyscy Święci (5)
13:05 Lalka (9) - serial obycz.
14:35 Po prostu przyjaźń - komedia Polska 2017
17:00 Teleexpress
17:35 Daję słowo – Maciej Orłoś (48) - talk-show
18:35 Program rozrywkowy
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:25 **Gra z Cieniem II** (9) - serial kryminalny Polska 2026, wyk. Natalia Rybicka
21:25 **Rolnik szuka żony** (9)
22:20 **Rolnik szuka żony. Odwiedziny** (9) - serial dok. Polska 2026
22:50 **Mama** - dramat obycz. ★★★ Francja/Hiszpania 14, reż. Julio Medem, wyk. Penélope Cruz (120 min)
00:50 **John Q** - film sens. USA ★★ 2002, reż. Nick Cassavetes, wyk. Denzel Washington (120 min)

TVP2

06:30 M jak miłość
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7724) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie
11:00 Domowe patenty (17)
11:05 Jak to się skończy?
11:40 The Voice of Poland
14:00 Familiada (3151)
14:35 Koło fortuny (2122)
15:10 Szansa na sukces. Opole 2027 (9) - show
16:15 Świat w obłokach – muzyczni spadkobiercy Marka Grechuty (1) - koncert
17:15 Mistrzowie sceny – Wspomnienia tych, co odeszli - reportaż Polska 2026
18:15 Omnibus – szybcy i mądrzy (55) - teleturniej
19:10 Paryż może poczekać (Paris Can Wait) - komedia romantyczna USA/Japonia/Wlk. Brytania 2016 (100 min)

20:50 **Mój syn Ezra (Ezra)** ★★★ - komediodramat USA 2023, reż. Tony Goldwyn, wyk. Bobby Cannavale (110 min)
22:40 **Dla ciebie wszystko (The Best of Me)** ★★★ - melodramat USA 2014, reż. Michael Hoffman, wyk. James Marsden (120 min)
00:40 **Matylda** (3/13) - serial kostiumowy Polska 24
01:35 **Porzucony według Harlana Cobena** (5,6/10) - serial obycz.

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień - magazyn
08:00 Halo tu Polsat (3315) - magazyn Polska 2026
11:00 Ewa gotuje (584) - mag. kulinarny Polska 2026
11:40 Pani Doubtfire - komedia USA 1993, reż. Chris Columbus, wyk. Robin Williams, Sally Field, Pierce Brosnan, Harvey Fierstein
14:15 Twoja twarz brzmi znajomo (234) - program rozrywkowy Polska 2026
16:30 Awantura o kasę (303) - teleturniej Polska 2026
17:40 Hitster. Muzyczna gra przebojów (10) - program muzyczny Polska 2026
18:50 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:30 Być gwiazdą (9) - cykl reportaży Polska 2026

19:55 **Dancing with the Stars. Taniec z gwiazdami** (192) - program rozrywkowy Polska 26
22:40 **Ogniem i mieczem** ★★★ - dramat historyczny Polska 1999, reż. Jerzy Hoffman, wyk. Michał Żebrowski, Izabella Scorupco (240 min)
02:40 **Gęsia skórka 2 (Goosebumps 2: Haunted Halloween)** ★★ - komedia Wlk. Brytania/USA 2018, reż. Ari Sandel (120 min)

TVN

05:05 Jak to jest zrobione? X - serial dok. Kanada 2012
05:35 Nic straconego - mag.
05:40 Uwaga! (7753) - mag.
05:55 Ukryta prawda (60/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Cieszyn – EkoTradycja 30 (8)
07:45 Dzień Dobry TVN (5823)
11:30 Unboxing – Wielkie otwarcie (2) - teleturniej
12:10 Azja Express (9) - reality show Polska 2026
14:00 Kuchenne rewolucje: Zawiercie – Plackarnia Papaluca 33 (9) - reality show
15:10 Władca Pierścieni: Wojna Rohirrimów (The Lord of the Rings: The War of the Rohirrim) - film animowany USA/Japonia/Nowa Zelandia 2024 (165 min)
17:55 Nowa Szelągowska (6)
19:00 Fakty, sport, pogoda

19:45 **MasterChef** (9) - show Polska 2026
21:20 **Sami swoi. Początek** ★★ - komedia Polska 2024, reż. Artur Żmijewski, wyk. Adam Bobik, Karol Dziuba, Weronika Humaj (145 min)
23:45 **Wonder Woman** - film ★★★ fantasy USA/Chiny/Hongkong 2017, reż. Patty Jenkins, wyk. Gal Gadot, Chris Pine, Connie Nielsen, Robin Wright (180 min)
02:45 **Superwizjer** (1356)

TV PULS

05:45 Taki jest świat (43)
06:10 Hrabia Monte Christo - film przyg. USA/Wlk. Brytania/Irlandia/Szwajcaria 2002, reż. Kevin Reynolds
08:50 Willow - film fantasy USA 1988, reż. Ron Howard, Michael D. Moore
11:20 Noe: wybrany przez Boga - film przyg. USA 2014
14:30 Trzydziestu trzech (The 33) - dramat obyczajowy USA/Chile/Kolumbia/Hiszpania 2015, reż. Patricia Riggen (150 min)
17:00 Forrest Gump - tragikomedia USA 1994, reż. Robert Zemeckis, wyk. Tom Hanks, Robin Wright (180 min)
20:00 **Pompeje (Pompeii)** ★★ - film katas. USA/Niemcy 2014, reż. Paul W.S. Anderson, wyk. Kit Harington, Carrie-Anne Moss (125 min)
22:05 **Joanna D'Arc (Jeanne d'Arc)** ★★ - film hist. Francja 1999, reż. Luc Besson, wyk. Milla Jovovich (200 min)
01:25 **Dzień zagłady (Deep Impact)** ★★ - film katas. USA 1998, reż. Mimi Leder, wyk. Robert Duvall (155 min)

TVN7

05:05 Ten moment (20/20)
05:40 Wiza na miłość: pierwsze spotkanie IV - serial dok.
06:40 New Looney Tunes III (1/52) - serial animowany
06:55 Bez kompleksów (5)
07:55 Duma: Podróż do domu - film przygodowy USA 2005
10:05 The Floor (7, 8)
11:30 Top Model (9)
12:55 Ukryta prawda (15,16/40) - serial fab.-dok.
14:55 Szpital św. Anny III (12,13/53) - serial obycz.
16:55 Detektywi III (60/60)
17:55 Clifford. Wielki czerwony pies (Clifford, the Big Red Dog) - film familijny USA/Kanada/Wlk. Bryt. 21 (125 min)
20:00 **Aquaman i Zaginione Królestwo (Aquaman and the Lost Kingdom)** ★★ - film s.f. USA 2023, reż. James Wan (165 min)
22:45 **Egzekutor (Eraser)** ★★ - film sens. USA 1996, reż. Chuck Russell, wyk. Arnold Schwarzenegger (135 min)
01:00 **Wszystko wszędzie naraz (Everything Everywhere All at Once)** ★★★★ - komedia USA 2022 (165 min)

MEZZO

11:05 Lionel Hampton All Star Big Band – Berliner Jazztage 1979 - koncert Niemcy 1979
12:00 Nancy Jazz Pulsations: Stochelo Rosenberg: Gyspy Today - koncert Francja 2022
12:55 Friedrich Gulda Solo Flight – Monachium, 1981
14:00 Koncert Bożonarodzeniowy w Concertgebouw w Amsterdamie pod batutą Klausa Mäkeli - muzyka klas.
15:30 NFM Filharmonia Wrocławska, Christoph Eschenbach - muzyka klas.
17:20 Intermezzo
17:50 Giuseppe Verdi: Simon Boccanegra - opera Hol. 2026
20:30 Orkiestra symfoniczna z Montrealu, Rafael Payare
22:20 Pierre Boulez, Filharmonicy Wiedeńscy: Bruckner, Symfonia nr 8

PULS 2

08:00 Wojciech Cejrowski. Boso Luizjana - serial dok.
09:05 Kapitan Szablozęby i skarb piratów - film przyg. Norwegia/Wlk. Brytania 2015
11:05 Skąpiec - komedia Francja 1980, reż. Louis de Funès, Jean Girault
13:45 Wielka włóczęga - komedia Francja/Wlk. Bryt. 1966, reż. Gérard Oury
16:20 Klucz Świętego Piotra - film fantasy Czechy/Słowacja/Niemcy 2023
18:35 Opowieść o srebrnym moście - film fantasy Niemcy 2024, reż. Cüneyt Kaya
20:00 Fatima - dramat obycz. Portugalia/USA 2020
22:15 Niebo istnieje... naprawdę - dramat obycz. USA 2014, reż. Randall Wallace
00:20 Dzielnica strachu IV

TV4

07:05 Zamki krzyżowców: budowle nie do zdobycia
08:10 Galileo
09:10 A na deser... (18)
09:25 Galileo
10:30 Faceci w czerni III - film s.f. USA 2012, reż. Barry Sonnenfeld, wyk. Will Smith
12:40 Czas wojny - dramat wojenny USA/Indie 2011, reż. Steven Spielberg, wyk. Jeremy Irvine, Peter Mullan
15:45 Kabaret na żywo. Młodzi i moralni (181) - kabaret i satyra Polska 2026
17:55 Uroczysko V (15-18) - serial krym. Polska 2026
20:00 Sprawiedliwi. Trójmiasto IV (33-36) - serial kryminalny Polska 2026
00:00 STOP Drogówka (377) - mag. policyjny Polska 2026
01:00 Alpinista - film dok.

METRO

07:30 Gorączka złota XIII (17/26) - serial dok. USA 2023
08:25 Klan z Alaski IV
10:30 Podróż do wnętrza ziemi - film przyg. USA 2008, reż. Eric Brevig, wyk. Brendan Fraser, Josh Hutcherson
12:25 The Floor (17, 18)
13:40 Diagnoza IV (13)
14:45 39 i pół II (1)
15:50 Układ warszawski (7,8) - serial krym. Polska 2011
17:50 Kryminalni III (7,8/13) - serial krym. Polska 2005
20:00 Wallander (9/13) - serial krym. Szwecja/Niemcy/Dania/Norwegia/Finlandia 2006
22:05 Chyłka – Rewizja III (4,5/7) - serial kryminalny
00:00 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (4/12)
01:00 Szpital (7/68)
02:00 Szkoła (36/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

NIEDZIELA 1.11

STOPKLATKA

08:00 Komisarz Rex X (10,11/10) - serial krym. Włochy 2009
10:00 Hudson i Rex VI (2,3,4/16) - serial krym.
13:00 Komisarz Montalbano (1/2) - serial krym.
15:30 BFG: Bardzo fajny gigant (The BFG) *** - film fantasy USA/Indie/Wlk. Brytania 2016, reż. Steven Spielberg, wyk. Mark Rylance, Ruby Barnhill (120 min)
17:30 Stawka większa niż życie (5,7/18) - serial wojenny Polska 1968
20:00 Oczy anioła (Angel Eyes) ** - thriller USA 2001, reż. Luis Mandoki, wyk. Jennifer Lopez, Jim Caviezel, Jeremy Sisto, Terrence Howard, Sonia Braga (125 min)
22:05 Jeszcze raz * - komedia romantyczna Polska 2008, reż. Mariusz Malec, wyk. Danuta Stenka (115 min)
00:00 Krzyk (Scream) **** - horror USA 1996, reż. Wes Craven, wyk. Neve Campbell, Courteney Cox, David Arquette, Skeet Ulrich (140 min)

KINO POLSKA

07:45 Polska Kronika Filmowa: 32AB/78 - reportaż Polska 78
08:10 W pustyni i w puszczy - film przyg. Polska 2001
10:40 Za duży na bajki - komedia Polska 22, reż. Kristoffer Rus, wyk. Maciej Karaś
12:55 Milioner - film obycz. Polska 1977, reż. Sylwester Szyszko, wyk. Janusz Gajos
15:00 Tam i z powrotem - film sensacyjny Polska 2001, reż. Wojciech Wójcik, wyk. Janusz Gajos, Jan Frycz
17:10 Znachor - melodramat Polska 1981, reż. Jerzy Hoffman, wyk. Jerzy Bińczycki, Anna Dymna, Tomasz Stockinger, Bernard Ładysz
20:00 Pianista - dramat wojenny Francja/Niemcy/Polska/Wlk. Brytania/USA 2001, reż. Roman Polański, wyk. Adrien Brody, Thomas Kretschmann, Frank Finlay
23:05 Wróg doskonały - film sensacyjny Hiszpania/Niemcy/Francja 2020, reż. Kiké Maíllo, wyk. Tomasz Kot
00:55 Chemia - dramat obycz. Polska 2015, reż. Bartosz Prokopowicz, wyk. Agnieszka Żulewska, Tomasz Schuchardt
03:25 Żegnaj, Ameryko! - komediodramat Niemcy/Polska 1993, reż. Jan Schütte

ALE KINO+

08:10 Pod Starym Dębem (The Old Oak) *** - dramat obycz. Wlk. Bryt./Francja/Belgia 2023 (140 min)
10:30 Wszyscy wiedzą (Todos lo saben) **** - dramat kryminalny Hiszpania/Francja/Włochy 2018 (160 min)
13:10 Michael Clayton - dramat krym. USA 07, reż. Tony Gilroy, wyk. George Clooney (150 min)
15:40 Nasze córki (Voor de meisjes) **** - dramat obycz. Holandia/Austria/Belgia 2025, reż. Mike Van Diem (135 min)
17:55 Złota dama (Woman in Gold) *** - dramat obyczajowy Wlk. Brytania/USA 2015 (135 min)
20:10 Był sobie chłopiec (About a Boy) **** - komedia Wlk. Brytania/USA/Francja/Niemcy 2002 (125 min)
22:15 Źródło nadziei (The Water Diviner) *** - dramat wojenny Australia/USA 2014 (135 min)
00:30 Pamięć (Memory) *** - dramat obyczajowy USA/Meksyk/Chile/Niemcy 2023 (125 min)

POLSAT FILM

09:50 Legenda o Smoku Gnatochrupie - film anim. USA 2010
10:20 Mustang z Dzikiej Doliny: Droga do wolności - film anim. USA/Wlk. Brytania 2021
11:55 Osobliwy dom Pani Peregrine - film przyg. USA/Wlk. Bryt./Belgia/Kanada 2016
14:35 Przypływ wiary - film biograficzny USA 2019
16:55 Titanic - film katastroficzny USA/Meksyk 1997
21:00 Zielona mila - dramat obyczajowy USA 1999
00:55 Kołysanka - horror Polska 2009, reż. J. Machulski

FILMBOX+ ONE

08:00 Strażnik Teksasu VII
11:00 Vera VIII (4/4)
13:00 Bitwa o Anglię - film wojenny Wlk. Brytania/USA/Francja/Hiszpania 1969
15:45 Ostatni legion - film przyg. Wlk. Bryt./F/Słowacja/Tunezja/Włochy/Bułgaria 2007
17:55 Morderstwa według Agathy Christie: Jestem niewinna (6) - film kryminalny Francja/Szwajcaria 2012
20:00 Vera IX (2/4)
22:00 Piękny umysł - dramat obyczajowy USA 2001
00:55 Wichry namiętności - dramat obycz. USA 1994

TVP KULTURA

09:00 Przystań nad Biblią
09:15 J. S. Bach Kantata BWV 6. – „Zostań z nami, gdyż ma się ku wieczorowi"
10:00 Pamiętniki Sherlocka Holmesa (2/6)
11:00 Kosmos 1999 II (22/24)
12:00 Dziady - spektakl teatralny Polska 1959
12:55 Myśmy już byli. Bohaterowie Starych Powązek - film dok.
13:45 „...bo to życie to bal jest nad bale..."
14:30 Wożąc panią Daisy **** - komediodramat USA 1989 (105 min)
16:15 Czterdziestolatek (8)
17:15 Studio Kultura (710)
18:05 Ostoja (Sanctuary) ** - dramat obycz. Irlandia/Polska 2012 (115 min)
20:00 Niezwykła wędrówka Harolda Fry *** - dramat obyczajowy Wlk. Brytania 2023 (115 min)
21:55 Porozmawiajmy szczerze (29)
22:30 Hopper i Vermeer: dialog o samotności
23:35 Do raju - film krótkom. Polska 2023 (30 min)
00:05 Polskie znaki – Rzeczy ostatnie

WARNER TV

11:55 Wiecznie młody - film s.f. USA 1992, reż. Steve Miner
14:00 Sok z żuka - komedia USA 1988, reż. Tim Burton
15:45 Dziedzic Maski - komedia USA/Niemcy/Francja/Australia 2005
17:40 Naciągacze - kom. krym. USA/Wlk. Brytania 2003
20:00 Bez mojej zgody - dramat obycz. USA 2009
22:05 W samym sercu morza - film przygodowy USA/Australia/Hiszpania 2015
00:25 Pat Garrett i Billy Kid - western Meksyk/USA 1973

PARAMOUNT

09:00 Gang wiewióra 2 - film animowany Kanada 2017
10:50 xXx: Reaktywacja - film sensacyjny USA 2017
13:00 Saga „Zmierzch": Przed świtem, cz. 1 - film przyg. USA 2011, reż. Bill Condon
15:30 Saga »Zmierzch«: Przed świtem, cz. 2 - film fantasy USA 2011, reż. Bill Condon
17:55 Sonic. Szybki jak błyskawica - film przyg. USA/Japonia/Kanada 2020
20:00 Forrest Gump - tragikomedia USA 1994
23:00 Lodowy szlak - film sens. USA/Kanada 2021

HBO

09:10 Na arenie - thriller ** Francja 2024 (95 min)
10:45 Moon: Panda i ja ** - komedia Francja/Belgia 2025, reż. Gilles de Maistre (100 min)
12:25 Kosmiczny Jet: Obóz Kosmiczny ** - film anim. USA 2023 (85 min)
13:50 Lisa Frankenstein *** - horror USA 2024, reż. Zelda Williams, wyk. Kathryn Newton, Cole Sprouse (100 min)
15:30 Motocykliści - dramat *** krym. USA 2023, reż. Jeff Nichols (115 min)
17:25 Diuna - film s.f. USA/**** Kanada 2021, reż. Denis Villeneuve (155 min)
20:00 Koniec ulicy Dębowej *** - horror USA 2026, reż. David Robert Mitchell, wyk. Anne Hathaway (100 min)
21:40 W dzikim galopie - dramat *** obycz. USA 24, reż. Daniel Minahan, wyk. Jacob Elordi (120 min)
23:40 Nocna suka - czarna ** komedia USA 2024, reż. Marielle Heller (100 min)
01:20 Prawa ludzi - dramat ** woj. USA 2024, reż. Phil Blattenberger (100 min)

CINEMAX

11:45 Pan od muzyki - dramat Francja/Szwajc./Niemcy 2004
13:25 Od marca do maja - dramat obycz. Czechy 2024
14:50 Trudny zakład (Zakład) - komedia Francja 1997
16:25 Całe szczęście - komedia romantyczna USA 2006
18:05 Niewidzialna walka - komedia Estonia/Grecja/Finlandia/Łotwa 2023
20:00 Rocky - dramat obycz. USA 1976, reż. John G. Avildsen
22:00 Kiedy nikt nie patrzy - thriller USA 2021
00:00 Prawo ulicy (9,10/13)

ROMANCE TV

07:45 Górski lekarz (12)
12:25 Inga Lindström: Lato na wyspie - romans Niemcy 2005
14:20 Kryminalne zagadki Mazur (8) - serial krym.
16:15 Rosamunde Pilcher: Pomyłki serca - film obyczajowy Niemcy/Austria 1997
18:05 Rosamunde Pilcher: Pralinki na śniadanie - film obyczajowy Niemcy 2019
20:00 Kopciuszek na Karaibach - romans USA 2023
21:55 Lena Lorenz (4/4) - serial obycz. Niemcy/Austria 2021
23:50 Wiosenny szept: Zawsze Wiosna - film obycz. Niemcy 11

CANAL+ PREMIUM

09:15 Chopin, Chopin! *** - dramat obyczajowy Polska 2025 (130 min)
11:25 Niania w Nowym Jorku *** - komedia romantyczna USA 2007 (105 min)
13:10 Nowa fala - film **** biograficzny Francja/USA 2025, reż. Richard Linklater (105 min)
14:55 Premierowa jazda
15:10 Kiedy nadchodzi jesień *** - dramat obycz. Francja 2024 (100 min)
16:50 Miss Potter - film biograficzny *** Wlk. Brytania/USA 2006 (90 min)
18:20 Cudowne życie *** - komediodramat Francja/Kanada 2025, reż. Ken Scott (100 min)
20:00 Krytyk - thriller Wlk. *** Brytania/USA 2023, reż. Anand Tucker, wyk. Ian McKellen (100 min)
21:40 Pogłoska - komedia ** Kanada/Niemcy/Węgry/Wlk. Brytania/USA 2024 (105 min)
23:25 Zakochany bez pamięci **** - dramat USA 2004 (105 min)
01:10 Dotyk - dramat obycz- **** czajowy Islandia/Wlk. Brytania 2024 (120 min)

TVN FABUŁA

07:30 Magda M. (8,9,10/15)
10:30 Magia kina (2)
10:55 Sonic. Szybki jak błyskawica - film przygodowy USA/Japonia/Kanada 2020
12:55 Wojownicze żółwie ninja - komedia sens. USA 2014
15:10 Wojownicze żółwie ninja: Wyjście z cienia - film przyg. USA/Hongkong/Chiny 16
17:35 Twisters - film sensacyjny USA/Japonia 2024
20:00 Furiosa: Saga Mad Max - film s.f. Australia/USA 2024
23:10 Obecność - horror USA 2013, reż. James Wan

AMC

09:05 Ona to on - kom. USA/Kan. 2006, reż. Andy Fickman
11:15 Niewinna - thriller Wlk. Brytania/USA 2008
13:05 183 metry strachu - horror USA 2016
14:50 Bibliotekarz III – Przeklęty kielich Judasza - film przygodowy USA 2008
16:50 Star Trek - film s.f. USA/Niemcy 2009, reż. J.J. Abrams
19:25 Sahara - film przyg. USA/Wlk. Bryt./F/Niemcy/Hiszp. 05
22:00 Nożownik - thriller USA 2003, reż. William Friedkin
23:55 Pole rażenia - film sens. USA 1993, reż. R. Herrington

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:45 Walker: Strażnik Teksasu III (10/18) - serial krym.
09:35 Detektyw Monk II (3,4,5,6,7/16) - serial krym.
14:30 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas III (13-17/23) - serial krym. USA/Kanada 2003
20:00 Pogromcy duchów - komedia sens. USA 1984
22:20 Men in Black: International - film s.f. USA/Chiny 2019, reż. F. Gary Gray
00:20 Hostel II - horror USA/Czechy/Włochy/Islandia/Słowacja 2007, reż. Eli Roth

EPIC DRAMA

08:45 Panna Marple (2/4)
10:40 Poirot III (2,3,4,5/11)
15:10 Komisarz Maigret (1,2/2) - serial krym. Wlk. Brytania 16
18:50 Robin Hood (2) - serial przyg. USA/Serbia 2025
20:00 Rodzina Hardacre'ów II (2/6) - serial obyczajowy
21:00 Morderstwo w małym mieście II (9) - serial krym.
21:55 Morderstwo to nic trudnego (3) - miniserial
23:00 Rodzina Hardacre'ów II (2/6) - serial obyczajowy
00:00 Detektyw Murdoch XVIII (17,18/22) - serial krym. Kanada/Wlk. Brytania 2025

TVN STYLE

11:30 Ostre cięcie (6)
12:30 Love the Look (6)
13:30 Jestem z Polski XVIII (6,1,13/14) - serial dok.
16:35 Teraz one (6) - program rozrywkowy Polska 2026
17:10 Do zobaczenia III (6/10)
17:45 Były sobie debiutantki (1/2) - film dok. Francja 2025
18:50 Kuchenne rewolucje (8, 9) - reality show Polska 24
20:50 Ostre cięcie (6)
21:50 Azja Express (9)
23:30 Odkryj niezwykłą Japonię - film dok. Polska 2020
00:50 Jestem z Polski (5/9)

TVN TURBO

11:45 Z drugiej ręki (9)
12:30 Jeździć, obserwować
13:15 Duda kontra Szafrański XI (9/10) - serial dok.
14:00 Polski supersamochód
14:45 Zawodowi handlarze (9)
15:30 Naprawy nie do naprawy
16:15 Kupione, zrobione, sprzedane (5/10) - serial dok.
17:15 Ciężarówką przez pół świata (9/9) - serial dok.
18:15 Raport końcowy (842)
18:40 Mobilni mechanicy (1)
19:25 Wojny samochodowe
21:25 Zawodowi handlarze (9)
22:10 Kupione, zrobione, sprzedane (5/10) - serial dok.

BBC FIRST

08:30 Śmierć z dala od palm IV
09:30 Doktor Thorne (3)
10:35 Sanditon (1/8)
11:30 Duchy (2,3,4/6)
13:35 Morderstwa w Midsomer
17:50 Z pamiętnika położnej
18:55 Ulica nadziei (1/10)
19:55 Śmierć pod palmami XV (8/8) - serial kryminalny
21:00 Śledztwa siostry Bonifacji IV (1/8) - serial krym.
22:00 Line of Duty – Wydział wewnętrzny V (1,2/6)
00:10 Lynley (7/8)
01:05 Morderstwa w Midsomer

FX

08:40 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (8,9/21)
10:30 Z Archiwum X V (5,6/20)
12:30 Spider–Man III - film akcji USA 2007, reż. Sam Raimi
15:15 Poznaj mojego tatę - komedia romant. USA 2000
17:30 Poznaj moich rodziców - komedia USA 2004
19:45 Terminator: Genisys - film s.f. USA/Kanada 2015, reż. Alan Taylor, wyk. Arnold Schwarzenegger, Jason Clarke
22:15 Helikopter w ogniu - dramat woj. USA/Wlk. Bryt. 2001, reż. Ridley Scott
01:15 Tulsa King II (2/10)

HGTV

08:05 Uratuj swój ogród (31)
09:00 Nowa Maja w ogrodzie
11:05 Polowanie na ogród IV
12:40 Uchwycić dom (5,6/8)
13:40 Letnia chata na lata XIII
15:45 Zgłoś remont (5)
16:40 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8) - serial dok.
17:40 Weekendowa metamorfoza (3, 4) - reality show
19:40 House Hunters – poszukiwacze domów (6-8)
21:20 Dorota inspiruje (4)
22:15 Poukładani (2)
23:10 Podzieleni projektami
01:10 Nowa Maja w ogrodzie

BBC LIFESTYLE

10:45 Mistrzowie szycia (6-8)
14:10 Rezydencje na Mauritiusie (2/10)
15:15 Majorka (5) - magazyn
15:50 Najbardziej luksusowe wakacje świata (2/3)
16:50 Kurorty sławnych i bogatych (2/6) - serial dok.
17:50 Najpiękniej ukryte hotele
18:55 Niezwykłe hotele bez tajemnic VI - serial dok.
20:00 Pięciogwiazdkowe alpejskie święta - film dok.
21:00 Catfish: w miłosnej pułapce - serial dok.
22:00 Porno, władza i pieniądze
23:00 Wstydliwe choroby (3)

COMEDY CENTRAL

08:00 Hoży doktorzy (10/24)
08:30 Teoria wielkiego podrywu X (18-24,1,2,3/24)
12:45 Teoria wielkiego podrywu (4,5/17) - serial kom.
13:30 Przyjaciele VII (16-24/24) - serial kom. USA 01
18:00 Zostańmy przyjaciółmi - komedia romantyczna USA/Niemcy/Kanada 2005
20:00 Agent XXL II - komedia sensacyjna USA 2006
22:05 The Office PL IV (8,9)
23:08 Comedy Club (7, 8)
00:08 Miasteczko South Park

TVP SERIALE

08:20 Stawka większa niż życie (9) - serial wojenny
10:10 07 zgłoś się (1)
11:10 Czterej pancerni i pies (3,4) - serial wojenny
13:10 Ojciec Mateusz (6)
15:40 Komisarz Alex XXVI (9)
16:35 Ranczo V (3/13)
17:30 Czterej pancerni i pies (5) - serial wojenny Polska 70
18:45 07 zgłoś się (1)
19:50 Ojciec Mateusz 35 (12,8) - serial krym. Polska 2026
22:35 Ranczo V (4,5/13)
00:20 Rodzinka.pl XIX (7,8)
01:20 Korona królów. Jagiellonowie - serial obycz.

CANAL+ KUCHNIA

10:50 Jamie: dania w 20 minut
11:45 Klejnoty Morza Śródziemnego - serial dok.
12:30 Azjatycka kuchnia Evy Pau (6, 1) - mag. kulinarny
13:30 Poza Bali (7)
14:30 Proste smaki (2, 3)
15:20 Bosacka rusza w Polskę
16:25 Włoska uczta (17,18)
17:30 U sąsiadów w kuchni XVI
18:50 Jakubiak rozgryza Polskę (10) - mag. kulinarny
19:25 Nie bój ryby! (8)
19:50 m jak mięso (2, 1, 2)
21:15 Anthony Bourdain X
23:45 Hongkong od kuchni (5)

CANAL+ DOMO

10:10 Cztery pory roku w ogrodach Kew II (4)
11:10 Monty Don – ogrody nad Renem (3/3) - serial dok.
12:20 Ucieczka na wieś XXV
14:15 Wielkie projekty X
15:15 Mały metraż w wielkim stylu II (9,10) - serial dok.
16:15 W mieście czy na wsi
17:15 Projekty marzeń (10/12)
18:10 Tomasz Pągowski (4)
18:35 Daleko od miasta XVII (2)
19:05 Ucieczka na wieś XXIII
21:00 Wielkie amerykańskie rancza (9,10) - serial dok.
22:10 Pomocy! Kupiliśmy wioskę (9/20) - serial dok.

PLANETE+

14:40 Powrót rybołowa
15:50 Zaginione światy (1/4)
16:55 Najmniejsze cuda świata (1/2) - serial dok.
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:40 Polska z góry. Zamki, dworki, pałace V (10)
19:10 Polska z góry. Naj... w Polsce (1/10) - serial dok.
19:35 Yvan Jayne. Francuski mistrz rodeo - film dok.
20:50 Henry Ford. XX-wieczny życiorys - film dok. F/B 2023
22:00 Johnny Depp. Wieczny buntownik - film dok. F 2022

DISCOVERY CHANNEL

08:00 Być jak da Vinci (9/10)
09:00 Złomowisko PL VI
11:00 Krzykacz – wspomnienia - film dok. Polska 2021
12:00 Bracia Collins biorą się do roboty (14) - pr. rozrywkowy
13:00 Wyzwanie: przetrwanie
14:00 Gorączka złota XVII (1)
16:00 Zawodowcy: drwale II
17:00 Fani czterech kółek III
18:00 Od samochodu do domu III (8) - serial dok.
19:00 Kroniki policyjne:
20:00 Gorączka złota XVII (1) - serial dok. USA 2026
22:00 W oku cyklonu III
23:00 Kroniki policyjne II

TVP HISTORIA

12:35 Odrodzenie katedry Notre-Dame - film dok.
13:30 Flesz historii (785)
13:55 Paweł, apostoł Chrystusa - dramat historyczny USA 18
15:45 Anna od... pamięci
16:40 Starożytne mocarstwa
17:30 Przywracanie Pamięci
18:00 Noce i dnie (8)
19:00 Gry wojenne (6/6)
20:00 Otchłań: powstanie i upadek nazizmu (8/10)
21:00 Polskie 100 lat (1)
21:30 Dom pod Dwoma Orłami
22:20 Lalka - dramat obyczajowy Polska 1968

HISTORY

12:00 Absurdy przeszłości II
13:00 Niewyjaśnione tajemnice świata IV (5/11)
14:00 Piątka z historii (1)
14:25 David Duchovny: archiwum tajemnic (1/10)
15:20 Starożytni kosmici XIV
16:10 Sekrety widziane z góry III (1/10) - serial dok.
17:10 II wojna światowa w kolorze (5,6/6) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
20:00 Tom Hanks: II wojna światowa (19/20) - serial dok.
21:00 Wielka inżynieria z Dolphem Lundgrenem (5/8)
22:00 Absurdy przeszłości II

NATIONAL GEOGRAPHIC

15:00 Egipt: miejsce pełne tajemnic VI (3/9) - serial dok.
16:00 Czarnobyl: świadkowie tragedii (2) - serial dok.
17:00 Wojna na pustyni: walka z Rommlem (1) - serial dok.
18:00 UFO: przełomowe śledztwa (2/5) - serial dok.
19:00 Tajemnicze wyspy (8/10) - serial dok. Kanada 24
20:00 UFO: przełomowe śledztwa II (4/6) - serial dok.
21:00 Tajne misje USA
22:05 Ostatni lot: anatomia katastrofy II (1) - serial dok.

FOCUS TV

08:00 Rolnicy. Podlasie VIII (5)
09:00 Z klimatem i z pasją
10:00 Najpiękniejsze domy na wsi (5,6) - serial dok.
12:00 Wojny magazynowe IX
14:00 Gwiazdy lombardu XXV
15:00 Poszukiwacze złota w Australii VIII (15,16/20)
17:00 Rolnicy. Podlasie VIII
21:00 Podglądacze przyrody (8, 1) - mag. przyrodniczy
22:00 Korea Północna: w głowie dyktatora: Dylemat (1)
23:00 Wyspa kanibali
00:00 UFO. Zaginione dowody II (10/10) - serial dok. USA 18
01:00 Rolnicy. Podlasie (36/53)

BBC EARTH

08:55 W okowach mrozu VII
09:55 Ben Fogle na szkockich wyspach II (2/4) - serial dok.
11:00 Ewolucja - serial dok.
12:10 W okowach mrozu VI
13:15 Dzikie zakątki Ziemi z Simonem Reevem II (4/4)
14:30 Azja (7/7) - serial dok.
15:40 Azja: kulisy produkcji
16:45 Życie na pustkowiu V (6,7/8) - serial dokumentalny
18:45 Szlakiem wulkanów
19:45 Ekspedycja: orka
20:55 Ewolucja - serial dok.
22:00 W okowach mrozu II
23:00 Planeta zmian II (2/2)

POLSAT VIASAT HISTORY

08:00 Tajemnice Jezusa
09:15 W poszukiwaniu biblijnej prawdy - serial dok.
11:30 Majowie: wojna pięciu królestw (1,2,3,4) - serial dok.
15:35 Czarna śmierć: pacjent zero (1,2/2) - serial dok.
17:50 DNA Hitlera: geny dyktatora (1,2/2) - serial dok.
19:55 Berlin 1936: olimpiada Hitlera w kolorze - film dok.
21:00 Konstantyn Wielki (1) - serial dok. Niemcy 2025
23:15 Wezuwiusz: historia zaginionych zwojów - film dok.
00:30 Czołg: najważniejsza broń II wojny światowej

eprasa.pl 5eb17bc19f

Od A do Z

AMERYKAŃSKI NINJA ★★
film sens., USA/Filipiny 1986, reż. Sam Firstenberg, wyk. Michael Dudikoff, Steve James, Judie Aronson
20:00 | **stopklatka**
Kultowy klasyk kina walki: Michael Dudikoff jako wychowanek japońskiego mistrza, który własnoręcznie i własnonożnie rozbija gang handlarzy broni penetrujący amerykańską bazę wojskową na Filipinach.

COŚ W WODZIE ★★
thriller, Wlk. Brytania 2024, reż. Hayley Easton Street, wyk. Hiftu Quasem, Natalie Mitson, Nicole Rieko Setsuko
21:00 | **tvn 7**
Pani planuje ślub w tropikach, więc zaprasza przyjaciółki na mały rekonesans. Sielanka kończy się, kiedy łódź, którą płyną dziewczyny, zostaje zaatakowana przez stado głodnych rekinów.

DO KOGO NALEŻĘ? ★★★
dramat obycz., Tunezja/Francja/Kanada/Norwegia/Arabia Saudyjska/Katar 2024, reż. Meryam Joobeur, wyk. Salha Nasraoui, Adam Bessa, Mohamed Grayaâ
23:20 | **cinemax**
Opowieść o matce z tunezyjskiej wioski, cierpiącej, kiedy dwaj jej synowie poszli na wojnę. Powrót jednego z nich nie wzmacnia nadwerężonych więzi, a wręcz przeciwnie – wzmaga obawy i lęki.

DOWÓD ŻYCIA ★★★
film sens., USA 2000, reż. Taylor Hackford, wyk. Meg Ryan, Russell Crowe, David Morse
23:50 | **warner tv**
Russell Crowe jako wysoko opłacany specjalista od odbijania zakładników wyrusza na poszukiwanie inżyniera, uprowadzonego przez latynoskich partyzantów – za darmo, z miłości do Meg Ryan, żony porwanego.

GORĄCY TEMAT ★★★
film biograficzny, USA 2019, reż. Jay Roach, wyk. Charlize Theron, Nicole Kidman, Margot Robbie
22:20 | **ale kino+ hd**
#MeToo w mediach: Roger Ailes, szef kanału Fox News, zostaje publicznie oskarżony przez dziennikarki (w tym największe gwiazdy) o molestowanie seksualne, co doprowadziło do jego rezygnacji. Na faktach.

Ojciec

22:55 | tvp 2
★★★★

FOT. MATERIAŁY PRASOWE

Dwa Oscary – za scenariusz i kreację Anthony'ego Hopkinsa – dla opowieści o starzejącym się mężczyźnie, który – nie akceptując swego wieku i stanu zdrowia – odrzuca oferowaną mu pomoc kochającej córki.

DRAMAT OBYCZ.
WLK. BRYTANIA/FRANCJA/USA 2020, REŻ. FLORIAN ZELLER, WYK. ANTHONY HOPKINS, OLIVIA COLMAN, MARK GATISS

IMIĘ RÓŻY ★★★
dramat kryminalny, Niemcy/Włochy/Francja 1986, reż. Jean-Jacques Annaud, wyk. Sean Connery, Christian Slater, Michael Lonsdale
20:00 | **tvp kultura**
Fascynująca powieść Umberto Eco na ekranie: Sean Connery jako średniowieczny Sherlock Holmes na tropie zaginionej „Poetyki" Arystotelesa. Wciąga!

KOMÓRKA ★★★
film sens., USA/Niemcy 2004, reż. David R. Ellis, wyk. Chris Evans, Kim Basinger, Jason Statham
22:00 | **warner tv**
Kim Basinger jako porwana przez mafię, która znajduje wyjście z sytuacji, łącząc się z rozbitego aparatu telefonicznego z przypadkowym numerem komórkowym. Czy młodzian po drugiej stronie zdąży z pomocą?

LUCKY STRIKE ★★
dramat wojenny, USA 2026, reż. Rod Lurie, wyk. Scott Eastwood, Colin Hanks, Aunjanue Ellis-Taylor
23:00 | **canal+ premium**
Oparty na faktach epizod z bitwy o Ardeny z udziałem synów Toma Hanksa i Clinta Eastwooda: amerykański oficer otrzymuje polecenie powstrzymania hitlerowskich czołgów, w wyniku czego pozostaje na tyłach wroga.

NIE MÓW DO MNIE MAMO ★★★
dramat obycz., Norwegia 2025, reż. Nina Knag, wyk. Pia Tjelta, Kristoffer Joner, Tarek Zayat
21:35 | **cinemax**
Norweska odpowiedź na głośne „Babygirl": pani w średnim wieku, nauczycielka i żona burmistrza, który otworzył w miasteczku ośrodek dla uchodźców, nawiązuje płomienny romans z nastoletnim Syryjczykiem.

NIE MÓW ZŁA ★★★
horror, USA/Chorwacja/Kanada 2024, reż. James Watkins, wyk. James McAvoy, Mackenzie Davis, Aisling Franciosi
22:15 | **hbo**
Z duńskiego na hollywoodzki: rodzina przyjmuje zaproszenie od świeżych znajomych do domu na odludziu. Początkowo miła atmosfera gęstnieje, a na jaw wychodzą krwawe skłonności gospodarzy.

NIEZWYKŁA WĘDRÓWKA HAROLDA FRY ★★★
dramat obycz., Wlk. Brytania 2023, reż. Hettie MacDonald, wyk. Jim Broadbent, Penelope Wilton, Linda Bassett
22:20 | **tvp kultura**
Jim Broadbent jako emeryt, który otrzymuje list pożegnalny od przyjaciółki, przebywającej w hospicjum. Ponieważ nie umie na ten list odpowiedzieć, wyrusza pieszo do oddalonej o kilkaset mil chorej.

OCEAN'S 8 ★★★
komedia sensacyjna, USA 2018, reż. Gary Ross, wyk. Sandra Bullock, Cate Blanchett, Anne Hathaway
22:50 | **tvn 7**
Sandra Bullock jako siostra legendarnego włamywacza, która kompletuje damską ekipę, by dokonać spektakularnej kradzieży cennego naszyjnika podczas prestiżowej gali w nowojorskiej Metropolitan Opera.

WONDER WOMAN 1984 ★★
film fantasy, USA 2020, reż. Patty Jenkins, wyk. Gal Gadot, Chris Pine, Kristen Wiig
22:40 | **tvn**
Powtórka z rozrywki: Gal Gadot jako komiksowa Wonder Woman, która w latach 80. XX wieku broni magicznego kamienia przed zakusami szaleńca, marzącego o władzy nad światem. Przewidywalne w każdym kadrze.

WSPANIAŁE ŻYCIE MARCELA PAGNOLA ★★★
film anim., Francja/Belgia/Luksemburg 2025, reż. Sylvain Chomet
20:00 | **cinemax**
Sylvain Chomet, zainspirowany felietonami sprzed stulecia, opisuje dzieciństwo i młodość jednego z najważniejszych twórców francuskich w połowie XX wieku - Marcela Pagnola, pisarza i filmowca.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

PONIEDZIAŁEK 2.11

TVP1

07:00 Msza święta
07:40 Wezwany z kamieniołomu – Kapłaństwo - film dok.
08:00 Serwis Info, pogoda
08:20 Film dokumentalny
09:00 Ranczo IV (7/13)
10:00 Komisarz Alex XXII (1)
11:00 Ojciec Mateusz XXIV (5)
12:00 Serwis Info - magazyn
12:10 Agrobiznes - magazyn
12:40 Rok w ogrodzie extra
12:50 Historia leniwca
14:00 Splątane losy
15:00 Serwis Info
15:10 Reporterzy (647)
15:35 Gra słów. Krzyżówka
16:00 Dziedzictwo
17:00 Teleexpress
17:25 Jaka to melodia? (6003)
18:05 Klan - telenowela
18:40 Akacjowa 38
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:30 **Felicita** (23) - serial obycz. Polska/Włochy 26, wyk. Laura Breszka
20:55 **Kochany, najukochańszy...** - spektakl teatralny Polska 2026
22:05 **Postscriptum** (63)
22:35 **Maryja. Matka Papieża** - film dok. Polska 26
00:05 **Balans bieli** (147)
00:45 **Sabrina** - komedia ★★★★★ romantyczna USA 1954, reż. Billy Wilder, wyk. Audrey Hepburn, Humphrey Bogart, William Holden (120 min)

TVP2

05:30 M jak miłość
06:25 Rodzina (nie od) święta (58) - program religijny
06:55 Barwy szczęścia
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7725) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie (7725) - mag. Polska 2026
11:45 Okrasa łamie przepisy (432) - mag. kulinarny
12:25 Koło fortuny (2122)
13:15 Program rozrywkowy
14:05 Va banque (1105)
14:35 Na sygnale
15:05 La Promesa – pałac tajemnic - telenowela
16:00 Koło fortuny (2123)
16:35 Familiada (3079)
17:20 Panna młoda
18:15 Va banque (1106)
18:50 Jeden z dziesięciu (20)
19:25 Barwy szczęścia
19:55 Domowe patenty (18)

20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz. Polska 2026
20:40 **Kulisy serialu „M jak miłość"** (1686)
20:50 **M jak miłość**
21:50 **Na sygnale**
22:55 **Ojciec (The Father)** ★★★★ - dramat obycz. Wlk. Brytania/Francja/USA 2020 (110 min)
00:45 **Davos. Wojna szpiegów** (3/6) - serial krym.
01:40 **Dla ciebie wszystko (The Best of Me)** ★★★ - melodramat USA 2014 (120 min)

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień - mag.
08:20 Trudne sprawy XXIII (18/40) - serial fab.-dok.
09:20 Dlaczego ja? XX (2,1,3/40) - serial fab.-dok.
12:20 Gliniarze Śląsk (43)
13:25 Gliniarze XVIII (6,7)
15:30 Wydarzenia
15:55 Gliniarze XXI (44) - serial fab.-dok. Polska 2026
16:55 Gliniarze Śląsk (44) - serial krym. Polska 2026, wyk. Agnieszka Wagner
18:00 Pierwsza miłość 50 (107) - serial obycz. Polska 2026, wyk. Aneta Zając
18:45 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:10 Wieczór Rymanowskiego (2)
19:40 Sport - Polska 2026
19:55 Milionerzy (155)

20:35 **Uprowadzona (Taken)** ★★★ - thriller USA/Francja 2008, reż. Pierre Morel, wyk. Liam Neeson, Maggie Grace, Famke Janssen, Xander Berkeley (120 min)
22:35 **Bad Boys II** - film sensacyjny USA 2003, reż. Michael Bay, wyk. Will Smith (190 min)
01:45 **7 sekund (7 Seconds)** ★★ - film akcji USA/Szwajcaria/Rumunia/Wlk. Bryt. 2005, reż. Simon Fellows (125 min)

TVN

05:15 Zamieszkać na plaży VII (11/14) - serial dok. USA 2020
05:40 Uwaga! (7754)
05:55 Ukryta prawda (1/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Zielona Góra – Hot Italian Pizza 30 (9) - reality show
07:45 Dzień Dobry TVN (5824)
11:20 Doradca smaku (37)
11:30 Kuchenne rewolucje: Zawiercie – Plackarnia Papaluca 33 (9) - reality show
12:35 Kuchenne rewolucje: Płock – „Sho Sho" XXV (11) - reality show Polska 2022
13:40 Ukryta prawda (15,16/17) - serial fab.-dok.
15:45 Młode gliny II (21) - serial krym. Polska 2026
16:50 Szpital św. Anny IV (46)
17:55 Detektywi VII (46)
19:00 Fakty, sport, pogoda
19:55 Uwaga! (8121)

20:15 **Na Wspólnej** - serial obycz. Polska 2026
20:50 **The Floor** (13)
21:30 **Taskmaster** (10) - program rozrywkowy
22:40 **Wonder Woman 1984** ★★ - film fantasy USA 2020, reż. Patty Jenkins, wyk. Gal Gadot, Chris Pine, Kristen Wiig (190 min)
01:50 **Vinci 2** - komedia ★★★ kryminalna Polska 2025, reż. Juliusz Machulski, wyk. Robert Więckiewicz (150 min)

TV PULS

06:00 Policjanci z Miami (18,19/23) - serial krym. USA 1985, wyk. Don Johnson
08:00 Kobra – oddział specjalny XVII (10,13/15)
10:00 Zaklinaczka duchów IV (2/23) - serial fantasy
11:00 Kotka - serial obycz.
12:00 Mój grzech (1) - telenowela Meksyk 2009
13:00 Wspaniałe stulecie IV (37) - serial obycz. Turcja 2014
14:00 Rodzinny interes
15:00 Lombard. Życie pod zastaw XII - serial obycz.
17:00 Rodzinny interes
18:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (45,46) - serial obyczajowy Polska 2026
20:00 **Likwidator (The Last Stand)** ★★ - film sens. USA 13, reż. Kim Jee-woon, wyk. Arnold Schwarzenegger (125 min)
22:05 **Jak to się robi w Chicago (Raw Deal)** ★ - film sensacyjny USA/Holandia 1986 (125 min)
00:10 **Plan emerytalny (The Retirement Plan)** ★★ - komedia sensacyjna Kanada/Kajmany 2023 (130 min)
02:20 **Lombard. Życie pod zastaw XIX** (41)

TVN7

05:15 Ten moment (1/40) - serial fab.-dok. Polska 2021
05:50 Szkoła (53,54,55/72) - serial fab.-dok. Polska 2018
08:40 Ukryta prawda (17,24,25/60) - serial fab.-dok.
11:45 W-11 Wydział Śledczy - serial fab.-dok. Polska 2011
13:50 Detektywi V (4) - serial fabularno-dok. Polska 2025
14:55 Szpital św. Anny IV (36) - serial obycz. Polska 2026
15:55 Ukryta prawda (8/73)
17:00 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
18:00 Rozwód. Walka o wszystko (40/40) - serial fabularno-dok. Polska 2020
19:00 Ukryta prawda (1/60)
20:00 **Hotel Paradise** (39) - real tv Polska 2026
21:00 **Coś w wodzie (Something in the Water)** ★★ - thriller Wlk. Brytania 2024, reż. Hayley Easton Street, wyk. Hiftu Quasem (110 min)
22:50 **Ocean's 8** - komedia ★★★ sensacyjna USA 2018, reż. Gary Ross, wyk. Sandra Bullock, Cate Blanchett (130 min)
01:00 **Mówię Wam** (11)
02:20 **Prawdziwy horror II** (2/10) - serial dok.

MEZZO

13:20 Intermezzo
13:30 Georg Friedrich Händel: Tamerlano - opera F 2026
15:00 Konkurs im. George'a Enescu - muzyka klasyczna
16:40 Brahms: Kwintet klarnetowy h-moll, opus 115 – Berliner Solisten
17:20 Intermezzo
17:50 Filharmonicy Berlińscy, Claudio Abbado - muzyka klas.
19:40 Brahms: Sekstet smyczkowy B-dur, op. 18, nr 1 – Wiener Streichsextett
20:30 Play it Again ! Powtórka muzyczna - film dok.
21:20 Koncert Sylwestrowy Staatskapelle Dresden - muzyka klas. Niemcy 2021
22:45 Alena Baeva, Królewska Orkiestra Filharmonii w Liège, Lionel Bringuier: Mendelssohn, Beethoven - muzyka klas.

PULS 2

10:00 Jeżyk i przyjaciele
10:35 Basia II (16)
11:10 Gus. Mały – wielki rycerz (20,21/52) - serial anim.
11:35 Tomek i przyjaciele
12:00 Lwia straż (18,15/26)
13:00 Nowe przygody Kubusia Puchatka (17)
13:35 Smerfy
14:00 Baranek Shaun IV
14:35 Marta mówi! II (1/15)
15:00 Miraculous VI (4,5/26)
16:00 Patryk Rozgwiazda Show (20,21/26) - serial anim.
17:00 SpongeBob IX
18:00 Pingwiny z Madagaskaru (11,12/26)
19:00 Kacze opowieści
20:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (35) - serial obycz.
21:00 Dzielnica strachu IV
23:00 Wstydliwe choroby V
01:00 Dzielnica strachu IV (11)

TV4

07:55 Bogaty dom – biedny dom XII (5) - serial dok.
08:55 Policjantki i policjanci XIII (28,29,30/65)
11:55 Na ratunek 112 XVI (51,52) - serial fabularno-dok.
12:55 Trudne sprawy XVII (10-12,46/40) - serial fab.-dok.
17:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej (473) - reality show
18:00 Policjantki i policjanci XXV (45,46) - serial obycz.
20:00 Uroczysko VI (37)
20:35 Sprawiedliwi – wydział kryminalny XXI (37)
21:35 Sprawiedliwi. Trójmiasto IV (37) - serial krym.
22:40 Opowiem ci o zbrodni II (5) - serial dok. Polska 2019
23:05 Snajper: Jednostka specjalna G.R.I.T. - film sens. USA 23, reż. Oliver Thompson
01:00 Love Island V (40)

METRO

07:25 Szpital (47,48,49/68)
10:25 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
12:25 Szkoła (30/67)
13:30 Bez kompleksów (6)
14:30 Drugie serce - serial obyczajowy Turcja 2025
15:35 Druga szansa II (6) - serial obycz. Polska 2016
16:45 The Floor (5, 6)
18:00 Złomowisko PL VII - serial dok. Polska 2018
19:00 Kartoteka IX (18,19) - serial fabularno-dok.
21:05 Kryminalni V (6,7) - serial krym. Polska 2006, wyk. Marek Włodarczyk
23:15 Hannibal III (8/13) - serial grozy USA 2015
00:10 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (12/12)
01:10 Szpital (8/68)
02:15 Szkoła (37/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

PONIEDZIAŁEK 2.11

STOPKLATKA

08:00 Robert Makłowicz (121, 154) - mag. kulinarny Polska 2023
09:50 Wojny magazynowe: Kanada II (1,2/12) - serial dok. Kanada 2015
11:00 Aukcja w ciemno III
12:00 Katastrofy w przestworzach XII (3,8,5/13) - serial dok.
15:00 Zajazd. Będzie się działo II (14,15)
17:00 Katastrofy w przestworzach VIII (2/2)
18:05 Wojny magazynowe: Kanada II (3,4/12)
19:10 Aukcja w ciemno III (16,17/26) - serial dok.
20:00 Amerykański Ninja (American Ninja) ★★ - film sens. USA/Filipiny 1986, reż. Sam Firstenberg, wyk. Michael Dudikoff, Steve James (120 min)
22:00 Królowie ulicy (Street Kings) ★★★ - film sens. USA 2008, reż. David Ayer, wyk. Keanu Reeves, Forest Whitaker, Hugh Laurie (125 min)
00:05 Boże Ciało - dramat ★★★★★ obycz. Polska/Francja 2019, reż. Jan Komasa, wyk. Bartosz Bielenia, Tomasz Ziętek (160 min)

KINO POLSKA

07:30 Zwierzęta Wajraka III (10/10) - serial dok.
08:00 Polska z góry. Zamki, dworki, pałace III (1/8)
08:35 Akademia Pana Kleksa, cz. 1: Przygoda księcia Mateusza (1) - film dla młodzieży Polska/ZSRR 1983, reż. Krzysztof Gradowski
10:10 Szaleństwa panny Ewy - film dla młodzieży Polska 1984, reż. Kazimierz Tarnas
12:35 W zawieszeniu - dramat obyczajowy Polska 1987, reż. Waldemar Krzystek, wyk. Krystyna Janda
14:40 Pan Wołodyjowski - film historyczny Polska 1968, reż. Jerzy Hoffman, wyk. Tadeusz Łomnicki
18:00 Czterej pancerni i pies (7,8) - serial wojenny Polska 66
20:00 Ekstradycja (1,2) - serial sens. Polska 1995, wyk. Marek Kondrat, Grzegorz Warchoł, Artur Żmijewski, Dariusz Jakubowski, Marek Bukowski
22:30 Wałęsa. Człowiek z nadziei - film biograf. Polska 2013, reż. Andrzej Wajda, wyk. Robert Więckiewicz, Agnieszka Grochowska
01:05 Cicha noc - dramat obyczajowy Polska 2017, reż. Piotr Domalewski, wyk. Dawid Ogrodnik, Tomasz Ziętek

ALE KINO+

08:10 Fuks - komedia sens. ★★★ Polska 1999, reż. Maciej Dutkiewicz (105 min)
09:55 The Office PL (1,2/12) - serial kom. Polska 2021
11:10 Marzyłam o Afryce (I Dreamed of Africa) ★★ - dramat obyczajowy USA 2000, reż. Hugh Hudson (145 min)
13:35 Detektyw Foyle (1/4)
15:50 Niezwyciężony (Stronger) ★★★ - dramat obycz. USA 2017, reż. David Gordon Green, wyk. Jake Gyllenhaal, Tatiana Maslany (145 min)
18:15 Zbrodnie na wybrzeżu, cz. II (1/2) - serial krym. Niemcy 2023
20:10 Wezwanie (The Calling) ★★★ - thriller Wlk. Brytania/USA/Kanada 2014, reż. Jason Stone, wyk. Susan Sarandon, Gil Bellows (130 min)
22:20 Gorący temat (Bombshell) ★★★ - film biograficzny USA 2019, reż. Jay Roach, wyk. Charlize Theron (140 min)
00:40 Na fali ryzyka (Breakwater) ★★ - thriller USA 2023, reż. James Rowe (130 min)

POLSAT FILM

07:30 Poirot (1/10)
08:40 Przyjaciółki XXV (7,8)
10:35 Świat według Kiepskich (8,9,39,11,11/16) - serial kom.
13:15 Paddington - film anim. Wlk. Brytania/Francja 2014
15:15 Exodus: Bogowie i Królowie - film przyg. USA/Wlk. Brytania/Hiszpania 2014
18:30 Siedem dusz - dramat obyczajowy USA 2008
21:00 Dom Gucci - thriller USA/Kanada 2021
00:25 Dracula: historia nieznana - film akcji USA/Wlk. Brytania/Irlandia/Japonia 2014

FILMBOX+ ONE

11:50 Zagadki kryminalne nowej panny Fisher (3/4)
12:50 Morderstwa według Agathy Christie II: Dramat w trzech aktach (21) - film krym. Francja/Szwajcaria 2017
15:00 Strażnik Teksasu VII
17:05 Vera VI (1/4)
18:55 Zbrodnie w Grantchester V (1/6)
20:00 Kuloodporni - komedia kryminalna USA 1996
21:45 Jestem najlepsza. Ja, Tonya - film biograficzny USA/Wlk. Brytania/Katar 2017
00:10 Wściekły pies - film sensacyjny USA 2017

TVP KULTURA

08:15 Tamte lata, tamte dni
09:00 Blisko, coraz bliżej (2)
10:30 O psie, który jeździł koleją ★★★ - film przyg. Polska 2023, reż. Magdalena Nieć (105 min)
12:15 Jamie Wyeth: artysta bezkompromisowy
13:20 Wydarzenie aktualne
14:00 Kosmos 1999 II (18/24)
15:00 Hania - melodramat ★★ Polska 84, reż. Stanisław Wohl, Krzysztof Wierzbiański (105 min)
16:45 Blisko, coraz bliżej (3)
18:15 Dobry tytuł (59)
18:55 Rawhide IV (6) - western USA 1961
20:00 Imię róży (The Name of the Rose) ★★★ - dramat krym. Niemcy/Włochy/Francja 1986, reż. Jean-Jacques Annaud, wyk. Sean Connery (140 min)
22:20 Niezwykła wędrówka Harolda Fry (The Unlikely Pilgrimage of Harold Fry) ★★★ - dramat obyczajowy Wlk. Brytania 2023 (115 min)
00:15 Wożąc panią Daisy (Driving Miss Daisy) ★★★★ - komediodramat USA 1989, reż. Bruce Beresford (105 min)

WARNER TV

08:00 Prawo Agaty III (13,1)
10:00 Bajer z Bel-Air V
10:55 Poniedziałki na chirurgii
11:50 Teraz albo nigdy!
13:55 Bajer z Bel-Air V
15:50 Poniedziałki na chirurgii (4,5/10) - serial obycz. USA 13
17:40 Wiecznie młody - film s.f. USA 1992, reż. Steve Miner
19:40 Naciągacze - komedia kryminalna USA/Wlk. Brytania 2003, reż. Ridley Scott
22:00 Komórka - film sensacyjny USA/Niemcy 2004
23:50 Dowód życia - film sens. USA 2000, reż. Taylor Hackford

PARAMOUNT

07:30 Czarodziejki VI (21,22/23)
09:25 Policyjna grupa pościgowa XXII (10) - serial dok.
10:25 Zmierzch - film fantasy USA/Wlk. Brytania 2008
13:00 Czarodziejki VI (23/23)
14:50 Saga »Zmierzch« – Księżyc w nowiu - melodramat USA 2009, reż. Chris Weitz
17:25 Saga »Zmierzch« – Zaćmienie - film fantasy USA 10
20:00 Szybki jak błyskawica - film sens. USA 1990, reż. Tony Scott, wyk. Tom Cruise
22:25 Saga „Zmierzch": Przed świtem, cz. 1 - film przyg. USA 2011, reż. Bill Condon

HBO

09:55 Policzalne - dramat ★★★ obycz. Australia 24, reż. Marcelle Lunam (90 min)
11:25 Śmierć komedianta ★★★ - dramat obyczajowy Argentyna/Belgia 2025 (105 min)
13:10 Saipan - film biograf. ★★★ Irlandia/Wlk. Bryt. 2025, reż. Lisa Barros D'Sa, Glenn Leyburn (90 min)
14:40 PS Kocham Cię ★★★ - melodramat USA 2007, reż. Richard LaGravenese (125 min)
16:45 Koniec ulicy Dębowej ★★★ - horror USA 2026, wyk. Anne Hathaway (100 min)
18:25 No hej! - komedia ★★★ USA 2025, reż. Sophie Brooks (95 min)
20:00 Pożlacany wiek IV (1/8) - serial obycz. USA 2026
21:00 Amerykański zakładnik (1/8) - serial krym.
21:45 Druga młodość (8)
22:15 Nie mów zła - horror ★★★ USA/Chorwacja/Kanada 2024 (110 min)
00:05 MaXXXine - horror ★★★ USA/Wlk. Brytania/Nowa Zelandia 2024 (100 min)
01:45 Głos Hind Rajab - dramat ★★★★ wojenny Tunezja/Francja 2025 (85 min)

CINEMAX

13:10 Steve Jobs - film biograf. USA/Wlk. Brytania/Japonia 15
15:15 Zaczynam widzieć światło - dramat obycz. USA 25
16:55 Słone lato - dramat obycz. Wlk. Bryt./Australia 25
18:30 Znajomy dotyk - dramat obyczajowy USA 2024
20:00 Wspaniałe życie Marcela Pagnola - film anim. Francja/Belgia/Luksemburg 25
21:35 Nie mów do mnie mamo - dramat obycz. Norwegia 25
23:20 Do kogo należę? - dramat obycz. Tunezja/F/Kanada/Norw./Arabia Saudyjska/Katar 24

ROMANCE TV

09:20 Górski lekarz
10:20 Inga Lindström: Droga do ciebie - romans Niemcy 05
12:05 Diagnoza Betty (29/29)
13:05 Szukając Persefony (1,3,4) - serial kostiumowy
17:05 Serca pod drzewem oliwnym - komedia romantyczna USA 2023
18:55 Śledztwo prowadzi Watzmann (1/12) - serial krym.
20:00 Zakonnica i komisarz - komedia Niemcy 2006
21:55 Lato u Charlotte - komedia romant. Kanada 23
23:30 Śledztwo prowadzi Watzmann (1/12) - serial krym.

CANAL+ PREMIUM

09:30 Miss mokrego podkoszulka ★★★ - komedia Polska 2002 (55 min)
10:25 Łapu-Capu (261)
10:40 Thelma - komedia USA/Szwajcaria 2024, reż. Josh Margolin (95 min) ★★★★
12:15 Wszyscy Święci ★★ - dramat obyczajowy Polska 2002 (80 min)
13:35 Maria Callas. Nieznane lata
15:20 Historia Apple'a. Jak sprzedać rewolucję
16:15 Saga „Zmierzch": Przed świtem, cz. 1 ★★ - film przyg. USA 2011, reż. Bill Condon (115 min)
18:10 Łapu-Capu (262)
18:15 Pompeje - film katas. ★★ USA/Niemcy 2014, reż. Paul W.S. Anderson, wyk. Kit Harington (105 min)
20:00 S.W.A.T. Exiles (1) - serial sens. USA 2025
20:50 Dziedzictwo Bourne'a ★★★ - film sensacyjny USA/Japonia 2012, reż. Tony Gilroy (130 min)
23:00 Lucky Strike - dramat ★★ wojenny USA 2026, reż. Rod Lurie (105 min)
00:45 Rocznica - thriller USA ★★★ 25, reż. Jan Komasa, wyk. Diane Lane (110 min)

TVN FABUŁA

09:50 Młode gliny (41/50)
10:55 Magda M. (11/15)
11:55 Zapukaj do moich drzwi
13:55 Młode gliny (42/50)
14:55 Detektywi - serial dok.
16:05 Na Wspólnej
17:10 Top 100: filmy wszech czasów (1) - mag. filmowy
17:50 Alfabet filmowy (38)
17:55 Sonic. Szybki jak błyskawica - film przyg. USA/Japonia/Kanada 2020
20:00 Batman – Początek - film przyg. USA/Wlk. Bryt. 05
23:00 Jedna noc - komedia romantyczna Australia 2023

AMC

08:05 Supernova, cz. 1 - film s.f. USA/RPA 2005
09:55 Supernova, cz. 2 - film s.f. RPA/USA 2005
11:45 Ja, Frankenstein - thriller USA/Australia 2014
13:40 Dziewczyny z farmy - film obycz. Wlk. Bryt./F 1998
16:05 Miłość w Nowym Jorku - dramat miłosny USA 2000
18:15 Zaborcza miłość - thriller USA 1998
20:10 Ślepa furia - film sens. USA 1988, wyk. Rutger Hauer
22:00 The Audacity (1,2/8)
00:05 Wolf Creek II - horror Australia 2013

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:20 Agenci NCIS XII (9/24)
09:10 Castle II (18,19/24)
11:10 Detektyw Monk II (8,9/16)
13:10 Agenci NCIS XII (10,11/24) - serial krym. USA 14
15:10 FBI: Most Wanted IV (1,2/22) - serial kryminalny
17:05 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (4,5/22)
19:05 Castle II (20,21/24)
21:05 FBI VI (13/13)
22:05 FBI: Most Wanted V (10/13) - serial krym. USA 2024
23:00 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (4,5/22)

EPIC DRAMA

08:30 Detektyw Murdoch XVIII (22/22) - serial kryminalny
09:25 Wszystkie stworzenia duże i małe II (2/6)
10:25 Lekarze na start
11:55 Panna Scarlet VI (3/6)
13:00 Sprawy pana Booka
14:10 Agenci NCIS XVII (16/20)
15:05 Panna Marple II (2/4)
17:10 Dalgliesh - serial krym.
19:05 Agenci NCIS XVII (17/20)
19:55 Poirot III (7/11)
21:00 Montmartre (8/8)
22:10 Panna Scarlet VI (5/6)
23:15 Poirot III (7/11)
00:25 Agenci NCIS XVII (17/20)
01:10 Sprawy pana Booka (4/6)

TVN STYLE

11:20 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (2/8) - serial dok.
12:20 Ugotowani (5)
13:25 Kuchenne rewolucje (7, 6) - reality show Polska 24
15:35 Ugotowani (10)
16:40 Poukładani (3)
17:40 Kuchenne rewolucje (10, 11, 12) - reality show
20:50 Jestem z Polski XVIII (6,6/14) - serial dok. Polska 26
22:50 Hotel Paradise (39) - real tv Polska 2026
23:45 EuroPOLKI studentki (5) - lifestyle Polska 2023
00:45 Bazary Europy

TVN TURBO

09:20 Fani czterech kółek XVI
10:20 Samochód marzeń: Kup i zrób (5) - mag. motoryzacyjny
11:15 Wojny samochodowe (9)
12:15 Naprawy nie do naprawy
13:00 Zawodowi handlarze
14:30 Wojny samochodowe
16:30 Jeździć, obserwować II
18:00 Raport Turbo (5101)
18:15 Wojny samochodowe (9)
19:15 Kupione, zrobione, sprzedane (5/10) - serial dok.
20:15 Ciężarówką przez pół świata (9/9) - serial dok.
21:15 Zawodowi handlarze (9)
22:00 Raport Turbo (5101)
22:15 Polski supersamochód

BBC FIRST

08:40 Zagadki doktora Blake'a
09:40 Z pamiętnika położnej
10:40 Ojciec Brown VIII
12:35 Shakespeare i Hathaway II (9,10,1/10)
15:10 Śmierć z dala od palm II
16:15 Tajemnice Brokenwood
18:00 Morderstwa w Midsomer
19:55 Śmierć pod palmami (1/8) - serial kryminalny
21:00 Zbrodnie Saint-Pierre II
22:00 Zbrodnie na Szetlandach II (1/6) - serial krym.
23:05 Dobijasz mnie (3)
00:00 Tajemnice Majorki (4/10)

FX

09:00 FBI VI (7/13)
10:00 Agenci NCIS II (5/23)
10:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XIV (21/22)
11:50 CSI: Kryminalne zagadki Miami (11,12/24)
13:45 Castle II (17/24)
14:40 Lucyfer II (14/18)
15:35 CSI: Kryminalne zagadki Miami (13,14/24)
17:25 Z Archiwum X V (6,7/20)
19:15 FBI VI (8/13)
20:05 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (10/21)
20:55 Zabójcze umysły XVII
22:00 Tulsa King II (3/10)
22:55 Z Archiwum X V (7/20)

HGTV

09:00 Aloha, nowy dom! (9, 10)
10:55 Moje miasto, mój dom: wspólny projekt - serial dok.
11:55 Włoszki wymiatają! (1)
12:35 Uratuj swój ogród (1)
13:35 Patent na dom (1)
14:35 Mieszkanie na miarę IV
16:30 Polowanie na ogród IX
18:10 Uchwycić dom (4,5/8)
19:15 Weekendowa metamorfoza (4) - reality show
20:15 Zgłoś remont (5)
21:10 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8) - serial dok.
22:10 Dorota was urządzi V)
22:55 House Hunters (7-10)

BBC LIFESTYLE

11:00 Najdroższe brytyjskie domy II (1/8) - serial dok.
12:05 Mistrzowie ceramiki (3)
13:15 Włoski remont Amandy i Alana (1, 2) - reality show
14:25 Wielkie australijskie wypieki VI - serial dok.
15:30 Mistrzowie szycia (1)
16:35 Zapraszam do stołu
17:40 Masterchef: Australia
19:15 Zapraszam do stołu (27)
19:50 Wielkie australijskie wypieki VI - serial dok.
21:00 Najbardziej luksusowe wakacje świata (3/3)
22:00 Najpiękniejsze domy: Nowa Zelandia (1) - serial dok.

COMEDY CENTRAL

08:25 Dwóch i pół VIII (15/16)
08:55 Hoży doktorzy (9,10/24)
09:55 Przyjaciele VIII (1-4/24)
11:55 Teoria wielkiego podrywu IV (17-22/24) - serial kom.
14:30 Dwóch i pół VIII (16,1,2,3/16) - serial kom.
16:30 Przyjaciele VIII (5-8/24)
18:30 Hoży doktorzy (11,12/24)
19:30 Duchy II (19,20/22)
20:30 Teoria wielkiego podrywu IV (20,21,22/24)
22:00 The Office PL IV (10,11)
23:05 Comedy Club (9, 10)
00:05 Miasteczko South Park

TVP SERIALE

08:40 Komisarz Alex XII (6)
09:30 Rodzinka.pl IX (4)
10:00 Klan - telenowela
10:35 Ranczo V (2/13)
11:30 M jak miłość
12:25 Komisarz Alex XXVI (9)
13:25 Kulisy serialu „Ojciec Mateusz" (23) - felieton
13:35 Ojciec Mateusz (9/17)
15:35 Komisarz Alex XII (7)
16:25 Na sygnale
17:35 Ranczo V (4,5/13)
19:30 Ojciec Mateusz (11,10/17) - serial krym.
21:30 Ranczo V (6,7/13)
23:25 Ojciec Mateusz (12/17)
00:20 Na sygnale

CANAL+ KUCHNIA

13:45 Kolacja z Gavinem Rossdale'em (5)
14:40 ABC gotowania – kuchnia grecka (1, 2) - mag.
15:45 Kucharskiego pomysł na kuchnię (11, 12) - mag.
16:45 Jamie Oliver (15, 16, 3)
18:40 Włoskie życie Sophie Grigson (5,6) - serial dok.
19:45 Jakubiak rozgryza Maltę
20:20 Klejnoty Morza Śródziemnego - serial dok.
21:15 Ziemia, ogień i smak (5)
22:10 Kolacja z Gavinem Rossdale'em (6)
23:05 Anthony Bourdain VIII (1)

CANAL+ DOMO

08:00 Dom w miesiąc (6, 1)
09:00 Twój kawałek ogrodu
10:00 Gardeners' World (2)
11:10 Ucieczka na wieś XXIII
12:10 Wielkie projekty XXI
13:05 Generalna odbudowa
14:05 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia (3) - serial dok.
16:00 Meblokreacje (8, 9)
17:00 Adres: rezydencje marzeń (5) - reality show
18:00 Ucieczka na wieś XXIII
19:00 Wielkie projekty XXI
20:00 Daleko od miasta XV
21:00 Po pierwsze lokalizacja!
21:55 Wielkie projekty X
22:50 W mieście czy na wsi

PLANETE+

14:40 Krajobrazy świata (7/12)
15:50 360° – świat bez granic
16:55 Świat z góry (7,8/14)
17:55 Dokąd dzisiaj? IV (121)
18:10 Polska z góry. Naj... w Polsce III (1) - serial dok.
18:40 Premiera: Polska z góry. Naj... w Polsce III - serial dok.
19:10 Ekskluzywna szkoła dla lokajów (1) - serial dok.
19:45 Syndrom hawański. Kto pierze umysły Amerykanów?
20:50 Liban 1982 - film dok.
22:00 Niepełnosprawni
23:10 Czas dobrej śmierci (1)

DISCOVERY CHANNEL

10:00 Budowa na końcu świata (7/9) - serial dok.
11:00 Klan z Alaski III (3/32)
12:00 Fani czterech kółek III (3)
13:00 Nagi instynkt przetrwania: Elita VI (7/10) - serial dok.
15:00 Złomowisko PL XI
16:00 Kroniki policyjne
17:00 Od samochodu do domu III (8) - serial dok.
18:00 Przystanek Bieszczady II (4) - serial dok.
19:00 Nagi instynkt przetrwania II (10,11/32) - serial dok.
21:00 Fani czterech kółek III (4)
22:00 Od samochodu do domu III (11) - serial dok.

TVP HISTORIA

10:40 Świat smaków, zapachów i kolorów Fani - film dok.
11:45 Plaże Europy (6/6)
12:50 Tajemnice szpiegów. Atomowa gra (3) - serial dok.
14:00 Polskie drogi (3)
15:40 Sensacje XX wieku
17:30 Wojenne dziewczyny (7)
18:25 Było, nie minęło – kronika zwiadowców historii (400)
19:05 Zapora - reportaż
20:00 Fałszerze. Powrót sfory
20:55 Zapomniane agentki II wojny światowej (3/6)
22:00 Otchłań (8/10)
23:00 Sensacje XX wieku

HISTORY

12:10 Gwiazdy lombardu XXIV
13:05 Starożytni kosmici XVII
14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (4/7)
14:50 Największe tajemnice świata VI (14/20) - serial dok.
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
16:15 Ranczo kosmitów VII (9)
17:10 II wojna światowa w kolorze: największe bitwy
18:10 Największe tajemnice świata VI (11/20) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
22:00 Największe tajemnice świata VII (10) - serial dok.
23:00 Niewyjaśnione tajemnice wszechświata (3/8)

NATIONAL GEOGRAPHIC

08:00 Superfabryki (1/8)
09:00 Złapać przemytnika V
10:00 Pogodowe anomalie
11:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny
13:00 Katastrofa w przestworzach XVI (1,2/10) - serial dok.
15:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny V
16:00 Katastrofa w przestworzach XXIV (4,6,1,9,7/10)
21:00 Premiera: Ostatni lot: anatomia katastrofy II (2)
22:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny III

FOCUS TV

08:00 Był sobie kosmos
08:55 Wehikuł czasu
09:00 Starożytni kosmici XI
11:00 Gwiazdy lombardu XXII
12:00 Poszukiwacze historii
13:00 Broń w hollywoodzkich filmach II (1,2) - serial dok.
14:00 Bitwy morskie – historia okrętów wojennych
15:00 Poszukiwacze złota w Australii IX (7/20)
16:00 Dorwać tuńczyka VII
18:00 Rolnicy. Podlasie VII
20:00 Galileo - pr. popularn.
21:00 Jak przegrać wojnę (2/5)
22:00 Polowanie na Hitlera (8)
00:00 Starożytni kosmici VII

BBC EARTH

12:15 Lodowe miasto (10/10)
13:20 David Attenborough: początek wielkiej przygody
14:30 W okowach mrozu IX
15:30 Życie na pustkowiu: powroty III - serial dok.
16:30 Dzikie zakątki Ziemi z Simonem Reevem II (3)
17:40 Zielona planeta (1/5)
18:40 Naturalnie odmienione życie - serial dokumentalny
19:45 Fenomeny współczesnego życia III (5/5) - serial dok.
20:55 W okowach mrozu XII
22:55 Dzikie zakątki Ziemi z Simonem Reevem II (4/4)

POLSAT VIASAT HISTORY

11:15 Czołg - serial dok.
12:20 Naziści: korzenie zła
13:15 Zaginiony świat Angkor Wat (1,2) - serial dok.
15:30 Złote miasta - film dok.
16:45 Punkty zwrotne II wojny światowej (1/6) - serial dok.
17:50 Czołg - serial dok.
18:55 Wyprawa po skarby z Bettany Hughes II
19:55 Majowie: wojna pięciu królestw (1) - serial dok.
21:00 Naziści: ściśle tajna nauka (1/8) - serial dok.
22:00 Poszukiwacze zaginionych faraonów - serial dok.
23:00 Naziści: korzenie zła

eprasa.pl 5eb17bc19f

WTOREK 3.11

Od A do Z

CZŁOWIEK NA KRAWĘDZI ★★★
thriller, USA 2012, reż. Asger Leth, wyk. Sam Worthington, Elizabeth Banks, Jamie Bell
22:45 | tvn
Kiedy samobójca - policjant z zarzutami kradzieży, której nie popełnił - planuje skok z dachu nowojorskiego hotelu, co angażuje ogromne siły policyjne, jego brat próbuje wykraść diament wart miliony.

DOTYK ŚMIERCI ★★
film sens., USA 2024, reż. Asif Akbar, wyk. Brian Van Holt, 50 Cent, Mel Gibson
20:00 | tv puls
Oparte na dotąd nierozwiązanej sprawie. Policja odkrywa szczątki kilkunastu kobiet i zamawia w FBI profil sprawcy. Profil jest niejednoznaczny: trudno określić nie tylko sprawcę, ale i tożsamość ofiar.

EGZEKUTOR ★★
film sens., USA 1996, reż. Chuck Russell, wyk. Arnold Schwarzenegger, James Caan, Vanessa Williams
21:00 | tvn 7
Arnold Schwarzenegger jako supertajny agent na tropie kolegów zamieszanych w nielegalny handel bronią. Dla sympatyków Arniego i zwalniającego od myślenia tempa akcji z charakterystycznym humorem.

FARUK ★★★
dramat obycz., Niemcy/Turcja/Francja 2024, reż. Asli Özge, wyk. Derya Erkenci, Gönül Gezer, Faruk Özge
22:00 | cinemax
90-latek ze Stambułu wzywa swoją córkę-dokumentalistkę z Berlina, by sfilmowała rozbiórkę jego rodzinnego domu. Powstaje film na poły dokumentalny z sarkastycznym staruszkiem jako bohaterem.

INVICTUS: NIEPOKONANY ★★★
dramat historyczny, USA 2009, reż. Clint Eastwood, wyk. Morgan Freeman, Matt Damon, Tony Kgoroge
19:25 | warner tv
Mądrość Nelsona Mandeli: prezydent poleca kapitanowi narodowej drużyny rugby stworzenie drużyny, która sięgnie po mistrzostwo świat – sukces, który zjednoczy rozdarty apartheidem kraj. Do zadumy.

Extrawurst

20:00 | canal+ premium ★★★

FOT. STUDIOCANAL GMBH

Intrygujące spojrzenie na współczesne Niemcy: w klubie tenisowym, gdzie dyskutuje się zakup nowego grilla, zażartą dyskusję budzi pytanie o osobne palenisko dla jedynego w gronie członków muzułmanina.

KOMEDIA
NIEMCY 2026, REŻ. MARCUS H. ROSENMÜLLER, WYK. HAPE KERKELING, CHRISTOPH MARIA HERBST, MALENE BECKER

JESTEM MORDERCĄ ★★★★
thriller psychologiczny, Polska 2016, reż. Maciej Pieprzyca, wyk. Agata Kulesza, Arkadiusz Jakubik, Mirosław Haniszewski
20:00 | kino polska
Gorzkie spojrzenie na Polskę czasów Gierka przez pryzmat głośnej sprawy „wampira z Zagłębia", podające w wątpliwość wyniki śledztwa i słuszność wydanego wówczas wyroku. Świetna filmowa robota.

KAŻDY TWÓJ ODDECH ★★
thriller, USA 2021, reż. Vaughn Stein, wyk. Casey Affleck, Michelle Monaghan, Sam Claflin
20:10 | ale kino+ hd
Psychiatra, który mimo udanej (jakkolwiek ryzykownej) terapii nie zapobiegł samobójstwu swej pacjentki, staje się obiektem perfidnego ataku brata zmarłej, wymierzonego w rodzinę terapeuty.

KORPUS WETERANÓW ★★
thriller, USA/Wlk. Brytania/Niemcy 2006, reż. Sheldon Lettich, wyk. Jean-Claude Van Damme, Vivica A. Fox, Razaaq Adoti
23:15 | polsat
Jean–Claude Van Damme jako ochroniarz po przejściach, który nawiązuje romans z siostrą swego pracodawcy – zawodowego boksera, otrzymującego pogróżki od mafii. Łubu–du dla wytrwałych.

SŁUGI BOŻE ★★
thriller, Polska 2016, reż. Mariusz Gawryś, wyk. Bartłomiej Topa, Julia Kijowska, Małgorzata Foremniak
23:05 | tvp 2
Niemiecka policjantka o polskich korzeniach przyjeżdża do Wrocławia, by wyjaśniać serię samobójstw(?), a trafia na międzynarodowy spekulacyjny obrót polską ziemią, za którym stoi ubecki układ.

SZKLANA PUŁAPKA 4.0 ★★★
film sens., USA/Wlk. Brytania 2007, reż. Len Wiseman, wyk. Bruce Willis, Timothy Olyphant, Justin Long
20:35 | polsat
Bruce Willis powraca z wielkim hukiem jako John McClane, który walczy z terroryzmem w ekstremalnych warunkach – tym razem w internecie: z bandytą, który chce wysadzić Amerykanom Święto Niepodległości.

TY, JA I ONA ★★
komediodramat, USA 2023, reż. Dan Levy Dagerman, wyk. Sydney Park, Gerry Bednob, Ritesh Rajan
23:35 | cinemax
Będąc na pierwszych od lat wakacjach bez dzieci, małżeństwo staje na krawędzi głębokiego kryzysu. Czy wyjściem z sytuacji okaże się romans w trójkącie ze świeżo poznaną kobietą wyzwoloną? Do refleksji.

WIKING ★★★★
film przyg., USA/Wlk. Brytania/Chiny 2022, reż. Robert Eggers, wyk. Alexander Skarsgård, Nicole Kidman, Claes Bang
22:10 | hbo
W duchu skandynawskiej sagi: książę Wikingów, w dzieciństwie świadek śmierci ojca zabitego przez stryja, po latach wraca na Islandię, by dopełnić zemsty. Gwiazdorska obsada plus Robert Eggers za kamerą.

WYŚCIG ★★★★
film biograficzny, Wlk. Brytania/USA 2013, reż. Ron Howard, wyk. Chris Hemsworth, Daniel Brühl, Olivia Wilde
20:00 | stopklatka
Ron Howard wraca do lat 70. XX wieku, kiedy świat wyścigów Formuły 1 żył zabójczą, jak się okazało, rywalizacją między uwodzicielskim Jamesem Huntem i zaciętym w dążeniu do celu Nikim Laudą.

ZAKONNICA ★★
horror, USA 2018, reż. Corin Hardy, wyk. Demián Bichir, Taissa Farmiga, Jonas Bloquet
23:20 | tvn 7
Po samobójczej śmierci zakonnicy w rumuńskim klasztorze Watykan wysyła doświadczonego księdza i nowicjuszkę, by na miejscu doszło do konfrontacji ze złem trawiącym zakon – duchem nawiedzonej zakonnicy.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

WTOREK 3.11

TVP1

07:00 Msza święta
07:30 Kościół z bliska (742)
08:00 Serwis Info, pogoda
08:20 Film dokumentalny
09:00 Ranczo IV (8)
10:00 Komisarz Alex XXII (2)
11:00 Ojciec Mateusz XXIV (6)
12:00 Serwis Info - magazyn
12:10 Agrobiznes - magazyn
12:35 Magazyn rolniczy (798)
12:50 Abruzja – klejnot Włoch. Dzika Natura (1)
14:00 Splątane losy
15:00 Serwis Info
15:10 Reporterzy (648)
15:35 Gra słów. Krzyżówka
16:00 Dziedzictwo
17:00 Teleexpress
17:25 Jaka to melodia? (6004)
18:05 Klan - telenowela
18:40 Akacjowa 38
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:30 Felicita (24) - serial obycz. Polska/Włochy 26, wyk. Laura Breszka
21:05 Sekielski wieczorową porą (43) - magazyn
22:10 Teoria spisku (Conspiracy Theory) ★★ - film sens. USA 97, reż. Richard Donner (140 min)
00:30 Mama ★★★ - dramat obyczajowy Francja/Hiszpania 2014, reż. Julio Medem (120 min)
02:30 Po prostu przyjaźń ★★ - komedia Polska 17, reż. Filip Zylber (135 min)

TVP2

05:35 M jak miłość
06:25 Tajemnica zamknięta w ołtarzu - reportaż Polska 26
06:55 Barwy szczęścia
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7726) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie (7726) - mag. Polska 2026
11:45 Rosół polski (45)
12:25 Koło fortuny (2123)
13:15 Panna młoda
14:05 Va banque (1106)
14:35 Na sygnale
15:05 La Promesa – pałac tajemnic - telenowela
16:00 Koło fortuny (2124)
16:35 Familiada (3080)
17:20 Panna młoda - serial obyczajowy Turcja 2024
18:15 Va banque (1107)
18:50 Jeden z dziesięciu (21)
19:25 Barwy szczęścia
19:55 Domowe patenty (18)

20:05 Barwy szczęścia - serial obycz. Polska 2026
20:40 Kulisy serialu „M jak miłość" (1687)
20:50 M jak miłość
21:50 SOR (3) - serial lekarski
22:30 Na sygnale
23:05 Sługi boże ★★ - thriller Polska 16, reż. Mariusz Gawryś, wyk. Bartłomiej Topa (110 min)
00:55 Ojciec (The Father) ★★★★ - dramat obycz. Wlk. Brytania/Francja/USA 2020, reż. Florian Zeller (105 min)

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień
08:20 Trudne sprawy XXIII (19)
09:20 Dlaczego ja? XX (4,5,6/40) - serial fab.-dok.
12:20 Gliniarze Śląsk (44)
13:25 Gliniarze XVIII (8,9) - serial fab.-dok. Polska 2024
15:30 Wydarzenia
15:55 Gliniarze XXI (45) - serial fabularno-dok.
16:55 Gliniarze Śląsk (45) - serial krym. Polska 2026, wyk. Agnieszka Wagner
18:00 Pierwsza miłość 50 (108) - serial obycz. Polska 2026, wyk. Aneta Zając
18:50 Wydarzenia, sport
19:15 Gość „Wydarzeń" (1103) - program publicystyczny Polska 2026
19:30 Sport - Polska 2026
19:55 Milionerzy (156)

20:35 Szklana pułapka 4.0 (Live Free or Die Hard) ★★★ - film sens. USA/Wlk. Brytania 2007, reż. Len Wiseman (160 min)
23:15 Korpus weteranów (The Hard Corps) ★★ - thriller USA/Wlk. Brytania/Niemcy 2006, reż. Sheldon Lettich (150 min)
01:45 Niewidzialny człowiek (The Invisible Man) ★★★★ - horror Australia/USA 20, reż. Leigh Whannell (160 min)

TVN

05:10 Jak to jest zrobione? X
05:40 Uwaga! (8121) - mag.
05:55 Ukryta prawda (2/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Wójtowo – bistro „Mateczka" 30 (10) - reality show Polska 25
07:45 Dzień Dobry TVN (5825)
11:20 Doradca smaku (38)
11:30 Kuchenne rewolucje: Łódź – Burger i Spółka XXVII (11) - reality show Polska 2023
12:35 Kuchenne rewolucje: Spaghetteria, Białystok XXV (12) - reality show Polska 2022
13:40 Ukryta prawda (17,1/17)
15:45 Młode gliny II (22) - serial krym. Polska 2026
16:50 Szpital św. Anny IV (47) - serial obycz. Polska 2026
17:55 Detektywi VII (47) - serial fabularno-dok.
19:00 Fakty, sport, pogoda
19:55 Uwaga! (8122) - mag.

20:15 Na Wspólnej - serial obycz. Polska 2026
20:50 The Floor (14) - teleturniej Polska 2026
21:30 Kuba Wojewódzki (10)
22:45 Człowiek na krawędzi (Man on a Ledge) ★★★ - thriller USA 2012, reż. Asger Leth, wyk. Sam Worthington, Elizabeth Banks (125 min)
00:50 Superwizjer (1357)
01:30 Uwaga! (8122)
01:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XII (6/22) - serial krym.

TV PULS

06:00 Policjanci z Miami (19,20/23) - serial krym. USA 1985, wyk. Don Johnson
08:00 Kobra – oddział specjalny XVII (13,12/15)
10:00 Zaklinaczka duchów IV (3/23) - serial fantasy
11:00 Kotka - serial obycz.
12:00 Mój grzech (2) - telenowela Meksyk 2009
13:00 Wspaniałe stulecie IV
14:00 Rodzinny interes - serial obycz. Polska 2019
15:00 Lombard. Życie pod zastaw XII - serial obycz.
17:00 Rodzinny interes
18:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (46,47) - serial obyczajowy Polska 2026
20:00 Dotyk śmierci (Boneyard) ★★ - film sens. USA 24, reż. Asif Akbar, wyk. Brian Van Holt, 50 Cent (125 min)
22:05 Czas zemsty (Out for a Kill) ★ - film sens. USA/Aruba 2003, reż. Michael Oblowitz, wyk. Michelle Goh (110 min)
23:55 57 sekund (57 Seconds) ★★ - film s.f. USA 2023, reż. Rusty Cundieff, wyk. Morgan Freeman (125 min)
02:00 Dzielnica strachu III

TVN7

05:15 Ten moment (2/40) - serial fab.-dok. Polska 2021
05:50 Szkoła (56,57,58/72)
08:40 Ukryta prawda (18,26,27/60) - serial fab.-dok.
11:45 W-11 Wydział Śledczy - serial fab.-dok. Polska 2011
13:50 Detektywi V (5) - serial fabularno-dok. Polska 2025
14:55 Szpital św. Anny IV (37) - serial obycz. Polska 2026
15:55 Ukryta prawda (9/73) - serial fab.-dok. Polska 2021
17:00 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
18:00 Tajemnice miłości (1/68) - serial fabularno-dokumentalny Polska 2021
19:00 Ukryta prawda (2/60)
20:00 Hotel Paradise (40) - real tv Polska 2026
21:00 Egzekutor (Eraser) ★★ - film sens. USA 1996, reż. Chuck Russell, wyk. Arnold Schwarzenegger (140 min)
23:20 Zakonnica (The Nun) ★★ - horror USA 2018, reż. Corin Hardy, wyk. Demián Bichir, Taissa Farmiga (130 min)
01:30 Hotel Paradise (39) - real tv Polska 2026
02:25 Prawdziwy horror II (3/10) - serial dok.

MEZZO

13:05 Intermezzo
13:30 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Mirga Gražinytė-Tyla, Gabriela Montero - muzyka klasyczna
15:10 Le Poème Harmonique, Vincent Dumestre: Pergolesi
16:15 Emile Parisien Quintet i Theo Croker - koncert F 2022
17:35 Intermezzo
17:45 Wielcy muzyczni rywale: Callas vs Tebaldi
18:25 Orkiestra Symfoniczna z Monte Carlo, Kazuki Yamada, Truls Mørk - muzyka klasyczna
20:30 Patricia Guerrero: Katedra - taniec Francja 2023
21:40 Orchestre des Champs-Elysées, Philippe Herreweghe - muzyka klas.
23:05 Orkiestra Paryska, Khatia Buniatishvili, Klaus Mäkelä - muzyka klas. F 2022

PULS 2

10:00 Jeżyk i przyjaciele
10:35 Basia II (17,18)
11:10 Gus. Mały – wielki rycerz (21,22/52) - serial anim.
11:35 Tomek i przyjaciele
12:00 Lwia straż (20,16/26)
13:00 Nowe przygody Kubusia Puchatka (18)
13:35 Smerfy (23)
14:00 Baranek Shaun IV
14:35 Marta mówi! II
15:00 Miraculous VI (5,6/26)
16:00 Patryk Rozgwiazda Show (21,22/26) - serial anim.
17:00 SpongeBob IX
18:00 Pingwiny z Madagaskaru (13,14/26)
19:00 Kacze opowieści
20:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (36) - serial obycz.
21:00 Dzielnica strachu IV
23:00 Wstydliwe choroby V
01:00 Dzielnica strachu IV (12)

TV4

07:55 Bogaty dom – biedny dom XII (6) - serial dok.
08:55 Policjantki i policjanci XIII (31,32,33/65)
11:55 Na ratunek 112 XVI (53,54) - serial fabularno-dok.
12:55 Trudne sprawy XVII (13,14,15,47/40)
17:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej (474) - reality show
18:00 Policjantki i policjanci XXV (46,47) - serial obycz.
20:00 Uroczysko VI (38) - serial krym. Polska 2026
20:35 Sprawiedliwi – wydział kryminalny XXI (38)
21:35 Sprawiedliwi. Trójmiasto IV (38) - serial krym.
22:40 Opowiem ci o zbrodni II (7) - serial dok. Polska 2019
23:05 Bez snu - film sens. USA 2017, reż. Baran Bo Odar
01:05 Love Island V (41)

METRO

07:25 Szpital (50,51,52/68)
10:25 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
12:25 Szkoła (31/67)
13:25 Brzydula - serial obyczajowy Polska 2009
14:35 Drugie serce - serial obyczajowy Turcja 2025
15:35 Druga szansa II (7)
16:45 The Floor (7, 8)
18:00 Złomowisko PL VII - serial dok. Polska 2018
19:00 Kartoteka IX (20,21) - serial fab.-dok. Polska 2015
21:05 Kryminalni V (8,9) - serial krym. Polska 2006, wyk. Marek Włodarczyk
23:15 Hannibal III (9/13) - serial grozy USA 2015
00:15 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (3/12)
01:10 Szpital (9/68)
02:15 Szkoła (38/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

WTOREK 3.11

STOPKLATKA

08:00 Robert Makłowicz (218, 219) - magazyn kulinarny Polska 2023
09:55 Wojny magazynowe: Kanada II (3,4/12)
11:00 Aukcja w ciemno III (16,17/26) - serial dok.
12:00 Katastrofy w przestworzach XII (4,9,6/13) - serial dok.
15:00 Zajazd. Będzie się działo II (15,16)
17:00 Katastrofy w przestworzach IX (1/8)
18:00 Wojny magazynowe: Kanada II (5,6/12) - serial dok. Kanada 2015
19:10 Aukcja w ciemno III
20:00 Wyścig (Rush) **** - film biograficzny Wlk. Brytania/USA 2013, reż. Ron Howard, wyk. Chris Hemsworth, Daniel Brühl (155 min)
22:35 Naczelny dowódca (General Commander) * - film sens. USA/Wlk. Brytania/Filipiny/Węgry 2018 (115 min)
00:30 3:10 do Yumy (3:10 to Yuma) *** - western USA 2007, reż. James Mangold, wyk. Russell Crowe, Christian Bale, Ben Foster (150 min)

KINO POLSKA

07:55 Polska z góry. Zamki, dworki, pałace III (2/8)
08:35 Akademia Pana Kleksa, cz. 2: Tajemnica golarza Filipa (2) - film dla młodzieży Polska/ZSRR 1984
10:20 Ada, to nie wypada - komedia Polska 1936
12:00 Ranking Naj Polskiego Kina - serial dok. Polska 2024
12:50 Zakalec - film krótkometrażowy Polska 2024
13:00 Pieczone gołąbki - komedia Polska 1966
15:10 Komedia małżeńska - komedia Polska 1993, reż. Roman Załuski
17:40 Czterej pancerni i pies (8) - serial wojenny Polska 66
18:45 Pogranicze w ogniu (1) - serial sens. Polska 1988
20:00 Jestem mordercą - thriller psychologiczny Polska 2016, reż. Maciej Pieprzyca, wyk. Agata Kulesza, Arkadiusz Jakubik
22:30 Ostatnia misja - film sensacyjny Polska 1999, reż. Wojciech Wójcik, wyk. Peter J. Lucas, Janusz Gajos, Ewa Gorzelak, Artur Żmijewski
00:45 Demony wojny wg Goi - dramat wojenny Polska 1998, reż. Władysław Pasikowski, wyk. Bogusław Linda, Tadeusz Huk, Olaf Lubaszenko

ALE KINO+

08:05 ULTIMA THULE *** - dramat obycz. Polska 2023, reż. Klaudiusz Chrostowski (100 min)
09:45 Przybieżeli - film krótkom. Polska 24 (40 min)
10:25 The Office PL (3,4/12)
11:45 Zbrodnie na wybrzeżu (1/2) - serial krym.
13:45 Detektyw Foyle (2/4) - serial kryminalny
15:55 Trzy dni Kondora (Three Days of the Condor) *** - film sens. USA 1975, reż. Sydney Pollack (140 min)
18:15 Zbrodnie na wybrzeżu, cz. II (2/2) - serial krym. Niemcy 2023
20:10 Każdy twój oddech (Every Breath You Take) ** - thriller USA 21, reż. Vaughn Stein, wyk. Casey Affleck, Michelle Monaghan (130 min)
22:20 Largo Winch 3: Cena pieniądza ** - film sensacyjny Francja/Belgia 2024, reż. Olivier Masset-Depasse, wyk. Tomer Sisley (135 min)
00:35 Trop ducha (Les fantômes) *** - thriller Francja/Niemcy/Belgia 2024 (135 min)

POLSAT FILM

08:35 Przyjaciółki XXV (9,10)
10:30 Świat według Kiepskich (10,12,3,19/16) - serial kom.
12:55 Sami swoi - komedia Polska 1967, reż. S. Chęciński
14:40 Titanic - film katastroficzny USA/Meksyk 1997
18:40 Wykiwać klawisza - komedia USA 2005, reż. Peter Segal, wyk. Adam Sandler
21:00 Kołysanka - horror Polska 2009, reż. Juliusz Machulski, wyk. Robert Więckiewicz
23:00 Miłość do kwadratu bez granic - komedia Polska 2023
01:10 48 h. Zaginieni II (7)

FILMBOX+ ONE

09:50 Vera VI (1/4)
11:50 Zbrodnie w Grantchester V (1/6)
12:50 Morderstwa według Agathy Christie II: Gęsta krew (22) - film krym. F/Szwajc. 18
15:00 Strażnik Teksasu VII
17:05 Vera VI (2/4)
18:55 Grantchester V (2/6)
20:00 SexiPistols - western Francja/Meksyk/USA 2006
21:55 Doom - film s.f. Wlk. Brytania/Czechy/Niemcy/USA 2005, reż. Andrzej Bartkowiak
00:10 Operacja Delta Force II: Na ratunek - film sens. USA 1990, reż. Aaron Norris

TVP KULTURA

08:30 Porozmawiajmy szczerze (29)
09:10 Blisko, coraz bliżej (3)
10:45 Hania - melodramat ** Polska 84, reż. Stanisław Wohl, Krzysztof Wierzbiański (115 min)
12:40 Junio. Magiczny świat Józefa Mehoffera
13:45 Kosmos 1999 II (22/24) - serial sens. USA/Wlk. Brytania/Włochy 1977
14:50 Kontrakt - film obycz. **** Polska 80, reż. Krzysztof Zanussi, wyk. Maja Komorowska (120 min)
16:50 Blisko, coraz bliżej (4) - serial historyczny
18:15 W poszukiwaniu dobrego filmu (56)
18:55 Rawhide IV (7)
20:00 Dziady - spektakl teatralny Polska 2026
23:00 Rodzina - dramat ** Włochy 2017, reż. Sebastiano Riso, Ettore Scola, wyk. Micaela Ramazzotti (120 min)
01:00 Jak „Skrzypek na dachu" trafił na ekran - film dok. USA 2022
02:40 Excentrycy, czyli po słonecznej stronie ulicy **** - komedia Polska 2015 (115 min)

WARNER TV

08:05 Prawo Agaty IV (2,3)
10:00 Bajer z Bel-Air V
11:00 Poniedziałki na chirurgii
12:00 Teraz albo nigdy!
13:55 Bajer z Bel-Air V (24,25,1,2/25) - serial kom.
15:55 Poniedziałki na chirurgii (5,6/10) - serial obycz.
17:45 Akademia Policyjna IV – Patrol obywatelski - komedia USA 1987, reż. Jim Drake
19:25 Invictus: Niepokonany - dramat hist. USA 2009
22:00 4 Blocks II (4,5/7)
00:05 Uznany za niewinnego - film sensacyjny USA 1990

PARAMOUNT

07:30 Czarodziejki VI (23/23)
09:25 Policyjna grupa pościgowa XXII (11) - serial dok.
10:25 Pingwiny z Madagaskaru II (13/39)
10:55 Pokój Marvina - dramat psychologiczny USA 1996
13:00 Czarodziejki VII
15:00 Sonic. Szybki jak błyskawica - film przyg. USA/Japonia/Kanada 2020
17:00 Forrest Gump - tragikomedia USA 1994
20:00 Na fali - film sensacyjny Japonia/USA 1991
22:35 Pulp Fiction - komedia kryminalna USA 1994

HBO

09:55 Pan Popper i jego pingwiny ** - komedia USA 11, reż. Mark Waters, Jonathan Waters (95 min)
11:30 Przegląd tygodnia: Wieczór z Johnem Oliverem (27)
12:15 A potem się zobaczy *** - komedia Włochy 2025, reż. Giovanni Calvaruso (95 min)
13:50 Wielka mała koza *** - film animowany USA 2026 (100 min)
15:30 Wolność po włosku *** - film biograf. Włochy/Francja 2025, reż. Mario Martone (115 min)
17:25 Moja wina: Londyn *** - komedia Wlk. Brytania/Hiszpania 2024, reż. Charlotte Fassler, Dani Girdwood (115 min)
19:20 Amerykański zakładnik (1/8) - serial krym.
20:00 Hacks V (1,2) - serial komediowy USA 2026
21:10 Outlander: Krew z krwi II (4) - serial obycz.
22:10 Wiking - film przyg. **** USA/Wlk. Brytania/Chiny 2022 (135 min)
00:25 M3GAN - horror USA *** 2022, reż. Gerard Johnstone (100 min)

CINEMAX

12:45 Niepowstrzymany - film biograficzny USA 2024
14:45 Zabić mongolskiego konia - dramat obycz. Malezja/Hongkong/USA/Korea Płd/Jap./Tajl./Arabia Saudyjska 24
16:20 Cena zwycięstwa - dramat obycz. Grecja 2025
18:10 Wyścig z czasem - film s.f. USA 11, reż. Andrew Niccol
20:00 Rocky - dramat obycz. USA 1976, reż. John G. Avildsen
22:00 Faruk - dramat obycz. Niemcy/Turcja/Francja 2024
23:35 Ty, ja i ona - komediodramat USA 2023

ROMANCE TV

11:15 Statek marzeń
13:05 Doktor Maiwald (1/2)
15:00 Bliźniacza miłość - romans USA 2021
17:00 Inga Lindström: Hanna i dobre życie - film obycz. Niemcy/Szwecja 2023
18:55 Śledztwo prowadzi Watzmann (2/12) - serial krym.
20:00 Rosamunde Pilcher: Kimkolwiek jesteś - film obycz. Niemcy 2025, reż. Dagmar Seume, wyk. Silvana Damm
21:55 Lato w Amsterdamie - film obycz. Niemcy 2014
23:50 Śledztwo prowadzi Watzmann (2/12) - serial krym.

CANAL+ PREMIUM

08:55 W kogo ja się wrodziłem ** - film obyczajowy Polska 2001 (60 min)
09:55 Łapu-Capu (262)
10:00 Pod gwiaździstym niebem ** - komedia romantyczna USA 2025 (100 min)
11:40 Masz ci los! - komedia *** Polska 2023 (90 min)
13:10 Yintah - film dok.
15:15 Kaśka Sochacka – Ta Druga na Bis (Live)
16:05 Trzej muszkieterowie ** - film przyg. USA/Niemcy/Francja/Wlk. Brytania 2011 (110 min)
17:55 Łapu-Capu (263)
18:00 Zmierzch - film fantasy USA/Wlk. Brytania 2008, reż. Catherine Hardwicke (120 min)
20:00 Extrawurst *** - komedia Niemcy 2026, reż. Marcus H. Rosenmüller (100 min)
21:40 Szpiedzy wśród nas
23:15 Eksperyment: Odsiadka II (1/6)
00:05 Bad Man ** - komedia sensacyjna USA 2025 (100 min)
01:45 Stara wariatka ** - horror Argentyna/Hiszpania 2025 (95 min)

TVN FABUŁA

09:50 Młode gliny (42/50)
10:55 Magda M. (12)
11:55 Zapukaj do moich drzwi
13:55 Młode gliny (43/50)
14:55 Detektywi - serial dok.
16:05 Na Wspólnej
17:10 Grażyna Torbicka zaprasza (4) - mag. filmowy
17:55 Mój książę z bajki - film przyg. Francja/Belgia 2020
20:00 Mroczny rycerz - film sens. USA/Wlk. Brytania 2008
23:15 100 dni do matury - komedia Polska 2025
01:20 Wielki Szu - film sensacyjny Polska 1983

AMC

12:25 I tak, i nie - komedia Kanada 2004, reż. Kelly Makin
14:20 Tajemnicza wyspa (1) - film przyg. Tajlandia/Niemcy/USA 05, reż. Russell Mulcahy
16:10 Tajemnicza wyspa (2) - film przyg. Tajlandia/Niemcy/USA 05, reż. Russell Mulcahy
17:55 Bibliotekarz III – Przeklęty kielich Judasza - film przygodowy USA 2008
20:00 Policyjna opowieść 2013 - film sens. Hongkong/Chiny 2013, reż. Sheng Ding
22:20 Dom w głębi lasu - horror USA/Kanada 2011
00:20 The Audacity (1,2/8)

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:25 Agenci NCIS XII (11/24)
09:20 Castle II (20,21/24)
11:10 Detektyw Monk II (10,11/16) - serial krym.
13:10 Agenci NCIS XII (12,13/24) - serial krym.
15:10 FBI: Most Wanted IV (3,4/22) - serial kryminalny
17:05 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (6,7/22)
19:05 Castle II (22,23/24)
21:05 FBI: International (1/21)
22:05 Rekrut: Feds (15/22)
23:00 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (6,7/22)

EPIC DRAMA

08:15 Detektyw Murdoch XII (1/18) - serial kryminalny
09:15 Wszystkie stworzenia duże i małe II (3/6)
10:15 Lekarze na start
11:50 Panna Scarlet VI (4/6)
12:55 Sprawy pana Booka (5/6)
14:05 Agenci NCIS XVII (17/20)
14:55 Panna Marple II (3/4)
17:00 Dalgliesh (2/6)
18:55 Agenci NCIS XVII (18/20)
19:50 Poirot III (8/11)
21:00 Królowa węży (2/8)
22:00 Niebezpieczne związki (2/8) - serial obycz. USA 2022
23:15 Poirot III (8/11)
00:25 Agenci NCIS XVII (18/20)

TVN STYLE

11:20 Love the Look (6) - program rozrywkowy Polska 2026
12:20 Ugotowani (6)
13:25 Kuchenne rewolucje (10, 9) - reality show Polska 24
15:35 Ugotowani (1)
16:40 Babski biznes II (5/8)
17:40 Kuchenne rewolucje (1, 1, 2) - reality show Polska 17
20:50 Ostre cięcie (6) - reality show Polska 2026
21:50 Jestem z Polski XV (13/20) - serial dok. Polska 25
22:50 Hotel Paradise (40)
23:45 EuroPOLKI studentki (6)
00:45 Bazary Europy

TVN TURBO

10:20 Samochód marzeń: Kup i zrób (6) - magazyn
11:15 Wojny samochodowe
12:15 Naprawy nie do naprawy
13:00 Zawodowi handlarze
14:30 Wojny samochodowe
16:30 Jeździć, obserwować II
18:00 Raport Turbo (5102)
18:15 Z drugiej ręki (9)
19:00 Duda kontra Szafrański XI (9/10)
19:45 Uwaga! Oszust: Ściema z ogłoszenia II (9/17)
20:15 Wojny samochodowe (9)
21:15 Polski supersamochód
22:00 Raport Turbo (5102)
22:15 Naprawy nie do naprawy

BBC FIRST

08:40 Zagadki doktora Blake'a
09:40 Z pamiętnika położnej
10:40 Ojciec Brown IX (2,3/10)
12:40 Śmierć pod palmami XIII
13:40 Shakespeare i Hathaway III (2,3/10)
15:10 Śmierć z dala od palm II
16:15 Tajemnice Brokenwood
18:00 Morderstwa w Midsomer
19:55 Śmierć pod palmami (2/8) - serial kryminalny
21:00 Dobijasz mnie (4)
22:00 Tajemnice Majorki
23:00 Detektyw z Chelsea IV
00:15 Zbrodnie Saint-Pierre II

FX

09:55 Agenci NCIS II (6/23)
10:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XIV (22/22)
11:50 CSI: Kryminalne zagadki Miami (13,14/24)
13:45 Castle II (18/24)
14:40 Lucyfer II (15/18)
15:35 CSI: Kryminalne zagadki Miami (15,16/24)
17:25 Z Archiwum X V (7/20)
18:20 Z archiwum X V (8/20)
19:15 FBI VI (9/13) - serial sens.
20:10 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (11/21)
21:00 Zabójcze umysły (1/10)
22:00 9-1-1: Nashville
22:55 Z archiwum X V (8/20)

HGTV

08:55 Ekstremalnie wymagający kupujący (1/8) - serial dok.
09:55 Poszukiwacze domów
11:00 Nowe życie w starym domu VII - serial dok.
12:00 Włoszki wymiatają! (2)
12:40 Uratuj swój ogród (2)
13:40 Patent na dom (2)
14:40 Mieszkanie na miarę IV
16:35 Polowanie na ogród IX
18:20 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8)
19:15 Zgłoś remont (5)
20:15 Dorota was urządzi
21:35 Poukładani (2)
22:35 House Hunters

BBC LIFESTYLE

09:25 Zapraszam do stołu (27)
09:55 Bake off: zawodowcy (6)
10:55 Najdroższe brytyjskie domy II - serial dok.
12:00 Mistrzowie ceramiki (4)
13:10 Najpiękniejsze domy (1)
14:15 Wielkie australijskie wypieki VI - serial dok.
15:25 Mistrzowie szycia (2)
16:35 Zapraszam do stołu
17:40 Masterchef: Australia
19:50 Wielkie australijskie wypieki VI (10) - serial dok.
21:00 Rezydencje na Mauritiusie (3/10) - serial dok.
22:00 Kardashianowie: rodzina miliarderów (1/2) - serial dok.

COMEDY CENTRAL

08:25 Dwóch i pół IX (3/24)
08:55 Hoży doktorzy (11,12/24)
09:55 Przyjaciele VIII (5-8/24)
11:55 Teoria wielkiego podrywu IV (23,24,1-4/24)
14:30 Dwóch i pół IX (4,5,6,7/24) - serial kom.
16:30 Przyjaciele VIII (9-12/24)
18:30 Hoży doktorzy (13,14/24)
19:30 Teoria wielkiego podrywu IV (23,24,1-4/24)
22:00 The Office PL IV
23:08 Comedy Club (11, 12)
00:10 Miasteczko South Park
01:05 Pracoholicy II (7/10)

TVP SERIALE

08:45 Komisarz Alex XII (7)
09:35 Rodzinka.pl IX (5)
10:10 Klan - telenowela
10:40 Ranczo V (3/13)
11:35 M jak miłość
12:30 Zaraz wracam (31,32)
13:40 Ojciec Mateusz (11)
15:35 Komisarz Alex XII
16:25 Na sygnale
17:35 Ranczo V (5,6/13) - serial kom. Polska 2011
19:30 Ojciec Mateusz (12,11/17) - serial krym.
21:30 Ranczo V (7,8/13)
23:30 Ojciec Mateusz (13/17)
00:25 Na dobre i na złe
01:30 Czas honoru (4/13)

CANAL+ KUCHNIA

12:45 Czy na pewno umiesz gotować? (11, 12) - reality show
13:45 Kolacja z Gavinem Rossdale'em (6)
14:40 ABC gotowania – kuchnia grecka (3, 4) - magazyn
15:45 Kucharskiego pomysł na kuchnię (11, 1) - magazyn
16:45 Jamie Oliver (17, 18, 4)
18:40 Włoskie życie Sophie Grigson (6,7) - serial dok.
19:45 Jakubiak rozgryza Maltę
20:15 Bosacka rusza w Polskę
21:15 Ziemia, ogień i smak (6)
22:05 Anthony Bourdain VIII
23:50 Ziemia, ogień i smak (4)

CANAL+ DOMO

10:00 Gardeners' World (3)
11:10 Ucieczka na wieś XXIII
12:10 Wielkie projekty XXI
13:05 Generalna odbudowa
14:05 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia (3/8) - serial dok.
16:00 Daleko od miasta XVII
17:00 Adres: rezydencje marzeń (6) - reality show
18:00 Ucieczka na wieś XXIII
19:00 Wielkie projekty XXII (1)
20:00 Daleko od miasta XV
21:00 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
21:55 Cudotwórcy – pod presją (1) - serial dok. USA 2026
22:50 Pokochaj lub sprzedaj (7)

PLANETE+

12:35 Niezwykłe podróże koleją VII (1/7) - serial dok.
13:45 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? (2) - serial dok.
14:45 Krajobrazy świata (8/12)
15:50 360° – świat bez granic
16:55 Świat z góry (8,9/14)
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:40 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? (1/4) - serial dok.
19:40 Syndrom hawański
20:50 Związani z ziemią. Dzieje życia na wsi - serial dok.
22:00 Cud numer 71 71 (1/3)
23:10 Czas dobrej śmierci (2)

DISCOVERY CHANNEL

10:00 Budowa na końcu świata (5/9) - serial dok. USA 2019
11:00 Klan z Alaski III (4/32)
12:00 Celnicy na straży Szwecji
13:00 Nagi instynkt przetrwania: Elita VI (8/10) - serial dok.
15:00 Złomowisko PL XI
16:00 Ocalić dom: Interwencja
18:00 Przystanek Bieszczady II (5) - serial dok.
19:00 Nagi instynkt przetrwania II (14/32) - serial dok.
20:00 Wyzwanie: przetrwanie II (1/10) - serial dok.
22:00 W oku cyklonu III
23:00 Najniebezpieczniejszy zawód świata XXII - serial dok.

TVP HISTORIA

08:35 Polskie drogi (3)
10:10 Kalendarz przyrody (10)
11:10 Starożytne mocarstwa
12:00 Odrodzenie katedry Notre-Dame - film dok.
13:00 Zapomniane agentki II wojny światowej (3/6)
14:00 Polskie drogi (4)
15:20 Sensacje XX wieku
17:50 Wojenne dziewczyny IV
18:40 Odnaleźć zaginione (23)
19:15 Rodem spod Jazłowca
20:00 Fałszerze. Powrót sfory
20:55 Kroniki Hitlera (10/13)
21:55 Gry wojenne (6/6)
22:55 Sensacje XX wieku

HISTORY

12:10 Gwiazdy lombardu XXIV
13:05 Starożytni kosmici XVII
14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (5/7)
14:50 Największe tajemnice świata VII (1/10) - serial dok.
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
17:10 II wojna światowa w kolorze: największe bitwy (6/6)
18:10 Największe tajemnice świata VII (1/10) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
21:00 Tom Hanks: II wojna światowa (20/20) - serial dok.
22:00 Człowiek, który stworzył Amerykę kraju - film dok.
23:55 Jak to wyjaśnić? VI (3)

NATIONAL GEOGRAPHIC

12:00 Ostatni lot (1/10)
13:00 Katastrofa w przestworzach XXIII (8,9/10) - serial dok.
15:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny V
16:00 Tajemnicze wyspy (4/10)
17:00 Egipt V (7/10)
18:00 Czarnobyl: świadkowie tragedii (3) - serial dok.
20:00 Katastrofa w przestworzach XXII (8/10) - serial dok.
21:00 Burzliwa historia Tudorów (5/6) - serial dok.
22:00 Premiera: Potwory: prawda i mity - serial dok.

FOCUS TV

08:00 Był sobie kosmos
08:55 Wehikuł czasu
09:00 Starożytni kosmici XI
11:00 Gwiazdy lombardu XXII
12:00 Poszukiwacze historii
13:00 Broń w hollywoodzkich filmach II (3,4) - serial dok.
14:00 Bitwy morskie – historia okrętów wojennych
15:00 Poszukiwacze złota IX
16:00 Dorwać tuńczyka
18:00 Rolnicy. Podlasie VII
20:00 Galileo - pr. popularn.
21:00 Jak przegrać wojnę (1/5)
22:00 W kręgu zła: Ludzie Hitlera (1,2/10) - serial dok.
00:00 Starożytni kosmici VII

BBC EARTH

12:25 Naturalnie odmienione życie - serial dokumentalny
13:30 Zielona planeta (1/5)
14:35 W okowach mrozu IX
15:35 Życie na pustkowiu: powroty III - serial dok.
16:35 Lucy Worsley i zagadki historii: rewolucja amerykańska - serial dok. Wlk. Bryt. 26
17:40 Zielona planeta (2/5)
18:40 Naturalnie odmienione życie - serial dokumentalny
19:45 Ewolucja - serial dok.
20:55 W okowach mrozu XII
22:55 Chirurdzy: kwestia życia i śmierci III (1) - serial dok.

POLSAT VIASAT HISTORY

12:20 Naziści: korzenie zła
13:20 Zaginione miasta Czyngis-chana (1,2)
15:30 Królowe areny: kobiety-gladiatorki - film dok.
16:45 Punkty zwrotne II wojny światowej (2/6) - serial dok.
17:50 II wojna światowa: końcówka (1) - serial dok.
18:55 Wyprawa po skarby z Bettany Hughes II (8/8)
19:55 Majowie: wojna pięciu królestw (2) - serial dok.
21:00 Naziści: ściśle tajna nauka (2/8) - serial dok.
22:00 Poszukiwacze zaginionych faraonów (2) - serial dok.

eprasa.pl 5eb17bc19f

ŚRODA 4.11

Od A do Z

CZTERY NOCE Z ANNĄ ★★★★
dramat psychologiczny, Polska/Francja 2008, reż. Jerzy Skolimowski, wyk. Artur Steranko, Kinga Preis, Jerzy Fedorowicz
20:00 | tvp kultura
Jerzy Skolimowski wraca za kamerę po 17 latach: bolesna opowieść o niespełnionej miłości dwojga samotnych naznaczonych piętnem odrzucenia. Plus wspaniały duet Kingi Preis i Artura Steranki.

FUKS II ★★
komedia kryminalna, Polska 2024, reż. Maciej Dutkiewicz, wyk. Maciej Musiał, Paulina Gałązka, Katarzyna Sawczuk
22:00 | polsat
Domniemany sequel kultowego filmu sprzed 25 lat. Syn bohatera oryginału dziedziczy po ojcu skłonność do wpadania w tarapaty i w pełni z niej korzysta, podpadając „ludziom z miasta". Niekoniecznie.

JARHEAD – ŻOŁNIERZ PIECHOTY MORSKIEJ ★★★
dramat wojenny, USA/Wlk. Brytania/Niemcy 2005, reż. Sam Mendes, wyk. Jake Gyllenhaal, Peter Sarsgaard
20:00 | canal+ premium
Wojna w Zatoce widziana oczami młodego żołnierza, który w piaskach pustyni wyrasta z rekruta na weterana. Plus refleksja na temat każdej wojny. Sugestywne i bez werbunkowego charakteru.

JEDNA BITWA PO DRUGIEJ ★★★★
film sens., USA 2025, reż. Paul Thomas Anderson, wyk. Leonardo DiCaprio, Sean Penn, Benicio del Toro
22:45 | hbo
Paul Thomas Anderson czyta Thomasa Pynchona, a Leonardo DiCaprio wciela się w starzejącego się buntownika po przejściach, któremu przychodzi zmierzyć się z konsekwencjami młodości.

KAMIENIE NA SZANIEC ★★
dramat wojenny, Polska 2014, reż. Robert Gliński, wyk. Tomasz Ziętek, Marcel Sabat, Kamil Szeptycki
20:00 | kino polska
Ekranizacja kultowej książki Aleksandra Kamińskiego w bardzo młodej obsadzie, odtwarzająca okoliczności odbicia Jana Bytnara „Rudego" z rąk gestapo. Budzi tęsknotę za „Akcją pod Arsenałem".

Piąty element

20:00 | tv puls
★★★★

FOT. MATERIAŁY PRASOWE

FILM S.F.
FRANCJA 1997, REŻ. LUC BESSON, WYK. BRUCE WILLIS, GARY OLDMAN, MILLA JOVOVICH

Bajka dla dorosłych: świat potrzebuje harmonii, a jej gwarantem ma być piąty element – tajemnicza piękność z kosmosu, która skłania taksówkarza przyszłości do rzucenia wyzwania wszelkiemu złu.

KLER ★★★★
dramat obycz., Polska 2018, reż. Wojciech Smarzowski, wyk. Arkadiusz Jakubik, Robert Więckiewicz, Jacek Braciak
23:05 | tvn
Kontrowersyjne (czy tak bardzo?) spojrzenie Wojciecha Smarzowskiego na polski Kościół: trzech księży i ich biskup jako egzemplifikacja kościelnych karier. Wielki przebój na 5 milionów widzów w kinach.

KRÓL ŻYCIA ★★★
komedia, Polska 2015, reż. Jerzy Zieliński, wyk. Robert Więckiewicz, Magdalena Popławska, Bartłomiej Topa
21:00 | tvn 7
Wysnuta z antykorporacyjnego bloga historia człowieka, który po wypadku samochodowym rezygnuje z pracy i wyścigu szczurów, w efekcie czego zaczyna zarażać otoczenie swoim szczęściem. Inspirujące.

LEPIEJ BYĆ NIE MOŻE ★★★★
komedia, USA 1998, reż. James L. Brooks, wyk. Jack Nicholson, Helen Hunt, Greg Kinnear
20:00 | cinemax
Oscary dla Jacka Nicholsona i Helen Hunt za główne role w opowieści o zdziwaczałym nowojorskim pisarzu i samotnej matce, których przyjaźń daje obojgu nadzieję na rozwiązanie nabrzmiałych problemów.

MISDIRECTION ★★
thriller, USA 2026, reż. Kevin Lewis, wyk. Olga Kurylenko, Frank Grillo, Oliver Trevena
22:50 | canal+ premium
Para złodziei obserwuje pana domu, a pod jego nieobecność włamuje się do sejfu. Sęk w tym, że właściciel wraca wcześniej, lecz nie potrafi wykorzystać sytuacji zaskoczenia. Komu uda się przełamać klincz?

MISTRZ ★★★
film biograficzny, Polska 2020, reż. Maciej Barczewski, wyk. Piotr Głowacki, Jan Szydłowski, Marcin Bosak
22:25 | kino polska
Piotr Głowacki jako przedwojenny mistrz bokserski Tadeusz „Teddy" Pietrzykowski, który trafia do Auschwitz z pierwszym transportem więźniów, a w obozie stacza kilkadziesiąt walk, stając się żywą legendą.

SYMFONIA O UMIERANIU ★★★★
dramat obycz., Niemcy 2024, reż. Matthias Glasner, wyk. Lars Eidinger, Corinna Harfouch, Lilith Stangenberg
22:15 | cinemax
Zaprawiona czarnym humorem opowieść o dyrygencie przygotowującym premierę tytułowego utworu. Liczne obowiązki wobec rodziców i innych bliskich uświadamiają mu obecność śmierci w życiu codziennym.

WIELKI SZU ★★★★
film sens., Polska 1983, reż. Sylwester Chęciński, wyk. Jan Nowicki, Andrzej Pieczyński, Karol Strasburger
23:05 | tvn 7
Klasyk polskiego kina popularnego: doświadczony szuler wprowadza w świat hazardu pojętnego ucznia. Świetny Jan Nowicki, nie mówiąc o intrygującej fabule. Naprawdę warto.

ZA HORYZONTEM ★★
film przyg., USA 1992, reż. Ron Howard, wyk. Tom Cruise, Nicole Kidman, Thomas Gibson
20:00 | stopklatka
Pionierska saga o irlandzkich osadnikach w odcieniu romantycznym: jak pięknie przed laty kochali się Nicole Kidmam i Tom Cruise. Na cały scenariusz to jednak za mało.

ZŁOTO PUSTYNI ★★★★
dramat wojenny, USA/Australia 1999, reż. David O. Russell, wyk. George Clooney, Mark Wahlberg, Ice Cube
22:00 | warner tv
Między „Złotem dla zuchwałych" i „Paragrafem 22": awanturnicza wyprawa po irackie złoto w ramach operacji „Pustynna burza" nabiera nieoczekiwanie innego sensu – podobnie jak sama wojna dla widzów.

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

ŚRODA 4.11

TVP1

07:00 Msza święta
07:30 Rodzina (nie od) święta
08:00 Serwis Info, pogoda
08:25 Zaraz wracam (31)
09:00 Ranczo IV (9/13)
10:05 Komisarz Alex XXII (3)
11:05 Ojciec Mateusz XXIV (7)
12:00 Serwis Info - magazyn
12:10 Agrobiznes - magazyn
12:40 To się opłaca (237)
12:55 Abruzja – klejnot Włoch. Dzika Natura (2)
14:00 Splątane losy
15:00 Serwis Info
15:10 Reporterzy (649)
15:35 Gra słów. Krzyżówka
16:00 Dziedzictwo
17:00 Teleexpress
17:25 Jaka to melodia? (6005)
18:05 Klan - telenowela
18:40 Akacjowa 38
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:30 **Felicita** (25) - serial obycz. Polska/Włochy 26, wyk. Laura Breszka
20:55 **Piłka nożna: Liga Mistrzów UEFA**: 4. kolejka fazy ligowej: FC Porto – SSC Napoli (na żywo)
23:05 **Cyfrowa bomba zegarowa** - film dok.
00:10 **Bilet na Księżyc** ★★★★ - komedia Polska 2013 (130 min)
02:20 **Cesarskie cięcie** - ★★ komedia romantyczna Polska 1987 (90 min)

TVP2

05:30 M jak miłość
06:25 Pożyteczni.pl (388)
06:55 Barwy szczęścia
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7727) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie (7727) - mag. Polska 2026
11:45 Gwiazdorska kuchnia Ani (55) - mag. kulinarny
12:30 Koło fortuny (2124)
13:15 Panna młoda
14:05 Va banque (1107)
14:35 Na sygnale
15:05 La Promesa – pałac tajemnic - telenowela
15:50 Domowe patenty (18)
16:00 Koło fortuny (2125)
16:35 Familiada (3081)
17:20 Panna młoda - serial obyczajowy Turcja 2024
18:15 Va banque (1108)
18:50 Jeden z dziesięciu (1)
19:25 Barwy szczęścia

20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz. Polska 2026
20:40 **Przepis dnia**
20:50 **Na dobre i na złe**
21:50 **Na sygnale**
22:20 **Magazyn Ekspresu Reporterów**
23:20 **Córka panny młodej** ★★ **(Daughter of the Bride)** - komedia USA 2023 (110 min)
01:10 **Peaky Blinders III** (5/6) - serial gangsterski Wlk. Brytania 2016
02:15 **Urodzeni zwycięzcy** - film dok. Polska 2020

POLSAT

05:25 Telezakupy TV Okazje
06:00 Nowy dzień - mag.
08:20 Trudne sprawy XXIII (20/40) - serial fab.-dok.
09:20 Dlaczego ja? XX (7,8,9/40) - serial fab.-dok.
12:20 Gliniarze Śląsk (45) - serial krym. Polska 2026
13:25 Gliniarze XVIII (10,11)
15:30 Wydarzenia
15:55 Gliniarze XXI (46)
16:55 Gliniarze Śląsk - serial kryminalny Polska 2026, wyk. Agnieszka Wagner
18:00 Pierwsza miłość 50 (109) - serial obycz. Polska 2026, wyk. Aneta Zając
18:50 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:15 Gość „Wydarzeń" (1104) - program publicystyczny
19:40 Pogoda - Polska 2026
19:55 Milionerzy (157)

20:30 **Kabaret K2. Jedziemy po bandzie** (24) - kabaret i satyra Polska 26
22:00 **Fuks II** - ★★ komedia kryminalna Polska 2024, reż. Maciej Dutkiewicz, wyk. Maciej Musiał, Paulina Gałązka, Maciej Stuhr (125 min)
00:05 **Szklana pułapka 4.0** ★★★ **(Live Free or Die Hard)** - film sens. USA/Wlk. Brytania 2007, reż. Len Wiseman, wyk. Bruce Willis (175 min)
03:00 **Nasz nowy dom** (334)

TVN

05:40 Uwaga! (8122) - mag.
05:55 Ukryta prawda (3/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Gorzów Wielkopolski 30 (11)
07:45 Dzień Dobry TVN (5826) - magazyn Polska 2026
11:20 Doradca smaku (39) - mag. kulinarny Polska 2026
11:30 Kuchenne rewolucje: Restauracja „Nusma", Lębork XXVII (12) - reality show
12:35 Kuchenne rewolucje: Bielsko-Biała – „43 300" XXV (13) - reality show Polska 2022
13:40 Ukryta prawda (2,3/60) - serial fabularno-dok.
15:45 Młode gliny II (23) - serial krym. Polska 2026
16:50 Szpital św. Anny IV (48) - serial obycz. Polska 2026
17:55 Detektywi VII (48)
19:00 Fakty, sport, pogoda
19:55 Uwaga! (8123) - mag.

20:15 **Na Wspólnej** - serial obycz. Polska 2026
20:50 **The Floor** (15) - teleturniej Polska 2026
21:30 **Top Model** (10) - reality show Polska 2026
23:05 **Kler** - ★★★★ dramat obyczajowy Polska 2018, reż. Wojciech Smarzowski, wyk. Arkadiusz Jakubik, Robert Więckiewicz, Jacek Braciak, Joanna Kulig, Janusz Gajos (160 min)
01:45 **Nowa Szelągowska** (6) - reality show

TV PULS

06:00 Policjanci z Miami (20,21/23) - serial krym. USA 1985, wyk. Don Johnson
08:00 Kobra – oddział specjalny XVII (12/15)
10:00 Zaklinaczka duchów IV (4/23) - serial fantasy USA 08
11:00 Kotka - serial obycz.
12:00 Mój grzech (3)
13:00 Wspaniałe stulecie IV (39) - serial obycz. Turcja 2014
14:00 Rodzinny interes
15:00 Lombard. Życie pod zastaw XII - serial obycz.
17:00 Rodzinny interes - serial obycz. Polska 2019
18:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (47,48) - serial obyczajowy Polska 2026
20:00 **Piąty element (The** ★★★★ **Fifth Element)** - film s.f. Francja 1997, reż. Luc Besson, wyk. Bruce Willis, Gary Oldman, Milla Jovovich (150 min)
22:30 **Pompeje (Pompeii)** ★★ - film katas. USA/Niemcy 2014, reż. Paul W.S. Anderson, wyk. Kit Harington (135 min)
00:45 **Koszmarna noc** ★★ **(Trauma Center)** - film sens. USA 2019, reż. Matt Eskandari, wyk. Nicky Whelan (130 min)

TVN7

05:15 Ten moment (3/40) - serial fab.-dok. Polska 2021
05:50 Szkoła (59,60,61/72) - serial fabularno-dok.
08:40 Ukryta prawda (19,28,29/60) - serial fab.-dok.
11:45 W-11 Wydział Śledczy - serial fabularno-dok.
13:50 Detektywi V (6) - serial fabularno-dok. Polska 2025
14:55 Szpital św. Anny IV (38) - serial obycz. Polska 2026
15:55 Ukryta prawda (10/73)
17:00 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
18:00 Tajemnice miłości (2/68) - serial fabularno-dok.
19:00 Ukryta prawda (3/60) - serial fab.-dok. Polska 2023
20:00 **Hotel Paradise** (41) - real tv Polska 2026
21:00 **Król życia** - komedia ★★★ Polska 2015, reż. Jerzy Zieliński, wyk. Robert Więckiewicz, Magdalena Popławska (125 min)
23:05 **Wielki Szu** - film sens. ★★★★ Polska 1983, reż. Sylwester Chęciński, wyk. Jan Nowicki, Andrzej Pieczyński, Karol Strasburger (130 min)
01:15 **Hotel Paradise** (40)
02:15 **Prawdziwy horror II** (4/10) - serial dok.

MEZZO

09:35 Intermezzo
10:00 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Joyce DiDonato, Antonio Pappano: Heggie, Berlioz - muzyka klas.
11:35 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Manfred Honeck: Bruckner - Hol. 2024
13:00 Intermezzo
13:30 Richard Wagner i Żydzi
14:20 Misteria Paschalia 2022: Jommelli, Mozart
15:55 Intermezzo
16:35 „Betroffenheit", balet w choreografii Crystal Pite - balet Wlk. Brytania 2017
18:20 Królewska Orkiestra Concertgebouw, Klaus Mäkelä: Ravel, Connesson, Bartók
20:30 Giuseppe Verdi: Ernani - opera Hiszpania 2023
22:35 Marc Ribot – Banlieues Bleues - koncert Francja 2023

PULS 2

10:00 Jeżyk i przyjaciele
10:35 Basia II (20)
11:10 Gus. Mały – wielki rycerz (22,23/52) - serial anim.
11:35 Tomek i przyjaciele 28
12:00 Lwia straż (21,17/26)
13:00 Nowe przygody Kubusia Puchatka (19)
13:35 Smerfy - serial anim.
14:00 Baranek Shaun IV
14:35 Marta mówi! II (3/15)
15:00 Miraculous VI (6,7)
16:00 Patryk Rozgwiazda
17:00 SpongeBob IX
18:00 Pingwiny z Madagaskaru (15,16/26)
19:00 Kacze opowieści (1)
20:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (37) - serial obycz.
21:00 Morskie diabły - film biograficzny Korea Płd 2023
00:10 Mr Brooks - thriller USA 2007, reż. Bruce A. Evans

TV4

07:55 Bogaty dom – biedny dom XII (7) - serial dok.
08:55 Policjantki i policjanci XIII (34,35,36/65)
11:55 Na ratunek 112 XVI (55,56) - serial fabularno-dok.
12:55 Trudne sprawy XVII (16,17,18,48/40)
17:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej (475) - reality show
18:00 Policjantki i policjanci XXV (47,48) - serial obycz.
20:00 Uroczysko VI (39)
20:35 Sprawiedliwi – wydział kryminalny XXI (39)
21:35 Sprawiedliwi. Trójmiasto IV (39) - serial krym.
22:40 Opowiem ci o zbrodni II (6) - serial dok. Polska 2019
23:05 Siódmy syn - film fantasy USA/Wlk. Brytania/Kanada/Chiny 2014
01:10 Love Island V (42)

METRO

07:25 Szpital (53,54,55/68) - serial fabularno-dok.
10:25 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
12:25 Szkoła (32/67)
13:25 Brzydula - serial obycz.
14:35 Drugie serce - serial obyczajowy Turcja 2025
15:35 Druga szansa II (8) - serial obycz. Polska 2016
16:45 The Floor (9, 10)
18:00 Złomowisko PL VII - serial dok. Polska 2018
19:00 Kartoteka IX (22,23) - serial fab.-dok. Polska 2015
21:05 Kryminalni V (10,11) - serial krym. Polska 2006
23:15 Hannibal III (10/13) - serial grozy USA 2015
00:15 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (5/12)
01:10 Szpital (10/68)
02:15 Szkoła (39/67)

eprasa.pl 5eb17bc19f

ŚRODA 4.11

STOPKLATKA

08:00 Robert Makłowicz (207, 217) - mag. kulinarny Polska 2023
09:50 Wojny magazynowe: Kanada II (5,6/12)
11:00 Aukcja w ciemno III
12:00 Katastrofy w przestworzach XII (5,10,7/13) - serial dok.
15:00 Zajazd. Będzie się działo II (16,17) - serial fabularno-dok.
17:00 Katastrofy w przestworzach IX (2/8)
18:00 Wojny magazynowe: Kanada II (7,8/12) - serial dok. Kanada 2016
19:10 Aukcja w ciemno III - serial dok. USA 2013
20:00 Za horyzontem (Far and Away) ** - film przyg. USA 1992, reż. Ron Howard, wyk. Tom Cruise, Nicole Kidman, Thomas Gibson (175 min)
22:55 Cyborg * - film s.f. USA 1989, reż. Albert Pyun, wyk. Jean-Claude Van Damme, Deborah Richter (110 min)
00:45 Ring (The Ring) *** - horror USA/Japonia 2002, reż. Gore Verbinski, wyk. Naomi Watts, Martin Henderson (140 min)

KINO POLSKA

07:35 Polska z góry. Zamki, dworki, pałace III (2,3/8)
08:40 Wskrzeszenie - film krótkometrażowy Polska 2022
09:00 Milion za Laurę - komedia Polska 1971
11:00 Stara baśń. Kiedy słońce było Bogiem - film hist. Polska 2003, reż. Jerzy Hoffman
13:35 Chłopi: Boryna (1) - film obycz. Polska 1973, reż. Jan Rybkowski, wyk. Władysław Hańcza, Emilia Krakowska
15:40 Chłopi: Jagna (2) - film obycz. Polska 1973, reż. Jan Rybkowski, wyk. Emilia Krakowska, Krystyna Królówna, Ignacy Gogolewski
17:20 Pogranicze w ogniu (1,2) - serial sens. Polska 1988
20:00 Kamienie na szaniec - dramat wojenny Polska 2014, reż. Robert Gliński, wyk. Tomasz Ziętek, Marcel Sabat, Kamil Szeptycki
22:25 Syberiada polska - dramat historyczny Polska/Rosja 2013, reż. Janusz Zaorski, wyk. Urszula Grabowska
01:00 Symetria - dramat obyczajowy Polska 2003, reż. Konrad Niewolski, wyk. Arkadiusz Detmer
03:25 Zabawa, zabawa - dramat obyczajowy Polska 2018, reż. Kinga Dębska

ALE KINO+

11:00 The Office PL (5,6/12)
12:05 Zbrodnie na wybrzeżu, cz. II (2/2) - serial krym. Niemcy 2023
14:05 Detektyw Foyle (3/4) - serial kryminalny
16:10 Był sobie chłopiec (About a Boy) **** - komedia Wlk. Brytania/USA/Francja/Niemcy 2002, reż. Paul Weitz, Chris Weitz, wyk. Hugh Grant, Nicholas Hoult (125 min)
18:15 Zbrodnie na wybrzeżu II, cz. 1 II (1/3) - serial krym. Niemcy 2024, wyk. Hendrik Duryn
20:10 Paryż w ogniu. Paris Has Fallen (1,2/8) - serial sens. Francja/Wlk. Brytania/USA 2024, wyk. Tewfik Jallab, Ritu Arya, Sean Harris
22:00 Walden - thriller USA 2023, reż. Mick Davis, wyk. Kelli Garner, Mick Davis, Shane West, Emile Hirsch (140 min)
00:20 Nora Sand: Fatalna pomyłka (1,2/8) - serial kryminalny Norwegia/Dania 2023, wyk. Marie Sandø Jondal
02:25 Powrót (2/6) - serial dramatyczny Polska 22

POLSAT FILM

07:30 Poirot (3/10)
08:35 Przyjaciółki XXV (11,12)
10:30 Świat według Kiepskich
14:30 Nie ma mocnych - komedia Polska 1974
16:30 Siedem dusz - dramat obycz. USA 2008
18:55 Dywizjon 303: Historia prawdziwa - dramat wojenny Polska/Wlk. Brytania 2018
21:00 Dracula: historia nieznana - film akcji USA/Wlk. Brytania/Irlandia/Japonia 2014
22:55 Hostiles - western USA 2017, reż. Scott Cooper
01:45 48 h. Zaginieni II (10)

FILMBOX+ ONE

09:50 Vera VI (2/4)
11:50 Grantchester V (2/6)
12:50 Morderstwa według Agathy Christie II: Fatalna melodia (23) - film kryminalny Francja/Szwajcaria 2018
15:00 Strażnik Teksasu VIII
17:05 Vera VI (3/4)
18:55 Zbrodnie w Grantchester V (3/6) - serial krym. Wlk. Brytania 2020
20:00 Uprowadzona II - film sens. Francja 2012
21:55 Liberator - film sensacyjny USA/Francja 1992
00:00 Liberator II - film sens. USA 1995, reż. Geoff Murphy

TVP KULTURA

08:25 Tamte lata, tamte dni
09:00 Blisko, coraz bliżej (4)
10:25 Kontrakt - film obycz. **** Polska 80, reż. Krzysztof Zanussi, wyk. Maja Komorowska, Tadeusz Łomnicki (120 min)
12:25 Jak „Skrzypek na dachu" trafił na ekran
14:10 Czterdziestolatek (7)
15:15 Zielone kasztany - film ** obycz. Polska 1986, reż. Wojciech Fiwek (95 min)
16:50 Blisko, coraz bliżej (5)
18:15 Kolekcja (17) - mag.
18:30 Informacje kulturalne
18:55 Rawhide IV (8)
20:00 Cztery noce z Anną **** - dramat psychologiczny Polska/Francja 2008, reż. Jerzy Skolimowski, wyk. Artur Steranko, Kinga Preis, Jerzy Fedorowicz (105 min)
21:45 Wstępy do spektakli tanecznych (6)
21:50 Carolyn Carlson: Midnight Souls - balet Francja 2025
23:05 Kod Hanekego
00:10 Imię róży (The Name of the Rose) *** - dramat krym. Niemcy/Włochy/Francja 1986, reż. Jean-Jacques Annaud (130 min)

WARNER TV

08:00 Prawo Agaty IV (3,4,5)
11:00 Bajer z Bel-Air VI
11:55 Poniedziałki na chirurgii
12:55 Teraz albo nigdy!
14:55 Bajer z Bel-Air VI
16:45 Poniedziałki na chirurgii (6,7/10) - serial obyczajowy
18:30 Dziewczyny w Nowym Jorku - komedia USA 2004
20:10 Akademia Policyjna V – Misja w Miami Beach - komedia USA 1988
22:00 Złoto pustyni - dramat wojenny USA/Australia 1999
00:10 Poltergeist (Duch) - horror USA 1982

PARAMOUNT

07:30 Czarodziejki VII
09:25 Policyjna grupa pościgowa XXII (12) - serial dok.
10:30 Pingwiny z Madagaskaru II (14/39)
11:00 Czy leci z nami pilot? - komedia USA 1980
13:00 Czarodziejki VII
15:00 Jądro Ziemi - film s.f. Wlk. Brytania/USA 2003
17:55 Wojownicze Żółwie Ninja: Zmutowany chaos - film animowany USA 2023
20:00 Książę w Nowym Jorku - komedia USA 1988
22:30 Lodowy szlak - film sensacyjny USA/Kanada 2021

HBO

08:00 Wielka mała koza *** - film animowany USA 2026 (100 min)
09:40 Akademia pana Kleksa *** - film fantasy Polska 2023, reż. Maciej Kawulski (130 min)
11:50 Klopsiki i inne zjawiska pogodowe *** - film anim. USA 2009 (90 min)
13:20 Moon: Panda i ja ** - komedia Francja/Belgia 2025 (100 min)
15:00 Prawdziwy ból - dramat obyczajowy USA/Polska 2024 (90 min)
16:30 Eleanor Wspaniała *** - dramat obyczajowy USA 2025 (100 min)
18:10 Piotruś Pan - film ** przyg. Wlk. Brytania/USA/Australia/Nowa Zelandia 2003 (110 min)
20:00 Koniec ulicy Dębowej *** - horror USA 2026, reż. David Robert Mitchell (105 min)
21:45 Pozłacany wiek IV (1/8) - serial obycz. USA 2026
22:45 Jedna bitwa po drugiej **** - film sens. USA 2025, reż. Paul Thomas Anderson (160 min)
01:25 Sprzedawcy 2 - komedia *** USA 2006 (95 min)

CINEMAX

11:15 Rocky - dramat obycz. USA 1976, reż. John G. Avildsen
13:15 Niebiosa obiecane - dramat obycz. Tunezja/Katar/F 25
14:50 Mój stryj Jens - komediodramat Norwegia 2025
16:30 Przed końcem lata - komediodramat Grecja/Macedonia 2024
18:15 Nauczyciel, który obiecał nam morze - film biograficzny Hiszpania 2023
20:00 Lepiej być nie może - komedia USA 1998
22:15 Symfonia u umieraniu - dramat obycz. Niemcy 2024

ROMANCE TV

09:35 Lato w Szwarcwaldzie - dramat obycz. Niemcy 2024
11:20 Lena Lorenz (1/4)
13:15 Doktor Maiwald (2/2)
15:05 Rosamunde Pilcher: Gdzie miłość się kończy i gdzie się zaczyna - film obyczajowy Niemcy 26, reż. Dagmar Seume
17:00 Mój brat, jego spadek i ja - komedia Niemcy 2011
18:55 Śledztwo prowadzi Watzmann (3/12) - serial krym.
20:00 Kryminał z Bolzano (2)
21:55 Przepisy na miłość i zbrodnię (1,2) - serial krym.
23:50 Śledztwo prowadzi Watzmann (3/12) - serial krym.

CANAL+ PREMIUM

08:45 Orzełek Iggy *** - film animowany Polska 2026 (85 min)
10:10 Imagine Dragons: Live at the Hollywood Bowl
12:20 Łapu-Capu (263)
12:25 Fuks - komedia sens. *** Polska 1999, reż. Maciej Dutkiewicz (85 min)
13:50 Naturalna dzikość serca - film dok.
15:15 Juno - komediodramat **** USA/Kanada 2007, reż. Jason Reitman (95 min)
16:50 Ocaleni - thriller USA/** Kanada 2008 (95 min)
18:25 Łapu-Capu (264)
18:30 Skok na milion ** - komedia Francja/Belgia 2025, reż. Grégoire Vigneron (90 min)
20:00 Jarhead – Żołnierz piechoty morskiej *** - dramat wojenny USA/Wlk. Brytania/Niemcy 2005 (120 min)
22:00 Eksperyment: Odsiadka II (2/6)
22:50 Misdirection - thriller ** USA 2026, reż. Kevin Lewis (90 min)
00:20 Do samego końca ** - thriller Włochy 24, reż. Gabriele Muccino, wyk. Elena Kampouris (115 min)

TVN FABUŁA

09:50 Młode gliny (43/50)
10:55 Magda M. (13)
11:55 Prawo Agaty (1,2)
13:55 Młode gliny (44/50)
14:55 Detektywi - serial dok.
16:05 Na Wspólnej
17:10 Top 100: filmy wszech czasów (2) - mag. filmowy
17:45 Po pierwsze kino (8)
17:50 Co mi zrobisz, jak mnie złapiesz - komedia Polska 1978
20:00 Mroczny Rycerz powstaje - film sensacyjny Wlk. Brytania/USA 2012
23:30 Interstellar - film s.f. USA/Wlk. Brytania/Kanada 14

AMC

11:25 Pani Bovary - dramat obyczajowy Francja 1991
13:50 Sahara - film przyg. USA/Wlk. Brytania/Francja/Niemcy/Hiszpania 2005
16:25 Niewinna - thriller Wlk. Brytania/USA 2008
18:15 183 metry strachu - horror USA 2016
20:00 Gothika - thriller USA/Francja/Kanada/Hiszpania 2003, reż. Mathieu Kassovitz
22:00 Ręka Boga - thriller psychologiczny USA/Niemcy/Włochy 2001, reż. Bill Paxton
00:05 Pierwszy król - dramat historyczny Włochy/Belgia 19

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:25 Agenci NCIS XII (13/24)
09:20 Castle II (22,23/24)
11:10 Detektyw Monk II
13:10 Agenci NCIS XII (14,15/24) - serial krym.
15:10 FBI: Most Wanted IV (5,6/22) - serial kryminalny
17:05 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (8,9/22)
19:05 Castle II (24,1/24)
21:05 FBI: International (2/21)
21:55 Walker: Strażnik Teksasu
22:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XI (8,9/22)
00:45 Castle II (24/24)

EPIC DRAMA

08:30 Detektyw Murdoch XII
09:25 Wszystkie stworzenia duże i małe II (4/6)
10:25 Lekarze na start
11:55 Panna Scarlet VI (5/6)
13:00 Sprawy pana Booka (6/6)
14:15 Agenci NCIS XVII (18/20)
15:10 Panna Marple II (4/4)
17:10 Dalgliesh (5/6)
19:00 Agenci NCIS XVII (19/20)
19:55 Poirot III (9/11)
21:00 Panna Scarlet VI (6/6)
22:05 Montmartre (8/8)
23:15 Poirot III (9/11) - serial krym. Wlk. Brytania 1991
00:20 Agenci NCIS XVII (19/20)
01:10 Sprawy pana Booka (6/6)

TVN STYLE

11:20 Teraz one (6, 5)
12:20 Ugotowani (7)
13:25 Kuchenne rewolucje (1, 12) - reality show Polska 24
15:35 Ugotowani (2)
16:40 Babski biznes II (6/8)
17:40 Kuchenne rewolucje (2, 3, 4) - reality show
20:45 Były sobie debiutantki (1/2) - film dok. Francja 2025
21:50 Jestem z Polski XV (10/20) - serial dok. Polska 25
22:50 Hotel Paradise (41) - real tv Polska 2026
23:45 EuroPOLKI studentki (7)
00:45 Bazary Europy

TVN TURBO

08:15 Wszystko co naj... (3, 4)
09:20 Fani czterech kółek XVI
10:15 Samochód marzeń: Kup i zrób (7) - magazyn
11:15 Wojny samochodowe
12:15 Naprawy nie do naprawy
13:00 Zawodowi handlarze
14:30 Wojny samochodowe
16:30 Jeździć, obserwować III
18:00 Raport Turbo (5103)
18:15 Zawodowi handlarze (9)
19:00 Naprawy nie do naprawy
19:45 Co tu się odjechało? (5)
20:15 Jeździć, obserwować VIII
21:00 Wojny samochodowe
22:00 Raport Turbo (5103)
22:15 Z drugiej ręki (9)

BBC FIRST

08:40 Zagadki doktora Blake'a
09:40 Z pamiętnika położnej
10:40 Ojciec Brown IX (4,5/10)
12:40 Śmierć pod palmami XIII
13:40 Shakespeare i Hathaway: prywatni detektywi III
15:10 Śmierć z dala od palm II
16:15 Tajemnice Brokenwood
18:00 Morderstwa w Midsomer
19:55 Śmierć pod palmami (3/8) - serial kryminalny
21:00 Detektyw z Chelsea IV
22:00 Dobijasz mnie (4)
22:55 Line of Duty – Wydział wewnętrzny V (1,2/6)

FX

10:00 Agenci NCIS II (7/23)
10:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XV (1/18)
11:50 CSI: Kryminalne zagadki Miami (15,16/24)
13:45 Castle II (19/24)
14:40 Lucyfer II (16/18)
15:35 CSI: Kryminalne zagadki Miami (17,18/24)
17:25 Z archiwum X V (8/20)
18:20 Z Archiwum X V (9/20)
19:15 FBI VI (10/13)
20:10 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (12/21)
20:55 Zabójcze umysły (2/10)
22:00 Matlock II (12/16)
22:55 Z Archiwum X V (9/20)

HGTV

08:00 Remontujemy dom na plaży III (5/13) - serial dok.
08:55 Wymarzona wiejska posiadłość (1, 2) - reality show
10:55 Moje miasto, mój dom
11:50 Włoszki wymiatają! (3)
12:30 Uratuj swój ogród (3)
13:30 Patent na dom (3)
14:30 Mieszkanie na miarę
16:35 Polowanie na ogród
18:15 Zgłoś remont (5)
19:10 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (1/8) - serial dok.
20:10 Poukładani (2)
21:05 Dorota was urządzi VI
22:35 House Hunters (3-6)

BBC LIFESTYLE

10:00 Bake off: zawodowcy (7)
11:00 Najdroższe brytyjskie domy II - serial dok.
12:05 Mistrzowie ceramiki (5)
13:15 Najbardziej luksusowe wakacje świata (3/3)
14:15 Wielkie australijskie wypieki VI (10) - serial dok.
15:25 Mistrzowie szycia (3)
16:35 Zapraszam do stołu
17:40 Masterchef: Australia
18:50 Zapraszam do stołu
19:50 Wielkie australijskie wypieki VI (10/10) - serial dok.
21:00 Bake off: zawodowcy (5)
22:00 Luksusowe koleje Szkocji z Alanem Cummingiem

COMEDY CENTRAL

08:25 Dwóch i pół IX (7/24)
08:55 Hoży doktorzy (13,14/24)
09:55 Przyjaciele VIII (9-12/24)
11:55 Teoria wielkiego podrywu V (5-10/24) - serial kom.
14:30 Dwóch i pół IX (8-11/24)
16:30 Przyjaciele VIII (13-16/24)
18:30 Hoży doktorzy (15,16/24)
19:30 Teoria wielkiego podrywu V (5-10/24) - serial kom.
22:00 The Office PL (2,3/12)
23:05 Comedy Club (1, 2)
00:05 Miasteczko South Park
01:00 Pracoholicy II (9/10) - serial kom. USA 2011

TVP SERIALE

08:40 Komisarz Alex XII
09:30 Rodzinka.pl IX (6)
10:00 Klan - telenowela
10:35 Ranczo V (4/13)
11:25 Na dobre i na złe
12:25 Na sygnale
13:35 Ojciec Mateusz (11,12/17)
15:35 Komisarz Alex XIII (1)
16:25 Na sygnale
17:35 Ranczo V (6,7/13)
19:35 Ojciec Mateusz (13,12/17) - serial krym.
21:30 Ranczo V (8,9/13)
23:25 Ojciec Mateusz (14/17)
00:25 Czas niedokonany (8)
01:20 Krucjata. Prawo serii (11/13) - serial krym. Polska 23

CANAL+ KUCHNIA

10:40 Gotuj taniej z Jamiem (3)
11:40 Sekrety świata przypraw
12:40 Javier Peña zjada świat
13:45 Wyjątkowe smaki miast
14:40 ABC gotowania – kuchnia grecka (5, 6) - magazyn
15:45 Kucharskiego pomysł na kuchnię (2, 3) - magazyn
16:45 Jamie Oliver (1/4)
17:45 Po prostu Jamie (1)
18:40 Włoskie życie Sophie Grigson (7,8) - serial dok.
19:45 Jakubiak rozgryza Maltę
20:10 Top Chef (2)
21:15 Anthony Bourdain VIII
23:50 Ziemia, ogień i smak (5)

CANAL+ DOMO

10:00 Gardeners' World (4)
11:10 Ucieczka na wieś XXIII
12:10 Wielkie projekty XXI
13:05 Generalna odbudowa
14:05 Po pierwsze lokalizacja!
16:00 Pogotowie remontowe Wieśka (2, 3) - magazyn
17:00 Adres: rezydencje marzeń (7) - reality show
18:00 Ucieczka na wieś XXIII
19:00 Wielkie projekty XXII
20:00 Daleko od miasta XVI
21:00 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
22:00 Tomasz Pągowski. Remont u ciebie (4)
22:30 Daleko od miasta XVII (2)

PLANETE+

12:35 Niezwykłe podróże koleją VII (2/7) - serial dok.
13:45 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? - serial dok.
14:45 Krajobrazy świata (9/12)
15:50 360° – świat bez granic
16:55 Świat z góry (9,10/14)
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:45 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? (2) - serial dok.
19:45 „Wojna światów". Jak powstało science-fiction
20:50 Związani z ziemią. Dzieje życia na wsi - serial dok.
22:00 Cud numer 71 (2/3)

DISCOVERY CHANNEL

09:00 Gorączka złota: na kłopoty Freddy Dodge (1/6)
10:00 Budowa na końcu świata
11:00 Klan z Alaski III (5/32)
12:00 Celnicy na straży Szwecji (2/14) - serial dok.
13:00 Nagi instynkt przetrwania: Elita VI (9/10) - serial dok.
15:00 Złomowisko PL XI
16:00 Ocalić dom: Interwencja
18:00 Przystanek Bieszczady II (6) - serial dok.
19:00 Złomowisko PL VI (7,8)
22:00 W oku cyklonu: Łowcy burz (2/6) - serial dok.
23:00 Sekretne życie kasyna w Las Vegas (1) - serial dok.

TVP HISTORIA

11:05 Zwierzęta, które zmieniły historię - film dok.
12:00 Wszystkie kolory świata
13:00 Kroniki Hitlera (10/13)
14:00 Polskie drogi (5)
15:20 Sensacje XX wieku
17:30 Wojenne dziewczyny IV
18:20 Fake czy historia?
19:00 Gdzie najpierw była Polska - film dok. Polska 2018
20:00 Fałszerze. Powrót sfory
20:55 Nieznana wojna na Północy (1/6) - serial dok.
22:00 Muammar Kaddafi – w umyśle dyktatora - film dok.
23:00 Sensacje XX wieku

HISTORY

12:10 Gwiazdy lombardu XXIV
13:05 Starożytni kosmici XVII
14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (6/7) - serial dok.
14:50 Największe tajemnice świata VI (16/20) - serial dok.
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
17:10 II wojna światowa na Pacyfiku (1) - serial dok.
18:10 Największe tajemnice świata VI (9/20) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
21:00 Sekrety widziane z góry
22:00 Ranczo kosmitów VII
23:00 Niewyjaśnione tajemnice świata II (16/26) - serial dok.
23:55 Jak to wyjaśnić? IV (6/20)

NATIONAL GEOGRAPHIC

12:00 Rosyjska rewolucja 1917
13:00 Złapać przemytnika II
15:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny V
16:00 Tajemnicze wyspy
17:00 Egipt V (8/10)
18:00 Państwa Osi: droga ku porażce (2/5) - serial dok.
19:00 Wojna na pustyni: walka z Rommlem (1) - serial dok.
20:00 Katastrofa w przestworzach XXII (9/10) - serial dok.
21:00 Premiera: Operacja transport III - serial dok.
22:00 Megametro (1/4)

FOCUS TV

08:55 Wehikuł czasu
09:00 Starożytni kosmici XI
11:00 Gwiazdy lombardu XXII
12:00 Poszukiwacze historii
13:00 Broń w hollywoodzkich filmach II (5,6) - serial dok.
14:00 Bitwy morskie – historia okrętów wojennych
15:00 Poszukiwacze złota w Australii IX (9/20)
16:00 Dorwać tuńczyka
18:00 Rolnicy. Podlasie VII
20:00 Galileo - pr. popularn.
21:00 Jak przegrać wojnę (4/5)
22:00 W kręgu zła: Ludzie Hitlera (3,4/10) - serial dok.
00:00 Starożytni kosmici VII

BBC EARTH

12:30 Naturalnie odmienione życie - serial dokumentalny
13:30 Zielona planeta (2/5)
14:35 W okowach mrozu IX
15:35 Życie na pustkowiu: powroty III - serial dok.
16:35 Juliusz Cezar: narodziny dyktatora (2/3) - serial dok.
17:40 Zielona planeta (3/5)
18:40 Naturalnie odmienione życie II - serial dokumentalny
19:45 Cywilizacje: rozkwit i upadek (1/4) - serial dok.
20:55 W okowach mrozu XII
22:55 Juliusz Cezar: narodziny dyktatora (3/3) - serial dok.

POLSAT VIASAT HISTORY

12:00 Naziści: korzenie zła
12:55 W poszukiwaniu zaginionych wikingów (1,2/8)
16:50 Punkty zwrotne II wojny światowej (3/6) - serial dok.
17:55 II wojna światowa: końcówka - serial dok.
19:00 Wyprawa po skarby z Bettany Hughes II (3/8)
20:00 Majowie (3) - serial dok.
21:00 Naziści: ściśle tajna nauka (3/8) - serial dok.
22:00 Poszukiwacze zaginionych faraonów (3) - serial dok.
23:00 Naziści: korzenie zła
23:55 W poszukiwaniu zaginionych wikingów (1,2/8)

eprasa.pl 5eb17bc19f

CZWARTEK 5.11

Od A do Z

CZTERY NOCE Z ANNĄ ★★★★
dramat psychologiczny, Polska/Francja 2008, reż. Jerzy Skolimowski, wyk. Artur Steranko, Kinga Preis
22:50 | tvp kultura
Jerzy Skolimowski wraca za kamerę po 17 latach: bolesna opowieść o niespełnionej miłości dwojga samotnych naznaczonych piętnem odrzucenia. Plus wspaniały duet Kingi Preis i Artura Steranki.

DZIEWCZYNA NA MOŚCIE ★★★
komediodramat, Francja 1999, reż. Patrice Leconte, wyk. Daniel Auteuil, Vanessa Paradis
20:05 | tvp kultura
Patrice Leconte o miłości, którą trudno sobie uświadomić: cyrkowiec zapobiega samobójstwu dziewczyny prześladowanej przez pecha. Plus Vanessa Paradis i godny Cezara Daniel Auteuil.

DZIEWCZYNA Z IGŁĄ ★★★★
dramat, Dania/Polska/Szwecja/Francja/Belgia 2024, reż. Magnus von Horn, wyk. Victoria Carmen Sonne, Trine Dyrholm
22:40 | ale kino+ hd
Kopenhaga, 1919: bezrobotna próbuje dokonać aborcji, ale powstrzymuje ją nieznajoma obietnicą adopcji – w istocie dzieciobójczyni, ostania kobieta skazana w Danii na śmierć. Plus mnóstwo nagród.

EVEREST ★★★★
thriller, USA/Islandia/Wlk. Brytania 2015, reż. Baltasar Kormákur, wyk. Jason Clarke, Josh Brolin, Jake Gyllenhaal
22:35 | canal+ premium
Poruszająca kronika komercyjnej wyprawy na Mount Everest w maju 1996 roku, która – mimo udziału profesjonalnych przewodników i doświadczonych opiekunów – zakończyła się śmiercią 8 osób.

FRENDO ★★
horror, USA/Luksemburg/Wlk. Brytania/Kanada 2025, reż. Eli Craig, wyk. Katie Douglas, Aaron Abrams, Carson MacCormac
23:55 | hbo
Próba wskrzeszenia kina grozy dla nastolatków z lat 90. w Ameryce doby Trumpa. W nudnym prowincjonalnym miasteczku grupa młodzieży odkrywa prawdę o ukrywanej przez dorosłych serii zabójstw nastolatków.

Guru

20:00 | canal+ premium ★★★

FOT. JEROME PREBOIS

Charyzmatyczny „człowiek znikąd" podczas zbiorowych wystąpień zdobywa rząd dusz swoich słuchaczy. Z czasem jednak jego charyzma gaśnie, a on staje się poręcznym narzędziem w rękach innych.

THRILLER
FRANCJA 2025, REŻ. YANN GOZLAN, WYK. PIERRE NINEY, MARION BARBEAU, ANTHONY BAJON

GRAN TORINO ★★★
dramat obycz., USA 2008, reż. Clint Eastwood, wyk. Clint Eastwood, Christopher Carley, Bee Vang
20:00 | hbo
Clint Eastwood jako ksenofobiczny zgorzkniały starzec, który choć nienawidzi obcych, nieoczekiwanie dla samego siebie zastępuje ojca nastolatkowi z rodziny koreańskich emigrantów z sąsiedztwa.

JAK STRACIĆ CHŁOPAKA W 10 DNI ★★★
komedia romantyczna, USA/Niemcy 2003, reż. Donald Petrie, wyk. Kate Hudson, Matthew McConaughey, Adam Goldberg
22:40 | tvn
Kate Hudson jako przebojowa dziennikarka i autorka gazetowych poradników, która w celach zawodowych zagina parol na Matthew McConaugheya, by go zaraz porzucić. Finał przewidywalny, ale brawurowy.

KAC VEGAS ★★★
komedia, USA/Niemcy 2009, reż. Todd Phillips, wyk. Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis
21:00 | tvn 7
Wieczór kawalerski czterech przyjaciół w Las Vegas kończy się gigantycznym kacem, zaginięciem pana młodego i mnóstwem innych zaskakujących konsekwencji. Ku rozbawieniu, ale i przestrodze.

KAMDESH. AFGAŃSKIE PIEKŁO ★★★
film sens., USA/Bułgaria 2019, reż. Rod Lurie, wyk. Scott Eastwood, Caleb Landry Jones, Orlando Bloom
20:10 | ale kino+ hd
Amerykański odpowiednik polskiej „Karbali": w 2009 roku amerykański posterunek przy granicy z Pakistanem, mający kontrolować ruchy talibów, zostaje zaatakowany przez kilkusetosobowy oddział.

KOMÓRKA ★★★
film sens., USA/Niemcy 2004, reż. David R. Ellis, wyk. Chris Evans, Kim Basinger, Jason Statham
23:55 | warner tv
Kim Basinger jako porwana przez mafię, która znajduje wyjście z sytuacji, łącząc się z rozbitego aparatu telefonicznego z przypadkowym numerem komórkowym. Czy młodzian po drugiej stronie zdąży z pomocą?

LOKAL ZAMKNIĘTY ★★
komedia, Polska 2021, reż. Krzysztof Jankowski, wyk. Janusz Chabior, Magdalena Kaczmarek, Mateusz Damięcki
22:10 | kino polska
Kino pandemiczne po polsku: panowie planują włamanie do domu skorumpowanego polityka przez sąsiadującą z nim agencję towarzyską. Nagle sanepid zamyka lokal wraz z jego klientami na okres kwarantanny.

MAD MAX: NA DRODZE GNIEWU ★★★★★
film s.f., Australia/USA 2015, reż. George Miller, wyk. Tom Hardy, Charlize Theron, Nicholas Hoult
22:55 | cinemax
Po 30 latach George Miller powraca do swego bohatera – bez Mela Gibsona, ale z tą samą energią: Mad Max miesza szyki postapokaliptycznemu satrapie. Kino dynamiczne w stanie czystym.

SUMA WSZYSTKICH STRACHÓW ★★★
film sens., USA/Niemcy/Kanada 2002, reż. Phil Alden Robinson, wyk. Ben Affleck, Morgan Freeman, James Cromwell
20:00 | stopklatka
Ben Affleck zastępuje Harrisona Forda w roli analityka CIA Jacka Ryana, którego przenikliwość umysłu po raz czwarty w cyklu ekranizacji prozy Toma Clancy'ego ma zapobiec wojnie światowej. Rutyna.

WYGRAĆ MARZENIA ★★
dramat obycz., Polska/Węgry 2022, reż. Piotr Fiedziukiewicz, wyk. Józef Pawłowski, Selina Lo, Sebastian Fabijański
22:55 | polsat
Mistrz snowboardu z szansami na medal olimpijski ulega groźnej kontuzji, przekreślającej karierę. Jednak pod wpływem utalentowanej pianistki z Chin wraca na stok. Czy zdobędzie kwalifikację?

KONRAD J. ZARĘBSKI

eprasa.pl 5eb17bc19f

CZWARTEK 5.11

TVP1

07:00 Msza święta
07:30 Pełnia wiary (126)
08:00 Serwis Info, pogoda
08:25 Zaraz wracam (32)
09:00 Ranczo IV (10/13)
10:00 Komisarz Alex XXII (4)
11:00 Ojciec Mateusz XXIV (8)
12:00 Serwis Info - magazyn
12:10 Agrobiznes - magazyn
12:40 To się opłaca (241)
12:55 Życie w dębie – historia jelonka rogacza
14:00 Splątane losy
15:00 Serwis Info
15:10 Reporterzy (650)
15:35 Gra słów. Krzyżówka
16:00 Dziedzictwo
17:00 Teleexpress
17:25 Jaka to melodia? (6006)
18:05 Klan - telenowela
18:40 Akacjowa 38
19:30 19.30 - wiadomości
19:55 Pytanie dnia, pogoda

20:30 **Ojciec Mateusz 35** (13) - serial krym. Polska 2026, wyk. Kinga Preis, Piotr Polk
21:25 **Sprawa dla reportera** - cykl reportaży
22:25 **72 godziny na granicy**
23:00 **Gra z Cieniem II** (9) - serial kryminalny
23:55 **Teoria spisku (Conspiracy Theory)** ★★ - film sens. USA 1997, reż. Richard Donner, wyk. Mel Gibson (140 min)
02:15 **Magazyn Ekspresu Reporterów**

TVP2

05:30 M jak miłość
06:25 Operacja zdrowie (90)
06:55 Barwy szczęścia
07:30 Pytanie na śniadanie – pobudka (7728) - mag.
07:55 Pytanie na śniadanie
11:50 Jedzenie ma znaczenie, nauka na talerzu
12:30 Koło fortuny (2125)
13:15 Panna młoda
14:05 Va banque (1108)
14:35 Na sygnale
15:05 La Promesa – pałac tajemnic - telenowela
16:00 Koło fortuny (2126)
16:35 Familiada (3082)
17:20 Panna młoda - serial obyczajowy Turcja 2024
18:15 Va banque (1109)
18:50 Jeden z dziesięciu (2) - teleturniej Polska 2026
19:25 Barwy szczęścia
19:55 Domowe patenty (18)

20:05 **Barwy szczęścia** - serial obycz. Polska 2026
20:40 **Postaw na milion** (399) - teleturniej
21:40 **Super Gary. Gotuj z Bosacką!** (13) - mag.
22:20 **Europa da się lubić – nowe pokolenie** (2)
23:15 **SOR** (3) - serial lekarski
00:00 **Rodzinka.pl XIX** (8) - serial kom. Polska 26
00:35 **Peaky Blinders III** (6/6)
01:45 **Sługi boże** - thriller ★★ Polska 16, reż. Mariusz Gawryś, wyk. Bartłomiej Topa (105 min)

POLSAT

06:00 Nowy dzień - magazyn
08:20 Trudne sprawy XXIII (21/40) - serial fab.-dok.
09:20 Dlaczego ja? XX (10,11,12) - serial fab.-dok.
12:20 Gliniarze Śląsk - serial krym. Polska 2026
13:20 Gliniarze XVIII (12,13) - serial fabularno-dok.
15:30 Wydarzenia
15:55 Gliniarze XXI (47) - serial fab.-dok. Polska 2026
16:55 Gliniarze Śląsk (47) - serial krym. Polska 2026
18:00 Pierwsza miłość 50 (110) - serial obyczajowy
18:50 Wydarzenia, sport, pogoda - wiadomości
19:15 Gość „Wydarzeń" (1105) - program publicystyczny
19:30 Sport - Polska 2026
19:55 Milionerzy (158) - teleturniej Polska 2026

20:30 **Nasz nowy dom** (382) - reality show Polska 26
21:40 **Zdrada** (10) - serial krym. Pol. 2023, wyk. Anna Karczmarczyk
22:55 **Wygrać marzenia** ★★ - dramat obycz. Polska/Węgry 2022, reż. Piotr Fiedziukiewicz, wyk. Józef Pawłowski, Selina Lo (175 min)
01:50 **Projektantka (The Dressmaker)** ★★★ - komediodramat Australia 2015, wyk. Kate Winslet (150 min)

TVN

05:15 Zamieszkać na plaży VII (13/14) - serial dok. USA 2020
05:40 Uwaga! (8123) - mag.
05:55 Ukryta prawda (4/60)
06:50 Kuchenne rewolucje: Świerklany – Karczma Stodoła 30 (12) - reality show
07:45 Dzień Dobry TVN (5827)
11:20 Doradca smaku (40)
11:30 Kuchenne rewolucje: Bartoszyce – Gościnna/Piwem Podlane XXIV (1)
12:35 Kuchenne rewolucje: Kępno – „Kulinarna Warszawka" XXV (14)
13:40 Ukryta prawda (4,5/60)
15:45 Młode gliny II (24) - serial krym. Polska 2026
16:50 Szpital św. Anny IV (49) - serial obycz. Polska 2026
17:55 Detektywi VII (49)
19:00 Fakty, sport, pogoda
19:55 Uwaga! (8124) - mag.

20:15 **Na Wspólnej** - serial obycz. Polska 2026
20:50 **The Floor** (16)
21:30 **Kuchenne rewolucje: Gdańsk 33** (10)
22:40 **Jak stracić chłopaka w 10 dni (How to Lose a Guy in 10 Days)** ★★★ - komedia romantyczna USA/Niemcy 03, reż. Donald Petrie (140 min)
01:00 **Zbliżenie. Mówię Wam podcast** (5)
01:50 **CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XII** (8/22) - serial krym.

TV PULS

06:00 Policjanci z Miami (21,22/22) - serial krym. USA 1985, wyk. Don Johnson
08:00 Kobra – oddział specjalny XVII (15)
10:00 Zaklinaczka duchów IV (5/23) - serial fantasy USA 08
11:00 Kotka - serial obycz.
12:00 Mój grzech (4) - telenowela Meksyk 2009
13:00 Wspaniałe stulecie IV
14:00 Rodzinny interes
15:00 Lombard. Życie pod zastaw XII - serial obycz.
17:00 Rodzinny interes - serial obycz. Polska 2019
18:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (48,49) - serial obyczajowy Polska 2026
20:00 **Zjawa (The Revenant)** ★★★★ - film przyg. USA/Tajwan/Hongkong 2015, reż. Alejandro González Iñárritu, wyk. Leonardo DiCaprio, Tom Hardy, Domhnall Gleeson (185 min)
23:05 **Wyspa tajemnic (Shutter Island)** ★★★ - film sens. USA 2010, reż. Martin Scorsese, wyk. Leonardo DiCaprio, Mark Ruffalo (170 min)
01:55 **Dzielnica strachu III** - serial krym. Polska 22

TVN7

05:15 Ten moment (4/40) - serial fabularno-dok.
05:50 Szkoła (62,63,64/72) - serial fab.-dok. Polska 2018
08:40 Ukryta prawda (20,30,31/60) - serial fab.-dok.
11:45 W-11 Wydział Śledczy - serial fab.-dok. Polska 2011
13:50 Detektywi V (7) - serial fabularno-dok. Polska 2025
14:55 Szpital św. Anny IV (39) - serial obycz. Polska 2026
15:55 Ukryta prawda (11/73)
17:00 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
18:00 Tajemnice miłości (3/68) - serial fabularno-dok.
19:00 Ukryta prawda (4/60) - serial fab.-dok. Polska 2023
20:00 **Hotel Paradise** (42) - real tv Polska 2026
21:00 **Kac Vegas (The Hangover)** ★★★ - komedia USA/Niemcy 2009, reż. Todd Phillips, wyk. Bradley Cooper, Ed Helms, Zach Galifianakis (135 min)
23:15 **Task master** (10)
00:20 **Transfomers: Ostatni Rycerz (Transformers: The Last Knight)** ★★ - film s.f. USA/Chiny/Kanada 17, reż. Michael Bay (185 min)

MEZZO

10:55 Il Giardino Armonico, Giovanni Antonini: Haydn, Pory roku - muzyka klasyczna
13:20 Intermezzo
13:30 La grande danza – Aterballetto w Mediolanie - balet Włochy 2017
14:50 Klaus Mäkelä, Królewska Orkiestra Concertgebouw: Sibelius, Mozart - muzyka klasyczna
16:20 Orkiestra Konzerthausu w Berlinie, Joana Mallwitz
17:35 Georg Friedrich Händel: Jefte - balet Polska 25
20:30 Dianne Reeves i Romero Lubambo – Międzynarodowy Festiwal Jazzowy w Montrealu
21:45 Tyreek McDole
22:40 Koncert Bożonarodzeniowy w Concertgebouw w Amsterdamie pod batutą Klausa Mäkeli - muzyka klas.

PULS 2

10:00 Jeżyk i przyjaciele (11)
10:35 Basia II (22)
11:10 Gus. Mały (23,24/52)
11:35 Tomek i przyjaciele 28
12:00 Lwia straż (22,18/26)
13:00 Nowe przygody Kubusia Puchatka (20)
13:35 Smerfy - serial anim.
14:00 Baranek Shaun IV
14:35 Marta mówi! II
15:00 Miraculous VI (7,8/26)
16:00 Patryk Rozgwiazda Show (23,24/26) - serial anim.
17:00 SpongeBob IX
18:00 Pingwiny z Madagaskaru (18)
19:00 Kacze opowieści
20:00 Lombard. Życie pod zastaw XIX (38) - serial obycz.
21:00 Joanna D'Arc - film historyczny Francja 1999
00:45 Krwawe Halloween - horror USA 2016

TV4

07:55 Bogaty dom – biedny dom XII (8/8) - serial dok.
08:55 Policjantki i policjanci XIII (37,38,39/65)
11:55 Na ratunek 112 XVI (57,58) - serial fabularno-dok.
12:55 Trudne sprawy XVII (19-21,49/40) - serial fab.-dok.
17:00 Łowcy skarbów. Kto da więcej (553) - reality show
18:00 Policjantki i policjanci XXV (48,49) - serial obycz.
20:00 Uroczysko VI (40)
20:35 Sprawiedliwi – wydział kryminalny XXI (40)
21:35 Sprawiedliwi. Trójmiasto IV (40) - serial krym.
22:40 Opowiem ci o zbrodni (1) - serial dok. Polska 2018
23:05 Uniwersalny żołnierz: Powrót - film sens. USA 1999
00:50 Love Island V (43)
01:55 Hardkorowy lombard

METRO

07:25 Szpital (56,57,58/68)
10:25 Sędzia Anna Maria Wesołowska - serial fab.-dok.
12:25 Szkoła (33/67) - serial fabularno-dok. Polska 2019
13:25 Brzydula - serial obycz.
14:35 Drugie serce - serial obyczajowy Turcja 2025
15:35 Druga szansa II (9) - serial obycz. Polska 2016
16:45 The Floor (11, 12)
18:00 Złomowisko PL VII - serial dok. Polska 2018
19:00 Kartoteka IX (24,25) - serial fab.-dok. Polska 2015
21:05 Kryminalni V (12,13) - serial krym. Polska 2006
23:15 Kuba Wojewódzki (10)
00:30 Zbrodnie z pierwszych stron gazet II (10/12)
01:30 Szpital (11/68)
02:30 Szkoła (40/67) - serial fabularno-dok. Polska 2019

eprasa.pl 5eb17bc19f

CZWARTEK 5.11

STOPKLATKA

08:00 Robert Makłowicz (205, 221) - mag. kulinarny Polska 2023
09:50 Wojny magazynowe: Kanada II (7,8/12)
11:00 Aukcja w ciemno III (20/26) - serial dok.
12:00 Katastrofy w przestworzach XII (6,1,8/13) - serial dok.
15:00 Zajazd. Będzie się działo II (17,18)
17:00 Katastrofy w przestworzach IX (3/8)
18:00 Wojny magazynowe: Kanada II (9,10/12) - serial dok. Kanada 2015
19:10 Aukcja w ciemno III (22,23/26) - serial dok.
20:00 Suma wszystkich strachów (The Sum of All Fears) *** - film sens. USA/Niemcy/Kanada 2002, reż. Phil Alden Robinson (160 min)
22:40 Air America ** - film sens. USA 1990, reż. Roger Spottiswoode, wyk. Mel Gibson, Robert Downey Jr. (135 min)
00:55 The Ring – Krąg II (The Ring Two) *** - horror USA 1998, reż. Hideo Nakata, wyk. Naomi Watts, Simon Baker (155 min)

KINO POLSKA

07:30 Polska z góry. Zamki, dworki, pałace III (3,4/8)
08:35 Wagary - film krótkometrażowy Polska 2024
09:05 Moja mama - film krótkometrażowy Polska 2024
09:35 Dwie Joasie - komedia Polska 1935
11:30 Dzięcioł - komedia Polska 1971, reż. Jerzy Gruza
13:15 Milioner - film obycz. Polska 1977, reż. Sylwester Szyszko, wyk. Janusz Gajos
15:35 Gdzie jest generał - komedia Polska 1964
17:40 Pogranicze w ogniu (2,3) - serial sens. Polska 1988
20:00 Nie lubię poniedziałku - komedia Polska 1971, reż. Tadeusz Chmielewski, wyk. Jerzy Turek, Kazimierz Witkiewicz, Andrzej Herder
22:10 Lokal zamknięty - komedia Polska 2021, reż. Krzysztof Jankowski, wyk. Janusz Chabior, Magdalena Kaczmarek, Mateusz Damięcki
23:55 Wymyk - film sens. Polska 2011, reż. Greg Zgliński, wyk. Robert Więckiewicz, Łukasz Simlat, Paweł Ferens
01:55 Pianista - dramat woj. Francja/Niemcy/Polska/Wlk. Brytania/USA 2001, reż. Roman Polański, wyk. Adrien Brody, Thomas Kretschmann

ALE KINO+

08:05 Benek ** - komediodramat Polska/Austria 2007 (125 min)
10:10 Ciepło - film krótkom. Polska 2023 (20 min)
10:30 The Office PL (7,8/12)
11:50 Zbrodnie na wybrzeżu II, cz. 1 II (1/3) - serial krym. Niemcy 2024
13:50 Detektyw Foyle (4/4) - serial kryminalny
16:00 Złota dama (Woman in Gold) *** - dramat obycz. Wlk. Brytania/USA 2015, reż. Simon Curtis, wyk. Helen Mirren (135 min)
18:15 Zbrodnie na wybrzeżu II, cz. 2 II (2/3) - serial krym. Niemcy 2024
20:10 Kamdesh. Afgańskie piekło (The Outpost) *** - film sensacyjny USA/Bułgaria 2019, reż. Rod Lurie, wyk. Scott Eastwood (150 min)
22:40 Dziewczyna z igłą **** - dramat Dania/Polska/Szwecja/Francja/Belgia 2024, reż. Magnus von Horn (145 min)
01:05 Podwójna tożsamość (The Death and Life of Bobby Z) ** - film sens. USA/Niemcy 2007, reż. John Herzfeld (125 min)

POLSAT FILM

07:30 Poirot (4/10)
08:40 Przyjaciółki XXVI (1,2)
10:35 Świat według Kiepskich (15,16,26,23,21,24/16)
14:05 Wspólna chata - komedia USA 2012
16:15 Wykiwać klawisza - komedia USA 2005
18:40 I że ci nie odpuszczę - komedia romantyczna Meksyk/USA 2018
21:00 Miłość do kwadratu bez granic - komedia Polska 2023
23:05 Diabeł - dramat społeczny Polska/USA 2024
01:25 Fala zbrodni III

FILMBOX+ ONE

09:50 Vera VI (3/4)
11:50 Zbrodnie w Grantchester V (3/6) - serial krym. Wlk. Brytania 2020
12:55 Morderstwa według Agathy Christie II: Ding Dang Dong (24) - film kryminalny Francja/Szwajcaria 2018
15:00 Strażnik Teksasu VIII (4,5/25) - serial sensacyjny
17:05 Vera VI (4/4)
18:55 Zbrodnie w Grantchester V (4/6)
20:00 Iluzja - thriller USA/Francja 13, reż. Louis Leterrier
22:30 48 godzin - komedia sensacyjna USA 1982

TVP KULTURA

08:25 Dzień z życia artysty
09:00 Blisko, coraz bliżej (5)
10:25 Zielone kasztany - film ** obycz. Polska 1986, reż. Wojciech Fiwek (95 min)
12:00 Reżyserzy (2/10)
13:00 Czterdziestolatek (8) - serial kom. Polska 1975
14:00 Dwa księżyce - film *** obycz. Polska 1994, reż. Andrzej Barański, wyk. Artur Barciś (145 min)
16:25 Blisko, coraz bliżej (6)
17:45 Tuż obok. O rzeźbie w przestrzeni publicznej (2) - cykl reportaży
18:05 Kulturalni (43)
18:55 Rawhide IV (9)
20:00 Wstęp do filmu (622)
20:05 Dziewczyna na moście (La fille sur le pont) *** - komediodramat Francja 1999, reż. Patrice Leconte, wyk. Daniel Auteuil (105 min)
21:50 Hala odlotów (207)
22:50 Cztery noce z Anną **** - dramat psycholog. Polska/Francja 08, reż. Jerzy Skolimowski, wyk. Artur Steranko (100 min)
00:30 Piskle (Pahanhautoja) *** - horror Finlandia/Szwecja/Norwegia/Belgia 2022 (95 min)

WARNER TV

08:00 Prawo Agaty IV (6,7)
10:00 Bajer z Bel-Air VI
10:55 Poniedziałki na chirurgii
11:50 Teraz albo nigdy! (5/13)
13:50 Bajer z Bel-Air VI
15:45 Poniedziałki na chirurgii (7,8/10) - serial obyczajowy
17:35 Dennis znów rozrabia - komedia USA 1998
19:05 Kontakt - film s.f. USA 1997, reż. Robert Zemeckis, wyk. Jodie Foster
22:00 Ostatni sprawiedliwy - film sensacyjny USA 1996
23:55 Komórka - film sensacyjny USA/Niemcy 2004

PARAMOUNT

07:30 Czarodziejki VII
09:25 Pingwiny z Madagaskaru II (15/39)
10:00 Jądro Ziemi - film s.f. Wlk. Brytania/USA 2003
13:00 Czarodziejki VII
14:55 Pingwiny z Madagaskaru II (16/39) - serial anim.
15:25 Starsky i Hutch - film sensacyjny USA 2004
17:45 Szybki jak błyskawica - film sens. USA 1990
20:00 Poszukiwacze zaginionej arki - film przyg. USA 1981
22:30 Elita zabójców - thriller Wlk. Brytania/Australia/USA 2011, reż. Gary McKendry

HBO

09:05 Za duży na bajki II *** - film przygodowy Polska 2024 (95 min)
10:40 Koniec ulicy Dębowej *** - horror USA 2026, reż. David Robert Mitchell (100 min)
12:20 Srebrna Gwiazda *** - dramat krym. USA 2025, reż. Ruben Amar, Lola Bessis (105 min)
14:05 Saipan - film biograficzny Irlandia/Wlk. Brytania 2025 (90 min)
15:35 Żegnaj Christopher Robin **** - film biograficzny Wlk. Brytania/USA 2017 (105 min)
17:20 Jedna bitwa po drugiej **** - film sens. USA 2025, reż. Paul Thomas Anderson (160 min)
20:00 Gran Torino *** - dramat obycz. USA 2008, reż. Clint Eastwood (115 min)
21:55 Tajemnica cmentarza dla zwierząt (2)
22:55 Morderstwa w Austin (3/5) - serial dok.
23:55 Frendo - horror USA/Luks./Wlk. Brytania/Kanada 2025 (95 min) **
01:30 Joe Baby - film sensacyjny USA 2026, reż. Steven Brand (85 min) **

CINEMAX

10:50 Lepiej być nie może - komedia USA 1998
13:10 Valmont - melodramat USA/Francja/Wlk. Brytania 89
15:25 Świadek - dramat obycz. Niemcy/Austria 2024
17:05 Jutro o świcie - dramat obyczajowy Islandia/Holandia/Chorwacja/Francja 2024
18:25 Nade mną niebo, w dolinie ja - dramat obycz. Słowacja/Czechy 2024
20:00 Prawo ulicy (11,12,13/13) - serial krym.
22:55 Mad Max: Na drodze gniewu - film s.f. Aus./USA 15

ROMANCE TV

13:15 Rosamunde Pilcher: Dopóki jesteś - romans Niemcy 04, reż. Dieter Kehler
15:05 Szkoła nad morzem: Rodzicielskie radości - dramat obyczajowy Niemcy 2025
17:00 Rosamunde Pilcher: Płomień miłości - film obyczajowy Niemcy 2003
18:55 Śledztwo prowadzi Watzmann (4/12) - serial krym.
20:00 Inga Lindström: Konie z Katarinabergu - film obyczajowy Niemcy 2007
21:55 Dr Nice (1/2)
23:50 Śledztwo prowadzi Watzmann (4/12) - serial krym.

CANAL+ PREMIUM

09:05 LARP. Miłość, trolle i inne questy *** - komedia Polska 2025 (95 min)
10:40 Łapu-Capu (264)
10:45 Kiedy nadchodzi jesień *** - dramat obycz. Francja 2024 (100 min)
12:25 Ida - dramat obycz. ***** Polska/Dania/Francja/Wlk. Bryt. 2013 (80 min)
13:45 Agent szczęścia
15:20 Niania w Nowym Jorku *** - komedia romantyczna USA 2007 (105 min)
17:05 Hollywood Buzz (23)
17:30 Piękna łąka kwietna - film krótkom. Polska 2022 (30 min)
18:00 Łapu-Capu (265)
18:05 Saga »Zmierzch«: Przed świtem, cz. 2 ** - film fantasy USA 2011 (115 min)
20:00 Guru - thriller Francja *** 2025, reż. Yann Gozlan, wyk. Pierre Niney, Marion Barbeau (105 min)
21:45 S.W.A.T. Exiles (1)
22:35 Everest - thriller USA/**** Islandia/Wlk. Brytania 2015, reż. Baltasar Kormákur (120 min)
00:35 Niedoszła panna młoda ** - komedia Wlk. Bryt./USA 2024 (110 min)

TVN FABUŁA

07:45 Detektywi - serial dok.
09:50 Młode gliny (44/50)
10:55 Magda M. (14)
11:55 Prawo Agaty (3,4/15)
13:55 Młode gliny (45)
14:55 Detektywi - serial dok.
16:05 Na Wspólnej
17:10 Seriaale: Rozmowy (1)
18:00 Liga Potworów - film animowany USA 2021
20:00 Zenek - film biograficzny Polska 2020
22:40 Szczęśliwe święta - komediodramat USA 2014
00:20 Jedna noc - komedia romantyczna Australia 2023

AMC

08:40 Fala śmierci (2) - film katas. USA/Kanada 2007
10:40 Zaborcza miłość - thriller USA 1998
12:40 Za wszelką cenę - dramat obyczajowy USA 2004
15:25 Ja, Frankenstein - thriller USA/Australia 2014
17:20 Karate Kid - film familijny USA 84, wyk. Ralph Macchio
20:00 Kaznodzieja z karabinem - film biograficzny USA 2011, reż. Marc Forster
22:45 Teksańska masakra piłą mechaniczną - horror USA 03
00:45 Wielki szef - film sensacyjny Hongkong 1971

eprasa.pl 5eb17bc19f

AXN

08:30 Agenci NCIS XII (5/24)
09:25 Castle II (14,15/24)
11:25 Detektyw Monk II
13:20 Agenci NCIS XII (6,7/24)
15:10 FBI: Most Wanted III (19,20/22) - serial kryminalny
17:10 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas X (23,1/23)
19:10 Castle II (16,17/24) - serial krym. USA 2010
21:05 FBI VI (12/13)
22:00 Agenci NCIS XX (6/22) - serial krym. USA 2022
23:00 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas X - serial krym.

EPIC DRAMA

08:45 Detektyw Murdoch XII
09:40 Wszystkie stworzenia duże i małe II (5/6)
10:40 Lekarze na start
12:10 Panna Scarlet VI (6/6)
13:15 Marlow: klub zbrodni (1/4)
14:15 Agenci NCIS XVII (19/20)
15:10 Panna Marple III (1/4)
17:10 Dalgliesh II (1/6)
19:05 Agenci NCIS XVII (20/20) - serial krym. USA 20
19:55 Poirot III (10/11)
21:00 Panna Marple V (1/4)
22:55 Rodzina Hardacre'ów II (2/6) - serial obyczajowy
23:55 Poirot III (10/11)
01:00 Agenci NCIS (20/20)

TVN STYLE

11:20 Poukładani (3)
12:20 Ugotowani (8)
13:25 Kuchenne rewolucje (4, 3) - reality show Polska 24
15:35 Ugotowani (3)
16:40 Babski biznes II (7/8)
17:40 Kuchenne rewolucje (3, 5, 6) - reality show Polska 17
20:50 Zgłoś remont – spełniamy marzenia (2/8) - serial dok.
21:50 Jestem z Polski (5/9) - serial dok. Polska 2018
22:50 Hotel Paradise (42)
23:45 EuroPOLKI studentki (8)
00:45 Bazary Europy - serial dokumentalny Polska 2018

TVN TURBO

11:15 Wojny samochodowe
12:15 Naprawy nie do naprawy
13:00 Zawodowi handlarze
14:30 Wojny samochodowe
16:30 Jeździć, obserwować III
18:00 Raport Turbo (5104)
18:15 Duda kontra Szafrański XI (9/10) - serial dok.
19:00 Ciężarówką przez pół świata (9/9) - serial dok.
20:00 Co tu się odjechało? (5)
20:30 Uwaga! Oszust: Ściema z ogłoszenia II (9/17)
21:00 Kupione, zrobione, sprzedane (5/10) - serial dok.
22:00 Raport Turbo (5104)
22:15 Jeździć, obserwować VIII

BBC FIRST

08:40 Zagadki doktora Blake'a
09:40 Z pamiętnika położnej
10:40 Ojciec Brown IX (6,7/10)
12:40 Śmierć pod palmami XIII
13:40 Shakespeare i Hathaway III (6,7/10)
15:10 Śmierć z dala od palm II
16:15 Tajemnice Brokenwood
18:00 Morderstwa w Midsomer
19:55 Śmierć pod palmami (4/8) - serial kryminalny
21:00 Line of Duty V (3,4/6)
23:15 Po powodzi II (5/6)
00:15 Koroner II (6/10)
01:10 Stłamszeni (5/6)

FX

09:00 FBI VI (10/13)
10:00 Agenci NCIS II (8/23)
10:55 CSI: Kryminalne zagadki Las Vegas XV (2/18)
11:50 CSI: Kryminalne zagadki Miami (17,18/24)
13:45 Castle II (20/24)
14:40 Lucyfer II (17/18)
15:35 CSI: Kryminalne zagadki Miami (19,20/24)
17:25 Z Archiwum X V (9,10/20)
19:15 FBI VI (11/13)
20:05 CSI: Kryminalne zagadki Nowego Jorku IV (13/21)
20:55 Zabójcze umysły (3/10)
22:00 Zakłamanie
23:15 Z Archiwum X V (10/20)

HGTV

09:00 Poszukiwacze domów: z dala od zgiełku
10:00 Ekstremalnie wymagający kupujący - serial dok.
11:00 Moje miasto, mój dom
12:00 Włoszki wymiatają! (4)
12:40 Uratuj swój ogród (4)
13:40 Patent na dom (4)
14:35 Mieszkanie na miarę
16:35 Polowanie na ogród II
18:15 Weekendowa metamorfoza (7, 8) - reality show
20:05 Polowanie na kuchnie
21:35 Poukładani (3)
22:35 House Hunters
00:40 Remonty Christiny III

BBC LIFESTYLE

10:15 Bake off: zawodowcy (8)
11:20 Najdroższe brytyjskie domy II (4/8) - serial dok.
12:20 Mistrzowie ceramiki (6)
13:30 Bake off: zawodowcy (5)
14:35 Wielkie australijskie wypieki VI (10/10) - serial dok.
15:50 Mistrzowie szycia (4)
17:00 Zapraszam do stołu (1)
17:35 Masterchef: Australia
18:35 Zapraszam do stołu
19:40 Wielkie brytyjskie wypieki (1) - program rozrywk.
21:00 Cena idealnego ciała z Olivią Attwood III - serial dok.
22:00 Wstydliwe choroby: zmiana płci - film dok.

COMEDY CENTRAL

08:25 Dwóch i pół IX (11/24)
08:52 Hoży doktorzy (15,16/24)
09:55 Przyjaciele VIII (13-16/24) - serial kom. USA 02
11:55 Teoria wielkiego podrywu V (11-16/24) - serial kom.
14:30 Dwóch i pół IX (12-15/24)
16:30 Przyjaciele VIII (17-20/24) - serial kom. USA 02
18:30 Hoży doktorzy (17,18/24)
19:30 Teoria wielkiego podrywu V (11,12,13,14,15,16/24)
22:00 The Office PL (4,5)
23:05 Comedy Club (3, 4)
00:05 Miasteczko South Park

TVP SERIALE

08:35 Komisarz Alex XIII (1)
09:25 Rodzinka.pl IX (7)
10:00 Klan - telenowela
10:30 Ranczo V (5/13)
11:20 Ojciec Mateusz 35 (12)
12:15 Felicita (22,23)
13:30 Ojciec Mateusz (12,13/17) - serial krym.
15:30 Komisarz Alex XIII (2)
16:20 Na sygnale
17:30 Ranczo V (7,8/13)
19:30 Ojciec Mateusz (14/17)
20:25 Komisarz Alex XXVI (9) - serial krym. Polska 2026
21:30 Ranczo V (9,10/13)
23:30 Ojciec Mateusz (15/17)
00:20 SOR (2,3) - serial lekarski

CANAL+ KUCHNIA

10:40 Gotuj taniej z Jamiem
12:40 Javier Peña zjada świat
13:45 Wyjątkowe smaki miast
14:40 ABC gotowania – kuchnia grecka (7, 8) - mag.
15:45 Kucharskiego pomysł na kuchnię (4, 5) - magazyn
16:45 Jamie Oliver (2/4)
17:45 Po prostu Jamie (2)
18:40 Włoskie życie Sophie Grigson (9,10) - serial dok.
19:45 Jakubiak rozgryza Chorwację (1) - mag. kulinarny
20:15 Poza Bali (6) - serial dok.
21:15 Anthony Bourdain VIII
23:50 Ziemia, ogień i smak (6)

CANAL+ DOMO

10:00 Gardeners' World (5)
11:10 Ucieczka na wieś XXIII
12:10 Wielkie projekty XXII (1)
13:05 Generalna odbudowa
14:05 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
16:00 Tomasz Pągowski
17:00 Adres: rezydencje marzeń (8) - reality show
18:00 Ucieczka na wieś XXIII
19:00 Wielkie projekty XXII
20:00 Daleko od miasta XVI
21:00 Po pierwsze lokalizacja! Nowa Zelandia - serial dok.
22:00 Gardeners' World (1)
23:10 Cztery pory roku w ogrodach Kew II (4)

PLANETE+

11:25 Cieśniny (3/4)
12:35 Niezwykłe podróże koleją VII (3/7) - serial dok.
13:45 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? (4) - serial dok.
14:45 Krajobrazy świata (10/12)
15:50 360° – świat bez granic
16:55 Świat z góry VIII
18:00 Dokąd dzisiaj? IV
18:45 Co kryje „Straż nocna" Rembrandta? - serial dok.
19:45 Historia fantasy (1)
20:50 Związani z ziemią (3)
22:00 Cud numer 71 71 (3/3)
23:05 Czas dobrej śmierci (4)

DISCOVERY CHANNEL

08:00 Wyścigi po antyki
09:00 Gorączka złota: na kłopoty Freddy Dodge (2/6)
10:00 Budowa na końcu świata
11:00 Klan z Alaski III (6/32)
12:00 Celnicy na straży Szwecji (3/14) - serial dok.
13:00 Nagi instynkt przetrwania: Elita VI (10/10) - serial dok.
15:00 Złomowisko PL XI
16:00 Ocalić dom: Interwencja
18:00 Przystanek Bieszczady III (1) - serial dok.
19:00 Nagi instynkt przetrwania II (3,15/32) - serial dok.
21:00 Gorączka złota XVII (2)
23:00 Akta ekspedycji II

TVP HISTORIA

11:20 Ex libris - magazyn
11:50 Świat w filiżance herbaty
12:50 Nieznana wojna na Północy (1/6) - serial dok.
14:00 Polskie drogi (6)
15:10 Sensacje XX wieku
17:30 Wojenne dziewczyny IV
18:20 Pasterz – Kazimierz Kardynał Świątek - film dok.
19:30 Flesz historii (786)
20:00 Fałszerze. Powrót sfory
20:50 Zapomniane karty historii (4/4) - serial dok.
21:55 Skalscy. Heroiczna i chwalebna epopeja - film dok.
22:55 Sensacje XX wieku

HISTORY

12:10 Gwiazdy lombardu XXIV
13:05 Starożytni kosmici XVII
14:00 Niewyjaśnione tajemnice świata III (7/7)
14:50 Największe tajemnice świata VI (17/20) - serial dok.
15:45 Gwiazdy lombardu XIII
17:10 II wojna światowa na Pacyfiku (2) - serial dok.
18:10 Największe tajemnice świata VI (13/20) - serial dok.
19:05 Starożytni kosmici XVIII
21:00 Jak to wyjaśnić? VI (4)
22:00 Strangest Things: tajemnicze przedmioty (2/10)
23:00 Piątka z historii (1,2)
23:55 Jak to wyjaśnić? IV (7/20)

NATIONAL GEOGRAPHIC

15:00 Katastrofa w przestworzach: raport specjalny V
16:00 Tajemnicze wyspy
17:00 Egipt: miejsce pełne tajemnic V (9/10)
18:00 Państwa Osi: droga ku porażce (1/5) - serial dok.
19:00 Wojna na pustyni: walka z Rommlem (2) - serial dok.
20:00 Katastrofa w przestworzach XXII (10/10) - serial dok.
21:00 Premiera: Superfabryki (5/8) - serial dok. Wlk. Bryt. 19
22:00 Makro inżynieria IV (1)
23:05 Katastrofy pod lupą II

FOCUS TV

08:00 Był sobie kosmos
08:55 Wehikuł czasu
09:00 Starożytni kosmici XI
11:00 Gwiazdy lombardu XXII
12:00 Poszukiwacze historii
13:00 Ostatni bastion Hitlera
15:00 Poszukiwacze złota w Australii IX (10/20)
16:00 Dorwać tuńczyka
18:00 Rolnicy. Podlasie VII (29,30) - serial dok. Polska 25
20:00 Galileo - pr. popularn.
21:00 Poszukiwacze historii X
23:00 Historia czołgów (1/4)
00:00 Starożytni kosmici VII (10/12) - serial dok. USA 2015
01:00 Rolnicy. Podlasie V (52)

BBC EARTH

12:30 Naturalnie odmienione życie II - serial dokumentalny
13:35 Zielona planeta (3/5)
14:40 W okowach mrozu IX
15:35 Życie na pustkowiu III
16:35 Fenomeny współczesnego życia III (5/5) - serial dok.
17:40 Zielona planeta (4/5)
18:40 Naturalnie odmienione życie II - serial dokumentalny
19:45 Planeta zmian: na ratunek rzekom - film dok.
20:55 W okowach mrozu XII
22:55 Bezsenność: australijska rewolucja Michaela Mosleya (2) - serial dok.

POLSAT VIASAT HISTORY

10:55 II wojna światowa: końcówka - serial dok.
12:00 Naziści: korzenie zła
12:55 W poszukiwaniu zaginionych wikingów - serial dok.
16:45 Punkty zwrotne II wojny światowej (4/6) - serial dok.
17:50 II wojna światowa: końcówka - serial dok.
18:55 Wyprawa po skarby z Bettany Hughes II (2/6)
20:00 Majowie: wojna pięciu królestw (4) - serial dok.
21:00 Naziści: ściśle tajna nauka (4/8) - serial dok.
22:00 Poszukiwacze zaginionych faraonów (4) - serial dok.

eprasa.pl 5eb17bc19f

szyfropanorama

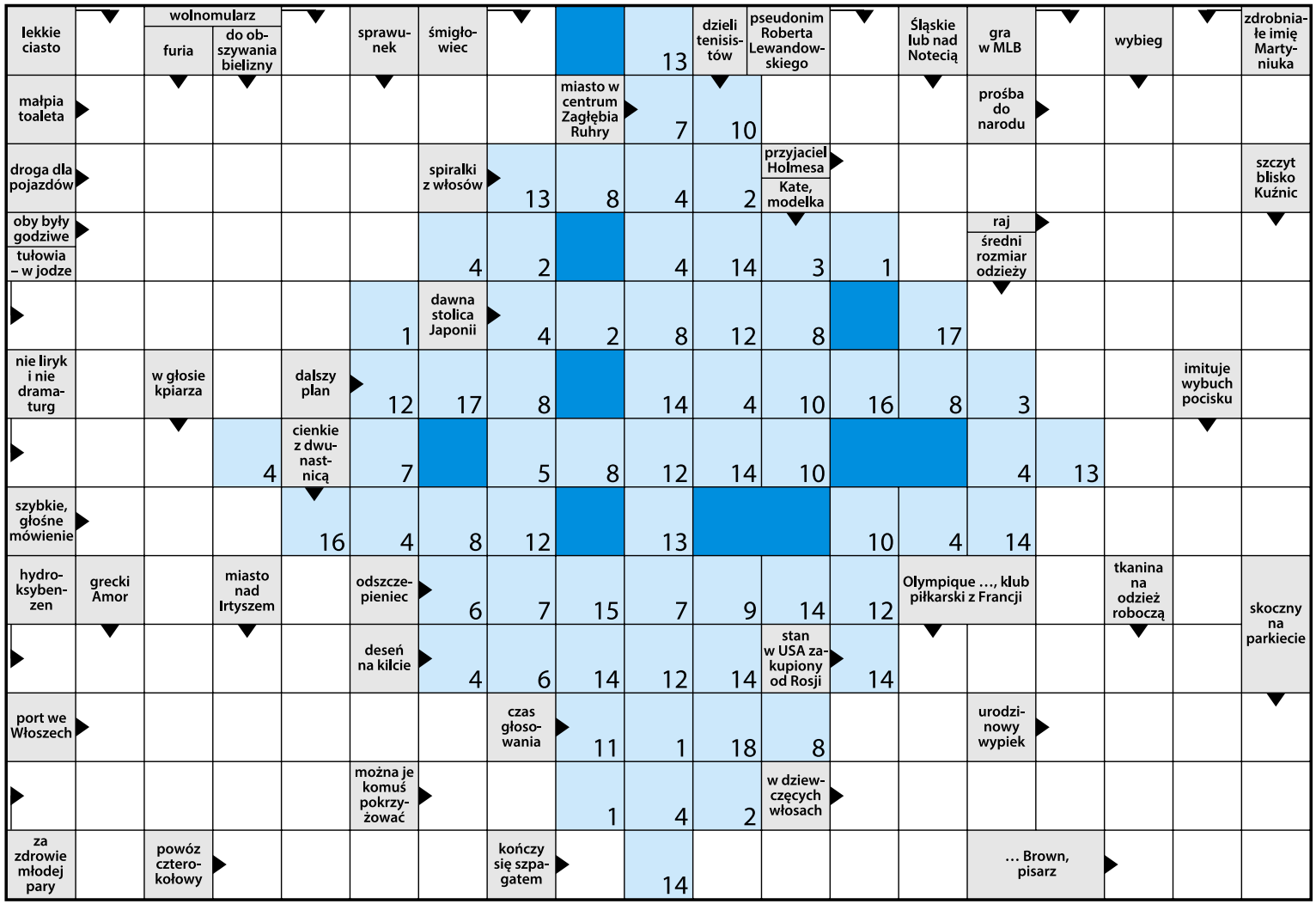

Tu wpisz litery z pól oznaczonych cyframi

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16	17	18

Rozwiązanie krzyżówki

10	12	6	8	15	14						
2	15	12	7	6	15	7	12	8	11	14	

Rozrywka w „Wyborczej”

Codzienna porcja łamigłówek od poniedziałku do soboty na ostatniej stronie „Gazety Wyborczej”

JAK ROZWIĄZAĆ SZYFROPANORAMĘ?

Część „panoramiczną” należy rozwiązać jak zwykłą krzyżówkę panoramiczną. Przy okazji część liter z wpisywanych haseł wypełni niektóre pola zaznaczone kolorem, czyli te należące do szyfrokrzyżówki. W niej każdej liczbie odpowiada inna litera. „Rozkodowane” litery można wpisywać do pustych pól pod diagramem (pola 1-18).

Aby odczytać hasło trzeba przepisać je do właściwych kratek w polu „rozwiązanie krzyżówki”.

Rozwiązanie z wydania 23 października: LATARNIA MORSKA

APLIKACJA WYBORCZEJ

Jeszcze więcej rozrywki w aplikacji i na ostatniej stronie „Gazety Wyborczej”

wyborcza

PROSTO Z POLSKI

TYGODNIK

Piątek, 30 października 2026 | Redaktorka prowadząca **Magdalena Mach** wyborcza.pl

Zielona Góra. Proces Piotra M., byłego policjanta

Jego psy zagryzły człowieka

Psy Piotra M. oskórowały 46-letniego Marcina, który przypadkowo znalazł się w lesie w pobliżu miejsca, gdzie mieszkała sfora. Prokurator uważa, że właściciel zwierząt, były policjant, ponosi winę za śmierć mężczyzny.

Maja Sałwacka

• **Proces Piotra M., właściciela psów, które pogryzły śmiertelnie 46-letniego Marcina**
FOT. WŁADYSŁAW CZULAK / AGENCJA WYBORCZA.PL

Piotr M. to były policjant i właściciel amatorskiej strzelnicy, na której szkolili się policjanci i żołnierze WOT. Mężczyzna od roku przebywa w areszcie w Międzyrzeczu. Ma jednoosobową salę, wygląda na wypoczętego i zadbanego. Nosi równo przystrzyżoną brodę. – Ale źle znosi samotność. Powinien odpowiadać z wolnej stopy. Mój klient w niczym nie zawinił – zaznacza mecenas Witold Majchrzak. W poniedziałek, 26 października w Sądzie Okręgowym w Zielonej Górze odbyła się druga z rozpraw, które mają wskazać winnych śmierci 43-letniego Marcina. Mieszkaniec Puław, zawodowy kierowca, rok temu w przerwie kursu szukał grzybów niedaleko strzelnicy Piotra M. To stamtąd wydostały się agresywne psy. Zaatakowany przez zwierzęta 43-latek nie miał żadnych szans na obronę. Psy go oskórowały, Marcin zmarł w trzeciej dobie leczenia w Szpitalu Uniwersyteckim w Zielonej Górze.

Prokurator zżyma się na obrońcę. „To teatr”

Tytus Jabłoński, poznański adwokat, drugi obrońca Piotra M., chciał odwlec proces. Podważył wiarygodność opinii biegłego, który badał psy w specjalistycznym ośrodku. Kwestionował także warunki, w których psy były badane.

– Zbyt małe kojce wzbudzały w nich agresję. Nie powinno się przy psach klękać, bo to także wzmaga nieprawidłowe instynkty – przekonywał. Podważał także ustalenia lekarzy co do obrażeń ofiary. – Co innego jest napisane w notatkach z chwili znalezienia poszkodowanego, co innego mówi sekcja zwłok. Brakuje kluczowych dokumentów ze szpitala – wyliczał mecenas i wnosił o zwrócenie sprawy śledczym, czym doprowadził do wściekłości prokuratora.

– To bzdury i manipulacje. Wszystko jest w aktach, opinie są kompletnie i nie są stronnicze. Przykład? Mała przestrzeń dotyczyła przewozu zwierząt do miejsca obserwacji, ale jak widać można z tego próbować zrobić medialną bombę – zżymał się prokurator Robert Gabryszak, naczelnik wydziału śledczego Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze. Oskarża Piotra M. o dwa czyny – doprowadzenia do uszczerbku na zdrowiu i śmierci 46-letniego Marcina [art. 156 Kodeksu karnego zagrożony karą dożywocia], i znęcania się nad własnymi psami. – To, co robi obrońca, to teatr, który ma na celu proces wydłużyć, znużyć opinię publiczną i rozmyć winę oskarżonego. Ma nas rozmiękczyć, a przecież umarł człowiek – ocenia prokurator Gabryszak.

Sędzia Aleksandra Demkowicz odrzuciła wnioski mecenasa Jabłońskiego uznając je za bezzasadne. Oficjalnie rozpoczęła proces byłego policjanta.

Bardzo długie wyjaśnienia Piotra M.

Prokurator Gabryszak odczytał akt oskarżenia w ciągu kilku minut. Kolejne cztery i pół godziny rozprawy zajęły wyjaśnienia Piotra M. Oskarżony był drobiazgowy w swoich wypowiedziach, wplatał mało znaczące szczegóły i dygresje.

Trzymane w domowej hodowli mieszańce owczarka niemieckiego i belgijskiego zdaniem biegłych były szkolone do pilnowania strzelnicy. Miały być agresywne. Do tego żyły w warunkach przypominających wojnę, bo przy wystrzałach. Prokurator wskazał, że M. znęcał się nad zwierzętami, m.in. bagatelizując ich leczenie. Mężczyzna uważa, że jest niewinny. Przez kilka godzin udowadniał, że zna się na hodowli psów i był odpowiedzialnym właścicielem.

M. rozpoczął swoją opowieść od momentu, gdy zamarzył o stworzeniu amatorskiej strzelnicy sportowej. Jak twierdzi, miała być ona formą terapii po wielu latach służby w policji. – Chciałem znowu zacząć funkcjonować w społeczeństwie – tłumaczył. To, że powinien posiadać psa, doradzili mu znajomi. W okolicy zdarzały się kradzieże, pies miał gwarantować większe bezpieczeństwo. – Potrzebowałem ochrony – wyjaśniał M.

Kupił rodowodową sukę owczarka niemieckiego od byłego policjanta, cenionego przewodnika psów. Pies miał być sprzedany za granicę, ale Piotr M. uprosił kolegę, by mu zaufał. Potem wynajął innego byłego policjanta, Mariusza W., by pomógł mu w dalszym szkoleniu. Choć suka, Roka, znała skomplikowane komendy, była posłuszna i wyjątkowo mądra.

– Woda, ląd, pojazdy wojskowe? Nic dla niej nie było problemem. Gdy wybuchały koło niej petardy, patrzyła mądrze, nie wydając nawet głosu – mówił M.

Trzymane w domowej hodowli mieszańce owczarka niemieckiego i belgijskiego zdaniem biegłych były szkolone do pilnowania strzelnicy. Miały być agresywne

Po kilku miesiącach, jak twierdzi, zauważył, że pies źle znosi samotność na strzelnicy. Postanowił dobrać jej towarzystwo i zaadoptował dwa psy w typie owczarka niemieckiego, które znalazł w zielonogórskim schronisku. Psy długo u niego nie mieszkały, gdy uciekły i zostały odłowione przez pracowników schroniska, wolontariusze zdecydowali się zerwać umowę z Piotrem M. On zaczął szukać nowego towarzysza dla Roki.

Piotr M. sprowadza owczarka belgijskiego i zakłada hodowlę

Karo – owczarka belgijskiego znalazł pod Skierniewicami. Młody mężczyzna nie radził sobie z rasą, nie miał doświadczenia. Chciał oddać psa do schroniska, więc M. zabrał go do Zielonej Góry. Wkrótce Roka stała się szczenna. M. twierdzi, że nie planował takiej krzyżówki. Chciał, by sukę pokrył owczarek niemiecki, ale nic z tego nie wyszło.

Sukę ostatecznie pokrył Karo. M. podawał jej w ciąży kwas foliowy. – Tak, jak podaje się kobietom – mówił w sądzie. Sam odebrał poród. Psom nadał imiona Adonis, Apollo, Amadeusz.

M. zapewnia, że psy traktował jak członków rodziny. Dobrze karmił, dbał, chodził na spacery. Psy adoptowane ze schroniska miały przy nim „ozdrowieć”. W sądzie M. nie wyjaśnił jednak, dlaczego nie walczył, by zwierzęta, które uciekły, zatrzymać, zmienić decyzję wolontariuszy.

Co stało się z psami Piotra M.?

To nie jedyne psy, które stracił Piotr M. Pierwsza zginęła Roka. Wpadła pod ciężarówkę na drodze S3. Piotr M. psa nie zabrał, by go skremować, zostawił na drodze. Zutylizowały go służby GDDKiA.

M. wziął szczeniaki na wychowanie do domu. Opowiada, że karmił je butelką, wstawał do nich w nocy, stał się ich matką. Dopiero, gdy miały osiem tygodni wróciły na strzelnicę. M. twierdzi, że nocował z nimi w kojcu.

Dlaczego szczeniaki stały się agresywne? M. uważa, że przez złośliwość ludzi. Gdy miały siedem tygodni pierwszy raz odłowili je pracownicy schroniska. M. uważa, że to efekt spisku osób, które kradły łuski ze strzelnicy albo sprzeciwiały się jej istnieniu. Jego zdaniem celowo wypuszczały psy, albo nawet je wykradały. Gdy szczeniaki miały siedem miesięcy, pogryzły innego psa i jego właścicielkę. M. został uznany za winnego, musiał zapłacić odszkodowanie.

Wersja M.: – Psy chciały się bawić, ale kobiety zrobiły takie zamieszanie, że psy zaczęły się bronić. – Miały jeszcze zęby mleczne, nie mogły dotkliwie pogryźć. To był błąd, że spotkały te psy w lesie, w ich wieku małe wilki siedzą jeszcze same w norze. To było zbyt wcześnie.

Psy zaatakowały drugi raz

Po kilku miesiącach psy zaatakowały drugi raz. Dotkliwie pogryzły mężczyznę, który próbował się włamać do strzelnicy. Odgryzły mu uszy, zdarły ubranie. Nagiego mężczyznę leżącego w zaroślach odnalazła przypadkowa rowerzystka. Wezwała pogotowie. Mężczyzna nie chciał świadczyć przeciwko Piotrowi M.

M. w sądzie o tym zdarzeniu mówił tak: – Byłem w Bieszczadach z jednym z psów. Pilnowaliśmy obozowiska, 10 km od Arłamowa, nikt tam nie mieszkał. Dla Szarego to był niesamowity trening. Spał ze mną, biegał na wolności.

Przyznał, że sielankę przerwał telefon z komendy. – Ustaliłem, kto i gdzie chciał sprzedać moje rzeczy, u pasera w Głogowie. Psy oddały mu tylko to, co on im zrobił – argumentował. I wyliczał, że „żółty” miał ranę łapy, jakby przeciętą skalpelem, „niebieski” głęboką ranę dla klatce. – A na strzelnicy była ścieżka cała z krwi – relacjonował M.

Mówił także o śmierci Karo. Był pewny, że został otruty, ale sekcja to wykluczyła. Pęknięty naczyniak rozlał się po klatce. M. uważa, że pies został wcześniej pobity, ale dowodów na to nie ma.

Po blisko pięciu godzinach zeznań sędzia odroczyła rozprawę do piątku 30 października.

Emerytowany policjant w rozmowie z „Wyborczą” przyznaje, że M. zmienił się pod odejściu ze służby. – Zapuścił włosy, pokochał survival, nauczył się żyć w głuszy. To, że teraz znowu jest pięknie ostrzyżony, nie powinno zwieść sądu. M. ma dużo do stracenia. A w lesie może żyć miesiącami i nikt go nigdy nie znajdzie – mówi były policjant. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Burza po spotkaniu w olsztyńskim kościele

Proboszcz się wściekł, teraz przeprasza

Rodzice są zbulwersowani, bo duchowny użył przy nich i ich dzieciach słowa na cztery litery. – Nie wytrzymałem – przyznaje, jak na spowiedzi, proboszcz olsztyńskiej parafii.

Tomasz Kurs

Przygotowania do bierzmowania w parafii na Jarotach, olsztyńskim osiedlu sypialni, mogą się zakończyć fiaskiem. Rodzice obwiniają proboszcza, a ten pyta, jaki jest sens przystępowania do sakramentów przez osoby, które z wiarą nie mają wiele wspólnego.

Słowo na cztery litery oburzyło rodziców

Pan Piotr jest jednym z rodziców dzieci przygotowujących się do bierzmowania w parafii Bogarodzicy Dziewicy Matki Kościoła w Olsztynie. Zachowanie proboszcza – ks. Tomasza Szałandy – który prowadzi spotkania z nastolatkami, określił jako „karygodne".

– Po raz kolejny podczas zebrania z rodzicami ksiądz z ambony powiedział do rodziców, że ich dzieci są bezbożnikami bez wyjątku, w domach obecny jest szatan, żadne z nich nie jest godne przystąpienia do sakramentu bierzmowania, i nie dopuści nikogo do tego sakramentu, tak jak to zrobił już w parafii w Stawigudzie – oburza się rodzic. Podczas spotkania przeklinał w obecności dzieci, ich rodziców, twierdząc, że mają „w dupie" spotkania niedzielne – opowiada pan Piotr.

Oburzenie parafianina sięgnęło zenitu, bo napisał o tym wydarzeniu w mejlu adresowanym nie tylko do lokalnych mediów, ale także do olsztyńskiej kurii biskupiej i zwierzchników duchownego. – Czy jest to propagowanie wiary wśród młodych kształtujących się umysłów? Czy jest to droga, aby zachęcić młodych do czynnego udziału w Kościele? Czy jest to oficjalne stanowisko Kościoła? – dopytuje nasz czytelnik.

I ocenia, że ma do czynienia z obelgami i herezjami głoszonymi przez księdza. – Obecnemu proboszczowi chyba pomyliły się czasy średniowiecza i chęci władzy oraz bezkarności i podłego traktowania, jakie panowały wówczas wobec plebsu. Nikt nie będzie zastraszał ani obrażał i pomiatał dziećmi w Kościele – denerwuje się uczestnik spotkania.

Proboszcz opowiada jak na spowiedzi

Po tych mocnych słowach postanowiliśmy porozmawiać z proboszczem. Ks. Tomasz Szałanda jest dobrze znany w olsztyńskim środowisku, bo zanim został proboszczem na Jarotach, przez wiele lat kierował parafią w podolsztyńskiej Stawigudzie. Uchodzi za osobę otwartą i szukającą dobrego kontaktu z wiernymi. Z poczuciem humoru, ale też zasadami, których broni, bywa że bez owijania w bawełnę.

Dlaczego więc teraz w jego kościele i z jego ust padły tak mocne słowa?

– Na nasze spotkanie dzieci miały przeczytać Ewangelię św. Marka i wypisać odręcznie na kartce najważniejsze zdarzenia z życia Jezusa. Wynikało to z tego, że dwa tygodnie wcześniej z przeszło pięćdziesięcioro dzieci tylko dwoje było w stanie powiedzieć, co łączy Jezusa z krzyżem. Jedno dziecko wyjaśniło wtedy, „że umarł na krzyżu". Kiedy zapytałem, dlaczego umarł na krzyżu, usłyszałem, że „za to, że ludzie go nie lubili". Uznałem, że ta grupa nie ma w zasadzie żadnej wiedzy religijnej – relacjonuje proboszcz z Jarot.

Duchowny przyznaje, że był załamany brakiem podstawowych wiadomości i dlatego zadał ósmoklasistom wspomnianą pracę domową.

• **Przygotowania do bierzmowania w parafii na Jarotach, olsztyńskim osiedlu sypialni, mogą się zakończyć fiaskiem** FOT. DIEGO CERVO/SHUTTERSTOCK

O efektach pracy z ewangelią dowiedział się właśnie na niedzielnym spotkaniu. – Kiedy zapytałem, kto odrobił zadanie, rękę podniosło 15 osób z ponad 60. Nogi się wtedy pode mną ugięły – kontynuuje proboszcz i przyznaje: – Nerwy mnie wtedy chwyciły, bo jestem cholerykiem.

Ksiądz dał więc zgromadzonym „wykład". – Powiedziałem, że to oznacza, że „mają wszystko – za przeproszeniem – w dupie". To był wyraz mojej kompletnej bezradności, bo grupa chcąca iść do bierzmowania była znowu kompletnie nieprzygotowana. Jeszcze raz przepraszam, że użyłem takiego słownictwa – kaja się proboszcz.

Przyznaje też, że powiedział dzieciom, że tak naprawdę są niewierzące i niezainteresowane wiarą. – A to oznacza, że w domu kwestie wiary także nie istnieją. Taka jest rzeczywistość – podsumowuje duchowny.

Proboszcz zaznacza, że od początku starał się wpoić opiekunom dzieci, że bierzmowanie to sakrament jest dla osób świadomych, które chcą go przyjąć. – Mówiłem rodzicom, żeby nie pchali stadnie dzieci do bierzmowania, bo to jest bez sensu – tłumaczy.

Lepiej wcale niż bez przekonania

W poprzedniej parafii w Stawigudzie także odwołał i przełożył bierzmowanie. – Bo uważam, że przystąpienie do sakramentu powinno wynikać z przekonania wewnętrznego i wewnętrznej potrzeby, a nie z namawiania przez otoczenie. Tłumaczę młodzieży, że jeśli kogoś nic nie wiąże z Bogiem albo jest niewierzący, to niech nie przyjmuje sakramentu. To, że biskup pomaże kogoś takiego olejem, niczego nie da. Prosiłem też rodziców, żeby usiedli i rozmawiali o tym z dziećmi w domu – opowiada duchowny z Olsztyna.

Ksiądz przyznał w rozmowie z nami, że po spotkaniu miał „moralnego kaca". I było mu bardzo przykro. – Po prostu się wściekłem i jest mi z tym źle – mówi proboszcz. Po czym dodaje: – Jednak mimo tego wszystkiego, żaden z rodziców nie przyszedł, żeby porozmawiać, co dalej, nikt nie był tym zainteresowany.

Dla olsztyńskiego socjologa ta historia to doskonała ilustracja tego, co się dzieje z polską religijnością w ostatnich latach.

– To odbicie szerszego problemu – komentuje prof. Jacek Poniedziałek z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. – Z różnych wyników badań widać, że z wiedzą religijną polskich katolików jest mizernie. Duszpasterzowi nie powinny puszczać nerwy, ale ja go akurat w tym przypadku rozumiem. Skoro ktoś decyduje się przychodzić, na nieobowiązkowe przecież zajęcia, to jednak powinien w to minimum wysiłku włożyć.

I podkreśla: – To pokazuje raczej hipokryzję wiernych. Chcąc być w zgodzie ze sobą, należy włożyć w to jakiś wysiłek, albo po prostu zrezygnować.

Czym innym jest według socjologa krytyka Kościoła jako instytucji, a czym innym postawa wierzących i typ powierzchownego katolicyzmu, w którym ludzie nie zawsze wiedzą, po co idą do kościoła. – Trzeba pamiętać, że choć ta instytucja ma „wiele za uszami", to nie wymaga od nikogo przymusowego stawiennictwa – mówi socjolog.

Poniedziałek dodaje przy okazji, że to także dobry przykład tego, jak dzisiaj zachowują się dorośli: – Rodzice są bardzo wymagający wobec wszelkich instytucji, szkoły, także księdza. Wydzwaniają do nauczycieli popołudniami, gdy dziecko dostanie jedynkę. W tym przypadku można się jednak zastanawiać, czy należy się oburzać na księdza, który wymagał przeczytania ewangelii – pyta retorycznie profesor. ●

OGŁOSZENIE PŁATNE Białystok/34458156

Fundacja Rozwoju Regionalnego i Przedsiębiorczości
realizuje projekt pn.:

„Rozwój drogą do sukcesu"

Realizacja projektu ma na celu aktywizację 30 osobowej grupy osób z województwa podlaskiego do działalności na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w lokalnych społecznościach poprzez zwiększenie ich wiedzy i umiejętności z zakresu rozpoczęcia i prowadzenia działalności na bazie podmiotów ekonomii społecznej.

Projekt współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO
NIW Narodowy Instytut Wolności Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021–2030 NOWE FIO

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34458198

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi, licytacje, zamówienia publiczne
Ogłoszenia sądowe i rekrutacyjne
Nekrologi, kondolencje, wspomnienia

KONTAKT:
kontakt_komunikaty@wyborcza.pl, tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl, tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

NARZĘDZIE DO PLANOWANIA ROZWOJU MIAST

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu to strategiczny dokument przygotowujący Opole na skutki zmian klimatu. Kluczowym etapem jego opracowania była diagnoza zagrożeń klimatycznych, analiza przestrzeni miejskiej, ocena podatności poszczególnych sektorów oraz identyfikacja lokalnych uwarunkowań.

Na tej podstawie wyznaczono cele i działania priorytetowe w obszarach ochrony grup wrażliwych, gospodarki wodnej, transportu, zieleni miejskiej i rekreacji.

Opole konsekwentnie realizuje działania zwiększające odporność miasta na fale upałów, intensywne opady, susze i silne wiatry. Ich celem jest ograniczanie skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

W ostatnich latach zrealizowano wiele inwestycji opartych na rozwiązaniach błękitno-zielonej infrastruktury. Miasto zakłada łąki kwietne, sadzi drzewa, rozwija zielone dachy i ściany oraz tworzy miejsca sprzyjające retencji wód opadowych. Powstały m.in. Park Edukacyjno-Sensoryczny, park wodny na osiedlu AK, Park 800-lecia Opola na Wyspie Bolko, zielone przystanki oraz zacienione strefy wypoczynku na Placu Maślanym. Rewitalizowane są również kolejne przestrzenie publiczne łączące funkcje rekreacyjne i przyrodnicze.

Istotnym elementem działań jest rozwój systemów retencji i gospodarowania wodami opadowymi. Powstają zbiorniki retencyjne, nowoczesna kanalizacja deszczowa oraz rozwiązania umożliwiające wykorzystanie deszczówki. Miasto zwiększa również swoją odporność na powodzie dzięki wałom przeciwpowodziowym i polderowi Żelazna.

Opole inwestuje także w zrównoważony transport, rozwijając sieć ścieżek rowerowych, budując zielone przystanki, modernizując układ komunikacyjny oraz wprowadzając autobusy elektryczne. Działania te przyczyniają się nie tylko do ograniczenia emisji, ale także do poprawy jakości powietrza i komfortu życia mieszkańców.

Miasto stale rozwija nowe tereny zieleni i rekreacyjne. Przykładem jest Park Kieszonkowy przy ul. Tarnopolskiej oraz budowa parku przy ul. Reymonta z ogrodem deszczowym i rozwiązaniami zatrzymującymi wodę opadową. Rewitalizację przejdzie również Plac Mickiewicza.

Adaptacja do zmian klimatu to jednak nie tylko inwestycje. Opole prowadzi szerokie działania edukacyjne i informacyjne angażujące mieszkańców, szkoły, organizacje społeczne i przedsiębiorców. Konkursy, warsztaty, wydarzenia plenerowe oraz Test Wiedzy o Klimacie organizowany wspólnie z „Gazetą Wyborczą" pomagają budować świadomość ekologiczną i zachęcają do wspólnego działania już młodych mieszkańców miasta Opola.

Przygotowanie miasta na wyzwania klimatyczne wymaga długofalowego planowania i współpracy wielu środowisk. Dzięki konsekwentnie realizowanym projektom Opole zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców, poprawia jakość przestrzeni miejskiej oraz wzmacnia swoją odporność na zmieniające się warunki klimatyczne.

Fot. UM Opole

Fot. Jarosław Małkowski / UM Opole

Fot. UM Opole

Fot. Grzegorz Naszkiewicz / UM Opole

Opole/34455565

EDEKA center Schwedt
ODER-CENTER
ZAKUPY W SCHWEDT

Oferta obowiązuje od 02 do 07.11.2026 lub do wyczerpania zapasów.
SOBOTA 31.10.2026 - NIECZYNNE!

Maoam MaoMixx
różne rodzaje
1 kg = 7,16/5,51 €
opak. 250/325 g
-40%
1.79

Krem Nutella
opak. 1 kg
PROMOCJA
6.99

Trolli Minis
1 kg = 7,45/6,48 €
opak. 200/300 g
-25%
1.49

Kuschelweich płyn do płukania
różne rodzaje
1 pranie = 0,04 €
opakowanie na 86 prań
-25%
3.33

Czekoladki Merci
różne rodzaje
1 kg = 11,96 €
opak. 250 g
-34%
2.99

Ciastka Bahlsen
różne rodzaje
1 kg = 20,52/19,90/15,92/13,27 €
opak. 97/100/125/150 g
-26%
1.99

Lindt Mini-praliny
różne rodzaje
1 kg = 55,44/44,90 €
opak. 85/100 g
-16%
4.99

Persil do prania
różne rodzaje
1 pranie = 0,22 €
opakowania na 60/72/80 prań
-16%
14.99

Wszystkie ceny w euro.

EDEKA center • Landgrabenpark 1 • 16303 Schwedt/Oder • godziny otwarcia: pon. – sob. 8:00 – 20:00

Wydawca: Dritte EDEKA-Markt Minden-Hannover GmbH, Wittelsbacherallee 61, 32427 Minden

Szczecin/34454407

eprasa.pl 5eb17bc19f

Pamięć o Żydach ze Szczuczyna

Uczniowie podstawówki nie wzięli udziału w akcji

Sadzenie żonkili na cmentarzu żydowskim w Szczuczynie okazało się „kontrowersyjnym tematem”. Żaden z uczniów podstawówki nie przyszedł upamiętnić Żydów.

Maciej Chołodowski

• **Szczuczyn, międzynarodowy projekt Żonkile na dawnym cmentarzu żydowskim. Na zdjęciu inicjator akcji Paul Walsky** FOT. TOMEK SZACHNO / AGENCJA WYBORCZA.PL

W akcji sadzenia żonkili na szczuczyńskim kirkucie (oddalonym od Białegostoku o ok. 100 km i nieco ponad 50 km od Łomży) mieli wziąć udział uczniowie tutejszej podstawówki i technikum. Burmistrz nie wziął w niej udziału. Jak tłumaczył, miał wcześniej zaplanowane spotkanie w Białymstoku. – Zadeklarowałem, że mogę pomóc w transporcie dzieci i młodzieży. Otrzymałem jednak informację od pani dyrektor szkoły podstawowej, nauczycieli i uczniów, że to kontrowersyjny temat – mówi burmistrz Marcin Wileński.

AMERYKANIN, POTOMEK POLSKICH ŻYDÓW, SADZI ŻONKILE

– Pamięć o pochowanych tu Żydach to wyraz szacunku dla nich. Ta akcja to też nauka o naszej wspólnej, trudnej przeszłości. Powinniśmy o niej mówić i razem ją przepracowywać – tłumaczy Paul Walsky. 23 października 70-letni Amerykanin w towarzystwie zaledwie kilkunastu uczniów i dwóch nauczycieli sadził żonkile na szczuczyńskim kirkucie.

Walsky chce w ten sposób upamiętnić swoich przodków, ale również tysiące spoczywających tu innych Żydów. Także tych, do śmierci których przyczynili się polscy sąsiedzi. To w ramach międzynarodowej akcji „Daffodil” („Żonkil”) zainicjowanej w 2020 r. Stanach Zjednoczonych: chodzi o posadzenie półtora miliona kwiatów, symbolicznie po jednym dla każdego z 1,5 miliona żydowskich dzieci zamordowanych podczas Holokaustu.

Kształt i kolor żonkili przypominają żółte gwiazdy, które Żydzi nosili podczas Holokaustu. – Żonkile symbolizują naszą głęboką nadzieję na przyszłość. Oddają również hołd tym, którzy przeżyli Holokaust, i po tym mrocznym, trudnym okresie zbudowali nowe życie – tłumaczy Jeri Ann Karlsberg z amerykańskiej, charytatywnej organizacji Friends of Jewish Heritage in Poland, która uczestniczyła w akcji na szczuczyńskim cmentarzu.

– Chciałbym, aby młodzi ludzie wyciągali wnioski zarówno z tej dobrej, naszej wspólnej historii, jak i z tej tragicznej. Trzeba pamiętać, że byli i tacy Polacy, którzy pomagali Żydom – mówi Paul Walsky.

UCZNIOWIE: „DLACZEGO TAK BYŁO?”

Kilkunastoosobową grupą uczniów czwartej i piątej klasy z lokalnego technikum, którzy sadzili żonkile razem z Walaskym, opiekowało się dwóch nauczycieli. Na żadne z zadanych przez „Wyborczą” pytań nie chcieli odpowiadać. – Dostaliśmy polecenie od dyrektora szkoły, żeby przyjść tu z młodzieżą i tyle – skwitowali.

Bardziej rozmowni byli uczniowie. Ci, którzy mają ukończone 18 lat, samodzielnie podejmują decyzje, czy chcą zabierać głos.

– Polacy ze Szczuczyna mordowali kobiety żydowskie? Pierwszy raz słyszę... – mówi Jakub.

Jego kolega Patryk też jest zdziwiony: – Dlaczego tak było? W szkole na zajęciach o historii Żydów ze Szczuczyna nic nam szczegółowo nie mówiono, poza panem od historii, który wspominał, że byli.

19-letni Marcin: – O Żydach ze Szczuczyna i okolic nic nie wiem, z nikim nigdy o nich nie rozmawiałem. O tym, że i Polacy mordowali Żydów gdzieś w Polsce, wiem tak ogólnie. Robili tak podobno, bo bali się Niemców. Zamknęli ich w stodole i spalili, nie pamiętam, gdzie to było.

Ze Szczuczyna do Jedwabnego, gdzie Polacy 10 lipca 1941 r. w stodole spalili żywcem co najmniej 340 żydowskich sąsiadów, jest około 40 km.

W ponadtrzytysięcznym Szczuczynie na wspomnienie o pogromie, jakiego dokonali na Żydach ich przodkowie, od razu pada odpowiedź: – Po co wracać do przeszłości?

Przed wojną Szczuczyn (powiat grajewski) był jedną z ostoi Stronnictwa Narodowego i Obozu Narodowo-Radykalnego – na rynku mieli swoją świetlicę. W czerwcu 1941 roku współpracujący z Gestapo Mieczysław Kosmowski razem ze swoimi braćmi oraz miejscowym kowalem Stanisławem Pieniakiem – mianowanym przez niemieckiego okupanta burmistrzem – zgromadzili grupę Polaków, którzy zaatakowali Żydów w czterech różnych lokalizacjach. Między 25 czerwca a 20 lipca zginęło wówczas nawet 1800 Żydów.

W tym samym roku zatłuczono kosami, motykami i pałkami 20 młodych żydowskich kobiet z lokalnego getta (jedną z nich wcześniej grupowo zgwałcono). Ich ciała zakopano w dwóch zbiorowych grobach. Sprawcami byli mężczyźni ze Szczuczyna i okolic.

Z sześciu oprawców trzech wcześniej brało udział w mordzie w pobliskich Bzurach. Tamtejsze ofiary, też kobiety, miały od 15 do 30 lat. Wywieziono je do pobliskiego lasu. Kilka z nich przed śmiercią zgwałcono. Wszystkie śmiertelnie pobito drewnianymi pałkami okutymi żelazem przy starym okopie, w którym potem zakopano 16 ciał. Zwłoki kolejnych 4 kobiet pochowano w grobie ok. 20 metrów dalej.

Po szczuczyńskich Żydach pozostał cmentarz na obrzeżach miasta. Powstał jeszcze w pierwszej połowie XIX w. W 1941 r. stał się miejscem kaźni i pochówku ofiar pogromów, których dokonywali także Polacy, a do których doszło po rozpoczęciu wojny pomiędzy III Rzeszą i Związkiem Radzieckim.

W czasach PRL w północno-zachodnim rogu, ustawiono tu pomnik z inskrypcją przypisującą zbrodnię nazistom i z błędną datą tych tragicznych wydarzeń. Dziś napis na pomniku w językach polskim, angielskim i hebrajskim brzmi: „Miejsce pamięci Żydów, ofiar zbrodni z 1941 roku spoczywających na tym cmentarzu”.

Na granicy nekropolii ustawiono kamienny słupek z gwiazdą Dawida i napisem „Cmentarz żydowski” w językach hebrajskim, polskim i angielskim. Przy wejściu umieszczono tablice z informacjami o cmentarzu i miejscowych Żydach, sfinansowane z realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa rządowego programu oznaczenia cmentarzy żydowskich w Polsce oraz ufundowane przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny.

W ceremonii odsłonięcia tablicy uczestniczyło około 70 osób, wśród nich potomkowie szczuczyńskich Żydów: naczelny rabin Polski Michael Schudrich oraz Paul Walsky. Stąd pochodziła rodzina ze strony matki rabina Schudricha, a pradziadek Walsky'ego – Jankiel Kajman w 1875 roku wyemigrował ze Szczuczyna do Stanów Zjednoczonych.

Walsky: – Szczuczyn i ten cmentarz są ważną częścią mojego dziedzictwa. Widzę ten sam krajobraz, który moi przodkowie oglądali setki lat temu.

Od 2024 r. cmentarz żydowski jest własnością Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego. Dzięki niej w ubiegłym roku został oznakowany – po obchodach w Jedwabnem 84. rocznicy mordu na Żydach.

Kilkanaście fragmentów macew wystających spod ziemi jesienią 2016 roku wraz z ks. Wojciechem Lemańskim ułożył w jednym miejscu Mirosław Tryczyk – filozof, badacz żydowskiej zagłady, autor głośnej książki „Miasta śmierci. Sąsiedzkie pogromy Żydów”. We wrześniu 2017 roku na cmentarzu wydobył kilka kolejnych fragmentów macew. Wtedy natrafił na krowy pasące się przy poprzednio złożonych macewach. – Mimo składanych deklaracji władze Szczuczyna nie partycypują w upamiętnieniu tego miejsca, przywróceniu mu godności, pamięci o tej tragedii, która powinna być zachowana – komentował wówczas.

BURMISTRZA NA ŻONKILOWEJ AKCJI ZABRAKŁO

41-letni burmistrz Szczuczyna Marcin Wileński jeszcze na kilka dni przed żonkilową akcją 23 października, dopytywany, czy weźmie w niej udział, mówił: – Już wcześniej miałem zaplanowaną konferencję w Białymstoku, będę w tym czasie u marszałka podlaskiego.

Jak twierdzi, chciał, by w akcji wzięli udział uczniowie. Z inicjatywą wyszedł Mirosław Reczko, prezes Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów. To historyk i społecznik.

Wileński przyznaje, że zaskoczyła go odpowiedź dyrektorki Szkoły Podstawowej im. Władysława Broniewskiego, od której usłyszał, że „temat jest kontrowersyjny”. Ostatecznie żaden z uczniów tej placówki nie wziął udziału w akcji.

– Do niczego nikogo zmuszać nie będę – mówi burmistrz „Wyborczej”.

I dodaje: – Mam szacunek dla każdego człowieka i mnie osobiście taka akcja nie przeszkadza, ale na temat pamięci o miejscowych Żydach nie będę się wypowiadał.

Próbowaliśmy skontaktować się z dyrektorką szkoły, ale mimo wielokrotnych próśb nie odpowiedziała.

W przygotowanie akcji sadzenia żonkili włączyli się więźniowie z oddziału zewnętrznego w Grądach-Woniecku Zakładu Karnego w Czerwonym Borze – skosili trawę zarastającą cmentarz.

Pomogła też Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, która wciąż nie może doprosić się od szczuczyńskich władz zamieszczenia na stronie internetowej Urzędu Miasta rzetelnych informacji o historii miejscowych Żydów.

Krzysztof Bielawski z FODŻ: – Szczuczyn ma trudną relację, jeśli chodzi o stosunki polsko-żydowskie. Liczymy na to, że dzięki takim akcjom jak ta z sadzeniem żonkili, uda nam się zaangażować w jej odbudowanie miejscową ludność. Nie szukamy winnych pogromów, jakie się na tych ziemiach dokonały, ale w oparciu o prawdę historyczną chcemy budować lepszą przyszłość poprzez dialog. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Dyrektor Białostockiego Teatru Lalek:

Międzynarodowymi produkcjami chcemy wyjść poza polski rynek

Problemy, o których opowiadamy, dotyczą społeczeństw w całej Europie, jeśli nie na całym świecie.

ROZMOWA Z
JACKIEM MALINOWSKIM
dyrektorem Białostockiego Teatru Lalek

TOMASZ KOWALEWICZ: Na kolejnych festiwalach i w kolejnych miejscach, także za granicą, prezentujecie Państwo „Transport". Skąd tak ogromne zainteresowanie tym projektem?
JACEK MALINOWSKI: „Transport" jest traktowany jako pewne zjawisko. Mamy sześć spektakli, które układają się w rodzaj opowieści komentującej współczesne problemy związane z globalizacją, migracją, ochroną środowiska czy wielkimi koncernami. Druga kwestia to technologia, sposób wykonania i oryginalność formy. Trzecia dotyczy zestawienia sześciu teatrów, różnych kultur. Jako narody mamy inne rodzaje ekspresji, inne skojarzenia i inne poczucie humoru. W przedstawieniach widać więc różnice w sposobie opowiadania poszczególnych historii, ale jednocześnie spektakle wzajemnie się uzupełniają, jeśli chodzi o podejmowane tematy. W spektaklu „Connecting Flights" narracja prowadzona jest obrazem i plastyką, dzięki czemu przedstawienie jest bardzo komunikatywne. Zresztą podobnie jest z niedawną premierą „Rzadkich gatunków". Spektakl został pomyślany tak, żeby można go było prezentować za granicą. Jego głównym językiem jest angielski oraz język polski w napisach. Tworząc międzynarodowe produkcje, mamy nadzieję, że wyjdziemy poza polski rynek. W ostatnich sezonach rzeczywiście tak to wygląda. Możliwe, że na festiwalach gramy nawet więcej za granicą niż w Polsce.

Pewnie to też dlatego, że niezależnie od języka, problemy, o których opowiadacie, są uniwersalne. Podobnie będzie z „Gabinetem emocji", którego premiera odbędzie się pod koniec listopada?
– Na pewno. Wszystkie problemy poruszane w „Transporcie" czy w „Rzadkich gatunkach" dotyczą społeczeństw w całej Europie, jeśli nie na całym świecie. Myślę, że podobnie jest z powstającym właśnie spektaklem, o którym pan mówi. „Gabinet emocji" będzie dotyczył rozpoznawania i nazywania emocji, ale pojawią się w nim również nawiązania do bajek rozpoznawalnych na świecie. Na przykład do „Jasia i Małgosi" braci Grimm. Twórcy świadomie wybrali właśnie tak znaną opowieść, żeby na jej przykładzie przeprowadzić emocjonalny eksperyment. Chodzi o to, by pokazać, jak bohater może zachować się w konkretnych, szczególnie kryzysowych sytuacjach.

• **Jacek Malinowski, dyrektor Białostockiego Teatru Lalek** FOT. AGNIESZKA SADOWSKA / AGENCJA WYBORCZA.PL

A jakie emocje będą towarzyszyły „Tymoteuszowi wśród ptaków"? Premiera tego spektaklu już 6 grudnia.
– „Tymoteusz..." jest historią napisaną przez Jana Wilkowskiego, mistrza lalkarstwa. W latach 80. pracował w Białostockim Teatrze Lalek i stworzył tu spektakle wyjątkowe. Przy okazji tej premiery chciałbym więc przypomnieć mistrza, jego poczucie humoru, refleksję i sposób obserwowania świata. Myślę, że to, co zapisał w tym tekście, zresztą podobnie jak w innych swoich utworach, jest przesycone wnikliwą obserwacją nas samych oraz naszego społeczeństwa. Dostajemy tu historię misia Tymoteusza, który znalazł w lesie kukułcze jajko. Okazuje się, że las, choć przepełniony pięknym śpiewem ptaków, wcale nie chce zaopiekować się jajkiem, ponieważ jest ono inne, jest podrzutkiem. Miś z czystej empatii postanawia więc sam się nim zająć. Tatuś Tymoteusza obawia się tego, co inni o tym powiedzą. Myślę, że jest to bardzo dobra historia dla najmłodszych, ucząca empatii i otwartości na pomoc.

Jakie spektakle znajdą się w listopadowym repertuarze?
– Listopad tradycyjnie będzie mieszanką propozycji dla najmłodszych i dla dorosłych. Na nasze deski powróci „Baśń o rycerzu bez konia", będą „Rzadkie gatunki", „Hocki-Klocki", „Lenka" i „Karmelek". Po dłuższej przerwie powróci również „Symulator" – bardzo ciekawy, familijny spektakl o tym, jak można wychowywać dzieci, a czasem jak dzieci przewrotnie wychowują nas. Pojawi się też „Kaszalot" i oczywiście wspomniane wcześniej premiery. ●
Rozmawiał Tomasz Kowalewicz

SPONSOR

BTL

REKLAMA

Białystok/34458215

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Endoskopowe operacje robią już lekarze z Gorzowa

Piersi przy raku nie trzeba mocno ciąć

Warty kilkaset tysięcy złotych Mozart pomaga chirurgom wytyczyć bezbłędnie marginesy cięcia endoskopowego guzów piersi. Metoda popularna w Korei i Japonii jest coraz chętniej stosowana w Europie. W gorzowskim szpitalu rocznie leczy się tak ponad setkę kobiet.

Maja Sałwacka

Czy piersi mogą zupełnie nie zdradzać choroby onkologicznej? To możliwie. W Wielospecjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie chirurdzy, jako nieliczni w kraju, guzy wycinają endoskopowo. Po chorobie zostaje tylko mała blizna w dole pachowym. Nowatorska metoda rozwija się dynamicznie w krajach azjatyckich i budzi coraz większe zainteresowanie w Europie.

ROZMOWA Z
PAWŁEM PIOTROWIAKIEM
specjalistą chirurgii onkologicznej

MAJA SAŁWACKA: Kiedy rozmawialiśmy półtora roku temu, mówił pan, że dzień przed operacją nie może zasnąć, wyliczając, jak bezpiecznie wyznaczyć margines zdrowych tkanek. To najtrudniejszy moment zabiegu. Czy dlatego w Polsce nadal niewiele ośrodków endoskopowo usuwa guzy w piersi?
PAWEŁ PIOTROWIAK: Metoda jest najbardziej popularna w Korei Południowej, Chinach i Japonii, ale świetnie rozwija się także w Europie – w Wielkiej Brytanii i w Niemczech. W Polsce na ostatniej konferencji w Łodzi wzbudziła duże zainteresowanie. Do niedawna chirurdzy byli wierni klasycznej metodzie, w której pierś trzeba otworzyć, skórę przeciąć. My możemy wykonywać zabiegi pod skórą, wchodząc do wnętrza piersi przez małe, co najwyżej 3,5 centymetrowe cięcie w okolicy pachy. Kobieta szybciej dochodzi do formy po zabiegu, jej pierś wygląda naturalniej. Zabieg pozostanie praktycznie niezauważalny. A co do wyliczeń marginesów, bo te faktycznie w tej metodzie najtrudniej wyznaczyć, bardzo pomaga nam Mozart. Więc ja sypiam lepiej.

Mozart to wart kilkaset tysięcy złotych system do radiografii śródoperacyjnej. Ale chyba nie każdy szpital na niego stać?
– My go kupiliśmy z pieniędzy KPO. Aparat pozwala wykonać na sali operacyjnej dodatkową mammografię i umożliwia uzyskanie trójwymiarowych obrazów pobranej tkanki w postaci cyfrowych milimetrowych przekrojów w trzech osiach. Mówiąc najprościej: Mozart w obrazach szatkuje pierś, łączy obraz z wbudowanej kamery HD z obrazem rentgenowskim. To ułatwia precyzyjną lokalizację zmian i marginesów chirurgicznych. Mozart jest nieoceniony. To, że się nie myli, potwierdzają wyniki badań histopatologicznych pobranych materiałów.

Nie każdy guz można endoskopowo zoperować i zaoszczędzić pierś.
– Niestety, nie. I nie chodzi tu o rodzaj raka, jego złośliwość, czy stopień zaawansowania, ale o jego umiejscowienie. Możemy operować guzy, które w marginesie cięcia nie dotykają skóry, są ukryte we wnętrzu piersi. Do tego zmiana nie może być duża, czyli nie może przekraczać 30 milimetrów. Dobra wiadomość? Jej położenie w pobliżu skóry, czy kompleksu otoczka-brodawka, nie musi być już przeszkodą. Mamy za sobą operacje hybrydowe, gdzie główną część zabiegu wykonaliśmy endoskopowo, a dopiero na końcu wycięliśmy skórę, wykonując plastykę piersi. Planujemy cięcie tak, by blizna nie stanowiła problemu w efekcie estetycznym, ani w gojeniu. Wykonujemy także endoskopowe mastektomie z jednoczesnym wprowadzeniem implantu. Piersi nie muszą się od siebie różnić. Można dokonać ich symetryzacji.

To przełom w leczeniu nowotworów piersi. Do tej pory wiele pacjentek musiało umawiać się w prywatnych klinikach na operacje plastyczne drugiej piersi, by nie różniły się wielkością i wyglądem. Dziś zabiegi korygujące refunduje NFZ

PAWEŁ PIOTROWIAK
specjalista chirurgii onkologicznej

Podczas tej samej operacji?
– Tak. Pierwsze takie zabiegi już wykonaliśmy. To przełom w leczeniu nowotworów piersi. Do tej pory wiele pacjentek musiało umawiać się w prywatnych klinikach na operacje plastyczne drugiej piersi, by nie różniły się wielkością i wyglądem. Trzeba wyjaśnić, że implanty odtwarzają kształt piersi niemalże idealny, dlatego zdarzały się duże różnice w wyglądzie piersi. Dziś zabiegi korygujące refunduje NFZ.

Pierwsza pacjentka, z południa Lubuskiego, była filigranowa, miała mały biust.
– A do tego guz był położony centralnie w piersi. Jego ułożenie i wielkość piersi powodowały to, że byłby duży problem z jej odtworzeniem. Pacjentka zdecydowała się na endoskopową mastektomię i zastąpienie piersi implantem. By zsymetryzować drugą pierś, wszczepiliśmy mniejszy implant podpiersiowo, który zniwelował niewielkie opadnięcie piersi. Nacięcia ukryliśmy pod biustem. Wizualnie piersi nie odniosły uszczerbku, pomimo agresywnego leczenia operacyjnego. A wyniki badań histopatologicznych potwierdziły, że operacja była wykonana prawidłowo, doszczętnie.

Przed zmianami w NFZ wiele kobiet prosiło o operację drugiej piersi. Mówiły, że za nią zapłacą.
– Było ich wiele, ale odmawialiśmy. Nie tylko dlatego, że szpital jest państwową jednostką rozliczającą się z NFZ, ale dlatego, że to budziło wątpliwości etyczne. Na szczęście symetryzacja piersi w chorobie onkologicznej jest już w pełni refundowana. Mogą zgłaszać się do nas także pacjentki, które operacje miały kilka lat temu.

Nie zawsze trzeba wszczepiać implant?
– Ostatnio operowałem pacjentkę po siedmiu innych zabiegach. Okazało się, że jej organizm nie toleruje implantów, odrzuca je. Dlatego wykonywaliśmy przesunięcie płata skórno-tłuszczowego spod pachy w kierunku piersi, by pacjentka mogła poczuć się komfortowo. Była zadowolona.

Przy wyborze metody operacji liczą się przede wszystkim wskazania medyczne, ale nie możecie pominąć oczekiwań pacjentek.
– Staramy się. Pamiętam pacjentkę, która 20 lat wcześniej przeszła mastektomię,

OGŁOSZENIE
Kraj/34444729

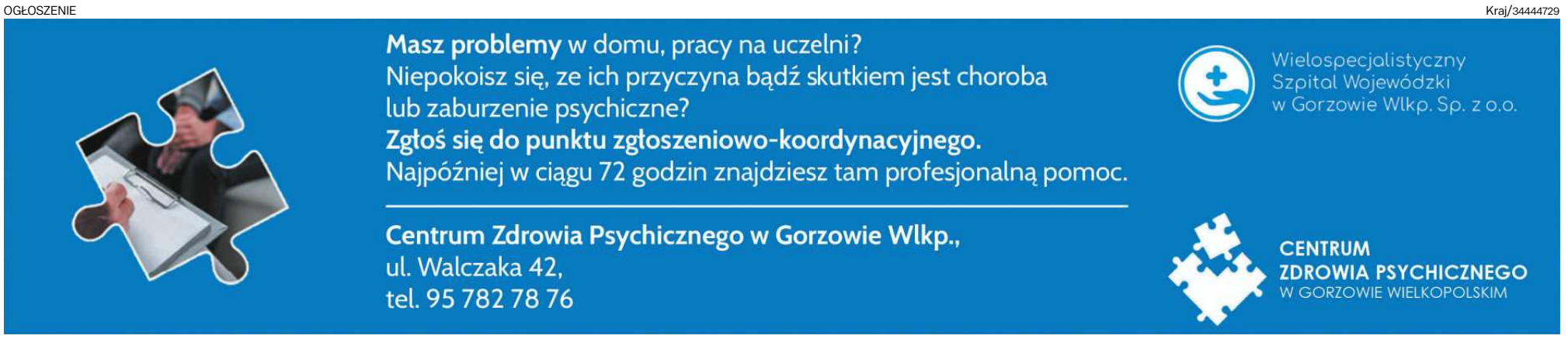

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Szpital w Gorzowie, na zdjęciu Paweł Piotrowiak, chirurg onkolog** FOT. WŁADYSŁAW CZULAK / AGENCJA WYBORCZA.PL

a gdy rak pojawił się w drugiej piersi, powiedziała, że za wszelką cenę chce zachować choć jedną pierś.

Nie wyobrażała sobie „by być aż tak okaleczoną", z drugiej strony nie chciała, by zrekonstruować jej drugą pierś. Była pogodzona z jej brakiem. Inna pacjentka powiedziała, że nie chce implantów, żadnej rekonstrukcji po mastektomii, choć gorąco ją do tego namawiałem. Gdy skończyła leczenie, wyzdrowiała, powiedziała, że żałuje, że mnie nie posłuchała. Diagnoza była dla niej szokiem, działała w stresie. Powiedziałem jej, że jej nie posłuchałem. Poprowadziłem tak cięcie, że przygotowałem miejsce na ekspander. Była zaskoczona, ale wdzięczna.

Prosi pan, żeby pacjentki zapisywały pytania na kartce.

– Bo często jest tak, że pacjentka wchodzi i mówi „Ojej, a miałam o tyle rzeczy zapytać, wszystko mi z głowy uciekło". Mówię, że będziemy się jeszcze widzieć niejednokrotnie, proszę pytać, pisać, bo nie ma głupich pytań. Są pytania dotyczące higieny osobistej, sfery intymnej, planów życiowych, wyjazdów, ślubów.

Czy diagnoza raka potrójnie ujemnego w jakikolwiek sposób komplikuje proces symetryzacji?

– Nie. Bardziej bałbym się o to, jak daleko miejscowo choroba jest zaawansowana oraz o rozmiar guza. O to, czy operacja daje nam bezpieczne marginesy.

No właśnie, czy często trzeba wykonywać reoperację, bo margines w cięciu endoskopowym okazał się zbyt mały?

– Statystycznie poniżej 10 procent. Dobre ośrodki azjatyckie mówią o kilku procentach, ale pracują z zespołem histopatologów. To wszystko przed Europą. W 2024 roku w Korei Południowej powstała grupa robocza dotycząca standaryzacji, kontroli jakościowej i nauki zabiegów robotycznych w obrębie piersi. I to wyznacza nam dystans, jaki nas dzieli od topowych krajów, które rozwijają najnowocześniejsze metody chirurgii.

Duże biusty Polek nie komplikują rozwoju tej metody?

– Paradoksalnie ten duży biust daje nam większe pole do popisu. Możemy więcej wyciąć, więcej przesunąć i wykonać większą plastykę. ●

1 RP

Wielki Test Wiedzy o Klimacie

Śmieci stają się nowym paliwem

Rosnące wymagania dotyczące recyklingu i odzysku odpadów sprawiają, że samorządy szukają nowych rozwiązań. Coraz częściej stawiają na spalarnie i biogazownie, które pozwalają nie tylko ograniczyć ilość śmieci trafiających na składowiska, ale też produkować energię i ciepło dla mieszkańców.

Michał Hyra

Od kilku lat w Polsce segregacja odpadów jest obowiązkowa. Szkło osobno, papier do innego pojemnika, a tworzywa sztuczne i metale do jeszcze innego, podobnie jak bioodpady. Większość pozostałych odpadów, choć nie wszystkie, trafia do pojemnika na zmieszane, czyli takie, których nie da się przetworzyć i ponownie wykorzystać. Żeby lepiej zmobilizować mieszkańców do segregowania odpadów, na samorządy w Polsce nałożono obowiązek odzysku odpadów produkowanych przez mieszkańców. W 2023 r. 35 proc. odpadów generowanych w gminach miało być odzyskanych i przetworzonych, z każdym kolejnym rokiem poziom rósł, za kilka lat osiągnie docelowy poziom 65 proc.

Powstaje coraz więcej spalarni

Problem w tym, że wiele miast i gmin w Polsce osiągnęło już sufit. Do tego doszedł system kaucyjny, a opakowania z tworzyw sztucznych, które stanowiły spory wkład w poziom odzysku, przestały trafiać do żółtych pojemników. Stąd też coraz więcej samorządów idzie w kierunku spalania odpadów, a dokładniej budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów.

W Polsce jeszcze 12 lat temu była jedna taka „spalarnia" w Warszawie. Dziś jest już ich 10: w Krakowie, Poznaniu, Bydgoszczy, Szczecinie, Białymstoku, Koninie, Rzeszowie, Gdańsku i Olsztynie. Dodatkowo w Zabrzu działa elektrociepłownia wykorzystująca paliwo wytwarzane z odpadów. W budowie są kolejne.

W Gliwicach powstaje Park Zielonej Energii. To wielkie przedsięwzięcie, którego celem jest zmiana sposobu wytwarzania ciepła dla miasta. Stary system oparty przede wszystkim na paliwach kopalnych zostanie zastąpiony przez zróżnicowany układ zasilany energią słoneczną i paliwami alternatywnymi. Projekt zakłada też odzysk ciepła oraz jego magazynowanie.

Sercem całego kompleksu będzie blok energetyczny z parowym kotłem wielopaliwowym, pracującym w wysokosprawnej kogeneracji, a więc produkującym jednocześnie ciepło i energię elektryczną. Będzie wykorzystywał przede wszystkim frakcję energetyczną odpadów komunalnych, których nie można poddać recyklingowi, a także rozdrobnione odpady wielkogabarytowe oraz – w mniejszym zakresie – odpowiednio przygotowane osady ściekowe. Dzięki Parkowi Zielonej Energii zużycie węgla zostanie ograniczone o ok. 25 tys. ton rocznie, co z kolei przełoży się na redukcję emisji dwutlenku węgla o ponad 43 tys. ton rocznie.

• **Instalacja produkująca ciepło z odpadów w Olsztynie** FOT. ROBERT ROBASZEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Gdy problemem są bioodpady

Dla wielu gmin problemem są bioodpady, stanowią one blisko jedną trzecią całości strumienia odpadów komunalnych. Je też można zaliczyć do poziomu odzysku, ale to niełatwy proces. Żeby było to możliwe, większość z nich powinna być przetworzona w produkt w postaci kompostu lub polepszacza glebowego, który finalnie trafia na rynek.

Stąd np. w Częstochowie powstał pomysł budowy komunalnej biogazowni. W takiej instalacji, dzięki nowoczesnym technologiom bioodpady są poddawane procesowi fermentacji, w wyniku której powstaje biogaz. Jego spalanie w agregatach kogeneracyjnych pozwala produkować energię elektryczną i ciepło, które trafią do naszych domów, szkół czy szpitali. Jak szacują eksperci, z 1 tony bioodpadów można pozyskać średnio od 90 do nawet 120 m sześc. biogazu, co przekłada się na około 200–250 kWh energii elektrycznej. Efektywność biogazowni może być jeszcze zwiększona poprzez odzysk ciepła odpadowego, które może być wykorzystane na miejscu lub dostarczane do lokalnych sieci ciepłowniczych. Proces przetwarzania odpadów w biogazowni jest również szybszy niż kompostowanie.

Dodatkową zaletą takich instalacji jest fakt, że pozostałością po fermentacji jest naturalny nawóz – poferment, bogaty w składniki odżywcze, takie jak azot, fosfor i potas. Dzięki temu gleba lepiej zatrzymuje wodę, a rośliny rosną zdrowo bez konieczności stosowania sztucznych nawozów.

Tego typu inwestycje są niezwykle drogie. Cała inwestycja w Gliwicach będzie kosztować blisko pół miliarda złotych. Z czego sam blok energetyczny to prawie 370 mln zł, a z kolei szacunkowy koszt instalacji w Częstochowie to ok. 100 mln zł. To sprawia, że wiele samorządów nie będzie sobie mogło pozwolić na taki "luksus".

Jednak mniej zamożne miasta i gminy nie są skazane na składowanie odpadów i płacenie kar za zbyt niski poziom odzysku. Wielkie firmy energetyczne także zwracają się w kierunku termicznego przetwarzania odpadów.

Odpady przetworzone na ciepło

Na początku października Tauron ogłosił plany inwestycyjne w Jaworznie, Łaziskach, Sierszy i Łagiszy. W każdej z tych miejscowości działa blok węglowy o mocy 200 MW. Plany sprzed kilku lat zakładały, że "dwusetki" zostaną wyłączone w 2025 roku. Działają do dziś i, jak zapowiada spółka, do czasu zakończenia transformacji energetycznej będzie tam powstawała energia z węgla. Jednak w każdej z lokalizacji Tauron w kolejnych latach będzie rozwijał OZE, choć nie tylko.

Plany Taurona zakładają budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów, do których będą trafiać śmieci nienadające się do recyklingu. Te powstaną we wszystkich zakładach, z wyjątkiem Łagiszy. Spółka podpisała pierwszy list intencyjny dotyczący budowy spalarni w Jaworznie. Dzięki takim instalacjom odpady, które trafiały dotąd na wysypiska, zostaną przetworzone na ciepło, co przyniesie korzyści dla klimatu i środowiska. ●

Zapraszamy do udziału w Wielkim Teście Wiedzy o Klimacie i Środowisku

• To akcja edukacyjna „Wyborczej", w ramach której uczniowie szkół ponadpodstawowych już po raz piąty sprawdzą swoją wiedzę z dziedziny ekologii i wiedzy o klimacie i środowisku. Zapraszamy do wzięcia udziału w teście! Przeprowadzimy go 24 listopada 2026 r. o godz. 10.30, jednocześnie w ośmiu miastach: Gdańsk, Gliwice, Opole, Poznań, Rybnik, Warszawa, Wrocław, Zgierz. Zgłoszenia za pośrednictwem szkół przyjmujemy do 15 listopada, obowiązują zapisy.

• Więcej informacji i regulamin akcji na **wyborcza.pl/testoklimacie**

OGŁOSZENIE Opole/34454400

eprasa.pl 5eb17bc19f

fot. Shutterstock

MIASTA POLSKI WSCHODNIEJ INWESTUJĄ W ZIELEŃ I RETENCJĘ WODY OPADOWEJ

Polska Wschodnia odporna na upały i ulewy

Różnicę czuć i widać od razu. W upalny dzień pod drzewami w parku jest dużo chłodniej niż na betonowym placu. A po deszczu rośliny, ogród deszczowy czy staw zatrzymują wodę, która z betonowej powierzchni spłynęłaby strugami do kanalizacji. Miasta Polski Wschodniej inwestują w zieleń i retencję wody opadowej, by przygotować się na ekstremalną pogodę.

Adaptacja do zmian klimatu służy temu, by miasta lepiej radziły sobie z upałem, suszą i ulewami, a przy okazji stały się lepszym i zdrowszym miejscem do życia. W jaki sposób? Z jednej strony – zwiększając w miastach powierzchnie, na których rośnie zieleń. Z drugiej – zarządzając wodą z deszczu i śniegu tak, aby ograniczyć ryzyka klimatyczne.

Co to znaczy w praktyce? Nowe parki kieszonkowe i skwery. Ogrody deszczowe, zielone dachy, ściany i przystanki. Zbiorniki na deszczówkę i zrewitalizowane parki. Nowa i zmodernizowana kanalizacja deszczowa. Mniej betonu i asfaltu tam, gdzie nie są potrzebne. Do tego sprawniejsze odprowadzanie wody podczas gwałtownych opadów i roztopów. A w rezultacie mniej dotkliwe upały, susze i ulewy, czyli bezpieczniejsze miasta. Miasta, które zapewniają warunki dla stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Adaptacja do zmiany klimatu jest jednym z najistotniejszych obszarów wsparcia z UE. Na jej realizację przeznaczono ponad 620 mln zł z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW)

Program wpiera projekty miast z województw: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie oraz część Mazowsza.

Zieleń zamiast rozgrzanego betonu

Latem każdy z nas zna ten problem. W miastach słońce nagrzewa asfalt, beton, ściany i dachy. A w efekcie sprawia, że ich temperatura jest dużo wyższa niż powietrza. Powierzchnie te oddają następnie otoczeniu swoje ciepło. W ten sposób w gęstej, miejskiej zabudowie temperatura powietrza może być wyższa nawet o kilka – kilkanaście stopni Celsjusza niż na terenach z dużą ilością zieleni i drzew. Tak powstaje miejska wyspa ciepła.

Fale upałów są szczególnie uciążliwe dla seniorów, dzieci, kobiet w ciąży i osób z chorobami układu oddechowego i krążenia. Utrudniają też pracę, naukę i rekreację. Dlatego cień latem w mieście jest niezbędny do życia. Drzewa działają jak naturalne parasole. Osłaniają chodniki i place, a dzięki parowaniu wody z liści chłodzą i nawilżają otoczenie. Badania Europejskiej Agencji Środowiska wskazują, że zwiększenie powierzchni drzew w miastach o 16 proc. może obniżyć temperaturę powietrza średnio o 1 stopień Celsjusza.

Mniejsze rozwiązania też są skuteczne. Pokryte roślinami tak zwane zielone dachy czy zielone ściany ograniczają nagrzewanie się budynków i wiat przystankowych oraz zatrzymują część wód deszczowych. To świetne rozwiązanie na wprowadzenie roślin i retencji wody tam, gdzie brakuje miejsca na niewielki skwer. Łąki kwietne i parki kieszonkowe poprawiają także lokalny mikroklimat.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Kraj/34456607

Zatrzymywanie deszczówki

Kolejny problem pojawia się, gdy w krótkim czasie występują obfite deszcze lub nagłe roztopy. Na szczelnie zabetonowanych placach, jezdniach i chodnikach, w gęstej miejskiej zabudowie woda czasem nie jest w stanie w całości wsiąknąć w glebę, a kanalizacja deszczowa nie nadąża z jej odbiorem. Dochodzi wtedy do podtopień – zalane zostają ulice, przejścia, piwnice i posesje.

Dlatego miasta planują rozszczelnić i odbetonować nawierzchnie tam, gdzie jest to potrzebne, i zastąpić je różnorodną zielenią. Drzewa, krzewy i niższe rośliny tworzą kilka warstw. Dzięki temu lepiej osłaniają przestrzeń od słońca i pomagają zatrzymać wilgoć w środowisku. W ten sposób zieleń przy szkołach i placach, przystankach i parkingach „pracuje" dokładnie tam, gdzie przebywają ludzie. Zapewnia lepszy odpływ wody deszczowej i przeciwdziała podtopieniom. A podczas upałów dostarcza chłodniejsze, czystsze i zdrowsze powietrze.

Obecnie, dzięki środkom z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej realizowanych jest szereg projektów wykorzystujących walory natury – zieleni i wody z opadów deszczu i śniegu. Ich odpowiednie połączenie przygotowuje miasta na ekstremalne zjawiska pogodowe.

Co nowego możemy zobaczyć w Polsce Wschodniej? Zrewitalizowane parki i nowe parki kieszonkowe, zielone przystanki i dachy, niecki, ogrody deszczowe i zbiorniki, które zatrzymują i magazynują deszczówkę i roztopiony śnieg. Zobaczymy także odbetonowane place i parkingi, które umożliwią wsiąkanie wody i zmniejszą ryzyko podtopień. Dzięki takim działaniom, woda z opadów nie jest odprowadzana do kanalizacji deszczowej od razu. W dużej mierze zostaje w glebie – tam, gdzie spadła, odżywia rośliny, magazynują ją zbiorniki i może później służyć do podlewania zieleni podczas suszy. Ciekawym przykładem są ogrody deszczowe, do których z otaczających ulic i chodników spływa deszczówka. Zgromadzona w nich woda może powoli wsiąkać w ziemię i dopiero jej nadmiar jest odprowadzany do kanalizacji. Specjalnie dobrane gatunki roślin nie tylko wchłaniają wodę i nawilżają powietrze, ale potrafią usuwać zanieczyszczenia z wody deszczowej w samym gruncie.

Tego typu inwestycje, które służą przystosowaniu miast do ekstremalnych zjawisk pogodowych, dofinansowuje program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW). Dzięki znacznemu wsparciu z FEPW aktualnie realizowane są 24 projekty w 18 miejscowościach – w Chełmie, Jaśle, Biłgoraju, Ciechanowie, Bartoszycach, Stalowej Woli, Mławie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Busku-Zdroju, Siedlcach, Dębicy, Lubartowie, Grajewie, Starachowicach, Ostrowi Mazowieckiej, Szczytnie, Kazimierzy Wielkiej i Łukowie. Łączna wartość projektów to 512,5 mln zł, z czego aż 413,5 mln zł to środki pochodzące z FEPW. Efekty mają służyć ponad 613 tys. mieszkańców.

Wkrótce kolejne miasta z Polski Wschodniej otrzymają nowe fundusze (ok. 210 mln zł) na przystosowanie się do zmiany klimatu. Takie, które z jednej strony będą wspierać właściwe odprowadzanie i gromadzenie wody z deszczu czy śniegu oraz ograniczać ryzyko podtopień. Z drugiej – przyniosą mieszkańcom więcej chłodu i cienia podczas upałów.

Zielona ściana w Grajewie, zielony dach w Starachowicach

W Grajewie pod kątem adaptacji miasta do zmian klimatu modernizowany jest teren dawnej strzelnicy. Powstaną tam ogrody deszczowe, pasaże roślinne, niecki i zbiorniki retencyjne, które mają przyjmować nadmiar wód deszczowych. Zaplanowano też wielopiętrowe nasadzenia i pokrytą roślinami, zieloną ścianę na dawnym murze strzelniczym o powierzchni ponad 150 m kw. Pod ziemią znajdą się zbiorniki na deszczówkę. Zebrana woda będzie mogła służyć do utrzymania zieleni i podlewania jej w porach suchych.

Podobny podziemny zbiornik powstaje w Biłgoraju. Dodatkowo w miejscu 490 m kw. betonowych płyt na Skwerze Saskim pojawi się nawierzchnia przepuszczająca wodę. Biłgoraj wzbogaci się także o ponad tysiąc krzewów i ok. 1200 m kw. trawnika.

Dużą skalę ma projekt Starachowic – zieleń obejmie niemal 8 hektarów. Powstaną m.in. 24 zielone wiaty i zielony dach na Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym. Miasto odbetonuje trzy parkingi. A ponad 2 tys. zbiorników do gromadzenia deszczówki ma trafić do mieszkańców, budynków użyteczności publicznej i instytucji. Wartość projektu wynosi prawie 106 mln zł, z czego około 90 mln zł stanowi dofinansowanie z FEPW.

To przykłady prostych zasad: dać roślinom więcej miejsca, zatrzymać deszcz i ograniczyć powierzchnie, które latem mocno się nagrzewają i potęgują upał w mieście.

Park, staw, cień – i lepsze miasto

Podobne działania prowadzą inne miasta. Szczytno przystosowuje jezioro Domowe Małe do funkcji zbiornika retencyjnego. Pozwoli to przekierować do niego z terenu miasta ok. 360 tys. m3 wód opadowych rocznie. Projekt umożliwi też zarządzanie poziomem wody i przepompowywanie jej między jeziorami Domowe Małe i Domowe Duże w obu kierunkach. Dofinansowanie z FEPW na ten cel wyniosło ok. 42,5 mln zł.

Miasta stawiają też na odbetonowanie swoich reprezentacyjnych placów. W Ostrowi Mazowieckiej za 33 mln zł środków europejskich zostanie odnowiona przestrzeń przy ratuszu. Przepuszczalna kostka, nowe nasadzenia i fontanna poprawią mikroklimat i retencję wody deszczowej. W Ciechanowie częściowo zostały zdemontowane betonowe płyty na centralnym Placu Jana Pawła II. W ich miejscu pojawiła się zieleń, drzewa i krzewy z małą architekturą: pergolami, huśtawkami, ławkami i stołami piknikowymi, system nawodnienia i podziemny zbiornik retencyjny.

Korzyści ze zmian są oczywiste dla wszystkich. Drzewa latem dają cień, schładzają i nawilżają powietrze. Ogrody deszczowe, muldy chłonne czy stawy gromadzą wodę opadową. Trawnik i chodniki wykonane z przepuszczalnej kostki pozwalają deszczom wsiąknąć w ziemię

Dzięki zielonym dachom i ścianom budynki podczas upału mniej się nagrzewają i emitują mniej ciepła, a rosnące na nich rośliny zatrzymują część opadów. Jeśli woda po ulewie może wsiąknąć w ziemię, mniej obciąża kanalizację. A gdy zostanie zmagazynowana, przydaje się podczas suszy.

Zyskuje też wygląd miasta. Zamiast rozgrzanej, pustej, wybetonowanej powierzchni pojawia się zielona przestrzeń, w której chce się odpocząć w cieniu drzew lub pospacerować. Natura staje się częścią miejskiej infrastruktury. Nie tylko pełni zadania przyrodnicze czy społeczne, lecz także dba o nasze samopoczucie, zdrowie i bezpieczeństwo.

Zieleń i woda

Każde polskie miasto ma nieco inne problemy, ale wszystkie zmagają się z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Dlatego potrzebny jest Miejski Plan Adaptacji do zmiany klimatu (MPA).

MPA wskazuje zagrożenia i miejsca najbardziej narażone na skutki zmiany klimatu. Określa, co i jak miasto powinno zrobić. W planie musi znaleźć się m.in. koncepcja zazieleniania oraz zagospodarowania wód z opadów i roztopów. Miasta liczące co najmniej 20 tys. mieszkańców mają obowiązek przygotować taki dokument do 2 stycznia 2028 r.

Program FEPW pomaga samorządom Polski Wschodniej także na tym etapie projektowania adaptacji do zmian klimatu. Dofinansowanie na opracowanie lub aktualizację Miejskich Planów Adaptacji otrzymało 15 miast: Bielsk Podlaski, Biszcza, Ciechanów, Ełk, Giżycko, Gołdap, Kętrzyn, Kraśnik, Ostróda, Przemyśl, Sandomierz, Sanok, Siedlce, Zambrów i Zamość.

Dzięki MPA inwestycje mogą być kierowane tam, gdzie naprawdę są potrzebne. Adaptacja miasta nie zaczyna się od sadzenia przypadkowych drzew w dowolnym miejscu. Zaczyna się od sprawdzenia, gdzie jest najgoręcej, gdzie zbiera się woda i gdzie mieszkańcy najbardziej odczuwają skutki ekstremalnej pogody.

Dodatkowa energia

Dofinansowanie z FEPW obejmuje również modernizację sieci elektroenergetycznych i ochronę przyrody. Na rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych przeznaczono ok. 900 mln zł środków z UE. Modernizacja sieci zwiększa bezpieczeństwo i stabilność dostaw prądu i ułatwia przyłączanie odnawialnych źródeł energii. Skorzystają na tym mieszkańcy i firmy.

FEPW kwotą 55 mln euro wspiera ochronę różnorodności biologicznej. To środki m.in. na bazy edukacyjne parków narodowych, ukierunkowanie ruchu turystycznego w taki sposób, by nie niszczył cennych przyrodniczo miejsc oraz odtwarzanie korytarzy ekologicznych, które służą ochronie zwierząt, roślin i grzybów. Przykładami są działania w Dolinie Nidy i projekty związane z ochroną żubra we wschodniej Polsce.

Zieleń to inwestycja, nie dodatek

Przez lata zieleń w mieście była traktowana jako niewiele znaczący element. Dziś wiemy, że w miastach jest równie istotna, co inne elementy infrastruktury.

Wiele małych rozwiązań opartych na przyrodzie sprawia, że miasto lepiej zniesie kolejną falę upałów albo gwałtowną ulewę

Na tym polega sens inwestycji wspieranych z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej. Ich efektem jest nie tylko nowy obiekt na mapie. Jest nim wygodniejsze, zdrowsze i bezpieczniejsze życie mieszkańców.

Więcej informacji o działaniach Ministerstwa Klimatu i Środowiska w programie FEPW

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Artykuł został dofinansowany przez Unię Europejską ze środków programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

eprasa.pl 5eb17bc19f

Z głębokim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

dr. Jacka Wiśniewskiego

wieloletniego wykładowcy Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu – Akademii Nauk Stosowanych, cenionego nauczyciela akademickiego, dziennikarza i ekonomisty.

Rodzinie i Bliskim Zmarłego

składamy wyrazy głębokiego współczucia.

Rektor i Społeczność Akademicka
Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu – Akademii Nauk Stosowanych

www.nekrologi.wyborcza.pl/34459070

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 04 października 2026 roku zmarła nasza ukochana Mama, Teściowa i Babcia

Śp. Regina Śliwczyńska

Pogrzeb odbędzie się w dniu 05 listopada 2026 roku o godzinie 11.45 w kaplicy prawej na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie.

Pogrążona w głębokim smutku

Rodzina

www.nekrologi.wyborcza.pl/34458332

Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie informuje

o wywieszeniu w siedzibach ZDiTM i Urzędu Miasta Szczecin oraz zamieszczeniu na stronach internetowych BIP ZDiTM i BIP Urzędu Miasta Szczecin wykazu nr IN 10/2026 z dnia 21.10.2026 r. nieruchomości gruntowych Gminy Miasto Szczecin przeznaczonych do wydzierżawienia w drodze bezprzetargowej. Dodatkowe informacje można uzyskać pod numerem telefonu 91 48 00 484.

Szczecin/34458342

znak: **WIP.6721.5.2024.IR**

OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY EŁK

o rozpoczęciu konsultacji społecznych dotyczących projektu planu ogólnego Gminy Ełk

Na podstawie art. 13i ust. 3 pkt 8 i art. 8h ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 538 ze zm.), art. 39 ust. 1 i art. 54 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 670 ze zm.) oraz uchwały Nr IV/36/2024 Rady Gminy Ełk z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego Gminy Ełk, Wójt Gminy Ełk ogłasza o rozpoczęciu konsultacji społecznych, których przedmiotem będzie **projekt planu ogólnego Gminy Ełk** wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Projekt planu wraz z uzasadnieniem oraz prognozą oddziaływania na środowisko udostępniono w Rejestrze Urbanistycznym pod adresem https://rejestr-urbanistyczny.gov.pl/ (w zakładce Repozytorium należy wpisać: projekt planu ogólnego gminy Ełk), w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Ełk pod adresem https://bip.elk.gmina.pl/ (w zakładce zakładka: Poradnik interesanta > Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz budownictwo > Plan ogólny-> Konsultacje społeczne), na stronie internetowej Urzędu pod adresem https://elk.gmina.pl/ (w zakładce https://elk.gmina.pl/planowanie-przestrzenne-ogloszenia.html) oraz do wglądu w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, pokój 37, w godzinach pracy Urzędu.

Konsultacje społeczne będą prowadzone w dniach od **30 października 2026 r.** do **4 grudnia 2026 r.** w niżej wymienionych formach:

1) Zbieranie uwag do projektu planu ogólnego Gminy Ełk wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Uwagi mogą być składane przez interesariuszy w terminie od **30 października 2026 r.** do **4 grudnia 2026 r.**

Uwagi należy składać na Formularzu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego zgodnym z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie wzoru formularza pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego (Dz. U. z 2023 r. poz. 2509), który dostępny jest w siedzibie Urzędu Gminy Ełk w Ełku, przy ul. T. Kościuszki 28A oraz zamieszczony jest w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Ełk w zakładce https://bip.elk.gmina.pl/wzory-pism-do-aktu-planowania-przestrzennego.html

Uwagi składa się na ww. formularzu do Wójta Gminy Ełk w postaci:

- papierowej w sekretariacie Urzędu Gminy Ełk lub wysyła się na adres Urzędu Gminy Ełk, ul. Tadeusza Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, lub
- elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub w formie dokumentu elektronicznego za pomocą:
  Skrzynki ePUAP: /1996libutc/SkrytkaESP
  Skrzynki e-Doręczeń: AE:PL-45362-26830-WJADJ-22
  Adresu e-mail: ug@elk.gmina.pl

Składający uwagę do projektu planu ogólnego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podaje swoje imię i nazwisko albo nazwę oraz adres zamieszkania albo siedziby oraz adres poczty elektronicznej, o ile taki posiada, a także wskazuje, czy jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej uwagą, oraz może podać dodatkowe dane do kontaktu takie jak adres do korespondencji lub numer telefonu.

2) I Dyżur projektanta w dniu **17 listopada 2026 r.** w godzinach **od 15.30.00 do 17.00** w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w sali im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

3) II Dyżur projektanta w dniu **18 listopada 2026 r.** w godzinach **od 15.30 do 17.00** w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w sali im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

4) Spotkanie otwarte w dniu **18 listopada 2026 r. o godz. 17.00** połączone z prezentacją projektu planu ogólnego Gminy Ełk w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w Sali Konferencyjnej im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

Jednocześnie, w związku z postępowaniem w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko informuję, że zainteresowani mogą zapoznać się z niezbędną dokumentacją sprawy w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, pok. nr 37 oraz składać uwagi do ww. postępowania. Uwagi do postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko mogą być składane w ww. terminie w formie pisemnej lub ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1725 ze zm.), na adres: Urząd Gminy Ełk, ul. T. Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, e-mail: ug@elk.gmina.pl

Link do filmu instruktażowego o wypełnianiu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego, na przykładzie planu ogólnego gminy

Film instruktażowy o wypełnianiu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych dostępna jest na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Ełk: https://bip.elk.gmina.pl/ (zakładka: Urząd Gminy > Ochrona Danych Osobowych).

W związku z przetwarzaniem przez Wójta Gminy Ełk danych osobowych uzyskanych w toku sporządzania przedmiotowego planu miejscowego prawo, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. g rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), przysługuje, jeżeli nie wpływa na ochronę praw i wolności osoby, od której dane te pozyskano.

WÓJT GMINY EŁK

Olsztyn/34458982

Administracja Domów Miejskich „ADM" Spółka z o. o.

z siedzibą w Bydgoszczy przy ul. Śniadeckich 1 (dalej ADM)

ogłasza przetarg pisemny nieograniczony na najem następujących lokali użytkowych :

1. ul. Szarych Szeregów 2 , pow. lokalu 19,30 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na cele gospodarcze

2. ul. Bernardyńska 3, pow. lokalu 20,64 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

3. ul. Bernardyńska 3, pow. lokalu 17,18 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

4. ul. Poznańska 14, pow. lokalu 36,67 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność usługowo-biurowo-handlową

5. ul. Parkowa 8, pow. lokalu 21,60 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na cele magazynowe

6. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 8,74 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

7. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 14,63 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

8. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 17,55 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

9. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 27,56 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

10. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 25,04 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność usługową

11. ul. Pomorska 2B, pow. lokalu 40,68 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność handlową

12. ul. Rynek 4, pow. lokalu 62,10 m²
dane kontaktowe : ROM-4, ul. Modrzewiowa 23, tel. (52) 34-88-760
lokal wykorzystywany był na działalność usługowo-handlową

13. ul. Aleje Adama Mickiewicza 7, pow. lokalu 33,24 m²
dane kontaktowe : ROM-4, ul. Modrzewiowa 23, tel. (52) 34-88-760
lokal wykorzystywany był na cele magazynowe

Szczegółowe warunki przetargu zawiera ogłoszenie i Regulamin publikowany na stronie internetowej: www.adm.com.pl ,

W sprawie zapoznania się ze stanem technicznym lokalu i zakresem niezbędnych prac przystosowujących lokal należy kontaktować się zgodnie z danymi podanymi powyżej.

Wszelkie prace remontowe związane z przystosowaniem lokalu do prowadzenia w nim działalności przyszły najemca przeprowadzi we własnym zakresie i na swój koszt i ryzyko, bez możliwości zwrotu poniesionych nakładów oraz uzyska wszelkie wymagane prawem pozwolenia, uzgodnienia, opinie itp. niezbędne do prowadzenia działalności w lokalu.

Najemca zobowiązany będzie rozpocząć działalność w lokalu zgodnie z umówionym użytkiem w terminie czterech miesięcy od daty podpisania umowy. Nie rozpoczęcie działalności skutkować może rozwiązaniem umowy.

Oferty sporządzone wyłącznie na formularzach pobranych ze strony internetowej www.adm.com.pl należy składać **do dnia 23.11.2026r. do godziny 10:45** w siedzibie „ADM" przy ul. Śniadeckich 1. Oferty należy umieścić w zamkniętej kopercie, z opisem „Oferta-przetarg", adres lokalu, dane oferenta.

Otwarcie ofert nastąpi **w dniu 23.11.2026r. o godzinie 11:00 w** siedzibie ADM (sala nr 14).

Warunkiem udziału w przetargu jest wpłacenie wadium w kwocie 1.000,00 zł w odniesieniu do każdego lokalu użytkowego na rachunek ADM nr **77 1020 1462 0000 7602 0349 6296 .** Potwierdzenie wniesienia wadium należy załączyć do oferty.

Umowa najmu zgodna będzie ze wzorem dostępnym na stronie internetowej www.adm.com.pl

Wynajmujący zastrzega sobie prawo: swobodnego wyboru ofert, odwołania przetargu lub zmianie jego warunków, zamknięcia przetargu bez wybrania którejkolwiek z ofert.

Bydgoszcz-Toruń/34458984

NEWSLETTER

Komunikaty.pl

Nowości w przepisach, zamówienia publiczne, porady ekspertów, raporty, ogłoszenia.

Dla przedsiębiorców, urzędników, zainteresowanych gospodarką.

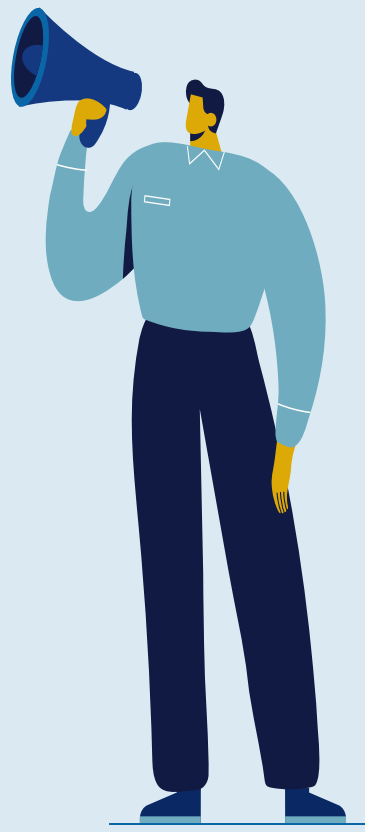

ZAPISZ SIĘ

Wejdź na stronę **komunikaty.pl** lub użyj kodu QR

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

GAZETA wyborcza **DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI**

- **Przetargi,** licytacje, zamówienia publiczne
- **Ogłoszenia** sądowe
- **Praca** w sektorze publicznym
- **Nekrologi,** kondolencje, wspomnienia

KONTAKT: kontakt_komunikaty@wyborcza.pl, tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl, tel. 22 555 55 55, 22 555 53 83, 22 555 53 99

Komunikaty.pl nekrologi.wyborcza.pl

eprasa.pl 5eb17bc19f

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi,
licytacje,
zamówienia
publiczne

Ogłoszenia
sądowe
i rekrutacyjne

Nekrologi,
kondolencje,
wspomnienia

KONTAKT:

kontakt_komunikaty@wyborcza.pl,
tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl,
tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W SZCZECINIE**

OBWIESZCZENIE

Działając na podstawie art. 19 ust. 1a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2026 r. poz. 1315), art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670 z późn. zm.) oraz § 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94 poz. 794) informuję o możliwości zapoznania się z dokumentacją oraz treścią projektów zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie w sprawie ustanowienia planów ochrony rezerwatów przyrody:

1) „Bór Samliński im. Henryka Zięciaka" położonego na terenie gminy Golczewo i Kamień Pomorski w powiecie kamieńskim;
2) „Buczyna" położonego na terenie gminy Bobolice w powiecie koszalińskim;
3) „Jodły Karnieszewickie" położonego na terenie gminy Sianów w powiecie koszalińskim;
4) „Klif w Dziwnówku" położonego na terenie gminy Dziwnów w powiecie kamieńskim;
5) „Klif w Łukęcinie" położonego na terenie gminy Dziwnów w powiecie kamieńskim;
6) „Markowe Błota" położonego na terenie gminy Barlinek w powiecie myśliborskim;
7) „Mszar koło Starej Dobrzycy" położonego na terenie gminy Resko w powiecie łobeskim;
8) „Wiązy Reskie" położonego na terenie gminy Resko w powiecie łobeskim oraz gminy Płoty w powiecie gryfickim.

Z projektami ww. zarządzeń można zapoznać się na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie https://www.gov.pl/web/rdos-szczecin/bip w zakładce „Obwieszczenia i zawiadomienia" oraz w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie, przy ul. Juliusza Słowackiego 2, 71-434 Szczecin.

Uwagi do treści ww. projektów zarządzeń składać można w terminie **do dnia 27 listopada 2026 r.,** pisemnie na adres: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, ul. Juliusza Słowackiego 2, 71-434 Szczecin, ustnie do protokołu w siedzibie organu, za pomocą środków komunikacji elektronicznej na adres sekretariat@szczecin.rdos.gov.pl bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej: /rdos-szczecin/SkrytkaESP oraz adres skrzynki e-Doręczeń: AE:PL-50042-45472-DDTIF-21.

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie. Odpowiedź na wszystkie wniesione uwagi i wnioski zawarta zostanie w treści uzasadnienia do zatwierdzonego zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie, dlatego też nie będą udzielane indywidualne odpowiedzi w formie pisemnej. Powyższe zarządzenie wraz z uzasadnieniem opublikowane zostanie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie w zakładce „zarządzenia RDOŚ w Szczecinie".

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska w Szczecinie
Sylwia Jurzyk-Nordlöw

Szczecin/34458973

**OBWIESZCZENIE
PREZYDENTA MIASTA LUBLIN
o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji
o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej**

Na podstawie art. 11d ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 311) zawiadamiam **o wszczęciu postępowania administracyjnego** na wniosek złożony przez:

Prezydenta Miasta Lublin reprezentowanego przez
Dyrektora Zarządu Dróg i Transportu Miejskiego w Lublinie

w sprawie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej:
rozbudowy drogi gminnej nr 113124L – ul. Hetmańskiej na odcinku od granicy działek nr ewid. 39/1 i 37/31 do granicy działek nr ewid. 37/5 i 37/10 wraz z budową i przebudową oświetlenia drogowego oraz budową kanału technologicznego,
na działkach:
1. W LINIACH ROZGRANICZAJĄCYCH INWESTYCJI

pod rozbudowę drogi gminnej nr 113124L – ul. Hetmańskiej	
Miasto Lublin, obręb 30 – Rury Wizytkowskie	
ark. 1	14/28, 37/31, 39/1, 36 (36/1), 37/5 (37/38, 37/40)

w nawiasach podano działki po podziale
Zgodnie z art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego, zawiadomienie niniejsze uważa się za dokonane po upływie czternastu dni od dnia publicznego ogłoszenia, tj. od daty ukazania się obwieszczenia na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta Lublin, stronie internetowej Urzędu oraz w prasie lokalnej.

Strony niniejszego postępowania mogą się zapoznać z aktami oraz składać uwagi i wnioski w przedmiotowej sprawie w Wydziale Architektury i Budownictwa Urzędu Miasta Lublin przy ul. Wieniawskiej 14 (X piętro, pok. 1000, tel. 81-466-22-40) w terminie 7 dni od dokonania zawiadomienia.

W sprawach, w których niezbędne jest stawiennictwo osobiste oraz w przypadku zamiaru zapoznania się z aktami sprawy osobiście, ze względów organizacyjnych należy wcześniej umówić wizytę telefonicznie.

Lublin/34458834

NEWSLETTERY WYBORCZEJ

Wszystkie piszą ludzie, nie maszyny
Nasi najlepsi redaktorzy.
Możesz wybrać z bogatej oferty
ponad **40** różnych newsletterów.
Zapisz się na: **wyborcza.pl/newslettery**

wyborcza.pl

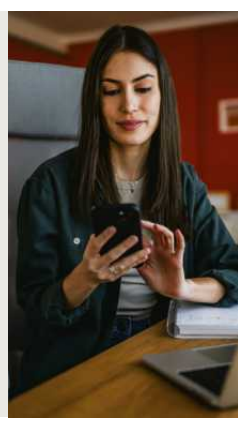

ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA
BIAŁEGOSTOKU
ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok
URB-I.6721.21.18.2025

Białystok, 26 października 2026 r.

**OGŁOSZENIE
O ROZPOCZĘCIU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH**

projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedli Młodych i Słoneczny Stok w Białymstoku w rejonie ulicy Marczukowskiej – etap I

Na podstawie art. 17 pkt 9 i 11 w związku z art. 8h ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2026 r. poz. 538 z późn. zm.) i uchwały Nr XVII/258/25 Rady Miasta Białystok z dnia 29 września 2025 r. oraz art. 39 ust. 1 i art. 46 i art. 54 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670 z późn. zm.), w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko **zawiadamiam** o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedli Młodych i Słoneczny Stok w Białymstoku w rejonie ulicy Marczukowskiej - etap I, obejmującego obszar ograniczony ulicami Marczukowską i Upalną oraz doliną Bażantarki.

Konsultacje społeczne będą prowadzone w terminie od 02 listopada do 30 listopada 2026 r. (włącznie).

Ww. projekt i prognoza oddziaływania na środowisko będą udostępnione w terminie konsultacji społecznych w siedzibie Departamentu Urbanistyki Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. dr I. Białówny 11, (II piętro) w godzinach pracy Urzędu oraz dostępne na stronie internetowej: https://rejestr-urbanistyczny.gov.pl/published oraz https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/plany-miejscowe/plany-w-opra cowaniu/. Osoby chcące zapoznać się z ustaleniami projektu planu miejscowego w siedzibie Departamentu, zachęca się do wcześniejszego telefonicznego umówienia wizyty pod nr telefonów: 85 869 6604, 85 869 6603 lub 85 869 6608.

Spotkanie otwarte on-line nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie planu odbędzie się **17 listopada 2026 r.** o godz. **16.00** za pomocą środków komunikacji elektronicznej, przy wykorzystaniu aplikacji Teams, zapewniającej zabieranie głosu, zadawanie pytań i składanie uwag przez jednoczesną transmisję obrazu i dźwięku oraz w formie zapisu tekstowego. Chęć udziału w spotkaniu otwartym należy zgłosić na adres: *dukonsultacje@um.bialystok.pl* do dnia **16 listopada br.** Link do spotkania zostanie przesłany w e-mailu zwrotnym.

Dyżur projektanta planu odbędzie się stacjonarnie **19 listopada 2026 r.** w godz. **15.30-17.30** w siedzibie Departamentu Urbanistyki przy ul. dr I. Białówny 11, (II piętro) w sali nr 204 oraz przez cały okres trwania konsultacji społecznych pod nr telefonu 85 869 6604 w godzinach pracy Urzędu.

Zgodnie z art. 8g ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku (…), można wnosić uwagi dotyczące ustaleń przyjętych w projekcie planu miejscowego i prognozie oddziaływania na środowisko. Uwagi należy kierować do Prezydenta Miasta Białegostoku.

Uwagi można wnosić podczas trwania konsultacji społecznych w terminie od 02 listopada do 30 listopada 2026 r.

Uwagi do projektu planu i prognozy oddziaływania na środowisko składa się wyłącznie na formularzu, którego wzór został określony w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie wzoru formularza pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego (Dz. U. z 2023 r. poz. 2509), w postaci papierowej lub elektronicznej – osobiście, za pośrednictwem poczty (na adres: Urząd Miejski w Białymstoku, Departament Urbanistyki, ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok lub Departament Urbanistyki, ul. dr I. Białówny 11, 15-437 Białystok) lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej (na adres e-mail: *du@um.bialystok.pl*, za pomocą ePUAP lub e-Doręczeń). Wzór ww. formularza jest dostępny na stronie https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/formularze .html.

Składający uwagę do projektu planu i prognozy oddziaływania na środowisko zobowiązany jest podać swoje imię i nazwisko albo nazwę oraz adres zamieszkania albo siedziby oraz adres poczty elektronicznej, o ile taki posiada, a także wskazuje, czy jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej uwagą.

ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA
Rafał Rudnicki

Administratorem danych jest Prezydent Miasta Białegostoku. Dane będą przetwarzane w celu prowadzenia postępowania wskazanego w ogłoszeniu. Wnioskodawcom przysługują prawa: do żądania dostępu do własnych danych, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania lub wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania. Więcej informacji o przetwarzaniu danych osobowych i realizacji praw znajduje się pod adresem https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/formularze.html

Białystok/34458943

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

W SPRZEDAŻY

wysokieobcasy extra

Temat numeru:
Jedzenie to nowa religia. Czy dieta może nas ocalić?

Herstoria:
Dla Mary Cassatt niezależność była jak Gwiazda Polarna, która prowadziła ją przez życie

Psychologia:
Natchnienie to nonsens, a tworzyć nie każdy może

Zamów na prenumerata24.pl
z dostawą do domu
lub z bezpłatną dostawą
do paczkomatu

Numer dostępny **z książką**
lub magazynem **„Psychologia. Żyć lepiej”**

eprasa.pl 5eb17bc19f

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 41**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Juliana Tuwima 1/1** w Białymstoku, składający się z 1 pokoju, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **35,91 m²** (2 izby), położony na V piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 400**, o pow. **0,0324 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00017825/9) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 285.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 9^{30}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 11^{00} – 11^{30} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 11^{00} – 11^{30}.**
5. **Wysokość wadium: 28.600,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459079

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 11**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Hanki Ordonówny 6** w Białymstoku, składający się z 1 pokoju, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **24,01 m²** (2 izby), położony na III piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 424**, o pow. **0,0787 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00023295/9) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 236.000,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 9 grudnia 2026 r. (środa) godz. 9^{30}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 10^{00} – 10^{30} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 10^{00} – 10^{30}.**
5. **Wysokość wadium: 23.600,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459073

PREZYDENT MIASTA RZESZOWA

ogłasza,

że Zarządzeniem Nr 668/2026 z dnia 26 października 2026 r., został wywieszony w Biurze Gospodarki Mieniem Miasta Rzeszowa, Plac Ofiar Getta 3, do publicznej wiadomości oraz na stronie internetowej (https://bip.erzeszow.pl), na okres 21 dni, wykaz nieruchomości Gminy Miasto Rzeszów, przeznaczonych do użyczenia.

Rzeszów/34459056

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 11**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Juliana Tuwima 9** w Białymstoku, składający się z 3 pokoi, kuchni, łazienki, WC oraz 3 przedpokoi o pow. użytkowej **46,88 m²** (4 izby), położony na III piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 396**, o pow. **0,0738 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00023304/6) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 363.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 9^{00}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 11^{45} – 12^{15} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 11^{45} – 12^{15}.**
5. **Wysokość wadium: 36.400,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459076

PREZYDENT MIASTA RZESZOWA

ogłasza, że Zarządzeniem Nr 669/2026 z dnia 26 października 2026 r., został wywieszony w Biurze Gospodarki Mieniem Miasta Rzeszowa, Plac Ofiar Getta 3, do publicznej wiadomości oraz na stronie internetowej (https://bip.erzeszow.pl), na okres 21 dni,

wykaz nieruchomości Gminy Miasto Rzeszów, przeznaczonych do użyczenia.

Rzeszów/34459064

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 55**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Wierzbowej 29A** w Białymstoku, składający się z 2 pokoi, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **36,46 m²** (3 izby), położony na IV piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 392**, o pow. **0,0697 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00021718/7) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 289.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 10^{00}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 12^{30} – 13^{00} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 12^{30} – 13^{00}.**
5. **Wysokość wadium: 29.000,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459075

OBWIESZCZENIE WOJEWODY KUJAWSKO-POMORSKIEGO z dnia 27 października 2026 r.

Na podstawie art. 9q ust. 2 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2026 r., poz. 1324 ze zm.) informuję, że dnia 27 października 2026 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski, na wniosek inwestora PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. z siedzibą w Warszawie wydał decyzję nr 19/2026, znak: WI.II.747.4.8.2026.DK, zmieniającą ostateczną decyzję Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 16/2024 z dnia 20 sierpnia 2024 r. znak: WIn.II.747.4.1.2024.DK o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej dla inwestycji pn.:„Rozbiórka, przebudowa, rozbudowa i budowa obiektu budowlanego pn.: linia kolejowa nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port na odcinku Maksymilianowo – Kościerzyna powiat bydgoski pn.: Linia kolejowa nr 201 od km istn. 29+800 do km istn.37+335 oraz linia kolejowa 131 od km istn. 376+200 do km istn. 383+400".

Zmiana treści decyzji dotyczy następujących nieruchomości:
powiat bydgoski, jednostka ewidencyjna 040306_2 Osielsko:
obręb 0001 Bożenkowo: 420/11, 442, 496 (22074/4), 420/13,
obręb 0005 Maksymilianowo: 2/16, 2/6, 2/30, 320/2, 320/3, 320/5, 320/6, 2/17,
obręb 0013 Żołędowo: 753, 603/3, 752, 640, 750.
W nawiasie podano numer nieruchomości przed podziałem.
Możliwość zapoznania się z treścią decyzją

Z treścią przedmiotowej decyzji strony mogą zapoznać się w Wydziale Infrastruktury Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, po uprzednim zgłoszeniu do organu stosownego żądania:
- drogą pocztową na adres: Kujawsko–Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 3, 85 – 950 Bydgoszcz, Wydział Infrastruktury;
- drogą elektroniczną na adres: pok@bydgoszcz.uw.gov.pl;
- telefonicznie – nr telefonu 52 34 97 400 lub 52 34 97 523;
- ePUAP: /6v45ohiw0j/skrytka oraz /6v45ohiw0j/SkrytkaESP;
- adres do e-Doręczeń: AE:PL-94509-98067-REWJG-25.

Pouczenie

Od decyzji służy odwołanie do Ministra Finansów i Gospodarki za pośrednictwem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji Wnioskodawcy albo w terminie 14 dni od dnia obwieszczenia lub doręczenia zawiadomienia o wydaniu decyzji. Zgodnie z art. 49 Kpa zawiadomienie stron postępowania uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia poprzez obwieszczenia w Kujawsko – Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy, w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie podmiotowej urzędu gminy Osielsko oraz urzędu wojewódzkiego, a także w prasie lokalnej, ze skutkiem doręczenia na dzień obwieszczenia w urzędzie wojewódzkim.

Odwołanie od decyzji powinno zawierać zarzuty odnoszące się do decyzji, określać istotę i zakres żądania będącego przedmiotem odwołania oraz wskazywać dowody uzasadniające to żądanie.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania stronom przysługuje prawo do zrzeczenia się odwołania. Z dniem doręczenia oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, niniejsza decyzja staje się ostateczna i prawomocna. Zrzeczenie się prawa do wniesienia odwołania skutkuje brakiem możliwości odwołania od decyzji oraz jej zaskarżenia do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Sprawę prowadzi:
P. Dorota Klugiewicz, tel.: 52 349 75 33, e-mail: dklugiewicz@bydgoszcz.uw.gov.pl

Z up. WOJEWODY
KUJAWSKO-POMORSKIEGO
p.o. Kierownika Oddziału
Planowania, Zagospodarowania Przestrzennego
i Orzecznictwa w Wydziale Infrastruktury
Karolina Skowrońska
Starszy inspektor wojewódzki
(dokument podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym)

Sprawa: WI.II.747.4.8.2026.DK

Bydgoszcz-Toruń/34459068

INFORMACJA

Na podstawie art. 35 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2026 r. poz. 399 i poz. 912) Urząd Miejski w Brodnicy, Wydział Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji, uprzejmie informuje, że na tablicy informacyjnej w siedzibie Urzędu Miejskiego został wywieszony – na okres od dnia 30.10.2026 r. do dnia 20.11.2026 r. – wykaz nieruchomości położonej przy ul. Tatrzańskiej, przeznaczonej do użyczenia.

Bydgoszcz-Toruń/34459114

OBWIESZCZENIE STAROSTY POLICKIEGO

Zgodnie z art. 11f ust. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 311) zawiadamiam, że na wniosek Wójta Gminy Dobra, złożony w dniu 24 listopada 2025 r., Starosta Policki w dniu 28 października 2026 r. wydał decyzję Nr 13/2026, znak: WAB.7130.1.6.2025.PW, o udzieleniu zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, polegającej na rozbudowie drogi gminnej dla zadania inwestycyjnego, pn.: **„Rozbudowa drogi dojazdowej do jeziora Stolsko – aleja spacerowa - dojazdowa"** do realizacji na terenie działek nr ewid. 2/17, 2/18, 3, **2/4** (2/45), **2/15** (2/43) położonych w Stolcu, obręb Stolcu, gm. Dobra (w nawiasie numer działki po podziale).

Działki objęte inwestycją przeznaczone pod pas drogowy *(w nawiasie numer działki po podziale przeznaczonej do przejęcia pod pas drogowy)*:

obręb Stolec, gm. Dobra: 2/17, 2/18, 3, 2/4 (2/45), **2/15** (2/43)

Jednocześnie, zgodnie z art. 11f ust. 4 ww. ustawy, informuje się, że strony mogą zapoznać się z treścią przedmiotowej decyzji w Wydziale Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Policach, ul. Tanowska 8 w Policach po uprzednim uzgodnieniu telefonicznym *(pokój 227, tel. 91 43 28 103)*.

Bezpośrednia obsługa klientów Wydziału Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Policach odbywa:
- w poniedziałki w godzinach 7^{30} – 15^{00},
- w czwartki w godzinach 7^{30} – 15^{00}.
Kontakt telefoniczny możliwy w poniedziałki i czwartki w godz.: 7^{30} – 15^{00}.

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1691) zawiadomienie niniejsze uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia.

Szczecin/34459152

eprasa.pl 5eb17bc19f

SYNDYK MASY UPADŁOŚCI
AGROPARTNER Spółka z o.o. w upadłości likwidacyjnej
z siedzibą w Olsztynie

zaprasza do składania ofert w sprawie sprzedaży z wolnej ręki prawa własności nieruchomości gruntowej niezabudowanej - działki **nr 43/10** o powierzchni 5,6442 ha, KW Nr OL1O/00093492/6, położonej w obrębie Gietrzwałd za cenę nie niższą niż **207.200,00 zł netto.**

Oferty można składać na adres kancelarii do dn. 18.11.2026r. włącznie.

Dodatkowych informacji udziela Kancelaria Syndyka, 10-509 Olsztyn, ul. Mickiewicza 16/4, tel. 89 5412192, e-mail : syndyk@kancelariaolsztyn.pl.

Olsztyn/34459097

Syndyk masy upadłości Ewy Mościckiej

sprzeda z wolnej ręki w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty:

Składnik masy upadłości:	Cena minimalna:
spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr 35 położonego przy ul. Widok 10 w Biłgoraju o pow. 69,91 m², numer KW ZA1B/00090239/6	**224.014,00 zł** (słownie: dwieście dwadzieścia cztery tysiące czternaście złotych 00/100 groszy)

Warunkiem niezbędnym udziału w procedurze sprzedaży jest wpłata wadium, przed złożeniem oferty, w wysokości 20 % ceny minimalnej tj. w kwocie 44.802,80 złotych na konto masy upadłości, która będzie stanowiła zabezpieczenie wykonania złożonej ofert i ulegnie przepadkowi na rzecz masy upadłości w przypadku odstąpienia oferenta od zawarcia umowy. Wpłaty należy dokonać na rachunek masy upadłości: 93 1020 5558 0000 8102 3463 1690.

Oferty w zamkniętych kopertach z adnotacją „oferta na zakup masy upadłości Ewy Mościckiej" należy składać do dnia 25 listopada 2026 r. (liczy się data wpływu do kancelarii) na adres kancelarii syndyka masy upadłości: ul. Czechowska 3/19, 20-072 Lublin. Bliższe informacje na temat przedmiotu sprzedaży można uzyskać pod numerem telefonu +48 886 523 359 lub email: jczarnowska@kancelaria-ostrowski.eu

Syndyk zastrzega sobie prawo do przeprowadzenia licytacji w przypadku złożenia ofert przez więcej niż jednego oferenta oraz odstąpienia od sprzedaży bez podania przyczyn. Zawarcie umowy sprzedaży będzie uzależnione od zapłaty ceny najpóźniej w dzień przed przeniesieniem prawa własności. Kupujący ponosi wszelkie koszty związane z zwarciem umowy sprzedaży. Ogłoszenie nie stanowi oferty w rozumieniu Kodeksu Cywilnego.

Lublin/34459105

INFORMACJA BURMISTRZA ZALEWA

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 399 ze zm.) Burmistrz Zalewa informuje, iż w siedzibie Urzędu Miejskiego w Zalewie przy ul. Częstochowskiej 8, 14-230 Zalewo, a także na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Zalewo: www.bip.zalewo.pl, zostały podane do publicznej wiadomości wykaz zawierający nieruchomości przeznaczone do oddania w dzierżawę w trybie bezprzetargowym, stanowiące własność Gminy Zalewo:

1. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 142/16 o powierzchni 16 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
2. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 30/1 o powierzchni 594 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
3. nieruchomość gruntową oznaczoną numerem ewidencyjnym 30/14 o powierzchni 345 m², położoną w obrębie Zalewo nr 2,
4. nieruchomość gruntową oznaczoną numerem ewidencyjnym 93/6 o powierzchni 960 m², położoną w obrębie Boreczno,
5. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 221/7 o powierzchni 323 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
6. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 221/9 o powierzchni 106 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
7. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 20/21 o powierzchni 350 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
8. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 288/1 o powierzchni 280 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
9. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 236/5 o powierzchni 846 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
10. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 20/21 o powierzchni 272 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
11. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 59 o powierzchni 530 m², położonej w obrębie Bajdy.

Olsztyn/34459150

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi,
licytacje,
zamówienia publiczne

Ogłoszenia
sądowe i rekrutacyjne

Nekrologi,
kondolencje,
wspomnienia

KONTAKT:
kontakt_komunikaty@wyborcza.pl,
tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl,
tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

NEWSLETTERY WYBORCZEJ

Wszystkie piszą ludzie, nie maszyny. Nasi najlepsi redaktorzy.
Możesz wybrać z bogatej oferty ponad **40** różnych newsletterów.

Zapisz się na:
wyborcza.pl/newslettery

SKOJARZENIA

Połącz **16 słów**
w cztery logiczne
grupy

APLIKACJA WYBORCZEJ

Zeskanuj i graj za darmo

Widywane przy torach kolejowych
Kozioł oporowy, Semafor, Słup trakcyjny, Zwrotnica

Znajdź 4 pasujące słowa

Sypialny	Semafor	Pięć fortepianów	Żelazna belka
Pepperoni	Wars	Okruszyny	Tysiąc kotletów
Lora	Kozioł oporowy	Salonka	Słup trakcyjny
Tłusta oliwa	Kasyno	Monitory	Zwrotnica

eprasa.pl 5eb17bc19f

PESA podpisała umowę o współpracy z Jupiter Wagons

Udany wyjazd do Indii

Umowa o współpracy PESY z Jupiter Wagons podpisana została podczas odbywającego się w Delhi Polsko-Indyjskiego Forum Gospodarczego, towarzyszącego wizycie premiera Donalda Tuska w Indiach.

• **Sygnowanie umowy PESY z Jupiter Wagons** FOT. MAT. PESA SA

Agata Szczygielska-Jakubowska

Chcemy, by Polska była bramą do Europy dla firm z Indii, a Indie bramą dla polskich firm do Azji – mówił premier Donald Tusk podczas Polsko-Indyjskiego Forum Biznesowego w Nowym Delhi, z udziałem przedstawicieli prawie stu polskich firm. – Polska leży w centrum szlaków transportowych Europy. Mamy odpowiednią logistykę, infrastrukturę i możemy być atrakcyjnym kierunkiem inwestycji dla firm z Indii oraz miejscem, gdzie można rozwijać europejskie łańcuchy dostaw.

Według danych przekazanych przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów, w 2025 r. wartość wymiany handlowej między Polską a Indiami wyniosła 6,3 mld euro. Obie strony dążą do co najmniej podwojenia tego wyniku do 2030 r. Nowe możliwości rozwoju współprac między Polską a Indiami może otworzyć porozumienie o strefie wolnego handlu między Unią Europejską a tym azjatyckim krajem.

Potencjał współpracy obejmuje m.in. obronność, energetykę, rolnictwo, naukę i zaawansowane technologie. Polska oferuje rozwinięty przemysł, wykwalifikowane kadry, dostęp do jednolitego rynku europejskiego oraz strategiczne położenie na szlakach transportowych Europy. Indie dysponują natomiast dużym potencjałem produkcyjnym, kadrowym i dynamicznie rozwijającym się rynkiem.

PESA Z WIZYTĄ BIZNESOWĄ W INDIACH

Na Forum w Nowym Delhi nie zabrakło przedstawicieli największego polskiego producenta pojazdów szynowych. PESA podpisała w Indiach umowę o współpracy z Jupiter Wagons, co stanowi kolejny etap ekspansji zagranicznej bydgoskiej firmy. Jej pociągi i tramwaje kursują we wszystkich polskich regionach oraz na rynkach zagranicznych, w tym dla takich przewoźników jak Deutsche Bahn, Trenitalia, České Dráhy czy RegioJet.

W Bydgoszczy produkowane są teraz pojazdy dla Rumunii, Czech i Niemiec, a w dziejach firmy odnotowano między innymi tak egzotyczny kontrakt, jak dostawy spalinowych zespołów trakcyjnych dla kolei w Ghanie.

Spółka zatrudnia około 4000 pracowników w swoich zakładach produkcyjnych i serwisowych. Większościowym udziałowcem jest Polski Fundusz Rozwoju, który ma 99,78 proc. akcji. Jest spółką prawa handlowego z udziałem Skarbu Państwa. Do końca 2025 roku Grupa Kapitałowa PFR zainwestowała – bezpośrednio i pośrednio – 24 mld zł, a 5 mld zł alokowała w fundusze VC i PE jako największy inwestor instytucjonalny w regionie.

Obecnie do najważniejszych zagranicznych partnerów PESY należą:

Hitachi Rail – japoński gigant. Partnerzy wspólnie startują w przetargach na dostawy pociągów bardzo dużych prędkości (Very High Speed) m.in. dla PKP Intercity. Umowa podpisana w lipcu 2026 r. zakłada transfer zaawansowanych technologii do Bydgoszczy oraz wspólne projekty na rynkach Europy Środkowo Wschodniej i Skandynawii.

Indie to w kontekście kolei jeden z najbardziej atrakcyjnych rynków świata. Przyglądamy się mu od lat, a teraz zyskujemy partnera, z którym będziemy mogli wspólnie realizować projekty i dostarczać pojazdy dla indyjskich przewoźników

KRZYSZTOF ZDZIARSKI
prezes PESY

Talgo – Hiszpania. Jesienią 2024 r. firmy podpisały porozumienie dotyczące wspólnego oferowania taboru dużych prędkości na rynku polskim oraz w regionie Trójmorza.

Mota-Engil – Portugalia. PESA, zastępując chińskie CRRC, pod przewodnictwem portugalskiej firmy budowlanej weszła w skład konsorcjum w celu ubiegania się o kontrakt na budowę nowej linii metra w Lizbonie.

W lipcu 2026 r. Grupa PESA mocno weszła na rynek niemiecki – sfinalizowała pełne przejęcie HeiterBlick, producenta tramwajów z Lipska.

Od 22 października do tego grona dołączył Jupiter Wagons Limited, indyjski prywatny producent wagonów towarowych i pasażerskich oraz komponentów i elementów infrastruktury kolejowej. Firma produkuje m.in. wagony dla Kolei Indyjskich i przewoźników prywatnych.

CO PESA BĘDZIE ROBIĆ W INDIACH?

– Indie to w kontekście kolei jeden z najbardziej atrakcyjnych rynków świata – mówi prezes bydgoskiej firmy Krzysztof Zdziarski. – Przyglądamy się mu od lat, a teraz zyskujemy partnera, z którym będziemy mogli wspólnie realizować projekty i dostarczać pojazdy dla indyjskich przewoźników. To może być dla nas jeden z najważniejszych rynków poza Europą, a współpraca z Jupiter Wagons to ważny krok w rozwoju naszej ekspansji zagranicznej.

Umowa o współpracy PESY z Jupiter Wagons obejmuje transfer polskich technologii na rynek indyjski, uruchomienie tam wspólnej produkcji lokomotyw i pojazdów pasażerskich oraz rozwój ekologicznych napędów wodorowych. Podpisane porozumienie zakłada współpracę w zakresie projektów związanych z dekarbonizacją kolei, w tym rozwój pojazdów zasilanych wodorem oraz dostawy i produkcję komponentów.

– Dziś miarą sukcesu polskiego przemysłu jest nie tylko eksport, ale zdolność do budowania trwałej obecności na globalnych rynkach – podkreśla Mikołaj Raczyński, prezes PFR. – PESA, rozwijając współpracę w Indiach w oparciu o własne technologie, pokazuje dojrzałość i międzynarodowe ambicje polskiej gospodarki. Ambicją PFR jest być partnerem przedsiębiorstw, które podobnie odważnie myślą o swojej globalnej przyszłości.

Forum Gospodarcze w Delhi to jedno z wydarzeń, towarzyszących wizycie premiera Tuska w Indiach. Jest ono częścią szerszego komponentu gospodarczego wizyty, koordynowanego przez polskie instytucje rozwoju – Team Poland.

Prezesowi Rady Ministrów oraz ministrowi finansów i gospodarki Andrzejowi Domańskiemu towarzyszyło prawie 80 przedstawicieli polskiego biznesu oraz szefowie kluczowych dla ekspansji zagranicznej instytucji. ●

Wojsko

Bydgoszcz wspiera żołnierzy

Budynek po Uniwersytecie Kazimierza Wielkiego przy ul. Przemysłowej w Bydgoszczy może stać się siedzibą Dowództwa Transformacji i Szkolenia Sił Zbrojnych.

Proces formowania Dowództwa Transformacji i Szkolenia Sił Zbrojnych rozpoczęto w maju 2026 r. Nowa struktura z siedzibą w Bydgoszczy ma odpowiadać za koordynację zmian oraz rozwój systemu szkolenia w Wojsku Polskim. 15 maja odbyła się uroczystość objęcia obowiązków dowódcy przez gen. dyw. Jarosława Górowskiego, dotychczasowego dowódcę Wielonarodowej Dywizji Północny-Wschód. Jego zastępcą został gen. bryg. Andrzej Lis, wcześniej dyrektor Centrum Doktryn i Szkolenia Sił Zbrojnych.

Dowództwo mieści się teraz przy ul. Szubińskiej. Jest wyspecjalizowaną instytucją Wojska Polskiego odpowiedzialną za zarządzanie procesami transformacji oraz rozwojem systemu szkolenia polskiej armii. Jego misją jest zapewnienie zdolności wojska do ciągłego uczenia się, adaptacji i utrzymania wysokiej gotowości bojowej oraz skutecznego reagowania na zagrożenia militarne i hybrydowe. Nowe dowództwo osiągnie pełną gotowość działania w 2027 roku.

Wojewoda Michał Sztybel wskazuje, że dzięki przekazaniu nieruchomości przy ul. Przemysłowej możliwa będzie dalsza rozbudowa nowej jednostki w Bydgoszczy. Docelowo będzie tu stacjonowało nawet kilkuset oficerów wraz z rodzinami, co wzmocni lokalną gospodarkę i znaczenie miasta na wojskowej mapie Polski.

Budynek ma prawie 2500 m kw. Został wzniesiony w latach 70. XX w. Służył jako biurowiec dla Bydgoskiego Kombinatu Budowlanego „Wschód". W latach 90. został zaadaptowany przez Uniwersytet Kazimierza Wielkiego – do 2014 r. uczyli się w nim studenci Instytutu Nauk Politycznych, a także Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych oraz Wydziału Administracji i Nauk Społecznych.

W 2014 r. uczelnia wystawiła nieruchomość na sprzedaż, ale chętnych nie było. Pojawił się pomysł utworzenia tam Centrum Stomatologii Collegium Medicum UMK, jednak uczelnia ostatecznie zdecydowała się na wzniesienie od podstaw nowego gmachu przy Szpitalu Uniwersyteckim nr 2 im. Biziela. ● **asj**

1 BY

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Konrad Skolimowski, czyli Skolim**

FOT. CEZARY ASZKIEŁOWICZ / AGENCJA WYBORCZA.PL

Awantura o koncert Skolima w Inowrocławiu

Występ odwołany

– Samorząd województwa nie powinien z publicznych środków finansować występu, na którym pojawiają się obsceniczne treści – mówi radny Michał Czepek. – Naszą intencją było, aby występ nie zawierał wulgaryzmów – tłumaczy Jarosław Gryckiewicz, prezes fundacji „Okruszek Szczęścia".

Paulina Błaszkiewicz

Skolim miał wystąpić w Inowrocławiu 30 października. Organizatorem koncertu finansowanego z pieniędzy samorządu województwa kujawsko-pomorskiego dla dzieci z placówek opiekuńczo-wychowawczych w ramach wydarzenia „Uwierz w Sport" była fundacja „Okruszek Szczęścia".

– Dla wielu z uczestników to rzadka okazja, by spędzić dzień poza placówką i spróbować różnych dyscyplin sportowych: od piłki nożnej, futsalu i koszykówki, przez siatkówkę i tenis stołowy, po boks, wioślarstwo i szachy. Gośćmi wydarzenia będą m.in. sędzia FIFA Szymon Marciniak, mistrz świata we freestyle football Paweł Skóra, mistrz Europy w Socca Krzysztof Elsner, Patryk Gryckiewicz – sędzia FIFA, a także olimpijczycy, mistrzowie Polski i trenerzy – zapowiadał Jarosław Gryckiewicz, prezes fundacji „Okruszek Szczęścia".

Muzyczną gwiazdą wydarzenia miał być Skolim, który w swoich hitach śpiewa m.in. o „robieniu na blacie" i „cieknięciu po brodzie".

– Patoartysta wystąpi na koncercie dla dzieci z domów dziecka. Jego pikantna twórczość pełna jest seksualnych aluzji, alkoholu, imprezowego stylu życia – tak o koncercie Skolima w Inowrocławiu mówił twórca cyfrowy Adam Weber.

Temat podchwycił radny sejmiku województwa kujawsko-pomorskiego Michał Czepek, który na ostatniej sesji stwierdził, że koncert, na którym pojawiają się obsceniczne treści, nie powinien być finansowany z publicznych pieniędzy. Odniósł się do tekstów Skolima, które w jego ocenie są wulgarne i nieodpowiednie dla młodych odbiorców.

– Dzieci nie trafiają do placówek opiekuńczo-wychowawczych z własnej woli i mogą mieć za sobą doświadczenia przemocy, także seksualnej. Bardzo szkoda psuć tak fantastyczny projekt tak słabym wykonawcą – mówił radny Czepek.

Wyboru wykonawcy broniła przewodnicząca sejmiku Elżbieta Piniewska z Inowrocławia. Stwierdziła, że miała podobne wątpliwości po sprawdzeniu tekstów Skolima, ale wszyscy na niego czekali. Podczas sesji wyznała, że odbierała mnóstwo telefonów z pytaniami, jak zdobyć wejściówkę na koncert Skolima.

– Prawie rozładował mi się telefon, tak dużo osób chciało bilety. Również matek dzieci z niepełnosprawnościami, zarówno intelektualnymi, jak i ruchowymi – powiedziała Piniewska.

Radny Czepek odparł, że pełna widownia nie rozstrzyga o tym, na co samorząd powinien wydawać pieniądze. – Z tego samego powodu, dla którego w Operze Nova albo Filharmonii Pomorskiej nie organizujemy festiwali disco polo, tak samo tu naszą rolą jest krzewienie kultury i ochrona dzieci przede wszystkim – mówił.

We wtorek Jarosław Gryckiewicz, prezes fundacji „Okruszek Szczęścia", która organizowała koncert Skolima na zlecenie Urzędu Marszałkowskiego, poinformował, że występ zostaje odwołany.

– Rozumiemy, że dla wielu rodziców, wychowawców i organizacji działających na rzecz dzieci troska o treści, z którymi stykają się młodzi ludzie, jest szczególnie ważna. Podzielamy tę troskę i szanujemy zgłaszane wątpliwości. Dobro uczestników jest dla nas najważniejsze, dlatego Fundacja zdecydowała o rezygnacji z występu Skolima. Pozostała część programu zostanie zrealizowana bez zmian – informuje Gryckiewicz.

I przeprasza „każdą ze stron tej sytuacji: osoby, które poczuły się urażone lub zaniepokojone, artystę oraz uczestników, którzy czekali na koncert". – Nie chcieliśmy nikogo urazić. Wszystkie decyzje dotyczące programu, w tym wybór wykonawców, Fundacja podejmowała samodzielnie. Każdy element ustalaliśmy z myślą o wieku uczestników i w granicach przyzwoitości. Naszą intencją było, aby występ nie zawierał wulgaryzmów ani treści nieodpowiednich dla dzieci, a artysta został poinformowany dla jakiej grupy wiekowej będzie występował – zapewnia organizator.

Prezes fundacji „Okruszek Szczęścia" zapowiada, że wyciągnie wnioski na przyszłość. – Sytuacja ta pokazuje także, że brakuje jasnych zasad. Dziś organizatorzy sami oceniają, które treści są odpowiednie dla dzieci, a oceny te bywają różne. Sytuacja ta wywołała dyskusję. Warto poruszyć kwestię, czy powinny o tym decydować przepisy prawa jednakowe dla wszystkich. Pozostajemy otwarci na dialog. Wierzymy, że w sprawach dzieci spokojna, merytoryczna rozmowa przynosi więcej niż medialny spór. Niech ta sytuacja będzie swego rodzaju nauką – dla nas wszystkich – apeluje Gryckiewicz. ●

Teatr

Deszcz nagród dla „Dżumy"

Spektakl „Dżuma" w reżyserii Wojciecha Kościelniaka, przygotowany przez Teatr Kameralny w Bydgoszczy, zdobył osiem nagród i wyróżnień podczas 64. Rzeszowskich Spotkań Teatralnych.

To jeden z najstarszych i najbardziej prestiżowych festiwali teatralnych w Polsce. Od 2022 r. w jego ramach funkcjonuje Festiwal Arcydzieł, skupiony wokół odczytywania klasyki literatury polskiej i światowej na nowo. I właśnie w nim nagrodę główną zdobyła bydgoska „Dżuma". Spektakl na podstawie powieści Alberta Camusa otrzymał również nagrodę publiczności, zdobywając uznanie zarówno jurorów, jak i festiwalowych widzów.

– To wyjątkowe osiągnięcie – po raz pierwszy w historii festiwalu ten sam spektakl otrzymał jednocześnie oba wyróżnienia. – mówi Laura Lange, specjalistka ds. promocji i marketingu Teatru Kameralnego. – Sukces „Dżumy" potwierdza, że przedstawienie może zdobyć uznanie zarówno profesjonalnego jury, jak i widzów, wywołując silne emocje i skłaniając do refleksji.

Jurorzy docenili również indywidualne osiągnięcia twórców i aktorów spektaklu. Za najlepszą choreografię, ekspresję ruchu bohatera zbiorowego i indywidualnego nagrodę otrzymał Mateusz Pietrzak. Za najlepszą scenografię – Mariusz Napierała.

Sara Lech została nagrodzona za znakomicie zaśpiewaną i zagraną postać Doktor Bernardy Rieux – niosącej najlepsze ludzkie wartości w sytuacji szczególnej próby. Nagrodę otrzymała też Maria Salwińska za rolę Anioła, metaforycznej postaci, zwiastunki śmierci.

Wyróżnienia aktorskie przyznano: Julii Witulskiej – za nadanie życia postaci, symbolizującej miłość bohaterek oraz Nikodemowi Bogdańskiemu – za rolę Józefa Granda i stworzenie wzruszającej postaci zwykłego człowieka próbującego opisać niewysłowioną miłość w niezwykłej sytuacji. ● **asj**

REKLAMA Bydgoszcz-Toruń/34457591

Sprawdź, co się dzieje w regionie!
Odwiedź stronę **www.kujawsko-pomorskie.pl**
oraz profile społecznościowe województwa
#LubieTuByc

Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego
KUJAWY POMORZE
Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu

eprasa.pl 5eb17bc19f

Bydgoska Izba Adwokacka ma 75 lat

Bronią praworządności

– W tożsamość adwokatury wpisana jest gotowość do niesienia pomocy jednostce, w starciu zarówno z machiną państwa, jak i innymi potężnymi instytucjami naszych czasów – mówi mecenas Michał Bukowiński.

• **Gala z okazji 75-lecia Bydgoskiej Izby Adwokackiej odbyła się w Teatrze Kameralnym**

FOT. MAT. ORA W BYDGOSZCZY

ROZMOWA Z MECENASEM **MICHAŁEM BUKOWIŃSKIM** dziekanem Okręgowej Rady Adwokackiej w Bydgoszczy

AGATA SZCZYGIELSKA-JAKUBOWSKA: Bydgoska Izba Adwokacka obchodzi w tym roku 75-lecie istnienia. Jakie były jej początki?
MICHAŁ BUKOWIŃSKI: Istotnie, już od 75 lat funkcjonujemy jako samodzielna izba adwokacka, jedna z 24. Historia bydgoskiej, czy precyzyjniej rzecz ujmując – kujawsko-pomorskiej adwokatury wykracza jednak poza rok 1951, niezwykle silnie splatając się z historią naszego miasta i regionu. Przypomnieć należy, że adwokatem był późniejszy prezydent Bydgoszczy Bernard Śliwiński, który 20 stycznia 1920 roku, stojąc na czele 6. Pułku Strzelców Wielkopolskich, wkroczył do naszego miasta, uroczyście przejmując je z rąk niemieckich. W uroczystości udział brał inny adwokat Melchior Wierzbicki, który jako reprezentant Naczelnej Rady Ludowej na Obwód Nadnotecki złożył podpis pod oficjalnym dokumentem, na mocy którego dotychczasowy niemiecki nadburmistrz Hugo Wolff przekazał władzę nad Bydgoszczą w ręce Polaków. Jeszcze tego samego dnia mecenas Wierzbicki wręczył nominację pierwszemu komisarycznemu prezydentowi miasta Janowi Maciaszkowi, który również był adwokatem.

Podczas wojny zginęło 15 z 53 bydgoskich adwokatów. Upamiętnia ich głaz umieszczony przy Katedrze św. Marcina i Mikołaja.
– Walce o niepodległość sporą część swego życia poświecił mec. Jan Junk, żołnierz Armii Krajowej ps. „Jurand", uczestnik Powstania Warszawskiego. Odszedł w 2024 r. w wieku 104 lat. Jego postać upamiętniliśmy w filmie „Adwokat Jan Junk. Szkice do portretu".

W latach 30. wiceprezydentem Bydgoszczy był adwokat Marcin Spikowski. Po roku 1989 funkcję tę pełnił mecenas Jan Montowski, późniejszy dziekan bydgoskiej izby. Pamiętamy również okres prezydentury mecenasa Romana Jasiakiewicza.
– Zaangażowanie w życie publiczne jest elementem tradycji i spuścizny naszej adwokatury. Sądzę, że nie będzie przesadą stwierdzenie, że adwokaci w olbrzymim stopniu wpłynęli na proces odzyskiwania niepodległości i budowania tożsamości miasta.

Przy okazji jubileuszu nie sposób też nie wspomnieć o obrońcach opozycjonistów, w tym działaczy „Solidarności" w procesach politycznych w czasie PRL-u.
– Świadectwo odwagi i przywiązania do etosu adwokackiego dali wówczas m.in. mec. Edward Turczynowicz, późniejszy wiceprzewodniczący Rady Miasta Bydgoszczy, mec. Ryszard Paradowski, mec. Konrad Kulpa, mec. Andrzej Lehmann, mec. Antoni Gołda, mec. Tadeusz Weyna, adw. Edmund Dobecki – obecnie najstarszy adwokat naszej izby wykonujący zawód, adw. Zbigniew Kaczanowski, adw. Bronisław Koch, adw., Krzysztof Podstawski, adw. Wojciech Szweda. Adw. Jerzy Sulimierski był natomiast rzecznikiem prasowym i doradcą MKZ „Solidarność" w Bydgoszczy. Adwokaci towarzyszyli również oskarżonym uczestnikom zajść z listopada 1956 r., kiedy to tłum manifestantów wtargnął na teren Komendy Wojewódzkiej MO, a następnie skierował się do stacji zagłuszającej, znajdującej się na Wzgórzu Dąbrowskiego, niszcząc znajdujące się tam urządzenia.

Niezłomna obrona praw obywateli to chlubna tradycja bydgoskiej adwokatury. Podczas rządów PiS i Solidarnej (Suwerennej) Polski Zbigniewa Ziobry, gdy Bydgoszczanie stawali w obronie konstytucji, niezawisłości sędziowskiej, przeciwko politycznemu zawłaszczaniu wymiaru sprawiedliwości, wielu prawników z Kujawsko-Pomorskiej Izby Adwokackiej broniło pro bono protestujących obywateli. Adwokaci byli też – jak pan – twarzami protestów w obronie praworządności. Czy taka powinna być rola adwokatów?
– W tożsamość adwokatury wpisana jest gotowość do niesienia pomocy jednostce, w starciu zarówno z machiną państwa jak i innymi potężnymi instytucjami naszych czasów. Mam nadzieję, że okołojubileuszowe okoliczności naszej rozmowy, usprawiedliwią patos mojej odpowiedzi na to pytanie. Motto adwokatury głosi: „Polsce – wierność, Praw i wolności – obrona, Potrzebującym – pomoc". Każdy adwokat uroczyście ślubuje w swej pracy przyczyniać się ze wszystkich sił do ochrony praw i wolności obywatelskich. Obrona praworządności to zatem zarówno nasza powinność jak i zawodowy obowiązek.

Wróćmy do historii. Adwokaci odcisnęli swe piętno również na życiu kulturalnym miasta.
– To prawda. Przypomnę, że adw. Jan Prekier, znajomy Jerzego Waldorffa i Stefana Kisielewskiego, odegrał kluczową rolę w powstaniu w 1955 r. bydgoskiego Studia Operowego. Instytucja stanowiła zalążek Opery Nova. Mec. Jan Burker zwykł zaś mówić o sobie, że „jest najlepszym jazzmanem wśród adwokatów i najlepszym adwokatem wśród jazzmanów". Ceniony muzyk, uczestnik pierwszego, historycznego festiwalu Jazz nad Odrą we Wrocławiu w 1964 r. jest autorem wielu publikacji, m. in. wspominkowej książki „Zezowata Temida".

Nie wspomniał pan dotąd o kobietach w bydgoskiej palestrze.
– Pionierką wśród pań – adwokatek i działaczek samorządowych – jest Maria Aktabowska, której karierę zawodowa przerwała II wojna światowa. Trend dominacji mężczyzn w adwokaturze odwrócił się dopiero po 1990 r. Dziś to kobiety stanowią większość w naszej izbie i dominują w organach samorządu zawodowego, jak się w wydaje z korzyścią dla całej adwokackiej społeczności. Dzieło mec. Aktabowskiej kontynuuje z powodzeniem adwokatka naszej izby Justyna Mazur, moja poprzedniczka na stanowisku dziekana, a obecnie wiceprezeska Naczelnej Rady Adwokackiej.

Ilu członków liczy dziś bydgoska izba? Jak wygląda jej działalność?
– Izba bydgoska to obecnie niemal 400 adwokatek i adwokatów oraz ponad 20 aplikantów adwokackich. Siedzibą izby pozostaje Bydgoszcz, ale pomoc prawną świadczymy w kancelariach w Inowrocławiu, Świeciu, Szubinie, Tucholi, Chojnicach czy Nakle. Każdy adwokat jest z mocy ustawy członkiem tej izby adwokackiej, w granicach której obrał siedzibę zawodową. Podlega zatem „jurysdykcji" organów danej izby. Aplikanci to osoby z tytułem magistra prawa, które po zdaniu egzaminów państwowych, pod okiem patrona, czyli doświadczonego adwokata, zdobywają praktyczne umiejętności wykonywania zawodu i przez trzy lata przygotowują się do egzaminu adwokackiego.

Jak widzi pan przyszłość bydgoskiej adwokatury? Jakie zadania sobie państwo stawiacie?
– Naszym celem jest zwiększanie liczebności izby i rozwijanie szkoleń zawodowych tak, by móc sprostać rosnącemu zapotrzebowaniu na usługi prawne, ale i rosnącym oczekiwaniom klientów. Chcielibyśmy cały czas wpływać na życie publiczne regionu, nadążać za wyzwaniami współczesności: postępującą digitalizacją, globalizacją, coraz szerszą obecnością AI. Potencjał i energia koleżanek i kolegów napawa mnie optymizmem.

Niedawno prezydent Karol Nawrocki podpisał długo wyczekiwaną przez środowisko nowelizację ustawy Prawo o adwokaturze. Które z jej zapisów uważa pan za szczególnie ważne i cenne dla ochrony obywateli?
– Adwokat podczas i w związku z wykonywaniem obowiązków zawodowych zyskał ochronę przewidzianą w Kodeksie karnym dla funkcjonariusza publicznego. Zmiana ta ma istotne znaczenie w związku z narastającym hejtem, aktami znieważeń czy gróźb kierowanych wobec adwokatów. Ze smutkiem obserwuję bowiem, podgrzewane niekiedy medialnie, próby utożsamiania adwokata z klientem oraz tworzenia kategorii podsądnych, których chce się pozbawić prawa do obrony. Prawo do rzetelnego procesu jest konstytucyjnym prawem każdego obywatela. Nie ma rzetelnego procesu bez prawa do obrony. Według nowych zapisów, tytuł zawodowy „adwokata", godło adwokatury oraz nasz strój urzędowy podlegają ochronie z mocy ustawy. Za nieuprawnione używanie tytułu, oznaczanie działalności jako „kancelaria adwokacka"/"kancelaria adwokatów", a także za nieuprawnione posługiwanie się godłem adwokatury odtąd grozi kara grzywny od 5 tys. do 200 tys. zł lub kara ograniczenia wolności. Mamy nadzieję, że te zapisy istotnie ograniczą działalność osób, które podszywają się pod adwokatów. Z perspektywy obywateli – klientów istotne znaczenie ma fakt, iż ustawa reguluje również prowadzenie przez Naczelną Radę Adwokacką ogólnodostępnego online rejestru adwokatów. Obywatel, którego reprezentantem jest adwokat, ma zatem pewność, że chroniona tajemnicą zawodową będzie każda informacja powierzona pełnomocnikowi lub obrońcy. Ma pewność, że adwokat pozostaje niezależny od jakichkolwiek instytucji państwowych – obowiązuje nas zakaz pozostawania w stosunku zatrudnienia. Obywatel, wybierając adwokata, może mieć również pewność, że nie podejmiemy się reprezentacji strony przeciwnej, a to z uwagi na związanie zakazem konfliktu interesów. Mamy też obowiązek ubezpieczenia się od odpowiedzialności cywilnej.

Codzienność Bydgoskiej Izby to nie tylko niełatwa praca. Spotykają się państwo również towarzysko, działa Klub Adwokacki, a nawet odbywają się spływy kajakowe.
– Aktywności pozazawodowe wynikają z jednej strony z potrzeby odreagowania emocji związanych z pracą, z drugiej zaś stanowią formę realizację naszych pasji i potrzeby integracji. Adwokacki Spływ Kajakowy im. adw. Romana Latosa to ponad 20-letnia tradycja spotkań adwokatów nad Brdą. Wieczory autorskie nad Brdą mieli prof. Jerzy Zajadło i słynny podróżnik Aleksander Doba. W minionym roku z powodzeniem reaktywowaliśmy Karnawałowy Bal Adwokacki. Ważnym wydarzeniem w kalendarzu izbowym są grudniowe spotkania opłatkowe. Jeśli zaś chodzi o Klub Adwokacki przy Nowym Rynku 5, to staramy się podtrzymywać tradycję spotkań zaduszkowych, w trakcie których wspominamy corocznie koleżanki i kolegów, których już z nami nie ma. Adwokatura odważnie kroczy w przyszłość właśnie dzięki sile, jaką odnajduje w swej historii i tradycji. ●

Rozmawiała Agata Szczygielska-Jakubowska

1 BY

eprasa.pl 5eb17bc19f

Z życia regionu

Kierunek – Rozwój: czas na nowe umiejętności

Chcesz zdobyć nowe umiejętności, rozwinąć kompetencje i zwiększyć swoje szanse na rynku pracy? Zachęcamy do udziału w projekcie „Kierunek-rozwój", w ramach którego można skorzystać z dofinansowanych kursów, szkoleń i studiów podyplomowych. W przyszłym tygodniu ruszają kolejne nabory. Przewidziano 2 200 miejsc. Szczegóły programu na stronie www.zainwestujwsiebie.pl

Fot. UMWKP.

– Zależy nam, aby mieszkańcy naszego województwa mieli możliwość jak najlepszego rozwoju zawodowego. Projekt „Kierunek – rozwój", w ramach którego obejmiemy wsparciem 13,5 tys. osób, to szansa na zdobycie nowych umiejętności i poprawę pozycji na rynku pracy. Chcesz rozwinąć kompetencje, zwiększyć szanse na dobrą pracę? Zachęcam do udziału! – zaprasza marszałek Piotr Całbecki.

Najbliższe nabory:

4 listopada (środa) godz. 9 (limit miejsc: 1 000)

Nabór adresowany do dorosłych, którzy

- mieszkają, uczą się lub pracują na terenie województwa kujawsko-pomorskiego;
- nie prowadzą lub nie mają zawieszonej działalności gospodarczej;
- nie są jedynymi wspólnikami spółki z ograniczoną odpowiedzialnością ani wspólnikami w spółce cywilnej.

5 listopada (czwartek) godz. 9 (limit miejsc: 200)

Nabór dedykowany osobom powyżej 50. roku życia i osobom z niepełnosprawnościami

10 listopada (wtorek) godz. 9 (limit miejsc: 1 000)

Nabór dedykowany mieszkańcom obszarów wiejskich i miast liczących do 100 tys. mieszkańców

Szkolenie komputerowe dla dorosłych. Fot. Mikołaj Kuras dla UMWKP

Uczestnicy mogą otrzymać dofinansowanie do szkoleń wybranych z listy Bazy Usług Rozwojowych (www.uslugirozwojowe.parp.gov.pl), prowadzonej przez rządową Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP). **Maksymalna wartość wsparcia wynosi 6 400 zł, uczestnik pokrywa jedynie 10% kosztów wybranej usługi.**

Na zlecenie samorządu województwa realizatorem wartego ponad 120 mln złotych projektu (ponad 105 mln złotych to dofinansowanie z Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-27) został Wojewódzki Urząd Pracy w Toruniu.

„Kierunek – rozwój" w liczbach

- łącznie **13,5 tys. uczestników**
- do **6 400 złotych** wsparcia
- **10 proc. kosztów** pokrywa uczestnik
- **20** zakończonych naborów
- **11,7 tys.** zrekrutowanych osób
- wartość projektu **124 mln złotych (105 mln złotych z FEdKP)**

Nasze autobusy elektryczne z tytułem Polski Bus 2026

Zakupione przez samorząd województwa autobusy Iveco Crossway 12 LE electric zostały wyróżnione prestiżowym tytułem Polski Bus 2026 w kategorii autobusów międzymiastowych. Uroczyste wręczenie nagrody odbyło się podczas gali Międzynarodowych Targów Transportu Zbiorowego Transexpo w Kielcach.

– Wymiana taboru autobusowego to ważny element realizowanej przez samorząd województwa polityki rozwoju transportu publicznego w regionie. Przyznawana przez branżę transportową nagroda jest potwierdzeniem wysokiej jakości i innowacyjności pojazdów, które wybraliśmy do obsługi regionalnych połączeń autobusowych. To również docenienie konsekwentnych działań samorządu województwa na rzecz rozwoju nowoczesnego przyjaznego środowisku transportu publicznego – podkreśla marszałek Piotr Całbecki.

Nagrodzony Iveco Crossway 12 LE electric to dwunastometrowy autobus elektryczny przeznaczony do obsługi połączeń regionalnych i międzymiastowych. Pojazd łączy zalety napędu zeroemisyjnego z rozwiązaniami zapewniającymi komfort i bezpieczeństwo pasażerów. Dzięki temu nowoczesna elektryczna technologia, która zazwyczaj wykorzystywana jest w komunikacji miejskiej, znajduje zastosowanie również na trasach międzymiastowych w Kujawsko-Pomorskiem.

Zakupione przez samorząd województwa autobusy Iveco Crossway 12 LE electric, wyróżnione tytułem Polski Bus 2026. Fot. Szymon Zdziebło tarantoga.pl dla UMWKP

Nowe autobusy znacząco odmładzają flotę naszego samorządowego przewoźnika – spółkę Kujawsko-Pomorski Transport Samochodowy (KPTS) – i poprawiają standard podróży na regionalnych liniach. Każdy z nich oferuje 50 miejsc i nowoczesne wyposażenie. Nagrodzony model Iveco Crossway 12 LE Elec to najnowocześniejszy autobus elektryczny przeznaczony do obsługi tras regionalnych i podmiejskich. Pojazdy wyposażone są w wydajny napęd elektryczny i baterie pozwalające na przejechanie nawet około 400 kilometrów na jednym ładowaniu, co umożliwia efektywną obsługę połączeń bez emisji spalin.

W ramach programu z rekordowym w skali kraju dofinansowaniem z Krajowego Planu Odbudowy (KPO) samorząd województwa kupił 25 elektrycznych i 15 hybrydowych pojazdów. Całkowita wartość projektu wynosi 125 mln złotych, a dofinansowanie z KPO wyniosło 92 mln złotych.

Samorząd województwa inwestuje również w nowoczesną infrastrukturę autobusową. Do obsługi pojazdów elektrycznych KPTS zainstalował w regionie 24 stacje ładowania. Koszt inwestycji wyniósł 6,7 mln złotych.

W tym roku rozpoczniemy budowę dwóch nowych dworców autobusowych w Rypinie i Mogilnie. Ich budowę zakończymy w 2027 roku.

Transport autobusowy w 2026 roku w liczbach:

- 22 mln złotych dotacji z FRPA
- 9,5 mln złotych wkładu własnego
- 7,3 mln przejechanych kilometrów
- 1,4 tys. połączeń autobusowych
- 69 linii komunikacyjnych

Nabór wniosków o środki na małą retencję

Blisko 60 milionów złotych trafi do mieszkańców, lokalnych samorządów i organizacji na przedsięwzięcia służące zwiększaniu retencji wodnej w naszym regionie. Wszystko za sprawą uruchamianego właśnie marszałkowskiego projektu, który jest odpowiedzią na wyzwania związane z suszą i zmianami klimatu. Dzięki grantom pokrywającym 100 procent kosztów powstaną nowe zbiorniki wodne i stawy. Termin składania wniosków mija 15 grudnia.

Dofinasowanie można otrzymać na zadania, które łączą budowę lub przebudowę infrastruktury z realnym efektem retencyjnym:

infrastruktura retencyjna: budowa i remont jazów, zastawek, podpiętrzeń, stawów rybnych oraz sztucznych zbiorników wodnych (do 5 mln m^3),

działania ekosystemowe: przywracanie terenów podmokłych, renaturyzacja koryt rzecznych czy nasadzenia śródpolne (jako element towarzyszący inwestycji budowlanej).

O granty mogą się ubiegać:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- osoby fizyczne,
- stowarzyszenia, fundacje;
- spółdzielnie,
- spółki np. jawne, komandytowe,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- inne osoby prawne (uczelnie).

W puli środków jest 60 mln złotych. Maksymalna wartość wsparcia dla jednego grantobiorcy wyniesie 200 tys. euro, a poziom dofinansowania sięga 100 procent kosztów kwalifikowalnych. Projektem objęte zostaną tereny wiejskie – zarówno całe gminy wiejskie, jak i wiejskie części gmin miejsko-wiejskich.

Dofinansowanie można przeznaczyć między innymi na budowę i modernizację urządzeń służących retencji wody (np. jazy, zastawki, podpiętrzenia) oraz tworzenie i odtwarzanie małych zbiorników retencyjnych, m.in. sztucznych zbiorników wodnych i stawów rybnych.

Projekt realizowany jest z Funduszy Europejskich dla Kujaw i Pomorza 2021-2027.

Informacji o projekcie „Rozwój małej retencji na cele środowiskowe w województwie kujawsko-pomorskim" udzielają pracownicy Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich (Paweł Roszak, email: p.roszak@kujawsko-pomorskie.pl, tel. 784 936 398; Barłomiej Milak, email: b.milak@kujawsko-pomorskie.pl, tel. 604 781 381).

Więcej na www.kujawsko-pomorskie.pl

eprasa.pl 5eb17bc19f

Społeczeństwo

Jak ukraińscy uchodźcy są traktowani przez Polaków

Coraz więcej polskich obywateli z dnia na dzień straciło przychylność wobec naszych wschodnich sąsiadów, którzy szukają schronienia przed wojną w Ukrainie.

Nina Pejas

VII LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W TORUNIU

Po agresji Rosji na Ukrainę większość Polaków była gotowa nieść pomoc uciekinierom zza wschodniej granicy. W obliczu tragedii oddolnie zjednoczyli się i zaczęli organizować transporty osób w głąb naszego kraju, zbierali ubrania, załatwiali mieszkania lub gościli uchodźców w swoich domach, przygotowywali posiłki dla przyjezdnych, podczas gdy polski rząd pozostawał cicho i obserwował bieg wydarzeń przez wiele dni.

Z biegiem lat sytuacja zaczyna się odwracać. Teraz to rządząca koalicja utrzymuje narrację Polaków, którzy pomagali Ukraińcom po wybuchu wojny i widzi duży potencjał rozwoju gospodarczego związanego z napływem imigrantów.

Podczas obchodów rocznicy wybuchu II wojny światowej premier Donald Tusk powiedział, że „musimy pomóc przetrwać Ukrainie", zaś w swoim wystąpieniu na Warsaw Security Forum zadeklarował, iż „wojna na Ukrainie to też nasza wojna". Z kolei minister spraw zagranicznych Radosław Sikorski, w wywiadzie w Dniu Niepodległości Ukrainy, także głośno wypowiadał się między innymi o solidarności z Ukrainą i o wadze jej suwerenności.

Niestety, opozycja podsyca niechęć do Ukraińców, publikując fake newsy. Wielu polityków Konfederacji deklarowało, że ci są pierwszymi w kolejce do świadczeń socjalnych i mieszkań, spychając Polaków. Zostało udowodnione, że jest to nieprawda. W świetle prawa Polacy i Ukraińcy są traktowani tak samo.

• **Dom Ukraiński w centrum Bydgoszczy**
FOT. ANDRZEJ TYCZYNO / WYBORCZA.PL

Polska jest dumna z tego, że jako pierwszy kraj na świecie – tego samego dnia co Kanada – uznała niepodległość Ukrainy. Oddaję cześć bohaterom Sił Zbrojnych Ukrainy za tak skuteczne stawienie czoła agresji Putina. Rosyjski imperializm stanowi zagrożenie dla całej Europy

RADOSŁAW SIKORSKI
minister spraw zagranicznych

Politycy tacy jak Grzegorz Braun, Sławomir Mentzen czy Krzysztof Bosak w swoich wystąpieniach oraz wpisach na portalach społecznościowych wielokrotnie budowali przekaz, że masowy napływ uchodźców i imigrantów prowadzi do drastycznego spadku bezpieczeństwa na polskich ulicach, m.in. do powstawania w polskich miastach stref niebezpiecznych, w których rzekomo dochodzi do powszechnych pobić, kradzieży i napadów dokonywanych przez cudzoziemców. Braun podczas prezentacji swojego projektu i broszury w lipcu 2022 r. nazywał Ukraińców przesiedleńcami, co sugeruje świadome unikanie słowa „uchodźca" lub „ofiara wojny", aby pozbawić te osoby kontekstu ucieczki przed zagrożeniem życia.

Bombardowane takimi informacjami i wypowiedziami społeczeństwo staje się coraz bardziej wrogie i nieufne wobec imigrantów. Coraz częściej można usłyszeć o sytuacjach prześladowań i zjawisku ksenofobii, co często ma poważne konsekwencje. Na przykład w maju 2024 r. grupa polskiej młodzieży zaatakowała na Moście Świętokrzyskim w Warszawie trzech nastolatków z Ukrainy w wieku 16–17 lat, po czym uzasadniła swoje zachowanie używaniem w rozmowie języka ukraińskiego.

Do głośnego incydentu doszło także w Bielsku-Białej, gdzie w autobusie miejskim dorosły mężczyzna brutalnie słownie i fizycznie zaatakował 11-letnie dziewczynki pochodzenia ukraińskiego tylko z powodu ich narodowości. W wielu polskich miastach – choćby w Warszawie, Poznaniu, Wrocławiu czy Krakowie – policja wielokrotnie interweniowała w sprawach pobić uchodźców lub pracowników z Ukrainy. Dochodziło do napaści w rejonach przystanków czy lokali, gdzie sprawcy atakowali przechodniów po usłyszeniu ich rozmowy w języku ukraińskim lub rosyjskim.

Mam nadzieję, że w przyszłości ta sytuacja się uspokoi i nikt już nie będzie prześladowany lub niechciany, gdy szuka schronienia przed wojną. W mojej opinii ludzie powinni mieć więcej empatii wobec osób, które straciły tak wiele. Moc fake newsów jest przerażająca i naprawdę boję się jej wpływu na ludzi oraz tego, jak szybko i diametralnie mogą zmienić swój pogląd. Momenty z początku wojny dają mi jednak nadzieję, że ludzie są w stanie zjednoczyć się i nadal pomagać uchodźcom. Żeby empatia pokonała nienawiść.

REKLAMA

Bydgoszcz-Toruń/34458001

2026 ROK LUDZI FILMU Z KUJAW I POMORZA
KUJAWY POMORZE
Urząd Marszałkowski Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu
Partnerem wydania jest Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego
2026 ROKIEM NSZZ SOLIDARNOŚĆ RI I BYDGOSKIEGO MARCA 1981

2 BY

eprasa.pl 5eb17bc19f

Jak wygląda kryzys, o którym nie mówi się na przerwach

Cisza, w której milkną ekrany

Ten stan to puste kubki i naczynia rosnące w stosik na biurku, których od tygodnia nie masz siły wynieść do kuchni. To paraliż na myśl o zaległościach i powtarzana z przyzwyczajenia formułka: „Wszystko gra".

Adam Drozdowski
ZESPÓŁ SZKÓŁ MECHANICZNYCH NR 1 W BYDGOSZCZY

FOT. SHUTTERSTOCK

To nie zaczyna się od żadnego wielkiego dramatu. Zazwyczaj wkrada się po cichu, w środku zwykłego tygodnia. Najpierw człowiek wmawia sobie, że to tylko chwilowe zmęczenie po sprawdzianach albo deszczowa pogoda. A potem mija kilka dni i nagle dociera do ciebie, że od dłuższego czasu nic nie robisz. Zamiast normalnego dnia jest tylko wpatrywanie się w sufit, odpuszczanie lekcji, unikanie kontaktu i kompletny brak siły na to, żeby wstać i coś zrobić. Telefon wibruje na biurku, ale zamiast go podnieść, odwraca się wzrok w drugą stronę.

JAK TO WYGLĄDA Z BLISKA

Zapomnijmy na chwilę o sztywnych regułkach i mądrych teoriach. W realnym życiu ten stan to puste kubki i naczynia rosnące w stosik na biurku, których od tygodnia nie masz siły wynieść do kuchni. To paraliż na myśl o zaległościach i powtarzana z przyzwyczajenia formułka: „Wszystko gra", kiedy ktoś znajomy rzuci krótkie „Co u ciebie?". Bo tłumaczenie komukolwiek, że w środku człowiek po prostu się sypie, wymaga siły, której akurat nie ma ani grama. Dochodzi do tego potężne przebodźcowanie. Korytarz szkolny staje się za głośny, hałas w tramwaju wwierca się w głowę, a byle jaka prośba o wyniesienie śmieci urasta do rangi problemu nie do pokonania.

PUSTE TEKSTY, KTÓRE RANIĄ NAJBARDZIEJ

Najgorsze w tym wszystkim bywa zderzenie z otoczeniem. Kiedy człowiek odważy się chociaż odrobinę wycofać albo rzuci półsłówkiem, że nie daje rady, natychmiast trafia na mur. Słyszy klasyczne: „Przesadzasz", „Za dużo siedzisz w telefonie", „Weź się w garść" albo „Za naszych czasów nie było czegoś takiego". Tylko że to nie jest lenistwo. Nikt o zdrowych zmysłach nie wybiera dobrowolnie leżenia w ciemnym pokoju z poczuciem, że przestaje istnieć. To nie jest też żadne „szukanie uwagi", bo w kryzysie robi się absolutnie wszystko, żeby nikt na ciebie nie patrzył. Mówienie komuś w takim stanie, żeby „wziął się w garść", ma dokładnie taki sam sens, jak kazanie osobie ze złamaną nogą przebiec maraton.

KIEDY TRZEBA ZROBIĆ TEN PIERWSZY KROK

Najważniejsza rzecz, jaką trzeba w tym wszystkim usłyszeć, to fakt, że nikt nie powinien dźwigać tego w pojedynkę. Szukanie pomocy to nie żaden wstyd ani dowód słabości, to po prostu próba odzyskania własnego życia. Nie trzeba od razu robić rewolucji ani układać wielkich planów. Wystarczy drobny ruch.

• **Rozmowa z kimś bliskim.** Bez szukania mądrych słów i budowania zdań. Wystarczy spotkać się z kimś, komu się ufa – z przyjaciółmi, kimś z rodziny czy sensownym nauczycielem.

• **Anonimowe linie wsparcia.** Kiedy rozmowa twarzą w twarz wydaje się niemożliwa, można skorzystać z darmowych, dyskretnych opcji:
• **116 111** – Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży (całodobowy, bezpłatny, można też pisać na czacie na 116111.pl);
• **800 12 12 12** – Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka (całodobowy i darmowy);
• **116 123** – Kryzysowy Telefon Zaufania dla starszych nastolatków i dorosłych.

• **Wizyta u specjalisty.** Psycholog czy terapeuta to nie żaden wyrok ani powód do wstydu. To po prostu ktoś, kto potrafi pomóc rozplątać ten chaos w głowie, gdy człowiek sam już nie daje rady. ●

Felieton

Wrażliwość jako fundament odwagi

Wrażliwość ludzi wokół może budować nasz świat i dodawać odwagi do bycia sobą.

Dominika Sobczyńska
V LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W TORUNIU

Zawsze byłam osobą raczej zamkniętą w sobie. Nie lubiłam zwracać na siebie uwagi i często bałam się opinii innych ludzi. Każde działanie wiązało się u mnie ze stresem. Przez to nie zawsze pokazywałam, jaka naprawdę jestem i co czuję.

Najbardziej uwidoczniało się to podczas tańca, który od zawsze wydawał mi się czymś, co chciałabym robić, lecz brakowało mi odwagi. Tańczenie układu choreograficznego nie sprawiało mi większych problemów, ale gdy przychodził moment freestyle'u, czułam strach. Myśl o tym, że mam wejść na środek kółka i jako jedyna tańczyć, wymyślając własne kroki, podczas gdy wokół mnie stoją ludzie skupiający uwagę tylko i wyłącznie na mnie, sprawiał, że nie byłam w stanie się ruszyć.

Wiedziałam, że mam krótsze doświadczenie z tańcem niż inni, przez co czułam się gorsza. Wydawało mi się, że każdy patrzy tylko po to, aby mnie ocenić. Z czasem jednak zaczęłam dostrzegać, jak duży wpływ na moje postrzeganie świata mają osoby, których wrażliwość pomaga mi lepiej rozumieć siebie i innych.

Pewnego dnia podczas treningu przyglądałam się innym tancerzom. Tańczyli z ogromną swobodą i pewnością siebie. Wyglądali jakby muzyka prowadziła ich sama. Gdy ktoś zgubił rytm podczas jakiegoś ruchu, nikt się nie śmiał. Zamiast tego wszyscy bili brawo, dopingowali i dodawali odwagi. Tworzyli atmosferę, w której nikt nie bał się popełniać błędów. Było to dla mnie coś niezwykłego. Zauważyłam wtedy, że patrzą na innych z życzliwością, a nie chęcią oceniania. Ich wrażliwość sprawiła, że sama chciałam spróbować.

Któregoś razu zebrałam się na odwagę i sama wyszłam na środek. Nie przyszło mi to z łatwością, serce biło mi bardzo szybko, a w głowie miałam pustkę. Gdy usłyszałam muzykę, zaczęłam próbować różnych ruchów, które zapamiętałam poprzez oglądanie innych. Spodziewałam się krytyki, bo nie umiałam robić tego tak dobrze jak inni. Ku mojemu zdziwieniu, zamiast śmiechów i pokazywania palcami, usłyszałam oklaski i doping. Tancerze zachęcali mnie gestami i uśmiechami, dzięki czemu zaczęłam poruszać się pewniej. Z treningu na trening przychodziło mi to z coraz większą łatwością, a moje ruchy stawały się coraz lepsze.

Wrażliwość innych tancerzy sprawiła, że zaczęłam inaczej patrzeć na siebie i swoje możliwości. Przestałam bać się oceny i zaczęłam czerpać radość z ruchu i muzyki. Zmienili oni moje postrzeganie na świat. Dzięki nim stałam się szczęśliwsza. Wtedy zrozumiałam, że w tańcu nie chodzi o bycie idealnym, lecz o wyrażanie siebie.

Dziś wiem, że to właśnie wrażliwość ludzi wokół może budować nasz świat i dodawać odwagi do bycia sobą. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Czarnota

O nierównym dostępie do rozwoju edukacyjnego

Dajcie nam szansę!

Wiem, że nic nie wiem – rzekł Sokrates jakieś czterysta lat przed naszą erą. Te słowa, choć antyczne, mają swoje zastosowanie również współcześnie, albowiem jest to fraza, której może używać młodzież, żyjąca w niewiedzy o możliwościach rozwoju edukacyjnego. Bo słyszy się o nich przeważnie tylko w większych miastach. Mieszkańcy podmiejskich gmin, obszarów wiejskich i mniejszych miast mają mniejszy dostęp do wiedzy o istnieniu możliwości rozwoju edukacyjnego, które były od zawsze, lecz nie tam, gdzie mieszkają. Najwyższy czas działać, aby to zmienić.

Statystycznie rzecz biorąc, dostęp do informacji na temat prestiżowych konkursów, programów stypendialnych i mentoringowych, wielorakich inicjatyw na dużą skalę nie jest dla osób z małych miejscowości, które żyją w niewiedzy na ich temat. Według badań Fundacji Dobra Sieć ponad 70 proc. uczniów z mniejszych miejscowości przyznało, że o istnieniu takich programów, jak np. Stypendia Pomostowe, dowiaduje się za późno (w klasie maturalnej lub po terminie składania wniosków). Jeśli natomiast chodzi o prestiżowe wydarzenia, mogące rozbudować czyjeś CV lub aplikację na studia tudzież właśnie na stypendia, są niewiadome dla wielu osób spoza metropolii.

Jak podają dane statystyczne w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców ponad 65 proc. licealistów potrafi wymienić lub kojarzy inicjatywy typu MUN, projekty realizowane przez program Erasmus+ (poza szkołą) czy platformy edukacyjne typu TEDx – zauważają Adina Marina Șerban oraz Rūta Brazienė w „Young people in rural areas: diverse, ignored and unfulfilled". Tymczasem w miejscowościach poniżej 20 tys. mieszkańców oraz na wsiach wskaźnik ten spada poniżej 12 proc**.** Dla blisko 90 proc. młodzieży z małych ośrodków te nazwy i akronimy są całkowicie obce. Nie wynika to z braku internetu, ale z braku tzw. sieci rówieśniczo-mentorskiej. W małej miejscowości nie ma starszego kolegi, który „był na MUN-ie i opowiedział o tym na korytarzu" – pisze Sławomir Kalinowski, redaktor „Liberte!". Sytuacja dotyczy również możliwości promowanych przez lokalne instytucje, które niestety często nie uwzględniają tych nowoczesnych, obecnych między innymi w większych miastach.

Na podstawie ankiety przeprowadzonej w ramach młodzieżowego projektu społecznego Asteria Initiative spośród młodych osób z małych miejscowości i mniejszych miast województwa Kujawsko-Pomorskiego osiem na dziesięć osób nie wie, czym jest Our Future Fondation (fundacja, prowadząca programy mentoringowe dla młodzieży, wspierające w wyborze i aplikacji na studia oraz rozwoju konkursowym). Siedem na dziesięć osób nie jest w stanie wymienić żadnych młodzieżowych możliwości rozwoju w dziedzinie STEM. Tyleż samo nie wie o istnieniu popularnego stypendium marszałka województwa – Prymus Pomorza i Kujaw, a sześć na dziesięć nie kojarzy konferencji Model United Nations (modelowe obrady ONZ dla młodzieży).

Drugą częścią ankietowanych były osoby mieszkające w Warszawie, a zatem największym miastem w Polsce. Spośród tej grupy młodzieży aż 100 proc. badanych jest w stanie odpowiedzieć na pytanie; czym jest MUN, TEDx, debaty, olimpiady, Zwolnieni z Teorii bądź jest w stanie wymienić własne przykłady równych możliwości rozwoju edukacyjnego. O obu grupach można powiedzieć, że dzieli je przepaść.

Pytanie: czy chcemy, aby tak było? Żeby młodzież z mniejszych miejscowości nie miała równych szans rozwoju edukacyjnego, jak młodzież z większych miast? Szkoły, gminy, ośrodki kultury nie są w stanie zapewnić tego typu możliwości, a powinny je promować, mówić o tym, jakie możliwości są w innych częściach kraju, po to, aby zwiększyć szanse rozwoju młodzieży, niezależnie od ich pochodzenia.

Dlatego też powstają pewne inicjatywy młodzieżowe, które próbują przełamać nieświadomość młodych osób poprzez reklamowanie oraz tworzenie własnych możliwości rozwoju edukacyjnego, w których mogą wziąć udział wszyscy, bez względu na to, czy są z mniejszych, czy większych miejscowości. Jedną z nich jest projekt społeczny o nazwie Asteria Initiative, założony przez młode osoby z całej Polski, który ma na celu działania w stronę równiejszego dostępu do możliwości rozwoju edukacyjnego dla młodzieży. Chociaż jest to projekt działający od zaledwie kilku miesięcy, jego zasięgi już liczą tysiące odbiorców, a jego kierowniczki mają w planach zorganizować pierwszą w historii konferencję Model United Nations (modelowego zgromadzenia ONZ) w Osielsku, a w przyszłości również w Bydgoszczy oraz eventy TEDx organizowane w obu miejscowościach. Dla osób zainteresowanych udziałem bądź wsparciem tej inicjatywy kontakt to asteriainitiative@gmail.com.

Asteria to nie jedyna inicjatywa promująca rozwój. Urban LAB, Młodzieżowe Rady Miasta, programy ambasadorskie, Fundacja Impuls oraz wiele innych starają się przedstawić młodym osobom, ich możliwości rozwoju edukacyjnego, bez względu na ich miejsce zamieszkania czy pochodzenie. Hasłem Asteria Initative, które brzmi: „Talent jest wszędzie. Sprawmy, by możliwości też były", powinniśmy kierować się, kształtując lepsza przyszłość dla nas, ale również dla przyszłych pokoleń. ●

Sara Czarnota
IX Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy

Edukacja

Czy istnieje nauczyciel idealny?

Idealny nauczyciel potrafi nie tylko przekazywać wiedzę, ale także inspirować, wspierać i motywować uczniów do działania. A może najważniejsze jest to, by umiał zrozumieć swoich podopiecznych i dostrzec w każdym z nich potencjał?

Marcelina Zydroń
VII LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W TORUNIU

FOT. JAKUB ORZECHOWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Wielu z nas chociaż raz zirytowało się z powodu zachowania nauczyciela. Ale jakie faktycznie mamy oczekiwania wobec pedagogów? Przede wszystkim uczniowie cenią wyrozumiałość i cierpliwość. Każdy młody człowiek uczy się w zupełnie innym tempie, dlatego ważne jest, aby nauczyciel potrafił tłumaczyć do skutku zagadnienie, które wprowadza, bo przecież w chodzeniu do szkoły chodzi o to, by coś z niej wynieść, a nie zanieść do domu i kuć aż do sprawdzianu, po czym zapomnieć. Dobry nauczyciel powinien również podchodzić do każdego z uczniów indywidualnie i nie karać kolejnymi minusami, dzięki czemu nie zniechęcałby do dalszej nauki.

Kolejną bardzo ważną rzeczą jest umiejętność prowadzenia ciekawych zajęć, bo umówmy się – nikomu nie podoba się siedzenie przez 45 minut w ciszy i przepisywanie z tablicy zagadnień, których i tak nie zrozumiemy. Gdy uczęszczałam do Szkoły Podstawowej nr 10 w Toruniu, mój wychowawca – fizyk, pan Mariusz, prowadził najlepsze zajęcia z fizyki na świece. Tłumacząc zagadnienie, włączał filmik obrazujący, jak wszystko wygląda w praktyce, a pod koniec robiliśmy doświadczenia, do których zawsze się zgłaszałam.

Pamiętajmy o wzajemnym szacunku i nie ustalajmy hierarchii. W moim odczuciu wszyscy są sobie równi, niezależnie od tego, kto ma doktorat, a kto nie. Uważam, że nauczyciel powinien brać pod uwagę to, że jesteśmy młodzi i popełniamy błędy, szybko się nudzimy i musimy się „wyszaleć". Nie mówię, żeby od razu zwracać się do siebie po koleżeńsku – są pewne granice, aczkolwiek dobry nauczyciel to osoba, do której możemy zwrócić się po pomoc lub opinię bez obawy, że wszystko pójdzie w świat, a my zostaniemy ukarani.

Moim zdaniem idealny nauczyciel to nie ktoś, kto nigdy nie popełnia błędów, a ktoś, kto przyznaje się do pomyłki, słucha innych i stale się rozwija, ucząc się od uczniów. To osoba, która przekazuje wiedzę w sposób ciekawy. Powinien być autorytetem, a mimo wszystko pamiętać, że uczeń jest mu równy i okazywać mu szacunek. Ważne jest także, aby motywował do działania, pomagał rozwijać pasje i nigdy nie pozwolił uczniom zwątpić w swój potencjał.

Podsumowując, uważam, że idealny nauczyciel powinien łączyć wiedzę z cierpliwością, empatią i poczuciem humoru. Nie ma być perfekcyjny pod każdym względem, ale powinien tworzyć atmosferę, w której uczniowie czują się komfortowo. W końcu nauczyciela zapamiętujemy nie przez to, czego się od niego nauczyliśmy, a przez to, jak się z nim czuliśmy. ●

1 BY

eprasa.pl 5eb17bc19f

Kontrowersje wokół diety planetarnej

Ideologia na talerzu czy walka z nadwagą u dzieci

Nowe rozporządzenie ministerstwa zdrowia dotyczące żywienia w szkołach i przedszkolach wywołało duży konflikt w internecie. Część polityków, m.in. Oskar Szafarowicz czy Paweł Usiądek, uznała zmiany za absurd i „ideologię na talerzu". Czym jest dieta planetarna?

• **Makaron ze szpinakiem i suszonymi pomidorami w szkolnej stołówce**
FOT. AGNIESZKA SADOWSKA / AGENCJA WYBORCZA.PL

Klaudia Szerłot
XII LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE W BYDGOSZCZY

Model opracowany przez komisję EAT-Lancet w 2019 r. ma na celu ochronę zdrowia ludzi i środowiska. Nie eliminuje całkowicie produktów zwierzęcych, lecz je ogranicza, skupiając się na roślinach. W szkolnych stołówkach wprowadza następujące zmiany:
• dwa razy w tygodniu zupy muszą być przygotowywane na bazie wywarów warzywnych;
• co najmniej raz w tygodniu obiad bazuje na nasionach roślin strączkowych bez dodatków odzwierzęcych;
• mięso w ramach obiadu podawane jest dwa razy w tygodniu;.
• mleko i jego przetwory można zastępować odpowiednikami roślinnymi.

Badania populacyjne, np. w Szwecji, potwierdzają, że dieta planetarna zmniejsza ryzyko chorób układu krążenia, nowotworów oraz cukrzycy typu 2. Tymczasem błędy żywieniowe dzieci obejmują m.in. zbyt małe spożycie warzyw, owoców i strączków oraz nadmiar żywności przetworzonej i słodkich napojów. Ponieważ co trzecie dziecko w Polsce ma problem z nadwagą lub otyłością, zmiana nawyków jest konieczna, choć wprowadzanie diety wymaga ostrożności u alergików i dzieci poniżej trzeciego roku życia.

Część środowisk politycznych uznaje nowe przepisy za zmuszanie dzieci do jedzenia roślin i odebranie rodzicom prawa do decydowania o wychowaniu. Krytycy powołują się na ankiety, w których uczniowie uznają posiłki za niesmaczne, bo są przyzwyczajeni do tradycyjnych, mięsnych obiadów. Zwolennicy kontrują jednak, że państwo musi reagować na epidemię otyłości, a szkolne stołówki wciąż serwują tradycyjne posiłki o zmienionych proporcjach.

Przykładowy jadłospis w Zespole Szkół nr 24 w Bydgoszczy prezentuje się następująco:
• poniedziałek – zupa fasolowa z ziemniakami na wywarze warzywnym, ryż z prażonym jabłkiem i sosem jogurtowo-cynamonowym, woda lub sok;
• piątek – zupa owocowa z makaronem, ziemniaki puree, paluszki rybne, surówka z kapusty pekińskiej z marchewką.

Dzieci szybciej przyzwyczają się do zdrowszych posiłków dzięki wsparciu i pomocy rodziców. Zdrowy talerz to kolorowy talerz! ●

Handel

Damskie produkty są droższe dlatego, że są damskie

Różowe maszynki do golenia, damskie dezodoranty czy balsamy do ciała to produkty codziennego użytku dla milionów kobiet na całym świecie. Jednak mało kto zdaje sobie sprawę, że towary, które mają w nazwie „damskie" lub „dla kobiet" często bywają trochę droższe tylko dlatego, że ich głównymi odbiorczyniami są właśnie panie.

Tak zwany różowy podatek (The Pink Tax) jest terminem spopularyzowanym przez social media, określającym różnicę w cenach produktów zależnie od płci, dla której dana rzecz jest dedykowana. The Pink Tax nie jest konkretnym, rządowym podatkiem nakładanym odgórnie, wręcz przeciwnie – to celowe działanie firm kosmetycznych, które ustalają wyższe ceny produktów skierowanych dla kobiet.

To fenomen obecny na całym świecie, w tym w najpopularniejszych polskich drogeriach, gdzie ceny żeli pod prysznic, dezodorantów, maszynek do golenia czy szamponów potrafią się różnić o nawet kilka złotych. Według badania przeprowadzonego przez Federalną Agencję Antydyskryminacyjną w 2017 r., w którym porównano ceny 1600 podobnych produktów dla kobiet i mężczyzn, w 2,3 proc, przypadków to panie płaciły więcej. W 2021 r. w Kanadzie klientki musiały zapłacić o 50 proc. więcej za dezodoranty i żele pod prysznic niż klienci, a Nowojorski Departament do Spraw Konsumenckich ujawnia, że za zabawki czy akcesoria dla najmłodszych są o 13 proc. droższe w przypadku rzeczy dla dziewczynek.

Dlaczego tak jest?

The Pink Tax to zjawisko, które istnieje od bardzo długiego czasu, jednak zostało spopularyzowane na początku XXI wieku. Ogromne firmy kosmetyczne od lat przeznaczają ogromne fundusze na kampanie marketingowe i reklamy produktów konkretnie dedykowane dla kobiet, co – dodając do tego wyższe ceny damskich produktów – daje nam bardzo jasną odpowiedź, dlaczego panie wydają więcej na produkty codziennego użytku.

Firmy „targetują" kobiety w dużo większym stopniu niż mężczyzn, bo wiedzą, że w taki sposób zarobią dużo więcej. Męskie produkty mogą się wydawać tańsze do wytworzenia, gdyż często nie charakteryzuje ich tak duża różnorodność w zapachach, kolorach czy konsystencjach, ale należy zauważyć, że w rzeczywistości koszt produkcji dla obu płci jest niezwykle podobny. „Różowy podatek" stanowi formę dyskryminacji konsumenckiej, często zmuszając ogromną liczbę kobiet do przepłacania za produkty, które są warte mniej.

Co my możemy zrobić?

Dyskryminacja konsumencka jest od lat widoczna na całym świecie, jednak bardzo mało osób zdaje sobie sprawę, że różnice między płciami potrafią być tak skrajnie różne. W tym przypadku to właśnie świadomość konsumencka może stanowić broń przeciwko ogromnym firmom kosmetycznym oraz nierówności. Kobiety mogą też kupować produkty określane jako męskie, bo nierzadko różni je jedynie napis na butelce, zapach czy kolor. Należy również pamiętać, że bezlitośni specjaliści od marketingu bardzo dobrze wiedzą. w kogo i jak uderzać, by zarobić tak dużo jak możliwe, co w dużym stopniu jedynie zwiększa różnicę w wydatkach konsumentów i konsumentek. ●

Maja Lubowicz
IX Liceum Ogólnokształcące w Bydgoszczy

eprasa.pl 5eb17bc19f

LISTOPAD 2026

TEATR ŻEROMSKIEGO W KIELCACH

LECI Z NAMI PILOT SEZON 2026/2027

25-507 Kielce, ul. Sienkiewicza 32 / kasa +48 41 344 75 00 / kasa@teatrzeromskiego.pl / sekretariat@teatrzeromskiego.pl / www.teatrzeromskiego.pl

PROTEST KIELECKI. DO KOGO NALEŻĄ KIELCE?

Julia Nowak i Jakub Skrzywanek
reż. Jakub Skrzywanek

03 LISTOPADA / WT / g. 11:00
PRZEDPOŁUDNIE DLA SENIORA
bilet dla seniorów 30 zł

22 LISTOPADA / ND / g. 16:00, 19:00

25 LISTOPADA / ŚR / g. 19:00

NS/ DSP

fot. HaWa

DS

OPOWIEŚCI Z NARNII. LEW, CZAROWNICA I STARA SZAFA

C.S. Lewis, adapt. Radosław Paczocha, reż. Gabriel Gietzky

04 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00, 11:30

05 LISTOPADA / CZ / g. 11:00

06 LISTOPADA / PT / g. 11:00

ŁATWY SPOSÓB NA RZUCENIE PALENIA

wg książki Allena Carra, adapt. i reż. Radosław Rychcik

06 LISTOPADA / PT / g. 19:00

07 LISTOPADA / SB / g. 16:00

08 LISTOPADA / ND / g. 16:00

NS

fot. Krzysztof Bieliński

PROFESOR

inspirowany książką Grzegorza Walczaka „Profesor. Jak genialny chemik z Kielc stał się bossem narkobiznesu", tekst Anna Wakulik, reż. Jan Hussakowski

07 LISTOPADA / SB / g. 18:00

08 LISTOPADA / ND / g. 18:00
FAMILIJNA NIEDZIELA: *NIANIA W TEATRZE, opłata 20 zł, zapisy tel. 41 344 75 00*

fot. Natalia Kabanow

DS

KOŃ NA RYCERZU

na podst. książki „Sztuka obsługi penisa" Andrzeja Gryżewskiego i Przemysława Pilarskiego, tekst Przemysław Pilarski, reż. Tadeusz Kabicz

13 LISTOPADA / PT / g. 19:00

14 LISTOPADA / SB / g. 19:00

15 LISTOPADA / ND / g. 17:00
po spektaklu spotkanie z twórcami i twórczyniami w ramach kampanii „Biała Wstążka"

NIKO CZYLI PROSTA ZWYCZAJNA HISTORIA

Joanna Mueller, reż. Zofia Gustowska

18 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00, 11:00

20 LISTOPADA / PT / g. 09:00, 11:00

NS

fot. Mateusz Wolski

fot. Edgar de Poray

DS

CARYCA KATARZYNA

Jolanta Janiczak, reż. Wiktor Rubin

19 LISTOPADA / CZ / g. 19:00

20 LISTOPADA / PT / g. 19:00
po spektaklu spotkanie z twórcami i twórczyniami w ramach kampanii„Biała Wstążka"

21 LISTOPADA / SB / g. 16:00, 19:00

fot. Wojciech Habda

NS

11 LISTOPADA / ŚR / g. 11:00 / FDS

HERBATKA U PIŁSUDSKICH
wstęp bezpłatny

PATRONAT MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO RENATY JANIK

25 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00 / DS

INAUGURACJA KAMPANII BIAŁA WSTĄŻKA

fot. Wojciech Habda

DS

PREZENT URODZINOWY

Robin Hawdon, reż. Jerzy Bończak

28 LISTOPADA / SB / g. 19:00

29 LISTOPADA / ND / g. 16:00, 19:00
ostatnia niedziela miesiąca – bilet 40 zł

ZWIEDZANIE TEATRU

zapisy pod numerem tel. 41 344 75 00, wejściówka 20 zł

02 LISTOPADA / PN / g. 16:00

09 LISTOPADA / PN / g. 16:00

16 LISTOPADA / PN / g. 16:00

23 LISTOPADA / PN / g. 16:00

30 LISTOPADA / PN / g. 16:00

Teatr im. Stefana Żeromskiego w Kielcach jest instytucją finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz współfinansowaną przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

NS NOWA SCENA
DZ DZIEDZINIEC
DSP DUŻA SALA PRÓB
DS DUŻA SCENA
MSP MAŁA SALA PRÓB
FDS FOYER DUŻEJ SCENY

Kraj/34458544

BYP 1

eprasa.pl 5eb17bc19f

wyborcza

PROSTO Z POLSKI

TYGODNIK

Piątek, 30 października 2026 | Redaktorka prowadząca **Magdalena Mach** wyborcza.pl

Zielona Góra. Proces Piotra M., byłego policjanta

Jego psy zagryzły człowieka

Psy Piotra M. oskórowały 46-letniego Marcina, który przypadkowo znalazł się w lesie w pobliżu miejsca, gdzie mieszkała sfora. Prokurator uważa, że właściciel zwierząt, były policjant, ponosi winę za śmierć mężczyzny.

Maja Sałwacka

• **Proces Piotra M., właściciela psów, które pogryzły śmiertelnie 46-letniego Marcina**
FOT. WŁADYSŁAW CZULAK / AGENCJA WYBORCZA.PL

Piotr M. to były policjant i właściciel amatorskiej strzelnicy, na której szkolili się policjanci i żołnierze WOT. Mężczyzna od roku przebywa w areszcie w Międzyrzeczu. Ma jednoosobową salę, wygląda na wypoczętego i zadbanego. Nosi równo przystrzyżoną brodę. – Ale źle znosi samotność. Powinien odpowiadać z wolnej stopy. Mój klient w niczym nie zawinił – zaznacza mecenas Witold Majchrzak. W poniedziałek, 26 października w Sądzie Okręgowym w Zielonej Górze odbyła się druga z rozpraw, które mają wskazać winnych śmierci 43-letniego Marcina. Mieszkaniec Puław, zawodowy kierowca, rok temu w przerwie kursu szukał grzybów niedaleko strzelnicy Piotra M. To stamtąd wydostały się agresywne psy. Zaatakowany przez zwierzęta 43-latek nie miał żadnych szans na obronę. Psy go oskórowały, Marcin zmarł w trzeciej dobie leczenia w Szpitalu Uniwersyteckim w Zielonej Górze.

Prokurator zżyma się na obrońcę. „To teatr”

Tytus Jabłoński, poznański adwokat, drugi obrońca Piotra M., chciał odwlec proces. Podważył wiarygodność opinii biegłego, który badał psy w specjalistycznym ośrodku. Kwestionował także warunki, w których psy były badane.

– Zbyt małe kojce wzbudzały w nich agresję. Nie powinno się przy psach klękać, bo to także wzmaga nieprawidłowe instynkty – przekonywał. Podważał także ustalenia lekarzy co do obrażeń ofiary. – Co innego jest napisane w notatkach z chwili znalezienia poszkodowanego, co innego mówi sekcja zwłok. Brakuje kluczowych dokumentów ze szpitala – wyliczał mecenas i wnosił o zwrócenie sprawy śledczym, czym doprowadził do wściekłości prokuratora.

– To bzdury i manipulacje. Wszystko jest w aktach, opinie są kompletnie i nie są stronnicze. Przykład? Mała przestrzeń dotyczyła przewozu zwierząt do miejsca obserwacji, ale jak widać można z tego próbować zrobić medialną bombę – zżymał się prokurator Robert Gabryszak, naczelnik wydziału śledczego Prokuratury Okręgowej w Zielonej Górze. Oskarża Piotra M. o dwa czyny – doprowadzenia do uszczerbku na zdrowiu i śmierci 46-letniego Marcina [art. 156 Kodeksu karnego zagrożony karą dożywocia], i znęcania się nad własnymi psami. – To, co robi obrońca, to teatr, który ma na celu proces wydłużyć, znużyć opinię publiczną i rozmyć winę oskarżonego. Ma nas rozmiękczyć, a przecież umarł człowiek – ocenia prokurator Gabryszak.

Sędzia Aleksandra Demkowicz odrzuciła wnioski mecenasa Jabłońskiego uznając je za bezzasadne. Oficjalnie rozpoczęła proces byłego policjanta.

Bardzo długie wyjaśnienia Piotra M.

Prokurator Gabryszak odczytał akt oskarżenia w ciągu kilku minut. Kolejne cztery i pół godziny rozprawy zajęły wyjaśnienia Piotra M. Oskarżony był drobiazgowy w swoich wypowiedziach, wplatał mało znaczące szczegóły i dygresje.

Trzymane w domowej hodowli mieszańce owczarka niemieckiego i belgijskiego zdaniem biegłych były szkolone do pilnowania strzelnicy. Miały być agresywne. Do tego żyły w warunkach przypominających wojnę, bo przy wystrzałach. Prokurator wskazał, że M. znęcał się nad zwierzętami, m.in. bagatelizując ich leczenie. Mężczyzna uważa, że jest niewinny. Przez kilka godzin udowadniał, że zna się na hodowli psów i był odpowiedzialnym właścicielem.

M. rozpoczął swoją opowieść od momentu, gdy zamarzył o stworzeniu amatorskiej strzelnicy sportowej. Jak twierdzi, miała być ona formą terapii po wielu latach służby w policji. – Chciałem znowu zacząć funkcjonować w społeczeństwie – tłumaczył. To, że powinien posiadać psa, doradzili mu znajomi. W okolicy zdarzały się kradzieże, pies miał gwarantować większe bezpieczeństwo. – Potrzebowałem ochrony – wyjaśniał M.

Kupił rodowodową sukę owczarka niemieckiego od byłego policjanta, cenionego przewodnika psów. Pies miał być sprzedany za granicę, ale Piotr M. uprosił kolegę, by mu zaufał. Potem wynajął innego byłego policjanta, Mariusza W., by pomógł mu w dalszym szkoleniu. Choć suka, Roka, znała skomplikowane komendy, była posłuszna i wyjątkowo mądra.

– Woda, ląd, pojazdy wojskowe? Nic dla niej nie było problemem. Gdy wybuchały koło niej petardy, patrzyła mądrze, nie wydając nawet głosu – mówił M.

Trzymane w domowej hodowli mieszańce owczarka niemieckiego i belgijskiego zdaniem biegłych były szkolone do pilnowania strzelnicy. Miały być agresywne

Po kilku miesiącach, jak twierdzi, zauważył, że pies źle znosi samotność na strzelnicy. Postanowił dobrać jej towarzystwo i zaadoptował dwa psy w typie owczarka niemieckiego, które znalazł w zielonogórskim schronisku. Psy długo u niego nie mieszkały, gdy uciekły i zostały odłowione przez pracowników schroniska, wolontariusze zdecydowali się zerwać umowę z Piotrem M. On zaczął szukać nowego towarzysza dla Roki.

Piotr M. sprowadza owczarka belgijskiego i zakłada hodowlę

Karo – owczarka belgijskiego znalazł pod Skierniewicami. Młody mężczyzna nie radził sobie z rasą, nie miał doświadczenia. Chciał oddać psa do schroniska, więc M. zabrał go do Zielonej Góry. Wkrótce Roka stała się szczenna. M. twierdzi, że nie planował takiej krzyżówki. Chciał, by sukę pokrył owczarek niemiecki, ale nic z tego nie wyszło.

Sukę ostatecznie pokrył Karo. M. podawał jej w ciąży kwas foliowy. – Tak, jak podaje się kobietom – mówił w sądzie. Sam odebrał poród. Psom nadał imiona Adonis, Apollo, Amadeusz.

M. zapewnia, że psy traktował jak członków rodziny. Dobrze karmił, dbał, chodził na spacery. Psy adoptowane ze schroniska miały przy nim „ozdrowieć”. W sądzie M. nie wyjaśnił jednak, dlaczego nie walczył, by zwierzęta, które uciekły, zatrzymać, zmienić decyzję wolontariuszy.

Co stało się z psami Piotra M.?

To nie jedyne psy, które stracił Piotr M. Pierwsza zginęła Roka. Wpadła pod ciężarówkę na drodze S3. Piotr M. psa nie zabrał, by go skremować, zostawił na drodze. Zutylizowały go służby GDDKiA.

M. wziął szczeniaki na wychowanie do domu. Opowiada, że karmił je butelką, wstawał do nich w nocy, stał się ich matką. Dopiero, gdy miały osiem tygodni wróciły na strzelnicę. M. twierdzi, że nocował z nimi w kojcu.

Dlaczego szczeniaki stały się agresywne? M. uważa, że przez złośliwość ludzi. Gdy miały siedem tygodni pierwszy raz odłowili je pracownicy schroniska. M. uważa, że to efekt spisku osób, które kradły łuski ze strzelnicy albo sprzeciwiały się jej istnieniu. Jego zdaniem celowo wypuszczały psy, albo nawet je wykradały. Gdy szczeniaki miały siedem miesięcy, pogryzły innego psa i jego właścicielkę. M. został uznany za winnego, musiał zapłacić odszkodowanie.

Wersja M.: – Psy chciały się bawić, ale kobiety zrobiły takie zamieszanie, że psy zaczęły się bronić. – Miały jeszcze zęby mleczne, nie mogły dotkliwie pogryźć. To był błąd, że spotkały te psy w lesie, w ich wieku małe wilki siedzą jeszcze same w norze. To było zbyt wcześnie.

Psy zaatakowały drugi raz

Po kilku miesiącach psy zaatakowały drugi raz. Dotkliwie pogryzły mężczyznę, który próbował się włamać do strzelnicy. Odgryzły mu uszy, zdarły ubranie. Nagiego mężczyznę leżącego w zaroślach odnalazła przypadkowa rowerzystka. Wezwała pogotowie. Mężczyzna nie chciał świadczyć przeciwko Piotrowi M.

M. w sądzie o tym zdarzeniu mówił tak: – Byłem w Bieszczadach z jednym z psów. Pilnowaliśmy obozowiska, 10 km od Arłamowa, nikt tam nie mieszkał. Dla Szarego to był niesamowity trening. Spał ze mną, biegał na wolności.

Przyznał, że sielankę przerwał telefon z komendy. – Ustaliłem, kto i gdzie chciał sprzedać moje rzeczy, u pasera w Głogowie. Psy oddały mu tylko to, co on im zrobił – argumentował. I wyliczał, że „żółty” miał ranę łapy, jakby przeciętą skalpelem, „niebieski” głęboką ranę dla klatce. – A na strzelnicy była ścieżka cała z krwi – relacjonował M.

Mówił także o śmierci Karo. Był pewny, że został otruty, ale sekcja to wykluczyła. Pęknięty naczyniak rozlał się po klatce. M. uważa, że pies został wcześniej pobity, ale dowodów na to nie ma.

Po blisko pięciu godzinach zeznań sędzia odroczyła rozprawę do piątku 30 października.

Emerytowany policjant w rozmowie z „Wyborczą” przyznaje, że M. zmienił się pod odejściu ze służby. – Zapuścił włosy, pokochał survival, nauczył się żyć w głuszy. To, że teraz znowu jest pięknie ostrzyżony, nie powinno zwieść sądu. M. ma dużo do stracenia. A w lesie może żyć miesiącami i nikt go nigdy nie znajdzie – mówi były policjant. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Burza po spotkaniu w olsztyńskim kościele

Proboszcz się wściekł, teraz przeprasza

Rodzice są zbulwersowani, bo duchowny użył przy nich i ich dzieciach słowa na cztery litery. – Nie wytrzymałem – przyznaje, jak na spowiedzi, proboszcz olsztyńskiej parafii.

Tomasz Kurs

Przygotowania do bierzmowania w parafii na Jarotach, olsztyńskim osiedlu sypialni, mogą się zakończyć fiaskiem. Rodzice obwiniają proboszcza, a ten pyta, jaki jest sens przystępowania do sakramentów przez osoby, które z wiarą nie mają wiele wspólnego.

Słowo na cztery litery oburzyło rodziców

Pan Piotr jest jednym z rodziców dzieci przygotowujących się do bierzmowania w parafii Bogarodzicy Dziewicy Matki Kościoła w Olsztynie. Zachowanie proboszcza – ks. Tomasza Szałandy – który prowadzi spotkania z nastolatkami, określił jako „karygodne".

– Po raz kolejny podczas zebrania z rodzicami ksiądz z ambony powiedział do rodziców, że ich dzieci są bezbożnikami bez wyjątku, w domach obecny jest szatan, żadne z nich nie jest godne przystąpienia do sakramentu bierzmowania, i nie dopuści nikogo do tego sakramentu, tak jak to zrobił już w parafii w Stawigudzie – oburza się rodzic. Podczas spotkania przeklinał w obecności dzieci, ich rodziców, twierdząc, że mają „w dupie" spotkania niedzielne – opowiada pan Piotr.

Oburzenie parafianina sięgnęło zenitu, bo napisał o tym wydarzeniu w mejlu adresowanym nie tylko do lokalnych mediów, ale także do olsztyńskiej kurii biskupiej i zwierzchników duchownego. – Czy jest to propagowanie wiary wśród młodych kształtujących się umysłów? Czy jest to droga, aby zachęcić młodych do czynnego udziału w Kościele? Czy jest to oficjalne stanowisko Kościoła? – dopytuje nasz czytelnik.

I ocenia, że ma do czynienia z obelgami i herezjami głoszonymi przez księdza. – Obecnemu proboszczowi chyba pomyliły się czasy średniowiecza i chęci władzy oraz bezkarności i podłego traktowania, jakie panowały wówczas wobec plebsu. Nikt nie będzie zastraszał ani obrażał i pomiatał dziećmi w Kościele – denerwuje się uczestnik spotkania.

Proboszcz opowiada jak na spowiedzi

Po tych mocnych słowach postanowiliśmy porozmawiać z proboszczem. Ks. Tomasz Szałanda jest dobrze znany w olsztyńskim środowisku, bo zanim został proboszczem na Jarotach, przez wiele lat kierował parafią w podolsztyńskiej Stawigudzie. Uchodzi za osobę otwartą i szukającą dobrego kontaktu z wiernymi. Z poczuciem humoru, ale też zasadami, których broni, bywa że bez owijania w bawełnę.

Dlaczego więc teraz w jego kościele i z jego ust padły tak mocne słowa?

– Na nasze spotkanie dzieci miały przeczytać Ewangelię św. Marka i wypisać odręcznie na kartce najważniejsze zdarzenia z życia Jezusa. Wynikało to z tego, że dwa tygodnie wcześniej z przeszło pięćdziesięcioro dzieci tylko dwoje było w stanie powiedzieć, co łączy Jezusa z krzyżem. Jedno dziecko wyjaśniło wtedy, „że umarł na krzyżu". Kiedy zapytałem, dlaczego umarł na krzyżu, usłyszałem, że „za to, że ludzie go nie lubili". Uznałem, że ta grupa nie ma w zasadzie żadnej wiedzy religijnej – relacjonuje proboszcz z Jarot.

Duchowny przyznaje, że był załamany brakiem podstawowych wiadomości i dlatego zadał ósmoklasistom wspomnianą pracę domową.

• **Przygotowania do bierzmowania w parafii na Jarotach, olsztyńskim osiedlu sypialni, mogą się zakończyć fiaskiem** FOT. DIEGO CERVO/SHUTTERSTOCK

O efektach pracy z ewangelią dowiedział się właśnie na niedzielnym spotkaniu. – Kiedy zapytałem, kto odrobił zadanie, rękę podniosło 15 osób z ponad 60. Nogi się wtedy pode mną ugięły – kontynuuje proboszcz i przyznaje: – Nerwy mnie wtedy chwyciły, bo jestem cholerykiem.

Ksiądz dał więc zgromadzonym „wykład". – Powiedziałem, że to oznacza, że „mają wszystko – za przeproszeniem – w dupie". To był wyraz mojej kompletnej bezradności, bo grupa chcąca iść do bierzmowania była znowu kompletnie nieprzygotowana. Jeszcze raz przepraszam, że użyłem takiego słownictwa – kaja się proboszcz.

Przyznaje też, że powiedział dzieciom, że tak naprawdę są niewierzące i niezainteresowane wiarą. – A to oznacza, że w domu kwestie wiary także nie istnieją. Taka jest rzeczywistość – podsumowuje duchowny.

Proboszcz zaznacza, że od początku starał się wpoić opiekunom dzieci, że bierzmowanie to sakrament jest dla osób świadomych, które chcą go przyjąć. – Mówiłem rodzicom, żeby nie pchali stadnie dzieci do bierzmowania, bo to jest bez sensu – tłumaczy.

Lepiej wcale niż bez przekonania

W poprzedniej parafii w Stawigudzie także odwołał i przełożył bierzmowanie. – Bo uważam, że przystąpienie do sakramentu powinno wynikać z przekonania wewnętrznego i wewnętrznej potrzeby, a nie z namawiania przez otoczenie. Tłumaczę młodzieży, że jeśli kogoś nic nie wiąże z Bogiem albo jest niewierzący, to niech nie przyjmuje sakramentu. To, że biskup pomaże kogoś takiego olejem, niczego nie da. Prosiłem też rodziców, żeby usiedli i rozmawiali o tym z dziećmi w domu – opowiada duchowny z Olsztyna.

Ksiądz przyznał w rozmowie z nami, że po spotkaniu miał „moralnego kaca". I było mu bardzo przykro. – Po prostu się wściekłem i jest mi z tym źle – mówi proboszcz. Po czym dodaje: – Jednak mimo tego wszystkiego, żaden z rodziców nie przyszedł, żeby porozmawiać, co dalej, nikt nie był tym zainteresowany.

Dla olsztyńskiego socjologa ta historia to doskonała ilustracja tego, co się dzieje z polską religijnością w ostatnich latach.

– To odbicie szerszego problemu – komentuje prof. Jacek Poniedziałek z Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu. – Z różnych wyników badań widać, że z wiedzą religijną polskich katolików jest mizernie. Duszpasterzowi nie powinny puszczać nerwy, ale ja go akurat w tym przypadku rozumiem. Skoro ktoś decyduje się przychodzić, na nieobowiązkowe przecież zajęcia, to jednak powinien w to minimum wysiłku włożyć.

I podkreśla: – To pokazuje raczej hipokryzję wiernych. Chcąc być w zgodzie ze sobą, należy włożyć w to jakiś wysiłek, albo po prostu zrezygnować.

Czym innym jest według socjologa krytyka Kościoła jako instytucji, a czym innym postawa wierzących i typ powierzchownego katolicyzmu, w którym ludzie nie zawsze wiedzą, po co idą do kościoła. – Trzeba pamiętać, że choć ta instytucja ma „wiele za uszami", to nie wymaga od nikogo przymusowego stawiennictwa – mówi socjolog.

Poniedziałek dodaje przy okazji, że to także dobry przykład tego, jak dzisiaj zachowują się dorośli: – Rodzice są bardzo wymagający wobec wszelkich instytucji, szkoły, także księdza. Wydzwaniają do nauczycieli popołudniami, gdy dziecko dostanie jedynkę. W tym przypadku można się jednak zastanawiać, czy należy się oburzać na księdza, który wymagał przeczytania ewangelii – pyta retorycznie profesor. ●

OGŁOSZENIE PŁATNE Białystok/34458156

Fundacja Rozwoju Regionalnego i Przedsiębiorczości
realizuje projekt pn.:

„Rozwój drogą do sukcesu"

Realizacja projektu ma na celu aktywizację 30 osobowej grupy osób z województwa podlaskiego do działalności na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w lokalnych społecznościach poprzez zwiększenie ich wiedzy i umiejętności z zakresu rozpoczęcia i prowadzenia działalności na bazie podmiotów ekonomii społecznej.

Projekt współfinansowany ze środków Narodowego Instytutu Wolności – Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego w ramach Rządowego Programu Fundusz Inicjatyw Obywatelskich NOWEFIO na lata 2021-2030

KOMITET DO SPRAW POŻYTKU PUBLICZNEGO
NIW Narodowy Instytut Wolności Centrum Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego
Rządowy Program Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2021–2030 NOWE FIO

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY 34458198

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi, licytacje, zamówienia publiczne
Ogłoszenia sądowe i rekrutacyjne
Nekrologi, kondolencje, wspomnienia

KONTAKT:
kontakt_komunikaty@wyborcza.pl, tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl, tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

NARZĘDZIE DO PLANOWANIA ROZWOJU MIAST

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu

Miejski Plan Adaptacji do zmian klimatu to strategiczny dokument przygotowujący Opole na skutki zmian klimatu. Kluczowym etapem jego opracowania była diagnoza zagrożeń klimatycznych, analiza przestrzeni miejskiej, ocena podatności poszczególnych sektorów oraz identyfikacja lokalnych uwarunkowań.

Na tej podstawie wyznaczono cele i działania priorytetowe w obszarach ochrony grup wrażliwych, gospodarki wodnej, transportu, zieleni miejskiej i rekreacji.

Opole konsekwentnie realizuje działania zwiększające odporność miasta na fale upałów, intensywne opady, susze i silne wiatry. Ich celem jest ograniczanie skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz poprawa jakości życia mieszkańców.

W ostatnich latach zrealizowano wiele inwestycji opartych na rozwiązaniach błękitno-zielonej infrastruktury. Miasto zakłada łąki kwietne, sadzi drzewa, rozwija zielone dachy i ściany oraz tworzy miejsca sprzyjające retencji wód opadowych. Powstały m.in. Park Edukacyjno-Sensoryczny, park wodny na osiedlu AK, Park 800-lecia Opola na Wyspie Bolko, zielone przystanki oraz zacienione strefy wypoczynku na Placu Maślanym. Rewitalizowane są również kolejne przestrzenie publiczne łączące funkcje rekreacyjne i przyrodnicze.

Istotnym elementem działań jest rozwój systemów retencji i gospodarowania wodami opadowymi. Powstają zbiorniki retencyjne, nowoczesna kanalizacja deszczowa oraz rozwiązania umożliwiające wykorzystanie deszczówki. Miasto zwiększa również swoją odporność na powodzie dzięki wałom przeciwpowodziowym i polderowi Żelazna.

Opole inwestuje także w zrównoważony transport, rozwijając sieć ścieżek rowerowych, budując zielone przystanki, modernizując układ komunikacyjny oraz wprowadzając autobusy elektryczne. Działania te przyczyniają się nie tylko do ograniczenia emisji, ale także do poprawy jakości powietrza i komfortu życia mieszkańców.

Miasto stale rozwija nowe tereny zieleni i rekreacyjne. Przykładem jest Park Kieszonkowy przy ul. Tarnopolskiej oraz budowa parku przy ul. Reymonta z ogrodem deszczowym i rozwiązaniami zatrzymującymi wodę opadową. Rewitalizację przejdzie również Plac Mickiewicza.

Adaptacja do zmian klimatu to jednak nie tylko inwestycje. Opole prowadzi szerokie działania edukacyjne i informacyjne angażujące mieszkańców, szkoły, organizacje społeczne i przedsiębiorców. Konkursy, warsztaty, wydarzenia plenerowe oraz Test Wiedzy o Klimacie organizowany wspólnie z „Gazetą Wyborczą" pomagają budować świadomość ekologiczną i zachęcają do wspólnego działania już młodych mieszkańców miasta Opola.

Przygotowanie miasta na wyzwania klimatyczne wymaga długofalowego planowania i współpracy wielu środowisk. Dzięki konsekwentnie realizowanym projektom Opole zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców, poprawia jakość przestrzeni miejskiej oraz wzmacnia swoją odporność na zmieniające się warunki klimatyczne.

Fot. UM Opole

Fot. Jarosław Małkowski / UM Opole

Fot. UM Opole

Fot. Grzegorz Naszkiewicz / UM Opole

Opole/34455565

EDEKA center Schwedt
ODER-CENTER
ZAKUPY W SCHWEDT

Oferta obowiązuje od 02 do 07.11.2026 lub do wyczerpania zapasów.
SOBOTA 31.10.2026 - NIECZYNNE!

Maoam MaoMixx
różne rodzaje
1 kg = 7,16/5,51 €
opak. 250/325 g
-40%
1.79

Krem Nutella
opak. 1 kg
PROMOCJA
6.99

Trolli Minis
1 kg = 7,45/6,48 €
opak. 200/300 g
-25%
1.49

Kuschelweich płyn do płukania
różne rodzaje
1 pranie = 0,04 €
opakowanie na 86 prań
-25%
3.33

Czekoladki Merci
różne rodzaje
1 kg = 11,96 €
opak. 250 g
-34%
2.99

Ciastka Bahlsen
różne rodzaje
1 kg = 20,52/19,90/15,92/13,27 €
opak. 97/100/125/150 g
-26%
1.99

Lindt Mini-praliny
różne rodzaje
1 kg = 55,44/44,90 €
opak. 85/100 g
-16%
4.99

Persil do prania
różne rodzaje
1 pranie = 0,22 €
opakowania na 60/72/80 prań
-16%
14.99

Wszystkie ceny w euro.

EDEKA center • Landgrabenpark 1 • 16303 Schwedt/Oder • godziny otwarcia: pon. – sob. 8:00 – 20:00

Wydawca: Dritte EDEKA-Markt Minden-Hannover GmbH, Wittelsbacherallee 61, 32427 Minden

Szczecin/34454407

eprasa.pl 5eb17bc19f

Pamięć o Żydach ze Szczuczyna

Uczniowie podstawówki nie wzięli udziału w akcji

Sadzenie żonkili na cmentarzu żydowskim w Szczuczynie okazało się „kontrowersyjnym tematem”. Żaden z uczniów podstawówki nie przyszedł upamiętnić Żydów.

Maciej Chołodowski

• **Szczuczyn, międzynarodowy projekt Żonkile na dawnym cmentarzu żydowskim. Na zdjęciu inicjator akcji Paul Walsky** FOT. TOMEK SZACHNO / AGENCJA WYBORCZA.PL

W akcji sadzenia żonkili na szczuczyńskim kirkucie (oddalonym od Białegostoku o ok. 100 km i nieco ponad 50 km od Łomży) mieli wziąć udział uczniowie tutejszej podstawówki i technikum. Burmistrz nie wziął w niej udziału. Jak tłumaczył, miał wcześniej zaplanowane spotkanie w Białymstoku. – Zadeklarowałem, że mogę pomóc w transporcie dzieci i młodzieży. Otrzymałem jednak informację od pani dyrektor szkoły podstawowej, nauczycieli i uczniów, że to kontrowersyjny temat – mówi burmistrz Marcin Wileński.

AMERYKANIN, POTOMEK POLSKICH ŻYDÓW, SADZI ŻONKILE

– Pamięć o pochowanych tu Żydach to wyraz szacunku dla nich. Ta akcja to też nauka o naszej wspólnej, trudnej przeszłości. Powinniśmy o niej mówić i razem ją przepracowywać – tłumaczy Paul Walsky. 23 października 70-letni Amerykanin w towarzystwie zaledwie kilkunastu uczniów i dwóch nauczycieli sadził żonkile na szczuczyńskim kirkucie.

Walsky chce w ten sposób upamiętnić swoich przodków, ale również tysiące spoczywających tu innych Żydów. Także tych, do śmierci których przyczynili się polscy sąsiedzi. To w ramach międzynarodowej akcji „Daffodil” („Żonkil”) zainicjowanej w 2020 r. Stanach Zjednoczonych: chodzi o posadzenie półtora miliona kwiatów, symbolicznie po jednym dla każdego z 1,5 miliona żydowskich dzieci zamordowanych podczas Holokaustu.

Kształt i kolor żonkili przypominają żółte gwiazdy, które Żydzi nosili podczas Holokaustu. – Żonkile symbolizują naszą głęboką nadzieję na przyszłość. Oddają również hołd tym, którzy przeżyli Holokaust, i po tym mrocznym, trudnym okresie zbudowali nowe życie – tłumaczy Jeri Ann Karlsberg z amerykańskiej, charytatywnej organizacji Friends of Jewish Heritage in Poland, która uczestniczyła w akcji na szczuczyńskim cmentarzu.

– Chciałbym, aby młodzi ludzie wyciągali wnioski zarówno z tej dobrej, naszej wspólnej historii, jak i z tej tragicznej. Trzeba pamiętać, że byli i tacy Polacy, którzy pomagali Żydom – mówi Paul Walsky.

UCZNIOWIE: „DLACZEGO TAK BYŁO?”

Kilkunastoosobową grupą uczniów czwartej i piątej klasy z lokalnego technikum, którzy sadzili żonkile razem z Walaskym, opiekowało się dwóch nauczycieli. Na żadne z zadanych przez „Wyborczą” pytań nie chcieli odpowiadać. – Dostaliśmy polecenie od dyrektora szkoły, żeby przyjść tu z młodzieżą i tyle – skwitowali.

Bardziej rozmowni byli uczniowie. Ci, którzy mają ukończone 18 lat, samodzielnie podejmują decyzje, czy chcą zabierać głos.

– Polacy ze Szczuczyna mordowali kobiety żydowskie? Pierwszy raz słyszę... – mówi Jakub.

Jego kolega Patryk też jest zdziwiony: – Dlaczego tak było? W szkole na zajęciach o historii Żydów ze Szczuczyna nic nam szczegółowo nie mówiono, poza panem od historii, który wspominał, że byli.

19-letni Marcin: – O Żydach ze Szczuczyna i okolic nic nie wiem, z nikim nigdy o nich nie rozmawiałem. O tym, że i Polacy mordowali Żydów gdzieś w Polsce, wiem tak ogólnie. Robili tak podobno, bo bali się Niemców. Zamknęli ich w stodole i spalili, nie pamiętam, gdzie to było.

Ze Szczuczyna do Jedwabnego, gdzie Polacy 10 lipca 1941 r. w stodole spalili żywcem co najmniej 340 żydowskich sąsiadów, jest około 40 km.

W ponadtrzytysięcznym Szczuczynie na wspomnienie o pogromie, jakiego dokonali na Żydach ich przodkowie, od razu pada odpowiedź: – Po co wracać do przeszłości?

Przed wojną Szczuczyn (powiat grajewski) był jedną z ostoi Stronnictwa Narodowego i Obozu Narodowo-Radykalnego – na rynku mieli swoją świetlicę. W czerwcu 1941 roku współpracujący z Gestapo Mieczysław Kosmowski razem ze swoimi braćmi oraz miejscowym kowalem Stanisławem Pieniakiem – mianowanym przez niemieckiego okupanta burmistrzem – zgromadzili grupę Polaków, którzy zaatakowali Żydów w czterech różnych lokalizacjach. Między 25 czerwca a 20 lipca zginęło wówczas nawet 1800 Żydów.

W tym samym roku zatłuczono kosami, motykami i pałkami 20 młodych żydowskich kobiet z lokalnego getta (jedną z nich wcześniej grupowo zgwałcono). Ich ciała zakopano w dwóch zbiorowych grobach. Sprawcami byli mężczyźni ze Szczuczyna i okolic.

Z sześciu oprawców trzech wcześniej brało udział w mordzie w pobliskich Bzurach. Tamtejsze ofiary, też kobiety, miały od 15 do 30 lat. Wywieziono je do pobliskiego lasu. Kilka z nich przed śmiercią zgwałcono. Wszystkie śmiertelnie pobito drewnianymi pałkami okutymi żelazem przy starym okopie, w którym potem zakopano 16 ciał. Zwłoki kolejnych 4 kobiet pochowano w grobie ok. 20 metrów dalej.

Po szczuczyńskich Żydach pozostał cmentarz na obrzeżach miasta. Powstał jeszcze w pierwszej połowie XIX w. W 1941 r. stał się miejscem kaźni i pochówku ofiar pogromów, których dokonywali także Polacy, a do których doszło po rozpoczęciu wojny pomiędzy III Rzeszą i Związkiem Radzieckim.

W czasach PRL w północno-zachodnim rogu, ustawiono tu pomnik z inskrypcją przypisującą zbrodnię nazistom i z błędną datą tych tragicznych wydarzeń. Dziś napis na pomniku w językach polskim, angielskim i hebrajskim brzmi: „Miejsce pamięci Żydów, ofiar zbrodni z 1941 roku spoczywających na tym cmentarzu”.

Na granicy nekropolii ustawiono kamienny słupek z gwiazdą Dawida i napisem „Cmentarz żydowski” w językach hebrajskim, polskim i angielskim. Przy wejściu umieszczono tablice z informacjami o cmentarzu i miejscowych Żydach, sfinansowane z realizowanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa rządowego programu oznaczenia cmentarzy żydowskich w Polsce oraz ufundowane przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny.

W ceremonii odsłonięcia tablicy uczestniczyło około 70 osób, wśród nich potomkowie szczuczyńskich Żydów: naczelny rabin Polski Michael Schudrich oraz Paul Walsky. Stąd pochodziła rodzina ze strony matki rabina Schudricha, a pradziadek Walsky'ego – Jankiel Kajman w 1875 roku wyemigrował ze Szczuczyna do Stanów Zjednoczonych.

Walsky: – Szczuczyn i ten cmentarz są ważną częścią mojego dziedzictwa. Widzę ten sam krajobraz, który moi przodkowie oglądali setki lat temu.

Od 2024 r. cmentarz żydowski jest własnością Fundacji Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego. Dzięki niej w ubiegłym roku został oznakowany – po obchodach w Jedwabnem 84. rocznicy mordu na Żydach.

Kilkanaście fragmentów macew wystających spod ziemi jesienią 2016 roku wraz z ks. Wojciechem Lemańskim ułożył w jednym miejscu Mirosław Tryczyk – filozof, badacz żydowskiej zagłady, autor głośnej książki „Miasta śmierci. Sąsiedzkie pogromy Żydów”. We wrześniu 2017 roku na cmentarzu wydobył kilka kolejnych fragmentów macew. Wtedy natrafił na krowy pasące się przy poprzednio złożonych macewach. – Mimo składanych deklaracji władze Szczuczyna nie partycypują w upamiętnieniu tego miejsca, przywróceniu mu godności, pamięci o tej tragedii, która powinna być zachowana – komentował wówczas.

BURMISTRZA NA ŻONKILOWEJ AKCJI ZABRAKŁO

41-letni burmistrz Szczuczyna Marcin Wileński jeszcze na kilka dni przed żonkilową akcją 23 października, dopytywany, czy weźmie w niej udział, mówił: – Już wcześniej miałem zaplanowaną konferencję w Białymstoku, będę w tym czasie u marszałka podlaskiego.

Jak twierdzi, chciał, by w akcji wzięli udział uczniowie. Z inicjatywą wyszedł Mirosław Reczko, prezes Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów. To historyk i społecznik.

Wileński przyznaje, że zaskoczyła go odpowiedź dyrektorki Szkoły Podstawowej im. Władysława Broniewskiego, od której usłyszał, że „temat jest kontrowersyjny”. Ostatecznie żaden z uczniów tej placówki nie wziął udziału w akcji.

– Do niczego nikogo zmuszać nie będę – mówi burmistrz „Wyborczej”.

I dodaje: – Mam szacunek dla każdego człowieka i mnie osobiście taka akcja nie przeszkadza, ale na temat pamięci o miejscowych Żydach nie będę się wypowiadał.

Próbowaliśmy skontaktować się z dyrektorką szkoły, ale mimo wielokrotnych próśb nie odpowiedziała.

W przygotowanie akcji sadzenia żonkili włączyli się więźniowie z oddziału zewnętrznego w Grądach-Woniecku Zakładu Karnego w Czerwonym Borze – skosili trawę zarastającą cmentarz.

Pomogła też Fundacja Ochrony Dziedzictwa Żydowskiego, która wciąż nie może doprosić się od szczuczyńskich władz zamieszczenia na stronie internetowej Urzędu Miasta rzetelnych informacji o historii miejscowych Żydów.

Krzysztof Bielawski z FODŻ: – Szczuczyn ma trudną relację, jeśli chodzi o stosunki polsko-żydowskie. Liczymy na to, że dzięki takim akcjom jak ta z sadzeniem żonkili, uda nam się zaangażować w jej odbudowanie miejscową ludność. Nie szukamy winnych pogromów, jakie się na tych ziemiach dokonały, ale w oparciu o prawdę historyczną chcemy budować lepszą przyszłość poprzez dialog. ●

eprasa.pl 5eb17bc19f

Dyrektor Białostockiego Teatru Lalek:

Międzynarodowymi produkcjami chcemy wyjść poza polski rynek

Problemy, o których opowiadamy, dotyczą społeczeństw w całej Europie, jeśli nie na całym świecie.

ROZMOWA Z
JACKIEM MALINOWSKIM
dyrektorem Białostockiego Teatru Lalek

TOMASZ KOWALEWICZ: Na kolejnych festiwalach i w kolejnych miejscach, także za granicą, prezentujecie Państwo „Transport". Skąd tak ogromne zainteresowanie tym projektem?
JACEK MALINOWSKI: „Transport" jest traktowany jako pewne zjawisko. Mamy sześć spektakli, które układają się w rodzaj opowieści komentującej współczesne problemy związane z globalizacją, migracją, ochroną środowiska czy wielkimi koncernami. Druga kwestia to technologia, sposób wykonania i oryginalność formy. Trzecia dotyczy zestawienia sześciu teatrów, różnych kultur. Jako narody mamy inne rodzaje ekspresji, inne skojarzenia i inne poczucie humoru. W przedstawieniach widać więc różnice w sposobie opowiadania poszczególnych historii, ale jednocześnie spektakle wzajemnie się uzupełniają, jeśli chodzi o podejmowane tematy. W spektaklu „Connecting Flights" narracja prowadzona jest obrazem i plastyką, dzięki czemu przedstawienie jest bardzo komunikatywne. Zresztą podobnie jest z niedawną premierą „Rzadkich gatunków". Spektakl został pomyślany tak, żeby można go było prezentować za granicą. Jego głównym językiem jest angielski oraz język polski w napisach. Tworząc międzynarodowe produkcje, mamy nadzieję, że wyjdziemy poza polski rynek. W ostatnich sezonach rzeczywiście tak to wygląda. Możliwe, że na festiwalach gramy nawet więcej za granicą niż w Polsce.

Pewnie to też dlatego, że niezależnie od języka, problemy, o których opowiadacie, są uniwersalne. Podobnie będzie z „Gabinetem emocji", którego premiera odbędzie się pod koniec listopada?
– Na pewno. Wszystkie problemy poruszane w „Transporcie" czy w „Rzadkich gatunkach" dotyczą społeczeństw w całej Europie, jeśli nie na całym świecie. Myślę, że podobnie jest z powstającym właśnie spektaklem, o którym pan mówi. „Gabinet emocji" będzie dotyczył rozpoznawania i nazywania emocji, ale pojawią się w nim również nawiązania do bajek rozpoznawalnych na świecie. Na przykład do „Jasia i Małgosi" braci Grimm. Twórcy świadomie wybrali właśnie tak znaną opowieść, żeby na jej przykładzie przeprowadzić emocjonalny eksperyment. Chodzi o to, by pokazać, jak bohater może zachować się w konkretnych, szczególnie kryzysowych sytuacjach.

• **Jacek Malinowski, dyrektor Białostockiego Teatru Lalek** FOT. AGNIESZKA SADOWSKA / AGENCJA WYBORCZA.PL

A jakie emocje będą towarzyszyły „Tymoteuszowi wśród ptaków"? Premiera tego spektaklu już 6 grudnia.
– „Tymoteusz..." jest historią napisaną przez Jana Wilkowskiego, mistrza lalkarstwa. W latach 80. pracował w Białostockim Teatrze Lalek i stworzył tu spektakle wyjątkowe. Przy okazji tej premiery chciałbym więc przypomnieć mistrza, jego poczucie humoru, refleksję i sposób obserwowania świata. Myślę, że to, co zapisał w tym tekście, zresztą podobnie jak w innych swoich utworach, jest przesycone wnikliwą obserwacją nas samych oraz naszego społeczeństwa. Dostajemy tu historię misia Tymoteusza, który znalazł w lesie kukułcze jajko. Okazuje się, że las, choć przepełniony pięknym śpiewem ptaków, wcale nie chce zaopiekować się jajkiem, ponieważ jest ono inne, jest podrzutkiem. Miś z czystej empatii postanawia więc sam się nim zająć. Tatuś Tymoteusza obawia się tego, co inni o tym powiedzą. Myślę, że jest to bardzo dobra historia dla najmłodszych, ucząca empatii i otwartości na pomoc.

Jakie spektakle znajdą się w listopadowym repertuarze?
– Listopad tradycyjnie będzie mieszanką propozycji dla najmłodszych i dla dorosłych. Na nasze deski powróci „Baśń o rycerzu bez konia", będą „Rzadkie gatunki", „Hocki-Klocki", „Lenka" i „Karmelek". Po dłuższej przerwie powróci również „Symulator" – bardzo ciekawy, familijny spektakl o tym, jak można wychowywać dzieci, a czasem jak dzieci przewrotnie wychowują nas. Pojawi się też „Kaszalot" i oczywiście wspomniane wcześniej premiery. ●
Rozmawiał Tomasz Kowalewicz

SPONSOR

BTL

REKLAMA

Białystok/34458215

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

Endoskopowe operacje robią już lekarze z Gorzowa

Piersi przy raku nie trzeba mocno ciąć

Warty kilkaset tysięcy złotych Mozart pomaga chirurgom wytyczyć bezbłędnie marginesy cięcia endoskopowego guzów piersi. Metoda popularna w Korei i Japonii jest coraz chętniej stosowana w Europie. W gorzowskim szpitalu rocznie leczy się tak ponad setkę kobiet.

Maja Sałwacka

Czy piersi mogą zupełnie nie zdradzać choroby onkologicznej? To możliwie. W Wielospecjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim w Gorzowie chirurdzy, jako nieliczni w kraju, guzy wycinają endoskopowo. Po chorobie zostaje tylko mała blizna w dole pachowym. Nowatorska metoda rozwija się dynamicznie w krajach azjatyckich i budzi coraz większe zainteresowanie w Europie.

ROZMOWA Z
PAWŁEM PIOTROWIAKIEM
specjalistą chirurgii onkologicznej

MAJA SAŁWACKA: Kiedy rozmawialiśmy półtora roku temu, mówił pan, że dzień przed operacją nie może zasnąć, wyliczając, jak bezpiecznie wyznaczyć margines zdrowych tkanek. To najtrudniejszy moment zabiegu. Czy dlatego w Polsce nadal niewiele ośrodków endoskopowo usuwa guzy w piersi?
PAWEŁ PIOTROWIAK: Metoda jest najbardziej popularna w Korei Południowej, Chinach i Japonii, ale świetnie rozwija się także w Europie – w Wielkiej Brytanii i w Niemczech. W Polsce na ostatniej konferencji w Łodzi wzbudziła duże zainteresowanie. Do niedawna chirurdzy byli wierni klasycznej metodzie, w której pierś trzeba otworzyć, skórę przeciąć. My możemy wykonywać zabiegi pod skórą, wchodząc do wnętrza piersi przez małe, co najwyżej 3,5 centymetrowe cięcie w okolicy pachy. Kobieta szybciej dochodzi do formy po zabiegu, jej pierś wygląda naturalniej. Zabieg pozostanie praktycznie niezauważalny. A co do wyliczeń marginesów, bo te faktycznie w tej metodzie najtrudniej wyznaczyć, bardzo pomaga nam Mozart. Więc ja sypiam lepiej.

Mozart to wart kilkaset tysięcy złotych system do radiografii śródoperacyjnej. Ale chyba nie każdy szpital na niego stać?
– My go kupiliśmy z pieniędzy KPO. Aparat pozwala wykonać na sali operacyjnej dodatkową mammografię i umożliwia uzyskanie trójwymiarowych obrazów pobranej tkanki w postaci cyfrowych milimetrowych przekrojów w trzech osiach. Mówiąc najprościej: Mozart w obrazach szatkuje pierś, łączy obraz z wbudowanej kamery HD z obrazem rentgenowskim. To ułatwia precyzyjną lokalizację zmian i marginesów chirurgicznych. Mozart jest nieoceniony. To, że się nie myli, potwierdzają wyniki badań histopatologicznych pobranych materiałów.

Nie każdy guz można endoskopowo zoperować i zaoszczędzić pierś.
– Niestety, nie. I nie chodzi tu o rodzaj raka, jego złośliwość, czy stopień zaawansowania, ale o jego umiejscowienie. Możemy operować guzy, które w marginesie cięcia nie dotykają skóry, są ukryte we wnętrzu piersi. Do tego zmiana nie może być duża, czyli nie może przekraczać 30 milimetrów. Dobra wiadomość? Jej położenie w pobliżu skóry, czy kompleksu otoczka-brodawka, nie musi być już przeszkodą. Mamy za sobą operacje hybrydowe, gdzie główną część zabiegu wykonaliśmy endoskopowo, a dopiero na końcu wycięliśmy skórę, wykonując plastykę piersi. Planujemy cięcie tak, by blizna nie stanowiła problemu w efekcie estetycznym, ani w gojeniu. Wykonujemy także endoskopowe mastektomie z jednoczesnym wprowadzeniem implantu. Piersi nie muszą się od siebie różnić. Można dokonać ich symetryzacji.

To przełom w leczeniu nowotworów piersi. Do tej pory wiele pacjentek musiało umawiać się w prywatnych klinikach na operacje plastyczne drugiej piersi, by nie różniły się wielkością i wyglądem. Dziś zabiegi korygujące refunduje NFZ

PAWEŁ PIOTROWIAK
specjalista chirurgii onkologicznej

Podczas tej samej operacji?
– Tak. Pierwsze takie zabiegi już wykonaliśmy. To przełom w leczeniu nowotworów piersi. Do tej pory wiele pacjentek musiało umawiać się w prywatnych klinikach na operacje plastyczne drugiej piersi, by nie różniły się wielkością i wyglądem. Trzeba wyjaśnić, że implanty odtwarzają kształt piersi niemalże idealny, dlatego zdarzały się duże różnice w wyglądzie piersi. Dziś zabiegi korygujące refunduje NFZ.

Pierwsza pacjentka, z południa Lubuskiego, była filigranowa, miała mały biust.
– A do tego guz był położony centralnie w piersi. Jego ułożenie i wielkość piersi powodowały to, że byłby duży problem z jej odtworzeniem. Pacjentka zdecydowała się na endoskopową mastektomię i zastąpienie piersi implantem. By zsymetryzować drugą pierś, wszczepiliśmy mniejszy implant podpiersiowo, który zniwelował niewielkie opadnięcie piersi. Nacięcia ukryliśmy pod biustem. Wizualnie piersi nie odniosły uszczerbku, pomimo agresywnego leczenia operacyjnego. A wyniki badań histopatologicznych potwierdziły, że operacja była wykonana prawidłowo, doszczętnie.

Przed zmianami w NFZ wiele kobiet prosiło o operację drugiej piersi. Mówiły, że za nią zapłacą.
– Było ich wiele, ale odmawialiśmy. Nie tylko dlatego, że szpital jest państwową jednostką rozliczającą się z NFZ, ale dlatego, że to budziło wątpliwości etyczne. Na szczęście symetryzacja piersi w chorobie onkologicznej jest już w pełni refundowana. Mogą zgłaszać się do nas także pacjentki, które operacje miały kilka lat temu.

Nie zawsze trzeba wszczepiać implant?
– Ostatnio operowałem pacjentkę po siedmiu innych zabiegach. Okazało się, że jej organizm nie toleruje implantów, odrzuca je. Dlatego wykonywaliśmy przesunięcie płata skórno-tłuszczowego spod pachy w kierunku piersi, by pacjentka mogła poczuć się komfortowo. Była zadowolona.

Przy wyborze metody operacji liczą się przede wszystkim wskazania medyczne, ale nie możecie pominąć oczekiwań pacjentek.
– Staramy się. Pamiętam pacjentkę, która 20 lat wcześniej przeszła mastektomię,

OGŁOSZENIE
Kraj/34444729

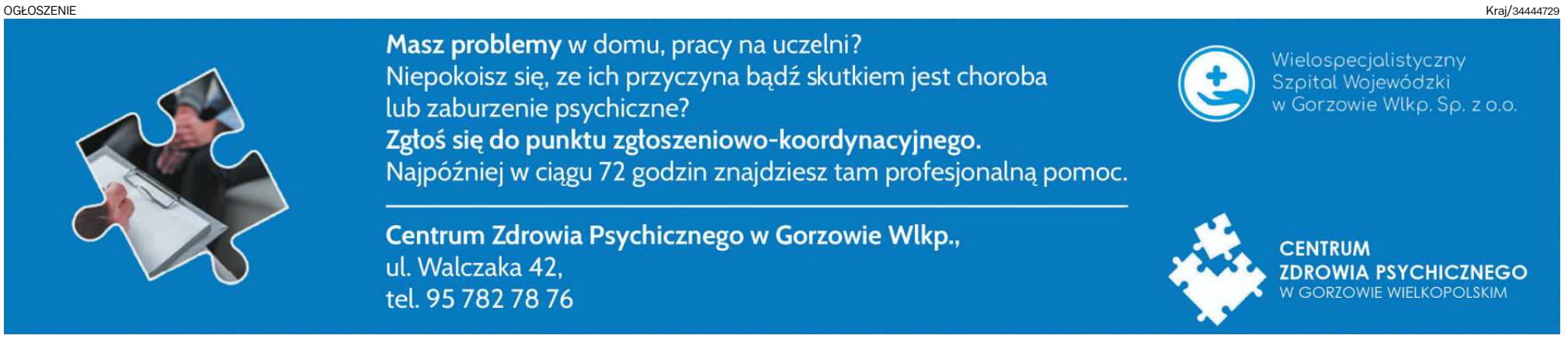

1 RP

eprasa.pl 5eb17bc19f

• **Szpital w Gorzowie, na zdjęciu Paweł Piotrowiak, chirurg onkolog** FOT. WŁADYSŁAW CZULAK / AGENCJA WYBORCZA.PL

a gdy rak pojawił się w drugiej piersi, powiedziała, że za wszelką cenę chce zachować choć jedną pierś.

Nie wyobrażała sobie „by być aż tak okaleczoną", z drugiej strony nie chciała, by zrekonstruować jej drugą pierś. Była pogodzona z jej brakiem. Inna pacjentka powiedziała, że nie chce implantów, żadnej rekonstrukcji po mastektomii, choć gorąco ją do tego namawiałem. Gdy skończyła leczenie, wyzdrowiała, powiedziała, że żałuje, że mnie nie posłuchała. Diagnoza była dla niej szokiem, działała w stresie. Powiedziałem jej, że jej nie posłuchałem. Poprowadziłem tak cięcie, że przygotowałem miejsce na ekspander. Była zaskoczona, ale wdzięczna.

Prosi pan, żeby pacjentki zapisywały pytania na kartce.

– Bo często jest tak, że pacjentka wchodzi i mówi „Ojej, a miałam o tyle rzeczy zapytać, wszystko mi z głowy uciekło". Mówię, że będziemy się jeszcze widzieć niejednokrotnie, proszę pytać, pisać, bo nie ma głupich pytań. Są pytania dotyczące higieny osobistej, sfery intymnej, planów życiowych, wyjazdów, ślubów.

Czy diagnoza raka potrójnie ujemnego w jakikolwiek sposób komplikuje proces symetryzacji?

– Nie. Bardziej bałbym się o to, jak daleko miejscowo choroba jest zaawansowana oraz o rozmiar guza. O to, czy operacja daje nam bezpieczne marginesy.

No właśnie, czy często trzeba wykonywać reoperację, bo margines w cięciu endoskopowym okazał się zbyt mały?

– Statystycznie poniżej 10 procent. Dobre ośrodki azjatyckie mówią o kilku procentach, ale pracują z zespołem histopatologów. To wszystko przed Europą. W 2024 roku w Korei Południowej powstała grupa robocza dotycząca standaryzacji, kontroli jakościowej i nauki zabiegów robotycznych w obrębie piersi. I to wyznacza nam dystans, jaki nas dzieli od topowych krajów, które rozwijają najnowocześniejsze metody chirurgii.

Duże biusty Polek nie komplikują rozwoju tej metody?

– Paradoksalnie ten duży biust daje nam większe pole do popisu. Możemy więcej wyciąć, więcej przesunąć i wykonać większą plastykę. ●

1 RP

Wielki Test Wiedzy o Klimacie

Śmieci stają się nowym paliwem

Rosnące wymagania dotyczące recyklingu i odzysku odpadów sprawiają, że samorządy szukają nowych rozwiązań. Coraz częściej stawiają na spalarnie i biogazownie, które pozwalają nie tylko ograniczyć ilość śmieci trafiających na składowiska, ale też produkować energię i ciepło dla mieszkańców.

Michał Hyra

Od kilku lat w Polsce segregacja odpadów jest obowiązkowa. Szkło osobno, papier do innego pojemnika, a tworzywa sztuczne i metale do jeszcze innego, podobnie jak bioodpady. Większość pozostałych odpadów, choć nie wszystkie, trafia do pojemnika na zmieszane, czyli takie, których nie da się przetworzyć i ponownie wykorzystać. Żeby lepiej zmobilizować mieszkańców do segregowania odpadów, na samorządy w Polsce nałożono obowiązek odzysku odpadów produkowanych przez mieszkańców. W 2023 r. 35 proc. odpadów generowanych w gminach miało być odzyskanych i przetworzonych, z każdym kolejnym rokiem poziom rósł, za kilka lat osiągnie docelowy poziom 65 proc.

Powstaje coraz więcej spalarni

Problem w tym, że wiele miast i gmin w Polsce osiągnęło już sufit. Do tego doszedł system kaucyjny, a opakowania z tworzyw sztucznych, które stanowiły spory wkład w poziom odzysku, przestały trafiać do żółtych pojemników. Stąd też coraz więcej samorządów idzie w kierunku spalania odpadów, a dokładniej budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów.

W Polsce jeszcze 12 lat temu była jedna taka „spalarnia" w Warszawie. Dziś jest już ich 10: w Krakowie, Poznaniu, Bydgoszczy, Szczecinie, Białymstoku, Koninie, Rzeszowie, Gdańsku i Olsztynie. Dodatkowo w Zabrzu działa elektrociepłownia wykorzystująca paliwo wytwarzane z odpadów. W budowie są kolejne.

W Gliwicach powstaje Park Zielonej Energii. To wielkie przedsięwzięcie, którego celem jest zmiana sposobu wytwarzania ciepła dla miasta. Stary system oparty przede wszystkim na paliwach kopalnych zostanie zastąpiony przez zróżnicowany układ zasilany energią słoneczną i paliwami alternatywnymi. Projekt zakłada też odzysk ciepła oraz jego magazynowanie.

Sercem całego kompleksu będzie blok energetyczny z parowym kotłem wielopaliwowym, pracującym w wysokosprawnej kogeneracji, a więc produkującym jednocześnie ciepło i energię elektryczną. Będzie wykorzystywał przede wszystkim frakcję energetyczną odpadów komunalnych, których nie można poddać recyklingowi, a także rozdrobnione odpady wielkogabarytowe oraz – w mniejszym zakresie – odpowiednio przygotowane osady ściekowe. Dzięki Parkowi Zielonej Energii zużycie węgla zostanie ograniczone o ok. 25 tys. ton rocznie, co z kolei przełoży się na redukcję emisji dwutlenku węgla o ponad 43 tys. ton rocznie.

• **Instalacja produkująca ciepło z odpadów w Olsztynie** FOT. ROBERT ROBASZEWSKI / AGENCJA WYBORCZA.PL

Gdy problemem są bioodpady

Dla wielu gmin problemem są bioodpady, stanowią one blisko jedną trzecią całości strumienia odpadów komunalnych. Je też można zaliczyć do poziomu odzysku, ale to niełatwy proces. Żeby było to możliwe, większość z nich powinna być przetworzona w produkt w postaci kompostu lub polepszacza glebowego, który finalnie trafia na rynek.

Stąd np. w Częstochowie powstał pomysł budowy komunalnej biogazowni. W takiej instalacji, dzięki nowoczesnym technologiom bioodpady są poddawane procesowi fermentacji, w wyniku której powstaje biogaz. Jego spalanie w agregatach kogeneracyjnych pozwala produkować energię elektryczną i ciepło, które trafią do naszych domów, szkół czy szpitali. Jak szacują eksperci, z 1 tony bioodpadów można pozyskać średnio od 90 do nawet 120 m sześc. biogazu, co przekłada się na około 200–250 kWh energii elektrycznej. Efektywność biogazowni może być jeszcze zwiększona poprzez odzysk ciepła odpadowego, które może być wykorzystane na miejscu lub dostarczane do lokalnych sieci ciepłowniczych. Proces przetwarzania odpadów w biogazowni jest również szybszy niż kompostowanie.

Dodatkową zaletą takich instalacji jest fakt, że pozostałością po fermentacji jest naturalny nawóz – poferment, bogaty w składniki odżywcze, takie jak azot, fosfor i potas. Dzięki temu gleba lepiej zatrzymuje wodę, a rośliny rosną zdrowo bez konieczności stosowania sztucznych nawozów.

Tego typu inwestycje są niezwykle drogie. Cała inwestycja w Gliwicach będzie kosztować blisko pół miliarda złotych. Z czego sam blok energetyczny to prawie 370 mln zł, a z kolei szacunkowy koszt instalacji w Częstochowie to ok. 100 mln zł. To sprawia, że wiele samorządów nie będzie sobie mogło pozwolić na taki "luksus".

Jednak mniej zamożne miasta i gminy nie są skazane na składowanie odpadów i płacenie kar za zbyt niski poziom odzysku. Wielkie firmy energetyczne także zwracają się w kierunku termicznego przetwarzania odpadów.

Odpady przetworzone na ciepło

Na początku października Tauron ogłosił plany inwestycyjne w Jaworznie, Łaziskach, Sierszy i Łagiszy. W każdej z tych miejscowości działa blok węglowy o mocy 200 MW. Plany sprzed kilku lat zakładały, że "dwusetki" zostaną wyłączone w 2025 roku. Działają do dziś i, jak zapowiada spółka, do czasu zakończenia transformacji energetycznej będzie tam powstawała energia z węgla. Jednak w każdej z lokalizacji Tauron w kolejnych latach będzie rozwijał OZE, choć nie tylko.

Plany Taurona zakładają budowy instalacji termicznego przekształcania odpadów, do których będą trafiać śmieci nienadające się do recyklingu. Te powstaną we wszystkich zakładach, z wyjątkiem Łagiszy. Spółka podpisała pierwszy list intencyjny dotyczący budowy spalarni w Jaworznie. Dzięki takim instalacjom odpady, które trafiały dotąd na wysypiska, zostaną przetworzone na ciepło, co przyniesie korzyści dla klimatu i środowiska. ●

Zapraszamy do udziału w Wielkim Teście Wiedzy o Klimacie i Środowisku

• To akcja edukacyjna „Wyborczej", w ramach której uczniowie szkół ponadpodstawowych już po raz piąty sprawdzą swoją wiedzę z dziedziny ekologii i wiedzy o klimacie i środowisku. Zapraszamy do wzięcia udziału w teście! Przeprowadzimy go 24 listopada 2026 r. o godz. 10.30, jednocześnie w ośmiu miastach: Gdańsk, Gliwice, Opole, Poznań, Rybnik, Warszawa, Wrocław, Zgierz. Zgłoszenia za pośrednictwem szkół przyjmujemy do 15 listopada, obowiązują zapisy.

• Więcej informacji i regulamin akcji na **wyborcza.pl/testoklimacie**

OGŁOSZENIE Opole/34454400

eprasa.pl 5eb17bc19f

fot. Shutterstock

MIASTA POLSKI WSCHODNIEJ INWESTUJĄ W ZIELEŃ I RETENCJĘ WODY OPADOWEJ

Polska Wschodnia odporna na upały i ulewy

Różnicę czuć i widać od razu. W upalny dzień pod drzewami w parku jest dużo chłodniej niż na betonowym placu. A po deszczu rośliny, ogród deszczowy czy staw zatrzymują wodę, która z betonowej powierzchni spłynęłaby strugami do kanalizacji. Miasta Polski Wschodniej inwestują w zieleń i retencję wody opadowej, by przygotować się na ekstremalną pogodę.

Adaptacja do zmian klimatu służy temu, by miasta lepiej radziły sobie z upałem, suszą i ulewami, a przy okazji stały się lepszym i zdrowszym miejscem do życia. W jaki sposób? Z jednej strony – zwiększając w miastach powierzchnie, na których rośnie zieleń. Z drugiej – zarządzając wodą z deszczu i śniegu tak, aby ograniczyć ryzyka klimatyczne.

Co to znaczy w praktyce? Nowe parki kieszonkowe i skwery. Ogrody deszczowe, zielone dachy, ściany i przystanki. Zbiorniki na deszczówkę i zrewitalizowane parki. Nowa i zmodernizowana kanalizacja deszczowa. Mniej betonu i asfaltu tam, gdzie nie są potrzebne. Do tego sprawniejsze odprowadzanie wody podczas gwałtownych opadów i roztopów. A w rezultacie mniej dotkliwe upały, susze i ulewy, czyli bezpieczniejsze miasta. Miasta, które zapewniają warunki dla stabilnego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu.

Adaptacja do zmiany klimatu jest jednym z najistotniejszych obszarów wsparcia z UE. Na jej realizację przeznaczono ponad 620 mln zł z programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 (FEPW)

Program wpiera projekty miast z województw: lubelskie, podlaskie, podkarpackie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie oraz część Mazowsza.

Zieleń zamiast rozgrzanego betonu

Latem każdy z nas zna ten problem. W miastach słońce nagrzewa asfalt, beton, ściany i dachy. A w efekcie sprawia, że ich temperatura jest dużo wyższa niż powietrza. Powierzchnie te oddają następnie otoczeniu swoje ciepło. W ten sposób w gęstej, miejskiej zabudowie temperatura powietrza może być wyższa nawet o kilka – kilkanaście stopni Celsjusza niż na terenach z dużą ilością zieleni i drzew. Tak powstaje miejska wyspa ciepła.

Fale upałów są szczególnie uciążliwe dla seniorów, dzieci, kobiet w ciąży i osób z chorobami układu oddechowego i krążenia. Utrudniają też pracę, naukę i rekreację. Dlatego cień latem w mieście jest niezbędny do życia. Drzewa działają jak naturalne parasole. Osłaniają chodniki i place, a dzięki parowaniu wody z liści chłodzą i nawilżają otoczenie. Badania Europejskiej Agencji Środowiska wskazują, że zwiększenie powierzchni drzew w miastach o 16 proc. może obniżyć temperaturę powietrza średnio o 1 stopień Celsjusza.

Mniejsze rozwiązania też są skuteczne. Pokryte roślinami tak zwane zielone dachy czy zielone ściany ograniczają nagrzewanie się budynków i wiat przystankowych oraz zatrzymują część wód deszczowych. To świetne rozwiązanie na wprowadzenie roślin i retencji wody tam, gdzie brakuje miejsca na niewielki skwer. Łąki kwietne i parki kieszonkowe poprawiają także lokalny mikroklimat.

eprasa.pl 5eb17bc19f

Kraj/34456607

Zatrzymywanie deszczówki

Kolejny problem pojawia się, gdy w krótkim czasie występują obfite deszcze lub nagłe roztopy. Na szczelnie zabetonowanych placach, jezdniach i chodnikach, w gęstej miejskiej zabudowie woda czasem nie jest w stanie w całości wsiąknąć w glebę, a kanalizacja deszczowa nie nadąża z jej odbiorem. Dochodzi wtedy do podtopień – zalane zostają ulice, przejścia, piwnice i posesje.

Dlatego miasta planują rozszczelnić i odbetonować nawierzchnie tam, gdzie jest to potrzebne, i zastąpić je różnorodną zielenią. Drzewa, krzewy i niższe rośliny tworzą kilka warstw. Dzięki temu lepiej osłaniają przestrzeń od słońca i pomagają zatrzymać wilgoć w środowisku. W ten sposób zieleń przy szkołach i placach, przystankach i parkingach „pracuje" dokładnie tam, gdzie przebywają ludzie. Zapewnia lepszy odpływ wody deszczowej i przeciwdziała podtopieniom. A podczas upałów dostarcza chłodniejsze, czystsze i zdrowsze powietrze.

Obecnie, dzięki środkom z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej realizowanych jest szereg projektów wykorzystujących walory natury – zieleni i wody z opadów deszczu i śniegu. Ich odpowiednie połączenie przygotowuje miasta na ekstremalne zjawiska pogodowe.

Co nowego możemy zobaczyć w Polsce Wschodniej? Zrewitalizowane parki i nowe parki kieszonkowe, zielone przystanki i dachy, niecki, ogrody deszczowe i zbiorniki, które zatrzymują i magazynują deszczówkę i roztopiony śnieg. Zobaczymy także odbetonowane place i parkingi, które umożliwią wsiąkanie wody i zmniejszą ryzyko podtopień. Dzięki takim działaniom, woda z opadów nie jest odprowadzana do kanalizacji deszczowej od razu. W dużej mierze zostaje w glebie – tam, gdzie spadła, odżywia rośliny, magazynują ją zbiorniki i może później służyć do podlewania zieleni podczas suszy. Ciekawym przykładem są ogrody deszczowe, do których z otaczających ulic i chodników spływa deszczówka. Zgromadzona w nich woda może powoli wsiąkać w ziemię i dopiero jej nadmiar jest odprowadzany do kanalizacji. Specjalnie dobrane gatunki roślin nie tylko wchłaniają wodę i nawilżają powietrze, ale potrafią usuwać zanieczyszczenia z wody deszczowej w samym gruncie.

Tego typu inwestycje, które służą przystosowaniu miast do ekstremalnych zjawisk pogodowych, dofinansowuje program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW). Dzięki znacznemu wsparciu z FEPW aktualnie realizowane są 24 projekty w 18 miejscowościach – w Chełmie, Jaśle, Biłgoraju, Ciechanowie, Bartoszycach, Stalowej Woli, Mławie, Ostrowcu Świętokrzyskim, Busku-Zdroju, Siedlcach, Dębicy, Lubartowie, Grajewie, Starachowicach, Ostrowi Mazowieckiej, Szczytnie, Kazimierzy Wielkiej i Łukowie. Łączna wartość projektów to 512,5 mln zł, z czego aż 413,5 mln zł to środki pochodzące z FEPW. Efekty mają służyć ponad 613 tys. mieszkańców.

Wkrótce kolejne miasta z Polski Wschodniej otrzymają nowe fundusze (ok. 210 mln zł) na przystosowanie się do zmiany klimatu. Takie, które z jednej strony będą wspierać właściwe odprowadzanie i gromadzenie wody z deszczu czy śniegu oraz ograniczać ryzyko podtopień. Z drugiej – przyniosą mieszkańcom więcej chłodu i cienia podczas upałów.

Zielona ściana w Grajewie, zielony dach w Starachowicach

W Grajewie pod kątem adaptacji miasta do zmian klimatu modernizowany jest teren dawnej strzelnicy. Powstaną tam ogrody deszczowe, pasaże roślinne, niecki i zbiorniki retencyjne, które mają przyjmować nadmiar wód deszczowych. Zaplanowano też wielopiętrowe nasadzenia i pokrytą roślinami, zieloną ścianę na dawnym murze strzelniczym o powierzchni ponad 150 m kw. Pod ziemią znajdą się zbiorniki na deszczówkę. Zebrana woda będzie mogła służyć do utrzymania zieleni i podlewania jej w porach suchych.

Podobny podziemny zbiornik powstaje w Biłgoraju. Dodatkowo w miejscu 490 m kw. betonowych płyt na Skwerze Saskim pojawi się nawierzchnia przepuszczająca wodę. Biłgoraj wzbogaci się także o ponad tysiąc krzewów i ok. 1200 m kw. trawnika.

Dużą skalę ma projekt Starachowic – zieleń obejmie niemal 8 hektarów. Powstaną m.in. 24 zielone wiaty i zielony dach na Centrum Opiekuńczo-Mieszkalnym. Miasto odbetonuje trzy parkingi. A ponad 2 tys. zbiorników do gromadzenia deszczówki ma trafić do mieszkańców, budynków użyteczności publicznej i instytucji. Wartość projektu wynosi prawie 106 mln zł, z czego około 90 mln zł stanowi dofinansowanie z FEPW.

To przykłady prostych zasad: dać roślinom więcej miejsca, zatrzymać deszcz i ograniczyć powierzchnie, które latem mocno się nagrzewają i potęgują upał w mieście.

Park, staw, cień – i lepsze miasto

Podobne działania prowadzą inne miasta. Szczytno przystosowuje jezioro Domowe Małe do funkcji zbiornika retencyjnego. Pozwoli to przekierować do niego z terenu miasta ok. 360 tys. m3 wód opadowych rocznie. Projekt umożliwi też zarządzanie poziomem wody i przepompowywanie jej między jeziorami Domowe Małe i Domowe Duże w obu kierunkach. Dofinansowanie z FEPW na ten cel wyniosło ok. 42,5 mln zł.

Miasta stawiają też na odbetonowanie swoich reprezentacyjnych placów. W Ostrowi Mazowieckiej za 33 mln zł środków europejskich zostanie odnowiona przestrzeń przy ratuszu. Przepuszczalna kostka, nowe nasadzenia i fontanna poprawią mikroklimat i retencję wody deszczowej. W Ciechanowie częściowo zostały zdemontowane betonowe płyty na centralnym Placu Jana Pawła II. W ich miejscu pojawiła się zieleń, drzewa i krzewy z małą architekturą: pergolami, huśtawkami, ławkami i stołami piknikowymi, system nawodnienia i podziemny zbiornik retencyjny.

Korzyści ze zmian są oczywiste dla wszystkich. Drzewa latem dają cień, schładzają i nawilżają powietrze. Ogrody deszczowe, muldy chłonne czy stawy gromadzą wodę opadową. Trawnik i chodniki wykonane z przepuszczalnej kostki pozwalają deszczom wsiąknąć w ziemię

Dzięki zielonym dachom i ścianom budynki podczas upału mniej się nagrzewają i emitują mniej ciepła, a rosnące na nich rośliny zatrzymują część opadów. Jeśli woda po ulewie może wsiąknąć w ziemię, mniej obciąża kanalizację. A gdy zostanie zmagazynowana, przydaje się podczas suszy.

Zyskuje też wygląd miasta. Zamiast rozgrzanej, pustej, wybetonowanej powierzchni pojawia się zielona przestrzeń, w której chce się odpocząć w cieniu drzew lub pospacerować. Natura staje się częścią miejskiej infrastruktury. Nie tylko pełni zadania przyrodnicze czy społeczne, lecz także dba o nasze samopoczucie, zdrowie i bezpieczeństwo.

Zieleń i woda

Każde polskie miasto ma nieco inne problemy, ale wszystkie zmagają się z ekstremalnymi zjawiskami pogodowymi. Dlatego potrzebny jest Miejski Plan Adaptacji do zmiany klimatu (MPA).

MPA wskazuje zagrożenia i miejsca najbardziej narażone na skutki zmiany klimatu. Określa, co i jak miasto powinno zrobić. W planie musi znaleźć się m.in. koncepcja zazieleniania oraz zagospodarowania wód z opadów i roztopów. Miasta liczące co najmniej 20 tys. mieszkańców mają obowiązek przygotować taki dokument do 2 stycznia 2028 r.

Program FEPW pomaga samorządom Polski Wschodniej także na tym etapie projektowania adaptacji do zmian klimatu. Dofinansowanie na opracowanie lub aktualizację Miejskich Planów Adaptacji otrzymało 15 miast: Bielsk Podlaski, Biszcza, Ciechanów, Ełk, Giżycko, Gołdap, Kętrzyn, Kraśnik, Ostróda, Przemyśl, Sandomierz, Sanok, Siedlce, Zambrów i Zamość.

Dzięki MPA inwestycje mogą być kierowane tam, gdzie naprawdę są potrzebne. Adaptacja miasta nie zaczyna się od sadzenia przypadkowych drzew w dowolnym miejscu. Zaczyna się od sprawdzenia, gdzie jest najgoręcej, gdzie zbiera się woda i gdzie mieszkańcy najbardziej odczuwają skutki ekstremalnej pogody.

Dodatkowa energia

Dofinansowanie z FEPW obejmuje również modernizację sieci elektroenergetycznych i ochronę przyrody. Na rozwój inteligentnych sieci elektroenergetycznych przeznaczono ok. 900 mln zł środków z UE. Modernizacja sieci zwiększa bezpieczeństwo i stabilność dostaw prądu i ułatwia przyłączanie odnawialnych źródeł energii. Skorzystają na tym mieszkańcy i firmy.

FEPW kwotą 55 mln euro wspiera ochronę różnorodności biologicznej. To środki m.in. na bazy edukacyjne parków narodowych, ukierunkowanie ruchu turystycznego w taki sposób, by nie niszczył cennych przyrodniczo miejsc oraz odtwarzanie korytarzy ekologicznych, które służą ochronie zwierząt, roślin i grzybów. Przykładami są działania w Dolinie Nidy i projekty związane z ochroną żubra we wschodniej Polsce.

Zieleń to inwestycja, nie dodatek

Przez lata zieleń w mieście była traktowana jako niewiele znaczący element. Dziś wiemy, że w miastach jest równie istotna, co inne elementy infrastruktury.

Wiele małych rozwiązań opartych na przyrodzie sprawia, że miasto lepiej zniesie kolejną falę upałów albo gwałtowną ulewę

Na tym polega sens inwestycji wspieranych z Funduszy Europejskich dla Polski Wschodniej. Ich efektem jest nie tylko nowy obiekt na mapie. Jest nim wygodniejsze, zdrowsze i bezpieczniejsze życie mieszkańców.

Więcej informacji o działaniach Ministerstwa Klimatu i Środowiska w programie FEPW

Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej | Rzeczpospolita Polska | Dofinansowane przez Unię Europejską | Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Artykuł został dofinansowany przez Unię Europejską ze środków programu Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027

eprasa.pl 5eb17bc19f

Z głębokim smutkiem przyjęliśmy wiadomość o śmierci

dr. Jacka Wiśniewskiego

wieloletniego wykładowcy Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu – Akademii Nauk Stosowanych, cenionego nauczyciela akademickiego, dziennikarza i ekonomisty.

Rodzinie i Bliskim Zmarłego

składamy wyrazy głębokiego współczucia.

Rektor i Społeczność Akademicka
Zachodniopomorskiej Szkoły Biznesu – Akademii Nauk Stosowanych

www.nekrologi.wyborcza.pl/34459070

Z głębokim żalem zawiadamiamy, że w dniu 04 października 2026 roku zmarła nasza ukochana Mama, Teściowa i Babcia

Śp. Regina Śliwczyńska

Pogrzeb odbędzie się w dniu 05 listopada 2026 roku o godzinie 11.45 w kaplicy prawej na Cmentarzu Centralnym w Szczecinie.

Pogrążona w głębokim smutku

Rodzina

www.nekrologi.wyborcza.pl/34458332

Zarząd Dróg i Transportu Miejskiego w Szczecinie informuje

o wywieszeniu w siedzibach ZDiTM i Urzędu Miasta Szczecin oraz zamieszczeniu na stronach internetowych BIP ZDiTM i BIP Urzędu Miasta Szczecin wykazu nr IN 10/2026 z dnia 21.10.2026 r. nieruchomości gruntowych Gminy Miasto Szczecin przeznaczonych do wydzierżawienia w drodze bezprzetargowej. Dodatkowe informacje można uzyskać pod numerem telefonu 91 48 00 484.

Szczecin/34458342

znak: **WIP.6721.5.2024.IR**

OGŁOSZENIE WÓJTA GMINY EŁK

o rozpoczęciu konsultacji społecznych dotyczących projektu planu ogólnego Gminy Ełk

Na podstawie art. 13i ust. 3 pkt 8 i art. 8h ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 538 ze zm.), art. 39 ust. 1 i art. 54 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnieniu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 670 ze zm.) oraz uchwały Nr IV/36/2024 Rady Gminy Ełk z dnia 27 czerwca 2024 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania planu ogólnego Gminy Ełk, Wójt Gminy Ełk ogłasza o rozpoczęciu konsultacji społecznych, których przedmiotem będzie **projekt planu ogólnego Gminy Ełk** wraz z prognozą oddziaływania na środowisko.

Projekt planu wraz z uzasadnieniem oraz prognozą oddziaływania na środowisko udostępniono w Rejestrze Urbanistycznym pod adresem https://rejestr-urbanistyczny.gov.pl/ (w zakładce Repozytorium należy wpisać: projekt planu ogólnego gminy Ełk), w Biuletynie Informacji Publicznej Gminy Ełk pod adresem https://bip.elk.gmina.pl/ (w zakładce zakładka: Poradnik interesanta > Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne oraz budownictwo > Plan ogólny-> Konsultacje społeczne), na stronie internetowej Urzędu pod adresem https://elk.gmina.pl/ (w zakładce https://elk.gmina.pl/planowanie-przestrzenne-ogloszenia.html) oraz do wglądu w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, pokój 37, w godzinach pracy Urzędu.

Konsultacje społeczne będą prowadzone w dniach od **30 października 2026 r.** do **4 grudnia 2026 r.** w niżej wymienionych formach:

1) Zbieranie uwag do projektu planu ogólnego Gminy Ełk wraz z prognozą oddziaływania na środowisko. Uwagi mogą być składane przez interesariuszy w terminie od **30 października 2026 r.** do **4 grudnia 2026 r.**

Uwagi należy składać na Formularzu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego zgodnym z Rozporządzeniem Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie wzoru formularza pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego (Dz. U. z 2023 r. poz. 2509), który dostępny jest w siedzibie Urzędu Gminy Ełk w Ełku, przy ul. T. Kościuszki 28A oraz zamieszczony jest w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy Ełk w zakładce https://bip.elk.gmina.pl/wzory-pism-do-aktu-planowania-przestrzennego.html

Uwagi składa się na ww. formularzu do Wójta Gminy Ełk w postaci:

- papierowej w sekretariacie Urzędu Gminy Ełk lub wysyła się na adres Urzędu Gminy Ełk, ul. Tadeusza Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, lub
- elektronicznej, w tym za pomocą środków komunikacji elektronicznej, w szczególności poczty elektronicznej lub w formie dokumentu elektronicznego za pomocą:
  Skrzynki ePUAP: /1996libutc/SkrytkaESP
  Skrzynki e-Doręczeń: AE:PL-45362-26830-WJADJ-22
  Adresu e-mail: ug@elk.gmina.pl

Składający uwagę do projektu planu ogólnego wraz z prognozą oddziaływania na środowisko podaje swoje imię i nazwisko albo nazwę oraz adres zamieszkania albo siedziby oraz adres poczty elektronicznej, o ile taki posiada, a także wskazuje, czy jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej uwagą, oraz może podać dodatkowe dane do kontaktu takie jak adres do korespondencji lub numer telefonu.

2) I Dyżur projektanta w dniu **17 listopada 2026 r.** w godzinach **od 15.30.00 do 17.00** w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w sali im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

3) II Dyżur projektanta w dniu **18 listopada 2026 r.** w godzinach **od 15.30 do 17.00** w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w sali im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

4) Spotkanie otwarte w dniu **18 listopada 2026 r. o godz. 17.00** połączone z prezentacją projektu planu ogólnego Gminy Ełk w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, w Sali Konferencyjnej im. Lecha i Marii Kaczyńskich (II piętro).

Jednocześnie, w związku z postępowaniem w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko informuję, że zainteresowani mogą zapoznać się z niezbędną dokumentacją sprawy w siedzibie Urzędu Gminy Ełk, przy ul. T. Kościuszki 28A, pok. nr 37 oraz składać uwagi do ww. postępowania. Uwagi do postępowania w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko mogą być składane w ww. terminie w formie pisemnej lub ustnie do protokołu lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej bez konieczności opatrywania ich kwalifikowanym podpisem elektronicznym, o którym mowa w ustawie z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 1725 ze zm.), na adres: Urząd Gminy Ełk, ul. T. Kościuszki 28A, 19-300 Ełk, e-mail: ug@elk.gmina.pl

Link do filmu instruktażowego o wypełnianiu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego, na przykładzie planu ogólnego gminy

Film instruktażowy o wypełnianiu pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego

Klauzula informacyjna dotycząca przetwarzania danych osobowych dostępna jest na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Ełk: https://bip.elk.gmina.pl/ (zakładka: Urząd Gminy > Ochrona Danych Osobowych).

W związku z przetwarzaniem przez Wójta Gminy Ełk danych osobowych uzyskanych w toku sporządzania przedmiotowego planu miejscowego prawo, o którym mowa w art. 15 ust. 1 lit. g rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016, str. 1, z późn. zm.), przysługuje, jeżeli nie wpływa na ochronę praw i wolności osoby, od której dane te pozyskano.

WÓJT GMINY EŁK

Olsztyn/34458982

Administracja Domów Miejskich „ADM" Spółka z o. o.

z siedzibą w Bydgoszczy przy ul. Śniadeckich 1 (dalej ADM)

ogłasza przetarg pisemny nieograniczony na najem następujących lokali użytkowych :

1. ul. Szarych Szeregów 2 , pow. lokalu 19,30 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na cele gospodarcze

2. ul. Bernardyńska 3, pow. lokalu 20,64 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

3. ul. Bernardyńska 3, pow. lokalu 17,18 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

4. ul. Poznańska 14, pow. lokalu 36,67 m²
dane kontaktowe : ROM-2, ul. Techników 5, tel. (52) 34-88-870
lokal wykorzystywany był na działalność usługowo-biurowo-handlową

5. ul. Parkowa 8, pow. lokalu 21,60 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na cele magazynowe

6. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 8,74 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

7. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 14,63 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

8. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 17,55 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

9. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 27,56 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność biurową

10. ul. Dworcowa 87, pow. lokalu 25,04 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność usługową

11. ul. Pomorska 2B, pow. lokalu 40,68 m²
dane kontaktowe : ROM-3, ul. Gdańska 9, tel. (52) 34-88-920
lokal wykorzystywany był na działalność handlową

12. ul. Rynek 4, pow. lokalu 62,10 m²
dane kontaktowe : ROM-4, ul. Modrzewiowa 23, tel. (52) 34-88-760
lokal wykorzystywany był na działalność usługowo-handlową

13. ul. Aleje Adama Mickiewicza 7, pow. lokalu 33,24 m²
dane kontaktowe : ROM-4, ul. Modrzewiowa 23, tel. (52) 34-88-760
lokal wykorzystywany był na cele magazynowe

Szczegółowe warunki przetargu zawiera ogłoszenie i Regulamin publikowany na stronie internetowej: www.adm.com.pl ,

W sprawie zapoznania się ze stanem technicznym lokalu i zakresem niezbędnych prac przystosowujących lokal należy kontaktować się zgodnie z danymi podanymi powyżej.

Wszelkie prace remontowe związane z przystosowaniem lokalu do prowadzenia w nim działalności przyszły najemca przeprowadzi we własnym zakresie i na swój koszt i ryzyko, bez możliwości zwrotu poniesionych nakładów oraz uzyska wszelkie wymagane prawem pozwolenia, uzgodnienia, opinie itp. niezbędne do prowadzenia działalności w lokalu.

Najemca zobowiązany będzie rozpocząć działalność w lokalu zgodnie z umówionym użytkiem w terminie czterech miesięcy od daty podpisania umowy. Nie rozpoczęcie działalności skutkować może rozwiązaniem umowy.

Oferty sporządzone wyłącznie na formularzach pobranych ze strony internetowej www.adm.com.pl należy składać **do dnia 23.11.2026r. do godziny 10:45** w siedzibie „ADM" przy ul. Śniadeckich 1. Oferty należy umieścić w zamkniętej kopercie, z opisem „Oferta-przetarg", adres lokalu, dane oferenta.

Otwarcie ofert nastąpi **w dniu 23.11.2026r. o godzinie 11:00 w** siedzibie ADM (sala nr 14).

Warunkiem udziału w przetargu jest wpłacenie wadium w kwocie 1.000,00 zł w odniesieniu do każdego lokalu użytkowego na rachunek ADM nr **77 1020 1462 0000 7602 0349 6296 .** Potwierdzenie wniesienia wadium należy załączyć do oferty.

Umowa najmu zgodna będzie ze wzorem dostępnym na stronie internetowej www.adm.com.pl

Wynajmujący zastrzega sobie prawo: swobodnego wyboru ofert, odwołania przetargu lub zmianie jego warunków, zamknięcia przetargu bez wybrania którejkolwiek z ofert.

Bydgoszcz-Toruń/34458984

NEWSLETTER

Komunikaty.pl

Nowości w przepisach, zamówienia publiczne, porady ekspertów, raporty, ogłoszenia.

Dla przedsiębiorców, urzędników, zainteresowanych gospodarką.

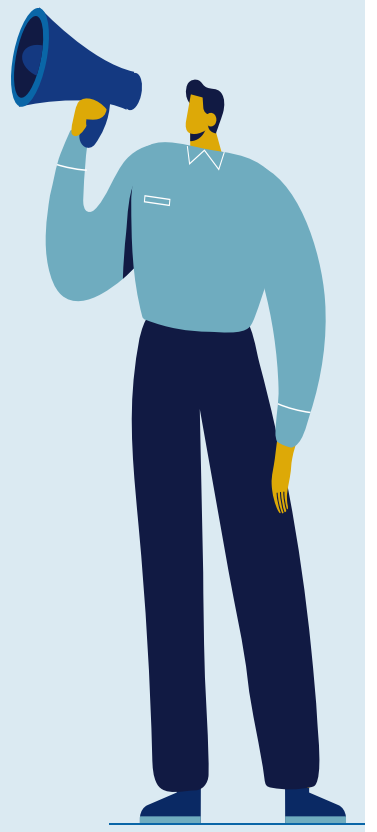

ZAPISZ SIĘ

Wejdź na stronę **komunikaty.pl** lub użyj kodu QR

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

GAZETA wyborcza **DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI**

- **Przetargi,** licytacje, zamówienia publiczne
- **Ogłoszenia** sądowe
- **Praca** w sektorze publicznym
- **Nekrologi,** kondolencje, wspomnienia

KONTAKT: kontakt_komunikaty@wyborcza.pl, tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl, tel. 22 555 55 55, 22 555 53 83, 22 555 53 99

Komunikaty.pl nekrologi.wyborcza.pl

eprasa.pl 5eb17bc19f

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi,
licytacje,
zamówienia
publiczne

Ogłoszenia
sądowe
i rekrutacyjne

Nekrologi,
kondolencje,
wspomnienia

KONTAKT:

kontakt_komunikaty@wyborcza.pl,
tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl,
tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

**REGIONALNY DYREKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA W SZCZECINIE**

OBWIESZCZENIE

Działając na podstawie art. 19 ust. 1a ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2026 r. poz. 1315), art. 39 ust. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670 z późn. zm.) oraz § 3 Rozporządzenia Ministra Środowiska z 12 maja 2005 r. w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94 poz. 794) informuję o możliwości zapoznania się z dokumentacją oraz treścią projektów zarządzeń Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie w sprawie ustanowienia planów ochrony rezerwatów przyrody:

1) „Bór Samliński im. Henryka Zięciaka" położonego na terenie gminy Golczewo i Kamień Pomorski w powiecie kamieńskim;
2) „Buczyna" położonego na terenie gminy Bobolice w powiecie koszalińskim;
3) „Jodły Karnieszewickie" położonego na terenie gminy Sianów w powiecie koszalińskim;
4) „Klif w Dziwnówku" położonego na terenie gminy Dziwnów w powiecie kamieńskim;
5) „Klif w Łukęcinie" położonego na terenie gminy Dziwnów w powiecie kamieńskim;
6) „Markowe Błota" położonego na terenie gminy Barlinek w powiecie myśliborskim;
7) „Mszar koło Starej Dobrzycy" położonego na terenie gminy Resko w powiecie łobeskim;
8) „Wiązy Reskie" położonego na terenie gminy Resko w powiecie łobeskim oraz gminy Płoty w powiecie gryfickim.

Z projektami ww. zarządzeń można zapoznać się na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie https://www.gov.pl/web/rdos-szczecin/bip w zakładce „Obwieszczenia i zawiadomienia" oraz w siedzibie Regionalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska w Szczecinie, przy ul. Juliusza Słowackiego 2, 71-434 Szczecin.

Uwagi do treści ww. projektów zarządzeń składać można w terminie **do dnia 27 listopada 2026 r.,** pisemnie na adres: Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Szczecinie, ul. Juliusza Słowackiego 2, 71-434 Szczecin, ustnie do protokołu w siedzibie organu, za pomocą środków komunikacji elektronicznej na adres sekretariat@szczecin.rdos.gov.pl bez konieczności opatrywania ich bezpiecznym podpisem elektronicznym, na adres elektronicznej skrzynki podawczej: /rdos-szczecin/SkrytkaESP oraz adres skrzynki e-Doręczeń: AE:PL-50042-45472-DDTIF-21.

Organem właściwym do rozpatrzenia uwag i wniosków jest Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Szczecinie. Odpowiedź na wszystkie wniesione uwagi i wnioski zawarta zostanie w treści uzasadnienia do zatwierdzonego zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie, dlatego też nie będą udzielane indywidualne odpowiedzi w formie pisemnej. Powyższe zarządzenie wraz z uzasadnieniem opublikowane zostanie na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Regionalnej Dyrektora Ochrony Środowiska w Szczecinie w zakładce „zarządzenia RDOŚ w Szczecinie".

Regionalny Dyrektor
Ochrony Środowiska w Szczecinie
Sylwia Jurzyk-Nordlöw

Szczecin/34458973

**OBWIESZCZENIE
PREZYDENTA MIASTA LUBLIN
o wszczęciu postępowania w sprawie wydania decyzji
o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej**

Na podstawie art. 11d ust. 5 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (Dz. U. z 2024 r., poz. 311) zawiadamiam **o wszczęciu postępowania administracyjnego** na wniosek złożony przez:

Prezydenta Miasta Lublin reprezentowanego przez
Dyrektora Zarządu Dróg i Transportu Miejskiego w Lublinie

w sprawie wydania decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej:
rozbudowy drogi gminnej nr 113124L – ul. Hetmańskiej na odcinku od granicy działek nr ewid. 39/1 i 37/31 do granicy działek nr ewid. 37/5 i 37/10 wraz z budową i przebudową oświetlenia drogowego oraz budową kanału technologicznego,
na działkach:
1. W LINIACH ROZGRANICZAJĄCYCH INWESTYCJI

pod rozbudowę drogi gminnej nr 113124L – ul. Hetmańskiej	
Miasto Lublin, obręb 30 – Rury Wizytkowskie	
ark. 1	14/28, 37/31, 39/1, 36 (36/1), 37/5 (37/38, 37/40)

w nawiasach podano działki po podziale
Zgodnie z art. 49 Kodeksu postępowania administracyjnego, zawiadomienie niniejsze uważa się za dokonane po upływie czternastu dni od dnia publicznego ogłoszenia, tj. od daty ukazania się obwieszczenia na tablicy ogłoszeń w Urzędzie Miasta Lublin, stronie internetowej Urzędu oraz w prasie lokalnej.

Strony niniejszego postępowania mogą się zapoznać z aktami oraz składać uwagi i wnioski w przedmiotowej sprawie w Wydziale Architektury i Budownictwa Urzędu Miasta Lublin przy ul. Wieniawskiej 14 (X piętro, pok. 1000, tel. 81-466-22-40) w terminie 7 dni od dokonania zawiadomienia.

W sprawach, w których niezbędne jest stawiennictwo osobiste oraz w przypadku zamiaru zapoznania się z aktami sprawy osobiście, ze względów organizacyjnych należy wcześniej umówić wizytę telefonicznie.

Lublin/34458834

NEWSLETTERY WYBORCZEJ

Wszystkie piszą ludzie, nie maszyny
Nasi najlepsi redaktorzy.
Możesz wybrać z bogatej oferty
ponad **40** różnych newsletterów.
Zapisz się na: **wyborcza.pl/newslettery**

wyborcza.pl

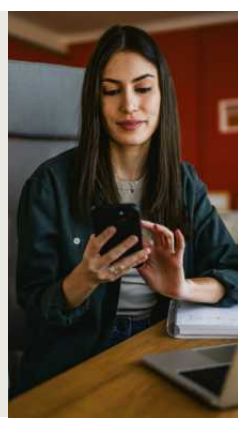

ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA
BIAŁEGOSTOKU
ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok
URB-I.6721.21.18.2025

Białystok, 26 października 2026 r.

**OGŁOSZENIE
O ROZPOCZĘCIU KONSULTACJI SPOŁECZNYCH**

projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedli Młodych i Słoneczny Stok w Białymstoku w rejonie ulicy Marczukowskiej – etap I

Na podstawie art. 17 pkt 9 i 11 w związku z art. 8h ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2026 r. poz. 538 z późn. zm.) i uchwały Nr XVII/258/25 Rady Miasta Białystok z dnia 29 września 2025 r. oraz art. 39 ust. 1 i art. 46 i art. 54 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2026 r. poz. 670 z późn. zm.), w ramach strategicznej oceny oddziaływania na środowisko **zawiadamiam** o rozpoczęciu konsultacji społecznych projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego części osiedli Młodych i Słoneczny Stok w Białymstoku w rejonie ulicy Marczukowskiej - etap I, obejmującego obszar ograniczony ulicami Marczukowską i Upalną oraz doliną Bażantarki.

Konsultacje społeczne będą prowadzone w terminie od 02 listopada do 30 listopada 2026 r. (włącznie).

Ww. projekt i prognoza oddziaływania na środowisko będą udostępnione w terminie konsultacji społecznych w siedzibie Departamentu Urbanistyki Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. dr I. Białówny 11, (II piętro) w godzinach pracy Urzędu oraz dostępne na stronie internetowej: https://rejestr-urbanistyczny.gov.pl/published oraz https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/plany-miejscowe/plany-w-opra cowaniu/. Osoby chcące zapoznać się z ustaleniami projektu planu miejscowego w siedzibie Departamentu, zachęca się do wcześniejszego telefonicznego umówienia wizyty pod nr telefonów: 85 869 6604, 85 869 6603 lub 85 869 6608.

Spotkanie otwarte on-line nad rozwiązaniami przyjętymi w projekcie planu odbędzie się **17 listopada 2026 r.** o godz. **16.00** za pomocą środków komunikacji elektronicznej, przy wykorzystaniu aplikacji Teams, zapewniającej zabieranie głosu, zadawanie pytań i składanie uwag przez jednoczesną transmisję obrazu i dźwięku oraz w formie zapisu tekstowego. Chęć udziału w spotkaniu otwartym należy zgłosić na adres: *dukonsultacje@um.bialystok.pl* do dnia **16 listopada br.** Link do spotkania zostanie przesłany w e-mailu zwrotnym.

Dyżur projektanta planu odbędzie się stacjonarnie **19 listopada 2026 r.** w godz. **15.30-17.30** w siedzibie Departamentu Urbanistyki przy ul. dr I. Białówny 11, (II piętro) w sali nr 204 oraz przez cały okres trwania konsultacji społecznych pod nr telefonu 85 869 6604 w godzinach pracy Urzędu.

Zgodnie z art. 8g ust. 1 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku (…), można wnosić uwagi dotyczące ustaleń przyjętych w projekcie planu miejscowego i prognozie oddziaływania na środowisko. Uwagi należy kierować do Prezydenta Miasta Białegostoku.

Uwagi można wnosić podczas trwania konsultacji społecznych w terminie od 02 listopada do 30 listopada 2026 r.

Uwagi do projektu planu i prognozy oddziaływania na środowisko składa się wyłącznie na formularzu, którego wzór został określony w rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Technologii z dnia 13 listopada 2023 r. w sprawie wzoru formularza pisma dotyczącego aktu planowania przestrzennego (Dz. U. z 2023 r. poz. 2509), w postaci papierowej lub elektronicznej – osobiście, za pośrednictwem poczty (na adres: Urząd Miejski w Białymstoku, Departament Urbanistyki, ul. Słonimska 1, 15-950 Białystok lub Departament Urbanistyki, ul. dr I. Białówny 11, 15-437 Białystok) lub za pomocą środków komunikacji elektronicznej (na adres e-mail: *du@um.bialystok.pl*, za pomocą ePUAP lub e-Doręczeń). Wzór ww. formularza jest dostępny na stronie https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/formularze .html.

Składający uwagę do projektu planu i prognozy oddziaływania na środowisko zobowiązany jest podać swoje imię i nazwisko albo nazwę oraz adres zamieszkania albo siedziby oraz adres poczty elektronicznej, o ile taki posiada, a także wskazuje, czy jest właścicielem lub użytkownikiem wieczystym nieruchomości objętej uwagą.

ZASTĘPCA PREZYDENTA MIASTA
Rafał Rudnicki

Administratorem danych jest Prezydent Miasta Białegostoku. Dane będą przetwarzane w celu prowadzenia postępowania wskazanego w ogłoszeniu. Wnioskodawcom przysługują prawa: do żądania dostępu do własnych danych, ich sprostowania, usunięcia lub ograniczenia przetwarzania lub wniesienia sprzeciwu wobec przetwarzania. Więcej informacji o przetwarzaniu danych osobowych i realizacji praw znajduje się pod adresem https://bip.bialystok.pl/rozwoj_gminy/zagospodarowanie-przestrzenne/formularze.html

Białystok/34458943

eprasa.pl 5eb17bc19f

OGŁOSZENIE WŁASNE WYDAWCY

W SPRZEDAŻY

wysokieobcasy extra

Temat numeru:
Jedzenie to nowa religia. Czy dieta może nas ocalić?

Herstoria:
Dla Mary Cassatt niezależność była jak Gwiazda Polarna, która prowadziła ją przez życie

Psychologia:
Natchnienie to nonsens, a tworzyć nie każdy może

Zamów na prenumerata24.pl
z dostawą do domu
lub z bezpłatną dostawą
do paczkomatu

Numer dostępny **z książką**
lub magazynem **„Psychologia. Żyć lepiej”**

eprasa.pl 5eb17bc19f

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 41**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Juliana Tuwima 1/1** w Białymstoku, składający się z 1 pokoju, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **35,91 m²** (2 izby), położony na V piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 400**, o pow. **0,0324 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00017825/9) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 285.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 9^{30}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 11^{00} – 11^{30} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 11^{00} – 11^{30}.**
5. **Wysokość wadium: 28.600,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459079

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 11**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Hanki Ordonówny 6** w Białymstoku, składający się z 1 pokoju, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **24,01 m²** (2 izby), położony na III piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 424**, o pow. **0,0787 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00023295/9) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 236.000,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 9 grudnia 2026 r. (środa) godz. 9^{30}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 10^{00} – 10^{30} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 10^{00} – 10^{30}.**
5. **Wysokość wadium: 23.600,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459073

PREZYDENT MIASTA RZESZOWA

ogłasza,

że Zarządzeniem Nr 668/2026 z dnia 26 października 2026 r., został wywieszony w Biurze Gospodarki Mieniem Miasta Rzeszowa, Plac Ofiar Getta 3, do publicznej wiadomości oraz na stronie internetowej (https://bip.erzeszow.pl), na okres 21 dni, wykaz nieruchomości Gminy Miasto Rzeszów, przeznaczonych do użyczenia.

Rzeszów/34459056

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 11**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Juliana Tuwima 9** w Białymstoku, składający się z 3 pokoi, kuchni, łazienki, WC oraz 3 przedpokoi o pow. użytkowej **46,88 m²** (4 izby), położony na III piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 396**, o pow. **0,0738 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00023304/6) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 363.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 9^{00}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 11^{45} – 12^{15} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 11^{45} – 12^{15}.**
5. **Wysokość wadium: 36.400,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459076

PREZYDENT MIASTA RZESZOWA

ogłasza, że Zarządzeniem Nr 669/2026 z dnia 26 października 2026 r., został wywieszony w Biurze Gospodarki Mieniem Miasta Rzeszowa, Plac Ofiar Getta 3, do publicznej wiadomości oraz na stronie internetowej (https://bip.erzeszow.pl), na okres 21 dni,

wykaz nieruchomości Gminy Miasto Rzeszów, przeznaczonych do użyczenia.

Rzeszów/34459064

Zgodnie z § 6 ust. 5a rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 14 września 2004 r. w sprawie sposobu i trybu przeprowadzania przetargów oraz rokowań na zbycie nieruchomości (Dz. U. z 2021 r. poz. 2213).

Prezydent Miasta Białegostoku

ogłasza trzeci przetarg ustny nieograniczony na sprzedaż nieruchomości gminnej:

1. **Oznaczenie nieruchomości: lokal mieszkalny nr 55**, stanowiący własność Gminy Białystok, położony przy **ul. Wierzbowej 29A** w Białymstoku, składający się z 2 pokoi, kuchni, łazienki z WC oraz przedpokoju o pow. użytkowej **36,46 m²** (3 izby), położony na IV piętrze budynku, zbywany wraz ze sprzedażą udziału w nieruchomości wspólnej, którą stanowi grunt oznaczony jako działka **nr 392**, o pow. **0,0697 ha**, w obrębie 3 – Antoniuk (Kw. Nr BI1B/00021718/7) oraz części budynku i urządzenia, które nie służą wyłącznie do użytku właścicieli lokali.
2. **Cena wywoławcza: 289.100,00 zł.**
3. **Termin i miejsce przetargu: 10 grudnia 2026 r. (czwartek) godz. 10^{00}, sala 10** Urzędu Miejskiego przy ul. Słonimskiej 1 w Białymstoku.
4. **Terminy okazania lokalu – 30 listopada 2026 r. w godz. 12^{30} – 13^{00} oraz 2 grudnia 2026 r. w godz. 12^{30} – 13^{00}.**
5. **Wysokość wadium: 29.000,00 zł** do dnia **3 grudnia 2026 r.** Za datę wpłaty uważać się będzie datę zaksięgowania wadium na rachunku bankowym sprzedającego.
6. **Informacja o miejscu wywieszenia i publikacji ogłoszenia o przetargu:** tablica ogłoszeń w siedzibie Urzędu Miejskiego w Białymstoku przy ul. Słonimskiej 1, oraz Internet, strony: www.bip.bialystok.pl – zakładka „Przetargi na nieruchomości" oraz www.bialystok.pl - zakładka „Dla mieszkańców" „Nieruchomości".
7. **Dane teleadresowe, pod którymi można uzyskać szczegółowe informacje:** Departament Skarbu Urzędu Miejskiego w Białymstoku, przy ul. Słonimskiej 1, pokój 703, tel. (85) 879-74-42.

Białystok/34459075

OBWIESZCZENIE WOJEWODY KUJAWSKO-POMORSKIEGO z dnia 27 października 2026 r.

Na podstawie art. 9q ust. 2 ustawy z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym (Dz.U. z 2026 r., poz. 1324 ze zm.) informuję, że dnia 27 października 2026 r. Wojewoda Kujawsko-Pomorski, na wniosek inwestora PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. z siedzibą w Warszawie wydał decyzję nr 19/2026, znak: WI.II.747.4.8.2026.DK, zmieniającą ostateczną decyzję Wojewody Kujawsko-Pomorskiego nr 16/2024 z dnia 20 sierpnia 2024 r. znak: WIn.II.747.4.1.2024.DK o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej dla inwestycji pn.:„Rozbiórka, przebudowa, rozbudowa i budowa obiektu budowlanego pn.: linia kolejowa nr 201 Nowa Wieś Wielka – Gdynia Port na odcinku Maksymilianowo – Kościerzyna powiat bydgoski pn.: Linia kolejowa nr 201 od km istn. 29+800 do km istn.37+335 oraz linia kolejowa 131 od km istn. 376+200 do km istn. 383+400".

Zmiana treści decyzji dotyczy następujących nieruchomości:
powiat bydgoski, jednostka ewidencyjna 040306_2 Osielsko:
obręb 0001 Bożenkowo: 420/11, 442, 496 (22074/4), 420/13,
obręb 0005 Maksymilianowo: 2/16, 2/6, 2/30, 320/2, 320/3, 320/5, 320/6, 2/17,
obręb 0013 Żołędowo: 753, 603/3, 752, 640, 750.
W nawiasie podano numer nieruchomości przed podziałem.
Możliwość zapoznania się z treścią decyzją

Z treścią przedmiotowej decyzji strony mogą zapoznać się w Wydziale Infrastruktury Kujawsko-Pomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Bydgoszczy, po uprzednim zgłoszeniu do organu stosownego żądania:
- drogą pocztową na adres: Kujawsko–Pomorski Urząd Wojewódzki w Bydgoszczy, ul. Jagiellońska 3, 85 – 950 Bydgoszcz, Wydział Infrastruktury;
- drogą elektroniczną na adres: pok@bydgoszcz.uw.gov.pl;
- telefonicznie – nr telefonu 52 34 97 400 lub 52 34 97 523;
- ePUAP: /6v45ohiw0j/skrytka oraz /6v45ohiw0j/SkrytkaESP;
- adres do e-Doręczeń: AE:PL-94509-98067-REWJG-25.

Pouczenie

Od decyzji służy odwołanie do Ministra Finansów i Gospodarki za pośrednictwem Wojewody Kujawsko-Pomorskiego, w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji Wnioskodawcy albo w terminie 14 dni od dnia obwieszczenia lub doręczenia zawiadomienia o wydaniu decyzji. Zgodnie z art. 49 Kpa zawiadomienie stron postępowania uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia poprzez obwieszczenia w Kujawsko – Pomorskim Urzędzie Wojewódzkim w Bydgoszczy, w Biuletynie Informacji Publicznej, na stronie podmiotowej urzędu gminy Osielsko oraz urzędu wojewódzkiego, a także w prasie lokalnej, ze skutkiem doręczenia na dzień obwieszczenia w urzędzie wojewódzkim.

Odwołanie od decyzji powinno zawierać zarzuty odnoszące się do decyzji, określać istotę i zakres żądania będącego przedmiotem odwołania oraz wskazywać dowody uzasadniające to żądanie.

W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania stronom przysługuje prawo do zrzeczenia się odwołania. Z dniem doręczenia oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, niniejsza decyzja staje się ostateczna i prawomocna. Zrzeczenie się prawa do wniesienia odwołania skutkuje brakiem możliwości odwołania od decyzji oraz jej zaskarżenia do wojewódzkiego sądu administracyjnego.

Sprawę prowadzi:
P. Dorota Klugiewicz, tel.: 52 349 75 33, e-mail: dklugiewicz@bydgoszcz.uw.gov.pl

Z up. WOJEWODY
KUJAWSKO-POMORSKIEGO
p.o. Kierownika Oddziału
Planowania, Zagospodarowania Przestrzennego
i Orzecznictwa w Wydziale Infrastruktury
Karolina Skowrońska
Starszy inspektor wojewódzki
(dokument podpisany kwalifikowanym podpisem elektronicznym)

Sprawa: WI.II.747.4.8.2026.DK

Bydgoszcz-Toruń/34459068

INFORMACJA

Na podstawie art. 35 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2026 r. poz. 399 i poz. 912) Urząd Miejski w Brodnicy, Wydział Gospodarki Nieruchomościami i Geodezji, uprzejmie informuje, że na tablicy informacyjnej w siedzibie Urzędu Miejskiego został wywieszony – na okres od dnia 30.10.2026 r. do dnia 20.11.2026 r. – wykaz nieruchomości położonej przy ul. Tatrzańskiej, przeznaczonej do użyczenia.

Bydgoszcz-Toruń/34459114

OBWIESZCZENIE STAROSTY POLICKIEGO

Zgodnie z art. 11f ust. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 2003 r. o szczególnych zasadach przygotowania i realizacji inwestycji w zakresie dróg publicznych (t. j. Dz. U. z 2024 r., poz. 311) zawiadamiam, że na wniosek Wójta Gminy Dobra, złożony w dniu 24 listopada 2025 r., Starosta Policki w dniu 28 października 2026 r. wydał decyzję Nr 13/2026, znak: WAB.7130.1.6.2025.PW, o udzieleniu zezwolenia na realizację inwestycji drogowej, polegającej na rozbudowie drogi gminnej dla zadania inwestycyjnego, pn.: **„Rozbudowa drogi dojazdowej do jeziora Stolsko – aleja spacerowa - dojazdowa"** do realizacji na terenie działek nr ewid. 2/17, 2/18, 3, **2/4** (2/45), **2/15** (2/43) położonych w Stolcu, obręb Stolcu, gm. Dobra (w nawiasie numer działki po podziale).

Działki objęte inwestycją przeznaczone pod pas drogowy *(w nawiasie numer działki po podziale przeznaczonej do przejęcia pod pas drogowy)*:

obręb Stolec, gm. Dobra: 2/17, 2/18, 3, 2/4 (2/45), **2/15** (2/43)

Jednocześnie, zgodnie z art. 11f ust. 4 ww. ustawy, informuje się, że strony mogą zapoznać się z treścią przedmiotowej decyzji w Wydziale Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Policach, ul. Tanowska 8 w Policach po uprzednim uzgodnieniu telefonicznym *(pokój 227, tel. 91 43 28 103)*.

Bezpośrednia obsługa klientów Wydziału Architektury i Budownictwa Starostwa Powiatowego w Policach odbywa:
- w poniedziałki w godzinach 7^{30} – 15^{00},
- w czwartki w godzinach 7^{30} – 15^{00}.
Kontakt telefoniczny możliwy w poniedziałki i czwartki w godz.: 7^{30} – 15^{00}.

Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. - Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2025 r., poz. 1691) zawiadomienie niniejsze uważa się za dokonane po upływie 14 dni od dnia publicznego ogłoszenia.

Szczecin/34459152

eprasa.pl 5eb17bc19f

SYNDYK MASY UPADŁOŚCI
AGROPARTNER Spółka z o.o. w upadłości likwidacyjnej
z siedzibą w Olsztynie

zaprasza do składania ofert w sprawie sprzedaży z wolnej ręki prawa własności nieruchomości gruntowej niezabudowanej - działki **nr 43/10** o powierzchni 5,6442 ha, KW Nr OL1O/00093492/6, położonej w obrębie Gietrzwałd za cenę nie niższą niż **207.200,00 zł netto.**

Oferty można składać na adres kancelarii do dn. 18.11.2026r. włącznie.

Dodatkowych informacji udziela Kancelaria Syndyka, 10-509 Olsztyn, ul. Mickiewicza 16/4, tel. 89 5412192, e-mail : syndyk@kancelariaolsztyn.pl.

Olsztyn/34459097

Syndyk masy upadłości Ewy Mościckiej

sprzeda z wolnej ręki w trybie wyboru najkorzystniejszej oferty:

Składnik masy upadłości:	Cena minimalna:
spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu mieszkalnego nr 35 położonego przy ul. Widok 10 w Biłgoraju o pow. 69,91 m², numer KW ZA1B/00090239/6	**224.014,00 zł** (słownie: dwieście dwadzieścia cztery tysiące czternaście złotych 00/100 groszy)

Warunkiem niezbędnym udziału w procedurze sprzedaży jest wpłata wadium, przed złożeniem oferty, w wysokości 20 % ceny minimalnej tj. w kwocie 44.802,80 złotych na konto masy upadłości, która będzie stanowiła zabezpieczenie wykonania złożonej ofert i ulegnie przepadkowi na rzecz masy upadłości w przypadku odstąpienia oferenta od zawarcia umowy. Wpłaty należy dokonać na rachunek masy upadłości: 93 1020 5558 0000 8102 3463 1690.

Oferty w zamkniętych kopertach z adnotacją „oferta na zakup masy upadłości Ewy Mościckiej" należy składać do dnia 25 listopada 2026 r. (liczy się data wpływu do kancelarii) na adres kancelarii syndyka masy upadłości: ul. Czechowska 3/19, 20-072 Lublin. Bliższe informacje na temat przedmiotu sprzedaży można uzyskać pod numerem telefonu +48 886 523 359 lub email: jczarnowska@kancelaria-ostrowski.eu

Syndyk zastrzega sobie prawo do przeprowadzenia licytacji w przypadku złożenia ofert przez więcej niż jednego oferenta oraz odstąpienia od sprzedaży bez podania przyczyn. Zawarcie umowy sprzedaży będzie uzależnione od zapłaty ceny najpóźniej w dzień przed przeniesieniem prawa własności. Kupujący ponosi wszelkie koszty związane z zwarciem umowy sprzedaży. Ogłoszenie nie stanowi oferty w rozumieniu Kodeksu Cywilnego.

Lublin/34459105

INFORMACJA BURMISTRZA ZALEWA

Zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 399 ze zm.) Burmistrz Zalewa informuje, iż w siedzibie Urzędu Miejskiego w Zalewie przy ul. Częstochowskiej 8, 14-230 Zalewo, a także na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Gminy Zalewo: www.bip.zalewo.pl, zostały podane do publicznej wiadomości wykaz zawierający nieruchomości przeznaczone do oddania w dzierżawę w trybie bezprzetargowym, stanowiące własność Gminy Zalewo:

1. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 142/16 o powierzchni 16 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
2. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 30/1 o powierzchni 594 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
3. nieruchomość gruntową oznaczoną numerem ewidencyjnym 30/14 o powierzchni 345 m², położoną w obrębie Zalewo nr 2,
4. nieruchomość gruntową oznaczoną numerem ewidencyjnym 93/6 o powierzchni 960 m², położoną w obrębie Boreczno,
5. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 221/7 o powierzchni 323 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
6. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 221/9 o powierzchni 106 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
7. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 20/21 o powierzchni 350 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
8. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 288/1 o powierzchni 280 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
9. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 236/5 o powierzchni 846 m², położonej w obrębie Zalewo nr 1,
10. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 20/21 o powierzchni 272 m², położonej w obrębie Zalewo nr 2,
11. część nieruchomości gruntowej oznaczonej numerem ewidencyjnym 59 o powierzchni 530 m², położonej w obrębie Bajdy.

Olsztyn/34459150

GAZETA wyborcza
DLA FIRM, URZĘDÓW I INSTYTUCJI

Przetargi,
licytacje,
zamówienia publiczne

Ogłoszenia
sądowe i rekrutacyjne

Nekrologi,
kondolencje,
wspomnienia

KONTAKT:
kontakt_komunikaty@wyborcza.pl,
tel. 507 094 232
nekrologi@wyborcza.pl,
tel. 22 555 55 55

Komunikaty.pl
nekrologi.wyborcza.pl

NEWSLETTERY WYBORCZEJ

Wszystkie piszą ludzie, nie maszyny. Nasi najlepsi redaktorzy.
Możesz wybrać z bogatej oferty ponad **40** różnych newsletterów.

Zapisz się na:
wyborcza.pl/newslettery

SKOJARZENIA

Połącz **16 słów**
w cztery logiczne
grupy

APLIKACJA WYBORCZEJ

Zeskanuj i graj za darmo

Widywane przy torach kolejowych
Kozioł oporowy, Semafor, Słup trakcyjny, Zwrotnica

Znajdź 4 pasujące słowa

Sypialny	Semafor	Pięć fortepianów	Żelazna belka
Pepperoni	Wars	Okruszyny	Tysiąc kotletów
Lora	Kozioł oporowy	Salonka	Słup trakcyjny
Tłusta oliwa	Kasyno	Monitory	Zwrotnica

eprasa.pl 5eb17bc19f

LISTOPAD 2026

TEATR ŻEROMSKIEGO W KIELCACH

LECI Z NAMI PILOT SEZON 2026/2027

25-507 Kielce, ul. Sienkiewicza 32 / kasa +48 41 344 75 00 / kasa@teatrzeromskiego.pl / sekretariat@teatrzeromskiego.pl / www.teatrzeromskiego.pl

PROTEST KIELECKI. DO KOGO NALEŻĄ KIELCE?

Julia Nowak i Jakub Skrzywanek
reż. Jakub Skrzywanek

03 LISTOPADA / WT / g. 11:00
PRZEDPOŁUDNIE DLA SENIORA
bilet dla seniorów 30 zł

22 LISTOPADA / ND / g. 16:00, 19:00

25 LISTOPADA / ŚR / g. 19:00

NS/ DSP

fot. HaWa

DS

OPOWIEŚCI Z NARNII. LEW, CZAROWNICA I STARA SZAFA

C.S. Lewis, adapt. Radosław Paczocha, reż. Gabriel Gietzky

04 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00, 11:30

05 LISTOPADA / CZ / g. 11:00

06 LISTOPADA / PT / g. 11:00

ŁATWY SPOSÓB NA RZUCENIE PALENIA

wg książki Allena Carra, adapt. i reż. Radosław Rychcik

06 LISTOPADA / PT / g. 19:00

07 LISTOPADA / SB / g. 16:00

08 LISTOPADA / ND / g. 16:00

NS

fot. Krzysztof Bieliński

PROFESOR

inspirowany książką Grzegorza Walczaka „Profesor. Jak genialny chemik z Kielc stał się bossem narkobiznesu", tekst Anna Wakulik, reż. Jan Hussakowski

07 LISTOPADA / SB / g. 18:00

08 LISTOPADA / ND / g. 18:00
FAMILIJNA NIEDZIELA: *NIANIA W TEATRZE, opłata 20 zł, zapisy tel. 41 344 75 00*

fot. Edgar de Poray

DS

fot. Natalia Kabanow

DS

KOŃ NA RYCERZU

na podst. książki „Sztuka obsługi penisa" Andrzeja Gryżewskiego i Przemysława Pilarskiego, tekst Przemysław Pilarski, reż. Tadeusz Kabicz

13 LISTOPADA / PT / g. 19:00

14 LISTOPADA / SB / g. 19:00

15 LISTOPADA / ND / g. 17:00
po spektaklu spotkanie z twórcami i twórczyniami w ramach kampanii „Biała Wstążka"

NIKO CZYLI PROSTA ZWYCZAJNA HISTORIA

Joanna Mueller, reż. Zofia Gustowska

18 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00, 11:00

20 LISTOPADA / PT / g. 09:00, 11:00

NS

fot. Mateusz Wolski

CARYCA KATARZYNA

Jolanta Janiczak, reż. Wiktor Rubin

19 LISTOPADA / CZ / g. 19:00

20 LISTOPADA / PT / g. 19:00
po spektaklu spotkanie z twórcami i twórczyniami w ramach kampanii „Biała Wstążka"

21 LISTOPADA / SB / g. 16:00, 19:00

DS

fot. Wojciech Habdas

fot. Wojciech Habdas

NS

PREZENT URODZINOWY

Robin Hawdon, reż. Jerzy Bończak

28 LISTOPADA / SB / g. 19:00

29 LISTOPADA / ND / g. 16:00, 19:00
ostatnia niedziela miesiąca – bilet 40 zł

11 LISTOPADA / ŚR / g. 11:00 / *FDS*
HERBATKA U PIŁSUDSKICH
wstęp bezpłatny

PATRONAT MARSZAŁKA WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO RENATY JANIK

25 LISTOPADA / ŚR / g. 09:00 / *DS*
INAUGURACJA KAMPANII BIAŁA WSTĄŻKA

ZWIEDZANIE TEATRU

zapisy pod numerem tel. 41 344 75 00, wejściówka 20 zł

02 LISTOPADA / PN / g. 16:00

09 LISTOPADA / PN / g. 16:00

16 LISTOPADA / PN / g. 16:00

23 LISTOPADA / PN / g. 16:00

30 LISTOPADA / PN / g. 16:00

Teatr im. Stefana Żeromskiego w Kielcach jest instytucją finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz współfinansowaną przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego.

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

WOJEWÓDZTWO ŚWIĘTOKRZYSKIE

NS NOWA SCENA
DZ DZIEDZINIEC
DSP DUŻA SALA PRÓB
DS DUŻA SCENA
MSP MAŁA SALA PRÓB
FDS FOYER DUŻEJ SCENY

Kraj/34458544

eprasa.pl 5eb17bc19f